Okuyalım, anlayalım, anlatalım da
Allah yolunda olalım.

ALLAH'IN SÖZÜ TEFSİRLERİN ÖZÜ

Müellif
Süleymanoğlu
HÜSEYİN KALELİ

Her ayetin izahından sonra, o ayetle ilgili diğer surelerdeki ayetlerin rakamları yazılmıştır. Daha geniş bilgi isteyenler o ayetleri de okuyarak malumat sahibi olabilir. Bulması kolay olması için her cilde diğer ciltlerin fihristleri konulmuştur.

Okuyalım, anlayalım, anlatalım da
Allah yolunda olalım.

ALLAH'IN SÖZÜ TEFSİRLERİN ÖZÜ

Müellif
Süleymanoğlu
HÜSEYİN KALELİ

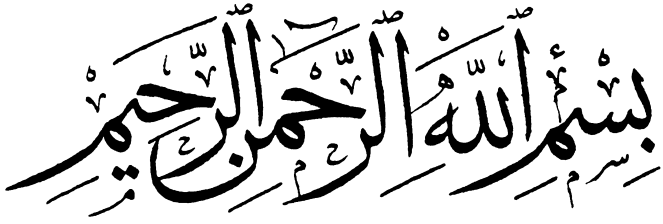

ALLÂH'IN SÖZÜ TEFSİRLERİN ÖZÜ

CİLD II

IV. CİLD

Sûre Adı	Sayfa No:
18/Kehf Sûresi	1
19/Meryem Sûresi	59
20/Tâhâ Sûresi	105
21/Enbiyâ Sûresi	161
22/Hacc Sûresi	215
23/Mü'minûn Sûresi	265
24/Nûr Sûresi	311
25/Furkân Sûresi	361
26/Şuarâ Sûresi	397
27/Neml Sûresi	455
28/Kasas Sûresi	499
29/Ankebût Sûresi	549
30/Rûm Sûresi	593

V. CİLD

Sûre Adı	Sayfa No:
31/Lokmân Sûresi	1
32/Secde Sûresi	21
33/Ahzâb Sûresi	37
34/Sebe' Sûresi	87
35/Fâtır Sûresi	117
36/Yâsîn Sûresi	143
37/Saffât Sûresi	173
38/Sâd Sûresi	221
39/Zümer Sûresi	253
40/Ğafir Sûresi	295
41/Fussilet Sûresi	337
42/Şûrâ Sûresi	369
43/Zuhrûf Sûresi	405
44/Duhan Sûresi	443
45/Câsiye Sûresi	461
46/Ahkâf Sûresi	481
47/Muhammed Sûresi	507
48/Feth Sûresi	531
49/Hucurât Sûresi	553
50/Kâf Sûresi	569

VI. CİLD

Sûre Adı	Sayfa No:
51/Zâriyât Sûresi	1
52/Tûr Sûresi	21
53/Necm Sûresi	39
54/Kamer Sûresi	57
55/Rahmân Sûresi	77
56/Vâkıa Sûresi	101
57/Hadîd Sûresi	125
58/Mücâdele Sûresi	149
59/Haşr Sûresi	167
60/Mümtehine Sûresi	185
61/Saff Sûresi	199
62/Cum'a Sûresi	209
63/Münâfikûn Sûresi	217
64/Teğâbün Sûresi	225
65/Talak Sûresi	237
66/Tahrîm Sûresi	249
67/Mülk Sûresi	261
68/Kalem Sûresi	277
69/Hâkka Sûresi	295
70/Meâric Sûresi	309
71/Nûh Sûresi	321

Sûre Adı	Sayfa No:
72/Cinn Sûresi	331
73/Müzemmil Sûresi	345
74/Müddessir Sûresi	355
75/Kıyâme Sûresi	369
76/İnsân Sûresi	379
77/Mürselât Sûresi	391
78/Nebe' Sûresi	403
79/Nâziât Sûresi	415
80/Abese Sûresi	427
81/Tekvir Sûresi	437
82/İnfitâr Sûresi	443
83/Mutaffifîn Sûresi	449
84/İnşikâk Sûresi	459
85/Burûc Sûresi	465
86/Târık Sûresi	471
87/A'lâ Sûresi	475
88/Ğâşiye Sûresi	481
89/Fecr Sûresi	487
90/Beled Sûresi	495
91/Şems Sûresi	501
92/Leyl Sûresi	505
93/Duhâ Sûresi	511

Sûre Adı	Sayfa No:
94/İnşirâh Sûresi	515
95/Tîn Sûresi	517
96/Alak Sûresi	521
97/Kadr Sûresi	527
98/Beyyine Sûresi	529
99/Zilzâl Sûresi	535
100/Âdiyât Sûresi	537
101/Kâria Sûresi	541
102/Tekâsür Sûresi	545
103/Asr Sûresi	549
104/Hümeze Sûresi	551
105/Fil Sûresi	553
106/Kureyş Sûresi	555
107/Mâûn Sûresi	557
108/Kevser Sûresi	559
109/Kâfirûn Sûresi	561
110/Nasr Sûresi	563
111/Mesed Sûresi	565
112/İhlâs Sûresi	567
113/Felak Sûresi	569
114/Nâs Sûresi	573

DİKKAT: Önce Hadîd Sûresinin şu 16-17. âyetlerini dikkatle okuyarak bu cildimizi okumaya başlayalım.

Âyet: 16, 17

اَلَمْ يَاْنِ لِلَّذِينَ اٰمَنُوٓا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا
نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ ۙ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ
قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْاَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ ۖ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ
فَاسِقُونَ ﴿١٦﴾ اِعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ
قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٧﴾

Meâlleri:

"İman edenlerin kalplerinin Allâh'ın zikrine ve haktan inene huşu göstermesi için zaman gelmedi mi? Önceden kitap verilenler gibi de olmasınlar. Onların üzerinden de zaman uzadı ve kalpleri katılaştı. Onlardan çoğu da fasıklardır."

"Şüphesiz Allâh'ın, ölümünden sonra yere can vermesini iyi bilin. Aklınız ersin diye âyetleri size açıklamıştık."

İZAHLARI:

Zaman zaman müslümanların gevşeyeceğini, Kur'ana karşı gereken itinayı gösteremeyeceklerini bilen Allâh, bu âyeti kerimeleri ile devamlı dikkat ve titizlik halinde olmaları için kesin bir uyarıda bulunmak üzere:

1- "İman edenlerin kalplerinin Allâh'ın zikrine ve haktan inene huşu göstermesi için zaman gelmedi mi?..." buyurmuştur. Rivayete göre Medine'ye hicretten sonra orada kavuştukları bolluk ve refahın artmasıyla mü'minler arasında bir gevşemeye benzeyen haller meydana gelmiş idi. Bunun üzerine ciddiyetin devamını isteyen Allâh: "Ey mü'min kullarım! Sizin kalpleriniz Allâh'ın zikri olan Kur'âna ve hakkı beyan eden Allâh'ın indirdiği hükümlere iyice yatışıp ciddiyetle ve dikkatle sarılma zamanı gelmedi mi? Şimdiye kadar yetişip gelişmediniz mi? Canla başla hiç ara vermeden benim kitabıma bütün kalplerinizle

teslimiyet içinde sarılmanız gerekir. Kıyâmete kadar gelecek olan mü'minler de sizin gibi olmalıdırlar."

"...Önceden kitap verilenler gibi de olmasınlar. Onların üzerinden de zaman uzadı ve kalpleri katılaştı. Onlardan çoğu da fasıklardır." Önceden kendilerine kitap verilen Yahudiler ve Hıristiyanlar gibi olmasınlar. Onların üzerinden zaman geçtikçe, müddet uzadıkça gevşediler, keyiflerine, zevklerine düştüler, kitapları arzularına göre değiştirip hahamlarını, rahiplerini, papazlarını, ilahlar edindiler. Onlar da yandaşlarını artırma yarışına girerek insanların keyfine göre kitap yazdılar, hüküm kestiler. Ey mü'minler! Siz onlar gibi olmayın. Onların çoğu haktan ayrılmış fasıklardır.

Ey Müslümanlar! Düşündüğümüz zaman, devrimizde bu gevşekliği ve aldırış etmemezliği açıkça görüyoruz. Dinimize gerektiği gibi sarılmıyoruz. Kur'ânı anlama, anladığımızı tatbik etme titizliğini göstermiyoruz. Allâh'ın bu hitabı, bu kahrı, bu uyarısı bizedir. Eshâbı kiram yeteri kadar bize örnek olmuştur. Neden onlar gibi değiliz de, Hıristiyanlar ve Yahudilere aldanıyoruz.

Biz bu âyeti, benzerlerini ve bilhassa Âli Imran sûresinin 102. âyetini dikkate alarak kitabımız Kur'âna sarılalım. Aksi halde ezilmeye devam ederiz. Ahiretimizi de hüsrana uğratırız.

2- "Şüphesiz Allâh'ın, ölümünden sonra yere can vermesini iyi bilin..." Gördüğünüz gibi Allâh yeryüzünü kuruduktan sonra tekrar yeşertiyor. Böylece sizi de ölümünüzden sonra diriltecek ve hesaba çekecek. Bu ihmalliğinizi, bu gevşekliğinizi, bu aldırış etmemezliğinizi cezasız bırakmayacak.

"...Aklınız ersin diye âyetleri size açıklamıştık." Kur'ânın her âyeti, akılları çalıştıran, bilgileri artıran, gayretleri geliştiren, insanı yücelten birer Allâh kelâmıdır. Var mı iyi okuyan, var mı düşünen, var mı Allâh'ın emirlerine gereği gibi önem veren?

(Bakara 45, 74, 118. Âl-i Imran 110, 118, 199. Mâide 49, 59, 81. En'âm 43. İsrâ 109. Nûr 37. Rûm 19, 24. Ahzâb 35. Yâsin 11, 69. Zümer 22, 23. Kamer 22, 32, 40. Mücadele 18. Haşr 21. Munâfikûn 9. âyetleri de okuyalım.)

NİSA SÛRESİ

4. Sûredir

176 Âyettir

Medine'de nâzil oldu

Sûrenin adı: Nisa = Kadınlar

Âyet sayısı: Kâfiye göre 175. Basriye göre 176. Şâmiye göre ise 177'dir.

İndiği yer: Cumhura göre Medine'dir. Bazı âyetlerin Mekke'de veya hicret esnasında inmiş olması sûrenin medeni olmasına mani değildir.

Muhtevâsı: İnsanın aslı, aile yapısı.

Allâhu Teâlâ, tüm insanlara hitap ederek kendilerinin bir kökten ürediğini erkekli, dişili olarak yaratıldıklarını, hepsinin de yaratan Rablarına karşı itaatla mükellef olduklarını ve kendileri üzerinde devamlı gözetici olduğunu beyan etmek üzere şöyle buyuruyor:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Âyet: 1

يَآ اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذى خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيرًا وَنِسَآءً ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذى تَسَآءَلُونَ بِهِ وَالْاَرْحَامَ ۗ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾

Meâli:

"Ey insanlar. Sizi bir nefisten yaratan eşini de ondan halkeden ve onlardan bir çok erkekler ile kadınlar üreten Rabbinize (itaatsızlıktan) sakının. Kendisi (vasıtası ile) ve akrabalar ile birbirinizden

dileklerde bulunduğunuz Allâh'tan sakının. Şüphesiz Allâh üzerinize bir gözeten olmuştur."

İZAHI:

Bu sûrede insanların şahsî, ailevî ve malî hukukları beyan edileceğinden önce yaratılış esaslarını hatırlatıyor. Kendi kudreti ilahisini gözler önüne koyuyor ve:

1- "Ey insanlar." diye hitap ediyor.

Bu hitap, insan cinsinin -mü'min olsun, kâfir olsun- tümünedir. Bu hitapla bütün insanların dikkatini çektikten sonra şu önemli emri veriyor:

2- "...Sizi bir nefisten yaratan, eşini de ondan halkeden ve onlardan bir çok erkekler ile kadınlar üreten Rabbinize (itaatsızlıktan) sakının..."

Üç asıl noktaya işaret edilerek bütün insanlara îmansızlık ve itaatsizlikten sakınmaları emredilmektedir:

a- İnsanların hepsinin bir nefisten (Ademden) yaratıldığı, hepsinin aynı cinsten olduğu, beyan edilerek hep birden kendi yolunu tutmaları, bu yolun dışında başka isyan yollarından sakınmaları emredilmektedir. Ademin yaratılışı hakkında: "Allâh, Ademi kendi sûretinde yarattı" diyerek Allâh'a sûret isnad eden Muhyiddini Arabi veya ona atfederek böyle söyleyen birinin bu tarifi şirktir. İhlâs sûresi ile tamamen zıddır. "Allâh onun (Ademin) sûretinde tecelli etti" demesi de akaidi ehli sünnete aykırı mücessimeye kayan bir ifadedir. Muhyiddini Arabi'nin tefsiri ise, tefsir usulcüleri ve müfessirler tarafından reddedilmiş ve ondan sakınılması tavsiye edilmiştir. Buna rağmen bazı yorumcular hâlâ aldanmaktadırlar.

(Araf 11. Ğafir 64. Teğabün 3. Haşr 24. âyetleri okuyalım).

b- Asıl olan nefsin eşi olan Havva'nın da ondan yaratılıp, kadınların da aynı cinsten olduğu ve ikinci asıl unsuru olduğu, böylece baba ile ana birer temel olduğu açıklanmıştır.

c- Bu ikisinden de tüm insanların ürediği yani beyaz, siyah her renkteki, her dildeki, ırkların bir baba ile bir anadan ürediği açıklanmıştır.

Böylece insanların aralarında fark gözetmelerinin yersiz bir kuru iddia olacağı hatırlatılmıştır. Hepsinin yaratıcısı bir olduğuna göre, tutacakları yol da bir; Allâh'ın tek yolu islamdır. Bu yoldan ayrılıp Allâh'a isyan etmelerinden sakınmaları emredilmekte, ayrıca bu emir şöyle tekrar edilmektedir:

3- "... Kendisi (vasıtası ile) ve akrabalar ile birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allâh'tan sakının..."

İnsanlar birbirlerinden karşılıklı bir dilekleri olduğunda: "Allâh için, Allâh aşkına, Allâh rızası için gibi Allâh'ı vasıta ederek veya: "babanın hatırı için, ananın hatırı için filan akrabanın hatırı için" diyerek aralarındaki işleri bitirmeleridir.

İşte aranızdaki ihtiyaçları görmekte sık sık andığınız Allâh'a isyan etmekten ona itaatsizlik yapmaktan sakının. Devamlı onun emrine girin, onun yolunu tutun ve iyi bilin ki:

4- "...Şüphesiz Allâh üzerinize bir gözeten olmuştur."

Burada Allâh'ın «basar» sıfatını hatırlatan "Rakîben" kelimesi zikredilmiştir. Ki hiç aralıksız devamlı bütün davranışlarınızı gözetiyor. Onun gözetlemesinden hiç kimse kendini ve yaptığı işi gizleyemez.

Tenbih: Bugünkü müsbet bilgilerle Adem'in ve Havva'nın yaratılışını bağdaştırmaya çalışmak, hatayı artırmaktan başka bir şey değildir. Onları yaratma bilgisi, tamamen Allâh'a aittir. Âyetül'kürsiyi dikkatle okuyalım. Aczimizi iyice anlayalım. Muhyiddini Arâbî'nin düştüğü hata gibi bir hataya biz de düşmeyelim.

(Bu âyeti daha iyi anlamak için, En'âm 98. Yunus 19. Enbiya 92. Mü'minun 52. Zümer 6. Necm 45. Kıyâmet 37-40. âyetleri de okuyalım)

İnsanlara takvayı emreden Allâhu zülcelal yetim hakları ile ilgili emrini veriyor:

Âyet: 2

وَاٰتُوا الْيَتٰمٰٓى اَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ
وَلَا تَاْكُلُوٓا اَمْوَالَهُمْ اِلٰٓى اَمْوَالِكُمْ ۭ اِنَّهٗ كَانَ حُوْبًا
كَبِيرًا ﴿٢﴾

Meâli:

"Yetimlere mallarını da verin. Murdarı temizle de değiştirmeyin. Onların mallarını kendi mallarınıza (katarak) yemeyin de. Şüphesiz o, büyük bir günah olur."

İZAHI:

Cahiliyyet devrinin önemli haksızlıklarından biri de yetim mallarını yemek idi. Önceki âyette insanların tümünün aynı kökten geldiğini beyanla Rablerinden korkmaları iki defa emredildikten sonra bu âyette:

1- "Yetimlerin mallarını da verin." diye emredildi.

Yetim çocuklar, malları ile birlikte yakınlarının veya münasib birinin yanında kalırlar idi. Haram, helal, günah, sevab bilmeyen cahiliyyet devrinin insanları yetimler büyüyüp büluğ çağına gelince onların mallarını vermek istemezlerdi. İslâmdan sonra da bu alışkanlığı sürdürmek niyetinde olanlara karşı Allâh bu emri verdi ve şöyle ihtar etti:

2- "...Murdarı temizle de değiştirmeyin."

Kendi çürük, bozuk mallarınızla onların sağlam, iyi mallarını değiştirmeyin. Kendi helal mallarınızla yetimlerin size haram olan mallarını değiştirmeyin.

3- "...Onların mallarını kendi mallarınıza (katarak) yemeyin..."

Yetimlerin mallarını, kendi mallarınıza katıp karıştırıp da onların mallarını yiyip bitirivermeyin. Onların mallarını ayrı tutun. Sayısını, cinsini, değerini koruyun. Aldırış etmeyerek bilinmez, seçilmez, ayrılmaz hale getirmeyin iyi bilin ki:

4- "...Şüphesiz o, büyük bir günah olur."

Yetim mallarının kasıtlı olarak yenmesi, harcanması, kendi mallarına karıştırarak yok edilmesi büyük günahtır. Cezası da ağırdır.

(Bu sûre 6, 8. En'âm 152. İsra 34. Fecr 17. Duha 9. Mâun 2. âyetleri de okuyalım.)

Yetimler hakkında umumi olan emirler verildikten sonra hususî ve aile yapısında çok önemi olan yetim kızlarla evlenme ile aile yapısını ayarlamak için bir temel kaide koymak üzere şöyle buyuruluyor:

Âyet: 3

وَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا تُقْسِطُوا فِى الْيَتَامٰى فَانْكِحُوا مَا طَابَ
لَكُمْ مِنَ النِّسَآءِ مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبٰعَ ۚ فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا تَعْدِلُوا
فَوَاحِدَةً اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ ۭ ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَلَّا تَعُوْلُوا ۭ ﴿٣﴾

Meâli:

"Ve yetim kızlar hakkında adalet yapamamanızdan korktuysanız, artık (başka) kadınlardan size yarayanını ikişer, üçer ve dörder olarak nikahlayabilirsiniz. Şâyet (aralarında) adalet yapamamanızdan da korkarsanız, artık biri veya sahip olduğunuz cariye ile yetinin. Bu aşırı olmamanıza en yakınıdır."

ÎZAHI:

Cahiliyyet devrinden kalma bazı haksız adetlerden biri de yetim kızlar evlenme çağına gelince, güzelliği ve malı varsa ona rağbet çoğalır. Onunla evlenmek isterlerdi. Yetime bakan kimse de onunla nikahlanması caiz ise, mehrini de kısarak onunla evlenmek isterdi. Şâyet yetim kız güzel değil, malı da yok ise, ona heves eden olmazdı. Veya malı varsa, istemeyerek malının hatırına onunla evlenirler idi.

Aişe R.A.dan: "Bir kimsenin yanında, hurma ağaçları olan bir yetim kız vardı. Onu kendine nikahladı. Onu malı için tutuyordu. Kocası olarak ondan o kadının bir yararlanması da yoktu. (Yani kocalık bakımından mahrum bırakılıyordu. Sadece malı için tutuluyordu) âyet bunun hakkında nâzil oldu dedi. (Buhari).

İbni Şihab, Zübeyrin oğlu Urve Aişe R.A.ya bu âyet hakkında sormuştu o da:

- Ey kız kardeşimin oğlu. Bu yetim kız, himayesindeki kimsenin malı ile ortak oluyor idi. O kimse bunun güzelliği ve malı için onunla evlenmek istiyordu. Onu hakkı olan mehrini de doğru ve tam olarak vermiyordu. İşte bunun için men olundu. Ya mehri tam olarak verilerek nikahlanacak veya başka kadınlarla evlenecek demiş dedi. (Buhari).

Burada asıl olan yetim kızların kendi haysiyet ve şereflerinin malları ile birlikte büluğ çağından sonra da korunması ve hiçimsenip, küçümsenmemesidir. Buna riâyet edildiği, mehri de tam olarak verildiği taktirde, evlenebilirler. Şâyet bu hususta endişe varsa, başka kadınlarla evlensinler. Âyeti kerimede bu husus icmali olarak şöyle ifade edilmektedir:

1- "Ve yetim kızlar hakkında adalet yapamamanızdan korkarsanız artık (başka) kadınlardan size yarayanlarını ikişer, üçer ve dörder olarak nikahlayabilirsiniz..."

"Yetim" Anasız babasız kalan çocuğa dendiği gibi her yalnız kimseye de denir. Kocasız kalan dul kadınlara da "yetim" denir. Buna göre âyetin manası: "...Dul kadınlar hakkında adaletsizliğinizden (kötü dav-

ranmanızdan) korkarsanız o kadınlardan ikişer üçer ve dörder nikahlayın." şeklinde olur.

Uhud savaşında yetmiş kadar şehid düşünce onların karıları dul kalmıştı. Onların himaye görmesi için ve ileride çok sayıda dul kadın olursa onların açıkta kalıp fuhşa sapmamaları için Allâh bu izni vermiş ve en çok dörtle sınırlamıştır.

Yetim kızların haklarına adaletle riâyet edin. Şâyet bundan çekinir ve buna yanaşmazsanız, onlarla değil başka kadınlarla evlenin. Evlenmenin sınıflarını da iyi bilin. Yuva kurmaktaki ciddiyeti de iyi öğrenin. Bir tek kadınla evlenebileceğiniz gibi, yerine göre her biriniz ikişer, üçer ve dörder kadın alabilirsiniz. Öteden beri bu birden fazla evlenmeye itiraz edenler çok olmuştur. Fakat bu itirazcılar, buradaki derin ve köklü hikmetleri hiç de anlamak istememişlerdir. Bu hikmetlerin bazılarını hatırlatalım:

a- Erkek ve kadının yaratılışını ilmi usullerle incelediğimizde, erkeklerin diğer mahlûkâtta olduğu gibi güçlü olduğunu ve pek çok kadını te'siri altına alabilecek güce sahip olduğunu görürüz. Buna karşılık bir kadın değil, bir çok kadının bile bir erkeği zor kullanarak te'sirleri altına almaları kolay değildir. Yaratılış itibariyle erkekler daima kadınları tesirleri altına alabilecek güçtedirler. Bu noktadaki aşırılığı önlemek için en çok dört kadınla evlenmelerine izin verilmiştir. Daha fazlası yasaklanmıştır. Erkeğin yaratılışındaki aşırı şehvetli olanlar, dörtle sınırlandırılmıştır. Şehvetinde aşırılık olmayanlar ise, haliyle çok kadın isteyemezler. Şâyet yaratılışında aşırı şehvetli olanlara bu izin verilmezse, onların zinaya, fuhşa sapmaları önlenemez. İslâm dışı idare sistemlerinde bunu rahatça görebiliyoruz. Aile yapılarının dahi çöküp gittiği, iffet ve namusların ayaklar altına döküldüğü, çirkin hastalıkların önüne geçilemediği de bir gerçektir...

b- Savaşlar ve salgın hastalıkların yol açtığı nüfus kırımı, bilinen bir hakikattir. Ölen erkeklerin yerini nasıl doldurabiliriz? Açıkta kalan kadınların koca ihtiyacını nasıl temin edebiliriz? Tükenen nüfusu düzenli bir şekilde nasıl çoğaltabiliriz? Birden fazla evlenmekten başka bir çare var mı? Açıkta kalan kadınlar fuhşa terk edilirse, netice ne olur? Rast gele erkeklerle birleşmeleri onları düzenli ve verimli bir ana yapabilir mi? Bu düzensiz fuhuş sisteminin getirdiği bozuk neticeleri, küfür ülkelerinde bütün acı sonuçlarıyla bol bol görmekteyiz. Allâhu zülcelal verdiği birden fazla evlilik izniyle bu başı boşluğun önünü almış aile yapısını sağlam bir hukuk sistemine bağlamıştır.

c- Bir yandan erkeğin ve kadının karakterini bozan, aile yapısını dejenere eden ve iğrenç hastalıklara yol açan fuhşu yasaklarken diğer

yandan da sabırsız erkeklere birden fazla evlenmek izni ile sabırsızlıklarını meşru yoldan giderme imkanı vermiştir. Onları cemiyete zararlı olmaktan kurtarmış, yararlı hale getirmiştir...

d- Bazı kadınların çocuk yapma imkanına sahip olmadığı bir gerçektir. İkinci, üçüncü, dördüncü evlilikler, pek çok kere doğuma kavuşturmakta ve neslin devamını sağlamaktadır. Doğum imkansızlığı erkekte ise, yine fuhşa sapılmadan boşanma ile başka meşru yola baş vurulur. Ve aile yapısı yeniden düzenlenir. Bu ise nâdirattandır.

e- Şurasını da unutmamalıyız ki iki, üç, dört kadınla evlenmek, bir ruhsattan ibarettir. Asla bir mecburiyet yoktur. Bir zaruret hasıl olursa ikinci evlilik, yine bir ihtiyaç duyulursa üçüncü evlilik, başka bir münasebet doğarsa dördüncü evlilik yapılabilir. Ruhsat azami bu kadardır. Beşinci evlilik ise haramdır. Mevcud kadınlardan biri ölmedikçe veya boşanmadıkça başka kadınla evlenmek haramdır.

Şurasını da iyi bilmeliyiz ki birden fazla kadınla evli olan erkekler, onların her birini aynı seviyede tutmakla aralarında hak geçirmemekle mükelleftir. Bu adalete, aralarındaki eşitliğe riâyet edemeyecekler hakkında da şöyle buyurmaktadır:

2- "...Şâyet (aralarında) adalet yapamamanızdan da korkarsanız, artık biri veya sahip olduğunuz cariye ile yetinin"

Dikkat edilecek olursa ilk mes'uliyet, adalet, eşitlik, doğruluktur. Birden fazla evlenmekte ilk şart budur. Bu şartın yerine getirilemeyeceğinden korkulursa, bir kadınla iktifa edilmek esastır.

Köle ve cariye devrinde ise, cariyelerle iktifa edilmesi tavsiye buyrulmuştur. Tutulacak en az mes'uliyetli yolun bu olduğu da şöyle hatırlatılır:

3- "...Bu aşırı olmamanıza en yakınıdır."

"تعولوا" meyletmemeniz, zulmetmemeniz, hata etmemeniz, yanılmakta aşırı olmamanız demektir.

Bir kadınla evlenerek onunla yetinmeniz, hataya düşmemenizin en yakını, en azıdır.

Burada bir kadınla olan evlilikte bile hakka riâyete ve azami dikkatle riâyet edilmesini hatırlatmaktadır.

İki, üç, dört kadının değil, bir tek kadının bile hakkına riâyet etmeyenlerin çok olduğu da maalesef bir gerçektir.

(Nur 32, 33. Bu sûre 25, 129. âyetleri de okuyalım).

Kadın haklarından olan mehrin de tamamı verilmesi hakkında şöyle buyrulmaktadır:

Âyet: 4

وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً ۚ فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا ﴿٤﴾

Meâli:

"Kadınlara mehirlerini bir hak olarak (seve seve) verin. Eğer size ondan bir şeyi gönülce hoş görürlerse, kolayca (içinize) sindirerek onu yeyin (harcayın)."

ÎZAHI:

Geçen âyeti kerime ile yetişkin yetim kızlar veya dul kadınlar hakkında korkulacak durumları ve kadınlardan birer, ikişer, üçer ve dörder olarak nikahlanma hali beyan edildikten sonra kadın haklarından biri olan MEHR hükmünü beyan etmek üzere;

1- "Kadınlara mehirlerini bir hak olarak (seve seve) verin." buyurulmuştur.

"صدقات" "صدقة" 'nın cemidir. Mehr anlamında evlenen kadına kocası tarafından verilmesi gereken bir haktır. Bu hak, Allâh'ın emridir. Kadına verilen değerin maddî bir ifadesidir. Kadına verilen manevî değer ise, daha önemlidir. Allâh'ın emri ile nikahlayarak onun hayatını garantiye almak, ona aile olarak himaye güvencesi vermek, yabancı erkeklerin göz dikmesini önleyerek rahatlığa, huzura, saâdete kavuşturmak, bu rahatlık ve güvence içinde analık duygusunu, yavru şefkatini artırmak daha büyük bir kıymet bilmenin, değer vermenin çok açık bir delilidir.

"نحلة" kelimesi de bunu ifade etmektedir. Millet, şeriat, diyanet manasına gelen bu kelime, ihsan, hibe, ikram manalarını da içine alarak kadının bu maddî ve manevî haklarını perçinler.

İslâm ülkelerindeki aile yapısının sağlamlığı bu hükümden kaynaklanır. Kadının bu hakkını almaya babası, anası kardeşleri ve diğer akrabaları da dahil kimsenin hakkı yoktur. Ancak:

2- "...Eğer size ondan bir şeyi gönülce hoş görürlerse, kolayca içinize sindirerek onu yiyin (harcayın)." buyrularak:

Mehrin harcama ve tasarruf hakkı da tamamen kadına veriliyor. Kadın hak ettiği mehrini bizzat kendi arzusu ile hiçbir baskı yapılmadan, zor durumda bırakılmadan gönül hoşluğu ile kocasına veya yakınlarından birine verirse, işte o zaman rahatlıkla harcayabilirler,yiyebilirler.

Mehrin miktarı hakkında mezhepler arasında anlayış farkları vardır. Bunu fıkıh kitaplarından okuyalım. Burada uzayacağından bu kadarla iktifa edilmiştir.

(Bu sûre 24, 25, 127. Mâide 5. Ahzab 50. Mümtehine 10, 11. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 5

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ اَمْوَالَكُمُ الَّتِى جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ قِيَامًا
وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٥﴾

Meâli:

"Allâh'ın sizin için güvence yaptığı mallarınızı da sefihlere vermeyin. Onlardan kendilerini rızıklandırın ve onları giydirin. Ve onlara Ma'rûf söz söyleyin."

Âyet: 6

وَابْتَلُوا الْيَتَامٰى حَتّٰٓى اِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ ۚ فَاِنْ اٰنَسْتُمْ مِنْهُمْ
رُشْدًا فَادْفَعُوٓا اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ ۚ وَلَا تَاْكُلُوهَآ اِسْرَافًا وَبِدَارًا
اَنْ يَكْبَرُوا ۗ وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ ۚ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا
فَلْيَاْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ ۗ فَاِذَا دَفَعْتُمْ اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ فَاَشْهِدُوا
عَلَيْهِمْ ۗ وَكَفٰى بِاللّٰهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

Meâli:

"Yetimleri de nikâh (çağına) eriştikleri zamana kadar (yetiştirip) deneyin. Kendilerinde bir olgunluk görürseniz, onlara mallarını hemen verin. Onların büyümeleri (endişesi ile) o (malları) acele ederek ve israf ederek yeyivermeyin. Artık kim zengin ise, sakınsın ye-

mesin. Kim de fakir ise, maruf ile yesin. Mallarını kendilerine verdiğiniz zaman da onlara karşı şahidlendirin. Hesapçı olarak da Allâh yeter."

İZAHI:

"Sefihler": beyinsizler. Bunlar başlıca iki kısma ayrılır:

a- Doğuştan akıl noksanlığı olan, ne yaptığını bilemeyen ve korumaya, kollamaya muhtaç olan kimseler.

b- Doğuştan akıllı olup da içki, kumar, fuhuş ve israf gibi kötü alışkanlıkları bulunan kimseler.

Bunlardan her ikisinin de, birinci derecede yakınlarının, ikinci derecede de devletin, kendileri ile dikkatle ilgilenmeleri gereken kimselerdir.

Bunların malları da yakınlarının ve mensubu bulundukları milletin malı sayılacağından: "mallarınızı" buyrulmuştur. Bundan dolayı asla nemelazımcılık yoktur. Aynı zamanda bu gibi kimseler önce yakınlarına, sonra da devlete emanettir. Hem kendilerinin hem de mallarının korunması, milli düzenin sağlanmasıdır.

Devrimizde bu ikinci kısımdan olan sefihlerin çoğalması, bunlarla devletin ilgilenmemesi, yakınlarının da güçsüz kalması yüzünden hem mâli düzenin hem de cemiyet düzeninin önüne geçilmez boyutlara ulaştığı görülmektedir. Bu keşmekeşliği ancak Allâh nizamı önleyebilir. Medeniyetçilerin kulakları çınlasın.

O mallardan sefihlere yedirmek ve giydirmek gibi ihtiyaçlarını görme lüzumuna da işaret buyrulmakta, onların cemiyet içinde perişanlığa itilmemesi emredilmektedir. Aynı zamanda onlara iyi muamele yapılması, güzel söz söylenmesi ve hoş tutulması tenbih edilmektedir.

Yetimler hakkında da hüküm beyan eden Allâhu teâla, onları yakınlarının (veya devletin) gözetimi altında tutulmasını emretmekte, büyüyüp olgunlaştıkları zaman da mallarının kendilerine teslim edilmesini istemektedir. Şöyle ki:

a- Yetimlerin nikah zamanına kadar, yani evlenebilecekleri çağa kadar Allâh'ın istediği şekilde îmanlı, ahlaklı, faziletli, bilgili yetiştirip denetimleri altında tutmalarını emrediyor. Bu iş, varsa yakınları, yoksa devletçe yapılır. Asla ihmal edilmez.

(Bakara 220. âyeti de okuyalım.)

b- Yetimler büyüyüp geliştiklerinde, kendilerinde bir olgunluk hissedilir, kendilerini ve mallarını idare edecekleri anlaşılırsa, mallarının verilmesi gerekir.

c- Yetimlerin mallarının israf edilmemesi, dökülüp saçılmaması, aynı zamanda –onlar büyür de elimizden alırlar– korkusuyla ne yapıp yapıp çarçabuk harcanıverilmemesi, bir an evvel onlardan mallarının kaçırılmaması emredilmektedir.

(En'âm 152. İsrâ 34. âyetleri de okuyalım.)

d- Yetimlerin başında olan kimseler zengin olursa, onların mallarından yememeleri, harcamamaları tavsiye buyrulmaktadır. Elbetteki buna riâyet edenlerin alacakları sevap iki katı olacaktır.

e- Fakir olanlara gelince, onların uygun şekilde, çevrenin âdeti veçhile yiyip harcamalarına izin vermektedir. Ancak bu iznin kötüye kullanılmaması gerekir.

f- Yetimlerin malı kendilerine verildiği zaman, onlara karşı şahidlendirilmesi de emredilmektedir. Çevrenin töhmeti, mal sahiplerinin şüphesi de böylece giderilmiş ve netice sağlama bağlanmış olur. Asıl aralarındaki hesabın eksiksiz yapılması da Allâh'a bırakılmıştır. Kesin hesabı o yapacaktır. Ona göre dikkat edilmesi ve hassas davranılması gerekir.

(Bakara 220, En'âm 153. İsra 34. Fecr 17. Duha 9. Mâun 2. Bakara 83. Bu sûrenin 10, 127. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 7

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ ۚ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿٧﴾

Meâli:

"Ana-baba ve yakınların bıraktığından erkeklere bir nasib vardır. Ana-baba ve yakınların bıraktığından kadınlara da bir nasib vardır. -Onun azından veya çoğundan- (Allâh onu) farz kılınmış bir nasib yaptı.

İZAHI:

İslâm öncesi cahiliyyet devrinde miras malı kadınlara ve çocuklara verilmez idi. Ensardan Evs ibni sabit öldü ve karısı Ümmü kühha ile iki kız ve bir küçük oğlan kaldı. Amcasının iki oğlu gelerek malın hepsini aldılar. Ölenin karısı ile çocuklarına bir şey bırakmadılar. Bunun üzerine ölenin karısı Ümmü kühha Rasulullâha giderek durumu anlattı. Sonra bu âyeti kerime nâzil oldu.

Bu âyeti kerime mücmel olarak nâzil oldu. Herkesin alacağı miktar belirtilmemiş idi. Ancak geride kalanların erkek-kadın, oğlan-kız hepsinin varis olacakları beyan edilmiş ve cahiliyyet devrinin bâtıl âdeti kaldırılmış oldu. Varislerin alacakları miktar, gelecek âyetlerde açıklanacağı üzere tedricen beyan buyrulmuştur.

Pek çok hükümlerde olduğu gibi miras ahkâmı da tedrici olarak, inandıra-inandıra, sindire-sindire, akılları erdire-erdire tamamlanmıştır. Böylece kıyâmete kadar her devirde ve her yerde kalıcı olan adil İslâm hukuku geçerliliğini kanıtlamıştır.

(الاقربون) yakınlarından maksat, oğullar, kızlar, kardeşler, karılar, kocalar gibi mallarına varis olunacak kimseler.

"Onun azından veya çoğundan" bırakılan mal, para, altın, gümüş, cevahir gibi şeyler az olsun, çok olsun her varisin onda hakkı vardır. Ancak bölünmesi mümkün olmayan şeyler satılır ve parası bölünür.

Mirasa varis olmayan yakınlar, yetimler ve miskinlerin gönüllerini almak, onlara hoş davranmak ve mümkünse biraz pay ayırmak, mümkün değilse onları hoş sözlerle okşayarak yakınlık nezaketine riâyet etmek üzere şöyle buyrulmuştur:

Âyet: 8

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُوا الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ
فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٨﴾

Meâli:

"(Mirasın) taksiminde (varis olmayan) yakınlar, yetimler ve yoksullar hazır bulunursa, ondan bunları da yararlandırın ve kendilerine (gönüllerini alacak) güzel bir söz söyleyin."

ÎZAHI:

Bu âyetin mensuh olup olmadığı hakkında ihtilaf var ise de muhkem olduğu ağırlık kazanmaktadır. Burada adı geçenlerin varis olmadıkları açıktır. Bakara sûresi 83, 177, Nahl sûresi 90, İsrâ sûresi 26, Nûr sûresi 22, Rûm sûresi 38. âyetlerde beyan edildiği gibi ibaha ve sadaka şeklinde yardımdır. Bu ise toplumun bağlarını sağlamlaştıran, milli gücü artıran, maddî ve manevî bağların devamını sağlayan Müslümanlar arasındaki yakınlığı pekiştiren bir emri ibâhidir.

Miras taksimi zamanı da bu yardımlaşmanın fırsatlarından biridir. Mirasın bolluğu nisbetinde yardımlar yapılır. Az ise, münasib güzel ve tatlı sözler ile gönülleri alınarak aradaki bağlar kopmaz.

Böyle zamanlarda bazı bahaneler ile haksızlığa kayabileceklerini uyarmak üzere şu âyet inzâl buyrulmuştur:

Âyet: 9

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٩﴾

Meâli:

"Geriye zayıf (güçsüz) zürriyet bıraktıkları taktirde (bunlar perişan olur diye) onlara endişelenenler (haksızlık etmekten) iyice korksunlar da Allâh'a sığınsınlar ve yerli yerince söz söylesinler."

ÎZAHI:

Bu âyetle, vasiyet edenler ile vâsi olanlara işaret edilerek kendi görüşlerine göre merhamete kapılarak veya bir bahane ile çıkar sağlamaya yeltenerek haktan uzaklaşabilecekler uyarılmakta ve bu ağır mes'uliyetin idraki emredilmektedir.

Gerek vasiyet edenin gerekse vâsi olanın hatta yanlarında bulunanların Allâh'tan korkarak hakkı gözeterek sözün en doğrusunu en kesinini şüpheye yol açmayacağını söylemeleri istenmiştir. Yetim mallarına karşı dikkatli olmalarına işaret buyrulmuştur.

Gelecek âyet, bu noktayı açıklamaktadır:

Âyet: 10

اِنَّ الَّذِينَ يَاْكُلُونَ اَمْوَالَ الْيَتَامٰى ظُلْمًا اِنَّمَا يَاْكُلُونَ
فِى بُطُونِهِمْ نَارًا ۟ وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ﴿١٠﴾

Meâli:

"Şüphesiz ki yetimlerin mallarını zulümle (haksızlık ederek) yiyenler, ancak karınlarında (kendilerini yakmak için) bir ateş (yemeği) yerler. Hem de yakın bir gelecekte yanan cehenneme girecekler."

İZAHI:

Yetimleri ve mallarını korumak, onları kollayıp iyi yetiştirmek, yakınlarından başlayarak, bütün Müslümanların ve devletin üzerine borçtur. Bu hususta ihmal edenler Allâh katında mes'ûldürler. Hele onların, haklarına, saldıranlar, mallarını haksız yere yiyenler dünyada topluma en zararlı kimseler olduğu gibi, âhirette de en ağır cezaya uğrayacaklardır. Ebû Bürde (r.a.)'den rivâyet edilen bir hadîsi şerifte Rasulullâh şöyle buyurmuştur:

"Allâh bir kavmi kabirlerinden diriltecek, ağızları ateş çıkaracak." Bunlar da kim denildi de:

- "Allâh'ın (ان الذين ياكلون اموال اليتامى ظلما انما ياكلون فى بطونهم نارا) buyurduğunu görmedin mi?" dedi. Meali yukarıda. Yetim mallarını yiyenlerin hali böyle.

7. âyetteki icmali açıklamak üzere şu âyet nâzil oldu:

Âyet: 11

يُوصِيكُمُ اللّٰهُ فِى اَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ ۚ
فَاِنْ كُنَّ نِسَاۤءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ ۚ وَاِنْ
كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ ۟ وَلِاَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا
السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ اِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ ۚ فَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ

وَوَرِثَهٗٓ اَبَوٰهُ فَلِاُمِّهِ الثُّلُثُ ۚ فَاِنْ كَانَ لَهٗٓ اِخْوَةٌ فَلِاُمِّهِ
السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُّوْصٖى بِهَآ اَوْ دَيْنٍ ۗ اٰبَآؤُكُمْ
وَاَبْنَآؤُكُمْ ۚ لَا تَدْرُوْنَ اَيُّهُمْ اَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا ۚ فَرِيْضَةً
مِّنَ اللّٰهِ ۗ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿١١﴾

Meâli:

"Allâh size, çocuklarınız hakkında, erkeğe iki kadının hakkı kadar (vermenizi) emreder. Eğer kadınlar ikiden fazla ise onlara, bırakılanın üçte ikisi vardır. Eğer kadın bir ise (terikenin) yarısı onundur. Şâyet onun çocuğu varsa, bıraktığından ana-babaya, onlardan her birine altıda bir (hisse) vardır. Onun çocuğu yok da ana-babası varis olursa, anasına üçte bir (hisse) vardır. Eğer onun kardeşleri var ise, yapacağı vasiyyet veya borçtan sonra anasına altıda bir vardır. Kalanı babanındır. Babalarınız ve oğullarınız onların hangilerinin -yararlılık bakımından- size daha yakın olduğunu bilemezsiniz. (hükümler) Allâh (tarafın)dan farz kılınmıştır. Şüphesiz, Allâh, en iyi bilen ve en şaşmaz hüküm verendir."

Âyet: 12

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ اَزْوَاجُكُمْ اِنْ لَّمْ يَكُنْ لَّهُنَّ وَلَدٌ ۚ فَاِنْ كَانَ
لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُّوْصِيْنَ بِهَآ
اَوْ دَيْنٍ ۗ وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ اِنْ لَّمْ يَكُنْ لَّكُمْ وَلَدٌ ۚ فَاِنْ
كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ مِّنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوْصُوْنَ
بِهَآ اَوْ دَيْنٍ ۗ وَاِنْ كَانَ رَجُلٌ يُّوْرَثُ كَلٰلَةً اَوِ امْرَاَةٌ وَّلَهٗٓ اَخٌ اَوْ
اُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ ۚ فَاِنْ كَانُوْٓا اَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ
فَهُمْ شُرَكَآءُ فِى الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُّوْصٰى بِهَآ اَوْ دَيْنٍ ۙ غَيْرَ

مُضَارٍّ ۚ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿١٢﴾

Meâli:

"Yapacakları vasiyyet veya borçtan sonra -çocuğu yoksa- (kadın) eşlerinizin bıraktığının siz (erkekler)e yarısı vardır. Onların çocuğu varsa, bıraktıklarından size dörtte bir (hisse) vardır. Çocuğunuz yoksa yapacağınız vasiyyet veya borçtan sonra, terk ettiğinizden onlara dörtte bir (hisse) vardır. Sizin çocuğunuz varsa, bıraktığınızdan onlara sekizde bir vardır. Bir erkek veya kadın (ana-baba ve çocukları olmadığında) kelâle olarak (mallarına) varis olunur ve biri için altıda bir (hisse) vardır. Şâyet onlardan daha çok olurlarsa, onlar üçte bir de ortaktırlar. (Bu hisseler) yapılacak vasiyyet veya borçtan sonra kimse zarara uğramayarak (gerçekleşir). Allâh tarafından vasiyet kılınmıştır. Allâh, alîmdir, halîmdir."

GEÇEN İKİ ÂYETİN İZAHLARI:

Bu iki âyetin birincisi neseb yakınlığı ile ilgili açıklamalar yapar. Ana ve baba gibi asıllar, çocuklar gibi ferîlerle ilgilidir.

İkincisini ise, evlilik gibi nikah olan yakınlık ve "kelâle" denilen ana-baba ve çocukların dışındaki kardeşler, amcalar, dayılar, hâlâlar, teyzeler ve bunların çocukları gibi yakınlar.

"kelâle": yorulup kuvvetten düşmek, zayıflık dolanıp kuşatmak manalarına gelen masdardır. Burada, ana – baba, dedeler, bu kelimenin anlamında değişik ihtilaflar var ise de ulema arasında benimsenen budur.

Allâhu zülcelâl terikenin taksiminde çocuklardan başlayarak şöyle buyurmuştur:

1- "Allâh size, çocuklarınız hakkında erkeğe, iki kadının hakkı kadar (vermenizi) emreder." Feraiz ilminde bu ikili birli taksim, bir temel teşkil eder. Erkek, kadın haklarının dengesi, böyle sağlanmış olur. Erkek niçin kadının iki misli alsın? Sorusu çokça tekrarlanır durur. Bu soru, buradaki hikmetin bilinmediğinden veya bir fitne çıkarma kastı bulunduğundandır. Bilhassa zamanımızda İslâm düşmanları, bu ve benzeri konuları dillerine dolayarak fitnelerini sürdürüyorlar.

Sûrenin başından beri insanların yaratılışı, evlenme, aile yapısına işaretle mirasa geçerek akraba arasındaki her devirde ve her yerde geçerli olacak mâli hukuk beyan edilmiştir.

Yaratılış itibariyle aile hayatında ağır idare olan ve maişet mes'uliyetini Allâh erkeğe vermiştir. Kadını da harici mes'uliyetten alarak ailenin hafif olan mesuliyetine yöneltmiştir. Ailenin ibati ve iaşe ağır maddî mes'uliyetten aldığı için erkeğe, iki kadına bir hisse vermiştir. Yaratılışın, erkek ve kadın bünyelerinin gereği de budur. Aksi halde ailede kadının da harici işlerde çalışma zarureti doğar ve ailenin bozulmasına, dağılmasına yol açar. Nitekim küfür diyarında aile yapısı diye bir şey kalmamış ve neslin tükenmesine kadar islama sarılmadıkça önüne geçilmeyecek tehlikeler baş göstermişti.

Yalnız bu ikili birli mal taksimi değil, islamın tüm hukuk sistemi tatbik edilmedikçe, erkeğin de, kadının da mutlu olamayacağı, tüm insanlığın huzursuz kalacağı kesin bir gerçektir. Tarihî hâdiseler, günlük yaşantılar, bunun açık delilidir.

2- "Eğer kadınlar ikiden fazla ise, onlara, bırakılanın üçte ikisi vardır." Babaları veya anaları ölen kadınlar küçük olsun büyük olsun, ikiden fazla ne kadar olurlarsa olsunlar, terikenin üçte ikisini alırlar, kalanı asaba olarak oğlanlarındır.

3- "Eğer kadın bir ise (terikenin) yarısı onundur." Varis olan kadın bir ise, küçük olsa da, büyük olsa da fark etmeksizin, terikenin yarısı onundur. Kalanı ise asaba olarak oğlanlarındır.

4- "Şâyet onun çocuğu varsa, bıraktığından ana-babaya, onlardan her birine altıda bir (hisse) vardır." Kalanı çocuklar arasında yukarıda geçen hükümlere göre taksim edilir.

5- "Onun çocuğu yok da ana-babası varis olursa, anasına üçte bir (hisse) verilir" Kalanı asaba olarak babanındır.

6- "Eğer onun kardeşleri var ise, yapacağı vasiyyet veya borçtan sonra anasına altıda bir vardır (kalanı babanındır)."

Ölenin çocuğu olmamakla beraber kardeşleri varsa ananın hissesi, üçte birden altıda bire çevrilir. Kardeşlerin bulunması, ölenin çocuğu mesabesindedir. Bu kardeşler, ana-baba bir, baba bir, ana bir de olsa hüküm aynıdır. Babanın bulunması, kardeşlerin varis olmalarına mâni olsa da hüküm değişmez. Terikenin kalanının tamamı babanındır. Kardeş bir ise, bu değişikliği yapamaz. Ana yine üçte bir alır.

Bu hükümler ölenin varsa vasiyyeti yerine getirildikten ve borcu ödendikten sonradır. Vasiyyet ile borç taksimattan öncedir.

Borç üzerinde bir ihtilaf yoktur. Kesinlikle ödenecektir. Vasiyete gelince, Nehai şöyle söylüyor: "Rasulullâh sallalahu aleyhi veselem vefat etti, vasiyyet etmedi. Ebu Bekir vefat etti, vasiyyet de etti. İnsan

vasiyyet ederse, güzeldir. Vasiyyet etmezse yine güzeldir. Uygun olanı, insanın bırakacağına ve varislerine bakarak ona göre vasiyetini yapmasıdır. Eğer malı az varisleri çok ise, vasiyyet etmez. Şâyet malı çok ise, o nisbette vasiyyet eder."

Ali R.A.'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Beşte birini vasiyyet etmem, dörtte birini vasiyyet etmemden bana daha sevimlidir. Dörtte birini vasiyyet etmem, üçte birini vasiyyet etmemden bana daha sevimlidir." Buradaki beyan bir tavsiyedir. Mirasın varislere daha çok kalmasına yöneliktir. Vasiyyet, varislerden mal kaçırma maksadı ile yapılması ise memnudur. Asla doğru olmaz. Varislere kızıp da mal kaçırmak yoktur. Varisler, iyi de olsalar, kötü de olsalar, miras onların hakkıdır.

Vasiyyet üç türlüdür:

a- Miras hakkında vasiyyet: malının en çok üçte birinin varislerden başkasına verilmesini veya bir hayra harcanmasını vasiyyet etmek.

b- İskat (altüst) ile ilgili vasiyet: Kul hakkı olan borçlarını, oruç, yemin, hacc, zekat gibi Allâh'a aid olan borçlarını vasiyyet etmek ise vaciptir.

c- Çocuklarına, gelecek nesline, akrabasına çevresine ve sair gerekli yerlere yapılacak ilmî ve ahlakî vasiyyetler de yerine göre vacib, sünnet ve müstehabdır. Şer olmamak şartıyla.

7- "Babalarınız ve oğullarınız, onların hangilerinin -yararlılık bakımından- size daha yakın olduğunu bilemezsiniz."

Cahiliyyet devrinde olduğu gibi kendi fikrinize göre miras üzerinde çarpıklık yapmayın: Oğullar daha yararlı, onlara çok verelim, babalarımız daha haklı onlara şöyle verelim demeyin. Onların hangilerinin daha faydalı olduğunu Allâh bilir.

8- "Hükümler! (hükümler) Allâh (tarafın)dan farz kılınmıştır!" Allâh'ın yarattığı insanların neye muhtaç olduklarını ancak yine Allâh bilir ve verdikleri emirleri, yerli yerince verir. O, verdiği hükümleri de iyi bilerek verir ve asla yanılmaz. Onun için şöyle buyurur:

9- "Şüphesiz Allâh en iyi bilen ve en şaşmaz hükmü verendir" Onun bilmediği yoktur. O, hakîmdir. Yani hüküm vermekte en selahiyetli, en üstün güce sahip, hakkıyla hüküm verir. Verdiği hükmü kimse bozamaz, değiştiremez. Bozup değiştirmeye kalkanlar, kendilerine felaket hazırlamış olurlar. Nitekim tarih misalleriyle doludur.

İkinci âyet ise:

1- "Yapacakları vasiyyet veya borçtan sonra -çocuk yoksa- (kadın) eşlerinizin bıraktığının siz (erkekler)e yarısı vardır. Onların çocuğu varsa, bıraktıklarından size dörtte bir (hisse) vardır."

Kadın ölür, kocası kalır, çocuğu da yoksa, kocasına, bıraktığının yarısı kalır. Çocuğu var ise, dörtte birini alır. Kalanı, ölenin en yakınlarından başlayarak asabalar, zevil' feraiz, zevil' ehram ve beytülmâle verilir.

2- "Çocuğunuz yoksa, yapacağınız vasiyyet veya borçtan sonra terk ettiğinizden onlara dörtte bir (hisse) vardır. Çocuğunuz varsa, bıraktığınızdan onlara sekizde bir vardır."

Erkek ölür, karısı kalır, ölenin çocuğu da yoksa, karısına dörtte bir kalır. Çocuğu varsa, sekizde bir alır. Kalanı, yukarıda belirtilen yerlere kalır. Vasiyyet hakkındaki bilgiler, yukarıda geçti.

Ölen erkeğin karıları iki, üç veya dört olursa, bu dörtte bire veya sekizde bire ortak olurlar. Âyetteki beyan asıl olan bir kadına göredir. Ziyadeler miras hükmünde yer almamıştır.

3- "Bir erkek veya kadın (ana-baba ve çocukları olmadığında) kelâle olarak mallarına varis olunur ve kendisinin oğlan kardeşi veya kız kardeşi bulunursa, onlardan her biri için altıda bir hisse vardır. Şâyet onlardan daha çok olurlarsa, onlar, üçte bire ortaktırlar. (Bu hisseler) yapılacak vasiyyet veya borçtan sonra, (kimse) zarara uğramayarak (gerçekleşir)."

Burada, ana-baba ve çocukların dışında kalan akrabalardan oğlan ve kız kardeşler zikredilmiştir. Bunlar iki olurlarsa, her birinin altıda bir alacağı, daha fazla olurlarsa, üçte bire ortak olacakları beyan edilmiştir. Burada zikredilen oğlan ve kız kardeşlerden maksat, ana bir olan kardeşlerdir. Ana-baba bir veya baba bir kardeşler, asabedirler. Bunlar hakkındaki beyan, sûrenin son âyetindedir.

Vasiyyet hakkındaki açıklama, yukarıda geçti.

4- "Allâh (tarafın)dan vasiyyet kılınmıştır. Allâh, alîmdir, halîmdir."

Geçen miras hükümlerini, Allâh vasiyet etmiştir. Vasiyyet burada emir ifade etmektedir. Allâh'ın her emri gibi, bu emrinin de yerine getirilmesi farzdır. Allâh verdiği emirleri, gelişi güzel değil, bilerek yerli yerince verir. O, alîmdir. Yani eksiksiz tam ve en iyi bilendir. O, halîmdir, aceleci değil, müteennidir. Kinci değil, müsamahacıdır. Sert değil, yumuşak ve merhametlidir.

Allâhu Teâlâ, sûrenin başından beri verdiği hükümlere işaretle şöyle buyuruyor:

Âyet: 13

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ ۚ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾

Meâli:

"Bunlar, Allâh'ın sınırlarıdır. Kim Allâh'a ve Rasulüne itaat ederse, onu (Allâh), -orada ebedi kalıcılar olarak- altından ırmaklar akan cennetlere koyacaktır. Bu da büyük kurtuluştur."

ÎZAHI:

Geçen âyetlerdeki beyan edilen hükümler, kulların yanılması, şaşırması ve düzenli yaşamaları için, Allâh'ın çizdiği birer sınırdır. Bu sınırı aşmayarak Allâh'a ve onun emirlerini tebliğ eden Peygamberine kim itaat ederse, ona va'di büyüktür. Dünya saâdetinden sonra, âhirette zemininden ırmaklar akan cennetlere koyacağını müjdeliyor. Bu ise, dünyada büyük tehlikeler ve musibetlerden kurtuluş, öldükten sonra da kabir azabından, mahşerin dehşetinden ve cehennemin azabından kurtularak cennet saâdetine erişmenin ta kendisidir. Allâh bizi de bu mes'udlardan eylesin.

(Bu sûrenin 69. âyetini, Nûr sûresinin 52. âyetini, Ahzab sûresinin 70, 71. âyetlerini, Fetih sûresinin 17. âyetini de okuyalım.)

Âyet: 14

وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٤﴾

Meâli:

"Kim de Allâh'a ve Rasulüne isyan eder ve sınırlarını aşarsa, onu –içinde ebedi kalıcı olarak– ateşe kor ve onun için alçaltıcı bir azap vardır."

İZAHI:

Allâh'a itaat etmeyen, O'na karşı gelenlerin sayısı da az değil. Allâh'ı bildiği halde, O'nu dinlemeyen, küfür âdetlerine saplanarak kendini oradan koparamayan ve bu halde direnen kimseler vardır. İşte bunlar, Allâh'ın hak ile bâtılın arasına çizdiği sınırları tanımayarak küfür tarafına aşan inatçılardır. Bunların en tehlikelisi, Müslümanların arasında yer alan, onları da şaşırtıp, ilahi sınırın ötesindeki küfür bataklığına sürükleyenlerdir. Allâh'ın şaşmaz, dosdoğru hükümlerini kaldırarak, yerine zulüm kapılarını, fitne kapılarını, rüşvet kapılarını, fuhuş kapılarını, kumar kapılarını, içki ve uyuşturucu kapılarını, sair bütün mel'anet kapılarını açan sistemi getirenlerdir.

İşte bunlar ve bunlara uyanların dünyası bunalımlarla dolu olduğu gibi, âhiretteki yerleri de alçaltıcı ateşten başka ne olabilir?

(Ahzab sûresi 36. âyet ile Cin sûresi 23. âyeti de okuyalım.)

Âyet: 15

وَالّٰتِى يَاْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَآئِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ اَرْبَعةً
مِنْكُمْ ۚ فَاِنْ شَهِدُوا فَاَمْسِكُوهُنَّ فِى الْبُيُوتِ حَتّٰى يَتَوَفّٰيهُنَّ
الْمَوْتُ اَوْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لَهُنَّ سَبِيلاً ﴿١٥﴾

Meâli:

"Kadınlarınızdan fuhuş yapanlara karşı kendinizden dört şahid isteyin. Şahidlik ederlerse -onları ölüm alıp götürünceye, veya Allâh onlara bir yol açıncaya kadar- onları evlerde tutun."

İZAHI:

Geçen âyetlerde kadın ve erkek haklarını, nikahlanıp evlenmeyi ve miras hükümlerini beyandan sonra şer'i sınırların aşılmaması gerektiğini, sınırı aşanların cezalanacağını bildirmişti. Bu âyeti kerimede, sınırı aşan hallerden biri olan zina suçu zikredilmiştir.

İslâmın ilk devrelerinde suç hatırlatılarak cezanın hafifi gösterilmiştir. Daha sonra, Nûr sûresinde bu ağır suçun cezası, son şeklini almıştır. O âyetleri ve Rasulullâhın beyanı ve icratını okuyalım. Bu âyette yalnız kadınların zikredilmesi, onların erkeklerle fuhuş yapacakları gibi kendi aralarında da birbiriyle sürtüşerek bu şenî hali yaptıklarını hatırlat-

tığı rivâyetler arasındadır. Gelecek âyette de iki erkek veya bir erkekle bir kadın anlamına gelen (والذان) ismi mavsula bakılarak, iki erkeğin bir biriyle "livata" denilen çirkin münasebette bulanabilecekleri hakkında olacağı ihtimali hatırlatılmıştır. Gerek erkek-kadın münasebeti, gerekse erkekle erkek, kadınla kadın münasebetleri, yaratılış sınırını aşan, kötü ve tehlikeli sonuçlar doğuran en çirkin, en vahşice şeylerdir.

Fuhşi irtikap edenlerin cezalanması için dört mü'min erkeğin şahitlik yapmaları şartı vardır. Başka hususlarda iki şahit kâfi iken, burada şahitlerin dört olmasının elbette bir hikmeti vardır. Şahitlerin dört oluşu, suçun o nisbette ağır olduğunu ifade eder. Şahsiyet, iffet, namus, aile hayatı ile ilgili olan bu suç, elbette şahitliğin de önemini artırır.

Cezanın evlerde hapsedilerek ömür boyu halktan tecrid edilmeleri, bu çirkin, iğrenç suçun tekrarlanmasını önlemek içindir. Bu ağır suça karşı, bu ceza çok azdır. Fakat böyle kalmayacak, Nur sûresinde daha geniş hükümler beyan edilerek neticesini bulacaktır.

Erkeklerden fuhuş yapanlara gelince, şöyle buyrulmaktadır:

Âyet: 16

وَالَّذَانِ يَأْتِيَانِهَا مِنكُمْ فَآذُوهُمَا ۚ فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿١٦﴾

Meâli:

"Sizden onu (fuhşu) yapanın ikisine de eziyet edin. Eğer tevbe ederler ve ıslah olurlarsa, onlardan vazgeçin (eziyet etmeyin). Şüphesiz Allâh, tevbeleri çokça kabul eden, merhametli (esirgeyicidir)."

İZAHI:

Zina edenlerin ikisine de eziyet edilmesi emredilmektedir. Eziyetin şekli ise, çeşitli nakillere göre onu utandırıcı, üzücü sözler söyleyerek, vazgeçirmeye çalışmaktan ibarettir. Burada ceza, daha hafiftir. Fakat yukarıda hatırlatıldığı gibi, Nur sûresindeki zina ile ilgili âyetleri okuyalım. Âyetin livata hakkında olduğu söylenir.

Mücahid bu âyetin livata yapan iki erkek hakkında nâzil olduğunu söylemiştir. İbni Abbas'ın merfu olarak rivâyetinde, Rasulullâh S.A.V.: "Lût kavminin yaptığını yapan kimseleri görürseniz, yapanı da yapılanı da öldürün" buyurmuştur.

İmamı Şafii ve İmâmı Malike göre livata yapanların her ikisi de yapan da, yapılan de recmedilerek öldürülür. Ebû Hanifeye göre ise, yüksek bir yerden atılarak veya üzerine duvar yıkılarak öldürülür.

Âyet: 17

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ۗ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾

Meâli:

"Allâh'ın kabul edeceği tevbe, ancak bilmeyerek kötülük yapanların sonra hemen tevbe edenlerinkidir. İşte Allâh, onların tevbelerini kabul eder. Hem de Allâh, alîmdir, hakîmdir."

ÎZAHI:

Allâhu azimüşşan devamlı sûrette fazlı kereminden tevbeleri kabul eder. Her an tevbe edenlerin tevbelerini kabul eder. Bu hususta va'di sübhânîsi vardır. Ondan asla ümid kesilmemelidir.

İşlenen kötülükler, ya bilerek veya bilmeyerek işlenir. Bilerek yapılan kötülükler, bu sûrenin 93. âyeti, Mâide sûresinin 95. âyeti, Ahzab sûresinin 5. âyetinde belirtildiği gibi işlenmektedir. Ki bunun cezası daha ağırdır. Bilmeyerek işlenen kötülükler de, Enâm sûresi 54. âyet, Nahl sûresi 119. âyette açıklanmıştır.

Tevbelerin kabulüne gelince günah işlenir işlenmez hemen tevbe edilmesi, gerekir. Aynı zamanda, işlenen suça bir daha dönülmemesi icab eder. Günah işledikten sonra bilerek ara vermek, tevbeyi çokça geciktirmek, kalbi karartır ve günahın tekrarlanmasına sebep olur. Bununla beraber tevbeler ölüm öncesine kadar kabul edileceğine dair Peygamberimiz Aleyhisselam şöyle buyurmuştur:

- "Şüphesiz ki Allâh, can boğaza gelip hırıldamadıkça kulun tevbesini kabul eder." (İmâmı Ahmed, İbni Ömer'den nakletmiştir)

Tevbeleri kabul olunmayacaklar hakkında da şöyle buyrulur:

Âyet: 18

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ
أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْآنَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ
وَهُمْ كُفَّارٌ ۚ أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾

Meâli:

"Onların birine ölüm gelinceye kadar -kötülükleri yapanlar- (ölüm gelince de): "Şüphesiz şimdi tevbe ettim" diyen için tevbe yoktur. Kendileri kâfirler olarak ölenler için de (tevbe) yoktur. İşte onlar!.. Kendileri için acı bir azab hazırladık."

İZAHI:

Tevbeleri kabul olunacaklar, geçenki âyette belirtilmiştir. Bu âyette ise, tevbeyi hayatının sonuna kadar geciktirenler veya ömrünün bitimine kadar günahları işleyip de, ölüm gelince, yaşamdan iyice ümidi kesilince: "şimdi tevbe ettim" diyenlerin tevbelerinin geçerli bir tevbe olmadığı hatırlatılıyor, ölümün ne zaman geleceği bilinmediği için tevbenin geciktirilmemesi, kötülüklere devam edilmemesi tenbih ediliyor.

Kâfirler ise, îmanları olmadığı için günahlarına değil, îmansızlıklarına tevbe etmeleri gerekirdi. Ömrünün sonu gelince îmanın gereğini Firavun gibi anlasa da iş işten geçmiştir. Onların tevbe etme hakkı kalmamıştır. Onlar için acıklı azabtan başka bir şey yoktur.

(Tevbe hakkındaki şu âyetlere de bakalım: Bakara 160, 222. âyetler, Tevbe 104, 118. âyetler, Âl-i Imran 90. âyet, Furkan 70, 71. âyetler, Ğafir 3. âyet, Şûra 25. âyet, Tahrim 8. âyet.)

Helal olmayan miras ve aile geçimi hakkında mü'minlere hitaben şöyle buyrulmaktadır:

Âyet: 19

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرْهًا ۖ
وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْتُمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِينَ

بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۚ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ
أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Kadınlara zorla varis olmanız size helal olmaz. Kendilerine "verdiğinizin bir kısmını götüreceklerinden dolayı, onları sıkıştırmayın. Ancak açık bir fuhuş yapmaları başka. Onlar ile iyi geçinin! Kendilerinden bıktıysanız, nice beğenmediğiniz şey olabilir ki, Allâh onda bir çok hayır takdir eder."

ÎZAHI:

Cahiliyyet devrinde biri öldüğü zaman onun yakınları, ölenin malına varis oldukları gibi, karısına da varis olurlardı. İsterlerse başka biriyle evlendirirler, dilerlerse onu evlenmekten men ederlerdi.

Buhari, Ebu Davud ve Nesei, İbni Abbas'tan: "Erkek öldüğü zaman yakınları, karısına (varis) olmakta daha haklı olurlar idi. Dilerse onların birisi onu alır evlenirdi. Dilerlerse, onu (başkasıyla) evlendirirler idi. Kadının kendi yakınlarından daha haklı olurlar idi." dediğini rivâyet etmişlerdir.

Bu âyeti kerime bunun üzerine nâzil olmuştur. Mü'minlere bu şekilde varis olmanın helal olmayacağı açıklanmıştır.

Bu kadınlara verdikleri malları yanına alarak götüreceği endişesiyle onları sıkıştırırlar, eziyet ederlerdi. Müslümanların bunu da yapmaları nehyedilmiştir.

Ancak o kadınlar, açıkça fuhuş yaparlar ve şer'e muhalif çirkin hallerde bulunurlarsa, o zaman mehirlerini vermeyebilecekleri belirtilmiştir.

Böyle bir ağır suçları yoksa, bazı hatalarından dolayı veya güzelliklerinin gitmesi gibi hallerde, iyi geçinmeleri emredilmiştir. İnsanların nice beğenmediği ve hoşlanmadığı şeyler var ki Allâh o şeylerde pek çok hayırlar ihsan eder. Mallarında bereket verir, hayırlı çocuklar verir, umulmadık, hatıra hayale gelmedik hayırlar verir.

Kadınlara verilen mehirlerin asla geri alınmamasını beyan etmek üzere şu âyet inzâl buyrulmuştur:

Âyet: 20

وَاِنْ اَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ ۙ وَاٰتَيْتُمْ اِحْدٰيهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَاْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا ۭ اَتَاْخُذُوْنَهٗ بُهْتَانًا وَّاِثْمًا مُّبِيْنًا ﴿٢٠﴾

Meâli:

"Bir eşin yerine (başka) bir eşi değiştirmek istediyseniz ve onlardan birine bir kıntar (mehir de) verdiyseniz, ondan (mehirden) bir şeyi (geri) almayın. Zulmederek ve açık bir günah olarak onu (geri) alır mısınız?"

Âyet: 21

وَكَيْفَ تَاْخُذُوْنَهٗ وَقَدْ اَفْضٰى بَعْضُكُمْ اِلٰى بَعْضٍ وَّاَخَذْنَ مِنْكُمْ مِّيْثَاقًا غَلِيْظًا ﴿٢١﴾

Meâli:

"Hem de onu nasıl alırsınız? Ve birbirinize (tam) kaynaşmış idiniz. (Nikah akdiyle) sizden sağlam bir güvence de almışlardı."

İZAHLARI:

Evli olanlar, geçen âyette de belirtildiği gibi eşleriyle iyi geçinmekle mükelleftirler. Kadınlar, kocalarının nikahında emanettirler. Onların bu emanete iyi riâyet etmeleri gerekir. Gelecek 34. âyette de belirtileceği gibi, erkekler kadınların başında dimdik duran onların koruyucusudur. Bilmediklerini öğretirler, hatalarını düzeltirler, onlara iyi yön verirler, hayatlarının sonuna kadar iyi, tatlı ve mutlu yaşarlar. Bununla beraber, kadının edepsizliğinden dolayı geçimsizliği çekilemez boyutlara ulaşırsa, kadın Allâh'ın emirlerine ısrarla uymazsa, kocasının evine malına sahip değilse, habersizce yakınlarına taşıyorsa, o zaman kocaya boşama hakkı doğar. Onu boşar yerine başkasını alır. Aksi halde keyfî kadın boşamak zulümdür. Kadının hakkına tecavüzdür.

Meşru şekilde kadını boşadığı taktirde, verdiği mehir bir kıntar dahi olsa onun birazını dahi geri alamaz. (KINTAR) yetmiş bin altın, bir sığır derisi dolusu altına denildiği gibi çok mala da denir. Burada pek çok olan mal anlamındadır. Mehirin belli ve kesin bir sınırı yoktur. Erkeğin mâli gücü, bulundukları yerin âdeti, kadının emsali dikkate alınarak kararlaştırılır. Hoş olanı az olanıdır. Kadın mehrini bağışlayabilir. Fakat koca onu zorla alamaz.

Düşünsün, iyi düşünsün! Nasıl alabilir? Onunla içli – dışlı kaynaşmışlar, birbiriyle haşir–neşir olmuşlar, birbirlerine sakıncalı bir yerleri de yoktu. Bakara sûresinin 187. âyetinde belirtildiği gibi her biri, diğerinin libası idi. Bu hukuku bilen, verdiği mehri geri almak değil, hatırına gelmesinden bile utanır.

Ayrıca evlilik öncesi sözleşirken, daha sonra nikah akdedilirken sağlam bir güvence de almışlardı. Bir teminat söz konusu idi. İşte bunlar dikkate alınarak verilen mehir geri alınamaz.

Âyet: 22

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ اٰبَآؤُكُمْ مِنَ النِّسَآءِ اِلَّا مَا قَدْ
سَلَفَ ؕ اِنَّهٗ كَانَ فَاحِشَةً وَّمَقْتًا ؕ وَسَآءَ سَبِيْلًا ﴿۲۲﴾

Meâli:

"Kadınlardan babalarınızın evlendiği ile evlenmeyin. Ancak geçmiş (te) olan (geçmiş). Şüphesiz ki o, fahişe, buğuz ve âdet bakımından çirkin olmuştur."

İZAHI:

Geçen 19. âyette de belirtildiği gibi cahiliyyet devrinde erkekler öldüğü zaman, mallar gibi karılarına da varis olurlardı. Varisler arasında oğullar önde gelir, isterlerse –anası olmayan– babalarının karılarıyla evlenirler idi. Bir gün ensarın en salihi olan Ebu Kays vefat etti. Oğlu Kays, analığı olan babasının karısı ile evlenmek istedi ve söyledi. O da:

- "Sen kavminin en iyisisin. Sana bir oğlan doğururum. Fakat (sormak için) Rasulullâha gidiyorum" dedi. Ve (Ya Rasulallâh) Ebu Kays vefat etti" dedi. Rasulullâh da:

- "Hayırdır" buyurdu. Sonra kadın:

- "Oğlu Kays beni istedi. Hem de o, kavminin en iyilerindendir ona bir oğlan çocuğu hazırlayacağım. Ne buyurursun?" dedi. Rasulullâh ona:

- "Evine dön." buyurdu. Sonra bu âyet nâzil oldu. Ve bu tarz evlenmeler sona erdi. İslâm öncesi bu gibi evlenmeler ise, afva uğradı.

Âyetin sonundaki "fahişe" en iğrenç bir zina demek. "makten" Allâh'ın ve insanların yaptığı en ağır bir buğuzdur. "Sêe sebile"de tutulan

yolun en kötüsü, âdetlerin en fenasıdır. Bu âyeti kerime ile bu son bulmuştur. Evlilikte diğer haramlar da şöyle beyan buyrulmuştur:

Âyet: 23

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ
وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ الَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ
وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ الَّتِي فِي
حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ الَّتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا
دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ
أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٣﴾

Meâli:

"Analarınız, kızlarınız da, kız kardeşleriniz de, hâlâlarınız da, teyzeleriniz de, oğlan kardeşlerinizin kızları da, kız kardeşlerinizin kızları da, sizi emziren (süt) analarınız da, emmekten (olan) kız kardeşleriniz de, kadınlarınızın (eşlerinizin) anaları da, kendileriyle zifafa girdiğiniz kadınlarınızdan (doğan) kucağınızda (büyümüş) olan üvey kızlarınız da (haram kılındı). (Analarıyla) zifafa girmediyseniz, (üvey kızlarınızı almanızda) size günah yoktur. Kendi sulbünüzden olan oğullarınızın eşleri de, iki kız kardeşi bir nikahta birleştirmeniz de size haram kılındı. Ancak geçmiş (te) olan (geçmiştir). Muhakkak Allâh, çok bağışlayan ve esirgeyendir."

ÎZAHI:

Bu âyeti kerimede evlenilmesi haram kılınanları nesebden başlayarak açıkladı. Burada erkeklere hitap ederek:

1- "Analarınız" nesebde asıl olanlar. Analar, baba ve ana tarafından olan nineler, onların anaları ve nineleri, yukarı doğru bütün nineler ile evlenmek haramdır.

2- "kızlarınız" nesebde furû olanlar. Kızlar, kızların kızları aşağı doğru bütün torun kızlar ile de evlenmek haramdır.

3- "kız kardeşleriniz" yakın akraba. Ana-baba bir, baba bir, ana bir de olsa bütün kız kardeşler ile de evlenmek haramdır.

4- "Halalarınız" babaların kardeşleri olarak asılların yakınları. Bunlarla da evlenmek haramdır.

5- "Teyzeleriniz" Anaların kardeşleri olarak yine asılların yakınları. Bunlarla da evlenmek haramdır.

6- "Oğlan kardeşlerin kızları" yakın akrabanın furûları. Onların kızları, kızlarının kızları, aşağıya doğru bütün yiğenler ile evlenmek de haramdır.

7- "kız kardeşlerin kızları" yine yakın akrabanın furûları. Onların kızları, kızlarının kızları, aşağıya doğru yine bütün yiğenleri ile evlenmek de haramdır.

8- "Sizi emziren (süt) analarınız" süt sebebiyle yakınlarınız onların anaları, yukarıya doğru bütün (süt) nineler ile de evlenilmez.

9- "Emmekten (olan) kız kardeşleriniz" Emdiğiniz kadının kızı anasına tâbi olarak kardeşlik hükmünü almıştır. Öz ana-babalarda olduğu gibi, süt hâlâlar, süt teyzeler, süt kardeşlerin kızları, onların kızlarının kızları yukarıda belirtildiği gibi hepsi ile evlenmek haramdır.

10- "Kadınlarınızın anaları" Kayın valideler. Nikahlandığınız kadınlarla münasebette bulunun-bulunmayın anaları, nineleri onların anaları ve nineleri ile evlenmek de haramdır.

11- "Kendileri ile zifafa girdiğiniz karılarınızdan (doğan) kucağınızda (büyümüş) olan üvey kızlarınız" Evlendiğiniz kadınla cinsi münasebette bulunursanız onların kızları da kendi öz kızınız hükmündedir. Onların kızları, kızlarının kızları da öz torunlarda olduğu gibidir. Bunlarla da evlenmeniz haramdır. Üvey oğullar ile evlatlıklar, bu hükme dahil değillerdir.

12- "Kendi sulbünüzden olan oğullarınızın eşleri" Gelinleriniz. Öz oğlunuz olanın karısı, gelininizdir. Bütün oğlan torunlarınızın eşleri de gelinlerinizdir. Bunlarla da evlenmeniz haramdır. Üvey oğullar ile evlatlıklar, bu hükme dahil değillerdir.

13- "İki kız kardeşi bir nikahta birleştirmeniz" evlendiğiniz kadının –ana – baba bir, baba bir, ana bir de olsa– kız kardeşini de alarak ikisini bir erkeğe nikahlamak caiz değildir. Evlendiğiniz kadının hâlâsı, teyzesi, kardeşlerinin kızları, bunların kızlarının kızları, anaları, neneler

gibi –erkek farzedildiği taktirde– nikah düşmeyenlerin hepsinin bir kocada birleştirmeleri de haramdır.

DÖRDÜNCÜ CÜZÜN SONU

BEŞİNCİ CÜZ

Âyet: 24

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ۚ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۚ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذَٰلِكُمْ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ ۚ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً ۚ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾

Meâli:

"(Evli olup da harb esiri olarak sahip olduğunuz cariyelerden başka, kadınlardan evli olanlar da haram kılındı. Bu) Allâh'ın size (yazdığı) yazısıdır. Bunlardan başka –namuslular ve zinacılar olmayarak– mallarınızla (mehirlerini verip) istemeniz size helal kılındı. Kendilerinden yararlandığınız şey(e karşılık) onlara taktir edilen mehirlerini verin.) (Mehri) taktirden sonra (az-çok) rızalaştığınız şeyde size günah yok. Şüphesiz Allâh en iyi bilen ve hükmedendir."

İZAHI:

1- "Kadınlardan evli olanlar da (haram kılındı): Bu kısım geçen âyetin devamıdır. Yine cahiliyet devrinde kocalı evli kadınları da -kocasından boşanmaksızın- alırlardı. Yuva yıkımında, ailenin laşkalaşmasında, güvensizliğinde, çocukların arada kalmasında çirkin bir âdet olan bu durumda yasaklanmış, aileye huzur getirilmiştir. Bu emri veren Allâh'a ne kadar şükretsek azdır. Bu gün küfür diyarında, bu ve bunun ötesinde aile yapısının çökmüş olması, islamın ne yüce bir din olduğunu ispatlamaktadır.

2- "Evli olup da harb esiri olarak sahib olduğunuz cariyeler"

Esir düşen kâfir kadınlar, evli ve kocaları hayatta olduğu halde Müslümanların cariyeleridir. Bunlarla cinsi münasebet caizdir.

Müslim, Ebû Davud, Tirmizi ve Nesaî'nin Ebu Said Hudri'den rivâyet ettikleri hadîsde, Ebu Said: "Evtasın esir kadınları elimize geçti. (Ülkelerinde) onların kocaları da vardı. Kocaları olduğu için onlara yanaşmayı hoş görmedik ve Rasulullâha sorduk. Bunun üzerine bu âyeti kerime nâzil oldu da bu âyetle onlara yanaştık ve münasebette bulunduk" dedi.

Bu kadınlar, kocaları ile birlikte esir düşerlerse İmam-ı Azam'a göre bunlara dokunulmaz.

Esir kadınların cariye olabilmeleri için, harbin Allâh yolunda olması gerekir. Harb, Allâh yolunda değil de başka sebeplerle olur ise, yine bu esir kadınlar, cariye olamazlar. Yerlerine iadeleri gekerir.

Harb Allâh yolunda da olsa, cariye yapma mecburiyeti yoktur. Dilerlerse yurtlarına evlerine gönderirler. Bu kadınlar, Müslüman olup Müslümanların yanında kalmak isterlerse, kabul ederler. Onlarla evlenebilirler.

Yine bu kadınların cariye hükmünü almaları için, kocalarının darülharbte kalmış olmaları, kadınların da darül islamda bulunmaları şart.

Bu hükümler, Allâh'ın yazısıdır. Yani kesin emridir. Her mü'min üzerine farz olan bu emre uymakla mükelleftir.

Bu hükümlerin dışında kalan evlenmeler de, namuslu olarak zinaya kaçmadan, kendi mallarında mehir haklarını verip evlenmek isteyebilirler. Aralarında mehrin miktarını kararlaştırdıktan sonra, anlaşarak, rızalaşarak, mehri azaltmalarında veya artırmalarında günah yoktur. Kadınlar, mehir haklarını bağışlayabilirler. Fakat asla zorlama veya hileye başvurma yoktur.

Muhakkak sûrette Allâhu azimuşşanın bilmediği yoktur. O her şeyi hakkıyla bilen ve verdiği hükümleri eksiksiz veren, asla hataya düşmeyendir.

Evlenmeye gücü yetmeyenler hakkında da şu âyete bakalım:

Âyet: 25

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلاً اَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ
فَمِنْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ
بِاِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوهُنَّ بِاِذْنِ اَهْلِهِنَّ وَاٰتُوهُنَّ
اُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ
اَخْدَانٍ فَاِذَا اُحْصِنَّ فَاِنْ اَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى
الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَاَنْ
تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٥﴾

Meâli:

"Sizden, iffetli hür mü'min kadınlarla evlenecek bir bolluğa gücü yetmeyen kimseler de sağ ellerinizin malik olduğu cariyelerinizden (alsın). Allâh îmanınızı da en iyi bilendir. (Arlanmayın) kiminiz kiminizdensiniz. Artık iffetliler, zinada bulunmayanlar ve gizli dost edinmeyen kadınlar olarak, sahiplerinin izniyle onları nikahlayın. Mehirlerini de kendilerine iyilikle verin. Evlendikleri zaman da fuhuş yaparlarsa, onlara, cezadan hür kadınlara olan (cezanın) yarısı vardır. Bu (izin), sizden (şehvet yüzünden) sıkıntıya düşmekten korkanlar içindir. Sabretmeniz sizin için daha hayırlıdır. Allâh, çok bağışlayan, esirgeyendir."

İZAHI:

1- "Sizden, iffetli hür mü'min kadınlarla evlenecek bir bolluğa gücü yetmeyen kimseler"

Kadınlar, hür ve cariye olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlardan hür ve mü'min olanların mehirleri çok yüksek olduğu için, fakirlerin onlarla evlenmeye güçleri yetmez. Bunların da evlenmelerini kolaylaştırmak için cariyeler tavsiye edilmiştir.

2- "Sağ ellerinizin malik olduğu cariyelerinizden alsın" buyurularak, hem cariyelere değer verilmiş, onlar da cemiyette saygın hale gelmiş hem de bolca harcamaya gücü yetmeyenlere imkan açılmıştır. Daha

önceleri, cariyelerle evlenmeye arlanırlar, onları hakir görerek bekar kalırlar, zor duruma düşerlerdi. Cariyelerin de insan olduğunu, onların da diğerlerinden birileri olduğunu en iyi bilen Allâh:

3- "Ve Allâh, îmanınızı da en iyi bilendir (arlanmayın) kiminiz, kiminizdensiniz" buyurmuştur. İnsanların aralarındaki derin farkları kaldırıp, hepsini aynı seviyeye getirmeyi hedef alan dinimizde Allâh'ın emirleri böyledir. Evet, Allâhu Teâlâ en iyi ve noksansız bilendir. Çünkü her şeyi ve insanları yaratan O'dur. Evlenme adabı da şöyle beyan buyrulur:

4- "Artık iffetliler, zinada bulunmayanlar ve gizli dost edinmeyen kadınlar olarak sahiplerinin izniyle onları nikahlayın. Mehirlerini de kendilerine iyilikle verin."

Bu kısım, cariyelerle evlenme adabını ve şeklini açıklar. Önce -rastgele hareket ederek bozucu, caydırıcı haller yapmadan- sahiplerine baş vurarak nezaketle izin alarak işin kolaylaştırılması istenmiştir. Büsbütün boş da olmaz. Aralarında anlaşacakları miktarda az da olsa mehirlerinin verilmesi gerekir. Sonra bu cariyelerin iffetli, zina yapmayan ve dost tutmamış olanları ile yuva kurulması tavsiye edilmiştir. Çünkü böylelerinden hayır gelmez, yuva sağlam olmaz. İffetli kanaatiyle evlendiğiniz kadın bozulursa, verilecek ceza da şöyle açıklanır:

5- "Evlendikleri zaman da fuhuş yaparlarsa, onlara, cezadan hür kadınlara olan (cezanın) yarısı verilir." Bunlar hür olmadıkları için ceza yarıya indirilmiştir. Çünkü bunlar hür kadınlar kadar kendilerini koruma imkanına sahip değillerdir. Allâh bunlara acıyarak böyle emretmiştir.

Bu cariyelerle evlenme izni de hataya düşeceklerinden korkanlar içindir. Buna da şöyle işaret buyrulmuştur:

6- "Bu (izin), sizden (şehvet yüzünden) sıkıntıya düşmekten korkanlar içindir." Tabidir ki her insan bir olmaz. Bazı kimseler var ki yaratılış itibariyle, şehveti fazladır. Îmanı da yerindedir. Zinaya kaçamaz. Hataya düşeceğinden günaha gireceğinden korkarak, evlenme ihtiyacını duyar. Allâh'ın bu izni böylelere bir ihsandır. Değilse, sabır en iyisidir.

7- "Sabretmeniz, sizin için daha hayırlıdır." buyrularak her şeyde olduğu gibi, bekarlıkta da çok iyidir. Sabırla, iffetli, namuslu yaşamak, şereflerin yücelerindendir.

8- "Allâh çok bağışlayan, esirgeyendir." ki hayatımızı aydınlatmak ve huzura kavuşturmak için bize en şaşmaz yolları göstermiştir.

Allâh'ın lütfu ile kölelik, cariyelik diye bir şey kalmamıştır. Fakat onları da geride bırakacak, zulümler, ahlaksızlıklar, hemen her yerde almış yürümüştür. Kadınların açılmasına, halk arasına yayılmasına, erkek kadın karışık iş yerlerine dağılmasına çalışmak, o devirleri geride bırakmanın ta kendisi değil de nedir? Bu hâl küfür diyarında tam cahiliyyet devri şeklini almıştır. İslâm diyarında da kâfirlerin peşine takılan idareci zağarların çoğu aynı yolu takip etmektedirler ve adını "medeniyet" koymaktadırlar. Gözümüzü açalım, geri çağların rezaletlerine değil, geçen peygamberlerin de yolu olan islama sarılalım.

Âyet: 26

يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦﴾

Meâli:

"Allâh size (bilemediklerinizi) açıklamak ve sizi, sizden öncekilerin (İbrâhîm Aleyhisselam gibi peygamberlerin) yollarına iletmek hem de tevbelerinizi kabul etmek istiyor. Allâh, en iyi bilen, (ona göre) hükmedendir."

Âyet: 27

وَاللّٰهُ يُرِيدُ اَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ
اَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا ﴿٢٧﴾

Meâli:

"Ve Allâh sizin tevbenizi kabul etmek istiyor. Şehvetlerine uyanları da sizin büyük bir sapıklık (ile hak yoldan) sapmanızı istiyor."

Âyet: 28

يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ ۚ وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿٢٨﴾

Meâli:

"Allâh sizden (yükünüzü) hafifletmek istiyor. (Çünki) insan zayıf olarak yaratıldı."

İZAHLARI:

1- 26. âyette: **"Allâh, size (bilmediklerinizi) açıklamak..."** istiyor. İnsanların biliyoruz sandıkları nice şeyler vardır ki, neticeleri hep bozuk çıkmaktadır. Bilgi, insanların yararına olan bilgilerdir. Zararına olan bilgiler, cehaletten öte geçmeyen aldatıcı şeylerdir. Fakat Allâh'ın verdiği bilgiler, asla hatası olmayan bilgilerdir. Geçen âyetlerdeki miras bilgileri olsun evlenme ve nikah hakkındaki bilgiler olsun, bizim için hayırlı sonuçlar verecek bilgilerdir. Burada işte o bilgilere işaret edilerek, Allâh iradesini açıklamış ve bizim şüphelerimizi kaldırmıştır.

2- **"Sizi, sizden öncekilerin (İbrâhîm Aleyhisselam gibi peygamberlerin) yollarına iletmek"** buyurmakla da, geçmiş devirleri hatırlatarak o devirlerdeki, insanları irşad eden, şaşmaz yola sevkeden peygamberler ve sâlihlerin yoluna işaret edilmiştir. O devirlerde, Peygamberler ve Salihlere uyanlar olduğu gibi, uymayanlar da pek çok olmuş ve akıbetleri çok vahim olmuştur. Bizim de o vehamete uğramamamız için bu iradesini açıklıyor.

3- **"Hem de tevbelerinizi kabul etmek istiyor"** Bu kısımda, bizim devamlı tevbe edip hatalarımızı terk etmek sûretiyle selâmete, saâdete ermemizi istemiş oluyor. Bu ne lütuf, ne yüceliktir? İşte onun lütfuna mahzar olabilmemiz için hatalarımızdan tevbe etmeye devam edelim.

4- **"Allâh en iyi bilen, (ona göre) hükmedendir."** inancıyla onun bildirdiği bilgileri öğrenelim, verdiği hükümlere de dâima razı olalım ki ağır hatalara düşmekten kurtulalım.

5- **"Ve Allâh sizin tevbenizi kabul etmek istiyor."** geçen âyette olduğu gibi, bu âyette de tekrarlayarak tevbeye çok ihtiyacımız olduğunu hatırlatıyor. Allâh'a ne kadar hamdetsek azdır.

6- **"Şehvetlerine uyanlar da, sizi büyük bir sapıklık (ile hak yolundan) sapmanızı istiyor."** her devirde sapıklar ve saptırmak isteyenler olmuştur. Her devirde şehvetine uyanlar ve kendileri gibilerin çoğalmasını isteyenler çokça bulunmuştur.

Biz de kendi yaşadığımız devre baktığımızda aynı tipteki sapıkları çokça görürüz. Bu şehvet perestlerin gerek iffet-namus yönünden gerekse malî yönden sınır tanımadıklarını da müşâhade ederiz.

Bilindiği gibi "ŞEHVET" iki kısma ayrılır:

a- İffete namusa yönelik ŞEHVET; bu tarz şehvet düşkünleri, geçen âyetlerdeki beyan edilen evlilik ve nikah sınırlarını dinlemezler. Âdeta kadın tüccarı kesilirler. Ellerine geçirebildikleri, aldatabildikleri gözlerinin tuttuğu kadınları lekelemekten çekinmezler. Memleketimizde

kadınların açılması üzerinde ısrarla duranlar, işte bu tip insanlar. Bu şehvet düşkünleri, erkeklerde de kadınlarda da aynıdır. Erkekler, kadınların iffetini nasıl hiçe sayıyorsa, kadınlar da erkeklerin iffetini öylece hiçe sayıyorlar. Bu zâlimlere karşı çok iyi tedbirler almamız gerekir.

b- Mala yönelik ŞEHVET; kendini mal hırsı sarmış olan bu doymazlar, yine hiçbir sınır tanımadan, faiz, ihtikâr, ğabnı fahiş, gibi haksız kazanç yollarıyla başkalarını sömürürler. Böyleleri geçen devirlerde olduğu gibi, devrimizde de artmaktadır.

Tarihî düşmanlarımız olan kâfirlerin eline fırsat geçince üzerimizde hakimiyetlerini kurarak içimizden yetiştirdikleri, satın aldıkları ve aldattıkları kimseleri kullanarak Allâh'ın hükümlerinden uzaklaştırıp bâtıl kazanç şeklini yaygınlaştırdılar.

Gerek mâli yönden gerekse iffet yönünden artan bu şehvetperesler, görülüp yaşandığı gibi halkı bunalımlara sürüklediler, itimadı kaldırdılar, siyasî ve idarî buhranlara sebep oldular.

Bunlar bizleri -dinden îmandan uzaklaştırarak- bâtıl yola meylettirip büsbütün sapmamızı istiyorlar. Bu zâlimlere mi uyalım, yoksa bizi hak yola sevketmek isteyen Rabbimizin hükümlerine mi?

7- "Allâh, sizden (yükünüzü) hafifletmek istiyor. (çünkü) insan zayıf olarak yaratıldı." buyurarak, verdiği emirlerle bize zorluk çıkarmak istemiyor. Aksine bizi ezecek, bunalımdan bunalıma sürükleyecek olan bâtıl ağırlıktan kurtarıp hafifçe, rahatça yaşamamızı istiyor. Zaten yaratılışta insanın gücü sınırlıdır. Bu ağır yüklere katlanacak durumda değildir. Hemen acze düşer, bunalıma girer. Bunun canlı örneklerini çokça görüyoruz. Öyle ise, Allâh'ın emirlerine iyi sarılalım ki dünyada huzurlu, âhirette mes'ud yaşayalım.

(Maide sûresi 6, 44, 45, 47. âyetleri ile Hacc sûresi 78. âyeti okuyalım) İbni Abbas R.A.'de:

- "Nisâ sûresinde sekiz âyet inmiştir. Onlar, bu ümmet için güneşin üzerine doğduğu ve battığı şeylerden daha hayırlıdır" demiş ve üç âyeti saydıktan sonra 31., 40., 48., 110. ve 147. âyetleri zikretmiştir.

Mallara yönelik şehvetin, insanları, birbirlerinin ölümüne kadar sürükleyebileceğine işaretle şöyle buyrulmuştur:

Âyet: 29

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَأْكُلُوٓا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ
اِلَّآ اَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوٓا اَنْفُسَكُمْ
اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Mallarınızı aranızda bâtıl (yollar) ile yemeyin. Ancak sizden (karşılıklı) rızalaşmaktan (dolayı) ticaret olması başka. Kendinizi de öldürmeyin. Şüphesiz ki Allâh, sizi çok esirgeyendir."

ÎZAHI:

İnsanların malları da canları da birbirlerine emanettir. Bu âyeti kerimede bu hususlar, şöyle beyan edilmektedir.

1- "Ey îman edenler! Mallarınızı aranızda bâtıl (yollar) ile yemeyin. Ancak sizden (karşılıklı) rızalaşmaktan (dolayı) ticaret olması başka..." Burada mülkiyet hakkı ön plana alınıyor ve bu hakka tecavüz yasaklanıyor. Böylece mal emniyeti sağlanmış oluyor. Hem de îman edenlere hitap edilerek, bu emniyetin başında îman geldiğine dikkatler çekiliyor. Her tür fenalığın önlenebilmesi için nasıl îman gerekli ise, mala tecavüzün önlenmesinde de îman şarttır. İmanı olmayanlarda mes'uliyet duygusu yoktur. Onlar ileride başlarına gelecek musibetleri anlayamazlar. İnsana, iffetle namusa ve mala yapılan saldırıların hep îmansızlardan geldiği aşikârdır.

Onun için Allâh îmanlılara hitap ederek: **"Ey îman edenler! Mallarınızı aranızda bâtıl yollarla yemeyin."** buyuruyor.

Allâh'a ve verdiği hükümlere inanmayanlar, çalarak, gasbederek, rüşvet alarak, faizcilik yaparak, hile yaparak, yan kesicilik yaparak, aldatarak, baskı yaparak, göz dağı vererek, yol keserek, kumar oynayarak, içki imal ederek, meyhane işleterek, umumhane işleterek, kadın tüccarlığı yaparak, piyangoculuk yaparak, spor totoculuk yaparak, üç kağıtçılık yaparak, daha nice nice haram yollara baş vurarak kazanç temimine çalışırlar. Böyleleri, mal için insanları öldürmekten dahi çekinmezler. İşte islamın dışında kalanlar, böyle olurlar. İslâm dışı idareler de bu fenalıkların yayılmasına yol açar. Yardımcı olur. Ne can emniyeti kalır, ne de mal emniyeti kalır.

İnsanların birlikte yaşamaya nasıl ihtiyacı varsa birbirlerinin mallarından yararlanmaya da ihtiyacı vardır. Ama haksız yollarla değil, meşru kazançlarladır. Allâh burada ticareti zikretti. Halk arasında mal mübadelesi daha çok ticaretle olduğu için dikkatimizi buraya çekti. İslâmın kurduğu düzen içinde yapılan ticaret çok yararlı ve bereketli olur. Bununla birlikte, san'at, ziraat gibi üretmeye yönelik işler de elbette çok önemlidir. İslâm hukuku içinde yapılacak ticaret, sanat, ziraat ve diğer işler, zararlı değil, daima yararlı olmuştur ve olacaktır.

Ölçüsüz, mes'uliyetsiz, başkalarını düşünmeden kendilerini ön plana alarak mal kazanmalar insanların değerini unutarak, pek çok ölümlere yol açarlar. Bundan dolayı Allâhu zülcelâl:

2- "kendinizi de öldürmeyin." buyurmuştur. Pek çok adam öldürme sebepleri, menfaatlere dayanmaktadır. Mal kavgaları, tarla nizaları, sulama çekişmeleri, meralar yitişikleri, miras taksimleri, komşu geçimsizlikleri gibi nice menfaat anlaşamamazlıkları maktülleri katilleri artırmıştır. Nice yavruları yetim bırakmış, aileleri söndürmüştür. İmansızlığın getirdiği mali ve geçimsizlik bunalımlarının nice intiharlara sebep olduğu da hatırdan çıkarılmamalıdır.

Milletler arasında çıkan ve pek çok ölümlere yol açan harpleri de düşünecek olursak, bunun altında da menfaatlerin yattığını görürüz. Haksız yere saldıranlar, haklı olarak müdafaa edenler, hep ölüme hedef olurlar.

İşte esirgeyici olan Allâh, verdiği emirleri bizi esirgemek, tehlikelerden korumak için vermiştir. Dinleyelim, anlayalım. Allâh'ın kitabına sımsıkı sarılalım.

(Bu sûrenin 2, 93. Bakara 61, 188. Âl-i Imran 23, 112, 130. En'âm 121, 151. İsra 31. Mümtehine 12. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 30

وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا ۖ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾

Meâli:

"Kim de düşmanlık ve zulüm olarak bunu yaparsa, onu ileride (şiddetli) bir ateşe atarız. Bu da Allâh'a kolaydır."

ÎZAHI:

Her kim hakkı aşarak ve zulüm yaparak başkalarının mallarını, geçen âyette belirtildiği gibi alır ve canlara kıyarsa, Allâh onu cehenneme atacaktır. Bu ise Allâh'a pek kolaydır.

Âyet: 31

اِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلاً كَرِيمًا ﴿٣١﴾

Meâli:

"Kendisinden nehyolunduğunuz büyük günahlara yanaşmazsanız sizin (küçük) kötülüklerinizi kapatırız ve sizi şerefli bir yere koyarız."

ÎZAHI:

Büyük günahların sayısında ihtilaflar vardır. Bu hususdaki hadîsi şerifler de çeşitlidir. Buhari ve Müslim'in Ebû Hureyre R.A'den rivâyetinde Rasulullâh S.A.V.:

- "Helak edici yediye yanaşmayın" buyurdu. Ey Allâh'ın Rasulü "onlar nelerdir?" dediler. O da:

- "Allâh'a şirk yapmak, haksız yere Allâh'ın haram kıldığı kimseyi öldürmek, sihir yapmak, yetim malı yemek, faiz yemek, harbe gitme günü geri kalmak (kaçmak), iffetli (evli) inançlı kadınlara iftira etmek" buyurdu. Ebu Bekir'den bir rivâyette de, Rasulullâh S.A.V:

- "Büyük günahların en büyüğünü haber vereyim mi?" buyurdu. "Evet ya Rasulallâh" dedik. O da, şöyle buyurdu:

- "Allâh'a şirk koşmak, anaya-babaya isyan etmek. Yaslanmış idi, hemen oturdu ve (devamla): "yalan söz ve yalan şahidliği..." durmadan tekrarlıyordu. Hatta "ah bir sussa" dedik.

İbni Abbas da, kendisine "kebair, yedidir" diyen kimseye: "yetmişe yakın" dedi. Artık "ısrarla birlikte küçük günah, istiğfarla birlikte büyük günah yoktur" sözü dikkatimizi çekmektedir. İşlenen günahlar, küçük de olsa, ısrarla devam edildiğinde büyük günah olur. Büyük günahlar da tevbe istiğfar edilerek terk edilirse o da afvolunur.

Küçük günahlara gelince, kebair ile sağair arasındaki fark üzerinde ihtilaflar vardır. "Haddi (cezayı) icabettirenler hakkında şiddetli vaid

olanlar ve haramlığı Kur'ânın nassı ile sabit olanlar kebirdir (büyüktür). Bunların dışındakiler sağirdir (küçüktür)." denilmiştir.

Şûra sûresi 37. âyeti, Necm sûresi 32. âyeti de okuyalım.

Âyet: 32

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِهٖ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَسْئَلُوا اللّٰهَ مِنْ فَضْلِهٖ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٢﴾

Meâli:

"Allâh'ın kiminizi, kiminize kendisiyle üstün kıldığı şeyleri temenni etmeyin. Erkeklere, kazandıklarından bir nasib vardır. Kadınlara da kazandıklarından bir nasib vardır. Allâh'tan kendi fazlını isteyin. Şüphesiz Allâh her şeyi en iyi bilendir."

ÎZAHI:

Hâkim, Ümmü selemeden şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

- "Erkekler harb ederler, biz harbetmeyiz. Keşke biz de erkek olsaydık da, onlar kadar sevap alsaydık" dedi. Bunun üzerine bu âyeti:

1- "Allâh'ın kiminizi kiminize kendisiyle üstün kıldığı şeyleri temenni etmeyin" buyurmuştur.

Bu temennide Ümmü Seleme yalnız değildir. Başka kadınlardan da vardır. İbni Ebi Hâtim, İbni Abbas'dan şöyle dediğini almıştır:

"Bir kadın peygamber Aleyhisselama geldi ve: "Ya Rasulullâh erkeğe iki kadının hissesi kadar (miras) vardır. İki kadının şahidliği bir erkekle denktir. Biz amelde de böyle miyiz, ona yarı sevab mı yazılır?" dedi. Allâh bu âyeti indirdi"

Bu âyette nehyedilen husus, boş yere yapılan temennilerdir. Hiçbir zaman kadın, erkek olamaz. Erkek de kadın olamaz. Erkeğin yaratılışındaki üstünlük, güç kuvvet kadında yok, kadının yaratılışındaki meziyet ve hasletler erkekte yok. Bu âyetin nüzûlüne sebep her ne kadar kadın ise de, hitap erkek–kadın ayırmamaktadır. Bir nevi haset ifade eden bu temenniden her ikisi de men edilmiştir. Bu gibi arzuların hiçbir fâidesi yoktur. Aksine zararlıdır.

Fıtrî farklarda, biri diğerinin hasletini istemesinin yersiz olduğu beyan edildikten sonra, her ikisinin de kendi cüz'i iradeleriyle kazanacakları sevaba işaretle:

2- "Erkeklere, kazandıklarından bir nasib vardır. Kadınlara da kazandıklarından bin nasib vardır." Buyrulmuştur. Bu kazanç hem maddî hem de manevî kazançtır. Erkek de kadın da mülkiyet haklarına riâyetle mükelleftirler. Artık hangisi daha çok gayretli ise, onun kazancı fazla olur.

3- "Allâh'tan kendi fazlını isteyin" buyrulması, gayretin artırılmasını hatırlatmaktadır. Her biri ayrı ayrı Allâh'ın fazlı kereminden isteme hakkına sahiptirler. Biri diğerine engel olamadığı gibi, yine biri diğerinin gerek mal ve gerek sevab kazancına zorla ortak olamaz. "**Şüphesiz Allâh, her şeyi en iyi bilendir."**

Bu sûre 54., Zilzal 7, 8. âyetlere de bakalım.

Âyet: 33

وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِيَ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ ۚ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَآتُوهُمْ نَصِيبَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٣﴾

Meâli:

"Ve (erkek-kadın veya malın) her biri için, ana-baba ve akrabanın bıraktığından (hisse alacak) varisler yaptık ve yeminlerinizin bağlandığı kimseler, onlara da nasiblerini verin. Muhakkak Allâh, her şeye şahid olandır."

İZAHI:

1- "Ve (erkek-kadın veya malın) her biri için, ana-baba ve akrabanın bıraktığından (hisse alacak) varisler yaptık.." Bu kısımda müfessirler, üç ayrı anlayış göstermişlerdir:

a- "Erkek ve kadın her biri için, ana-baba ve akrabaların bıraktığı maldan (hisse alacak) varisler yaptık. Burada varislerden maksat hem erkek, hem de kadındır. Her ikisinin de hakkı vardır. Ana-baba ve akrabaların bıraktığı mallardan her ikisi de hisseleri kadar mal alacaklardır" anlayışı,

b- "Ana-baba ve akrabanın bıraktığı malın her biri için varisler yaptık. Bırakılan malların her biri varislerin hakkıdır. Bu malların bir kısmı varislerin olup da diğer bir kısmı belli kimselerin olmayacak. Malların tümü miras hakkı olanlarındır." anlayışı,

c- "Erkek ve kadın ölünce, her biri için varisler yaptık. Bu ölen erkek veya kadın, ana veya baba ve akrabadan birileri de olabilir. Ana da olsalar, baba da olsalar, akrabadan biri de olsalar, bunlar için varisler yaptık." anlayışı vardır.

Bu anlayış farkları, âyeti kerimenin ibaresi üzerindedir. Hüküm üzerinde değildir. Hüküm aynıdır. Terike, erkek olsa da kadın olsa da varislerin arasında hisseleri miktarında taksim olunacak.

Geçen 11., 12. âyetlerle son âyete de bakalım.

2- "Yeminlerinizin bağladığı kimseler, onlara da nasiblerini verin." Bu kısımda da müfessirlerin iki ayrı anlayışı vardır:

a- "Buradaki "akıd"den maksat nikah akdiyle evlenen eşlerdir. Bu eşlerin de birbirlerinden kalacak miras haklarının verilmesi emredilmektedir." anlayışı,

b- "Cahiliyyet devrinde akraba olmayanlar arasında da akidler yaparak birbirlerine varis olmaları âdeti, İslâmın ilk devrelerinde cari idi. Bu kısım bunu anlatır. Bu kısım daha sonra enfal sûresinin 75. âyeti ile nesholunmuştur." anlayışı. Bu kısmın mensuh almadığını da söyleyenler vardır.

Bu anlayışların her ikisinin de doğru olduğu, yapılan tefsirler arasında sabittir.

3- "Muhakkak Allâh, her şeye şahid olandır." Onun görmediği bilmediği yoktur.

Âyet: 34

اَلرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ بَعْضَهُمْ عَلٰى
بَعْضٍ وَبِمَآ اَنْفَقُوا مِنْ اَمْوَالِهِمْ ؕ فَالصّٰلِحٰتُ قٰنِتٰتٌ
حٰفِظٰتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ ؕ وَالّٰتِى تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ
فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِى الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ ۚ فَاِنْ اَطَعْنَكُمْ

فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا ﴿٣٤﴾

Meâli:

"Allâh (insanların) kimini kimine üstün kılması nedeniyle kendi mallarından harcamaları sebebiyle, erkekler kadınlar üzerinde kavvamdırlar. Saliha kadınlar da itaatlidirler. Allâh kendilerini koruduğu gibi (onlar da) gizlinin koruyucularıdır. Baş kaldırmalarından korktuğunuz kadınlar ise, onlara öğüt verin, onları yataklarda da yalnız bırakın ve (uslanmazlarsa) onları döğün. Eğer size itaat ederlerse, onların aleyhine (başka) bir yol aramayın. Muhakkak Allâh en yüce en büyük."

İZAHI:

Geçen âyetlerde ve sair âyetlerde, bilhassa Nur Sûresi ile Ahzab Sûresinde evlenip sağlam bir yuva kurulmasını emreden ve aile yapısına çok önem veren Allâhu zülcelal burada ailenin başkanını belirtmiştir. Erkeği de kadını da kendisi yaratan Allâh, hangisinin başkanlığa elverişli olduğunu da pek âlâ bilir. Zaten yaratırken de ona göre yaratmıştır. Aralarındaki fark da bunu gerektirir. Onun için:

1- "Allâh (insanların) kimini kimine üstün kılması nedeniyle ve kendi mallarından harcamaları sebebiyle, erkekler, kadınlar üzerinde kavvamdırlar." buyurmuştur. Erkeğin kadına üstünlüğü nedeniyle, sesiyle, karakteriyle, mal kazanma gücüyle ve ciddiyetiyle ilk bakışta göze çarpar. Bu vasıflar, başkanlığın gerektirdiği vasıflardır. Kadının erkeğe olan üstünlüğü ise, o da gözden kaçmaz. Vücudunun nazikliği, sesinin inceliği, şefkatinin çokluğu, doğurma hasletinin varlığı, emzirme imkanının bulunması, çocuk bakımı ve büyütme yeteneğinin bulunması. Çok yüksek dereceli analık vasıflarıdır. Bu vasıflar ise, başkanlığın getireceği ağır yüklere katlanmaya müsaid değildir. Anaların huzurlu kalabilmeleri, yuvanın işlerine bakabilmeleri ve rahatça çocuklarla ilgilenebilmeleri için, iç ve dış kaygılardan uzak kalmaları şarttır. İşte bu ve daha nice durumları etraflıca en iyi bilen Allâh'ın verdiği hükümlerdeki hikmet budur.

Bu derin hikmetli vazife taksiminde kadın ve erkek tam bir anlayış içinde birbirlerine sevgilerini artırarak üzerlerine düşen vazifeleri yapmalıdırlar. Erkek sertliğe, baskıya baş vurmadan, kadın da karşı gelmeye, kırıcılığa yanaşmadan birbirlerini tamamlamalıdırlar.

Ailenin yiyeceği, giyeceği ve barınacağı şeylerin temini erkeğe ait olduğu gibi, yiyeceklerin, giyeceklerin ve barınacakları yerin bakımı; temizliği ve korunması da haliyle kadına yakışır. Onun için;

2- "Saliha kadınlar da itaatlıdırlar. Allâh kendilerini koruduğu gibi (onlar da) gizlinin koruyucularıdır." buyurmuştur.

Buna göre, kadın nasıl erkeğin himayesi altında korunuyorsa ki erkeğin üzerine bu farzdır. Kadın da, iffeti namusu başta olmak üzere, kendine emanet edilen ev, ev eşyası, diğer malları ve haysiyet şerefi korumakla mükelleftir. İşte mutlu aile budur.

Devrimizde, kadın haklarından, insan haklarından, aile planlamasından, medeniyetten ve hürriyetten bahsedenlerin ya tam cahil ya da tam düşman olduklarında hiç şüphe bırakmayan bu ilahi nizama çok iyi sarılmamız gerekir.

Geçimsizlere dirlik, bozuculara da şu hüküm getirilmektedir.

3- "Baş kaldırmalarından korktuğunuz kadınlar ise, onlara öğüt verin. Onları yataklarda da yalnız bırakın ve (uslanmazlarsa) onları döğün. Eğer size itaat ederlerse, onların aleyhine (başka) bir yol aramayın." Her kadın bir olacak değil ya, içlerinden geçimsizleri de bulunur. Bunlara sırayla, önce nasihat edilir, iyi yol gösterilir, bilmezse öğretilir. Yine durumu değiştirmez ise, bir müddet onun ağrına gidecek şekilde yatak ayrılır, münasebet kesilir. Yine de huyu değişmez ise, ağır yaralamayacak, bir yeri kırılmayacak şekilde korku vermek üzere hafifçe döğülür. Geçimin devamı sağlanmaya çalışılır. Gelecek âyette de belirtileceği gibi anlaşamayan karı–kocanın yakınlarından aralarını bulacak birer hakem gönderilir. Bu da olmazsa helallerin en buğuzlusu olan boşanmaya başvurulur.

4- "Muhakkak Allâh en yüce en büyük olandır."

Bundan sonraki âyet ile yine bu sûrenin 128. âyetini dikkatle okuyalım. Bu hususta pek çok hadîsi nebevilerden biri olan şu hadîsi nakledelim ve üzerinde dikkatle duralım.

Ebû Hüreyreden, Rasulullâh, S.A.V:

- "Kadınların en hayırlısı, bir kadın ki, kendisine baktığın zaman, seni şenelten, kendisine emrettiğiniz zaman sana itaat eden, kendisinden uzak kaldığında, seni kendisinde ve malında koruyandır" buyurmuştur.

Âyet: 35

وَاِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ اَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ اَهْلِهَا ۚ اِنْ يُرِيدَآ اِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللّٰهُ بَيْنَهُمَا ۗ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا ﴿٣٥﴾

Meâli:

"Ve eğer (karı kocanın) aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden de bir hakem gönderin. (Bunlar) barıştırmak isterlerse, Allâh aralarında başarılı kılar. Şüphesiz Allâh, en iyi bilen, her şeyden haberi olandır."

ÎZAHI:

Geçen âyette geçimsizlik kadın tarafından yapıldığı taktirdeki yapılacak çarelerdi.

Bu âyette ise, her iki taraftan yapılacak geçimsizliğin çaresi zikredilmektedir.

1- "Ve eğer (karı kocanın) aralarının açılmasından korkarsanız. Erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden de bir hakem gönderin." buyrularak, her iki taraftan birer aklı başında sorunu çözebilecek kimselerin işi ele almaları gerektiği belirtilmektedir. Bunlar, hakikaten çaba harcarlar, barışı temine çalışırlarsa, Allâh bunları başarılı kılar, anlaşamamazlık kalkar. Aile huzura kavuşur. Bu hükmü veren **"Şüphesiz Allâh, en iyi bilen, her şeyden haberi olandır."**

Gerek aile, gerekse akraba ve çevre geçiminde esas olacak ahlakî güzelliğe işaret buyrularak, şu emirler veriliyor:

Âyet: 36

وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَبِذِى الْقُرْبٰى وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِى الْقُرْبٰى وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ ۙ وَمَا مَلَكَتْ

اَيْمَانُكُمْ ۗ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٣٦﴾

Meâli:

"Ve Allâh'a ibadet edin hem de ona hiçbir şeyi ortak yapmayın. Ana-babaya da iyilik yapın. Akrabaya da, yetimlere de, miskinlere de, yakın komşuya da yanı başınızdaki komşuya da yanınızdaki arkadaşa da yolcuya da sağlarınızın sahib olduğu (köleler ve hizmetçi) kimselere de (hep iyilik yapın). Şüphesiz ki Allâh, kendini beğenen (başkalarına) böbürlenen kimseyi sevmez."

ÎZAHI:

Allâhu Teâlâ, kendine kulluk yapmayı başa alıp, hiçbir şeyi kendisine ortak yapmayı men ettikten sonra devamlı beraber olabilecekleri dokuz sınıfa iyilik yapmayı emrediyor. Her insan buna riâyet edecek olursa, bütün insanlar, iyilik yapmakta birbirlerine kenetlenmiş olurlar ve kötülüğe yer kalmaz. İşte, huzurlu bir toplum, huzurlu bir millet.

Peygamber efendimiz de sayılan bu dokuz sınıfın her biri hakkında ısrarlı tavsiyelerde bulunmuş, son nefesinde de "Namaz, namaz. Sahib olduğunuz köleler, cariyeler..." sözünü tekrarlamıştır.

(Şirk hakkındaki; bu sûrenin 48, 116. En'âm 151. Lokman 13. Zümer 65. âyetleri ile ana-baba ve yetimler hakkındaki; Bakara 83. 177. 215. âyetler Enfâl 41. İsrâ 23-26. Haşr 7. âyetlerini gözden geçirelim.)

Âyet: 37

اَلَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَاْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَآ اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ ۗ وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ۚ ﴿٣٧﴾

Meâli:

"(Bunlar) cimrilik edenler, insanlara da cimriliği emredenler ve Allâh'ın kendilerine fazlından verdiğini gizleyenlerdir. Hem de kâfirler için alçaltıcı bir azab hazırladık."

ÎZAHI:

Allâhu Azimüşşan iyiliği ve iyilik edilecek kimseleri beyandan sonra cimrileri zikrediyor.

İbni İshâk ile İbni Cerir, İbni Abbas'tan rivâyet ettiler:

"Yahudilerden bir grup, Ensardan olan erkeklere gelerek. Onlara öğüt veriyorlar ve: "Mallarınızı harcamayın. Çünkü biz, o malların gitmesiyle size fakirlik geleceğinden korkuyoruz. Harcamada yarış yapmayın. Çünkü siz ne olacağını bilmiyorsunuz" diyorlar idi. Allâh da bu âyeti indirdi. Bu cimriliğin mâli yönü. Selam vermemek, öğüt vermemek, tatlı sözleri söylememek, tehlikeye düşeni kurtarmamak bildiğini söylememek, bildiği ilimleri öğretmemek, gücü yettiği halde bedenî yardımı yapmamak da cimriliğin başka bir yönüdür.

(Âli İmran 180. Tevbe 76. Muhammed 38. Hadid 24. Leyl 8. âyetleri de okuyalım.)

Cimriliği benimseyen Yahudiler gibi "Kâfirlere alçaltıcı bir azab hazırladık" buyuran Allâh, riyakarlar hakkında da:

Âyet: 38

وَالَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ ۗ وَمَن يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا ﴿٣٨﴾

Meâli:

"Ve mallarını insanlara gösteriş için harcayanlar, Allâh'a ve âhiret gününe de inanmayanlara (o azab vardır). Şeytan kimin kendisine yakın olursa, arkadaşlık bakımından ne de kötü olur."

İZAHI:

Geçen âyete matuf olan bu âyette mallarını harcayanlar, ama Allâh için değil de insanlara gösteriş için, halk arasında nam, şeref için harcayanlar. Bu tür harcamaların da cimrilikten farksız olduğuna işaret buyrulmaktadır.

Bunların îmanı da olsa, îmanlarının son derece zayıf olduğu veya îmansız oldukları için böyle yaptıkları anlaşılır.

Hele bu harcamalar, bâtıl yolla olursa, daha da kötüdür. Spor yapılarak, konser verilerek, fahiş satışlar yapılarak, tiyatro oynatarak ve benzeri meşru olmayan yollarla harcamalar da, gösteriş yapmadan daha iğrenç şeylerdir. Bu gibi harcamaların şeytana uyarak yapıldığına işaretle:

"Şeytan kimin kendisine yakın olursa, arkadaşlık bakımından ne de kötü olur." buyrulmuştur. Kim şeytana veya şeytana uyanlara arkadaş olursa, o da onun gibi olacağından çirkin, bozuk, tehlikeli durum-

lara düşer. Hayır da yapsa, hayırsız olur. İyi arkadaş seçmeye dikkat etmeli.

(Bakara sûresinin 264. âyetine de bakalım.)

Âyet: 39

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَاَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٣٩﴾

Meâli:

"Allâh'a ve âhiret gününe îman etseler ve Allâh'ın kendilerine verdiği rızıktan harcasalar, kendilerine ne olurdu? Halbuki Allâh, kendilerini en iyi bilendir."

ÎZAHI:

Allâh'a ve âhiret gününe îman etmemekte ve mallarını da Allâh yolunda harcamamakta direnenlere acı bir soru olarak nâzil olan bu âyet üzerinde iyi durulması gerekir.

Soruyu kul ağzıyla tekrarlarsak ve:

"İman etseydiniz, zararınız ne olacaktı? İman etmediniz. Kârınız nedir? Mallarınızı harcadınız. Ama Allâh için değil. Menfaatiniz nedir? Peki Allâh için harcasaydınız, ne kötülük görecektiniz?" desek, verecekleri cevap ne olabilir idi? Yaşantılarıyla verdikleri cevaba bakarsak, Allâh'a îman ederlerse, onun emrine girmek gerek. Onun emrine girerlerse, ibadet yapmak, haramlardan kaçmak gerek. Bunu da yapamazlardı. Eh yapamazlarsa, cehenneme girmek gerek. Onlar, böyle şeyleri bilmemezlikten gelirler. Ama:

"Halbuki Allâh, kendilerini en iyi bilendir" onlara, hak ettikleri cezayı verendir. İnansalar da, inanmasalar da keyflerine...

Âyet: 40

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۚ وَاِنْ تَكُ حَسَنَةً يُّضٰعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَّدُنْهُ اَجْرًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

Meâli:

"Şüphesiz ki Allâh, zerre miktarı zulmetmez. (Yapılan) iyilik ise, onu (kat kat) katlar. Ve katından büyük bir mükâfat verir."

İZAHI:

Allâh hiçbir kimseye zulmetmez. Herkes kendi zulmünü kendi hazırlar. İman etmez, cehennemi boylar. İbadet etmez, cehennemi hak eder. Başkalarına zulmeder, zulme müstahak olur. Haram yer, zina yapar, içki içer, kumar oynar, hırsızlık eder, yalan söyler. Gıybet eder, göreceği zulmü kendi hazırlar. Yaptığı kötülüklerin günahı da katlanmaz, bir mislini aşmaz.

İyilik yapanlara gelince, onların iyiliklerinin sevabı kat kat artırılır.

(Bakara sûresi 245., 261. âyet, Enâm sûresi 160. âyet, Sebe sûresi 37. âyet de bu vad-i sübhani'yi görürüz.)

Âyet: 41

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿٤١﴾

Meâli:

"Artık her ümmetten bir şahid getirdiğimiz zaman, seni de bunlar aleyhine bir şahid olarak getirdiğimizde (kâfirlerin hali nasıl olur?"

İZAHI:

Kıyâmet gününde her milletin Peygamberi, kendilerine şahid olacak. Onların hepsine de Peygamberimiz Muhammed Aleyhisselam şahid olacak. Mü'minler, kâfirler ayrılacak. Şahidlerin huzurunda kimsenin itirazı kalmayacak.

Abdullâh ibni Mes'ud R.A.den Rasulullâh bana:

- "Kur'ân okuyuver" buyurdu. Ben de:

- "Ya Rasulullâh! Sana nâzil olduğu halde, sana ben mi okuyuvereceğim?" dedim. O da:

- "Evet, onu başkasından dinlemeyi severim buyurdu." Nisa sûresini okudum. Bu âyete gelince, gözleri yaşardı ve:

- "Şimdi yeter" dedi.

(Bakara 143. Nahl 84, 89. Hacc 78. Kasas 75. Zümer 69. âyetler de bu konuyu açıklar.)

Âyet: 42

يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوّٰى بِهِمُ
الْاَرْضُ ۙ وَلَا يَكْتُمُونَ اللّٰهَ حَدِيثًا ﴿٤٢﴾

Meâli:

"Küfredenler ve Peygambere isyan edenler, o gün yerle bir edilseler de Allâh'ın bir sözünü gizlememiş olmalarını isteyecekler."

İZAHI:

Geçen âyette belirtildiği üzere kıyâmet günü her millete şahidleri gelince, her şeyleri ortaya dökülüp, bütün suçları meydana çıkınca: "Ah yerin dibine girsek de bu hale düşmeseydik. Keşke Allâh'a karşı gelmeyip de onun bir sözünü gizlememiş olsaydık." diyecekler. Ama iş işten geçmiş olacak.

(En'âm 22, 23, 24. Nebe' 40. âyetilerini de okuyalım.)

Âyet: 43

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلٰوةَ وَاَنْتُمْ سُكَارٰى حَتّٰى
تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا اِلَّا عَابِرِى سَبِيلٍ حَتّٰى تَغْتَسِلُوا ۜ
وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضٰٓى اَوْ عَلٰى سَفَرٍ اَوْ جَآءَ اَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ
اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَآءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا
فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَاَيْدِيكُمْ ۗ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٤٣﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Siz sarhoş iken ne diyor olduğunuzu bilinceye kadar, cünüb iken de yol geçen hariç yıkanıncaya kadar, namaza yaklaşmayın. Eğer hasta idiyseniz veya seferde iseniz veya sizden biriniz helâdan gelirse veyahud kadınlara dokundunuz da bir su bulamadıysanız, temiz bir toprağa teyemmüm edin. Yüzünüze ve ellerinize sürün. Şüphesiz Allâh çok affeden, mağfiret yapandır."

ÎZAHI:

Bilindiği gibi Kur'ân âyetleri, birden bire değil, peyder pey hâdiselere, durumun icabına göre hükümleri pekiştire pekiştire inmiştir. Bakara sûresinin 219. âyetinde belirtildiği gibi Hazreti Ömer'in içki hakkındaki duasını tekrarlaması üzerine, önce Bakara sûresindeki, sonra bu Nisa sûresindeki daha sonra da Maide sûresindeki 90. âyet nâzil olmuş ve âyetle içki, hakkındaki hüküm son şeklini almıştır.

Ebu Davud, Tirmizi, Nesei ve Hakim'in Hazreti Ali'den rivâyet ettiği hadîste Ali. R.A.:

- "Abdurrahman ibni Avf, bizim için bir yemek yaptı ve bizi davet etti ve bize şarap içirdi. Bir kab aldım (içtim) namaz vakti de geldi. Beni (imam olarak) öne geçirdiler. Kâfirûn sûresini okudum" biz de sizin taptığınız şeye taparız şeklinde yanıldım. Bunun üzerine âyet nâzil oldu dedi.

Son âyet gelinceye kadar, bir yandan Hazreti Ömer duasına devam etti. Bir yandan da eshabı kiram namaz vakitlerinde içmemek sûretiyle içkiyi azaltmış oldular.

İkinci olarak da, cünüb iken yıkanıncaya kadar, namaza yanaşmayın. Ancak (camideki) yoldan geçen başka. Cünüb olan, o haliyle namaz kılamayacağı gibi, camiye de giremez. Fakat caminin yanındaki yoldan veya başka yollardan geçebilir, yürüyebilir. Cünüb iken yol yürüyebilir, yemek yiyebilir, su içebilir, çalışabilir. Dua edebilir, zikir yapabilir. Fakat sebebsiz yıkanmayı geciktiremez. Bilhassa namazın geçmesine sebep olacak kadar geciktirilemez.

Cünüb iken namaz kılamayacağı, camiye giremeyeceği gibi, eline Kur'ân veya Kur'ân yazılı bir şey alamaz. Ancak bir bezle veya kağıtla tutabilir. Kur'ân okuyamaz, yazamaz.

Cünüblüğü ve guslü iyi anlayabilmek için fıkıh kitaplarına baş vuralım.

Hasta olanlar, suyu kullanamayacak durumda olurlarsa, veya seferde olupta su bulamayanlar, ufak veya büyük su döküpte su bulamayan-

lar, namaz kılacaklar, Kur'ân okuyacaklarsa veya kadınlarına cinsi münasebette bulunur da su bulamazlarsa, temiz toprağa teyemmüm ederler. Ellerini toprağa vurduktan sonra yüzlerine sürerler. İkinci defa yine toprağa vurduktan sonra sol elini, sağ koluna, sağ elini de sol koluna dirseklere kadar sürerler. Yine daha geniş bilgiler almak için fıkıh kitaplarını okumalıyız. Biz, Allâh'ın emirlerine son derece dikkat ederiz. Şâyet bilmeyerek, elimizden gelmeyerek hataya düşersek,

"Şüphesiz Allâh, çok affeden, mağfiret yapandır."

(Maide sûresinin 6. âyetini her halde okuyalım.)

Âyet: 44

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ اُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ اَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ ﴿٤٤﴾

Meâli:

"Kendilerine kitaptan nasib verilenleri görmediniz mi? Sapıklığı satın alıyorlar ve sizin de yolu sapıtmanızı istiyorlar?"

İZAHI:

İbni Abbas R.A.:

- "Zeyd'in oğlu Rifaa, Yahudilerin büyüklerinden idi. Rasulullâha konuştuğu zaman da dilini dolar ve "ey Muhammed kulağını bize ver ki sana anlatalım" dedi. Sonra da alay ederek islama dil uzattı. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

Yahudiler bilindiği gibi islamın en büyük düşmanlarıdır. İslâma en büyük zarar onlardan gelmiş, geliyor ve gelecektir. Kendilerine de zillet, meskenet damgası vurulmuş, vuruluyor ve vurulacaktır. Kendilerine Tevrat kitabı verildi. Onu bozarak içindeki Peygamberimizle ilgili beyanları kaldırdılar ve sapdıkça saptılar. Müslümanların da sapmalarını istediler, istiyorlar ve isteyecekler. Her devir de mel'anetlerini sürdürüyorlar. Devrimizdeki din düşmanlığı da onların başı altından çıkmakta olduğunu iyi anlamalıyız. Kandırabildikleri ve satın aldıkları menfaatperestlerle üzerimize saldırıyorlar. Şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da emeklerinin boşa gideceğine de asla şüphe yoktur.

Bakara sûresinin 6. âyetinden itibaren 20. âyete kadar okuyalım. Yahudiler hakkında pek çok âyetler vardır. Onları da fırsat buldukça inceleyelim.

Âyet: 45

وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَآئِكُمْ ؕ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَلِيًّا ۙ وَّكَفٰى
بِاللّٰهِ نَصِيرًا ﴿٤٥﴾

Meâli:

"Ve Allâh, düşmanlarınızı daha iyi bilendir. Hem de Allâh bir dost olarak yeter. Bir yardımcı olarak da Allâh kâfidir."

ÎZAHI:

Allâh, bizim düşmanlarımızı bizden daha iyi bildiği için O'nun verdiği haberlere tereddütsüz inanmalıyız. Ona göre tedbirimizi almalıyız. Bir yandan tedbir alırken, bir yandan da Allâh'a güvenmeliyiz. O bizim en iyi, en yakın, en güvenilir dostumuzdur. O bizim en büyük, en kuvvetli yardımcımızdır.

Âyet: 46

مِنَ الَّذِيْنَ هَادُوْا يُحَرِّفُوْنَ الْكَلِمَ عَنْ مَّوَاضِعِهٖ وَيَقُوْلُوْنَ سَمِعْنَا
وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ وَّرَاعِنَا لَيًّا بِاَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا فِى
الدِّيْنِ ؕ وَلَوْ اَنَّهُمْ قَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ
خَيْرًا لَّهُمْ وَاَقْوَمَ ۙ وَلٰكِنْ لَّعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوْنَ
اِلَّا قَلِيْلًا ﴿٤٦﴾

Meâli:

"Yahudi olanlardan (bir kısmı), kelimeleri yerlerinden değiştirirler ve: -dillerini eğerek, dine de saldırarak- râına "umursamayarak dinle! İşittik ve isyan ettik" derler. Eğer onlar: "dinledik itaat da ettik, dinle de bizi gözet." Demiş olsalar idi, kendileri için elbette daha hayırlı ve daha doğru olur idi. Fakat küfürleri sebebiyle Allâh onlara lânet etmiştir. Artık birazından başkası îman etmezler."

İZAHI:

Geçen âyetlerle bağlantılı olan bu âyeti kerimede, Yahudi âlimlerinden bir kısmının tevrattaki Rasulullâhın geleceği hakkındaki cümleleri ve kelimeleri, tevil ederek, değiştirerek bozmuşlar ve islamın geleceğine dair ışık tutacak hükümleri gizlemişlerdir.

Bununla da kalmayıp Bakara sûresinin 14. âyetinde beyan edildiği gibi Rasulullâh ve eshabı ile alay etmişlerdir. Yahudi dilinde söğmek anlamına gelen (راعينا) kelimesiyle Rasulü Erkeme hitap ederek: "dinledik ve isyan ettik" diyerek rencide etmeye çalışmışlardır. Her fırsatta islama saldırmışlar, her zaman kinlerini kusmuşlardır. Rasulullâha olan hitaplarda hakaret manasına gelen ve Araplar arasında çokça kullanılan "kafan almaz ya dinle bakalım, kulak vermezsin ya işit bakalım" manalarına gelen (واسمع غير مسمع) sözünü kullanmışlardır. Tabiidir ki bu sözler, kendilerinin sıfatıdır.

Eğer bu kâfirler, böyle soysuzluk, huysuzluk yapmasalar da: "saygı ile dinledik, gereği gibi itaat ettik dinle de bizi gözet, hatalarımızı düzelt!" deselerdi üzerlerinden zillet ve meskenet damgası kalkar ve yurtlarında kalırlardı. Dünyaları da âhiretleri de huzurlu olurdu.

Fakat tamamen hissî bir kuruntudan ibaret olan onurlarına yediremediler, bile bile küfürde ısrar ettiler. Allâh da bu küfürleri yüzünden kendilerine lanet yağdırdı. Müslüman olmadıkça bu lanetten asla kurtulamayacaklardır.

Geçmişlerinden ders alarak gelecekleri hakkında şöyle dersek inşallâh yanılmamış oluruz: "bunlarda bu yersiz benlik var iken, kendilerinden olmayanları hiçe sayarlarken, hedef aldıkları her başarı için hilelere başvururlar iken, azınlıkları ile dünyaya tehakküm arzularını sürdürürler iken, dünya iktisadiyatını ellerine geçirip zulümlerini devam ettirme niyetlerinde iken, toplanmaya çalışsalar da, devlet kurmak için uğraşsalar da silahlanmak için her çabaya baş vursalar da yine sonları hüsrandır. Meğer Müslüman olalar.

(Bakara 75. Maide 13, 41. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 47

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ اٰمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلٰٓى اَدْبَارِهَآ اَوْ نَلْعَنَهُمْ

كَمَا لَعَنَّآ اَصْحَابَ السَّبْتِ ۭ وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُوْلاً ﴿٤٧﴾

Meâli:

"Ey kendilerine kitap verilenler! Silip yok etmemiz ve onları arkalarına çevirmemizden veya cumartesicilere lanet ettiğimiz gibi kendilerine lanet etmemizden önce, yanınızdaki olan (kitabı) tasdik etmek üzere indirdiğimiz (Kur'ânı Kerîm)e îman edin! Allâh'ın emri de yerine getirilmiştir."

ÎZAHI:

Allâh'ü zülcelal, Yahudiler ve Hıristiyanlar gibi kendilerine kitap verilenlere hitap ederek, o kitabı da tastik eden, Kur'ânı Kerîme îman etmelerini emretmiştir. İleride îman etmeyenlerin yüzlerini silip belirsiz hale getirdikten sonra, arkalarına çevireceğini veya cumartesine inanıp da o günün gereğini yapmayanları maymunlara çevirerek lanetlediği gibi, kendilerini de lanetleyeceğini beyan ederek o gün gelmezden önce toparlanmalarını hatırlatmıştır.

O günün dünyada mı yoksa âhirettemi olacağı hakkında ayrı ayrı anlayışlar vardır.

Bazı müfessirler "yüzlerinin silinmesinden ve arkalarına çevrilmesinin mecazi olup Bakara sûresinin 18. âyetinde Yasin sûresinin 9. 10. âyetlerinde beyan edildiği gibi kör, sağır, akılları da çalışmaz halde geriye, cahiliyyet devrine döneceklerine işarettir." demişler.

Bazıları da, "İsra sûresinin 97. âyetinde olduğu gibi kıyâmet gününde mahşerde olacak" demiştir.

Her iki anlayış da îmansızlığın sonunu, alınacak kötü neticeyi belirtmektedir. Bu neticeyi hayatında anlayan Abdullâh ibni Selam hemen Müslüman olmuştur. İbni Cerir de , Îsâ ibn Muğira'dan naklen söylüyor. İbrâhîm'in yanında Kâb'el 'ahbârın Müslüman oluşunu konuşuyorduk da şöyle anlattı:

"Kâ'b Ömer'in zamanında Müslüman oldu. Beytul' makdise giderken Medine'ye uğradı. Ömer, onun karşısına çıktı ve:

- "Ey Kâ'b Müslüman ol" dedi. O da:

- "Kitabınızda (Cuma sûresinin 5. âyetine işaretle)" Tevratı yüklenenlerin misali..." diye siz söylemiyor musunuz? Ben de tevratı yüklendim" dedi. Ömer de onu bıraktı. Sonra, yola çıktı ve Hımmısa vardı. Ora halkından bu âyeti okuyan üzüntülü bir kimseyi dinledi. Kâ'b bu âyetin kendine isabet edeceği korkusundan:

- "Ey Rabbim Müslüman oldum" dedi. Sonra yemendeki ailesine döndü. Daha sonra onlarla birlikte Müslüman olarak (Medine'ye) geldi.

Böylece bu âyeti kerimenin uyarması ile önemli kimseler Müslüman oldu. Evet: "Allâh'ın emri de yerine getirilmiştir."

(Bu sûre 51, 52. Bakara 41, 88-91. Maide 60. Yasin 66. Muhammed 23. âyetlere de bakalım.)

Âyet: 48

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾

Meâli:

"Şüphesiz Allâh, kendisine şirk yapılmasını affetmez. Ondan başkasını dilediği kimse için affeder. Kim de Allâh'a şirk yaparsa, büyük bir günah iftira etmiştir."

İZAHI:

Zümer sûresindeki "...Muhakkak Allâh, günahların hepsini affeder..." mealindeki 53. âyet nâzil olunca, bir kimse kalktı ve:

- "Ey Allâh'ın Peygamberi! Ya şirk?" dedi. Rasulullâh da bundan hoşlanmadı. Allâh da bu âyeti indirdi.

Şirki üç noktada anlamak yerinde olur:

a- İtikadda şirk: Allâh'ın birliğine inancın yanında onun sıfatlarına ortak olacak şekilde başkalarına veya başka şeylere değer vererek, Allâh'tan beklenenleri onlardan beklemek, Allâh'tan istenecek şeyleri onlardan istemek, onlarda bir kudsiyyet hayallamak sûretiyle, onları hâşâ Allâh'ın yanına getirerek Allâh'a ortak yapmak.

b- İbadette şirk: Allâh'a ibadet yapmak, yalnız ona yönelik ihlasla ona teslimiyet, yalnız ona karşı mes'uliyyet altına girmek gerekir iken, Allâh'tan başkalarını veya başka şeyleri araya koyarak onlarsız Allâh'a yaklaşılamayacağını, onları gönlüne kalbine yerleştirip, onlardan geçen bir niyetle, onlara karşı bir mes'uliyet duygusu içinde ibadet yaparak, onları ibadetlerinde hâşâ Allâh'a ortak yapmak.

c- Muamelatta şirk: Evlenmelerde, boşanmalarda, alışverişlerde, bütün kazançlarda ve harcamalarda yemelerde ve içmelerde ve hayatla ilgili her şeyde, yalnız Allâh'ın verdiği hükümlerin tatbiki gerekirken,

bunun yanında, islamı tanımayan, îmanla ilgisi olmayanların getirdikleri düzene uyup, muameleleri küfür düzenine göre yaparak Allâh'ın nizamına karşı çıkmak ve o düzeni getirenleri, Allâh'la bir tutmak sûretiyle hâşâ ona ortak yapmak. Bilhassa miras taksimlerinde: "bu kanunu yapan düşünsün." bahanesiyle, miras kanunlarını yapan kimseler, hâşâ Allâh'a ortak yapılıyor.

Biz Müslümanlar ne hale gelmiş olduğumuzu düşünürsek, şirkle kucak kucağa yaşamakta olduğumuzu anlarız. Nasuh bir Tevbeye çok ihtiyacımız var. Şirksiz bir îman, şirksiz bir ibadet ve şirksiz bir muamele yaşantısına döndürecek ihlaslı bir tevbe yapmalıyız. Değilse sonumuz vahimdir.

Tarih boyunca bütün dinlerdeki sapıklığın şirkten geldiği görülür. Din düşmanları, dindarları sapıtmak için onları şirke çekme yoluna baş vurmuşlardır. Devrimizde de daha ustaca bu oyuna baş vurulmakta olduğu görülmektedir. Bilgisi olmayan iyi niyetlilerin önüne düşerek şirke çektikleri, çeşitli şekilleriyle ortadadır. Onları, kendilerini uyarabilecek âlimlerden soğutmak için de her çareye baş vururlar. Her fırsatta âlimleri kötülerler. Dinden uzaklaştırmanın iki yolla yapıldığı anlaşılmaktadır.

a- Psikolojik ustalıklarla yukarıda belirtildiği gibi.

b- Kötü alışkanlıkları yaygınlaştırarak dine bağlılığı yok etmek. Kadınları açıp erkeklerle karıştırarak fuhşu yaygınlaştırmak. İçki türlerini çoğaltıp, azdan çoğa doğru artırarak içki alışkanlığını herkese ulaştırmak, oyun çeşitleriyle halkı avareliğe yöneltmek. Çalgı ve şarkılarla oyalayarak, zevk denilen bataklığa sürüklemek, maddeyi ön plana çıkararak, haramı helali unutturup haksız kazançlara yöneltmek, menfaati körükleyerek insanların değerini unutturup bir birlerine karşı olan sevgi ve samimiyetleri, selamları, ziyaretleri yok etmek ve düşmanlığı yaygınlaştırmak.

Din yıkımında mahir olan Yahudilerin bu ustalıklarını daima hatırdan çıkarmamalıyız. Devrimizde bu gibi oyunların oynandığını, hem de ısrarla tekrar edildiğini görmemek mümkün değildir.

Bu tehlikelere karşı tek çare, Kur'ânı iyi öğrenip çok iyi anlamaktır. Rasulullâhı gereği gibi örnek alarak, onun devrinde olduğu gibi, kâfirleri tesirsiz hale getirmektir. Allâh, yardımcımız olsun.

Şirk hakkında pek çok âyetlerden bazılarına bakalım.

(Bu sûre 116. Maide sûresi 82. Araf 173. Nahl 86. Kehf 36, 42. Lokman 13. Feth 6. Tevbe 28. âyetler)

Âyet: 49

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ يُزَكُّونَ اَنْفُسَهُمْ ۚ بَلِ اللّٰهُ يُزَكِّى مَنْ يَشَآءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٤٩﴾

Meâli:

"Kendilerini (durmadan) temize çıkaranları görmedin mi? Hayır. Allâh dilediği kimseyi temize çıkarır. Zar kadar da zulmedilmezler."

İZAHI:

İbni Abbas anlattı:

- "Yahudiler, sabi çocukları öne geçirerek namaz kılarlar ve: "Onların hataları, günahları yok" derlerdi. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu."

İbni Cerir'in Hasan'dan rivâyetinde de, "Yahudiler ve Hıristiyanlar, Bakara sûresinin 80. 111. âyetleri, Maide sûresi 18. âyetlerin mealleri olan: "...Biz Allâh'ın oğullarıyız, O'nun sevgilileriyiz..., ...Cennete Yahudi ve Hıristiyan olmayanlar kat'iyyen giremez..., ...Ateş, sayılı günlerden başka bize kat'iyyen dokunmaz..." dediler. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu" denilmiştir.

Yahudi ve Hıristiyanlar hakkında nâzil olan bu âyette bizler için de büyük dersler vardır. Pek çoğumuz "kalbim temiz", "alnım ak", "gideceğim doğru cennet", "yolumu süpüre süpüre gezerim", "günahım yok içim rahat" gibi sözlerle kendimizi temize çıkarmaya çalışırız. Bizi temize çıkaracak olan yalnız Allâh'tır. Kendimizi temize çıkarması için, Allâh'a tam kulluk yaparak ona yalvarmalıyız.

Allâh, kimseye "fetil" denilen hurma çekirdeğinin yarığının arasındaki iplik zarı kadar bile zulmetmez. Herkes kendi zulmünü, kendi hazırlar. O'nun emirlerine sarılalım.

Âyet: 50

اُنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ ۖ وَكَفٰى بِهٖٓ اِثْمًا مُبِينًا ﴿٥٠﴾

Meâli:

"Bak! Allâh'a karşı nasıl yalan uyduruyorlar? Bu çok açık bir günah olarak yeter."

ÎZAHI:

Bedir savaşındaki Müslümanların zaferinden içi daralan Yahudi ileri gelenlerinden Kâ'b ibni Eşref, yanına Yahudilerden yetmiş süvari alarak Mekke'ye gitti ve Ebu Süfyan'a indi. Onlar da çok güzel karşıladılar, ikram ettiler. Sonra Ebu Süfyan ve arkadaşları onlara: "Ne istiyorsunuz?" dediler. Onlar da:

- "Muhammed'le harbetmek ve onun ahdını bozmak istiyoruz" dediler. Ebu Süfyan ve arkadaşları da:

- "Bunun sizin bir hileniz olup olmayacağına güvenemiyoruz. Eğer dediğiniz hakikat ise, şu iki puta secde edin" dediler. Onlar da hemen bunu yaptılar. Sonra Kâ'b:

- "Sizden otuz kişi, bizden de otuz kişi gelsin, Kâbe'ye bağrımızı basalım ve Muhammedi öldürmeye azmedeceğimize Kâbe'nin Rabbine söz verelim" dedi. Bunu da yaptılar. Sonra Ebu Süfyan, Kâb'a:

- "Elbette sen kitap okuyan bir kimsesin. Biz ise okuma yazma bilmeyenleriz. Hangimiz daha doğru yoldayız? Biz mi, yoksa Muhammed mi?" dedi. Kâ'b de:

- "Bana dinini anlat." dedi. Ebu Süfyan:

- "Biz hacılara develer keseriz, onlara su veririz, misafiri ağırlarız, esirleri kurtarırız, sıla-ı rahim yaparız, rabbimizin beytini imar ederiz ve onu tavaf ederiz, Haramın sakinleriyiz. Muhammed ise, babalarımızın dinini ayırdı, eski dinimizi, sıla-i rahimi kesti, onun dini yenidir. Yalnız Allâh'a ibadeti emrediyor, şirkten men ediyor" dedi. Kâ'b de:

- "Vallâhi siz, Muhammed'den daha üstün yoldasınız" dedi. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

Bunların bu görüşmelerine baktığımız zaman, Allâh'a karşı ne düzenler kuruyorlar, ne yalanlar söylüyorlar. Onlara günah olarak, suç olarak bu bile yeter.

Devrimizde de İslâma karşı yapılan oyunları, kâfirlerin aralarındaki yaptıkları anlaşmaları gözümüzden kaçırmamalıyız.

Allâh'a karşı yalan uyduranları daha iyi açıklayan şu âyete ve bundan sonraki âyete de bakalım.

Âyet: 51

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ اُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هٰٓؤُلَآءِ اَهْدٰى مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا سَبِيلاً ﴿٥١﴾

Meâli:

"Kendilerine kitaptan nasib verilenleri görmedin mi? Cibt'e ve Tağuta inanıyorlar. Hem de; Küfredenler için: "Bunlar, yol bakımından îman eden kimselerden daha hidâyettedir." diyorlar."

ÎZAHI:

Geçen âyetin îzahındaki hâdiseyi okuduk. Bu âyete de baktığımızda, hakem kesilerek, Mekke müşriklerinin daha doğru olduğunu söyleyen Kâ'b ibni Eşref, kendisi de bâtıl yolda olan birisi olarak zaten Rasulullâha kin güden ve Mekke müşrikleriyle anlaşmaya giden birisi olarak ne söyleyebilirdi? Bunlar "Cibt" denilen Allâh'tan başkasına ve "Tağut" denilen şeytana, putlara tapanlar olarak, Ehli îman müslümanlara başka ne diyebilirlerdi. Onların varacakları sonuç şudur:

Âyet: 52

اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ ۖ وَمَنْ يَلْعَنِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ۖ ﴿٥٢﴾

Meâli:

"İşte bunlar, Allâh'ın lanetledikleridir. Allâh da kimi lanetlerse, kat'iyyen ona bir yardımcı da bulamazsın."

ÎZAHI:

Allâh, bunları rahmetinden kovup uzaklaştırmıştır. Allâh, kimi rahmetinden uzaklaştırıp felaketlere uğratırsa, onların bir yardımcı bulmaları imkansızdır. Nitekim yok olup gitmişlerdir.

Devrimizdekilerin sonu da onlar gibi olacaktır.

(Bakara 159, 161. Âl-i Imran 87. Mâide 60. Muhammed 23. Feth 6. âyetleri de okuyalım)

Âyet: 53

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمُلْكِ فَإِذًا لَا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٣﴾

Meâli:

"Yoksa onların mülkten bir nasibi mi var? Öyle olsa, insanlara bir çekirdek ucu (bile) vermezler."

İZAHI:

Yahudilerin eskiden beri temennileri ve çabaları, geniş bir mülk sahibi olmak. Ellerine geniş bir hakimiyet geçirmek. Böylece insanlar üzerinde baskılarını sürdürme hayallerini gerçekleştirmektir. Fakat bunu gerçekleştirmek şöyle dursun, kendilerini bile güvenilir bir yere yerleştirememişlerdir. Hep güvensizlik içinde yaşadılar, yaşıyorlar ve yaşayacaklar.

Tükenivereceğinden korktukları için ellerinde bulunandan azıcık bile hayra harcamazlar, cimrilikten kurtulamazlar. Sanki bir şeyler sahibi olsalar, Yahudi olmayan diğer insanlara bir yararlıları mı dokunacak? Asla...

İsrâ sûresinin 100. âyetinde belirtildiği gibi, Allâh'ın rahmet hazinelerine sahib olsalar, harcama korkusuyla sımsıkı tutarlardı. Devrimizdeki zengin Yahudilere de bakarsak bunu görürüz.

Âyet: 54

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۖ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا ﴿٥٤﴾

Meâli:

"Yoksa (onlar), Allâh'ın fazlından insanlara verdiği şeylere karşı onlara hased mi ediyorlar? Hakikat İbrâhîm'in nesline de kitap ve hikmet verdik. Onlara büyük bir mülk de verdik."

Âyet: 55

فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ ۚ وَكَفَىٰ بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ﴿٥٥﴾

Meâli:

"Onlardan kimi ona inandı. Onlardan kimi de ondan yüz çevirdi. (Onlara) ateş olarak cehennem yeter."

İZAHLARI:

Rasulullâha peygamberlik gelip de kısa sürede insanların ona îman etmesi ve çevresinde toplanıvermeleri, Yahudileri fazlasıyla şaşırttı. Geçen âyetlerde de belirtildiği gibi, her şey Yahudilerin keyiflerine göre olmalıydı. Ama olmadı. Allâh'ın fazlı keremi Muhammed Aleyhisselam üzerinde tecelli etmişti. Onun kıymetini bilecek, O'na yardımcı olacak, insanlar arasında O'na risalet gelmişti. Bu insanlar Yahudiler gibi değildi. Peygamberlerine sımsıkı bağlılardı.

Allâhu Azimüşşan, daha önce de İbrâhîm Aleyhisselamın neslinden olan İshâk, Yakub, Yusuf, Davud, Süleyman Aleyhisselam gibi Peygamberler gönderdi. Onlara sahifeler, kitaplar, hikmetler verdi. Ayrıca saltanatlar da verdi. Ama Yahudiler, bunların kıymetini bilmedi. Hep karşı çıktılar, onların getirdiği Allâh'ın emirlerini beğenmediler. Değiştirip bozdular. Yahudilerin şiarı bundan ibaretti.

Rasulullâh gelince onların bir kısmı îman etti. Büyük bir kısmı da isyan etti. Geçmiş peygamberlere de öyle yapmışlardı. Onlar elbette yaptıklarının cezasını dünyada gördükleri gibi âhirette de ateşe atılarak göreceklerdir.

Burada bir yandan Rasulullâh teselli ediliyor, bir yandan da Rasulullâhın ümmetine büyük saltanatlar verileceğine işaret buyuruluyor. Nitekim böyle de olmuştur. İleride yine Müslümanlara bu saltanatın verileceğinde asla şüphemiz yok. Devrimizde küfür diyarının süratle tavsadığını görüyoruz. İçlerinde pek çok felaket âlâmetleri yaygınlaştı. Geçici olan varlıkları onları kurtaramayacak.

(Bakara 109, 129, 269. Âl-i Imran 164. Cuma 2., Saf 14. Bu sûre 113. âyetlere de bakalım.)

Âyet: 56

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا ۖ كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٥٦﴾

Meâli:

"Şüphesiz âyetlerimizi inkar edenleri, ileride ateşe atacağız. Onların derileri her pişdikçe, azabı tadmaları için, kendilerine onun başkası (olan) derileri değiştiririz. Şüphesiz Allâh, en üstün olan, en hakim olandır."

İZAHI:

Cehennemle ilgili pek çok âyetlerde belirtildiği vechile bu âyette Yahudiler gibi kâfirlerin görecekleri azabın sürekliliği ve çetinliğine işaretle: **"Onların derileri her piştikçe (yanıp döküldükçe) azabı tatmaları için kendilerine onun başkası (olan) derileri değiştiririz"** buyuruluyor. Yani ateşte yanan ve dökülen derileri yerine hemen yenisi gelerek ardı arası kesilmeden yanmanın acısını sızısını tatmaya devam ederler. Her an yenilenen bu acı ebediyen devam edecek ve sona ermeyecek. Yaptıkları küfürlerinin karşılığını böyle alacaklar. İman edenlere gelince:

(Bu sûre 10, 30, 115. İnşikak 10, 11, 12. Ğaşiye 2, 3, 4, 5. İsra 18. İbrâhîm 28, 29. ayetleri de okuyalım.)

Âyet: 57

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ ۖ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا ﴿٥٧﴾

Meâli:

"İman eden ve yararlı işler yapanları da, içinde ebedi kalacakları, altından ırmaklar akan cennetlere yakında yerleştireceğiz. Orada onlar için tertemiz eşler vardır. Hem de onları kopkoyu bir gölgeye koyarız."

İZAHI:

İman etmekle birlikte, hem kendilerine hem de başkalarına -helal olan- yararlı işler yapanlar ve bütün ibadetlerini dikkatle özenerek yerine getirenleri Allâh müjdeliyor. Onları altından ırmaklar akan cennetlere koyacağını beyanla birlikte ayrıca saâdeti artırıcı iki müjde veriyor:

a- TERTEMİZ EŞLER: Buradaki "karîne" her ne kadar hanımlara delalet ediyorsa da (ezvâc) erkek-kadın her ikisine de şamildir. Tertemiz erkeklere tertemiz kadınlar, tertemiz kadınlara tertemiz kocalar manasında da anlamak da mümkündür. Esasen cennette kirlilik diye bir şey yoktur. Her yer, her şey tertemiz pırıl pırıl olduğu gibi cennetlik kimseler de tertemizdir. Gerek hûriler gerekse dünya kadınları, hayız, nifas gibi kadınlara mahsus kirliliklerden âri olduğu gibi diğer salya, sümük, idrar, büyük abdest, terleme ağız kokusu ve saire gibi hoş olmayan şeylerden hiç birisi asla bulunmaz. Onların bedenlerinin tertemiz olması yanında konuşmaları, davranışları, birbirlerine karşı sevgi ve samimiyetleri de son derece yerinde olup asla kırıcı, usandırıcı, bıktırıcı hiçbir şey yoktur. Orada kadınlar arasında kıskançlık diye de bir şey olmaz. Karşılıklı zevkleri bozan, sarsan hiç mi hiçbir yaramazlık bulunmaz. Cennetin sürekli olan zevki böylece ebediyen devam eder.

b- KOPKOYU BİR GÖLGE: Sıcakların ve soğukların huzur bozuculuğu bilinen şeydir. İnsan bu iki zıt tesirden uzak tam hoşlanacağı bir yer ister. O da gölgedir. Hem de tam eksiksiz bir ağaç gölgesi. İnsanın huzur ve saâdetini tamamlayıcı bu gölge de, Allâh'ın cennetlik kullarına olan ayrıca bir ihsanıdır.

Buhari ve Müslim'in Ebu Hüreyre'den rivâyet ettiği bir hadîsi şerifte şöyle buyrulmaktadır:

"Şüphesiz cennette bir ağaç vardır ki binitli olan onun gölgesinde yüz yıl yürüse bitiremez (bu, ebedilik ağacıdır)."

İşte İman eden ve Salih ameller yapanlara müjde budur.

(Ra'd 35. Yasin 55-58. Dûhân 51-54. Tûr 17-20. Rahmân 72. Vakıa 11-38. İnsan 5-21. âyetleri de okuyalım)

Âyet: 58

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا ۙ وَإِذَا
حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ ۚ إِنَّ اللَّهَ
نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾

Meâli:

"Şüphesiz ki Allâh size emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor.

Muhakkak ki Allâh bununla size ne güzel öğüt veriyor. Elbette Allâh, (hakkıyla) işiten ve görendir."

İZAHI:

İbni Abbas R.A. şöyle anlattı:

"Mekke fethedilince Rasulullâh S.A.V. Talha'nın oğlu Osman'ı çağırttı ve ondan Kâbenin anahtarını aldı. İbni Abbas:

- Ya Rasulullâh anam-babam sana feda olsun, su işleriyle anahtar birlikte bizde olsun" dedi. İbni Abbas anahtarı aldı. Rasulullâh anahtarı O'ndan aldı ve Kâbe'yi açarak içeri girdi. Sonra bu âyeti kerimeyi okuyarak çıktı ve Osman'ı çağırdı. Anahtarı O'na verdi. Bir yandan da bu âyeti okuyordu "Bu âyetin Kâbe'nin içinde nâzil olduğu anlaşılıyor. Nitekim Ömer R.A.:

- "Bu âyeti daha önceleri hiç işitmemiştim" dedi.

Bu âyeti kerime her ne kadar Talha'nın oğlu Osman hakkında nâzil olmuşsa da büyük bir hâdise olan Mekke'nin fethinde, Mekke'nin idari sisteminin değişme, yeni ve ebedi bir ilahi sisteme geçme devrinde nâzil olması, bize devletçiliğin en önemli hasletlerini beyan ediyor:

1- "Şüphesiz ki Allâh size emanetleri ehline vermenizi" buyurarak sınırı çok geniş olan emanete riâyeti ve onun ehli olana verilmesi emrediliyor.

Burada hem fertler ve aileler hem de Devlet ve hükümetler hedef alınmaktadır. Fertler, aralarındaki muamelelerinde son derece emanetlere riâyet etmekle mükelleftirler. Birbirlerinin hukukuna riâyet etmeleri nisbetinde kendilerini güvence altına almış olurlar. Tabiidir ki emanetin çeşidi sayılamayacak kadar çoktur. Bütün ibadetler de birer emanettir.

Aileler de emanetlere riâyetle, yükümlüdür. Milleti teşkil eden aileler, yapılarını ancak emanete riâyet etmekle koruyabilirler ve sağlamlaştırabilirler. Aksi halde bugün küfür diyarında olduğu gibi ailevî iflasa mahkum duruma düşerler.

Devlet ve hükümetlere gelince, vatan ve millet başta olmak üzere her şey onlara emanettir. Bilhassa küçüklü büyüklü bütün makamlar ehli olanlara değil de iltimas, rüşvet ve hatır yoluyla ehli olmayanlara verilecek olursa çeşitli felaketlerin kapıları açılmış olur. Allâh'ın o gösterdiği yolun dışındaki bütün tasarruflar da emanete hıyanetin ta kendisidir. Tecrübeler de bunu göstermektedir. Sözün uzatılmasına gerek yok. Yol, Allâh yoludur.

2- "Ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor."

Fertlerin şahitliğinden mahkemelerin kararına varıncaya kadar, devletin ve hükümetin bütün icraatlarına kadar uzanan bu hukuk sistemi de dünya nizamının temelidir. Bu sistemde Allâh'ın beyan ettiği her yerde ve her devirde geçerli olan hukuka uymadığı taktirde bazı çıkar düşkünlerinin keyfleri ve arzularına göre ayarlanmaya kalkılırsa ve sık sık değiştirilerek dejenere edilir ise hem fertlerin bozulmasına hem de devlet ve milletin birbirine düşerek düşmanlara yem olmasına kadar sürüklenir.

3- Bunu en iyi bilen Allâhu zülcelal, **"Muhakkak ki Allâh bununla size ne güzel öğüt veriyor."** buyurmaktadır.

Bu öğüdü dinlemeyenler ve keyflerine göre kesip biçenler elbette geçen devirlerde olduğu gibi hüsrana uğrayacaklardır. Ama iş işten geçmiş, geriye dönüş olmayacaktır. Felaketten önce Allâh'ın öğüdünü dinlemek ona göre tedbirli olmak gerekir.

Allâhu Teâlâ, kendisine îman eden ve etmeyenlerin bütün sözlerini hakkıyla işittiğini ve onların bütün davranışlarını, yaşama tarzlarını mükemmel sûrette gördüğünü beyan etmek üzere:

4- **"...Elbette Allâh (hakkıyla) işiten ve görendir."** buyuruyor.

Rasulü Ekrem (S.A.V) de bu önemli ve ağır mes'uliyeti umumi ifade ile şöyle buyuruyor:

"Hepiniz idarecisiniz. Sizin hepiniz de idare ettiğinden sorumludur. Devlet ve hükümet başkanı idarecidir. Hem de o, idaresindekilerden sorumludur. (Aile reisi olan) erkek idarecidir. O da onlardan sorumludur. Kadın da kocasının evi üzerinde idarecidir. O da ondan mes'uldür. Köle de efendisinin malı üzerinde idarecidir. O da ondan sorumludur. Dikkat edin, hepiniz idarecisiniz. Hepiniz de idarenizdekinden sorumlusunuz."

(Bu âyeti daha iyi anlamak için Bakara 283. Âl-i Imran 75, 138. Bu sûre 105, 135. Mâide 8, 42, 44, 45, 47, 48, 49. Yunus 57. Nahl 90. Sâd 26. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 59

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اَطِيعُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاُولِى
الْاَمْرِ مِنْكُمْ ۚ فَاِنْ تَنَازَعْتُمْ فِى شَىْءٍ فَرُدُّوهُ اِلَى اللّٰهِ وَالرَّسُولِ
اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ۗ ذٰلِكَ خَيْرٌ

وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh'a itaat edin ve Rasulü, sizden olan (idareci) emir sahiplerine de itaat edin. Bir şey hakkında anlaşamadıysanız, -Allâh'a ve âhiret gününe inandıysanız- onu Allâh'a ve Rasule iletin. Bu da hayırlı ve te'vil bakımından daha güzeldir."

ÎZAHI:

Bu âyetin sebebi nüzûlünde iki rivâyet zikredilmektedir. Bunları kısaltarak zikredelim:

1- Halid ibni Velid'in kumandasında bulunan Ammar ibni Yaser, O'ndan izinsiz Müslüman bir aileye eman vermesi üzerine aralarında çıkan nizadan dolayı Rasulullâha geldiler. Rasulullâh meseleyi halletti. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

2- Abdullâh İbni Huzeyfe, kumandası altındaki askere odun toplatıp ateş yaktırdı ve bu ateşe girmelerini emretti. Bu emri kabul edenler olduğu gibi kabul etmeyenler de oldu. Aralarında çıkan münazaadan sonra Rasulullâha geldiler. O da "ma'siyette itaat yoktur" buyurarak aralarını buldu. Bunun üzerine âyet nâzil oldu.

Burada îman edenlere verilen emir Allâh'a Rasulüne ve kendilerinden olan âlimlere ve idarecilere itaattir.

a- Allâh'a itaat, onun kelamı olan Kur'ân ahkamını kabul etmek ve ona boyun eğmektir. Ona asla karşı çıkmamaktır.

b- Rasule itaat, hayatta iken O'nun emirlerini yerine getirmek O'na kat'iyyen isyan etmemek. Vefatından sonra da O'nun gösterdiği yoldan ayrılmamak ve O'nun sünneti seniyyelerine sımsıkı sarılmak.

c- Ulül'emre gelince, Hulefa-i raşidin başta olmak üzere Ulema, fukaha ve hükemanın şer'i beyanlarını kabul etmek ve fetvalarıyla amel etmekle birlikte mülkiye amirlerinin, askeri kumandanlarının, devlet ve hükümet başkanlarının Allâh'ın emirlerine uygun olan hususlarda itaat etmektir. Bu itaat güçlü olmanın, parçalanmamanın ve birliğin temelidir.

İkinci bir emir de "...Allâh'a ve âhiret gününe inandıysanız" şartıyla veriliyor. Bu da, her hangi bir şey hakkında anlaşamadıysanız, boşuna bir birinizi incitmeyin. Hemen Allâh ve Rasulünü hatırlayın O'nlara başvurun. Allâh'ın kelamı olan Kur'ânı Kerîmi, Rasulün hadîsi şeriflerini ve bunlardan çıkarılan fıkıh ahkamını, akaid hükümlerini okuyun. Tam

bir anlayış içinde müzakere ile neticeyi bulun. En hayırlı olan da budur. Kaçamak aramayın, yapacağınız tevillerin en güzeli yine budur.

Her devirde olduğu gibi, bu devirde de Müslümanların ve İslâmın düşmanları, mü'minleri bu ana hattan ayırma ve parçalayıp yok etme çabasındalar. Bizi bu sarsılmaz kimliğimizden çıkarıp dejenere ederek üzerimizde hakimiyetlerini sürdürmek davasındalar. İçimizden kandırabildikleri avlayabildikleri kimseleri de kullanarak siyasi, iktisadi, ictimai ve askeri hedefleri vurmaktadırlar. Biz Müslümanlar, bütün selahiyyetli makamlara, kendimizden eleman yetiştirip, bizi Allâh ve Rasulünün yolunda yönetecekleri getirmezsek, daima vurulan hedef olmaktan kurtulamayız.

Daha geniş bilgi almak üzere şu âyetleri de okuyalım:

(Bu sûre 13, 46, 64, 69, 80. Bakara 285. Âl-i Imrân 32, 103, 132. Maide 92. Enfâl 1, 20, 46. Tevbe 71. Ahzab 33, 70, 71. Muhammed 33. Mücâdele 13. Teğabün 12. âyetler.)

Allâh ve Rasulünün vereceği hükmü beğenmeyip de tağuta başvuranlara dikkatimizi çekmek üzere şöyle buyuruyor:

Âyet: 60

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ اَنَّهُمْ اٰمَنُوا بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ اَنْ يَتَحَاكَمُوٓا اِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ اُمِرُٓوا اَنْ يَكْفُرُوا بِهٖ ۜ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾

Meâli:

"Sana indirilene ve senden önceki indirilmiş olanlara şüphesiz inandıklarını iddia edenleri görmedin mi? Onu inkar etmeleriyle emrolunmuşlar iken tağuta (başvurarak) mahkemeleşmelerini istiyorlar. Halbuki şeytan, kendilerini uzak bir sapıklığa saptırmak istiyor."

İZAHI:

İbni Abbas R.A. anlatıyor: "Bişr adındaki bir Yahudi ile Medineli münafıklardan biri arasındaki husumetten dolayı Yahudi: "Peygambere gidelim" dedi. Münafık da "rüşvetçi olan ve tağut denilen Ka'b ibni eşre-

fe gidelim" dedi. Yahudi kabul etmedi ve direndi. Rasulullâha vardılar. Rasulullâh, yahudinin lehinde cevap verdi. Bunu kabul etmeyen münafık "Ömer'e gidelim" dedi. Vardılar. Yahudi "evet" dedi. Ömer R.A.: "biraz bekleyin" dedi ve eve girdi kılıncını alarak döndü ve münafığın kellesini aldı. Bunu haber alan Rasulullâh, Ömer'e -hak ile bâtılı ayırdığı için- "Faruk" dedi. Ömer'ül Faruk adı burada kaldı. Sonra bu âyeti kerime nâzil oldu.

Medine-i Münevvere'deki münafıklar, Peygamberimize: "sana inen Kur'ânı Kerîme ve daha önce inen kitaplara inandık" dedikleri halde âyetteki "tağut" denilen Ka'b ibni Eşrefe değer verirler ve işlerinin halli için ona giderlerdi. Mahkemelerini o görürdü. Rüşvetçi olan bu kâfir de Yahudilerden biriydi.

Âyeti kerimenin nüzûlü her ne kadar bunlar hakkında ise de hükmü umumi ve daimidir. Her zaman, her yerde bu tip kimselerin bulunacağı bir gerçektir. Halk içinde "müslümanız" dedikleri halde bu tağuta benzeyen rüşvetçi hâkimlere, haram–helal seçmeyen avukatlara başvuranları çokça görürüz. Allâh bunları ıslah eylesin.

Tabiidir ki burada şeytanın payı büyüktür. Onun işi daima sapıtmak ve haktan uzaklaştırmaktır. Biz mü'minler, şeytan ve şeytana uyan tağutların oyununa gelmemek için çok dikkatli olmalıyız.

(Bu sûre 38, 51, 76, 119. Bakara 188, 208, 256, 257. Mâide 60. Nahl 36. Nûr 21. Zümer 17. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 61

وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا اِلٰى مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَاِلَى الرَّسُولِ
رَاَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ﴿٦١﴾

Meâli:

"Onlara: "Allâh'ın indirdiğine ve Rasule gelin." denildiği zaman, münafıkların senden kaçındıkça kaçındıklarını görürsün."

İZAHI:

Geçen âyetin beyanına bağlı olan bu âyeti kerimede münafıklara: "gelin de Allâh'ın indirdiği Kur'ânın hükümlerine uyun, Rasulün irşadına yanaşın ki selâmete ve saâdete erin" denildiği zaman, Rasulüm; "münafıkların senden yüz çevirip uzaklaştıklarını görürsün."

Her devirde olduğu gibi bizim devrimizde de bu tip kimseler vardır. Bu gibiler "müslümanız" dedikleri halde münafık olduklarının farkında değiller. Yaşantıları onlara tamamen uymakta olduğu için onlarla birlikte haşrolacaklar. Ölmelerinden önce Tevbe ederek islamî yaşantıya dönmeleri, haklarında çok hayırlı olur.

(Şu âyetlere de bakalım: Bakara 11, 13, 91, 170, 206. Âl-i Imrân 167. Maide 104. Nahl 24. Lokman 21. Münafikûn 5. âyetler)

Âyet: 62

فَكَيْفَ اِذَآ اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَآؤُكَ
يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ اِنْ اَرَدْنَآ اِلَّآ اِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا ﴿٦٢﴾

Meâli:

"Kendi ellerinin taktim ettiği şey sebebi ile kendilerine bir musibet çarptığı zaman işte (halleri) nasıl? ...Sonra da: "iyilik ve tevfikden başka (bir şey) istemedik." diye Allâh'a yemin ederek sana geldiler."

ÎZAHI:

60. âyetin sebebi nüzûlünde belirtildiği gibi Hazreti Ömer'in başını vurduğu münafıkın yakınları diyet istemek üzere Rasulullâha geldiler ve Allâh'a yemin ederek: "biz bir iyilik ve arabuluculuktan başka bir şey istemedik" dediler. Bizim suçumuz yok. "Diyetimizi verin" şeklinde geveleddiler. Halbuki o geberenin ölüm sebebini bizzat kendileri elleriyle daha önceden Rasulullâhı dinlemeyerek, Allâh'ın hükmüne razı olmayarak hazırlamışlardı. Şimdi nasıl da şaşırdılar, hep birden Rasulullâh'ın huzuruna geldiler?...

Bunların içi başka dışı başka olduğunu iyi bilen Allâhu zülcelâl, açığa vurmak üzere şöyle buyuruyor:

Âyet: 63

اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللّٰهُ مَا فِى قُلُوبِهِمْ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ
وَقُلْ لَهُمْ فِىٓ اَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ﴿٦٣﴾

Meâli:

"İşte bunlar, Allâh'ın kalplerindekini bildiği (kimseler)dir. Artık onlara uyma, kendilerine öğüt ver ve kendileri hakkında onlara beliğ söz söyle."

İZAHI:

Allâhu zülcelal, bu münafıkların kalplerinde olanı biliyor ve Rasulüne de bildiriyor. Onlara nasıl davranacağını da öğretiyor. Onlarla ileri-geri söze karışmadan, hoş tutarak, nezaketle öğüt vermesini ve onların içine işleyecek, hallerini düzeltecek, gönüllerinden çıkmayacak en düzenli, en uygun sözler söylemesini emrediyor. Bu emir, kıyâmete kadar bütün mü'minlere verilen bir ilahi emirdir. Bu emre harfiyen uyan Rasulullâh, pek çok kalpleri fethetmiş ve islamın kısa zamanda yayılmasına sebep olmuştur.

Şimdi bununla ilgili diğer âyetlere bakalım:

(Âl-i Imran 159. En'âm 68, 106. Mâide 42. Arâf 199. Yûnus 57. Nahl 125. Hucurât 94. Ahzâb 7. Secde 30. âyetler)

Âyet: 64

وَمَآ اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ اِلَّا لِيُطَاعَ بِاِذْنِ اللّٰهِ ۭ وَلَوْ اَنَّهُمْ
اِذْ ظَّلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ جَاۗءُوْكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ
لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا ﴿٦٤﴾

Meâli:

"Ve hiçbir peygamberi, Allâh'ın izniyle itaat olunmasından başka (bir sebeple) göndermedik yine şüphesiz ki onların kendilerine zulmettikleri zaman, sana gelmeleri ve hemen Allâh'tan mağfiret dilemeleri, Rasulün de onlar için mağfiret dilemesi sabit olsaydı, elbette Allâh'ı, tevbeleri çokça kabul edici (hem de) merhamet edici bulurlardı."

İZAHI:

Peygamberler, kendi iradeleriyle kendi kazançlarıyla ve çabalarıyla gelmezler. Onları ancak Allâh lütfi keremiyle, kendi iradesiyle gönderir. Onları, kendi ahkamını ve emirlerini tebliğ için gönderir. Tebliğ edilen emirleri arasında onlara 'İTAAT' emri de vardır. Hem de bu itaat,

Allâh'ın izniyle yani emriyledir. Nitekim geçenki 59. âyette bu hususta açık emri beyan edilmiştir. Daha pek çok âyetlerde bu emir, tekrarlanmıştır.

Münafıklar, dadandıkları büyük münafık Ka'b ibni Eşref'ten ayrılıp da Rasulullâha gelip itaat etmedikleri için kendilerine zulmettiler. Eğer tevbe ederek, Allâh'tan mağfiret dileseler ve Rasule gelselerdi, Rasul de onlar için Allâh'tan mağfiret dileseydi, ne güzel olurdu. Allâh onların ve herkesin tevbelerini devamlı kabul edendir. Hem de O'nun rahmeti boldur. Daima merhamet eden, koruyan ve kollayandır.

Bu âyetin umumi ifadesinden anlaşılacağı gibi, her mü'mine Rasule de itaat etmesi farzdır. Rasule itaat, Allâh'a itaattir. Nitekim Rasulullâh SAV.:

- "Bana itaat eden, Allâh'a itaat etmiştir. Emirime itaat eden, bana itaat etmiştir. Bana isyan eden, Allâh'a isyan etmiştir. Emirime isyan eden de, bana isyan etmiştir" buyurmuştur. (Buhari, Müslim)

(Bu sûre 13, 16, 59, 64, 80. Bakara 37, 54, 128, 160. Âl-i Imran 32, 132. Enfâl 1, 20, 46. Tevbe 104, 118. Nûr 52, 54. Ahzab 71. Feth 17. Hucurat 12, 14. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 65

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾

Meâli:

"Rabbine and olsun ki hayır. Aralarındaki anlaşamamazlık hakkında seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükümden dolayı içlerinde bir sıkıntı sezmeden tam bir inkıyadla teslim olmadıkça, îman etmiş olamazlar."

ÎZAHI:

Zübeyr ibni Avvam'dan Kütübü's-sitte'de rivâyet edilen bir hadîs-i şerifte:

"Zübeyr ibni Avvam ile ensardan bir zat, akar su hakkında anlaşamadılar, Rasulullâh'a gittiler. Rasulullâh S.A.V.:

- "Ey Zübeyr! Sula sonra suyu komşuna salıver" buyurdu. Bunun üzerine öteki zat:

- "Ya Rasulallâh! Ha, hâlânın oğlu olduğu için mi?" dedi. Rasulullâhın yüzü kızardı ve:

- "Ya Zübeyr sula sonra tarla doluncaya kadar suyu tut. Sonra komşuna sal" buyurdu. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu", diye rivâyet ediliyor ise de, geçen âyetlerle tamamen bağlı olan bu âyette münafıkların iç yüzü açıklanmakta ve o onların îman etmiş olmaları için üç şart kayıt edilmektedir.

a- Aralarındaki anlaşamamazlığı başkasına değil Rasulullâha götürmeleri,

b- Rasulullâhın verdiği hükmü, içlerinde hiçbir sıkıntıya meydan vermeden canla-başla kabullenmeleri,

c- Allâh ve Rasulüne tam îman ve inkıyad ederek teslimiyet göstermeleri.

Bu şartlar olmadıkça, asla îman etmiş olamazlar. Bu âyetteki hususiyet umuma mani değildir. Her mü'minde bu şartlar geçerlidir. Bütün mü'minlerin bu şartlara riâyeti gerekir.

Âyet: 66

وَلَوْ اَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ اَنِ اقْتُلُوٓا اَنْفُسَكُمْ اَوِ اخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ اِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ ۖ وَلَوْ اَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهٖ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاَشَدَّ تَثْبِيتًا ﴿٦٦﴾

Meâli:

"Şüphesiz ki biz onların aleyhine: "kendinizi öldürün veya yurtlarınızdan çıkın" (diye) yazdığımız sabit olsaydı, onlardan pek azından başkası bunu yapmazlardı. Şâyet onların, kendisiyle öğütlendikleri şeyleri yaptıklarında gerçek sabit olsaydı, muhakkak kendileri için daha hayırlı ve tesbit bakımından daha sağlam olurdu."

Âyet: 67

وَاِذًا لَاٰتَيْنَاهُمْ مِنْ لَدُنَّآ اَجْرًا عَظِيمًا ﴿٦٧﴾

Meâli:

"Hem de öyle olunca, elbette kendilerine tarafımızdan büyük bir mükâfat verirdik."

Âyet: 68

وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٦٨﴾

Meâli:

"Ve şüphesiz onları doğru bir yola iletirdik."

İZAHLARI:

Bir yahûdi ile Sâbit ibni Kays, övünüyorlardı. Yahûdi:

- "Vallâhi bize kendimizi öldürmemiz yazılsaydı hemen öldürürdük. Ölüler yetmiş bine ulaşırdı." dedi, Sabit de:

- "Vallâhi Allâh bize "kendinizi öldürün" diye yazsaydı, elbette yapardık." dedi.

Bu konuşma Rasûlullâha ulaşınca:

- "Şüphesiz ümmetimden öyle kimseler var ki, îman onların kalblerinde yerli dağlardan daha sabittir." buyurdu. Bunun üzerine bu âyetler nâzil oldu.

Geçen âyetlerde ve daha birçok âyetlerde de belirtildiği gibi, yahûdiler ile münâfıklar sözlerinde durmazlar. Allâh'ın emirlerinden işlerine geleni yaparlar, gelmeyeni saparlar. Dinin hükümlerini kendi keyiflerine göre yorumlarlar, din olmaktan çıkarırlar. Nitekim tevrat ve incili o hale getirmişlerdir.

Müslümanlardaki bu azmi kırmak, onları Kur'ân yolundan uzaklaştırmak, kimliklerini ve benliklerini yok etmek için kâfirler alabildiğine oyun oynamaktadırlar. Bu oyunu iyi anlamamız ve yüce dinimize daha iyi sarılmamız gerekiyor.

İşte Allâh'a böyle itâat edenleri müjdelemek üzere şöyle buyuruluyor:

Âyet: 69

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ

مِنَ النَّبِيّٖنَ وَالصِّدّيقينَ وَالشُّهَدَآءِ وَالصَّالِحينَ ۚ وَحَسُنَ
أُولٰٓئِكَ رَفيقًا ﴿٦٩﴾

Meâli:

"Kimler de Allâh'a ve rasûle itâat ederse, işte onlar, Peygamberlerden, sıddıklardan, şehitlerden ve salihlerden kendilerine nimetler verdikleriyle beraberdirler. Bunlar, arkadaşlık bakımından ne de güzel olurlar."

Âyet: 70

ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ ۚ وَكَفٰى بِاللّٰهِ عَليمًا ﴿٧٠﴾

Meâli:

"Bu fazlı kerem, Allâh'tandır. Hakkıyla bilen olarak da Allâh yeter."

İZAHLARI:

Bu âyetlerin sebebi nüzûlü hakkındaki rivâyetlerden biri şöyle, Aişe R. anhâ anlatıyor: "Rasûllullâh S.A.V.'e bir kişi geldi:

- "Ya Rasûllulâh: Sen bana kendimden daha sevimlisin ehlimden daha sevimlisin, oğlumdan daha sevimlisin. Ben evimde iken seni hatırladığımda sabredemez, sana gelir ve sana bakarım. Kendi ölümümü ve senin ölümünü düşündüğüm zaman, şüphesiz sen cennete girince yükseleceksin (yüksek mevkilerde olacaksın). Eğer ben cennete girersem, seni göremeyeceğimden korkuyorum," dedi."

Ve hemen Rasulullâha bu âyet nâzil oldu.

Allâh ve Rasulüne itâat hakkındaki hükümler, geçen ki âyetlerde açıklanmıştı. Bu âyetteki müjde, Rasûllullâhı gereği gibi sevmekle ilgili. Onu canımızdan, malımızdan, ehlimizden ve evladımızdan daha çok sevmeliyiz ki cennette onunla, diger Peygamberlerle, sıddıklarla, şehitlerle ve salihlerle beraber olmalıyız. Tabiidir ki onu sevmek lafla değil, kalbimizden, özümüzden severek ona, onun sünnetlerine ve bize tebliğ ettiği Allâh emirlerine harfiyyen uymaya çalışmakla olur. Bu ise çok kuvvetli bir îmanla mümkündür. Böyle olabilirsek, cennete girebilirsek, oradaki arkadaş olacağımız zevattan daha güzel, daha üstün, daha hoş yâran olabilir mi ?

Buhâri ve Müslim rivâyetinde, Rasûlullâh S.A.V.:

- "İnsan sevdiği kimse ile birliktedir."buyurdu. Rasûlullâhı sevenler onunla birlikte, Ebu Cehil ve emsalini sevenler onlarla birliktedir.

(Maide 84. Ahzab 71. Hadid 21, 29. Cuma 4. âyetlere de bakalım.)

Âyet: 71

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ اَوِ انْفِرُوا جَمِيعًا ﴿٧١﴾

Meâli:

"Ey îman edenler, tedbirinizi alın ve takımlar halinde ilerleyin. Veya topluca yürüyün."

İZAHI:

Allâhu zülcelâl, geçen âyetlerde ölüm, hicret ve bunlarla ilgili hususlar anlatarak müslümanları ruhiyat (psikolojik) yönünden düşmanlarına karşı savaşa hazırlamış oldu. Bu âyeti kerimede de maddeten ve fiilen hazırlanıp harekete geçmelerini emretti.

"Tedbirinizi alın" emri ile asla gafil olmamaları, gerek silah bakımından, gerek erzak bakımından, gerekse askerin yetişmesi ve düzenlenmesi bakımından her ne gerekiyorsa hazırlıklı olmalarını emrediyor. Aynı zamanda duruma göre, küçük müfrezeler halinde mi yoksa bölükler, taburlar, alaylar şeklinde mi hareket edecekleri talimatını veriyor. Onları bu hususta düşünmeye, araştırmaya ve en iyi şekilde hazırlıklı olmaya yöneltiyor. İslâm orduları bu sayede Allâh'ın emri ve izni ile gelişti ve zaferlerden zaferlere koştu.

Şimdi de, müslümanların arasındaki münafıkların alacağı tavıra işaretle şöyle buyuruyor.

Âyet: 72

وَاِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّ ۚ فَاِنْ اَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ قَالَ قَدْ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ اِذْ لَمْ اَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا ﴿٧٢﴾

Meâli:

"Şüphesiz ki sizde öyle kimse vardır ki andolsun kesinlikle ağır alır. Size bir musibet gelirse: "Allâh bana in'âm etti de onlarla beraber bulunmadım." der.

Âyet: 73

وَلَئِنْ اَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللّٰهِ لَيَقُولَنَّ كَاَنْ لَمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَا لَيْتَنِى كُنْتُ مَعَهُمْ فَاَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧٣﴾

Meâli:

"Şâyet gerçekten Allâh'tan size bir fazlı kerem gelirse, sanki sizinle kendisi arasında hiçbir dostluk yokmuşçasına- Andolsun kesinlikle: "Keşke ben de onlarla beraber olsaydım da büyük bir zafere kavuşsaydım" der."

İZAHLARI:

Allâhu azimüşşan, Müslümanların arasında münafıkların da bulunduğuna işaret ederek onların vasfını anlatıyor. Onlar, ölümü göze alamazlar. Çünkü ölüm ötesine inanmazlar. Oradaki mükafatları düşünemezler. Onun için "haydin savaşa" denildiği zaman yamıcırlar, kaçamak yolu ararlar. Savaşta bir musibet, bir hezimet olursa: "iyi ki gitmedik, onların aralarında bulunmadık, bu Allâh'ın ihsanıdır" derler.

Fakat onlar, bir zafer kazanırlar, ganimetlere kavuşurlarsa: "Keşke biz de gitseydik de ganimetlerden biz de çokça yararlansaydık" derler. Münafıkların karakteri işte budur.

Ey mü'minler! Her zaman içinizde bulunabilecek münafıkları hesaba katarak hazırlığınızı ona göre yapın. Münafıklara hiç güvenmeyin. Onların tutumu, menfaatlerine göredir.

(Tevbe 45-50, 87, 93, 94. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 74

فَلْيُقَاتِلْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِ ۭ وَمَنْ يُّقَاتِلْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ فَيُقْتَلْ اَوْ يَغْلِبْ

فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ اَجْرًا عَظِيمًا ﴿٧٤﴾

Meâli:

"Artık dünya hayatını âhiret karşılığında satanlar, Allâh yolunda savaşsın. Kim de Allâh yolunda savaşır ve öldürülür veya galip gelirse, ileride kendisine büyük bir mükâfat vereceğiz."

İZAHI:

Allâhu azimüşşan, mü'minlere hazırlık ve hareket emrini verdikten sonra, münafıkların hallerine de dikkatlerini çekerek tam savaş emrini vermiştir. Bu emre muhatab olanlar, dünyaya değer vermeden âhirete yönelen ve Allâh'ın emrini ön plana alanlardır. Bunlar, Allâh'ın şu müjdesine nail olanlardır. "Kim Allâh yolunda savaşır da öldürülerek şehid olur ve galip gelir ve ganimete kavuşursa, şüphesiz ona büyük mükâfat olan cennet nimetlerini vereceğiz."

Burada şehidle gazi mükâfatta denk tutulmaktır. Bu hususta Peygamber efendimizin de pek çok müjdeleri vardır.

(Bakara 154. Âl-i Imran 169, 170, 195. Enfâl 72, 74. Tevbe 20, 41, 111. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 75

وَمَالَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَآ اَخْرِجْنَا مِنْ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ اَهْلُهَا ۚ وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ۚ وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا ۟ ﴿٧٥﴾

Meâli:

"Size ne oluyor da Allâh yolunda : "Ey rabbimiz! Halkı zâlim olan şu beldeden bizi çıkar ve bize tarafından bir veli halket, yine tarafından bize bir yardımcı yarat" diye yalvaran erkeklerden, kadınlardan ve çocuklardan zaafa düşmüşler uğrunda savaşmıyorsunuz?"

İZAHI:

Hicretten önce savaş emri gelmemişti. Hicretten sonra savaş emri geldi ama, bazı Müslümanlar, üşengeç alışkanlığı içinde idi. Münafıklar da harpten soğutma çabasını sürdürüyorlar idi. Bir yandan da Mekke-i mükerremedeki hicret edemeyenler zor duruma düşmüşler, müşriklerin baskısı altında eziliyorlar ve zâlim müşriklerden kurtarması için Allâh'a yalvarıyorlar, kendilerine sahip çıkacak, başlarına geçip haklarını savunacak bir başkan, bir önder ve yardımcı istiyorlardı.

İşte bu sırada: "SİZE NE OLUYOR?" diye başlayan Müslümanları uyarıcı, onların merhametlerini harekete geçiren ve savaş gereğini duyuran bu âyeti kerime nâzil oldu.

Aslında dinimizde saldırganlık ve keyfi taarruz diye bir şey yok ve şiddette yasak. Ancak meşru müdafaa vardır. Buradaki harbe teşvik ve Mekke'nin fethine yönelik emir, Mekke'deki zor duruma düşen ve zâlim müşriklerin zulmü altında inleyen biçare erkekler, kadınlar ve çocukları kurtarmak içindir. Bu ise Müslümanlar üzerine düşen bir vecibedir.

(Bakara 193. Enfâl 39. Tevbe 12, 13, 14, 29. Nahl 41. Şûra 42. âyetlere de bakalım.)

İman edenlerle küfredenlerin savaşma sebeplerini belirtmek üzere şöyle buyruluyor:

Âyet: 76

اَلَّذِينَ اٰمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوٓا اَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ ۚ اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ۧ ﴿٧٦﴾

Meâli:

"İman edenler, Allâh yolunda savaşırlar. Küfredenler de Tağut yolunda çarpışırlar. Artık şeytanın dostlarıyla harbedin. Şüphesiz şeytanın hilesi cılızdır."

İZAHI:

Bu âyeti kerimede Cenabı hak, mü'minlere cesaret veriyor ve ümitlerini artırıyor. Çünkü mü'minler, sonsuz güce ve iradeye sahip olan Allâh yolunda savaşıyorlar ve O'nun yardımına baş vuruyorlar. Artık Allâh'ın yardımı karşısında hiçbir kuvvet dayanamaz.

Kâfirler ise, sapık ve saptırıcı, bozuk ve bozucu olan, daima felakete sürükleyen ve Tağut adını alan şeytan yolunda harbediyorlar. Onlar, önünde sonunda bir çıkmaza sürükleniyorlar. Onun için daima cılız ve sönüktürler. Bunlardan kesinlikle korkulmaz. Onun için Allâhu zülcelal **"...Şeytanın dostları ile savaşın..."** emrini veriyor. **"...Şüphesiz Şeytanın hilesi cılızdır."** buyurarak mü'minlerin manevîyatını artırıyor, korkularını büsbütün kaldırıyor.

Korkaklardan örnek vermek üzere de şöyle buyuruyor:

Âyet: 77

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوٓا اَيْدِيَكُمْ وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ۚ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ اِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللّٰهِ اَوْ اَشَدَّ خَشْيَةً ۚ وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ ۚ لَوْلَآ اَخَّرْتَنَآ اِلٰٓى اَجَلٍ قَرِيبٍ ۗ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ ۚ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقٰى وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧٧﴾

Meâli:

"Kendilerine: "elinizi (harpten) çekin de namazı kılın ve zekatı verin" denilenleri görmedin mi? Onlara savaş yazılınca, hemen içlerinden bir grup, -Allâh korkusu gibi veya korku bakımından daha şiddetlice- insanlardan korkuyorlar ve "Ey Rabbimiz! Bize savaşı niçin yazdın? Bizi yakın bir devreye kadar erteleyiveremez miydin?" dediler. (Rasûlüm) dünya metâı azıcıktır. Âhiret ise, ittika eden kimseler için daha hayırlıdır. Hem de hurma lifi kadar bile zulm olunmayacaksınız" de."

İZAHI:

Bilindiği gibi cahiliyyet devrinde kabileler arasında çok kavgalar, döğüşler, harpler olurdu. Hemen her yerde bu alışkanlık vardı. Mekke müşriklerinin Müslümanlara ezası arttıkça sabrı taşan Müslümanlardan bir kısmı Rasulullâha gelerek müşriklerle savaşmayı istediler. Bunun üzerine Peygamberimiz, uslu yaşamalarını, namaz kılıp, zekat vermeleri-

ni tavsiye ederek savaşın sırası gelmediğini, sabırlı olmalarını, daima hoş görülü ve uysal olmalarını sağlamaya çalıştı. Allâh'tan aldığı emir de bu idi.

Medine'i Münevvere'ye hicretten sonra, müslümanların çoğalması pek çok hususlarda yetişmiş olmaları, islami devlet düzeninin kurulmuş olması, sevk ve idarenin gelişmiş olmasıyla müşriklere "dur" demelerinin zamanı gelmişti. Kâfirler îmana, sulha, iyi geçinmeye, kardeş olmaya davet ediliyor, Allâh'ın bu hususlaki emirleri tebliğ ediliyor ise de hiç yararı olmuyordu. Artık bu işin savaşla halledilmesi gerekiyor idi. Allâhu zülcelal, tam sırası gelen bu emri verdi. Geçen âyette beyan edildiği vechile: "...Şeytanın dostları ile savaşın..." buyurdu. Müslümanlardan bazıları ile münafıklar, korkularından bu emre karşı çekingenlik gösterdiler. Hatta: "ey Rabbimiz! Bize savaşı niçin emrettin? Ölüm ecelimiz gelinceye kadar bizi geciktirmeli değil miydin?" gibi itirazlar yaptılar. Allâh'ın emri ile Rasulullâh S.A.V. onlara: "dünya menfaatleri azıcıktır, geçicidir, buna aldanmayın, Allâh'a sığınanlar için âhiret daha hayırlıdır. Hem de hurma lifi kadar bile zulm olunmayacaksınız." Diyerek onları uyarmaya çalıştı. Onları ve emsalini iyi bilen Allâhu azimüşşan, muhtaç oldukları öğütleri vermek üzere şu âyeti kerimeyi inzâl buyurdu:

Âyet: 78

أَيْنَ مَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشَيَّدَةٍ ۗ وَإِن تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِندِ اللَّهِ ۖ وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَٰذِهِ مِنْ عِندِكَ ۚ قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِندِ اللَّهِ ۖ فَمَالِ هَٰؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ﴿٧٨﴾

Meâli:

"Nerede olursanız olun, sapa sağlam yapılmış kalelerde olsanız bile ölüm size erişecektir. Onlara bir iyilik dokunursa; "Bu Allâh katındandır" derler. Bir de kötülük isabet ederse, bu senin tarafındandır" derler. (Rasulüm): "Her biri Allâh katındandır" de. Bu kavme ne oluyor da hiçbir sözü anlamaya yaklaşmıyorlar."

Bu konuyu mesûliyet yönünden daha da açmak üzere şöyle buyuruluyor:

Âyet: 79

مَآ أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ۖ وَمَآ أَصَابَكَ مِن سَيِّئَةٍ فَمِن نَّفْسِكَ ۚ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا ۚ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٧٩﴾

Meâli:

"Sana iyilikten bir şey gelirse, işte bu Allâh'tandır. Sana kötülükden de bir şey gelirse, işte bu da kendindendir. Seni de insanlara bir Peygamber olarak gönderdik. Şahid olarak da Allâh kafidir."

ÎZAHLARI:

Ölümden korkarak savaşta yılgınlık gösterenlere, ölümün her halde geleceği, kaçsa da, saklansa da, sapa sağlam yapılmış kaleler de yerleşse yine geleceği hatırlatılarak harpten korkmanın tamamen vehim ve yersiz olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, gelecek iyiliğin Allâh'tan, kötülüğün de harbe sebep gösterilen Peygamberden olduğunu söylemenin yanlışlığı açıklanmıştır. Bu laf anlamaya yanaşmayanlara: "her birinin Allâh'dan olduğunu" söylemek en kısa yoldur.

İkinci âyette ise sözü iyi anlayan Rasulullâha hitap ederek "Sana iyilikten bir şey gelirse işte bu Allâh'tandır. Sana kötülükten de bir şey gelirse işte bu da kendindendir" buyrulmuştur. Geçen âyetteki:

"İyilik de kötülük de her biri Allâh'tandır." buyrulması ile, mutlak failin Allâh olduğuna, Allâh'ın izni olmadıkça hiçbir işin olmayacağına işaret buyrulmuştur.

İyiliğin Allâh'tan olduğuna, kötülüğün de, onu işleyenin iradesi ile sorumlu duruma düşmesine işaret buyrulmuştur. İnsan, kendisine verilen cüz'i irade ile, bu iradeyi kötülüğe kullanması ile mes'ul olacağı, iyiliğe kullandığı taktirde de me'cur olacağı (sevab alacağı) beyan buyrulmuştur. Akâid kitaplarındaki kaderiye, cebriye inatlaşmalarına sözün uzatılıp karıştırılmasına hiçte gerek yoktur.

Rasul, hiçbir zaman onların söyledikleri gibi kötülüğe sebep olmamıştır ve olamaz. Kötülüğün ondan geldiğini düşünmek asla doğru olamaz. Onun için Allâhu Teâlâ: "...Seni insanlara bir peygamber olarak gönderdik..." buyurmuştur. Peygamber, ancak Allâh'ın kelamını tebliğe

memurdur. Onu suçlamak açık bir iftiradır. Allâh bunların hepsini pek âlâ biliyor. Şahid olarak o kafidir.

(Bakara 156. Âl-i Imran 120, 165, 166. Maide 49. Araf 131. Tevbe 50, 51. Rum 37. Zümer 51. Kasas 47. Şura 30, 48. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 80

مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ ۚ وَمَنْ تَوَلّٰى فَمَآ اَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ۜ ﴿٨٠﴾

Meâli:

"Kim Rasule itaat ederse, kesin Allâh'a itaat etmiştir. Kim de yüz çevirirse, artık seni onların üzerine bir bekçi olarak göndermedik."

ÎZAHI:

Bu sûrenin 59. âyetine ve onunla ilgili âyetlere bakalım.

(Ayrıca, Âl-i Imran 20. En'âm 104, 107, Maide 92, 99. Ra'd 40. Nahl 35, 82. Nûr 54. Ankebût 18. Hûd 86. Şura 48. Teğabün 12. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 81

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ ۡ فَاِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَآئِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِى تَقُولُ ۖ وَاللّٰهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ ۚ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ ۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيلاً ﴿٨١﴾

Meâli:

"(Rasulüm! Sana) "Peki bir tâattır" derler. Yanından ayrıldıkları zaman da, onlardan bir grubu, geceleyin senin dediğinden başkasını ayarlarlar. Allâh'da onların gece ayarladıkları şeyleri yazar. Onlara aldırma. Allâh'a da iyi güven. Bir vekil olarak Allâh yeter."

ÎZAHI:

İçi başka, dışı başka olan münafıklar, Rasulullâhın yanında iken Onun her sözünü kabul eder görünürler. "Evet, peki, baş üstüne" gibi sözlerle karşılık verirler. Ayrıldıkları zaman da, onun tersi olan başka şeyler kurarlar, yasarlar. Geceleri de sakin kafalarıyla bir takım hazırlıklar yaparak mü'minleri şaşırtıcı oyunlar peşine düşerler. Tabidir ki Allâh bunların her şeylerini bilir ve Rasulüne haber verir. Onların oyunlarını boşa çıkarır. Rasul de Allâh'tan aldığı emir üzerine onları hoş görür, aldırmaz, onlara uymaz, Allâh'a güvenir. Allâh'ın vekil olarak kafi geleceğini de iyi bilir.

(Bu sûre 108. En'âm 68, 106. Maide 42. Araf 199. Nur 47. Hicr 94. Secde 30. Feth 11. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 82

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ ۚ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ﴿٨٢﴾

Meâli:

"Kur'ân'ı düşünüp araştırmıyorlar mı? Allâh'tan başkası tarafından olsaydı, elbette onda bir çok çelişki bulurlardı."

İZAHI:

Bu kâfirler, alabildiklerine Kur'ân-ı Kerime karşı çıkıyorlar. Onu hiç mi duymuyorlar, hiç mi okumuyorlar, hiç mi araştırmıyorlar, hiç mi düşünmüyorlar? Eğer Kur'ânı Kerîm, Allâh'ın indirdiği değil de bir başkasının sözü olsaydı, onda pek çok çelişkiler, birbirini tutmayan haberler ve hükümler bulurlardı. Halbuki her hükmü birbirini tamamlayan, her haberi birbirine uygun, insan aklına durgunluk verecek derinliğe ve genişliğe sahip bir Allâh kelamıdır. O, öyle bir mucizedir ki onu dinleyen en cahilin nasibini alacağı ve üstün tahsil görmüş kimsenin de onun derinliğine, genişliğine ulaşamayacak kadar bilgi alacağı bir gerçektir. Onun lafızlarındaki uyumluluk, manalarındaki insanın ruhuna işleyen tam inandırıcı hakikatler, okunuşundaki hâlâvet, dinlenişindeki alınan zevk... Hele tatbikindeki fertlerin kavuştuğu huzur, milletin ve devletin adaletli, istikrarlı, güçlü oluşu ve düşmanlarına dahi huzur ulaştırıcı oluşu karşısında, ancak cahiller, inatçılar, hissiyatçılar, kinciler ve çevresi ile geleceğini düşünmeyenler direnebilir. Günümüzde dahi İslâm düşmanlarının tutumu bundan farksızdır. Şu âyetleri de okuyalım:

(Bakara 219, 274. Yunus 24. Ra'd 3. Nahl 11, 44, 69. İsra 41. 89. Meryem 97. Mü'minun 68. Rum 21. Zümer 42. Casiye 13. Haşr 21. Duhan 58. âyetler)

Âyet: 83

وَاِذَا جَآءَهُمْ اَمْرٌ مِنَ الْاَمْنِ اَوِ الْخَوْفِ اَذَاعُوا بِهٖ ۚ وَلَوْ رَدُّوْهُ اِلَى الرَّسُوْلِ وَاِلٰٓى اُولِى الْاَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِيْنَ يَسْتَنْبِطُوْنَهٗ مِنْهُمْ ۗ وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهٗ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿٨٣﴾

Meâli:

"Onlara güvenlik veya korkudan bir haber geldiği zaman, hemen onu yayıverirler. Onu Rasule veya kendilerinden olan selahiyyet sahiplerine havale etselerdi, elbette onlardan bunun iç yüzünü kavrayıp çıkaranlar onu bilirlerdi. Allâh'ın size fazlı keremi ve rahmeti olmasaydı, birazınızdan başka muhakkak (hepiniz) şeytana uymuştunuz."

İZAHI:

Allâhu azimuşşan, bu âyeti kerime ile Müslümanlara devlet ve askeri sırların ifşa edilmemesini, her işin erbabına havale edilmesini öğretiyor. Duyulan her haberin yayılıverilmemesi, bunun selahiyetli kimselere götürülmesi gerektiği açıklanıyor.

Eshabı kiramın arasında bulunan bazı ileriyi göremeyen iyi niyetli Müslümanlar, ordunun zaferi veya hezimetini duyunca sabırsızlanarak ifşa ediverirlerdi. Münafıklar ise ellerine geçen bu fırsatı kaçırmadan iyice körüklerler ve düşmanlara ulaşmasını sağlarlardı. Eğer bu haber, Rasulullâha veya duyulan haberin iç yüzünü iyi anlayan ve gerekli neticeyi çıkarma durumunda olan selahiyyet sahiplerine ulaştırılsaydı, münafıkların ve düşmanların yararlanmasına fırsat verilmemiş olurdu. Fakat Allâh'ın lütfi boldur, Rahmeti de geniştir. Bundan dolayı şeytana ve şeytana, uyanlara uymamış oldular.

Müslümanlar, buradan gerekli dersi almalılar ve ona göre her konuyu ehline ve erbabına götürmeliler.

Geçen 59. âyet ve onunla ilgili âyetlere de müracaat edelim.

Âyet: 84

فَقَاتِلْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ ۚ لَا تُكَلَّفُ اِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ
الْمُؤْمِنِينَ ۚ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَكُفَّ بَاْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا ۗ
وَاللّٰهُ اَشَدُّ بَاْسًا وَاَشَدُّ تَنْكِيلًا ﴿٨٤﴾

Meâli:

"Artık Allâh yolunda savaş. Ancak kendin mükellef olunacaksın. Mü'minleri de teşvik et. Umulur ki Allâh küfredenlerin şiddetini def eder. Allâh, güç bakımından daha da çetindir. Ceza bakımından da daha şiddetlidir."

ÎZAHI:

Bu âyeti kerime, geçen 74. ve 75. âyetlerle ilgilidir. Âyetin başındaki (f) mukadder şartın cevabında vakidir. "Onlar savaşmazlarsa sen savaş." takdirindedir. Burada mesul olan yalnız sensin. Bu önemli mücadelenin başı sensin. Bu mücadeleye sen yön vereceksin. Onun için "mü'minleri de teşvik et" onlara savaşın hikmetlerini anlat, neticesini îzah et ki harpten yılmasınlar.

Kâfirler, ne kadar güçlü ve silahlı da olsalar, Allâh'tan ümit kesilmez. Allâh'ın gücü daha üstün ve sonsuzdur. Hem de onları perişan etme ve bozguna uğratma bakımından daha da şiddetlidir.

(Ali Imran 123-126, 160. Enfal 65. Tevbe 14, 25, 26, 40. Muhammed 7. Feth 3, 4. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 85

مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا ۚ وَمَنْ يَشْفَعْ
شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا ۗ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ
شَىْءٍ مُقِيتًا ﴿٨٥﴾

Meâli:

"Kim güzel bir şefaatle şefaat ederse, kendisi için ondan bir nasib olur. Kim de kötü bir şefaatle şefaat ederse, ondan kendisi için bir pay olur. Allâh, her şeyin karşılığını verendir."

İZAHI:

'ŞEFAAT' çift olmak. Bir şeyin diğer bir şeyin yanına gelmesi ile desteklenmiş olması. Fecr sûresinde olduğu gibi 'ŞEF'ı' çift yani Tek'in zıddı. Burada fiil olarak başkasını tek, yalnız bırakmamak üzere desteklemek yardımcı olmak anlamındadır.

Asıl konu, geçen âyetlerde de beyan edildiği gibi savaştır. Savaşta Allâh yolunda savaşanlara yardımcı olmaya "güzel şefaat" denilmiştir. Küfür yolunda savaşanlara yardımcı olmaya da "kötü şefaat" denilmiştir.

Allâh yolunda savaşan Müslümanlara yardım eden ve destek verenlerin bu savaştan kazanılan sevaplardan nasiplerini alacakları müjdelendiği gibi, küfür yolunda savaşanlara yardımcı olan ve destek veren münafıklar gibileri de, hasıl olan günahlardan, mel'anetlerden çirkin paylarını alacakları bildirilmektedir.

Bununla beraber, Allâh'ın emirlerine uygun olarak yapılan bütün işler, ibadetler, ilim öğrenmeler, savaşmalar, nasihatler ve her türlü konuşmalar gibi şeyler de çalışanlara yardımcı ve destek olanlar da elbette bu müjdeden nasiplerini alacaklar.

Allâh'ın emirlerine uymayan içki, kumar, fuhuş, fâiz, ihtikâr, iftira, yalan, sapık eğlenceler her türlü ahlaksızlıklar gibi şeylerle bu acıklı haberden paylarını alacaklar. Onların işlediği bütün günahlara ortak olacaklardır.

"...Allâh, her şeyin karşılığını verendir." Her şeyi eksiksiz bilen ve yazılması için Meleklere emir veren, günü gelince de mükâfatını veya ağır cezasını kesinlikle verecek olandır. Ona îman etmeyenler, bildiğinden şaşmayıp şeytana, tağuta uyanların iddiaları ne olursa olsun elbette ölecekler ve yaptıklarının karşılığını göreceklerdir.

(Âl-i Imran 81. Mâide 2. Araf 157. Enfâl 72, 74. Enbiya 68. Ahkâf 28. Haşr 8, 11, 12. Zilzal 7, 8. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 86

وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴿٨٦﴾

Meâli:

"Bir selamla selamlandığınız zaman da hemen ondan daha güzeli ile selamlayın. Veya onu iade edin. Şüphesiz ki Allâh her şeyi hesaba koyandır."

İZAHI:

Geçen âyeti kerimede şefaatın bir yardım ve destek olduğu, iyiliğe ve kötülüğe göre mükâfat veya mücazat verileceği beyan edilmişti. Bu âyeti kerime ile de selamın bir yaklaşım sırasındaki karşılıklı yardımlaşmanın bir özü olan dualaşma, insanların birbirlerine ısınma, aralarındaki -varsa- kırgınlığı giderme ve sevgileri artırma, aynı zamanda -tanışmıyorlarsa- tanışma imkanını verme gibi pek çok kaynaşma hikmetlerine işaret buyrulmaktadır.

Cahiliyyet devrinde Araplar arasında Allâh seni çok yaşatsın uzun ömürlü ol manasına gelen "hayyâkellâh" denilirdi. İslâm, bu tek dileğe işaret eden kelimeyi kaldırarak, çok geniş manalar ifade eden "SELAM" getirmiştir. Bu selam hem dünya hem de âhiret selamıdır. Yunus sûresinin 1, 10. ve İbrâhîm sûresinin 23. âyetlerinde beyan edildiği gibi cennette de selam şekli vardır.

Selamı verenler "selamün aleyküm veya esselamü aleyküm" derler. Selamı alanlar ise "ve aleykümüs selam veya ve aleykümüsselamü ve rahmetullâh. Veya ve aleykümüsselamü ve rahmetullâhi ve berekatüh" derler. İbni Cerir, Selman-ı Farisi'den rivâyetle şöyle diyor:

"Peygamber S.A.V.'e bir kimse geldi ve:

- "Esselamü aleyke Ya Rasulallâh" dedi. O da:

- "ve aleykesselamü ve rahmetullâh" dedi. Sonra bir başkası geldi ve:

- "Esselamü aleyke ve rahmetullâh Ya Rasulallâh" dedi. Rasulullâh ona da:

- "Esselamü aleyküm ve rahmetullâhi ve berekatüh" dedi. Daha sonra bir başkası geldi ve:

- "Esselamü aleyke Ya Rasulallâh ve rahmetullâhi ve berekatüh" dedi. Rasulullâh ona da:

- "Ve aleyke" deyiverdi. Bu sonradan gelen kimse:

- Ey Allâh'ın Nebisi! Baban, sen ve anan hakkı için sana filan ve filan geldi selam verdiler. Sen de onlara, bana verdiğinden daha çok verdin ya" dedi. Rasulullâh da:

- E canım sen bana bir şey bırakmadın ki buyurdu."

Bu hadîsi şerife göre "esselamü aleyküm ve rahmetullâhi ve berakatüh"ye başka bir şeyler daha eklemeye gerek olmadığı anlaşılıyor: Müfessirlerin ve alimlerin beyanı da bu selamı vermenin sünnet, almanın da vacib olduğu da bu beyanın arasındadır. Selam hakkında bazı adab da şöyledir:

1- Kur'ân okunurken, hadîs rivâyet edilirken, ilim müzakere edilirken, ezan okunurken ve ikamet edilirken selam verilmez. Ebu Yusuf'a göre, satranç, nerd oynayanlara, abdest bozan (çiş yapan)lara, güvercin uçuranlara, hamamda özürsüz çıplak olanlara da selam verilmez.

2- Gelen durana, binitli yürüyene; atta olan eşekte olana, yukarıdan inen aşağıdan çıkana, küçük büyüğe, az olanlar çok olanlara selam verir.

3- Karı-koca arasında ve ev halkı arasında da gelenler duranlara selam verir. İçinde kimse bulunmayan yerlere varıldığında esselamü aleyna ve ala ibadillâhissalihin denilir.

4- Müslüman olmayanlar selam verdiğinde onların selamı tekrarlanır. Onlara da selam verilir. Bu selam, onlara islamı hatırlatma ve davet bakımından yerinde olur.

5- Topluluğun içinden birinin selam vermesi yeterli olduğu gibi, diğer bir topluluğun içinden birinin alması da kafidir.

Ebu Davud'un Ebu Hüreyre'den rivâyet ettiği bir hadîsi şerifte: Rasulullâh S.A.V.:

"Nefsim elinde olan (Allâh)a yemin ederim ki îman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de (tam) îman etmiş olamazsınız. Size bir şeyi söyleyeyim ki onu yaptığınız zaman sevişmiş olursunuz. Aranızda selamı yayın" buyurdu.

(Yunus 10. İbrâhîm 23. Nahl 32. Nur 61. Furkân 75. Ahzab 44. Zümer 73. Mücadele 8. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 87

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ؕ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ
لَارَيْبَ فِيهِ ؕ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيثًا ﴿٨٧﴾

Meâli:

"Allâh, kendisinden başka bir ilah olmayandır ki, andolsun şüphesiz sizi kendisinde hiçbir şüphe olmayan kıyâmet gününe toplayacak. Söz bakımından da Allâh'tan daha doğru kimdir?"

İZAHI:

Geçen âyetin sonunda: **"şüphesiz ki Allâh her şeyi hesaba koyandır"** buyrulmuştu. Bunu îzah eden bu âyeti kerimede kadiri mutlak olan Allâh ve Onun insanlara ne yapacağı açıklanıyor. Aynı zamanda Allâh'ın verdiği sözden asla dönmeyeceği, her sözünün dosdoğru olduğu bildirilmektedir. Burada başlıca üç noktaya yer verilmiştir:

a- Allâh'ın birliği ve kendisinden başka bir ilah (tanrı) olmaması. Bu nokta, "yer tanrısı, gök tanrısı, denizlerin tanrısı" gibi bir çok ilah tanıyanların bâtıl inançlarını sağlam delillerle çürütmektedir. Enbiya sûresinin 22. âyeti kerimesi ve diğer âyetler, bu bozuk nazariyeyi gülünç duruma düşürmektedir.

b- **"Andolsun sizi kendisinde hiç şüphe olmayan kıyâmet gününe toplayacak"** bu kısım, geçen âyetteki **"...Hesaba koyandır."** da işaret edildiği gibi iyileri de kötüleri de hesaba çekmek ve gereken mükâfat veya cezayı vermek üzere kıyâmet gününde, mahşer yerine kesinlikle toplayacağını, bundan asla kaçış olmayacağı açıklamaktadır.

c- **"Söz bakımından Allâh'tan daha doğru kimdir?"** kısmında ise yine pek çok âyetlerde belirtildiği gibi, Allâh'ın doğruluğu, kelamında sağlamlığı, va'dinde sadıklığı üzerinde kat'iyyen tartışılmaz. Bu konuda söz edenler, ancak kendi beyinsizliklerini sergilemiş olurlar.

Pek çok âyetlerden bazıları olan şu âyetleri de okuyalım:

(Bakara 163, 255. Ali Imran 2, 6, 9, 18, 62. Mâide 73. En'âm 12, 102, 106. Araf 25, 158. Tevbe 31, 129. Hud 14. Ra'd 30. Nahl 2. Tâhâ 8, 14, 98. Câsiye 26. Murselât 38. âyetler)

Âyet: 88

فَمَا لَكُمْ فِى الْمُنَافِقِينَ فِئَتَيْنِ وَاللَّهُ اَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا ۗ
اَتُرِيدُونَ اَنْ تَهْدُوا مَنْ اَضَلَّ اللَّهُ ۗ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ
فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلاً ﴿٨٨﴾

Meâli:

"Size ne oldu da münafıklar hakkında iki grup oldunuz? Halbuki kazandıkları şey yüzünden Allâh onları alt-üst etti. Allâh'ın saptırdığı kimseleri doğrultmanızı mı istiyorsunuz? Allâh kimi de saptırırsa artık onun için kat'iyyen bir yol bulamazsın."

İZAHI:

Müslimin Zeyd ibni Sabitten rivâyetinde, Rasulullâh SAV. Uhud muharebesine çıktığında Abdullâh ibni Übeyy, ordunun üçte biri olan üç yüz kişilik münafık sürüsü ile geri döndü. Bu dönenler hakkında eshabı kiram iki kısma ayrıldı. Bir kısmı: "Bunlar, münafıklar, bozgunculuk yapıyorlar. Bunları öldürelim" derken, diğer bir kısmı da: "Hayır" diyordu. Bunun üzerine bu âyeti kerime nâzil oldu. Peygamberimiz de:

- "Şüphesiz ki o (Medine) Tîbdir (güzeldir, temizdir) Körüğün, demirin pisliğini attığı gibi (Medine'de) pisliğini atıyor" buyurdu.

Bu âyetin sebebi nüzûlü hakkında başka rivâyetler de var ise de bu rivâyet en uygun olanıdır.

Münafıklar, îman etmiş görünürler, "biz de müslümanız" derlerdi. Buna inanan Müslümanlar, onların dönüşünü bozgunculuk değil de başka bir sebebe bağlıyorlardı. Bundan dolayı onların öldürülmesine karşı çıktılar. Diğer grup ise, onların iç yüzünü iyi biliyorlar ve onların öldürülmelerini istiyorlar-idi. Böylece ikiye ayrıldılar. Bu âyet gelince hakikat ortaya çıkmış oldu.

Münafıklar bu dönüşleri ile büyük bir yanılgıya düşmüşler idi. Netice itibariyle tepe takla gelmişlerdi. Nitekim zamanların geçmesi ve hâdiselerin gelişmesi onların hüsranını damgalamıştı.

Müslümanlara gelince, uhud muharebesinde biraz tecrübe kazandırıcı yanlışlıklar oldu ise de netice itibariyle zaferleri ve ilerlemeleri çok verimli oldu. Âhiret kazançları ise eşsiz ve sonsuz nimetler oldu.

Âyeti kerimede, merhametli davrananları uyarmak için: **"...Allâh'ın saptırdığı kimseleri doğrultmanızı mı istiyorsunuz?"** buyrulmuştur. Hidâyet yalnız Allâh'tandır. **"...Allâh kimi de saptırırsa, artık onun için kat'iyyen bir yol bulamazsın"** buyrularak bir hidâyet yolu aramaya kalkışmak boşuna olduğu açıklanmıştır. Bize düşen ancak tebliğdir. Nitekim Ra'd sûresinin 40. âyeti, bu uyarıyı yapmaktadır.

(Bu sûre 91, 138, 140, 145. Araf 186. Tevbe 101. Ra'd 33, 40. Rûm 29. Şûra 46. âyetlerine de bakalım.)

Âyet: 89

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَآءً فَلَا تَتَّخِذُوا
مِنْهُمْ اَوْلِيَآءَ حَتّٰى يُهَاجِرُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ ؕ فَاِنْ تَوَلَّوْا
فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ ۪ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ
وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٨٩﴾

Meâli:

"Kendilerinin küfrettiği gibi küfretmenizi ve denk olmanızı istediler. Allâh yolunda göç etmelerine kadar, onlardan dostlar edinmeyin. Eğer yüz çeviririlerse, onları bulduğunuz yerde hemen yakalayın ve kendilerini öldürün. Onlardan bir dost ve yardımcı da edinmeyin."

ÎZAHI:

Bu münafıklar hakkında Allâhu Teâlâ dört önemli nokta ile mü'minleri uyarıyor:

1- "Kendilerinin küfrettiği gibi küfretmenizi ve denk olmanızı istediler." Bu cümlede münafıkların hatta bütün kâfirlerin asıl gayelerine dikkatimiz çekiliyor. Nasıl davranırlarsa davransınlar, içlerindeki değişmeyen kuruntu budur. Devrimizde de bu halleri açıkça görülmektedir. Bizleri kendi seviyelerine alarak onlarla birlikte küfürde eşit olmamızı ve istedikleri gibi yaşamalarını isterler.

(Bakara 109, 217. Al-i Imran 149, 156. Mümtehine 2. âyetlerini de okuyalım.)

2- "Allâh yolunda göç etmelerine kadar, onlardan dostlar edinmeyin" buyurmasıyla da o kimseler, îman etmedikçe ve bunun icabı olarak Allâh rızası için hicret edip, Müslümanlara katılıp, onlarla birlikte savaşmadıkça onlara güvenilemeyeceğini hatırlatıyor ve onlardan dost edinilmesini yasaklıyor.

(Bu sûre 144. Âl-i Imran 28. Maide 51. 57. Mümtehine 1. âyetlerini de okuyalım.)

3- "Eğer yüz çevirirlerse, onları bulduğunuz yerde hemen yakalayın ve kendilerini öldürün" emrini vermekle münafıkların şerlerinden kurtulmanın yolu gösterilmektedir. Onların din düşmanlıkları ancak böyle yok edilir, diğer kâfirler de din düşmanlığından caydırılmış olur. Bu emri daha iyi kavramak için şu âyetleri de okuyalım:

(Gelecek 91. âyet, Bakara 191, 193. Enfâl 39. Tevbe 5, 14. âyetler.)

4- "...Onlardan bir dost ve yardımcı da edinmeyin." Nehyi ise 2. kısmı te'kiddir. Yani ne yaparlarsa yapsınlar, ne kadar yakınlık gösterirlerse göstersinler, sakın aldanıp da onlardan dostluk ve yardım beklemeyin demektir.

Âyet: 90

اِلاَّ الَّذِينَ يَصِلُونَ اِلٰى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ اَوْ جَآؤُكُمْ
حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ اَنْ يُقَاتِلُوكُمْ اَوْ يُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ ۚ وَلَوْ شَاءَ
اللّٰهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ ۚ فَاِنِ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ
وَاَلْقَوْا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ ۙ فَمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلاً ﴿٩٠﴾

Meâli:

"Ancak sizinle kendileri arasında bir güvence bulunan bir kavme sığınanlar veya sizinle savaşmaktan ya da kendi kavimleriyle harbetmekten canları sıkılarak size gelenler başka. Eğer Allâh dileseydi elbette onları size çattırır ve sizinle muhakkak savaşırlardı. Şâyet sizi bıraktılar, sizinle savaş da yapmadılar, barışı da size bıraktılarsa, artık Allâh sizin için onlara karşı bir yol koymamıştır."

İZAHI:

Geçenki âyeti kerime'deki verilen savaş emrinden iki sınıf istisna edilmiştir.

a- Sizinle kendileri arasında bir anlaşma yapılarak güvence bulunan her hangi bir kavme sığınıp iltica eden münafıklar. Bunlar öldürülmeyecek.

b- Sizinle savaşmaktan veya kendi kavimleriyle harbetmekten canları sıkılarak size gelenler. Bunlara da dokunulmayacak.

"Eğer Allâh dileseydi, elbette onları size çattırır ve sizinle muhakkak savaşırlardı" buyrularak, Allâh'ın onlara cesaret vermediği onların ümitlerini kırıp harpten yıldırdığına, böylece mü'minlerin işinin hafifletildiğine işaret edilmiştir.

Bir de: **"...Şâyet sizi bıraktılar, sizinle savaş da yapmadılar, barışı da size bıraktılarsa, artık Allâh sizin için onlara karşı bir yol koymamıştır."** beyanı ile de, onlarla savaşmak için başka sebep aranılmaması, başka çarelere baş vurulmaması, daha fazla ileri gidilmemesi hatırlatılmıştır.

(Enfâl 61, 72. Muhammed 35. âyetlerine de bakalım.)

Âyet: 91

سَتَجِدُونَ اٰخَرِينَ يُرِيدُونَ اَنْ يَّاْمَنُوكُمْ وَيَاْمَنُوا قَوْمَهُمْ ؕ كُلَّمَا
رُدُّوٓا اِلَى الْفِتْنَةِ اُرْكِسُوا فِيهَا ۚ فَاِنْ لَّمْ يَعْتَزِلُوكُمْ وَيُلْقُوٓا
اِلَيْكُمُ السَّلَمَ وَيَكُفُّٓوا اَيْدِيَهُمْ فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ
ثَقِفْتُمُوهُمْ ؕ وَاُولٰٓئِكُمْ جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا ۧ ﴿٩١﴾

Meâli:

"Yakında, fitneye her götürüldükçe onun içine tepe takla düşürülenler, size güvenmelerini, kavimlerine de güvenmelerini isteyen başkalarını bulacaksınız. Artık sizden uzaklaşmazlar, barışı da size bırakmazlar ve ellerini çekmezlerse, hemen onları nerede yakalarsanız tutun ve öldürün. İşte onlar yok mu kendilerine karşı size açıkça bir selahiyyet verdik."

İZAHI:

Geçen âyetteki zikredilen münafıklardan başka münafıkların bulunacağı, bunların hem Müslümanlardan hem de kendi kavimlerinden güvence isteyecekleri belirtilmekte. Ayrıca pek akazan (her şeye kanan) olan bu münafıklar, hangi fitneye, şirke, küfre itilirlerse tepe takla oraya düşerler. Her tarafı aldatalım derken kendilerini en ağır tehlikelere atarlar. Bunlar gibi karaktersiz, kaypaklar uzaklaşıp bir kenara çekilmezler ve barışa yanaşmazlar, ellerini de nifaktan çekmezlerse, bunlar nerede yakalanırlarsa hemen tutulup öldürülürler. Müslümanlara bu geniş selahiyyet açıkça verilmiştir.

Geçen 89. âyet ve onunla ilgili diğer âyetleri de okuyalım.

Âyet: 92

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ اَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا اِلَّا خَطَاً ۚ وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً
فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ اِلٰى اَهْلِهٖٓ اِلَّآ اَنْ يَصَّدَّقُوا ۚ فَاِنْ
كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ ۗ وَاِنْ
كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ اِلٰى اَهْلِهٖ
وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ ۚ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ
تَوْبَةً مِنَ اللّٰهِ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٢﴾

Meâli:

"Bir mü'minin bir mü'mini öldürmesi olamaz. Hata başka. Bir kimse bir mü'mini hata olarak öldürürse bir mü'min köle azad etmek ve ehline teslim olacak bir diyet vardır. Tasadduk etmeleri başka. Eğer size düşman olan bir kavimden mü'min olan biri ise, mümin bir köle azad etmek vardır. Şâyet sizinle kendileri arasında bir anlaşma bulunan bir kavimden ise, ehline teslim olunacak bir diyet vardır. Bir de mü'min bir köle azad etmek gerekir. Bulamayan kimse de Allâh'tan bir tevbe olarak peşi peşine iki ay oruç tutmakla mükelleftir. Allâh da en iyi bilen ve hükmedendir."

İZAHI:

Ehli küfür hakkındaki savaş ve öldürme hakkında açıklamalardan sonra mü'minler arasındaki öldürmeler husundaki hükümler beyan ediliyor.

Ebu Cehlin ana bir kardeşi olan Ayyaş İbni Ebi Rabiayı, Haris ibni Yezid Ebu Cehl ile birlikte döğmüşlerdi. Medinei münevverede muhacir olarak bulunan Ayyaş, Müslüman olarak medineye hicret eden Harisi tenhada denk getirerek – müslüman olduğunu bilmediği için kılıncı ile öldürdü. Sonra onun Müslüman olduğunu öğrenince Rasulullâha gelerek hâdiseyi anlattı. Bunun üzerine bu âyeti kerime indi.

Bu âyeti kerimede dört hüküm açıklanmaktadır:

1- Her hangi bir mü'minin başka bir mü'min kardeşini öldürmesi elbette düşünülemez. Kat'iyyen böyle bir şey olamaz. Ama hata ile olursa başka. Bu olabilir. **"Bir kimse bir mü'mini hata olarak öldürürse, bir mü'min köle azad etmek ve ehline teslim olacak bir diyet vardır"** buyrularak, gerekli hüküm verilmiştir.

Buradaki verilen iki cezadan biri olan köle âzadı öldürenin bizzat kendinedir. Bu cezayı öldüren çekecektir. İkincisi olan diyet ise öldürenin baba tarafından olan ve "ÂKİLE" denilen yakınlarına aittir. Bu cezayı da onlar çekeceklerdir. Tafsilatı fıkıh kitaplarından okuyalım. Konuyu burada uzatmak mümkün değildir.

2- **"...Eğer size düşman olan bir kavimden mü'min olan biri ise, mü'min bir köle azad etmek vardır"** buyrularak düşman olan kavme diyet verilmeyeceğinden, sadece öldürenin bir köle azat etmesi gerekiyor. Onun âkilesine bir ceza vermeleri gerekmiyor.

3- **"...Şâyet sizinle kendileri arasında bir anlaşma bulunan bir kavimden ise, ehline teslim olunacak bir diyet vardır. Bir de mü'min bir köle azad etmek gerekir"** beyanı ile bu kısmın da birinci kısım gibi olduğu anlaşılmaktadır.

4- **"...Bulamayan kimse de Allâh'tan bir tevbe olarak peşi peşine iki ay oruç tutmakla mükelleftir"** buyrularak bizzat öldürenin cezasız kalmayacağı açıklanmıştır. Bu kimse, ya devrimizde olduğu gibi azad edecek köle bulamaz ya da geçmiş devirlerdeki gibi köle bulunur maddî imkan bulunmaz ise bundan dolayı oruçla mükellef kılınmıştır. Çok uzayacak olan bu konunun –yukarıda belirtildiği gibi– fıkıh kitaplarından okunması tavsiye olunur.

"...Allâh da en iyi bilen ve hükmedendir." beyanı ile de, bizim bilemediğimizi, bilemeyeceğimizi, ancak Allâh'ın bildiğini ve onun ver-

diği hükümlere rıza göstermemizi hatırlatmaktadır. Hata ile öldürmenin hükümleri böyle. Bilerek kasıtla öldürmeye gelince:

Âyet: 93

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَاَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾

Meâli:

"Kimde bir mü'mini kasden öldürürse, onun cezası da içinde ebedi olarak kalacağı cehennemdir. Allâh da ona gazap etmiştir. Lânet etmiştir. Hem de kendisine büyük bir azap hazırlamıştır."

ÎZAHI:

Makis ibni Neccar ve kardeşi Hişam Medine'de Rasulullâhın yanında Müslüman oldular. Sonra Makis kardeşini Beni Neccar'da ölü olarak buldu ve Rasulullâh S.A.V.'e haber verdi. Bunun üzerine Rasulullâh S.A.V. Beni Mehran'dan Fer adında birini Makisla birlikte Beni Neccar'a gönderdi. Onlara dedi ki: "Rasulullâh S.A.V. emrediyor. Katili biliyorsanız, onu Makise teslim edin. Bilmiyorsanız Makis'e diyet verin" dedi. Onlar da: "dinledik ve taat ettik baş üstüne, biz katili bilmiyoruz" dediler ve diyet olarak Makis'e yüz deve verdiler.

Develeri alıp oradan ayrılınca yolda gelirken kardeşinin yerine hiçte suçu olmayan Fehr'i öldürme şeytanlığını düşündü ve bir fırsatını bularak Fehr'i öldürdü. Sonra da develerin birine binip diğerlerini sürerek Mekke'ye döndü. Mürted olan bu kâfir irtidadını öğen şiirler de söyledi. Sonra Mekke'nin fethinde Kabe'ye sarıldığı halde Peygamberimiz onun öldürülmesini emretti ve öldürüldü.

Bu âyeti kerime bu geberenin hakkında nâzil oldu.

(Bakara 178, 179, 194. Maide 45. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 94

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اِذَا ضَرَبْتُمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ اَلْقٰى اِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا ۚ تَبْتَغُونَ عَرَضَ

الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۡ فَعِنْدَ اللّٰهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ ۚ كَذٰلِكَ كُنْتُمْ
مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا ۟ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا
تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٤﴾

Meâli:

"Ey mü'minler! Allâh yolunda yürüdüğünüz zaman, iyi kavrayın ha. Dünya hayatının menfaatini isteyerek size selam verene, "mü'min değilsin" demeyin. İşte Allâh katında çok ganimetler vardır. Böylece önceden (bunlar gibi) idiniz de Allâh size ihsan etti. Artık iyi kavrayın. Şüphesiz Allâh yaptığınız şeyden haberdardır."

İZAHI:

Bu âyeti kerimenin nüzül sebeplerinden birisi şöyle:

İbni Abbas anlatıyor: "Rasulullâh S.A.V. Savaş için bir kıta göndermiş idi. İçlerinde Mikdad İbni Esved de vardı. Varacakları yere vardıklarında onların dağılıp gitmiş olduklarını gördüler. Kendisinin çok malı olan bir kimse kalmış. Bu kimse, Müslüman olduğunu açıklamak üzere: "Eşhedü enla ilahe illalah" dedi. Bunun şahadetini korkusundan sanan Mikdad, onu öldürdü ve mallarını aldılar. Diğer sahabi bunu Rasulullâha duyurdu. Rasulullâh: "Mikdadı bana çağırın" dedi. Mikdad gelince: "Ey Mikdad! Şehadet getiren kimseyi nasıl öldürdün?" dedi. Bunun üzerine bu âyeti kerime nâzil oldu.

"Ey îman edenler! Allâh yolunda savaşmak için gittiğinizde karşılaştığınız şeyi iyice anlayıp kavrayın. Onu araştırın neticeyi iyice anlayın. Size îmanını açıklayan ve selam veren kimseye: "sen mü'min değilsin" demeyin: Dünya hayatının geçici olan varlığına tamah etmeyin. Hedefiniz bu olmasın. Allâh katında pek çok nimetler ve ganimetler vardır. Daha önceleri siz de o kimse gibi idiniz. Bunu düşünseniz ya. Siz de çekingen korkak, sakınan birer kimseler idiniz de Allâh size bu imkanları ihsan etti. Artık acele etmeyin. Karşılaştığınız ne olursa olsun, onu inceleyin, araştırın, hakikati bulun. Şüphesiz ki Allâh niyetinizi, maksadınızı ve yaptığınız bütün şeyleri pek âlâ bilen ve haberdar olandır."

(Enfal 67. Hucurat 6. âyetlerine de bakalım)

Âyet: 95

لَا يَسْتَوِى الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِى الضَّرَرِ
وَالْمُجَاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ ۚ فَضَّلَ اللَّهُ
الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً ۚ وَكُلًّا
وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ ۚ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ
أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٩٥﴾

Meâli:

"Mü'minlerden özür sahiplerinden başka oturanlarla, mallarıyla canlarıyla Allâh yolunda cihad edenler denk olamaz. Allâh, malları ve canlarıyla cihad edenleri, derece bakımından oturanlardan üstün kıldı. Allâh, her birine de hüsnâyı (cenneti) vaad etmiştir. Hem de Allâh cihad edenleri büyük bir mükâfat yönünden oturanlara karşı üstün kılmıştır."

Âyet: 96

دَرَجَاتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٩٦﴾

Meâli:

"Kendi katından dereceler ve mağfiret ile rahmet (üstünlüğü). Hem de Allâh, çok mağfiret eden, rahim olandır."

ÎZAHLARI:

Buharinin Berra ve Sehl ibni Sa'd'den rivâyet ettiği hadîsi şerifte diyor ki:

"Rasulullâh S.A.V. Zeyd ibni Sabit'i çağırttı ve "yaz" dedi. Bu âyeti yazdırdı. "Özür sahiplerinden başka" cümlesi yok idi. Gözleri görmeyen İbni Ümmü Mektum da orada bulunuyordu. Hemen: "Ya Rasulallâh cihada gücüm yetseydi, ben de cihad ederdim" dedi. Zaman geçmeden bu cümle de nâzil oldu. Böylece özürlülerin durumu açığa kavuştu.

Bu âyeti kerimede, Allâh yolunda malları ve canları ile savaşanlar müjdelenmekte savaşa gidenler ile evlerinde kalıp oturanların arasındaki

derece farkı açıklanmıştır. Gerçi: **"...Allâh, her birine de hüsnayı (cenneti) vaat etmiştir..."** buyrularak savaşa gitmeyen veya özürlerinden dolayı gidemeyenlere de cennet vaat edilmiş ise de cennete girecek olan her iki sınıfın arasında dereceler, mağfiret, rahmet farkları olduğu beyan edilmektedir. Burada, savaşın farzı ayn değil farzı kifaye olduğuna da işaret buyrulmuştur.

(Okuyacağımız âyetler: Bakara 218. Maide 54. En'am 132. Enfal 4, 72, 74, 75. Tevbe 20, 88, 89. İsra 21. Muhammed 31. Hucurat 15. Hadid 10. Saf 11. âyetler)

Âyet: 97

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيٰهُمُ الْمَلَٰٓئِكَةُ ظَالِمِيٓ أَنفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنتُمْ ۖ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِى الْأَرْضِ ۚ قَالُوٓا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَٰسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا ۚ فَأُولَٰٓئِكَ مَأْوَىٰهُمْ جَهَنَّمُ ۖ وَسَآءَتْ مَصِيرًا ﴿٩٧﴾

Meâli:

"Muhakkak melekler, kendilerinin zâlimleri olanların canlarını aldıkları kimselere: "ne işte idiniz?" dediler. (Onlar da): "yer yüzünde aciz çaresizler idik" dediler. (Melekler de): "Allâh'ın arzı geniş değil miydi, oraya göç etseydiniz ya?" dediler. İşte bunlar yok mu, onların sığınacakları yerleri cehennemdir. Varılacak yer, ne de kötü oldu."

Âyet: 98

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَآءِ وَالْوِلْدَٰنِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿٩٨﴾

Meâli:

"Erkeklerden ve kadınlarla çocuklardan aciz çaresiz olup da, bir kuvvete güçleri yetmeyenler, bir yola da yönelemeyenler başka."

Âyet: 99

فَأُولَٰئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ ۚ وَكَانَ
اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٩٩﴾

Meâli:

"İşte bunlar, Allâh'ın kendilerini afvetmesi umulur. Allâh da çok mağfiret ve afvedendir."

İZAHLARI:

Bu âyetlerde hicretin önemi anlatılmaktadır. Müslümanların Medine'ye hicretleri de cihadın bir eşidir. Hicret de cihaddır. Hicretten sonra Mekkede müslümanların bir kısmı kalmıştı. Bunlardan gücü yetip de hicret etmeyenler ve müşriklerin arasında kalıp onların dümeninde yaşamak zorunda kalanlar hakkında 97. âyet nâzil olmuş ve onların akıbetini açıklamıştır.

Hicret edemeyen bazı erkekler, kadınlar ve çocuklar ise, istemeyerek değil, kendilerinde hicret gücünü bulamadıkları ve bu yolda hiçbir imkana sahip olamadıkları için hicret edememişlerdir. 98. ve 99. âyetlerde, bunları ötekilerden istisna ederek üzülmemelerini hatırlatmıştır.

(Bu sûre 75. Sebe 30, 31, 32, 33. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 100

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا
وَسَعَةً ۚ وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ
يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ۗ وَكَانَ اللَّهُ
غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٠٠﴾

Meâli:

"Allâh yolunda hicret eden kimse de, yer yüzünde düşmanı düşkün yapacak çok yer ve bolluk bulur. Kim de Allâh ve Rasulüne muhacir olarak evinden çıkar sonra da kendisine ölüm gelirse, artık

onun mükâfatı, Allâh'a kalmıştır. Allâh da, çok mağfiret edici, rahim olandır."

İZAHI:

İslâmın ciddiyet ifadesi olan hicrete teşvik eden bu âyet nâzil olmadan önce, geçen ki 97. âyet Mekke'de kalan Müslümanlara ulaşınca çok yaşlı olan ve iyice durgunlaşan Cündüb ibni Damre, oğullarına "Ben acizlerden ve yol bilmeyenlerden değildim. Ben bu gece Mekke'de kalmayacam. Beni bindirin Medine'ye hicret edecem" dedi. Çok yaşlı ve durgun olan bu zatı bir sedyeye koydular ve Medine'nin yolunu tuttular. Medine'ye yakın "TEN'ÎM" denilen bir yerde sağ elini sol eline vurarak "Allâh'ım bu senin için, bu Rasulün için..." diyerek vefat etti.

Bunun üzerine bu âyeti kerime nâzil oldu.

(Okuyacağımız âyetler: Bakara 218. Âl-i Imran 195. Enfâl 72, 74, 75. Tevbe 20. Nahl 41, 110. Hacc 58. âyetler)

Âyet: 101

وَاِذَا ضَرَبْتُمْ فِى الْاَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَقْصُرُوا
مِنَ الصَّلٰوةِ ۖ اِنْ خِفْتُمْ اَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا ۗ اِنَّ
الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا ﴿١٠١﴾

Meâli:

"Sefere gittiğiniz zamanda da, küfredenlerin size zarar vereceğinden çekinirseniz, namazdan (iki rek'atını) kısaltmanız size bir günah da değildir. Şüphesiz kâfirler size açık bir düşman oldular."

İZAHI:

Beni Neccardan bir kavm Rasulullâha sordular ve:

- "Ya Rasulallâh! Biz sefere gidiyoruz namazı nasıl kılalım?" dediler. Bunun üzerine bu âyet nâzil olmuştur.

Görüldüğü gibi bu âyeti kerimede, namazı kısaltmanın şartı düşman korkusudur. Bu korku olmadığı taktirde namazın tam kılınması anlaşılıyor. Âyetin zahiri bu.

Buradaki incelik, düşmanların namaz fırsatını kollamaları, Müslümanlar namazda iken hücuma geçmeleri planını kırmaktır. Müslümanların namazda dahi düşmanına karşı uyanık bulunduğunu, namazın önemi

kadar da düşmana karşı tedbirli olmanın önemini bilmeleri gerektiği bildirilmektedir. Gelecek âyette de bu husus tatbikî şekli ile açıklanmıştır.

Bu âyeti en iyi anlayan Rasulallâh (S.A.V.) sözü ile ve icraatıyla seferde dört rekatlı namazların iki rek'at olarak kılınacağını belirtmiştir. Eshâbı kiram da böyle kılıp devam edilegelmiştir. Bu, Allâh'ın kullarına verdiği bir ruhsattır. Namazı iki rek'at kılmakta mü'minlere bir günah olmadığı da beyan edilmiştir.

Ömer R.A. bunu Rasulullâh (S.A.V.)'e sorduğunda:

- "Bu, Allâh'ın size ihsan ettiği bir sadakadır. Onun sadakasını kabul edin" buyurdu. Allâh'ın lütfettiği bu ruhsatı kabullenmemizi emreden Rasulullâhın yolundan şaşmamamız gerektiğini anlamalıyız.

Bu hususdaki geniş bilgileri ve ihtilafları fıkıh kitaplarından öğrenelim.

Âyet: 102

وَاِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَاَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلٰوةَ فَلْتَقُمْ طَآئِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ
وَلْيَاْخُذُوٓا اَسْلِحَتَهُمْ ۖ فَاِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَآئِكُمْ ۪
وَلْتَاْتِ طَآئِفَةٌ اُخْرٰى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَاْخُذُوا
حِذْرَهُمْ وَاَسْلِحَتَهُمْ ۚ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ اَسْلِحَتِكُمْ
وَاَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً ۭ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ
كَانَ بِكُمْ اَذًى مِنْ مَطَرٍ اَوْ كُنْتُمْ مَرْضٰٓى اَنْ تَضَعُوٓا اَسْلِحَتَكُمْ ۚ
وَخُذُوا حِذْرَكُمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ لِلْكٰفِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٠٢﴾

Meâli:

"Ve onların içlerinde bulunup da kendilerine namaz kıldırdığın zaman da, onlardan bir kısmı seninle namaza dursun. Silahlarını da (yanlarına) alsınlar. Secde ettikleri zaman da, hemen arkanızda olsunlar. Ve namaz kılmayan öteki kısım gelsin ve seninle kılsınlar. Silahlarını ve tedbirlerini de alsınlar. Küfredenler, silahlarınızdan ve eşyalarınızdan gafil olmanızı ve üzerinize birden bire saldırmalarını

isterler. Şâyet size yağmurdan bir eziyet olursa veya hasta olursanız silahlarınızı (emin yere) koymanızda size bir günah yoktur. Tedbirinizi de alın. Şüphesiz ki Allâh kâfirler için ezici bir azap hazırlamıştır."

İZAHI:

Allâhu zülcelal, namazın asla terk edilemeyeceğine işaretle düşman karşısında da olsa namazın kılınmasını, ancak kısaltılmasını öğretiyor. Askerin iki kısma ayrılıp, bir kısmının cemaatle bir rekatını kılmasını, diğer kısmının da diğer bir rek'atını kılmasını, silahlarını da yanlarında bulundurmalarını ve tedbirli olmalarını emrediyor. Kâfirlerin de onları ğaflette yakalayıp üzerlerine birden bire saldırma niyetinde olduğunu hatırlatıyor.

Yağmurlu zamanlarda silahların ıslanıp paslanmaması, askerlerin dinlenmesi ve ihtiyaçlarını görmesi için tedbirli olmak şartıyla silahların bırakılmasında bir sakınca olmadığı da hatırlatılmıştır. Hastalık zamanında da zarurî olarak silahların bırakılabileceği, bir mes'uliyeti mucib olmayacağı belirtilmiştir.

Ayrıca, Allâh'ın kâfirler için hem dünyada hem de âhirette ezici, aşağılayıcı, çökertici bir azab hazırladığı da beyan edilmiştir.

Bu âyet, geçen âyetteki kısaltmayı açıklamıştır. Düşman karşısında gaflete düşürülme korkusu ile namazın münavebe ile birer rek'at kılınacağı açıklanmıştır. Hem de cemaatla namaz kılmanın önemine işaret buyrulmuştur.

Buradan, korkusuz zamanlarda ikişer rek'at, korkulu ve tedbirli olma gerektiğinde de birer rek'at kılınacağı anlaşılıyor. Yine de fıkıh kitaplarını unutmayalım.

Âyet: 103

فَاِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلٰوةَ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلٰى
جُنُوبِكُمْ ۚ فَاِذَا اطْمَاْنَنْتُمْ فَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ ۚ اِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ﴿١٠٣﴾

Meâli:

"Artık namazı kıldığınız zaman, ayakta olarak da, otururken de yan yatarken de Allâh'ı zikredin. Güvendiğiniz zaman da hemen

namazı dosdoğru kılın. Çünkü namaz, mü'minlere vakitlendirilmiş bir farz olarak emrolunmuştur."

İZAHI:

Bu âyeti kerimede namazın önemi daha da artırılarak belirtilir. Harp anında dahi namazın kılınacağı belirtildikten sonra, namaz kılındıktan sonra da Allâh'la irtibatı kesmemek üzere zikir emri veriliyor. Bu zikrin her durumda yapılabileceğine işaretle ayakta iken, otururken ve yan yatarken de yapılabileceği bildirilmektedir. Bu zikrin bildiğimiz normal zikirler olduğu gibi namaz olduğunu da anlayanlar vardır. Yani savaş halinde de namazı ayakta, oturarak ve yatarak kılmamız gerekiyor. Şurası muhakkak ki namaz da pek çok zikirleri ihtiva eden bir zikirdir. Serbest zikirler de hep bizi Allâh'a yaklaştıran birer zikirdir. Hele harp zamanında zikrin önemi daha da artar. Enfal sûresinin 45. âyetinde bu öneme işaret buyrulmaktadır.

Korku gidip huzura kavuşunca da namazı bütün şartları ve rükünlerine riâyet ederek kılmamız emredilmektedir. Ayrıca, namazın vakitlerle belirli bir farz ibadet olduğu, vakitlere de riâyet edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Yine fıkıh kitaplarına baş vuralım.

Namaz hakkındaki pek çok âyetlerden bazıları olan şu âyetleri de okuyalım:

(Bakara 45, 238. Ali Imran 191. Enfal 45. Hud 114. İsra 78. Mü'minun 9. Maun 4. bu sûre 142. âyetler)

Âyet: 104

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ ۖ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ
يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ ۖ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ ۗ
وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٤﴾

Meâli:

"(Düşman) kavmi, takip etmekte de gevşemeyin. Siz acınıyorsanız, şüphesiz onlar da -sizin acındığınız gibi- acınıyorlar. Onların ummadığını da siz Allâh'tan umuyorsunuz. Hem de Allâh en iyi bilen, hakkıyla hükmedendir."

İZAHI:

Bir rivâyete göre uhud muharebesinde olan olduktan sonra geri dönen müşriklerin takibinde gevşeklik gösteren ve ölümden yaralanmalardan acılananlar hakkında nâzil olmuştur.

1- Âyeti kerimede **"(Düşman) kavmi takib etmekte de gevşemeyin"** buyrularak, mü'minlerin -herşeye rağmen- gevşekliklerini bırakıp canlı ve azimli olmaları istenmiş, zayıf görüntü vermeleri nehy edilmiştir.

2- **"...Siz acınıyorsanız, şüphesiz onlar da -sizin acındığınız gibi- acınıyorlar..."** buyrulmasıyla da, müslümanların ölü ve yaralılardan dolayı, çektikleri sıkıntılar sebebiyle acınmalarına karşı, kâfirlerin de aynı durumda olduğu hatırlatılarak bir teselli lütfedilmiştir. Hem de cesaretleri tazelenmiştir.

3- **"...Onların ummadığını da siz Allâh'tan umuyorsunuz..."** cümlesi ile de çok önemli bir gerçeğe işaret buyrulmuştur. Mü'minler Allâh'a ve O'nun vereceği mükâfata inanmışlar, bu uğurda canlarını, mallarını feda etmeyi göze almışlardır. Bu mü'minler için eksilmez bir güç kaynağıdır. Müslümanlar böylece eşsiz bir güce sahip oldukları halde, kâfirlerin dayanacakları ve güvenecekleri bir şeyleri yok. Putlara güvenmek isteseler de, o putların bunlardan ne haberi var? Böylece kendilerinde moral takviyesi bulamayan kâfirler karşısında elbette mü'minler galip gelmişler ve geleceklerdir.

4- "Nihâyet Allâhu azimüşşanın bu keyfiyeti pekâlâ bildiğini ve vereceği emir ve hükümlerin tam yerinde ve isabetli olduğunu ve olacağını gözler önüne sermek üzere: **"...Hem de Allâh en iyi bilen, hakkıyla hükmedendir"** buyurmuştur. Ali Imran sûresinin 140. âyetine de bakalım.

Âyet: 105

إِنَّآ أَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ ٱلنَّاسِ
بِمَآ أَرَىٰكَ ٱللَّهُ ۚ وَلَا تَكُن لِّلْخَآئِنِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٥﴾

Meâli:

"Şüphesiz Allâh'ın sana gösterdiği ile insanlar arasında hükmetmekliğin için kitabı sana hak ile indirdik. Hainleri destekleyici de olma."

İZAHI:

Hukuk yönünden temel sayılabilecek olan bu âyeti kerime, bizzat Rasulullâhı muhatab alarak tüm hakimleri ve hukukçuları uyarmaktadır. Gelecek âyetler de bunu tefsir etmektedir.

Beni Ubeyrik denilen Bişr, Beşir ve Mübeşşir. Bunlardan Tu'me lakabındaki Beşir, kendisine Katade denilen komşusunun evinden bir Zırh çalmış ve onu, Yezid ibni Semin adında bir yahudinin yanına koymuş. Bu, Tu'me denilen Beşir ile kardeşlerinden şüphelenince, Yahudiye attılar ve: "hırsız o" dediler. Rasulullâha gelerek yemin ettiler. Tu'menin hırsızlığını inkar ettiler. Onların ifadelerine göre Rasulullâh (S.A.V) yahudinin elini kesmeyi kararlaştıracağı anda bu âyeti kerime nâzil oldu. Tahkikat genişletildi. Hırsızın Tu'me olduğu kesinleşti. Bunun üzerine Mekke'ye kaçan Tu'me yine bir hırsızlık yaparken üzerine duvar yıkıldı, öldü. Veya bir kervanın malını çalarken yakaladılar ve öldürdüler. Hainin sonu bu.

1- "...Allâhu zülcelâl: **"Sana kitabı hak ile indirdik."** buyurması ile Kur'ânın hakkı esas alıcı hükümler ihtiva ettiğine, hakkın üzerinde iyi durulmasına iyice araştırılıp meydana çıkarılmasına, asla ihmal edilmemesine dikkatleri çekmiştir."

2- **"...Allâh'ın sana gösterdiği ile insanlar arasında hükmetmekliğin için..."** cümlesi ile de, Rasulullâhı muhatab olarak hakimlerin Allâh'ın verdiği bilgiler ile Kur'âna uygun olarak hüküm vermeleri, asla haksızlığa kaçmamaları, tesir altında kalmamaları hatırlatılmıştır.

3- **"...Hainleri destekleyici de olma"** nehyi ile de, yine Rasulullâha hitap ederek, hakimlerin bilhassa avukatların, suçluları müdafaa etmemeleri, onların tarafını tutmamaları, haksız yere kimseyi kayırmamaları talimatı verilmiştir.

Maalesef devrimizde buna riâyetin çok uzaklarına kayıldığı için hukuk sistemi alt üst olmuş haksızlıklar, cinâyetler, hırsızlıklar, fuhuşlar, her türlü önüne geçilemeyen rezaletler artmıştır.

(Bakara 213. Maide 38, 42, 44, 45, 47, 49, 50. İsra 81, 105. Sâd 26. Zümer 41. Şûra 17. âyetlerini de tetkik edelim.)

Âyet: 106

وَاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ ۖ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۚ ﴿١٠٦﴾

Meâli:

"Hem de Allâh'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allâh, çok mağfiret eden rahim olandır."

İZAHI:

Geçen âyetle ilgili olan bu âyette, kendisini son peygamber olarak gönderdiği, hatalardan muhafaza buyurup İSMET sıfatıyla muttasıf kıldığı Rasulunü de mağfiret talebinde bulunmasını emretmiştir. O eşsiz insan da bu emri ilahiyi tutarak, hayatı boyunca istiğfara devam etmiştir.

Şimdi bizim ne yapmamız gerektiğini düşünelim de, gece gündüz ihlasla istiğfara devam edelim. Bu vecibeyi anlayış, kavrayışla hayatımızı sürdürelim.

İstiğfar hakkındaki pek çok âyetlerden bu âyetle ilgili şu âyetleri de okuyalım (Ğafir 55. Muhammed 19. Müzzemmil 20. Nasr 3. âyetler)

Âyet: 107

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنْفُسَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا ﴿١٠٧﴾

Meâli:

"Kendilerine hainlik edenlerden yana mücadele etme. Şüphesiz Allâh, hain, günahkar olan kimseleri sevmez."

İZAHI:

Yine hitab Rasulullâha; hırsızlık yaparak ve hırsıza destek olarak kendilerine zulmeden ve hainlik yapanlardan yana, yani "onların tarafını tutarcasına mücadele etme" diyerek bütün hakimler ve avukatlara ders verilmektedir.

"Şüphesiz Allâh, hain günahkar olan kimseleri sevmez" cümlesi ile de Allâh sevgisinin önemine işaret buyrulmuştur.

105. âyette anlatılan hâdisede adları geçen Ubeyrik oğullarının sürekli hainlikleri hatırlatılmakta ve onlar gibi olanların her zaman ve her yerde Allâh tarafından sevilmedikleri ve hain olduklarına işaret buyrulmaktadır. Devrimizin hainlerinin neler düşündüğü ve ne kadar gerilere gitmiş oldukları hakikaten merak konusudur.

(Enfal 27, 58, 71. Yusuf 52. Hacc 38. Ğafir 19. âyetlere de bakalım.)

Âyet: 108

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ مَعَهُمْ اِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضٰى مِنَ الْقَوْلِ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿١٠٨﴾

Meâli:

"İnsanlardan gizlemek istiyorlar. Allâh'tan da gizleyemezler ya. Halbuki -sözden razı olmayacağı şeyi- gece kurup yasarken o kendileri ile beraber idi. Hem de Allâh, yapacakları şeyleri kuşatandır."

ÎZAHI:

O münafıklar, yaptıkları hırsızlığı yahudinin üzerine atarak kendi suçlarını halktan gizlemeye çalışırlarken, onların gece çalışmaları, yalanlar düzmeleri, Allâh'tan uzak kalmıyordu. Allâh razı olmayacağı bu hainlikleri pek âlâ biliyordu. Onun bilmeyeceği ne var ki? O muhakkak yapılan, yapılacak her şeyi çepeçevre kuşatarak bilendir.

(Âl-i Imran 5, 29. İbrâhîm 38. Ra'd 8, 9, 10. Tâhâ 7. Ahzab 54. âyetleri de bu konuyu tefsir eder.)

Âyet: 109

هٰٓاَنْتُمْ هٰٓؤُلَاۗءِ جٰدَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فَمَنْ يُّجَادِلُ اللّٰهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَمْ مَّنْ يَّكُوْنُ عَلَيْهِمْ وَكِيْلًا ﴿١٠٩﴾

Meâli:

"İşte siz yok mu siz! Dünya hayatında onlardan yana mücadele ettiniz ya. Kıyâmet gününde onlardan yana Allâh'la kim mücadele edecek? Yoksa onlara kim vekil olacak?"

İZAHI:

Hırsızı destekleyen Ubeyrik oğullarına hitap ederek; "Siz yok mu ey haksızı haklı çıkarmaya çalışanlar! Haydi dünya hayatında o hırsıza yardım ettiniz. Ondan yana yalancı şahitlik yaptınız. Kurtaramadınız. Kurtarmış olsanız bile kıyâmet gününde Allâh'ın huzurunda onu kurtarmak için uğraşacak kim? Yahud ona kim vekil olacak? Onu korumaya çalışacak? Hiç mi düşünmüyorsunuz?".

Kıyâmet günündeki çaresizlik hakkında şu âyetleri de okuyalım:

(Bakara 48, 86, 123, 254. Âl-i Imran 77. Hud 113. Mü'minun 65. Sebe 42. Ğafir 33. Duhan 41. Tûr 46. İnfitar 19.)

Âyet: 110

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوٓءًا اَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللّٰهَ يَجِدِ
اللّٰهَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١١٠﴾

Meâli:

"Kim de bir kötülük yapar veya kendine zulmeder de sonra Allâh'tan mağfiret dilerse, Allâh'ı çok mağfiret edici merhametli bulur."

İZAHI:

Dahhak, bu âyetin Hamza'nın katili Vahşi hakkında nâzil olduğunu, Müslüman olduktan sonra Rasulullâha gelerek:

- ""Ben çok pişman oldum. Benim tevbe etmem olur mu?" dedi. Bunun üzerine bu âyeti kerime nâzil oldu" demiş.

Buradan tevbenin her zaman kabul olacağı anlaşılmaktadır. Her kim olursa olsun îman etmekle birlikte tevbe eder, Allâh'tan mağfiret dilerse, onun tevbesinin kabul olacağı müjdesi verilmektedir.

(Âl-i Imran 135. Maide 74. Enfal 33. Hud 3, 52, 90. Müzzemmil 20. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 111

وَمَنْ يَكْسِبْ اِثْمًا فَاِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلٰى نَفْسِهٖ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ﴿١١١﴾

Meâli:

"Kim de bir günah kazanırsa, onu ancak kendi aleyhine kazanır Allâh da en iyi bilen hakkıyla hükmedendir."

Âyet: 112

وَمَنْ يَّكْسِبْ خَطِيْۗـــَٔةً اَوْ اِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهٖ بَرِيْۗـــًٔـا فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَّاِثْمًا مُّبِيْنًا ﴿١١٢﴾

Meâli:

"Kim de, bir hata veya günah kazanır da sonra onu bir suçsuza atarsa, işte o, bir iftirayı ve açık bir günahı yüklenmiştir."

İZAHLARI:

111. âyette günah kazanan kimse, onu kimseye atmadan kendinde kalırsa, onun zararı yalnız kendine aittir. Başkası zarar görmez. Allâh'la kendi arasında kalır. Allâh bunu bilir, dilediği hükmü verir. Dilerse bağışlar, dilerse cezalandırır.

112. âyette ise, bir hata eden veya günah işleyen kimse bunu başka bir suçsuzun üzerine atarsa, onu yok yere suçlamış ve onu zarara sokmuş olur. Bu ise kupkuru bir iftiradır. Çok büyük bir günahtır. Allâh şerlerinden emin eylesin.

Şu âyetleri de okursak her iki zümrenin paylarına düşeni daha iyi anlarız:

(En'âm 31, 164. İsra 15. Nahl 25. Ankebut 13. Fâtır 18. Zümer 7. Necm 38, 39, 40. âyetler)

Âyet: 113

وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَّآئِفَةٌ مِّنْهُمْ اَنْ يُّضِلُّوكَ ۭ وَمَا يُضِلُّوْنَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّوْنَكَ مِنْ شَيْءٍ ۭ وَاَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ ۭ وَكَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ عَظِيْمًا ﴿١١٣﴾

Meâli:

"(Rasulüm) eğer Allâh'ın sana karşı fazlı keremi olmasaydı, onlardan bir zümre seni elbette sapıtmaya yeltenmişti. Kendilerinden başkasını da saptıramazlar. Sana bir şeyden zarar da veremezler. Hem de Allâh sana kitabı ve hikmeti indirdi. Sana bilmediğini de öğretti. Allâh'ın sana karşı olan fazlı keremi de büyüktür."

İZAHI:

Diğer âyetler gibi bu âyet de 105. âyetle ilgilidir. Ubeyrik oğulları ve yardakçılarının Rasulullâha yönelik aldatma ve sapıtma hareketleri, geçen âyetlerle boşa çıkarılmış ve Rasulullâhı yanıltma imkanı bulamamışlardı. Bu çabalarıyla ancak kendilerini yanıltmışlar ve sapıtmışlardı. Dünyaları, haysiyet ve şerefleri çok kötü duruma düşmüş ve çevrede rezil olmuşlardı. Elbette uhraları da ebedi olarak cehennem azabı olacaktır. Bunu beyan etmek üzere Allâhu zülcelal:

1- "(Rasulüm) eğer Allâh'ın sana karşı fazlı keremi olmasaydı, onlardan bir zümre seni elbette sapıtmaya yeltenmişti..." buyurdu. Onların Rasulü Ekreme hiçbir zarar veremedikleri ve veremeyeceklerini hatırlatmak üzere de:

2- "... Kendilerinden başkasını da saptıramazlar. Sana bir şeyden zarar da veremezler..." buyurmuştur.

3- "... Hem de Allâh sana kitabı ve hikmeti indirdi. Sana bilmediğini de öğretti..." hitabı ilahisiyle de, Rasulün peygamber olduğunu, ona Kur'ânı Kerîmi indirdiğini, ondaki hikmetleri kavrama gücünü ihsan ettiğini, bilmediği pek çok kazıyyeyi öğrettiğini bildirmiş, onun İSMET sıfatı ile de muttasıf olduğuna işaret buyurmuştur.

4- "... Allâh'ın sana karşı olan fazlı keremi de büyüktür." buyurarak Kur'ân'ı kerimin tümüne, verdiği mucizeler, kısa zamanda mü'minlerin artması ve çevresinde kuvvet meydana getirmelerine, kendi-

sine şefaat hakkı verilmesine daha nice lütfi keremlerine dikkatleri çekmiştir.

Bunu anlayan kâfirler, müşrikler, münafıkların cesaretleri kırılmış, ümitleri kesilmiş ve Allâh Rasulü ile mücadeleden iyice yılmışlardır. Hainleri korku sarmış, dizlerinin bağı çözülmüştür.

Devrimizdeki dinsizlerin de buna ihtiyaçları vardır. Allâh'ın bu imkanları vereceğine inancımız tamdır.

(Âl-i Imran 69. Maide 42. Enâm 116. İsra 86, 87. Nûr 10, 14, 20, 21. âyetleri de okursak iyi olur.)

Âyet: 114

لَا خَيْرَ فِى كَثِيرٍ مِنْ نَجْوٰيهُمْ اِلَّا مَنْ اَمَرَ بِصَدَقَةٍ اَوْ مَعْرُوفٍ
اَوْ اِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ ۚ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ
فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ اَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٤﴾

Meâli:

"Onların gizli konuşmalarından çoğunda hayır yok. Ancak bir sadaka vermeyi veya bir iyilik yapmayı yahutta insanların arasını ıslah etmeyi emreden kimseler başka. Kim bunu Allâh'ın rızalarını istemek için yaparsa, işte ona ileride büyük bir mükâfat veririz."

İZAHI:

Hâlâ Ubeyrik oğullarının sebebiyle, umumu da ilgilendiren hususların beyanı sürüyor. Ubeyrik oğullarının gizli konuşmalarında bir yarar olmadığı, aksine kendilerine zarar olduğu açıklanırken, her zaman her yerde yapılmakta olan fiskosların hayırsızlığı belirtilmek üzere: "Onların gizli konuşmalarından çoğunda hayır yok..." buyrulmuştur. Ancak şu üç konudaki gizlilikler istisna edilmiştir:

a- Sadaka vermek, sadaka vermenin alanları mahcup etmeme, verenin de gösterişe kaçmama bakımından gizli olmasının daha hayırlı olacağı bir gerçektir. Bununla beraber açıkça verilmesi de caizdir. Yeter ki ihlasla Allâh'ın rızası aranmış olsun.

(Bakara 264, 271. Hadid 18. âyetlerine de bakalım.)

b- Maruf, bilinen iyilikler, iyiliklerin sayısı ve çeşidi çoktur. Bazı iyilikler var ki açıktan herkesin göreceği, bileceği şekilde yapılırsa, bil-

hassa örnek olma bakımından, güvenilir olma bakımından çok faydalıdır. Bazı gizli iyilikler de var ki, mahcubiyeti önleme bakımından ve tahrike yol açmama yönünden çok lüzumludur. Yerine göre açık veya gizlice iyiliğin Allâh'ın emirlerine uygun olanlarını yapmak çok güzel olur.

(Bakara 178, 263. Âl-i Imran 104, 110, 114. Araf 157. Tevbe 67, 71 112. Lokman 15, 17. Hacc 41. Muhammed 21. âyetlerini de okuyalım.)

c- İnsanların arasını ıslah etmek: İnsanların arasında pek çok anlaşamamazlık çeşitleri bulunur. Bir iki kişi arasındaki basit veya aşırı anlaşamamazlıklar olduğu gibi, aile arasında, komşular arasında mahalleler ve köyler arasında ve hatta milletler arasında bir hiç yüzünden bile çıkabilecek anlaşamamazlıklar, geçimsizlikler her zaman her yerde oluyor. İnsanların barış içinde kardeşlik anlayışıyla yaşamalarına, daima mutlu ve mes'ud olmalarına dinimizin ne kadar önem verdiği, her konuda olduğu gibi bu konuda da ayrıca hüküm beyan etmiştir.

Geçen a ve b maddelerinde olduğu gibi, burada da açık veya gizli ara buluculuk yapmak olabilir. Bazı barıştırmalarda gizlilik çok önem taşır. Birinin lafını ötekine götürmek, ötekininkini berikine aktarmaktan çok sakınmak gerekir. Aksi halde kaş yaparken göz çıkarılır. Bu hususta çok hassas davranmak gerekir. Yerine göre baskı da işe yarayabilir. Ama tatlılığı ön plana çıkarmak en uygun olan yoldur.

(Bu sûre 128. Bakara 182, 224. Enfal 1. Hucurat 9, 10. âyetlerini de okuyalım).

Gizli de olsa bu hususları Allâh rızası için görüşenleri müjdelemek üzere: **"...İşte ona ileride büyük bir mükâfat veririz"** buyurulmuştur. Âyetin ilk cümlesi ile ilgili olan şu âyetleri de okuyalım.

(Tevbe 78. Taha 62. Enbiya 3. Zuhruf 80. Mücadele 7, 8, 9, 10, 12, 13. âyetler)

Âyet: 115

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدٰى وَيَتَّبِعْ
غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلّٰى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ ۖ
وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿١١٥﴾

Meâli:

"Kim de kendisine hidâyet açıklandıktan sonra Rasule karşı gelir ve mü'minlerin yolunun gayrısına uyarsa, onu döndüğü şeye dost yaparız ve kendisini cehenneme atarız. Varacağı yer ne kötü oldu."

ÎZAHI:

Bu âyeti kerime de geçen âyetlerle ilgilidir. Rasulullâha karşı gelerek irtidad eden Tu'me ibni Ubeyrik Mekke'ye kaçınca da beğendiği ve alışageldiği hırsızlığı bırakamadı. O hırsızlığın iyice dostu ve başına geçen ağası oldu. O öyle istedi, Allâh da öyle yaptı. "su testisi su yolunda kırılır" ata sözünde olduğu gibi o da hırsızlık yolunda geberdi. Yarın geberdiği gibi dirilir, mahşere öylece sürülür. Bu bir örnektir. Bütün sapık yollarda olanlar da böyledir. Nasıl yaşarlarsa öyle ölürler ve öylece dirilirler. Peygamber efendimiz (S.A.V.)'de: "İnsanlar yaşadıkları gibi ölürler, öldükleri gibi dirilirler, dirildikleri gibi mahşere sürülürler" buyurmuştur.

Artık devrimizdeki medeniyetciler, istediklerini yapsınlar. Ne olacakları, nere gidecekleri şimdiden belirtilmiştir.

Şu âyetleri de dikkatle okuyalım:

(Bakara 137, 176. Âl-i Imran 83, 85. Araf 45, 86. Enfal 13. Hûd 19. İbrâhîm 3. Hacc sûresi 53. Mü'minun 7. Sad 2. Şura 42. Muhammed 32. Haşr 4. Meâric 31. âyetler)

Âyet: 116

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾

Meâli:

"Şüphesiz Allâh kendisine şirk yapılmasını bağışlamaz. Bundan başkasını da dileyeceği kimseye bağışlar. Kim de Allâh'a şirk yaparsa, artık uzak bir sapıklıkla sapmıştır."

ÎZAHI:

Bu âyetin aynı olan bu sûrenin 48. âyetinde gereken geniş îzah yapılmıştır. Oraya dönelim ilgili âyetlerle birlikte okuyalım.

Şurasını iyi bilelim ki biz Müslümanlar, şirki etraflıca çok iyi anlamaya ihtiyacımız var. Bilmeyerek iyi niyetli de olsak gizli ve açık şirk tehlikesine düşüyoruz. İşte bu halimiz, bizi dinimizde gevşekliğe, Allâh korkusundan uzaklaşmaya sürüklüyor.

Âyet: 117

إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنَاثًا ۚ وَإِنْ يَدْعُونَ
إِلَّا شَيْطَانًا مَرِيدًا ﴿١١٧﴾

Meâli:

"Onu bırakıp yalnız dişilere yalvarıyorlar. İnatçı şeytandan başkasına da yalvarmıyorlar."

İZAHI:

Geçen âyetle ilgili olan bu âyette müşrikler, kadın ismi olan lat, uzza, menat gibi putlara tapıyorlardı. Yani ihtiyaçları olduğu zaman onlara yalvarıyorlar, isteyeceklerini onlardan istiyorlar, onların karşısında saygı duruşu yapıyorlar, hep onların izinde, onlar yolunda olduklarını iddia ediyorlardı. "Bunlara tapmayın." denildiği zaman da: "Bunlar bir vasıtadır. Bizi Allâh'a bunlar yaklaştırıyor" derler idi. Ayrıca: " Bunlar Allâh'ın meleklerini temsil ediyor. Melekler ise dişidirler. Onun için bunların adı dişi adıdır" derler idi.

Müşrikler, aslında Allâh'ı kabul eden ve doğrudan Allâh'a yaklaşamayacaklarını, arada kendilerini Allâh'a yaklaştıracak vasıta lazımgeldiğini zannedenlerdir. Bu zan ise şirktir. Yani Allâh'a eş koşmaktır. Halbuki Allâh'ın eşi ve benzeri yoktur.

Müşrikleri bu inanca sürükleyen şeytan ve şeytana uyanlardır. Dolayısıyla bunlar bu halleriyle ancak şeytana tapıyorlar, şeytana yalvarıyorlar, isteklerini şeytandan istiyorlar.

(Araf 194, 197. Yunus 106. Nahl 20. Hacc 12, 13, 73. Mü'minun 117. Şuara 213. Kasas 88. Fâtır 13, 14, 40. Ra'd 14. Ahkaf 4, 5. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 118

لَعَنَهُ اللَّهُ ۘ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا ﴿١١٨﴾

Meâli:

"Allâh onu lanet etti. (O da): "Andolsun kullarından muhakkak belli bir pay edineceğim" dedi."

Âyet: 119

وَلَأُضِلَّنَّهُمْ وَلَأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ اٰذَانَ الْاَنْعَامِ
وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِ ؕ وَمَنْ يَّتَّخِذِ الشَّيْطَانَ
وَلِيًّا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِيْنًا ﴿١١٩﴾

Meâli:

""Yine andolsun onları kesinlikle saptıracam. Ve yemin ederim ki kesinlikle onları boş kuruntulara daldıracam. Ve andolsun onlara kati emir verecem de her halde davarların kulaklarını yaracaklar. Yine andolsun onlara şüphesiz emir verecem de behemehal Allâh'ın yaratmasını değiştirecekler" (dedi). Kim de Allâh'ın ötesinde şeytanı dost edinirse, artık açık bir hüsran ile zarar etmiştir."

Âyet: 120

يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيْهِمْ ؕ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ اِلَّا غُرُوْرًا ﴿١٢٠﴾

Meâli:

"Onlara söz verir, kendilerini kuruntuya düşürür. Şeytan onlara gururdan başka bir şey vadetmez."

Âyet: 121

اُولٰٓئِكَ مَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ وَلَا يَجِدُوْنَ عَنْهَا مَحِيْصًا ﴿١٢١﴾

Meâli:

"İşte bunlar yok mu, onların sığınacak yeri cehennemdir. Ondan kaçacak bir yer de bulamayacaklar."

İZAHLARI:

Bu âyetler, geçen 116. ve 117. âyetleri tefsir eden ve tamamlayan âyetlerdir. Allâhu Teâlâ; şirkin asla bağışlanmayacağını açıklamasından sonra, müşriklerin Allâh'a eş tanıdıkları cansız putlara tapmalarının şey-

tana tapmak olduğunu beyan etmiştir. Bundan sonra da şeytanı ve şerlerini anlatmak üzere: 118. âyette:

1- "Allâh onu lanet etti..." buyurarak, onu rahmetinden kovup uzaklaştırdığını, onun rahmetle merhametle ilgisi kalmadığını, ondan bir hayır beklenilemeyeceğini, ondan dikkatle uzak kalınması gerektiğini beyan etmiştir. Devamla:

2- "...(o da): "Andolsun kullarından muhakkak belli bir pay edinecem..." diyerek. Melun olduğunu, hayırsız ve şerli olduğunu ortaya koymuştur. Nitekim 119. âyette yeminler savurarak, devamla:

3- "Yine andolsun onları kesinlikle saptıracam..." deyip işinin insanları hak yoldan saptırmak, şaşırtıp perişan etmek, nihâyet cehenneme sürüklemek olduğunu ifade etmiştir.

4- "...ve yemin ederim ki kesinlikle onları boş kuruntulara daldıracam..." şeklindeki sözü ile de, saptırmanın temeli sayılacak boş hevesler, yersiz arzular, havayi ümidler, alayışlı şerefler peşine takarak, helali-haramı, günahı-sevabı, yararı-zararı, cenneti-cehennemi unutturup bir boş kuruntu içinde sapıkça yaşatacağını iddia ediyor.

5- "...Ve andolsun onlara kat'i bir emir vereceğim de her halde davarların kulaklarını yaracaklar..." sözünü savurarak, müşriklerin putlar için adayıp kulaklarını yararak işaretledikleri hayvanların peşinde olacaklarını, Allâh yolundan sapmanın temeli olan şirke iyice sapacaklarını ve böylece cehenneme iyice yöneleceklerini kasalıyor.

6- "...Yine andolsun onlara şüphesiz emir verecem de behemehal Allâh'ın yaratmasını değiştirecekler..." tehdidiyle onları Allâh'ın karşısına çıkıp "sen öyle yaratırsan biz de böyle yaparız" dercesine bir takım yaratılışı değiştirme hevesine düşürecem. Böylece önlerinden sapıklığın sınırını kaldıracağım, palavrasını savuruyor.

Müfessirler, yaratılışı değiştirme şekli hakkında çeşitli yorumlar yapıyor:

a- İnsanların yaratılışına uygun olan Allâh'ın dinini değiştirmeleri: Bu hususta Yahudiler başta olmak üzere müşrikler, münafıklar, Mecusiler ve diğer kâfirler fiilen böyle yapmışlar, Kur'ânı Kerîme gelinceye kadar bütün kitapları değiştirmişler. Bu değişikliği Kur'ân'da yapma imkanı bulamamışlar. Fakat icraat yönünde insanların inançlarını ve icraatlarını değiştirme yoluna girmişlerdir. Bu devirde bu tür değişikliği rahatça görebiliyoruz. Rasulü Erkemin, Ebu Hüreyre'den rivâyet edilen şu mübarek hadîsi nebevilerine dikkat edelim:

"Her doğurulan fıtrat üzere doğurulur. Ama ana-babası onu Yahudileştirir veya Hıristiyanlaştırır veya Mecusileştirir..." Şimdi yalnız analar ve babalar değil, çocukları onların elinden alan devletler bizzat bu dinden fıtrattan ayırma işini yapıyorlar. Diğer bütün yayın vasıtaları da bu işi yürütüyorlar.

(Bakara 108, 181, 211. En'âm 34, 115. Yunus 64. Kehf 27. Ahzâb 62. İbrâhîm 28. Fâtır 43. Feth 15, 23. Rûm 30. âyetleri de okuyalım.)

b- İnsanların bedenleri ile ilgili değişiklikler, saç ve sakal boyamalar, sakal kesmeler, saçlarda çeşitli değişiklikler yapmalar; kadınların yüzlerindeki tüyleri yolmalar, kaşlarına şekil vermeler, saçlarını kesip örüyü terk etmeler, "peruk" denen şeyleri takmalari yüz derilerini keserek ve gerdirerek, genç görünme çabaları, tırnaklarını uzatmaları, tırnaklarına suya mani olacak boyalar sürmeleri, doğum yapılarını değiştirmeleri, giyimlerini şehveti çekecek şekilde değiştirmeleri, yüzlerine ve bedenlerine "çakma" denilen iğne izleriyle renk vermeleri, erkeklerin kadına dönüşme ve kadın yaşayışına girmeleri, başkalarını temsil için yüzlerinde ve bedenlerinde değişiklik yapmaları gibi şeyler hep yaratılış değişiklikleridir. Bu hususlar ve benzerleri hakkında pek çok hadîsi nebeviler vardır. Hadîs kitaplarına, bilhassa Buhari ve Müslime Müracaat edelim.

c- Hayvanlar ile ilgili değişiklikler: Hayvanlar, insanlar için müsahhar kılındığı halde, onları putlara tahsis etmeleri ve kulaklarını yararak değişiklik yapmaları, Hindistan'da görüldüğü gibi hayvanlıktan çıkarılıp ilahlaştırmaları, cinsi münasebetlerde kullanmaları, sirklerde kullanıp kazanç sağlamaları gibi yaratılış gayesini değiştirmeleri.

d- Ay, güneş, yıldızlar, taşlar, ağaçlar, madenlerdeki değişiklikler: Yine bilindiği gibi bunları yaratılış gayesinden çıkarıp ilahlaştırmalar vardır ki güneşe tapanlar, aya tapanlar, yıldızlara tapanlar, taşları yontup put yaparak tapanlar, madenlere şekil verip tapanlar, ağaçlara çapıt bağlayıp medet bekleyenler, kabirlere mum yakıp yardım isteyenler, hep yaratılışa aykırı gidip şirk yapanlardır. a kısmındaki âyetleri tekrar okuyalım. İnsanı böylece saptıran şeytanı dost edinip sapanların nasıl bir hüsrana uğrayacağını bildiren Allâhu Teâlâ:

7- "...Kim de Allâh'ın ötesinde şeytanı dost edinirse, artık açık bir hüsran ile zarar etmiştir" buyurmuştur. 120. âyette de:

8- "Onlara söz verir, kendilerini boş kuruntuya düşürür. Şeytan onlara gururdan başka bir şey vaat etmez." Âyeti kerimesi ile de 119. âyetteki şeytanın yapacağı fenalık hatırlatılır. Onun vadinin hile ve aldatıcılıktan başka bir şey olmadığı göz önüne getirilir. 121. âyette de:

9- "İşte bunlar yok mu, onların sığınacak yeri cehennemdir. Ondan kaçacak bir yer de bulamayacaklar." Buyrularak şeytana aldanan ve onu dost edinenlerin akıbetleri açıkça belirtilmektedir.

Âl-i Imran 151, 162, 197. Tevbe 73. Yûnus 8. Ankebût 25. Nûh 25. Ahzâb 65. Casiye 34. Hadid 15. Naziat 39. Bu sûre 145, 173. âyetlerde akıbetleri böyle olanları bildirmektedir.

Âyet: 122

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَآ اَبَدًا ؕ وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا ؕ
وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ قِيلًا ﴿١٢٢﴾

Meâli:

"İman edenler ve yararlı işler yapanları da kendilerini içinde ebedi kalacakları, altından ırmaklar akan cennetlere koyacağız. Allâh'ın vadi bir hak olarak yerine getirilecektir. Söz bakımından da Allâh'tan başka daha doğru kim olabilir?"

İZAHI:

Müşriklerin durumu ve akıbetleri belirtildikten sonra, kısaca mü'minlerin akıbetleri, parlak bir müjde ile haber verilmiştir. Hem de kendisinden başka en doğru biri bulunmayan Allâh'ın kesin va'di ile. Allâh'ın mü'minlere olan müjdesi pek çoktur. Bunlardan bazılarını buraya alalım:

(Bakara 25, 82. Âl-i Imran 15, 136, 195. Araf 42. Yunus 26. Hud 23. Ankebut 58. Ğafir 40. Ahkaf 14. Rahman 46. âyetler)

Âyet: 123

لَيْسَ بِاَمَانِيِّكُمْ وَلَآ اَمَانِيِّ اَهْلِ الْكِتَابِ ؕ مَنْ يَعْمَلْ سُوٓءًا
يُجْزَ بِهٖ ۙ وَلَا يَجِدْ لَهٗ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿١٢٣﴾

Meâli:

"Sizin kuruntularınız da ehli kitabın kuruntuları da yerinde değildir. Kim bir kötülük yaparsa onunla cezalanır. Allâh'tan başka kendisine bir dost da bulamaz, bir yardımcı da..."

İZAHI:

Bu âyetin nüzûl sebeplerinden olan rivâyetlerin birinde Yahudilerden, Hıristiyanlardan ve Müslümanlardan kimselerin bulunduğu bir yerde, her biri kendilerinin üstün olduğu, yalnız kendilerinin cennete gideceği, doldurulmuş boş kuruntuyla iddialaştılar. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu. "Emaniyy" kelimesinin izahı Bakara Sûresinin 78. ayeti kerimesinde geçmiştir.

Cahillik âlâmeti olan bu kuru iddialar ve öğünmeler hiçbir zaman, hiçbir yerde ve hiçbir konuda geçerli değil. Geçerli olan ancak kişinin ilme, îmana, hakikate uygun olan icraatıdır. Âyeti kerimede bu hakikat, tarafsızca belirtilmiştir.

Âyeti kerimenin ikinci cümlesinde daha ziyade müşrikleri ve diğer kâfirleri hedef alarak, kim şirk, küfür ve ahlaksızlık gibi bir kötülük işlerse, o işlediği şey ile cezalanacak ve kıyâmet günü Allâh'tan başka bir dost ve yardımcı bulamayacak cevabı verilmiştir.

Gelecek âyeti kerimede de mü'minler hedef alınarak:

Âyet: 124

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَقِيرًا ﴿١٢٤﴾

Meâli:

"Erkekten veya kadından kim de mü'min olarak yararlı işler yaparsa, işte onlar, cennete girecekler ve bir gaga izi kadar bile zulüm edilmeyecekler"

İZAHI:

İmanın şart koşulduğu bu âyeti kerimede yararlı işler, yani Allâh'ın emirlerine uygun herkesin yararına olan işlerle birlikte ibadetlerini yapan, erkekler ve kadınların cennete girecekleri ve zerre kadar zulüm görmeyecekleri müjdelenmiştir.

Cennete girmek için böyle olmak gerekir. Değilse, cennet herkesin kendi kurup yasmasına göre değildir.

122. âyetle ilgili âyetleri de okuyalım.

Âyet: 125

وَمَنْ اَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا ۗ وَاتَّخَذَ اللّٰهُ اِبْرٰهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٢٥﴾

Meâli:

"Din bakımından, kendisi iyilik yapan olarak özünü Allâh'a teslim eden ve Hakka yönelerek İbrâhîm'in dinine tabi olan kimseden daha güzel kim olabilir. Ve Allâh İbrâhîm'i (kendine) bir dost edindi."

ÎZAHI:

Kuruntu içinde olan müşrikler ve diğer kâfirler bilsin ki öğünmelerle kuru iddialarla değil, tam bir îmanla kendini Allâh'a teslim eden, İbrâhîm'in dini olan islamı kabul edip ona uyan ve hakka tam yönelerek iyilik yapar hale gelen din bakımından en üstün kimse olur.

İbrâhîm Aleyhisselam azılı kâfir Nemrud ile çetin mücadele yaptığı, putları kırıp yere serdiği, küfür idaresini alt üst edip mukaddes topraklara hicret ettiği, Kabe-i muazzamayı yeniden inşa ettiği, cömertlikte ve misafir perverlikte hep Allâh'ın rızasını talep ettiği için Allâh onu kendine Halil edindi. Sonsuz olan sevgisi ile sevgili edindi. İbrâhîm Aleyhisselam hakkındaki âyetlerden bir kısmını okuyalım:

(Bakara 124-140. Âl-i Imran 67, 68. En'âm 74-84. âyetler)

Âyet: 126

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَىْءٍ مُحِيطًا ﴿١٢٦﴾

Meâli:

"Göklerde olanlar ve yerde bulunanlar, yalnız Allâh'ındır. Hem de Allâh, her şeyi kuşatandır."

İZAHI:

İbrâhîm Aleyhisselam da dahil gökler ve içindekiler, yer ve içindekiler, dışındakiler hepsini Allâh yarattı. Hepsi de yalnız O'nundur. Başka karışanı yoktur. Ve olamaz. O, her şeyi yaratmış olunca, her şeyi içiyle-dışıyla bütün zerreleriyle bilendir. O değil İbrâhîm'e hiçbir şeye muhtaç değildir. "İbrâhîm'e muhtaç" diyenler, Allâh'ı bilmeyenler, O'na iftira edenlerdir. Bu âyetlerle ilgili pek çok âyetlerden sadece âyetel kürsi, Yâsinin son âyeti ile Mülk Sûresinin ilk âyetini okuyalım yeter.

Âyet: 127

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ الَّاتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا ﴿١٢٧﴾

Meâli:

"Kadınlar hakkında da senden fetva istiyorlar. "Onlar hakkındaki fetvayı size Allâh veriyor" de. Onlar için yazılanı kendilerine vermediğiniz ve onlarla evlenmek istediğiniz kadınlar ile çocuklar da çaresiz düşkün olanlar, bir de yetimlere adaletle bakmanız hakkındaki (fetva), kitaptaki size okunandır. Hayırdan ne yaparsanız, muhakkak Allâh onu da bilendir."

İZAHI:

Kadınlar, çocuklar ve yetimler hakkındaki miras, mehr ve yetim hakları hususundaki hükümler sûrenin başındaki âyetlerde açıklandığı halde, hâla soruyorlar, fetva istiyorlar. Gelecek âyetlerde de aile geçimsizliği hakkında önemli tavsiyeler vardır.

Bu sûrenin başından 35. âyete kadar, kadınlar ve yetimler hakkında gerekli hükümler verilmiştir. Orayı iyi okuyalım. Şu gelecek üç âyette de aile geçimsizliği hakkında tavsiyeler okuyacağız.

Âyet: 128

وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٢٨﴾

Meâli:

"Bir kadın-geçimsizlik bakımından ve yüz çevirme yönünden kocasından korkarsa, bir sulh ile aralarında anlaşmaları, kendilerine günah değildir. Hem de sulh daha hayırlıdır. Nefsler de kıskançlığa hazırlanmıştır. Eğer iyilik yaparsanız ve sakınırsanız, şüphesiz Allâh da yapmakta olduğunuz şeylerden haberlidir. "

İZAHI:

Bu âyeti kerimenin nüzûl sebeplerinden biri, Buhari ve Müslim'in Aişe R.A.'dan rivâyet ettiği bir hadîsi şerifte Rasulullâhın zevcelerinden Zem'anın kızı Sevda yaşlanınca Rasulullâhın tutumundan endişe ederek kendi gece payını Aişe'ye vermek üzere Rasulullâh ile anlaşmak istedi. Rasulullâh da bunu kabul etti. Bunun üzerine, bu âyet nâzil odu.

Her ne kadar sebep, bir ise de Allâh'ın beyanı kıyâmete kadar hem de herkes için geçerlidir. Beyan bu yöndedir. Her hangi bir kadın kocasının geçimsizliği veya yüz çevirmesi karşısında kocası ile bir anlaşma talebinde bulunabilir. Karı koca arasında yapılacak anlaşma en uygun yoldur. Kadının bazı haklarından vazgeçmesi de mümkündür.

Şurası iyi bilinmeli ki kadın olsun erkek olsun her ikisinin de yapısında kıskançlık dediğimiz arzusundan vazgeçmeme hissi vardır. Bu hislerin iyi kullanılması gerekir. Geçim için bu hisleri iyi kullananlar ve aralarının tekrar bozulmasından sakınanlar, başarıya ulaşırlar. Allâhu Teâlâ da bunların yaptıklarından her an ve en iyi şekilde haberdardır. Aile geçiminin temelinde Allâh korkusu bulunduğu unutulmamalıdır. Devrimizde boşanmalar çok oluyorsa, Allâh'ın unutulduğundandır. Dinsiz yetiştirilen neslin olacağı budur. Sebep olanlar, kahroldular ve olacaklar.

(Bu sûre 34, 35. Ahzap 28, 29, 37. Rûm 21. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 129

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوٓا اَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَآءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ ۭ وَاِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿١٢٩﴾

Meâli:

"Ve ısrar etseniz de kadınlar arasını denk tutmanıza kat'iyyen güç yetiremezsiniz. Artık (birine) büsbütün gönül vermeyin ki (diğerini) boşlukta gibi bırakıvermeyesiniz. Eğer anlaşılır da (geçimsizlikten) sakınırsanız, elbette Allâh çok mağfireti olan, merhametli olandır."

İZAHI:

Birden fazla kadınla evli olanların kadınlar arasında sevgi ve memnun etme bakımından adalet yapmaları, onları depedenk tutmaları mümkün değildir. Buna kat'iyyen güçleri yetmez. Çünkü geçen âyette de belirtildiği gibi nefisler kendi arzularına düşkündürler. Denk tutmak için ne kadar gayret harcasalar, üzerinde dursalar dahi güçleri yetmez. Onun için birine büsbütün gönül verip, onunla bir olup da ötekini ne evli ne de dul halinde bırakmamalıdır. Gönülden olmasa bile zahiren ilgi göstermek gerekir. Şâyet güzelce anlaşır ve geçimsizlikten sakınılır, dikkat edilirse, Allâh onların günahlarını bağışlar, rahmeti ile yargılar. Geçen âyeti ve ilgili âyetleri de tekrar okuyalım.

Âyet: 130

وَاِنْ يَّتَفَرَّقَا يُغْنِ اللّٰهُ كُلًّا مِّنْ سَعَتِهٖ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿١٣٠﴾

Meâli:

"Şâyet ayrılırlarsa, Allâh her birini kendi bolluğundan müstağni kılar. Ve Allâh'ın fazlı keremi çok geniş, yerli yerince hüküm verendir."

İZAHI:

Geçen âyetlerde belirtildiği gibi geçinmenin bütün çarelerine baş vurulduktan sonra, çekilmez hale gelipte ayrılacak olurlarsa bu da caizdir. Hıristiyanlıkta olduğu gibi evli kalmaları zorlanamaz. Allâh'ın lütfu geniştir. Her birine yardım eder, yeni evliliklerini yaparlar, saâdete kavuşurlar. Yeter ki Allâh'a çokça güvenip itaat etsinler.

(Bakara 227-232, 236, 237. Ahzab 49. Talâk 1-7. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 131

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ؕ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ
اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَاِيَّاكُمْ اَنِ اتَّقُوا اللّٰهَ ؕ وَاِنْ
تَكْفُرُوا فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ؕ وَكَانَ
اللّٰهُ غَنِيًّا حَمِيدًا ﴿١٣١﴾

Meâli:

"Göklerde olan da ve yerde bulunan da yalnız Allâh'ındır. Andolsun sizden önce kitap verilenlere de size de "Allâh'tan korkun" diye vasiyyet ettik. Eğer küfrederseniz, göklerde olanlar da yerde olanlar da yalnız Allâh'ındır. Ve Allâh ganidir hamdolunandır."

Âyet: 132

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ؕ وَكَفٰى
بِاللّٰهِ وَكِيلًا ﴿١٣٢﴾

Meâli:

"Göklerde olanlar da yerde bulunanlar da yalnız Allâh'ındır. Vekil olarak da Allâh yeter."

İZAHLARI:

Bir biriyle geçinen ve geçinemeyen çiftlerde, onların hesapları da, başka ne varsa, göklerdekiler de, yerdekiler de hepsinin sahibi yalnız

Allâh'tır. Asla başka bir ortağı yoktur. Allâh'ın vasiyyeti, yani verdiği emirler, bütün insanlara, öncekilere de sonrakilere de hep aynıdır. Allâh'a güvenmek, O'na sığınmak, O'nun himayesine girmek lütfundan yararlanmak demek olan takvadır. Eğer bu emri dinlemez de küfredersiniz, bilin ki muhakkak göklerdekiler de yerdekiler de ancak Allâh'ındır.

İnat edecek olurlarsa, yine de iyi bilsinler ki göklerde var olan yerde bulunan her şey yalnız sadece Allâh'ındır. Bunlara kimse el atamaz. Hem de Allâh'a îman eden ve güvenenlere vekil olarak kâfidir.

Bu âyetlerle ilgili pek çok âyetlerden bazılarını buraya alalım:

(Bakara 107, 116, 255, 284. Âl-i Imran 109, 129, 180, 189. Maide 17, 18, 120. Tevbe 116. Yunus 25, 66, 67. İbrâhîm 2. Nahl 52, 77. Enbiya 19. Hacc 64. âyetler.)

Âyet: 133

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٣﴾

Meâli:

"Ey insanlar! Dilerse sizi giderir, başkalarını da getirir. Allâh da buna kadirdir."

ÎZAHI:

Geçen âyetlerde belirtildiği gibi yerde, göklerde olan her varlığın sahibi Allâh olduğuna göre, insanların yaratıcısı ve sahibi de yine O'dur. Elbette onları yok edip, yerlerine başkalarını getirmeye kadirdir. Neden bu kadar inatlaşıyorlar. Geçmiş devirlerde bunun örneği pek çoktur. Bu küfür yolundaki inatlaşmalar, devrimizde de artıyor. Galiba götürülecekler, yerlerine başkaları getirilecek.

(Âl-i Imran 27. Araf 128. En'âm 133. İbrâhîm 19. Sebe 9. Fâtır 16. Yasin 43, 67. İnsan 28. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 134

مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللّٰهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۭ وَكَانَ اللّٰهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿١٣٤﴾

Meâli:

"Kim dünya mükâfatını istiyorsa dünyanın mükâfatı da âhiretin ki de Allâh'ın katındadır. Ve Allâh işiten, görendir."

ÎZAHI:

İnsanlar yaratılışları itibariyle menfaatine düşkün, hep kendi yararını düşünen bir varlıktır. Aslında bu haslet Allâh'ın insana verdiği bir nimettir. Fakat her insan bu nimetin nasıl kullanılacağını düşünmez. Çok kere de kendisine verilen en kıymetli nimetleri unutur. Onları da değerlendiremez. Yaratılırken kendisine verilen el, ayak, göz, kulak, ağız, burun, akıl, kalp ve sair bütün beden birer nimettir. Bunları Allâh peşin vermiştir. Bunlar, başlıca karşılıksız verilen birer mükâfattır. Bunları iyi kullanırsa dünya mükâfatını da âhiret mükâfatını da kazanır. Bunları iyi kullanmaz, sadece dünya menfaatine yönelirse, bir kısmını alsa bile âhiret menfaatinden mahrum kalır. İnsanların tümünün iyi, kötü ne söylediğini, Allâh işitir. Yine iyi kötü ne yaparsa onu da görür. Kimse bundan kaçamaz. Şu âyetleri de okuyalım:

(Bakara 201. Âl-i Imran 145, 152. Araf 156. Enfal 67. Hûd 15. Ra'd 6. Nahl 30, 41, 122. İsra 18, 19. âyetler)

Âyet: 135

يٰٓاَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُونُوا قَوّٰمِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاۗءَ لِلّٰهِ وَلَوْ عَلٰٓى اَنْفُسِكُمْ اَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِينَ ۚ اِنْ يَّكُنْ غَنِيًّا اَوْ فَقِيرًا فَاللّٰهُ اَوْلٰى بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰٓى اَنْ تَعْدِلُوا ۚ وَاِنْ تَلْوٗٓا اَوْ تُعْرِضُوا فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٥﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh için şahitler olarak kendiniz veya ana babalar ve akrabalar aleyhine de olsa, adaleti dikkatle ayakta tutanlar olun. Zengin veya fakir de olsa, Allâh onlara daha yakındır. Artık (haktan) dönmenizle bâtıla uymayın. Şâyet eğer büker veya yüz çevirirseniz, muhakkak Allâh da yaptığınız şeyden haberdardır."

ÎZAHI:

Allâhu Teâlâ, îman edenlere seslenerek, adaletin önemini belli etmek üzere, titizlikle adaletin yerine getirilmesini, şahitliğin de ona göre yapılmasını emretmekte, kendi aleyhine, yakınları ve ana-babaları aleyhine de olsa doğruluktan şaşmamalarını, zengin veya fakir de olsa taraf tutmamalarını istemiştir. Ayrıca hiçbir sebeple haktan ayrılıp heva ve heveslerine, kapılmamalarını tenbih etmiştir. Şâyet dillerini dolayarak gevelerler, eğer büker tarafları idare etmeye çalışırlarsa, veya hiç yanaşmayarak şahitlikten veya hüküm vermekten yüz çevirirlerse, iyi bilsinler ki Allâh yapılmakta olan şeylerden haberdardır.

(Bakara 140, 283. Maide 8, 106. Furkan 72. Talak 2. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 136

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِى
نَزَّلَ عَلٰى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِىٓ اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ
بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَقَدْ
ضَلَّ ضَلَـٰلًا بَعِيدًا ﴿١٣٦﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh'a ve Rasulüne, Rasulüne indirdiği kitaba da daha önce indirdiği kitaba da îman edin. Kim de Allâh'a, meleklerine de kitaplarına da, peygamberlerine de âhiret gününe de küfrederse, artık uzak bir sapıklık ile sapmıştır."

ÎZAHI:

Bu âyeti kerime, gerek ehli kitaptan olan ve gerekse diğer bütün mü'minlere hitap ederek, îmanda esas olan Allâh'a, Rasulüne ve

Rasulüne indirilen Kur'âna îman etmelerini, ayrıca daha önce inen kitaplara da îman edilmesini emretmiştir.

Bir de küfür yönüyle beyanat veriliyor ve Allâh'a, Meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve âhiret gününe inanmayıp küfredenlerin haktan uzak tam bir sapıklık içinde sapmış oldukları bildiriliyor. İman hakkındaki pek çok olan bu âyetle ilgili şu âyetleri de okuyalım:

(Bakara 136, 285. Âl-i Imran 84. Maide 69. âyetler)

Âyet: 137

اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ اٰمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ازْدَادُوا
كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللّٰهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا ﴿١٣٧﴾

Meâli:

"Şüphesiz îman edenler sonra küfredenler sonra îman edenler sonra küfredenler sonra da küfrü artıranlar, Allâh onlara mağfiret etmek için ve kendilerini (iyi) bir yola yöneltmek için (borçlu) olmadı."

Âyet: 138

بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِاَنَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا ﴿١٣٨﴾

Meâli:

"Münafıkları, kendilerine muhakkak acıklı bir azab olmakla müjdele."

Âyet: 139

اَلَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ اَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ
اَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَاِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيعًا ﴿١٣٩﴾

Meâli:

"Mü'minlerin dışındaki kâfirleri dostlar edinenler, onların yanında saltanat mı arıyorlar? Şüphesiz ki saltanat tümüyle yalnız Allâh'ındır."

İZAHLARI:

İman hakkındaki âyetlerden sonra îmanları istikrarlı olmayan münafıklar sergileniyor. İmandan küfre, küfürden îmana, daha sonra îmandan küfre kayarak küfrünü artıran kararsızlar için Allâh'ın bir afvı yoktur. Onları doğru bir yola da yöneltecek değildir. Çünkü buna istekli değiller.

Artık bu münafıkları acıklı azabla müjdelemek gerekir.

Çünkü bu münafıklar, Mü'minlerden uzaklaşıp kâfirleri dost ediniyorlar. Kuvveti, şerefi, saltanatı hep onların içinde arıyorlar. Aradıkları onların yanında ne gezer? Çünkü aradıkları şeylerden hepsi de yalnız Allâh'a mahsustur.

Münafıklar hakkındaki âyetlerden şunları da okuyalım:

(Bu sûrenin gelecek 142, 143, 145. Yunus 65. Fâtır 10. Münafikûn 8. âyetler)

Âyet: 140

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِى الْكِتَابِ اَنْ اِذَا سَمِعْتُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّٰى يَخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيْرِهٖ ۚ اِنَّكُمْ اِذًا مِثْلُهُمْ ۗ اِنَّ اللّٰهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِى جَهَنَّمَ جَمِيعًا ۙ ﴿١٤٠﴾

Meâli:

"Allâh'ın âyetlerinin küfredildiğini ve alay edildiğini işittiğiniz zaman (onlar) başka bir söze dalıncaya kadar onların yanında oturmayın. Çünkü o zaman elbet siz de onlar gibisiniz. Şüphesiz Allâh, münafıkları ve kâfirleri hep birden cehennemde toplayandır."

İZAHI:

Mekke-i Mükerreme'de olduğu gibi Medine-i Münevverede de Yahudiler âyetlerle, Kur'ânla, peygamberle ve Müslümanlarla alay ediyorlar idi. Bunun üzerine, alay edenler hakkında Mekke'de nâzil olan En'âm sûresinin 68. âyeti hatırlatılarak, "Allâh'ın âyetleriyle alay edildiği zaman, onlar başka bir lakırdıya dalıncaya kadar müslümanların o mü-

nafıkların yanında oturmamaları emredildi" ayrıca onların yanında oturanların da onlar gibi olduğu bildirildi.

Allâhu azimüşşanın kâfirlerle münafıkları hepsini birden cehennemde toplayacağı açıklandı. Alay hakkındaki şu âyetleri de okuyalım:

(Enâm 68. Tevbe 60. Kehf 56, 106. Zuhruf 83. Rûm 10. Casiye 35. âyetler)

Âyet: 141

اَلَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ ۚ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا اَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ ۖ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ ۙ قَالُوا اَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۚ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۗ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾

Meâli:

"Sizi gözetleyenler, Allâh'tan size bir feth oldu ise: "sizinle beraber olmadık mı?" dediler. Şâyet kâfirlere bir nasib oldu ise: "Size üstünlük isteyip mü'minlerden sizi men etmedik mi?" dediler. Artık kıyâmet gününde aranızda hükmü Allâh verecek. Ve Allâh mü'minlere karşı kâfirlere de kat'iyyen bir yol yapmayacak."

ÎZAHI:

Geçen âyetteki cehenneme toplanacakları bildirilen münafıkların, cehenneme girme sebebi olan tutumlarını beyan etmek üzere:

1- **"Sizi gözetleyenler..."** buyrulmuştur. Yani Müslümanlar aleyhinde fırsat kollayan, onların durumunu takip eden, dışlarında Müslüman görünen içlerinde küfrü besleyenler yok mu, işte bunlar, Müslümanlara Allâh'tan bir fetih, zafer yardımı gelip başarılı olunca hemen:

2- **"Sizinle beraber olmadık mı"** diyerek müslümanların elindeki ganimetlere ortak olmaya ve pay almaya kalkarlar. Aynı zamanda kendilerini korumuş olurlar. "Şâyet kâfirlere bir (galebe) nasib oldu ise"

3- **"Size üstünlük isteyip mü'minlerden sizi men etmedik mi?"** diyerek içlerindeki gizledikleri küfrü kusarlar. Bu dedikleri kendi paylarına doğru. Çünkü dolaylı da olsa hakikaten kâfirlerin zaferini isterler, onları mü'minlerden korumaya, gelebilecek zarardan men etmeye çalışır-

lardı. Allâhu azimuşşan bu âyeti kerime ile onların içlerini dışarı çıkarıvermiş oldu. Müslümanlar da bunu anlayarak kendilerine çeki düzen verip tedbirlerini aldılar. Devrimizde de aynı tutumda olan, bizden yararlanmak için bizden görünen, içlerinde ise bize olan düşmanlıklarını saklayan, sırası gelince meydana vuran kâfirleri biz de anlayabilsek ve ona göre tedbirimizi alsak olmaz mı? Bize bu islami anlayışı –uzun zaman pek çok emek çekerek– unutturmaya çalıştılar. İçimizden yetiştirdikleri ve satın aldıkları kimselerle arzularını gerçekleştirmeye çalıştılar ve çalışıyorlar. Müslüman! Gözünü aç!...

Neticeye bakalım. Allâhu zülcelal onların bütün gayretlerini boşa çıkacağını, bilhassa kıyâmet gününde haklarında vereceği hükmü hatırlatmak üzere şöyle buyuruyor:

4- **"Artık kıyâmet gününde aranızda hükmü Allâh verecek..."** geçen 138. âyette belirtildiği gibi, o münafıklar acıklı azab ile müjdelenecekler. Haklarında verilecek hüküm bu. Dünyadaki alacakları netice ise:

5- **"...Ve Allâh mü'minlere karşı kâfirlere de kat'iyyen bir yol yapmayacak"** buyrularak, ne yaparlarsa yapsınlar, Müslümanlar üzerinde ne kadar oyun oynarlarsa oynasınlar, Müslümanlar bir müddet gaflete düşürülseler bile, er geç Kur'ân'a dönecekler, üzerlerindeki oynanan bu oyunları anlayacaklar, lehlerine kapanan yolları açacaklar ve hak ettikleri zafere ulaşacaklardır. Âyeti kerimenin sonundaki müjde de Müslümanlaradır. Müslümanlar! Gelin uyanmayı geciktirmeyelim bir an önce Kur'ânı Kerîme sarılalım.

(Bakara 8, 9, 14. Enfâl 36. Tevbe 52, 68, 98. Mü'minun 25. Munafikûn 1. Ahzab 73. Feth 6. Tûr 30, 31. Hadid 14. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 142

اِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ يُخٰدِعُوْنَ اللّٰهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ ۚ وَاِذَا قَامُوْٓا اِلَى الصَّلٰوةِ قَامُوْا كُسَالٰى ۙ يُرَآءُوْنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ اِلَّا قَلِيْلًا ﴿١٤٢﴾

Meâli:

"Şüphesiz münafıklar, Allâh'ı aldatıyorlar. Halbuki O, onları aldatandır. Ve namaza kalktıkları zaman, tembeller olarak kalkarlar. İnsanlara gösteriş yaparlar. Allâh'ı da azıcık olmanın dışında hatırlamıyorlar."

Âyet: 143

مُذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذَٰلِكَ لَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِ وَلَآ إِلَىٰ هَٰٓؤُلَآءِ ۚ
وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُۥ سَبِيلًا ﴿١٤٣﴾

Meâli:

"Ne şunlara ne de bunlara (katılmazlar) ikisi arasında bocalayanlardır. Allâh kimi de sapıtırsa, artık ona kat'iyyen bir yol bulamazsın."

İZAHLARI:

Münafıklar her zaman aldatma peşindeler. Fakat netice itibariyle kendileri aldanır. Onlar, Allâh'ı da aldatmaya kalkışırlar. Ama Allâh'ın kurduğu nizam, onlar için bir aldanma tuzağıdır. Çünkü bu nizam bir Hak nizamdır. Aldatmak ise bâtılın tam kendisidir. bâtıl ile Hak karşılaşınca, bâtılın çökmesi kesindir. İşte münafıkların sonu budur. Onlar, namaza kalktıkları zaman gönülsüz üşenerek, erinerek kalkarlar. Çünkü sadık değiller, samimi değiller, ihlaslı değiller. Onların namaz kılması yine aldatmaya yönelik bir gösterişten ibarettir. Onlar, Allâh'ı da gerçekten anmazlar. Biraz ansalar da yine aldatıcı bir anma ve hatırlar görünmek içindir. Bu oyuncu, aldatıcı münafıklar hakkındaki bazı âyetleri de okuyalım:

(Bakara 9. Âl-i Imran 54. En'âm 123. Enfâl 30, 62. Yunus 21. İbrâhîm 46. Nahl 127. Neml 50, 51, 70. Ğafir 45. Nuh 22. âyetler)

Bu münafıklar, ne mü'minlere içli dışlı katıldılar. Ne de kâfirlere içli dışlı katıldılar. Açıktan Müslüman görünerek içlerinde küfürlerini korudular. İçlerinden kâfirleri destekledikleri halde açıktan onlara katılamadılar. Böylece bocalamaktan başka kendilerine istikrarlı bir yön veremediler. Bunlar iyice sapıttılar. Artık Allâh nizamına aykırılıklarından dolayı sapıttığı kimse için bir kurtuluş yolu bulamazsın. Çünkü bâtıl yolda batanlar kurtulamazlar.

(Bakara 17-20. Araf 186. Ra'd 33. İsra 97. Zümer 23, 26. Ğafir 33, Şura 44, 46. âyetlerine de bakalım.)

Âyet: 144

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَـٰفِرِينَ أَوْلِيَآءَ مِن دُونِ الْمُؤْمِنِينَ ۚ أَتُرِيدُونَ أَن تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَـٰنًا مُّبِينًا ﴿١٤٤﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Mü'minlerin ötesinde kâfirleri dostlar edinmeyin. Allâh'ın, aleyhinize açık bir delil yapmasını mı istiyorsunuz?"

ÎZAHI:

Burada ehli îmana çok önemli bir uyarma vardır. Kâfirlerle dost olup, birbirleriyle içli dışlı yaklaşmaları, hem kandırılmaları hem de müslümanların sırlarını çalmaları bakımından çok tehlikelidir. Böyle olmasa bile, onların küfür gereği olan ahlaksızlıklarını hoş görme, bu konuda gençlere, çocuklara kötü örnek olma bakımından da çok sakıncalıdır. 140. âyette de belirtildiği gibi, "...onlar gibi olmuş olmaları" onlarla birlikte cehenneme girmelerini mucib olur. Onun için:

"...Allâh'ın, aleyhinize açık bir delil yapmasını mı istiyorsunuz?" buyrulmuştur. Müslümanların kâfirlere yaklaşması, onlarla dost olması, kendi aleyhlerinde bir delildir.

(Âl-i Imran 118, Maide 51, 57. Ankebut 41. Mümtehine 1. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 145

إِنَّ الْمُنَـٰفِقِينَ فِى الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ ۖ وَلَن تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ﴿١٤٥﴾

Meâli:

"Muhakkak münafıklar, ateşten en aşağı tabakadadırlar. Onlar için kat'iyyen bir yardımcı da bulamazsın."

Âyet: 146

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ۖ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾

Meâli:

"Tevbe edipte ıslah olanlar ve Allâh'a sarılanlar, dinlerini de Allâh'a hasredenler başka. İşte bunlar, mü'minlerle beraberler. Allâh da ileride mü'minlere büyük bir mükâfat verecek."

ÎZAHLARI:

Cehennem ehillerinden olan münafıkların cehennem ateşinin en dibinde olacakları bildiriliyor. Çünkü onlar, küfürle nifakı ve aldatıcılığı kendilerinde toplayanlardır. Bunlar ehli îman için en tehlikeli, islama da en çok zarar verenlerdir. Bundan dolayı ateşin en alt tabakasında kendilerine en uygun şekilde yerlerini alacaklardır. Ancak:

"Tevbe edip de ıslah olanlar ve Allâh'a sarılanlar, dinlerini de Allâh'a hasredenler başka" Münafıklardan tevbe edip tam îman ederek hallerini düzelten yararlı duruma gelenler, Allâh'ın şeriatına sımsıkı sarılıp dinlerinde samimi, ihlaslı ve güvenilir olanlar, her bakımından "mü'minler ile beraberdir. Allâh da mü'minlere büyük bir mükâfat verecektir."

(Bakara 160. Âl-i İmran 89, 101, 103. En'âm 48, 54. Araf 29, 170. Nur 5. Nahl 119. Hacc 78. Ğafir 14, 65. Bu sûre 175. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 147

مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَذَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾

Meâli:

"İman etti iseniz ve şükretti iseniz Allâh sizin azabınızı ne yapsın? Hem de Allâh şükrü kabul eden, iyi bilendir."

ÎZAHI:

Allâh hiç bir zaman ceza verme hevesinde değildir. Verdiği cezalardan hiçbir menfaatı da yoktur. Cezalar ancak kâfirlerin kendi kazançlarıdır. Günahkarların cezası da böyledir. Kulları, îman eder, salih amel-ler yapar, Allâh'ın nimetlerine şükrederse, onları neye cezalandırsın? Hem Allâh ceza vermek değil, mükâfat vermekten, tevbe edenlerin tevbelerini, şükredenlerin şükrünü kabul etmekten hoşlanır.

(Bakara 172. Âl-i imran 144, 145. İbrâhîm 7. Nahl 114. Neml 40. İsra 19. Sebe' 15. İnsan 3. âyetlerini de okuyalım.)

BEŞİNCİ CÜZÜN SONU

ALTINCI CÜZ

Âyet: 148

لَا يُحِبُّ اللّٰهُ الْجَهْرَ بِالسُّوٓءِ مِنَ الْقَوْلِ اِلَّا مَنْ ظُلِمَ ۭ
وَكَانَ اللّٰهُ سَمِيْعًا عَلِيْمًا ﴿١٤٨﴾

Meâli:

"Allâh, sözden kötülüğü açıklamayı sevmez. Zülmolunan kimse başka. Ve Allâh işiten, bilendir."

Âyet: 149

اِنْ تُبْدُوْا خَيْرًا اَوْ تُخْفُوْهُ اَوْ تَعْفُوْا عَنْ سُوْٓءٍ فَاِنَّ اللّٰهَ
كَانَ عَفُوًّا قَدِيْرًا ﴿١٤٩﴾

Meâli:

"Bir hayrı açıklarsanız veya onu gizlerseniz veya bir kötülüğü bağışlarsanız, Muhakkak Allâh da çok affedici, gücü yetendir."

İZAHLARI:

Bu âyeti kerimede, konuşma adabı üzerinde duruluyor. Allâh kullarına ihsan ettiği konuşma kâbiliyyetlerini yerinde, yapıcı ve yararlı olarak kullanmalarını hatırlatıyor, çirkin ve sert sözleri sevmediğini bildiriyor. Sözlerin taşıdığı manalar ve o sözleri aktaran sesler, çok önemlidir. Bunu şöyle anlamaya çalışalım:

1- Sözlerin taşıdığı manalar: Bilindiği gibi manalar, çok çeşitlidir. Bunları iki kısımda incelemeye alalım:

a- İyi ve yararlı olanlar: Bunları şöyle hulasa edebiliriz: Allâhu Teâlânın helal kıldıgı her şey iyi ve yararlıdır.

b- Kötü ve zararlı olanlar: Bunların hülasası da yine Allâh'ın haram kıldığı şeyler de kötü ve zararlıdır.

2- Manalardan iyi ve yararlı olan sözleri taşıyan sesler, dinleyiciler dikkata alınarak, onların rahat dinleyebilecekleri şekilde ne çok bağırarak ne de çok kısarak ayarlıca kullanılır.

3- Manaların kötü ve zararlı olan sözleri aktaran seslere gelince, işte bu seslerin normali çirkin olduğu gibi, yükseği daha çirkindir. Bu âyetteki hedef, işte bu çirkinliği kaldırmaktır.

Zulme uğrayanların zaruri çığlıkları ise, bu adabın dışında tutulmuştur. Çünkü zulme uğrayan kimse, kurtulma çabası içindedir. Ağzından çıkan sözler iyi de olsa, kötü de olsa bir zaruret vardır.

Bunların hesabını görecek olan Allâh, en iyi işitendir. En iyi bilendir. Allâh hitabına devamla:

"Bir hayrı açıklarsanız veya onu gizlerseniz veya kötülüğü bağışlarsanız, muhakkak Allâh da çok affedici, gücü yetendir." buyuruyor. Buradan anlaşılan, her hangi bir yararlı olan hayrı açıklamak da gizlemek de caizdir. Tabii bu da yerine göredir. Karşılaştığımız kötülüklere gelince, onun bağışlanmasına işaret ve tavsiye vardır. Çünkü karşılık vermek o kötülüğün artıp uzamasına yol açar. Bu ise Müslümana yakışmayan bir huydur.

(Bakara 284. Âl-i İmrân 29. Arâf 205. Ra'd 10. Tâhâ 7. Enbiyâ 110. Nûr 29. Ahzab 54. Hucurat 2. Mülk 13. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 150

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾

Meâli:

"Şüphesiz Allâh ile Peygamberlerini inkar edenler ve Allâh ile Peygamberlerinin arasını ayırmak isteyenler ve "kimine inanırız kimini de inkar ederiz." diyenler, bunlar arasında da bir yol tutmalarını isteyenler,"

Âyet: 151

أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا ۚ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٥١﴾

Meâli:

"İşte bunlar, hakikaten kâfirlerin ta kendileridirler. Kâfirler için alçaltıcı bir de azap hazırladık."

İZAHLARI:

Kâfirlerin bazı isteklerini açıklayan bu âyeti kerimeler, onları şu hasletleri ile bize anlatıyor:

1- **"Şüphesiz Allâh ile Peygamberlerini inkar edenler.."** buyrularak, kâfirlerin bir kısmının Allâh'ı da, Peygamberlerini de inkar ettikleri ve tamamen din dışı kalarak kendi arzuları istikametinde yaşamak istedikleri açıklanmıştır.

2- **"... Ve Allâh ile Peygamberleri arasını ayırmak isteyenler.."** cümlesi ile de, Allâh'a inanıp Peygamberleri inkar ederek bir ayrım peşinde oldukları ve Peygamber, kitap tanımayarak diğer inkarcılar gibi kendi arzuları yönünden ayrılmayanları bize tanıttı.

3- **"...Kimine inanırız kimini de inkar ederiz.."** kısmı da "Mûsâ'ya inanırız ama Îsâ'ya, Muhammed'e inanmayız" diyen yahudiler ile "Îsâya inanırız ama Muhammed'e inanmayız" diyen hristiyanları hatırlatmaktadır. Ayrıca devrimizde olduğu gibi dinin bir kısmını kabul ederiz, bir kısmını da kabul etmeyiz diyenlere işaret etmektedir.

4- **"... Bunlar arasında da bir yol tutmalarını isteyenler."** Cümlesi ile de geçen cümleyi iyice açıklayarak keyiflerine göre din yapma peşinde olanları haber veriyor. Burası bize: "Hem müslümanız hem de demokratız. Yeni bir model oluşturduk." diyenleri hatırlatıyor. Bunların hepsinin akıbetini de şöyle beyan buyruluyor:

5- **"İşte bunlar, hakikaten kâfirlerin ta kendileridirler. Kâfirler için alçaltıcı bir de azab hazırladık."**

(Bakara sûresinin 85, 86. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 152

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ اُولٰٓئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ اُجُورَهُمْ ۗ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٥٢﴾

Meâli:

"Allâh'a ve Peygamberlerine îman edenler ve onlardan hiçbirinin arasını ayırmayanlar yok mu, işte onlar, (Allâh) kendilerine mükâfatlarını ileride verecek. Hem de Allâh, çok mağfiret eden, rahim olandır."

ÎZAHI:

Bu âyeti kerime ile de mü'minlerin Allâh'a ve hiçbirini diğerlerinden ayırmadan bütün peygamberlere inandığını, her hangi bir bozgunculuğa girmediğini ve ilerde mükâfatlarının verileceğini müjdeliyor.

(Bakara 136, 285. Âl-i İmran 84. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 153

يَسْئَلُكَ اَهْلُ الْكِتَابِ اَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَآءِ
فَقَدْ سَاَلُوا مُوسٰٓى اَكْبَرَ مِنْ ذٰلِكَ فَقَالُوٓا اَرِنَا اللّٰهَ جَهْرَةً
فَاَخَذَتْهُمُ الصّٰعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ۚ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا
جَآءَتْهُمُ الْبَيِّنٰتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذٰلِكَ ۚ وَاٰتَيْنَا مُوسٰى
سُلْطَانًا مُّبِينًا ﴿١٥٣﴾

Meâli:

"Ehli kitap, kendi üzerlerine gökten bir kitap indirmeni senden istiyorlar. Bundan daha büyüğünü Mûsâ'dan da istemişlerdi de: "Allâhı bize açıkça göster." demişlerdi. Hemen onları zulümleri sebebiyle yıldırım çarpıverdi. Sonra kendilerine açıklayıcı (âyetler) geldikten sonra (tapmak için) buzağı edinmişlerdi. Yine de bundan affetmiştik ve Mûsâ'ya açık bir huccet de vermiştik."

ÎZAHI:

Ehli kitab olan yahudiler işi zora sürmekte mahirdirler. Bu kere de Peygamberimize: "Gökten bize bir kitab indirsin ya." dediler. Bu müşkilperestler, daha önceleri de Mûsâ Aleyhisselama: "Allâh'ı bize açıkça göstersen ya," demişlerdi. İşte bu zulümleri sebebiyle onları yıldırım çarpmıştı. Bu, babalarının, dedelerinin huylarına varis olan yeni Ya-

hudiler de kendilerine tevrat kitabı açık delillerle geldiği halde Mûsâ'nın bir süre aralarından ayrılmasıyla elleriyle yaptıkları buzağı şeklindeki putu ilâh edindiler. Maksatları ilahî bir dine bağlanmayıp keyiflerine göre yaşamaları idi. Allâh tevbelerinden sonra bunu da bağışladı. Ve Mûsâ'ya açık deliller olan Tevrat âyetlerini verdi. Bu konuyu daha geniş anlamak üzere şu âyetleri de okuyalım.

(Bakara 51-55, 92, 93. Araf 148, 152. Tâhâ 87, 88. âyetler)

Âyet: 154

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِيثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمُ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿١٥٤﴾

Meâli:

"Onların söz vermeleri ile (ilgili olarak) Turu üstlerine kaldırdık. Ve kendilerine; "Kapıdan secde ederek girin." dedik. Yine onlara "cumarteside taşkınlık yapmayın." dedik ve onlardan sağlam bir söz aldık."

ÎZAHI:

Yahudiler, alışa geldikleri itirazlarıyla Mûsâ aleyhisselamın karşısına çıkınca, Tevratla amel etmeyi kabul etmeleri için Allâh Tur dağını tepelerine kaldırdı. Korkularından yanaştılar ve Allâh onlardan Tevrata bağlı kalacaklarına dair sağlam bir söz aldı. Ayrıca, mukaddes günleri olan cumartesi günü taşkınlık yaparak balık avlamama emrini verdi. Fakat gelecek âyetlerde belirtildiği gibi fırttılar, sözlerini bozdular. Şu âyetleri de okuyalım:

(Bakara 58, 63, 83, 93. Maide 12, 13, 70. Araf 161.)

Âyet: 155

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ ۚ بَلْ طَبَعَ اللَّهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ

فَلَا يُؤْمِنُونَ اِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥٥﴾

Meâli:

"Artık sözlerini bozmaları, Allâhın âyetlerini de inkar etmeleri, haksızlıkla Peygamberleri öldürmeleri, ve: "kalplerimiz perdelidir." demeleri (sebebiyle lânet ettik.) Evet, küfürleri sebebiyle Allâh kalbleri üzerini mühürlemiştir. Artık azıcıktan başka îman etmezler."

ÎZAHI:

Allâhın bütün emir ve nehiylerini hiçe sayarak verdikleri sözleri bozmaları, Allâh'ın âyetlerini inkar etmeleri, bir çok Peygamberleri öldürmeleri, alay edercesine veya bir mazeret gösterircesine "kalplerimiz perdeli" demeleri sebebiyle Allâh onlara lânet etmiş, zillet ve meskenet damgası vurmuştur. Küfürleri sebebiyle onların kalplerini Allâh mühürlemiştir. Artık onlardan pek azı müslüman olur.

(Bakara 61, 88, 91. Ali imran 21, 112, 181. Tevbe 93. Nahl 108. Rum 59. Ğafir 35. Muhammed 16. Fussilet 5. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 156

وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلٰى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ﴿١٥٦﴾

Meâli:

"Onların küfürleri, Meryem'e büyük bir iftira sözleriyle de lanetlenmişlerdi."

Âyet: 157

وَقَوْلِهِمْ اِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللّٰهِ ۚ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ ۭ وَاِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ ۭ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ اِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ ۚ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾

Meâli:

"Muhakkak Allâh'ın Resulu Meryemin oğlu Mesih Îsâyı öldürdük" demeleri sebebiyle (lânet ettik) Hem O'nu öldürmediler de asmadılar da. Fakat kendilerine (Îsâ gibi) benzetildi. Şüphesiz onda zanna uymaktan başka bilgiden bir şeyleri yok. Onu kesin olarak da öldürmediler."

Âyet: 158

بَلْ رَفَعَهُ اللّٰهُ اِلَيْهِ ؕ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾

Meâli:

"Aksine O'nu Allâh huzuruna kaldırmıştır. Ve Allâh azizdir, hakimdir."

İZAHLARI:

Yahudilerin küfürleri yanında Meryem'e alabildiklerine büyük iftiralar yağdırdılar. Lânetlenmelerinin sebeplerinden biri de budur.

Ayrıca kalktılar: "Biz Allâhın Resulu Mesih Îsâyı öldürdük" iddiasında bulundular. Halbuki öldürmediler de asmadılar da. Ancak Îsâ'ya benzeyen birini öldürmüşlerdir. Îsâ hakkındaki ihtilaf edenle, ancak bir şüphe içindedirler. Onların bir takım zandan başka hiçbir sağlam bilgileri de yoktur. Îsâ aleyhisselamı kesin olarak da öldürmediler. Bu hususta ellerinde bir delil de yok.

Tam aksine Allâhu zülcelal, Îsâ aleyhisselamı huzuruna kaldırdı. Bu hususta değişik görüşler var ise de bu âyetin sarâhatı, karşısında sözü uzatmaya kalkmak doğru olamaz. Allâh azizdir. En üstün olanıdır. Verdiği hükümde asla yanılmayan dürüst olandır. Ulaşamadığımız hususları ona bırakmak gerekir. Âl-i Imran 55. âyeti de okuyalım.

Âyet: 159

وَاِنْ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهٖ قَبْلَ مَوْتِهٖ ۚ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكُوْنُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ۚ ﴿١٥٩﴾

Meâli:

"Ehli kitabtan olanlar, her halde kendi ölümünden önce ona (Îsâ'ya) andolsun kesinlikle inanacaklar. Ve kıyâmet gününde onlar aleyhinde bir şahid olacak."

ÎZAHI:

Bu âyeti kerimede iki anlayış vardır:

1- Ehli kitaptan olan Yahudi ve Hıristiyanlardan her biri kendi ölümünden önce muhakkak Îsâ'ya inanacaklar.

2- Ehli kitaptan olan Yahudi ve Hıristiyanlardan her biri, Îsâ'nın ölümünden önce ona inanacaklar.

Bu her iki anlayış da birbirini tamamlayan anlayışlardır. Îsâ Aleyhisselamın geleceği ve dünya üzerinde Kur'ânı hakim kılacağı hakkında pek çok hadîsi nebeviler vardır. Bunlardan birini buraya alalım. Buharinin Ebu hüreyreden naklettiği bir hadîste Rasulullâh:

"Nefsim kendi elinde olana yemin ederim ki Meryem'in oğlunun dürüstlük ve hakem olarak andolsun şüphesiz aranıza inivermesi beklenir. Haçı kıracak, domuzu da öldürecek ..." (İlh.) buyurdu.

Burada, haçı kırmaktan maksat tapılan her şeyi kaldıracak. Domuzu öldürecekten maksat bütün haram olanları yasaklayacak. Kuran'ı tam olarak tatbik edecek.

Îsâ Aleyhisselamın kâfirler aleyhine şahidlik yapmasına gelince, Îsâ Aleyhisselama inanmayan Yahudiler, ölüm öncesi inanmak zorunda kalacaklar ama iş işten geçmiş olacak. Böyle îman, geçerli değil. Îsâ'ya Allâh'ın oğlu diyenler, ölüm öncesi Allâh'ın oğlu olmayıp bir peygamber olduğuna inanacaklar. Fakat îman devresi kapanmış olduğu için hiç yararı olmayacak. İşte bunun için Îsâ Aleyhisselam onların aleyhinde şahitlik yapacak.

Yahudi ve Hıristiyan tabirleri umum ifade eder. Fertlerin her biri kendi inancından, kendi amelinden mes'uldür. Önce geçenler, sonra gelenler, bir birinin tamamlayıcılarıdır.

(Nahl 84, 89. Zümer 69. âyetlerine de bakalım.)

Âyet: 160

فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ
وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ﴿١٦٠﴾

Meâli:

"Yahudi olanlardan gelen zulümle kendilerine helal kılınan temizleri onlara haram kıldık. Ve Allâh yolundan bir çoklarını saptırmalarıyla,"

Âyet: 161

وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ
بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦١﴾

Meâli:

"Ve kendisinden nehyolunmuş oldukları faizi almalarıyla, bâtıl (görüş) ile insanların mallarını yemeleriyle, onlardan kâfirler için acıklı bir azab da hazırladık."

İZAHLARI:

Zulümleri saymakla bitmeyecek olan Yahudiler, bu zulümleri sebebiyle dünyada ve âhirette cezaya müstahaktırlar. Kendilerine iyi olan her şey helal kılındığı halde, bir çoklarını yasaklayarak mahrumiyet içine düştüler. Bu da bir zulüm. Pek çok kimseleri Allâh yolundan saptırdılar. Bu da ayrıca bir zulüm.

Daha önce men edilen faizi almaları, insanların mallarını bâtıl yolla yemeleri de birer zulüm. İşte bu sebeple o kâfirler için acıklı bir azab hazırlanmıştır. Allâh kimseye zulmetmez. Herkesin kendi zulmü kendine döner.

(Bu sûre 29. Bakara 275, 276, 277. Âl-i Imran 93, 130. Maide 4, 5, 87, 88. Tevbe 34, 35. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 162

لٰكِنِ الرّٰسِخُونَ فِى الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَآ اُنْزِلَ
اِلَيْكَ وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلٰوةَ وَالْمُؤْتُونَ
الزَّكٰوةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ؕ اُولٰٓئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ
اَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٦٢﴾

Meâli:

"Fakat onlardan ilimde yerleşenler ile mü'minler, sana indirilen ve senden önce indirilene îman ederler ve namazı kılanlar ile zekatı verenler ve Allâh'a ve âhiret gününe îman edenler. İşte bunlar, kendilerine yakında büyük bir mükâfat vereceklerimizdir."

ÎZAHI:

İlimde yerleşenler: Bilginin bütün yönlerini kavrayarak, öğrendiği bilginin hedefini iyi tesbit ederek, şüpheleri kaldırıp konu üzerinde iyice yerleşen kimseler, elbette bâtıla kayamazlar. Çünkü şüphelerini atmışlar, ilmin zevkini tatmışlardır. Yahudiler ve Hıristiyanlar içinde az da olsa böyle zevatın bulunduğu da bir gerçektir. Devrimizde gelişen ilmi ilerlemeler sonucu, böylelerinin hızla artacağında asla şüphemiz kalmamıştır. Artan ahlaksızlık ve huzursuzluk ancak böyle bilgi sahipleriyle önlenecektir.

İman edenler, namaz kılanlar, zekat verenler, elbette Allâh'a ve âhiret gününe îman edenlerdir. Bunlar da hakikatte yerleşmiş, istikrarlı kimseler olarak Allâh'ın şu müjdesini hak edenlerdir.

"...İşte bunlar, kendilerine yakında büyük bir mükâfat vereceklerimizdir" Bu müjde hem dünya mükâfatı, hem de âhiret mükâfatı şeklinde anlaşılmaktadır. Âl-i Imran sûresi 7. âyeti de okuyalım.

Âyet: 163

اِنَّآ اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ كَمَآ اَوْحَيْنَآ اِلٰى نُوحٍ وَالنَّبِيّٖنَ مِنْ
بَعْدِهٖ ۚ وَاَوْحَيْنَآ اِلٰٓى اِبْرٰهِيمَ وَاِسْمٰعِيلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ

وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ ۚ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ﴿١٦٣﴾

Meâli:

"Şüphesiz biz, Nuh'a ve ondan sonraki Peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik ve İbrâhîm'e, İsmâîl'e de İshâk'a da Yakub ve nesilleri Îsâ'ya da, Eyyüb'e de Yunus'a da Harun'a da Süleymana'da vahyettik. Davud'a da Zeburu verdik."

ÎZAHI:

"VAHY" insanın veya hayvanın içine doğan, kalbine gelen bir his veya ilhamdır. Arı, örümcek, karınca gibi hayvanların yaptıkları şeyler, kuşların yuva yapmaları, kaplumbağanın yumurtasını uygun yerlere gömmesi, köstebeğin yeraltındaki şaşılacak hali ve saire... Hayvanlar alemi, bitmek tükenmek bilmeyen bir takım acayiplerle doludur. Bunların hepsi de, kendilerine vahyeden Allâh'ın varlığını ispatlamaktadır. İnsanların da her birinin içine doğan bir takım şeyler olur ki, hiçbir yerden öğrenmediği halde bir icad yapar. Bu biraz da çalışıp Allâh'ın verdiği aklı işletmeye bağlıdır.

Peygamberlerinki bambaşka bir irade ve kudrete dayanan vahiydir. Hayvanlarınkinden, sair insanlarınkinden tamamen ayrı bir hususiyet taşımaktadır. Gaiblerin bildirilmesi, geleceklerin dikkate alınması, her devirde, herkes için geçerli olabilecek hükümlerin verilmesi. Bunların asla değişmeyecek şekilde peygamberlere ilhamı, bizim asla etraflıca kavrayamayacağımız, künhüne vakıf olma aczine düştüğümüz bir husus ki buna: "VAHY" denilmiştir. Kur'ânı Kerîmin mucize oluşu da bu esasa bağlıdır. Peygamberlerin mucizeleri de yine bu noktada toplanır. Hülasa, Allâh'ın mahlûkatına ve bazı kullarına yaptığı VAHY'in nevini, keyfiyetini ve kemiyetini hakkıyla kavramakta acze düşüyoruz. Allâh'a olan teslimiyetimizi tazelemiş oluyoruz.

Bu âyette, peygamberlerin bir kısmı zikredilmiş, bir kısmı da başka âyetlerde yer almıştır. Tamamı Kur'ânı Kerîmde bildirilmemiştir.

(Vahy hakkındaki şu âyetleri de okuyalım. Âl-i Imran 45. En'âm 19, 106. Araf 117, 160, 203. Yunus 2, 15, 109. Hud 49. Yusuf 3, 102, 109. Kehf 110. Ankebut 45. Enbiya 7, 25. Şura 7. 13. 52. Necm 4, 10. Zilzal 5. âyetler)

Âyet: 164

وَرُسُلاً قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ ۚ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا ﴿١٦٤﴾

Meâli:

"Ve bir takım Peygamberler ki sana onları daha önce bildirmiştik. Bir takım Peygamberleri de sana anlatmadık. Allâh Mûsâ ile de mükemmel konuştu."

ÎZAHI:

Yusuf sûresinin 111. âyeti Hud sûresinin 120. âyetinde olduğu gibi hikaye edilmesinde bir ibret ve kalbi yatıştıracak bilgilerin bulunduğu hikmetlere mebni bazı Peygamberler anlatılmış, bunlarla iktifa edildiği için diğerleri zikredilmemiştir.

Mûsâ aleyhisselamla Allâh'ın konuşması da zikre değer görülmüştür. Geçen âyetteki vahyin konuşmakla da ifadesine işaret buyrulmuştur. Şura sûresinin 51. âyetinde belirtildiği gibi Allâh'ın konuşması, ya bir hicab arkasında, ya bir elçi (Cebrail) gönderilmesi, ya da vahy iledir. İbni Mes'ud anlatıyor, Rasulullâh S.A.V.:

"Rabbi ile konuşurken Mûsâ'nın üzerinde bir yün cübbe, bir yün elbise, bir de yün don vardı. Merkeb derisinden de bir çift çarık vardı" buyurdu. Bu hadîsi şerifle de Mûsâ Aleyhisselamın Allâh ile konuşması kesinlik kazanıyor. Ancak Allâh'ın hicab arkasından konuşmuş olması da Şura sûresinin 51. âyetine göre – bir gerçektir. Hem de ses ve harf gibi şeylerden münezzeh olarak kelamı ezeli olan kelam sıfatı ile konuşmuştur.

Âyet: 165

رُسُلاً مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلاَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾

Meâli:

"Peygamberlerden sonra insanların Allâh'a karşı bir bahaneleri olmaması için müjdeleyici ve sakındırıcı Rasüller gönderdik. Hem de Allâh azizdir, hakimdir."

ÎZAHI:

Allâhu Teâlâ Peygamber göndermekle mükellef değildir. O'nun peygamberler göndermesinde, kitaplar indirmesinde iki hikmetle karşılaşıyoruz:

1- Bu âyeti kerimede ve Taha sûresinin 134. âyetinde de belirtildiği gibi, insanlar işledikleri suçların karşılığında cezalandırıldıkları zaman bahane arayarak "bize Peygamber gönderseydin ya" diye itiraz etmemeleri için lütfü kereminden peygamberler göndermiştir.

2- İbni Mes'ud'den rivâyetle Rasulullâh S.A.V.: "Allâh'tan daha gayretli koruyucu biri yoktur. Bundan dolayı, gizli, açık bütün fuhuşları haram kıldı. Kendini öğmeyi Allâh'tan daha çok seven biri yoktur. O'nun için kendini öğmüştür. Allâh'tan daha çok kendine özür dileyeni seven biri yok. Bundan dolayı Peygamberleri müjdeleyici ve uyarıcı olarak göndermiştir" buyurdu. Buna göre, Allâhu zülcelal, yarattığı insanları çok sevdiği, bilgisiz kalmamaları, doğru yolu rahatça bulmaları, huzurla yaşayarak cennete girmeleri için ihsan buyurup Peygamberleri göndermiştir.

Peygamberlerin sayısı hakkında pek çok rivâyetler vardır. Bu rivâyetlerden birini nakledelim. Ebu Zerr el Gıfari:

- "Ya Rasulallâh! Nebiler kaç idi, Rasuller kaç idi?" dedim.

- "Nebiler yüz yirmi dört bin idi. Rasuller de üç yüz on üç idi" buyurdu. Rivâyetlerin en sahih olanı da budur. Tam bilgi, aziz ve hakim olan Allâh'ın nezdindedir.

(Bakara 119, 213. En'âm 48. İsra 105. Kehf 56. Furkan 56. Ahzab 45. Sebe 28. Fâtır 24. Feth 8. Saff 6. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 166

لٰكِنِ اللّٰهُ يَشْهَدُ بِمَآ اَنْزَلَ اِلَيْكَ اَنْزَلَهُ بِعِلْمِهٖ ۚ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَشْهَدُوْنَ ۭ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيْدًا ﴿١٦٦﴾

Meâli:

"Fakat Allâh sana indirdiği ile şehadet eder. Onu kendi ilmi ile indirdi. Melekler de şehadet ederler. Şahid olarak da Allâh yeter."

İZAHI:

İbni Abbas'ın rivâyetine göre, Yahudilerden bir gurup Rasulullâhın yanına girdi. Sözün yeri gelince Rasulullâh onlara:

- "Vallâhi benim Allâh'ın Rasulü olduğumu kesin biliyorsunuz. Bunu ben iyi biliyorum" demesi üzerine Yahudiler:

- "Bunu bilmiyoruz" dediler. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

Onlar senin Peygamber olduğuna şahitlik yapmazlarsa yapmasınlar. Fakat Allâh sana indirdiği Kur'ân'ı kerimle şahitlik ediyor. Herkesi aciz bırakan belagatı, her zaman herkes için geçerli olan hükümleri, insanların zararına olan bütün kötülükleri yasaklaması, yine insanların yararına olan yolları göstermesi, her yerde tatbikinin mümkün olması, kıyâmete kadar bâki olması ile Kur'ân'ı kerim ve onu indiren Allâh senin peygamberliğine şehadet ediyor.

Kur'ân'ın sana indirilmesinde aracı olan Cebrail ve bunu bilen bütün melekler de şehadet ediyor. Hem de şahid olarak sana Allâh yeter.

O kâfirler ne derlerse desinler. "Onların sözü seni üzmesin. Onların gizlediklerini de ilan ettiklerini de biz muhakkak biliyoruz" Yasin Sûresi 76. âyet. Münafıkûn sûresinin 1. âyetine de bakabiliriz.

Âyet: 167

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١٦٧﴾

Meâli:

"Şüphesiz küfredenler ve Allâh yolundan saptıranlar uzak bir sapıklıkla sapmışlardır."

Âyet: 168

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا

لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ﴿١٦٨﴾

Meâli:

"Muhakkak o küfredenler ve zulüm yapanlar yok mu, Allâh onları mağfiret için (merhametle) olmadı. Kendilerini bir yola da iletmek için (ra'fetle) olmadı."

Âyet: 169

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۚ وَكَانَ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٦٩﴾

Meâli:

"Ancak içinde ebedi kalacakları cehennem yolu var. Bu da Allâh'a kolaycacıktır."

İZAHLARI:

Bu âyetlerde de küfreden ve insanları şüphelere düşürerek saptıran Yahudiler kasdedilmekte ve onların küfürle birlikte zâlimler oldukları belirtilerek Allâh'ın onları asla bağışlamayacağı ve cehennem yolundan başka bir yola yöneltmeyeceği belirtilmektedir. Bunun da Allâh'a gâyet kolay olduğu açıklanmaktadır. Bu münasebetle bütün insanlara şöyle hitap edilmektedir:

Âyet: 170

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ فَآمِنُوا خَيْرًا لَكُمْ ۚ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧٠﴾

Meâli:

"Ey insanlar! Rasul, size rabbinizden hakkı getirmiştir. Artık îman edin ki sizin için hayırlı olsun. Eğer küfrederseniz, şüphesiz yerde ve göklerde olanlar yalnız Allâh'ındır. Hem de Allâh, alim ve hakimdir."

İZAHI:

İnatçı Yahudiler hakkındaki haberler verildikten sonra, hangi cinsten, hangi ırktan olursa olsun bütün insanlara hitap ederek: "Ben son peygamberi size gönderdim, sizin rabbiniz olarak muhtaç olduğunuz her şeyi açıklayan hak dini onunla gönderdim. Bu hakkı o size tebliğ etti. Artık îman edin ki sizin dünya ve âhiretiniz için hayırlı olsun."

Şâyet küfrederseniz, iyi bilin ki siz de dahil olmak üzere yerde ve göklerde ne varsa, hepsi yalnız Allâh'ındır. Her şey ancak O'nundur. Siz bir şey yapamazsınız. Ne ederseniz kendinize edersiniz. O'nun bilgisinden hiçbir şey kaçmaz. O her şeyi en iyi bilen ve ona göre hüküm verendir.

(Tevbe 33. Yunus 23. 57, 108. İsrâ 81, 105. Sebe 49. Zümer 41. Feth 28. Saff 9. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 171

يَـٰٓأَهْلَ الْكِتَـٰبِ لَا تَغْلُوا فِى دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا
الْحَقَّ ۖ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُۥٓ ۚ
أَلْقَىٰهَآ إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِّنْهُ ۖ فَـَٔامِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِۦ ۚ وَلَا تَقُولُوا
ثَلَـٰثَةٌ ۖ انتَهُوا خَيْرًا لَّكُمْ ۚ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَـٰهٌ وَٰحِدٌ ۖ سُبْحَـٰنَهُٓ أَن
يَكُونَ لَهُۥ وَلَدٌ ۘ لَّهُۥ مَا فِى السَّمَـٰوَٰتِ وَمَا فِى الْأَرْضِ ۗ وَكَفَىٰ
بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٧١﴾

Meâli:

"Ey Ehli Kitab! Dininizde aşırı gitmeyin. Allâh'a karşı haktan başkasını da söylemeyin. Meryem'in oğlu Mesih Îsâ, Ancak Allâh'ın rasulü ve Meryem'e bıraktığı kelimesidir. Kendisinden verilen bir de ruhtur. Artık Allâh'a ve Peygamberlerine îman edin ve 'üçtür' demeyin. Vazgeçin ki sizin için hayırlı olsun. Allâh ancak bir ilahtır. Kendisinin bir oğlu olmasından münezzehtir. Göklerde olan ve yerde bulunan şeyler, yalnız Allâh'ındır. Vekil olarak da Allâh yeter."

İZAHI:

Yahudilerden sonra Hıristiyanları hedef alan bu âyeti kerimedeki hususları şöyle sıralayabiliriz:

1- "Ey ehli kitab! Dininizde aşırı gitmeyin, Allâh'a karşı haktan başkasını da söylemeyin..." buyrularak, her konuda olduğu gibi bilhassa Îsâ Aleyhisselam hakkında çok ileri gittiler ve onu hâşâ Allâh derecesine çıkararak "Allâh'ın oğlu" dediler. Bunun doğrusu açıklanarak:

2- "...Meryem'in oğlu Mesih Îsâ, ancak Allâh'ın rasulü ve Meryem'e bıraktığı kelimesidir. Kendisinden verilen bir de ruhtur..." Evet Îsâ Aleyhisselam, Allâh'ın kulu ve rasulüdür. Meryem'in de oğludur. Allâh'ın oğlu değildir. Âl-i Imran sûresinin 45. âyetinde açıklandığı gibi "kelimesidir"den muradın, Meryem'e verdiği müjde sözüdür. Aynı söz yine Âl-i Imran sûresinin 39. âyetinde Yahya Aleyhisselam için de zikredilmiş idi. "Kendisinden verilen bir de ruh'tan maksat da, Îsâ Aleyhisselamın bir peygamber olduğu, O'nun da diğer peygamberler gibi ruhla yaşayan Allâh'ın kulu ve rasulü olduğuna işaret buyrulmuştur. Hıristiyanların Onu kul ve Peygamberlikten alıp hâşâ Allâh seviyesine çıkardıkları gibi asla değildir.

3- "...Artık Allâh'a ve Peygamberlerine îman edin..." emri ilahisiyle de onlara kurtuluş yolu, yaratılış gayeleri ve düştükleri bataklıktan çıkma çareleri gösterilmiştir.

4- "...Ve 'üçtür' demeyin. Vazgeçin ki sizin için hayırlı olsun" nehyi Rabbanisi ile de onların: 'Allâh, Îsâ ve ruhul kudüs' bu üçün toplamı olan, üçün üçüncüsü demelerinin şirk ve küfür olduğu, bundan kesinlikle vazgeçmeleri gerektiği bildirilmiştir. Maide sûresinin 17, 73, 78, 116. âyetlerine de bakarsak bu konuyu daha geniş anlarız.

5- "...Allâh, ancak bir ilahtır. Kendisinin bir oğlu olmasından münezzehtir..." buyrulmasıyla üçlü inanç sapıklığı ve Allâh'a oğul isnadı gibi deliliğin ötesinde tam bir beyinsizlik ifade eden tutumu, reddederek Allâh'ın bir olduğu, yarattığı şeylere benzemekten münezzeh olup, asla küfre rıza göstermediği açıklanmıştır.

6- "...Göklerde olan ve yerde bulunan şeyler, yalnız Allâh'ındır..." kelamı ilahisiyle de, Meryem, Îsâ ve bunlara yanlış inanan Hıristiyanlar da dahil olmak üzere, yerin içinde dışında, göklerde fezada ne varsa, bütün zerreciklerine varıncaya kadar her şeyin –başka ortak olmadan– yalnız Allâh'ın olduğu, ancak O'nun tasarrufunda bulunduğu bildirilmiştir.

7- "...Vekil olarak da Allâh yeter." cümlesiyle de, güvenmenin ümitlenmenin, teslim olmanın, boyun eğmenin, yardım beklemenin, yalvarmanın, dilemenin kıblesinin yalnız Allâh olduğu, O'nun kâfi geldiği duyurulmuştur. Artık araya Îsâ'yı, Meryem'i, Üzeyr, sair başkalarını sokmanın şirk ve küfür olacağı iyi bilinmeli. Bu âyetle ilgili olan âyetlerden bazılarını okuyalım:

(Bakara 116, 163, 165. Maide 77. En'âm 19. Yunus 68. Ra'd 16. İbrâhîm 52. Nahl 51. İsra 111. Kehf 4, 110. Meryem 88, 91, 93. Enbiya 26, 108. Furkan 2. Zümer 4. Cin 3. âyetler ve İhlas sûresi.)

Âyet: 172

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ اَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلّٰهِ وَلَا الْمَلٰٓئِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ ۭ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهٖ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ اِلَيْهِ جَمِيعًا ﴿١٧٢﴾

Meâli:

"Mesih, Allâh'a kul olmaktan kat'iyyen istinkâf etmez. Mukarrab melekler dahi etmez. Kim de ona kulluktan istinkâf eder ve büyüklenirse artık onların hepsini de yakında kendi huzurunda toplayacak."

Âyet: 173

فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَيُوَفِّيْهِمْ اُجُوْرَهُمْ وَيَزِيْدُهُمْ مِّنْ فَضْلِهٖ ۚ وَاَمَّا الَّذِيْنَ اسْتَنْكَفُوْا وَاسْتَكْبَرُوْا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ۙ وَّلَا يَجِدُوْنَ لَهُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَّلَا نَصِيْرًا ﴿١٧٣﴾

Meâli:

"İman edenler ve yararlı işler yapanlar ise, onların mükafatlarını da verecek, onlara fazlından olanı da artıracak. İstinkâf edenler ve kibirlenenlere gelince, artık onları acıklı bir azab ile

azablandıracak, kendilerine Allâh'tan başka bir dost ve bir yardımcı da bulamayacaklar."

İZAHLARI:

Îsâ'nın Allâh'ın oğlu denilerek O'nu Allâh derecesine yükseltmiş Allâh'a kulluk yapmaktan çıkmış görmelerinin bâtıl olduğunu açıklayarak Allâhu Teâlâ: **"Mesih Allâh'a kul olmaktan kat'iyyen istinkâf etmez. Mukarrab Melekler dahi etmez..."** buyurmuştur. Yani Îsâ Aleyhisselam bizzat kendisi Allâh'ın kulu olduğunu iyi bilen ve ona fiilen kulluk yapan, ibadetlerini hakkıyla yerine getiren ve kullukta örnek olan bir peygamberdir. Onun kulluktan çekinmesi, imtina etmesi asla söz konusu olamaz. Kaldı ki Allâh'a en yakın olan melekler dahi böyle olamaz. Onlar da fiilen Allâh'ın emrinde, O'na olan kulluklarını yapıyorlar. Asıl kulluktan istinkâf (imtina) eden kul olmaya yanaşmayan, "Îsâ'ya Allâh'ın oğlu diyenler"dir. İman etmeyen kâfirlerdir. Onlar hakkında da şöyle buyrulmaktadır.

"...Kim de O'na kulluktan istinkâf eder ve büyüklenirse, artık onların hepsini yakında kendi huzuruna toplayacak." Allâh'a kul olmak istemeyen, ona îman edip emrine girmekten (imtina) edenler ve büyüklenerek Allâh'ın büyüklüğüne karşı çıkanları elbette zamanı gelince Allâh kendi huzuruna toplayıp, onlara inatlarının karşılığını verecektir.

Allâh'a îman edip O'na tam kulluk yapmak sûretiyle yararlı işler yaparak, ibadetlerini yerine getirenlere de mükâfatlarını vereceğini ve fazlı kereminden daha artıracağını vadeden Allâh, kul olmaktan imtina edenler hakkındaki akıbeti tekrarlayarak:

"...İstinkâf edenler ve kibirlenenlere gelince, artık onları acıklı bir azab ile azablandıracak, kendilerine Allâh'tan başka bir dost ve bir yardımcı da bulamayacaklar." buyurmuştur.

Âyet: 174

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ قَدْ جَآءَكُم بُرْهَـٰنٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَأَنزَلْنَآ إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا ﴿١٧٤﴾

Meâli:

"Ey İnsanlar! Artık rabbinizden size bir burhan gelmiştir. Hem de size açık bir nur indirdik."

İZAHI:

Allâhu zülcelal, yarattığı bütün insanlara hitap ederek onları çok sevdiğini ifade eden hitabı şöyle:

"Ey İnsanlar! Artık rabbinizden size bir burhan gelmiştir. Hem de size açık bir nur indirdik."

'BURHAN' Müfessirlerin çoğunun anlayışı Muhammed Aleyhisselam'dır. **"...Hem de size açık bir nur indirdik..."** buyurması da bu anlayışın doğru olduğunun karinesidir. Çünkü indirilen nurun Kur'ânı Kerîm olduğuna göre Burhan'ın yani delilin Rasulullâh olduğu anlaşılır. Dinimizde temel olan bu ikisine îman etmenin önemine işaret buyrulmuştur. Şu gelecek âyet de bunu teyid etmektedir.

Âyet: 175

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي
رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَيْهِ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿١٧٥﴾

Meâli:

"Artık Allâh'a îman eden ve O'na sarılanlar yokmu, onları yakında kendisinden bir rahmetin ve fazlı keremin içinde daldıracak. Hem de onları dosdoğru bir yol olarak kendine yöneltecektir."

İZAHI:

Geçen âyette burhan olarak Peygamberimize, nur olarak da Kur'ân'ı Kerime işaret buyrulduktan sonra, bunlara îman etmeyenlerin durumu daha önceki âyetlerde belirtildiği için bu âyette îman edenler müjdelenmektedir. Allâh'a îman başta olmak üzere Allâh'a, kitabına sarılmamız Allâh'ın rahmetine ve fazlına kavuşmak olacağı ve dosdoğru şaşmaz yola iletilmiş olacağı haber verilmiştir.

(Bakara 256. Âl-i Imran 101, 103. Hacc 78. Bu sûre 146. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 176

يَسْتَفْتُونَكَ ۖ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ ۚ إِنِ امْرُؤٌا هَلَكَ
لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ ۚ وَهُوَ يَرِثُهَا إِنْ لَمْ
يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ ۚ فَإِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ ۚ
وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَيْنِ ۗ
يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا ۗ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٧٦﴾

Meâli:

"Senden fetva istiyorlar. "Kimsesiz hakkındaki fetvayı size Allâh verecek" de. Kendisinin oğlu olmayan ve bir kız kardeşi bulunan bir erkek ölürse, bıraktığının yarısı işte onundur. O da onun oğlu yoksa ona varis olur. Bunlar iki iseler işte onlara bıraktığının üçte ikisi vardır. Şâyet erkekler ve kadınlar iseler, erkekler için iki kadının hissesi kadar vardır. Allâh –şaşırırsınız diye– açıklıyor. Allâh da her şeyi en iyi bilendir."

ÎZAHI:

Bu sûrenin başında miras hakkında geniş bilgi verildikten sonra, sûrenin sonunda miras hükmü ile bağlanıyor.

Halkın sorularından biri de, ölenin kimsesiz olduğuna göre mirasının ne olacağı idi. Bu sorunun cevabının da Allâh tarafından verileceği bildirildi. Buna göre, ölen bir erkeğin oğlu ve babası yok da bir kız kardeşi var ise, ölenin bıraktığı malın yarısı kız kardeşine verilir. Şâyet kız kardeş ölürse, o oğlan kardeş de oğlu olmayan ölü kız kardeşine varis olur. Kız kardeşler iki olursa bırakılan malın üçte ikisini alırlar. Eğer bu kardeşler erkekler ve kadınlar olurlarsa, bir erkeğe iki kadın hissesi kadar verilerek taksim yapılır. Allâh'ın bu açıklaması, miras hakkında şaşırılmaması içindir. Allâh her şeyi en iyi bilendir. Sûrenin başındaki miras hakkındaki âyetlerin ve feraiz hakkındaki fıkıh kitaplarının dikkatle okunması şayanı tavsiyedir.

NİSA SÛRESİNİN SONU

MÂİDE SÛRESİ

5. Sûredir

120 Âyettir

Medine'de Nâzil Oldu

Bu sûre, hicretten sonra nâzil olmuştur. En son nâzil olan sûrelerdendir. "En son inen sûredir."de denilmiştir. Helaller ve haramlar daha çok bu sûrede beyan edilmiştir. Bu sûrenin bazı âyetleri Mekke'de, bazıları da çeşitli seferlerde nâzil olmuş ise de, hicretten sonra nâzil olduğu için bu sûreye: "Medeniye" denilmiştir.

Bu sûrenin adı Maidedir. Ukud, Munkıze, Muba'sire adları da vardır.

Geçen sûre, "Ey insanlar!" diye başladığı halde, bu sûre:"Ey îman edenler!" diye başlamıştır. Geçen sûre miras hakkında ve Yahudiler, münafıklar hakkında ağırlıklı iken, bu sûre daha çok helalden, haramları ve bazı ahkamı hâvidir. Hıristiyanlar hakkında da bilgiler vardır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Âyet: 1

يَـٰٓ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اَوْفُوا بِالْعُقُودِ ۬ اُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ
الْاَنْعَامِ اِلَّا مَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّى الصَّيْدِ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ ۬
اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ﴿١﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Akidleri yerine getirin. Siz ihramlı iken -avlanmayı helal saymayarak- size okunacak olanlardan başka hayvanların behîmisi sizin için helal kılındı. Şüphesiz Allâh dilediği hükmü verir."

ÎZAHI:

Âyeti kerimenin lafzının kısa olması yanında manasının çok olması, en ileri seviyede olan bilgi sahiplerini dahi şaşkına çevirecek bir mucizedir. Âyeti kerimede şu önemli noktalar yer almaktadır:

1- "Ey îman edenler!.." burada hitab, mü'minleredir. Bu hitabın îmanlı kimseler olması, îmanın icablarını yerine getirmeleri için dikkatlerini çekip, verilecek emirleri iyi anlamak üzere hazırlanmalarını istemektir. Bakalım iyice hazırlanan mü'minlerin alacakları emirler nelerdir ve öğrenecekleri bilgiler hangileridir:

2- "...Akidleri yerine getirin..." Akid, bilindiği gibi insanların aralarında yaptıkları her türlü sözleşmedir. İnsanların birbirine olan güvencenin temeli olan bu sözleşmenin yerine getirilmesi elbette çok önem taşır. Buna riâyetin bir emri ilahi olduğuna, inanan kimse, her zaman, her hususta sadakatini gösterir ve şahsiyetini kazanır. Aksi işlenirse, devrimizde olduğu gibi bir takım bozguncu şahsiyetsizler türer.

3- "...siz ihramlı iken..." buyrularak Hac ibadetinin şartı olan ihram hatırlatılıyor, bunun da Allâh'a karşı verilmiş bir söz olduğuna işaretle, ihram yasaklarına her halde riâyetin gerektiği bildirilerek de, çok ciddi olmaya davet edilmektedir.

4- "...Avlanmayı helal saymayarak..." Avlanmak mübah olduğu halde, ihramda iken hac ibadetindeki ciddiyeti bozacak olan bu avcılık yasak edilmiştir. Bu yasağa her halde riâyet hatırlatılmaktadır.

5- "...Size okunacak olanlardan başka..." bu kısımda dikkatler, o okunacak âyetlere çevriliyor. Yenmesi haram olan, yani zararlı olduğu için yasaklanan hayvanları öğrenme ihtiyacı duyurulmaktadır.

6- "... hayvanların behîmisi sizin için helal kılındı." Hayvanların çeşitleri sayılamayacak kadar çoktur. Ama bunların hepsi insan sağlığına elbette yararlı değildir. Yararlı olanlar helal kılınmıştır. Yararlı olmayanlar ayrıca belirtilmiştir. Gıda ve sağlık bakımından insanların çok dikkatli olması gerekir. Bu konuda da her şeyi en iyi bilen Allâh'ın beyanı dikkate alınması lazımdır.

7- "...Şüphesiz Allâh, dilediği hükmü verir." Kesin olarak bilinmesi gereken bir husus vardır. O da, Allâh'ın muhakkak iyilik irade etmesidir. O hiçbir sûrette kötülük dilemez. Böyle olunca Allâh'ın bize verdiği emirlerin iyi iradesiyle verilmesidir. Buna kat'iyyetle inanmamız ve O'nun emirlerini severek, sevinerek kabul etmemiz lazımdır. İşte îmansızların bütün çabalarının hiçe çıkmasının, hayalden öte geçmemesinin sebebi, bu noktada yatmaktadır.

(Bu sûredeki gelecek âyetlerle birlikte Bakara 40, 168, 177. En'am 152. Araf 157. Tevbe 111. Nahl 91. İsrâ 34, 35. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 2

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لاَ تُحِلُّوا شَعَآئِرَ اللّٰهِ وَلاَ الشَّهْرَ الْحَرَامَ
وَلاَ الْهَدْىَ وَلاَ الْقَلاَئِدَ وَلاَ آٰمِّينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ يَبْتَغُونَ فَضْلاً
مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا ؕ وَاِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا ؕ وَلاَ يَجْرِمَنَّكُمْ
شَنَاٰنُ قَوْمٍ اَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اَنْ تَعْتَدُوا ۘ
وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى ۘ وَلاَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْاِثْمِ
وَالْعُدْوَانِ ۘ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh'ın şeâirine saygısızlık etmeyin. Haram olan aya da etmeyin. Kurbanlıklara da etmeyin. Gerdanlıklara da etmeyin. Rablerinden bir fazlı kerem ve bir rıza ümid ederek Beyti Haram'a yönelenlere de (saygısızlık) etmeyin. İhramdan çıktığınız zaman da artık avlayabilirsiniz. Mescid-i haramdan men ettiler diye bir kavmin buğzu, sizi kat'iyyen tecavüz etmenize de zorlamasın. İyilik ve takva üzerinde de yardımlaşın. Günah ve düşmanlık üzerinde ise yardımlaşmayın. Allâh'tan da korkun. Şüphesiz Allâh, cezası şiddetli olandır."

ÎZAHI:

Geçen âyetin devamı durumunda olan bu âyette de ehli îmana hitap ederek:

1- " Ey îman edenler! Allâh'ın şeâirine saygısızlık etmeyin..." buyruluyor. 'ŞEÂİR' şâirenin cemidir. Menasik-i hac; yani haccın bütün yapılması gereken niyet ve fiilleridir. Aynı zamanda dinin bütün delilleri ve mukaddes olan her şeyidir. Buna göre hacc ahkamı başta olmak üzere dinimizin tümüne bağlı, saygılı ve itinalı olmamız, bilhassa ciddi olmamız emrediliyor.

2- "...Haram ayına da saygısızlık etmeyin..." Yani bu ayda harp etmeyin, saygılı olun, buyruluyor. Bu nehiyde de ciddiyet istenmektedir. Bu kısmının mensuh olduğunu söyleyen müfessirler de vardır.

3- "...Kurbanlıklara da etmeyin..." Yani kurban kesmek için getirilen ve "HEDY" denilen deve, sığır ve koyun-keçi gibi hayvanlara karşı da saygılı olun. Onları heçimsemeyin, vurup döğmeyin, aç susuz bırakmayın, bunları korumak için birbirinize yardımcı olun.

4- "...Gerdanlıklara da etmeyin..." Kurbanlık hayvanların boyunlarına veya örküçlerine tanınması için asılan şeyler. Çeşitleri çoktur. Bir hayvanda böyle bir gerdanlığın görülmesi, onun kurbanlık olduğuna delalet eder. Bu kısmın da mensuh olduğu söylenmiştir.

5- "...Rablerinden bir fazlı kerem ve bir riza ümid ederek Beyt-i Harama yönelenlere de (saygısızlık) etmeyin..." Gerek ticaret, gerek ibadet için Kabe-i muazzamaya gelenlere de saygılı, hürmetkar olmamız hatırlatılıyor. Bakara sûresinin 197. âyeti kerimesinde de belirtildiği gibi, gerek oranın yerlileri, gerekse taşradan gelenler hepsinin de bir birlerine saygılı ve hürmetkar olmaları talimatı verilmiştir. Ancak oraya düşmanlık kastıyla, fitne çıkarma gayesiyle gelenler olursa, onlara karşı ne gerekiyorsa yapılır.

6- "...İhramdan çıktığınız zaman da artık avlayabilirsiniz..." İhramlı iken avlanmanın yasaklığı geçen âyette bildirilmiş idi. Ama Hacc veya umre ibadetlerinin bitiminde ihramdan çıkınca av avlama da mübah olarak serbest. İsteyen avlayabilir.

7- "...Mescid-i Haram'dan men ettiler diye bir kavmin buğzu sizi kat'iyyen tecavüze de zorlamasın..." Mekke'nin fethinden önce, müşrikler, müslümanları men etmişler, Kabe'ye koymamışlardı. Bu durum müslümanların hatırından çıkmıyordu. Artık Mekke, müslümanların eline geçince, fırsat düşkünü olmamaları, olgunlukta örnek davranmaları gerektiği hatırlatılmış ve sıkıca tenbih edilmiştir. Mü'minun sûresi 96. Fussılet sûresi 34 âyetler, bu noktayı daha iyi tefsir eder.

8- "...İyilik ve takva üzerinde de yardımlaşın. Günah ve düşmanlık üzerinde ise, yardımlaşmayın. Allâh'tan da korkun..." İnsanlar hiçbir zaman birbirisiz olamaz. Kâfir de olsa, mü'min de olsa bir zaruret hasıl olur; birbirlerine muhtaç olurlar. Savaş olmadığı sürece kâfirlerle dahi iyi geçinmek ve uygun olan hususlarda yardımlaşmak gerekir. Bilhassa onları dine davet etme bakımından fırsatlar kaçırılmamalı, hatta aranmalı.

Mü'minler, kendi aralarında ise her zaman maddî ve manevî yardımlaşmak ile mükelleftirler. Bu nokta asla unutulmamalı.

Günah işlemek de, yani Allâh'ın haram ettiği her şeyde asla yardımlaşma yoktur. En basit saydığımız sigara içmekte dahi yardımlaşma günah işlemektir. Evlat, baba veya anasına da olsa yardımda bulunamaz.

Düşmanlıkta da yardımlaşılamaz. Müslümanın müslümana yaptığı düşmanlıkta onların arasını bulmak, onları barıştırmakla mükellefiz. Fakat, kâfirlerle savaş halinde müslümanların birbirleri ile yardımlaşmaları şarttır.

9- "...Şüphesiz Allâh, cezası şiddetli olandır." Bu hususu dikkate alarak O'nun emirlerine sarılmamız, nehiylerinden kaçmamız gerekir. Allâh korkusunun unutulması, kötülüklere sürüklenmenin başlıca sebebidir. Biz Allâh'ın korkusu ile karşılaşacağımız haramlara değil, onun müjdesini alacağımız ibadetler ve iyi işlere sarılalım.

Âyet: 3

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيْرِ
اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَآ أَكَلَ
السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا
بِالْأَزْلَامِ ذٰلِكُمْ فِسْقٌ اَلْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ
فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي
مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣﴾

Meâli:

"Size ölü, kan da, domuz eti de, Allâh'tan başkası için O'nun adına anılan da, boğulmuş olan da, vurulmuş olan da, yuvarlanmış olan da, süsülmüş olan da, canavarın yediği de -kestikleriniz hariç- dikililer üzerine kesilen de, fal oklarıyla kısmet aramanız da haram kılınmıştır. Bu bir fırtmaktır.

Bu gün kâfirler dininizden ümitlerini kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın. Benden korkun. Bu gün size dininizi ikmal ettim,

size olan nimetimi de tamamladım. Ve size din olarak İslam'a razı oldum. Kim de açlık içinde çırpınırsa, günaha yönelmeksizin (yiyebilir). Şüphesiz Allâh'da çok mağfiret eden, merhametli olandır."

İZAHI:

Geçen 1. âyette işaret edilen etlerinin yenmesi haram olanlar Bakara sûresinin 173. âyetinde de belirtildiği gibi burada açıklanmıştır. Bunları şöyle anlamaya çalışalım:

1- "Ölü..." Eti yenen kara hayvanlarından hangisi olursa olsun "leş" dediğimiz ölmüş hayvanların yenmesi haramdır. Bu leşlerin -haram olan- kanları çıkmamış, etlerinin arasında kalarak zararlı hale getirmiştir. Ayrıca hareketten kesildiği için hücre sızıntılarını ve diğer atılması gereken zerrecikleri atmadığından dolayı zehirlenmiştir. Mikropların yuvası haline geldiği de bilinen şeydir. Bizi seven ve sağlığımızı bizden iyi bilen Allâh haram etmiştir.

2- "...kan..." En'âm sûresinin 145. âyetinde belirtildiği gibi akıcı olan kan. Ciğerler ve dalaklardaki kanlar değil. Tıp ilminde de sabit olduğu gibi, kanın midede hazmı çok zor olur. Mideye gelen kanı midenin temizleyip onun bulaşığından kurtulmanın çok güç olması, mikropların kana kolayca karışıp orada üreme imkanını bulması, gibi daha da bizim henüz bilemediğimiz sebeplerle sağlığa zararlı olduğu için haram kılınmıştır. Ayrıca cahiliyyet devrinde ve halen şimdi bazı yerlerde hayvanın kan damarına bıçak veya benzeri şey vurularak çıkan kanı içerlermiş. Böyle yapmanın hayvanlara bir zulüm olduğu açıktır. Yine cahiliyyet devri adetlerinden hayvanlardan kan alınarak bir bağırsağa doldurulup kıymetli misafirlere yapılan değerli bir ikrammış. Allâh'ın sevmediği bu gibi insanlık dışı şeyler sebebi ile de kan haram kılınmıştır.

3- "...Domuz eti..." daha diri iken bakıldığı zaman içimizi karıştıran şekliyle bizde nefret uyandıran bu hayvanın etinin zararlı olması artık tartışmaya değer olmaktan çıkmıştır. Bütün vücudunun bir mikrop deposu olduğu, bütün hücrelerinin insan sağlığına hatta ruhiyatına zararlı olduğu kesindir. Bunu da, bizi de yaratan Allâh bildiği için haram kılmıştır.

4- "...Allâh'tan başkası için onun adına anılan da..." Allâh'ın yarattığı hayvanı Allâh için değil de bir başkasının şerefi için kesilmesi, düşünen kimse için büyük bir isyandır. Bu kesim şekli, Allâh'ı bırakıp başkasına tapmanın bariz bir delilidir. Putları anarak, tekkeleri anarak, bazı şahısları anarak kesilmelerde şirke varan inanç şekli olduğu için haram kılınmıştır.

5- "Boğulmuş olan da vurulmuş olan da yuvarlanmış olan da süsülmüş olanda, canavarın yediği de..." Her hangi bir şeyle boğazından boğularak veya suda ölen (küfür diyarındaki alnına vurularak ölenlerde böyle), her hangi bir yüksek yerden yuvarlanarak ölen, başka bir hayvanın süsmesiyle kafa vurmasıyla ölen hayvanların da etlerinin yenmesi haramdır. Ancak ölmeden önce yetişilip kesilirse yenir.

6- "...Dikililer üzerine kesilen de..." Cahaliyyet devrinde her hangi bir anı için taşlar dikilirdi. Şimdi de böyle şeyler yapılıyor. Dikili putlar da böyle denilmiştir. Bunlar için kesilenler de 4. kısımdakiler gibi haramdır.

7- "...Fal oklarıyla kısmet aramanız da..." Bir çeşit fal olan bu çeşit şans arama da haram kılınmıştır. Bu şekilde Allâh'tan yüz çevirip fal oklarından emir alma, onlarda çıkacak olan daha önce yazılmış "yap, yapma" gibi yazılara göre karar vermek, insanı aklıyla, îmanıyla bilgisiyle değil, kuru bir saplanmayla tamamen cehalete sürüklendiği rüzgar önünde uçan hafif şeyler gibi iradesiz kalacağından haram kılınmıştır.

8- "...bu bir fırtmaktır..." "FISK" çıkmak manasınadır. Tutulması gereken bir şeyin tutunamayıp çıkmasına türkçemizde "fırtmak" denildiğini biliyoruz. İşte içinde durması gereken Allâh yolunda durmayıp da sapık yola çıkanlara "fırtanlar" deriz. Bu fırtanlar, dünyada saâdetten, âhirette cennete girmekten fırtanlardır. Allâh bizi sevdiği için bunu haram kılmıştır.

9- "...Bu gün kâfirler, dininizden ümitlerini kesmişlerdir..." Bu âyeti kerime gelinceye kadar müslümanları sapıtma ümidinde olan kâfirler, bu âyete ve sair bütün Kur'ânı Kerîme sımsıkı sarılan müslümanların halini görünce İslâm dinini bozma, müslümanları sapıtma, ümidlerini kestiler. Bir müjde olarak onların bu halini Müslümanlara bildirdi. Cuma günü arafatta nâzil olan bu âyeti kerime ile cahiliyyet devri kapanmış oldu. Kıyâmete kadar devam edecek olan îman, ilim, ahlak ve fazilet devri açılmış oldu. Bu günün kâfirleri de onlar gibi sapıtma çabasındalar ya asla başarıya ulaşamayacaklar. Zaman zaman onların da ümidleri kesilecek. Mü'minler ise daima ümidle yaşarlar.

10- "...Artık onlardan korkmayın. Benden korkun..." Allâhu zülcelal, bu beyanı ile mü'minleri düşman korkusundan kurtarıp tamamen kendine güvenmeleri, kendine yönelmeleri gerektiğini, aksi halde kuvvetten düşüp dünyada kâfirlere mağlub olabileceklerini, âhirette ise cehennemi boylayacaklarını hatırlatarak yalnız kendisinden korkmalarını istemiştir.

11- "...Bu gün size dininizi ikmal ettim. Size olan nimetimi de tamamladım... Ve size din olarak islama razı oldum..." buyurmakla, müjdelerin en mükemmelini vermiştir. Artık mü'minler tam işleyen devletlerini kurmuş, Mekke-i mükerreme fethedilmiş, Kâbe etrafında çırıl çıplak dolaşanlar kalkmış, korkusuzca hacc farizalarını eda ediyorlar. Akaidleri, ahlakları, ibadetleri, bütün hukuk hükümleri hakkında tam bilgiler alınmış, her yönden kemale ermiş bir din, her bakımdan tamamlanmış huzur nimeti, ilel ebed devam edecek bir ilahi yol açılmıştır.

Açılan bu yolun adının da "İSLÂM" olduğu açıklanmış, Cenabı Hak'da 'RIZA' damgasını basmıştır. Artık kıyâmete kadar bozulmadan devam edecek olan din, İslâm dinidir. Bütün dinleri silmiş, bir tek Allâh'ın dini İslâm kalmıştır. Artık başka isimlerle bu din çarpıtılamaz. Halen de uğraşıyorlar. Fakat karınca kayadan ne koparabilir.

12- "...Kim de açlık içinde çırpınırsa, günaha yönelmeksizin (yiyebilir)." Beyanı ile, ölüm tehlikesi ile karşılaştıran bir açlık olduğu zaman haram olan etlerin de ölümü önleyecek miktarda yenmesinin cevazı verilmiştir. Çünkü:

13- "...Şüphesiz Allâh da çok mağfiret eden, merhametli olandır."

(Bakara 132, 173. Âl-i Imran 19, 83, 85. Bu sûre 90. En'am 118, 119, 121, 138, 145, Tevbe 33. Nahl 115, 116. Feth 28. Saff 9. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 4

يَسْئَلُونَكَ مَاذَآ اُحِلَّ لَهُمْ ۖ قُلْ اُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ ۙ وَمَا عَلَّمْتُمْ
مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللّٰهُ ۖ فَكُلُوا مِمَّآ
اَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهِ ۖ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۖ
اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤﴾

Meâli:

"Sana kendilerine nelerin helal kılındığını soruyorlar. "size iyi temiz olanlar helal kılınmıştır. Ve Allâh'ın size öğrettiği şeyden - köpek yetiştiriciler olarak- kendilerini yetiştirdiğiniz yararlı (hay-

van)lardan ürettikleriniz. İşte onların size tutuverdiklerinden de yiyin. Ona Allâh'ın adını da anın. Allâh'tan da korkun. Şüphesiz Allâh hesabı çabuk olandır"de."

İZAHI:

Geçen âyette haram olanlar anlatılınca Peygamber efendimize helal olanları sormaya başladılar. Bunun üzerine:

"...Size iyi temiz olanlar helal kılınmıştır..." buyuruldu. Haram oldukları açıklananların dışında kalan, eti yenen hayvanların temiz ve iyi olanlar işareti verildi. Tabii ki canavar, tilki, ayı, yılan, kurbağa, salyangoz gibi hayvanlar değil. Koyun, keçi, dağ keçisi, sığır, deve, manda, kaz, ördek, tavuk, tavşan gibi hayvanların besmele ile Allâh için kesilmiş temiz iyi olanların helal kılındığı bildirilmiştir.

Ayrıca av hayvanları yetiştiricileri vardır. Bunlardan köpek yetiştirenler daha çok olduğu için "mükellebîn" sözü âyette yer almıştır. Kuş yetiştirenler de vardır. Onlara da "mutayyarîn" denilir. İyi yetiştirilmiş olan bu hayvanların sahipleri için yakaladıkları avlar da besmele çekilerek yenilir. Av hayvanları salıverilirken de besmele çekilmelidir. Unutulursa zararı yok. Yerken besmele çekilir.

Av hayvanı ölmezden önce yakalanırsa, besmele çekilerek kesilir, ölmüş ise zararı yok. Fakat avlayan hayvan avı parçalamış veya birazını yemişse yenmez. Çünkü onu o avcı hayvan, sahibinin için değil, kendisi için avlamış olduğu anlaşılır.

Avcılık pek tavsiye edilecek şey olmamakla beraber haram değil, helal de değil, mübah kılınmıştır. Avlamak da mübah, etini yemekte mübah. Her zaman Allâh korkusunu kalbimizden çıkarmamalıyız. Hesabı görecek olan Allâh'tır. Hem de hesapları çabucak görendir.

Âyet: 5

اَلْيَوْمَ اُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ ۖ وَطَعَامُ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ
حِلٌّ لَكُمْ ۖ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ ۖ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ
وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ اِذَا
اٰتَيْتُمُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي

أَخْدَانٍ ۖ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ ۖ وَهُوَ فِي
الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٥﴾

Meâli:

"Bu gün size iyi ve temiz olanlar helal kılınmıştır. Kendilerine kitap verilenlerin yemeği de size helaldir. Sizin yemeğiniz de onlara helaldir. Mü'min kadınlardan iffetli olanlarla sizden önce kendilerine kitap verilenlerin namuslu kadınları da namuslu olarak zinaya kaçmaksızın ve gizli dost tutmayarak mehirlerini kendilerine verdiğiniz zaman (helaldir). Kim de îmanı inkar ederse, onun yaptığı boşa gitmiştir. Hem de o, âhirette hüsrana uğrayanlardandır."

ÎZAHI:

Geçen âyette de belirtildiği gibi bu âyette de iyi ve güzel olanların helal kılındığı tekrarlandı. Ayrıca ehli kitabın Allâh'ın adını anarak kestiklerinin de helal olduğunu belirtmek üzere:

"...Kendilerine kitap verilenlerin yemeği de size helal kılındı..." buyrulmuştur. Burada "TAAM"dan maksat ekseri müfessirlere göre, kendi inançlarına göre Allâh'ın adını anarak kestikleri hayvanların etleridir. Değilse, bilindiği gibi onlar, domuz, yılan çayan hepsini düz bastı yerler. Bunlar bize haramdır. Bizim kestiklerimiz ve bütün yediklerimizi onlar zaten yiyorlar.

Ehli kitaptan olan ve kendi inançlarına göre yaşayan iffetli, namuslu kadınlarla müslümanların evlenmesi de caizdir. Onlara da mehirleri verilir. Zinacılık ve gizli dost gibi şeylerin haramlığı devamlıdır. Müslüman kadınlarla ehli kitabın evlenmeleri ise asla caiz değildir.

Allâh'ın beyan ettiği haram ve helala îman etmeyenler de kâfirdir. Öylesinin işlediği bütün iyilikler, çöküp gitmiştir. Onlara hiçbir yararı yoktur. Mesela elektrik gibi insanların yararına olan pek çok icadlar ve hizmetler vardır. İmanı olmayanlara bu icad ve hizmetlerin hiç mi hiç fâidesi yoktur. Hem de öyleleri, îmansızlıkları yüzünden âhirette en büyük zarara uğrayanlardandır.

Âyet: 6

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اِذَا قُمْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ
وَاَيْدِيَكُمْ اِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ اِلَى
الْكَعْبَيْنِ ۭ وَاِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا ۭ وَاِنْ كُنْتُمْ مَّرْضٰٓى اَوْ عَلٰى
سَفَرٍ اَوْ جَاۗءَ اَحَدٌ مِّنْكُمْ مِّنَ الْغَاۗىِٕطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَاۗءَ فَلَمْ
تَجِدُوْا مَاۗءً فَتَيَمَّمُوْا صَعِيْدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوْا بِوُجُوْهِكُمْ
وَاَيْدِيْكُمْ مِّنْهُ ۭ مَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِّنْ حَرَجٍ وَّلٰكِنْ
يُّرِيْدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهٗ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿٦﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Namaza kalktığınız zaman, yüzünüzü ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın. Başınıza da meshedin. Topuklarınıza kadar ayaklarınızı da (yıkayın) ve eğer cünüb olduysanız, hemen iyice temizlenin. Şâyet hasta iseniz veya seferde iseniz veya sizden biri su dökmeden geldi ise veya kadınlara dokunuştunuz da su bulamadıysanız, artık temiz bir toprağa teyemmüm edin ve ondan yüzlerinize ve ellerinize sürün. Allâh size karşı bir zorluk yapmak için irade etmiyor. Fakat şükredersiniz diye sizi temizlemesi için size nimetini tamamlaması için irade buyuruyor."

İZAHI:

Kullarını çok seven ve onların sıhhatini, selâmetini, tertemiz olmalarını isteyen Allâhu Teâlâ, yine îman edenlere hitap ederek:

1- "Ey îman edenler! Namaza kalktığınız zaman, yüzünüzü ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın. Başınıza da meshedin. Topuklarınıza kadar ayaklarınızı da (yıkayın).." buyuruyor. Yani abdestsiz olanlar namaza kalktıkları zaman, önce abdest alsınlar. Abdestin farzları olan yüzler, eller, kollar dirseklere kadar yıkanır. Başa da meshedilir. Başın her yerini kaplayarak meshetmek efdal olmakla beraber dörtte birini meshetmek de caizdir. Hanefi mezhebinde dörtte birinden aşağısı caiz değildir. Ayakların topuklara kadar yıkanması da farzdır. Ayaklarda ab-

destli giyilmiş mestler var ise bunlar üzerine de bir gün, seferde olursa üç gün meshetmek caizdir.

2- "... Eğer cünüb olduysanız, hemen iyice temizlenin..." yani gusül yapın. Bütün bedeni hiçbir kuru yer kalmaksızın iyice yıkayın. Ağzınızın içini çalkalayın, burnunuza da su çekin.

3- "... Şâyet hasta iseniz veya seferde iseniz veya sizden biri su dökmeden geldi ise veya kadınlara dokunuştunuz da su bulamadıysanız artık temiz bir toprağa teyemmüm edin ve ondan yüzlerinize ve ellerinize sürün..." buyrularak bir kolaylık verilmiştir. Gerek abdest gerek gusül için suyun bulunmadığı veya kullanma imkanı olmadığı zaman, temiz bir toprağa eller vurularak yüze sürülür. İkinci bir daha vurularak ellere dirseklere kadar sürülür.

Çok uzayacak olan bu konu etraflıca öğrenilebilmesi için fıkıh kitaplarına başvurmak gerekir.

4- "...Allâh size karşı bir zorluk yapmak için irade etmiyor. Fakat şükredersiniz diye sizi temizlemesi için size nimetini tamamlaması için irade buyuruyor." Allâh'ın verdiği bütün emirlerde bir hikmet aranması gerekir. Kimsenin zoruna gitmemeli. Burada da Allâh bir zorluk çıkarmak istemiyor. Aksine bizim için kolaylık gösteriyor. Geniş düşünürsek hayatı kolaylaştırıcı olduğunu görürüz. Dinimizin her hükmü hayatı kolaylaştırıcıdır. Bir zorluk aramak, düşüncesizliğin ta kendisidir.

Âyet: 7

وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِى وَاثَقَكُمْ بِهٖٓ اِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا ۘ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ﴿٧﴾

Meâli:

"Allâh'ın size olan nimetini ve: "dinledik itaat de ettik" dediğiniz zamanki kendisiyle sizi bağladığı misakı hatırlayın. Allâh'tan da korkun. Şüphesiz Allâh göğüslerdeki sır sahiplerini en iyi bilendir."

İZAHI:

Allâhu Teâlâ, mü'minlerin toparlanmalarını tazelemek ve ciddiyetlerini pekiştirmek için kendilerine verilen İslâm nimetini ve Rasulullâha

verdikleri sözleri hatırlamalarını emrediyor. Daima Allâh'tan korkmalarını, O'nun bütün gönüllerde olanı bildiğini duyuruyor.

Âyet: 8

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ ۖ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعْدِلُوا ۚ اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh için dimdik duranlar, adaletle şehadet edenler olun. Bir kavmin buğzu sizi adalet yapmamanıza zorlamasın. Adalet yapın. O, takvaya daha yakındır. Allâh'tan da korkun, muhakkak Allâh, yapmakta olduğunuzdan iyi haberi olandır."

İZAHI:

Geçen âyetle mü'minlerin ciddiyetini tazeledikten sonra bu âyette yine îman edenlere hitap ederek dinimizde Allâh için dimdik durulması ve adaletle şahitlik yapılması emredildi. Bilhassa geçmişten kalan buğuz, kinden dolayı da adaletsizlik yapılmaması hatırlatıldı. Adalet yapmanın takvaya daha yakın olduğu açıklandı. Allâh'tan korkulması emredildikten sonra, Allâh'ın yaptığımız her şeyden mükemmel haberi olduğu da bildirilmiştir.

(Bu sûre 2. Nisa 135. En'âm 152. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 9

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّـٰلِحَـٰتِ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٩﴾

Meâli:

"İman edenler ve yararlı işler yapanlar. Allâh onlar için bir mağfiret bir de büyük mükâfat vaad etti."

ÎZAHI:

Allâh'ın bir müjdesi daha. Tevbe sûresinin 72. Nur sûresinin 55. âyetlerinde de müjdelendiği gibi bu âyetle de îmanlı olanların yararlı amel yapmalarıyla kendileri için tam bir mağfiret ve büyük bir mükâfat vadi yapılmıştır.

Âyet: 10

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٠﴾

Meâli:

"Küfredenler, âyetlerimizi de yalanlayanlar yok mu. İşte bunlar, cehennemin dostlarıdır."

ÎZAHI:

Bu kâfir ve yalancıların akıbetlerini daha iyi anlamamız için şu âyetleri de tetkik edelim:

(Bakara 39. En'âm 49. Araf 37, 147. Hacc 7. Rûm 16. Hadid 19. Teğabün 10. âyetler.)

Âyet: 11

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ هَمَّ قَوْمٌ اَنْ يَبْسُطُوٓا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۗ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۚ ﴿١١﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh'ın size olan nimetlerini hatırlayın. Hani bir kavim size ellerini uzatmaya yeltendi de, onların ellerini sizden çekmişti ya. Allâh'tan da korkun. Hem de mü'minler, yalnız Allâh'a güvensinler."

ÎZAHI:

Bu âyetin nüzûlünde birkaç sebep rivâyet edilmiştir. Bunlardan birini alalım. Meharib kabilesi 'Ğavras ibni Haris' adında birini

Rasulullâhı öldürmek üzere gönderdiler. Yanında silahı bulunmayan ve yalnız başına oturan Peygamberimize kılıncını çekerek:

- "Seni kim kurtarabilecek?" dedi. Rasulullâh da:

- "Allâh!" dedi. Hemen ötekinin elinden kılıncı düşüverdi. Onu alan Peygamber efendimiz o kâfire:

- "Seni benden kim kurtaracak?" dedi. O kâfir de:

- "Hiç biri" dedi. Ve "Kılınç alanın en hayırlısı ol" dedi. Rasulullâh ona:

- "Allâh'tan başka ilah olmadığına ve benim Allâh'ın Rasulü olduğuma şehadet edersin" buyurdu. O da:

- "Seninle savaşmayacam ve seninle savaşan kavim ile beraber de olmayacam" diye söz vermesi üzerine Rasulullâh kılıncını vererek salıverdi. Kavmine dönünce: "İnsanların en hayırlısının yanından size geldim" dedi ve durumu onlara anlattı.

Bu ve benzeri Allâh'ın yardımlarını hatırlatmak üzere bu âyet nâzil oldu. Bu âyeti kerimede, Allâh'ın yardımlarını hatırlamaları Allâh'tan korkmaları ve daima O'na güvenmeleri emredilmiştir.

(Bu sûre 7. Âl-i Imran 103. Ahzab 9. Fâtır 3. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 12

وَلَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ مِيثَاقَ بَنِى اِسْرَآئِيلَ ۚ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَىْ عَشَرَ
نَقِيبًا ۖ وَقَالَ اللّٰهُ اِنِّى مَعَكُمْ ۖ لَئِنْ اَقَمْتُمُ الصَّلٰوةَ وَاٰتَيْتُمُ
الزَّكٰوةَ وَاٰمَنْتُمْ بِرُسُلِى وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَاَقْرَضْتُمُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا
لَاُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَاُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ ۚ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيلِ ﴿١٢﴾

Meâli:

"Andolsun Allâh Benî İsrail'in güvencesini aldı ve kendilerinden on iki tane temsilci gönderdik. (buyurdu) Allâh da: "şüphesiz ben sizinleyim" demişti. Eğer hakikaten namazı kılarsanız, zekatı da

verirseniz, benim peygamberlerime de îman ederseniz ve onlara tazimle yardımcı olursanız, Allâh'a da güzel bir ödünç yatırım yaparsanız, andolsun kesinlikle sizden günahlarınızı siler kapatırım ve andolsun sizi muhakkak altından ırmaklar akan cennetlere koyarım. Artık bundan sonra sizden kim küfrederse, yolun dengesini sapıtmıştır."

İZAHI:

Allâhu Teâlâ, sözü yine İsrail oğullarına çevirerek mü'minlere onlardan örnekler veriyor. Mûsâ Aleyhisselam ve kavmi firavunun şerrinden kurtulduktan sonra beyti makdis civarına yerleşmelerini emretti. Orada da Ken'aniler oturuyor ve çok güçlüler idi. Bu ken'anilerin durumunu araştırmak üzere her kabileden birer aklı başında temsilci seçerek oraya gönderdi. Bundan maksat, orayı iyice keşfedip nereden nasıl gireceklerini öğrenmek idi. Aynı zamanda bu bir sır idi. Kimsenin bilmemesi gerekiyordu. Bunlar gittiler. Baktılar ki çok güçlü bir devlet. Korktular, döndüler -gizli olduğu halde- durumu kavimlerine anlattılar ve caygınlık ve yılgınlık meydana getirdiler. Bunlardan ikisi sözünde durdu. Böylece verdikleri sözü bozmuş oldular.

Gelecek âyette de belirtileceği gibi bunlar, her yönden güvencelerini bozdular. Namaz, zekat ve sair sözlerinde durmadılar. Yollarının dengesini sapıttılar. Akıbetlerini beyan etmek üzere:

Âyet: 13

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً ۖ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ ۙ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ ۚ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَىٰ خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ ۖ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾

Meâli:

"Artık güvencelerini bozmaları sebebiyle onlara lanet ettik kalplerini de kas katı yaptık. Kelimeleri yerlerinden kaydırıyorlar, hatırlatıldıklarından olan şansı da unuttular. Onlardan birazı hariç kendilerinden hainlere muttali olmaya devam edeceksin. Onları (yine de) bağışla ve hoşgör. Şüphesiz Allâh iyilik yapanları sever."

İZAHI:

Geçen âyetteki beyan edilen tüm sözleri bozdular. Kendi menfaatlerine olduğu halde alışageldikleri kaypaklığı bırakmadılar. Bundan dolayı Allâh'ın rahmetinden, ihsanından kovuldular. Yurt tutamadılar. Oradan oraya kovularak yaşadılar. Bunu hak etmişlerdi. Tevrat'ın kelimeleri ile oynadılar, kimini değiştirdiler, kimini de büsbütün çıkarıp attılar. Kendilerine çevrilen bu yüce nasibi, bu büyük şansı unutup kaçırdılar. Halen de öyleler. Şimdi Kudüs civarına yerleşmeye çalışıyorlar ise de, görülüyor ki tutumları, dedelerininkinden farksız olduğundan ergeç buradan da sürülecekler. Çünkü ellerindeki Tevrat veya talmut veya protokolları, onlara çarpık fikirler veriyor. Yönlerini daima bâtıla çeviriyor. Oynadıkları bütün oyunlar, ayaklarına dolaşıyor, yaptıkları bütün hileler, kazdıkları kuyuya sürüklüyor.

Biz Müslümanlar bu örneklerden yararlanamazsak, kitabımıza sarılıp bize gösterilen yolu tutmazsak, bizim de halimiz perişandır.

(Bakara 27, 63, 75, 83, 93. Nisâ 46, 154, 155. Enfâl 56. Ra'd 25. Bu sûre 70. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 14

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوٓا اِنَّا نَصَارٰٓى اَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا
مِمَّا ذُكِّرُوا بِهٖ ۠ فَاَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاۤءَ اِلٰى يَوْمِ
الْقِيٰمَةِ ۭ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللّٰهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُوْنَ ﴿١٤﴾

Meâli:

"Biz nasârayız" diyenlerden de güvencelerini almıştık da kendisiyle hatırlatıldıkları şansı unutuverdiler. Biz de aralarında kıyâmet gününe kadar (sürecek olan) düşmanlık ve kini salıverdik. Allâh onlara yapıyor olduklarını ileride haber verecek."

İZAHI:

Allâh, Hıristiyanlardan da örnek veriyor. Kendilerine "NASAR" adını vererek "biz nasârayız" diyen Hıristiyanlardan da bir söz alınmıştı. Ellerindeki incilde son peygamber Muhammed Aleyhisselamın geleceği müjdelendiği halde, Allâh'a verdikleri sözü bozdular ve Muhammed'e îman etme, Müslüman olma şanslarını unutup kaçırdılar. Bu hususta Ya-

hudilerin durumuna düştüler. Allâh da onların arasına kıyâmete kadar devam edecek olan kin ve buğuzu yerleştiriverdi. Gerek Hıristiyanların kendi aralarında, gerekse Hıristiyanlarla Yahudiler arasında sürüp gidecek olan çekişmeler, düşmanlıkları, anlaşamamazlıkları hak ettikleri gibi yerleştiriverdi.

Tabiidir ki ileride kıyâmet gününde Allâh onlara bu yaptıkları şeyleri ve başlarına getirdikleri belâları haber verecektir.

Âyet: 15

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا
مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ۗ قَدْ
جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾

Meâli:

"Ey ehli kitab! Kitabdan gizlemekte olduğunuz şeylerden bir çoğunu size açıklayan, bir çoğundan da vazgeçiveren Rasulümüz size gelmiştir. Allâh'tan size bir nur bir de açıklayıcı bir kitap gelmiştir."

Âyet: 16

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ
الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾

Meâli:

"Allâh onunla, rızasına tabi olan kimseleri selâmet yollarına iletir. Hem de onları kendi izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır ve onları dosdoğru bir yola yöneltir."

ÎZAHLARI:

Allâhu teâla, ehli kitap olan Yahudi ve Hıristiyanlara hitap ederek, onların kitaplarındaki gizlediklerini açığa vuran hoş görülü Rasulünün geldiğini ve onlara Hıristiyanlığın ve Yahudiliğin karanlığından çıkarıp islamın nuruna kavuşturacak tam açıklayıcı bir kitabın geldiğini haber veriyor.

(Bakara 257. Âl-i Imran 64. Nisa 26. En'am 157. Yunus 108. Neml 92. İsrâ 9, 15. Zümer 41. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 17

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۖ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۗ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۚ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

Meâli:

"Muhakkak Allâh, o Meryem'in oğlu Mesihdir." Diyenler, andolsun kâfir olmuştur. "Allâh, Meryem'in oğlu Mesih ile anasını ve yer yüzündeki kimselerin hepsini helak etmek isterse, Allâh'tan kim bir şeye sahip olabilir?" de. Hem göklerin ve yerin, ikisi arasında olanların da mülkiyeti yalnız Allâh'a mahsustur. Dilediğini yaratır ve Allâh her şeye kadirdir."

Âyet: 18

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَىٰ نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ ۚ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ ۖ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَ ۚ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾

Meâli:

"Ve Yahudilerle Hıristiyanlar: "Biz Allâh'ın oğulları ve O'nun sevgilileriyiz" dediler. "Peki niçin günahlarınız sebebi ile sizi azablandırıyor ya? Siz ancak yarattıkları kimselerden birer beşersiniz" de. Dilediği kimseye mağfiret eder, dilediği kimseyi de azab

eder. Göklerin ve yerin, ikisi arasında bulunanların da mülkiyeti yalnız Allâh'ındır. Dönüş de yalnız O'nadır."

İZAHLARI:

Ehli kitab hakkındaki bize örnek olabilecek şeyler devamla anlatılıyor. "Meryem'in oğlu Mesih Allâh'tır" dediler. Bu yüzden kâfir oldular. Eğer Mesih Allâh ise, neden anasının ölümüne mani olmadı? Esasen Allâh mesihi de, anasını da, bütün insanları da helak etse, kim önüne geçebilir? Adem Aleyhisselamdan bu yana nice insanları ve başka mahlûkâtı yok etti ve nicelerini var etti. Bunu bir engelleyen çıkabildi mi? O her şeye kadirdir, dilediğini yapar. İnatçı kâfirler, bu kuru iddialarını tekrarlayarak:

"Yahudiler de Hıristiyanlar da: "Biz Allâh'ın oğullarıyız ve O'nun sevgilileriyiz" dediler." Bunlara cevap olmak üzere Allâh Rasulüne şöyle emir verdi: **"Peki niçin günahlarınız sebebi ile sizi azaplandırıyor ya? Siz ancak yarattıkları kimselerden birer beşersiniz" de. Sizin yaratılışınız da ölümünüz de elinizde değil. Bunu bildiğiniz halde neden inatlaşıyorsunuz" de**" habibim. Göklerin ve yerin mülkiyeti yalnız Allâh'ındır. O dilediğini yapar. Madem oğlusunuz, sevgilisisiniz de neden ona söz geçiremiyorsunuz? O'nun oğlu olan, O'nun gibi her şeye kadir olur. Hani sizde öyle bir kudret? Dönüşünüz ancak O'nun huzurunadır. Boşuna çabalamayın. Şu âyetlere de bakalım:

(Bu sûre 72, 75, 112, 116. Nisa 157. Tevbe 31. Meryem 34. âyetler.)

Âyet: 19

يَـٰٓأَهْلَ الْكِتَـٰبِ قَدْ جَآءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِنَ
الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَآءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ ۖ فَقَدْ جَآءَكُمْ
بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾

Meâli:

"Ey ehli kitab! Peygamberlerden bir ara verilmesi üzerine: "bize bir müjdeci ve uyarıcı gelmedi" demenize karşılık, size açıklayarak Peygamberimiz kendinize gelmiştir. Artık size müjdeleyici de uyarıcı da gelmiştir. Allâh her şeye de kadirdir.

İZAHI:

Yine ehli kitaba hitap edilerek, çok önemli değişik bir ifade ile son Peygamberin geldiğini haber vermiştir. İsâ Aleyhisselamdan sonra Peygamberimize kadar Peygamber gelmeyişini fırsat bilen ehli kitabın bahaneye kalkışarak "Bize bir müjdeci, bir uyarıcı gelmedi" demelerini önleyici ve kendilerine her şeyi açıklayıcı peygamberin geldiği bildirilmiştir. **"Artık size müjdeleyici ve uyarıcı da gelmiştir"** buyrularak, ehli kitabın bahanesi önlenmiştir.

İsâ Aleyhisselam ile peygamberimiz arasında bazı peygamberler geldiği rivâyet ediliyor ise de "FETRET" kelimesi bu ihtimale yer vermiyor. Fetret, aralı, ara vermek anlamındadır. Bu aranın miktarı hakkında da bazı ihtilaflar vardır. Bu ihtilafların ihtimale en yakın olanı altı yüz sene veya beş yüz altmış senedir. Bu arada Rasulullâh gelinceye kadar geçen devre içinde iyice bozulan tevratla İncil, insanlara manevî bir yön veremez oldu. Kimse kimseyi dinlemez, gücü yetenler zulümden ellerini çekmezler, ortada belli bir hukuk sistemi yok, herkesin yaptığı yanına kalıyor, bunalım arttıkça artıyordu. Bu durumdan faydalanan bahaneciler de artıyordu. Fuhuş almış yürümüş, içki çeşidi iki yüz sekseni aşmıştı. Dünyanın hemen her yeri huzursuzluktan kıvranıyor idi. İşte bu sırada bütün dünyanın imdadına yetişen Muhammed S.A.V.i Allâh göndermiş ve O'na tabi olmalarını emretmiştir. Allâh, her şeye kadirdir. Geçen âyetlerdeki ilgili âyetleri tekrarlayalım.

Âyet: 20

وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ يٰقَوْمِ اذْكُرُوْا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ جَعَلَ فِيْكُمْ اَنْبِيَآءَ وَجَعَلَكُمْ مُّلُوْكًا ۖ وَّاٰتٰىكُمْ مَّا لَمْ يُؤْتِ اَحَدًا مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٢٠﴾

Meâli:

"Bir zamanlar Mûsâ kavmine: "Ey kavmim! Allâh'ın size verdiği nimeti hatırlayın. İçinize Peygamberler koydu. Sizi hükümdarlar da yaptı. Alemlerden birine vermediğini de size verdi" demişti."

Âyet: 21

يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْاَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِى كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ
وَلَا تَرْتَدُّوا عَلٰٓى اَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿٢١﴾

Meâli:

"Ey kavmim! Allâh'ın size yazdığı mukaddes yere girin. Arkanıza da dönüvermeyin ki, zararlılar olarak çevrilirsiniz" (dedi)."

İZAHLARI:

Yine mü'minlere örnek olarak Mûsâ'nın kavmini göz önüne getiren Allâh, bize, siz de onlar gibi olmayın tenbihatını veriyor. İsrail oğullarının Mûsâ Aleyhisselama ve diğer Peygamberlere nasıl davrandıklarını naklederek, bizim, Peygamberimize çok sadık olmamız gerektiğine işaret buyuruyor.

Yine Mûsâ Aleyhisselam kavmine: "Allâh'ın size yazıp (ayırdığı) şu makaddes toprağa girin. Korkup da arkanıza dönüp kaçmayın, aksi halde çok beter bir hale düşürseniz" gibi nasihatler yaptı, yollar gösterdi ise de dinlemediler. Verdikleri korkulu cevapları şu:

Âyet: 22

قَالُوا يَا مُوسٰٓى اِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ ۖ وَاِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا
حَتّٰى يَخْرُجُوا مِنْهَا ۚ فَاِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَاِنَّا دَاخِلُونَ ﴿٢٢﴾

Meâli:

"Ey Mûsâ! Şüphesiz orada kahredeci bir kavm var. Onlar oradan çıkıncaya kadar kat'iyyen biz oraya giremeyiz. Eğer oradan çıkarlarsa biz de elbette girenleriz" dediler."

Âyet: 23

قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا
عَلَيْهِمُ الْبَابَ ۚ فَاِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَاِنَّكُمْ غَالِبُونَ وَعَلَى اللّٰهِ

فَتَوَكَّلُوٓا اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٣﴾

Meâli:

"Korkanlardan Allâh'ın kendilerine ihsan ettiği iki kimse: "Kapıdan onların üzerine girin. Oraya girdiğiniz zaman, siz muhakkak galiplersiniz. Eğer mü'minler iseniz, artık yalnız Allâh'a güvenin" dedi."

Âyet: 24

قَالُوا يَا مُوسٰٓى اِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَآ اَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ
اَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَآ اِنَّا هٰهُنَا قَاعِدُونَ ﴿٢٤﴾

Meâli:

"Ey Mûsa! Onlar orada oldukça, ebedi olarak oraya kat'iyyen biz giremeyiz. Artık sen Rabbinle beraber git ve savaşın. Biz işte burada oturanlarız" dediler."

Âyet: 25

قَالَ رَبِّ اِنِّى لَآ اَمْلِكُ اِلَّا نَفْسِى وَاَخِى فَافْرُقْ بَيْنَنَا
وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٥﴾

Meâli:

"Ey Rabbim! Şüphesiz ben, kendimle kardeşimden başkasına sahib olamıyorum. Artık bizim aramızla fâsıklar güruhunun arasını ayırıver" dedi."

Âyet: 26

قَالَ فَاِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ اَرْبَعِينَ سَنَةً ۚ يَتِيهُونَ فِى الْاَرْضِ
فَلَا تَاْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾

Meâli:

"(Allâh da) "Artık kesinlikle orası onlara kırk yıl yasaklanmıştır. Yer yüzünde şaşırıp duracaklar. Artık fâsıklar gürûhuna karşı tasalanma" buyurdu."

İZAHLARI:

Geçen 12. âyeti kerimede belirtilen temsilciler, mukaddes yerleri ve orada oturanları görünce yıldılar, onlara karşı duramayacakları kanaatine vardılar. İçlerinden ikisi hariç diğerleri: "Orada kahredici zorbalar var. Onlar oradan ayrılmadıkça, biz kesinlikle oraya giremeyiz, ne zaman ayrılırlarsa, o zaman gireriz" dediler.

Onlara uymayan, Allâh'tan korkan, Allâh'ı lütfettiği iki kişi "Gelin onların üzerine kapıdan yürüyün ve içeri dalın, siz oraya girdiğiniz zaman, onlar ses çıkaramaz galip olan siz olursunuz. Hem de mü'minler iseniz, ancak Allâh'a güvenin. Yılmayın" şeklinde söylediler. Bunu dinlemeyen ve inatlarında ısrar edenler, Mûsâ'ya dönerek:

"Ey Mûsâ! Biz kat'iyyen ebedi olarak, onlar orada iken oraya giremeyiz. Artık sen Rabbinle birlikte git ve savaş. Biz burada oturacaz. Buradan ayrılmamız mümkün değildir " demeleri üzerine onlardan ümidi kesilen Mûsâ Aleyhisselam; Allâh'a yalvararak:

"Ey Rabbim! Bunlarla başa çıkamadım. Kendimle kardeşim Harun'dan başkasına söz geçiremiyorum. Artık bizim aramızla o bozguncu korkak kalabalığın arasını ayırıver" dedi. Mûsâ'nın duasını kabul eden Allâhu zülcelâl:

"O yurt onlara kırk yıl haram edilmiştir. Onların oradan yararlanması yasaklanmıştır. Bırak onları bildikleri yerlerde şaşırıp dolaşsınlar. Yurtsuz, yuvasız rezil olsunlar" buyurdu. O gün bugün hâlâ bir yerde tutunamadılar, istikrara kavuşamadılar. Şimdiki yerleri de şüphesiz geçicidir. Meğer Müslüman olalar. Okunacak âyetler:

(Bakara 54, 55, 58, 92. İbrâhîm 6, 7. Tâhâ 86, 88. âyetler)

Âyet: 27

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ ابْنَىْ اٰدَمَ بِالْحَقِّ ۘ اِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ اَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْاٰخَرِ ۭ قَالَ لَاَقْتُلَنَّكَ ۭ قَالَ اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ ﴿٢٧﴾

Meâli:

"Onlara Adem'in iki oğlunun haberini de hakkıyla oku. Bir zaman bir kurban sunmuşlardı da onların birinden kabul edildi, di-

ğerinden ise kabul edilmedi idi. "Andolsun seni muhakkak öldüreceğim" dedi. "Allâh ancak müttegîlerden kabul eder" dedi."

Âyet: 28

لَئِنْ بَسَطْتَ اِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَنِى مَآ اَنَا بِبَاسِطٍ يَدِىَ
اِلَيْكَ لِاَقْتُلَكَ ۚ اِنِّى اَخَافُ اللّٰهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾

Meâli:

"Her halde beni öldürmek için elini bana uzatırsan ben seni öldürmek için elimi sana uzatıcı değilim. Şüphesiz ben alemlerin Rabbi olan Allâh'tan korkarım."

Âyet: 29

اِنِّى اُرِيدُ اَنْ تَبُوأَ بِاِثْمِى وَاِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ اَصْحَابِ النَّارِ ۚ
وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظّٰلِمِينَ ۚ ﴿٢٩﴾

Meâli:

"Şüphesiz ben, kendi günahın ve benim günahımla dönmeni ve ateşin eshabından olmanı dilerim. Bu da zâlimlerin cezasıdır."

Âyet: 30

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ اَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَاَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٠﴾

Meâli:

"Ve nefsi ona kardeşini öldürmeye cesaret verdi ve onu öldürdü. Ve zarar edenlerden oldu."

Âyet: 31

فَبَعَثَ اللّٰهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِى الْاَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوَارِى
سَوْاَةَ اَخِيهِ ۭ قَالَ يٰوَيْلَتٰى اَعَجَزْتُ اَنْ اَكُونَ مِثْلَ هٰذَا
الْغُرَابِ فَاُوَارِىَ سَوْاَةَ اَخِى ۚ فَاَصْبَحَ مِنَ النّٰدِمِينَ ۚ ﴿٣١﴾

Meâli:

"Hemen Allâh bir karga gönderdi. Kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini ona göstermek için yeri eşiyor. "yazıklar olsun. Şu karga kadar olmamdan aciz mi kaldım ki kardeşimin cesedini gömeyim" dedi. Hemen pişman olanlardan oldu."

İZAHLARI:

Allâhu zülcelal yine bizlere ibret olsun, örnek olsun diye Rasulüne emredek:

1- "Onlara Adem'in iki oğlunun haberini de hakkıyla oku..." buyurdu. Yahudiler arasında bu hâdise aslından çıkarılarak inanılmayacak şekilde efsaneleştirilmişti. Karma karışık olan bu hâdisenin hakkıyla açıklanması gerektiği için Allâh "hakkıyla oku" emrini verdi.

2- "...Bir zaman bir kurban sunmuşlardı da, onların birinden kabul edildi, diğerinden kabul edilmedi idi..." Hâdise şöyle oldu: Adem'in iki oğlu olan Habil ile Kabil, Allâh'a yakınlık olmak üzere birer kurban sundular. Bu bizim anladığımız şekilde hayvan keserek olduğu gibi başka bir iyilik yaparak da olur. Bunlardan Habilin'ki kabul oldu, Kabilin ki kabul olmayınca Kabil:

3- "...Andolsun seni muhakkak öldüreceğim" dedi. Habil de:

4- "...Allâh ancak müttegîlerden kabul eder" dedi. Aralarında söz uzadı biri öldürecem diyor, diğeri ise ben karşılık vermem diyor derken Habil kardeşinin kendini öldüreceğini anlayınca takvasından dolayı:

5- "Her halde beni öldürmek için elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için elimi sana uzatıcı değilim. Şüphesiz ben alemlerin Rabbi olan Allâh'tan korkarım" dedi. Devamla:

6- "Şüphesiz ben, kendi günahın ve benim günahımla dönmeni ve ateşin eshabından olmanı dilerim. Bu da zâlimlerin cezasıdır" dedi. Böylece Habil, hem kardeşine nasihat etmiş oldu, hem de niyeti bozuk olan kardeşine cesaret vermiş oldu. Kabil ise düşünürken:

7- "Ve nefsi ona kardeşini öldürmeye cesaret verdi ve onu öldürdü. Ve zarar edenlerden oldu" bu sırada ne yapacağını kardeşinin cesedini nasıl yok edeceğini bilemezken:

8- "Hemen Allâh bir karga gönderdi. Kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini ona göstermek için yeri eşiyor. "Yazıklar olsun. Şu karga kadar olmamdan aciz mi kaldım ki kardeşimin cesedini gömeyim" dedi. Hemen pişman olanlardan oldu.

Müfessirler arasında bazı ihtilaflar, görüş değişiklikleri var ise de konunun netliğinin bozulmaması ve uzamaması için bu kadarla iktifa edildi.

Âyet: 32

مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ ۚ كَتَبْنَا عَلٰى بَنِىٓ اِسْرَآئِيلَ اَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِى الْاَرْضِ فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا ۭ وَمَنْ اَحْيَاهَا فَكَاَنَّمَآ اَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا ۭ وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنٰتِ ۡ ثُمَّ اِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ فِى الْاَرْضِ لَمُسْرِفُوْنَ ﴿٣٢﴾

Meâli:

"Bundan dolayı, bir canı bir cana karşılıksız veya yer yüzündeki bir fesadsız öldüren kimse, sanki insanları topluca öldürmüş gibi, kim de onu yaşattı ise, sanki insanları topluca yaşatmış gibi olduğunu benî İsrail ile yazdık. Ve andolsun onlara Peygamberlerimiz açık deliller getirmişlerdir. Sonra şüphesiz onlardan çoğu, bunun ardından yer yüzünde hakikaten aşırıcılardır."

İZAHI:

Allâhu Teâlâ Yahudileri uyarmak üzere Adem Aleyhisselamın iki oğlunun arasındaki hâdiseyi ve acı sonucu geçen âyetlerde anlattı. Bu âyete de gerekli tenbihatı yaparak, bir kişiyi yersiz öldürenin bütün insanları öldürmüş gibi olduğunu, yaşamasına sebep olanların da tüm insanların yaşamasına sebep olmuş gibi olduğunu açıklamış ve peygamberlerin kendilerine açıklayıcı âyetler ile deliller getirdiği, sonra da onların çoğunun sapıklıklarına devam ettikleri ve hakikat aşırı inatlarına devam ettikleri belirtilmiş. Top yekün bu hâdiselerin Kur'ân'da yer alması bizi uyarmaya yöneliktir. O milletler geldi geçti. Fakat kıyâmete kadar gelecek olan milletlerin geçmişten ders almaya ihtiyacı vardır.

Âyet: 33

اِنَّمَا جَزٰٓؤُا الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِى الْاَرْضِ فَسَادًا اَنْ يُقَتَّلُوٓا اَوْ يُصَلَّبُوٓا اَوْ تُقَطَّعَ اَيْدِيهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ اَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْاَرْضِ ۭ ذٰلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِى الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٣٣﴾

Meâli:

"Allâh ve Rasulü ile savaşanların ve yeryüzünde fesada koşanların cezası öldürülmeleri veya asılmaları veya ellerinin ve ayaklarının aksinden (çaprazlama) kesilmesi veya yurttan sürgün edilmeleridir. Bu onlar için dünyada bir aşağılıktır. Âhirette ise onlar için büyük bir azab vardır."

Âyet: 34

اِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ اَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ ۚ فَاعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٤﴾

Meâli:

"Ancak kendilerine kadir olmanızdan önce Tevbe edenler hariç. Artık şüphesiz Allâh'ın çok mağfiret eden ve merhametli olan olduğunu da bilin.

ÎZAHLARI:

Bu âyetlerin nüzûlü hakkında bazı sebepler rivâyet edilmiş ise de, bir sebebe kayıtlı olmadığı ve umumi olduğunda ittifak vardır. Çünkü verilecek cezalar değişik olduğuna göre sebeplerin de değişik olması gerekir.

Allâh'a ve Rasulüne harp açmak demek, Allâh'ın emirlerine, Rasulünün icraatına karşı çıkıp tam zıddını yapmaktır. Bu karşı gelmelerin arasında bozgunculuk yapmak, fitne çıkarmak, insanları birbirine düşürmek de vardır. Bu isyanın, kaldırılması için elbette müeyyide gerekir, müessir cezalar gerekir. Suçlara göre cezalar şöyle:

1- Ölüm cezası; silahlı ve kalabalık olarak Müslümanlara karşı çıkıp, onları öldürmek üzere savaş açanlar. Bunlardan yakalananın cezası ölümdür. Mürtedler de bu cezaya tabidir.

2- Asılma cezası: Müslümanlara karşı çıkanlar, öldürmek üzere saldırırlar, aynı zamanda mallara da göz dikerek telef ederler veya alıp götürürlerse, veya ekilmiş ekinler ve bahçeleri telef ederlerse, bunların cezası da asılmalarıdır.

3- Yalnız mallara saldırırlar, ğasbederler, telef ederler, alıp götürürlerse; bunların cezası da yaptıkları zararlar dikkate alınarak en ağır cezaları, çaprazlama olarak yani sağ el sol ayak veya sol el sağ ayak şeklinde kesilmesidir.

4- Devamlı korku salarlar, emniyeti bozarlar, ani saldırılar yaparlarsa: Bunlar uzaklara sürgün yapılarak şerlerinden kurtulunur ve huzur sağlanmış olur.

5- Duruma göre devletin bunları bağışlama selahiyeti de vardır. Muktazayi hal, neyi gerektiriyorsa, onu yapar.

Bu cezalar onların dünyadaki rusvalığı ve tutunamamalarıdır. Âhirette ise, onlar için büyük azablar vardır.

6- Bunlar yakalanıp ele geçmezden önce tevbe ederler, Müslüman olarak, yaptıklarına pişman olarak teslim olurlar ise, bu cezalar kaldırılır. Allâh'ın çok mağfiret edici rahmetinin bol olduğunun da bilinmesi gerekir.

(Bakara 27, 191, 193. Nisa 92. Araf 147. Yûnus 27. Neml 14. Rum 41. Şûra 40. Fussılet 27, 28. Nebe 26. âyetlerinden de ders alalım.)

Âyet: 35

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَابْتَغُوٓا اِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِى سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣٥﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh'tan korkun ve O'na vesile arayın. Onun yolunda da savaşın. Umulur ki felaha erersiniz."

İZAHI:

Geçen âyetlerde Yahudilerden ve Hıristiyanlardan örnekler verdikten ve verilecek bazı cezaları hatırlattıktan sonra mü'minlere hitab ederek toparlanmalarını yenilenmek için üç ana nokta emredilmiştir:

1- "Allâh'tan korkun..." Bu cümle Kur'ân'ı kerimde sık sık geçmektedir. 'İTTEGU' sakının, korkun, korunun, sığının, dikkatli olun demek ve bunların hepsinin anlamının bir anda istenmesi demektir. Her mü'min her an Allâh'a sığınma, O'ndan korkma, kötülüklerden sakınma, korunma ve dikkatli olmakla mükelleftir. Bunları ihmal ettiği zaman hüsrandadır.

2- "...Ona vesile arayın..." 'VESİLE' yaklaştıracak sebep, rızası alınacak yol demektir. Bunun da iyi anlaşılması gerekir. Allâh'a bizi yaklaştıracak sebepler, O'nun rızasını kazandıracak yollar çok. Başta îman. îman hakkında ne kadar bilgi edinirsek, o kadar sağlam îmanlı oluruz. Bu nisbette Allâh'a yaklaşırız. İbadetlerin de her çeşiti bizi Allâh'a yaklaştıracak birer vesiledir. Bu hususta da ne kadar bilgi edinirsek, o kadar sağlam îmanlı oluruz. Bu nisbette Allâh'a yaklaşırız. İbadetlerin de her çeşidi bizi Allâh'a yaklaştıracak birer vesiledir. Bu hususta da ne kadar bilgi sahibi olursak o nisbette ihlaslı ibadet yaparız ve bu nisbette Allâh'a yaklaşırız. Ahlak ve faziletlerin de Allâh'a yaklaştıran birer yol olduğu muhakkaktır. Bu noktada da yine sahib olduğumuz bilgi ve terbiye nisbetinde Allâh'a yaklaşmış oluruz.

Fakat Zümer sûresinin 3. âyetinde belirtildiği gibi Allâh'tan başkalarını "bizi Allâh'a yaklaştıracak" diye vesile sayanlar, şirkten başka bir şey yapmış olmazlar. Eğer o vesile edindikleri insanlar ise, onlar da birer vesileye muhtaçlar. Kendileri nasıl vesile olabilirler? İnsanlar değil de putlar, ay, güneş, yıldızlar ve saire ise, onların neden haberleri olacak? Onlar da birer mahlûk. Bu gibi şeyler Allâh'tan, Allâh'ın yolundan saptırmanın birer oyunudur. Dikkatli olalım.

3- "Allâh yolunda cihad edin..." Allâh'ın bu emri de rızasını almak için bir vesiledir. Allâh'ın dinini her yere ulaştırmak, düşmanlara karşı savaşarak, islamı ve müslümanları korumak da üzerimize düşen bir vecibedir. Böyle yaparsak umduklarımıza nail olur, korktuklarımızdan emin oluruz. Bu cihadı bırakırsak, ayaklar altında eziliriz. Dikkatli olalım! Bize bu önemli noktalar unutturulmaya çalışılıyor.

Bu âyetlerle ilgili pek çok âyetlerden bir kısmını buraya alalım:

(Bu sûre 100. Âl-i Imran 102, 200. Tevbe 119. İsrâ 57. Araf 194, 197)

Âyet: 36

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ اَنَّ لَهُمْ مَا فِى الْاَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ
لِيَفْتَدُوا بِهِ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَا تُقُبِّلَ مِنْهُمْ ۚ وَلَهُمْ
عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٣٦﴾

Meâli:

"Şüphesiz küfredenler, yeryüzünde olanın hepsi kesinlikle kendilerinin olsa, bir misli de onun yanında olsa, kıyâmet azabından (kurtulmaları için) onu fidye verseler, onlardan kabul olunmaz. Onlar için bir de acıklı azab vardır."

Âyet: 37

يُرِيدُونَ اَنْ يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنْهَا ۡ
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٣٧﴾

Meâli:

"Ateşten çıkmalarını istiyorlar. Halbuki onlar, ondan çıkıcılar değildir. Yine onlar için yerleştirici bir azab vardır.

İZAHLARI:

Kâfirler ne kadar çabalarlarsa çabalasınlar, îman etmedikçe cehennem azabından kurtulmaları mümkün değildir. Dünyanın bütün kıymetli malları ve her şeyi bunların olsa, bunların bir misli yine onların olsa, bunları kıyâmet gününün azabından kurtulmak için harcasalar, fidyeler verseler, hiçbiri kabul olunmaz, fâide vermez. Yine de onlar için acıklı azab vardır.

O kâfirler, ateşten çıkmalarını isterler. Ne kadar çabalasalar da oradan çıkamazlar. Çıkmak üzere girmediler. Ebediyen orada kalmak üzere girdiler. Hem de onlar için takdir edilen azab, oraya yerleştirici bir azabdır.

(Bakara 80, 81. Âl-i Imran 24, 25. Hacc 20, 21, 22. Secde 12, 20. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 38

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا اَيْدِيَهُمَا جَزَآءً بِمَا كَسَبَا نَكَالاً مِنَ اللّٰهِ ۗ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾

Meâli:

"Hırsız erkek ile hırsız kadın, kazandıklarına bir ceza olarak Allâh'tan da bir ibret olarak onların ellerini kesin. Allâh'da azîzdir, hakîmdir."

Âyet: 39

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهٖ وَاَصْلَحَ فَاِنَّ اللّٰهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ ۗ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٩﴾

Meâli:

"Artık kim kendine zulmettikten sonra tevbe eder ve ıslah olursa, şüphesiz Allâh da onun tevbesini kabul eder. Muhakkak Allâh çok mağfiret eden, merhametli olandır."

Âyet: 40

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَآءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَآءُ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾

Meâli:

"Hakikaten Allâh'ı, göklerin ve yerin mülkiyetinin yalnız O'nun olduğunu bilmedin mi? Dileyeceği kimseye azab eder, dileyeceği kimseye de mağfiret eder. Allâh, her şeye kadirdir."

İZAHLARI:

İnsanları her yönü ile seven Allâh, mâli bakımdan da emniyeti sağlamak ve hırsızlığın kaldırılması için çok ciddi emir vermiştir. "Mal canın yongası" denilmiş. El de bedenin parçasıdır. Birinin korunması için diğerinin telef olması kaçınılmaz. Eli korumaya çalışırsak, mallar gider. Malı korumaya çalışacaksak, elin gitmesi gerekiyor. Haksız yere başkasının malına göz diken, mal emniyetini yok edendir. Huzuru kaçıran, gü-

venceyi kaldıranın cezasız kalmaması şarttır. Bizi bizden iyi bilen Allâh, işte bu emri vermiştir.

Artık erkek olsun, kadın olsun hırsızlık yapanın eli kesilerek zararlı olmaktan çıkarılması gerekir. Bunun için de şartlar tahakkuk ederse hırsızın eli kesilir. Bu hususdaki tafsilat çok uzayacağından fıkıh kitaplarına müracaat edilmesi tavsiye olunur.

Hırsızın elinin kesilmesi, onu da, mal sahiplerini de yaratan Allâh'ın emridir. O Allâh 'AZİZ'dir. Yani en yüce ve en üstün olandır. O'ndan üstün biri olmadığına göre O'nun emri geçerlidir. O Allâh 'HAKİM'dir. Yani verilecek hükümleri her yönü ile en iyi bilen ve hikmeti ile birlikte hüküm verendir. En iyi netice alınacak hüküm, O'nun hükmüdür. Devrimizdeki hukuk sisteminin istenilen neticeyi vermediğini açıkça görüyoruz. Hırsızlar artıyor, mal emniyeti kalkıyor.

Hırsızlar, bu suçu işledikten sonra, hem kendine eli kesilerek zulm ettikten, hem de başkasına malını çalarak zulmettikten sonra, tevbe eder, ıslah olur. Tam Allâh'ın istediği şekilde bir Müslüman olursa Allâh onun tevbesini kabul eder, dilerse günahlarını bağışlar. Allâh, her şeye kadirdir. O'ndan ümit kesilmez.

Şu temel kaideyi iyi bilmek gerekir. Hep Allâh'ın dilediği olur. Çünkü gökler ve yer her şeyi ile birlikte yalnız Allâh'ındır. Böyle olunca, asıl söz sahibi O'dur. Âl-i Imran sûresinin 83. âyetinde belirtildiği gibi, göklerde ve yerde bulunanların hepsi istese de, istemese de yalnız O'na teslim olmuştur. Bu teslimiyetin dışına hiçbir varlık çıkamamış ki, Allâh'ın emirlerine karşı çıkılsın. Çıksalar ne oluyor? Ne olacak, bozuk düzen oluyor. Haksızlık ve zulümler oluyor. Bunun iyi bilinmesi gerekir. Kim ne eder, kendisine eder. Nisa sûresinin 111. âyetini okursak daha iyi anlamış oluruz. Allâh'a olan güvencemiz de artmış olur.

Âyet: 41

يَـٰٓ اَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِى الْكُفْرِ مِنَ
الَّذِينَ قَالُوٓا اٰمَنَّا بِاَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ ۛ وَمِنَ الَّذِينَ
هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ اٰخَرِينَ ۙ لَمْ يَاْتُوكَ ۖ
يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ ۛ يَقُولُونَ اِنْ اُوتِيتُمْ هٰذَا

فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا ۚ وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ۚ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ ۚ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤١﴾

Meâli:

"Ey Rasül! Kalpleri inanmadığı halde ağızlarıyla "inandık" diyenler ile Yahudilerden küfürde yarışanlar, seni üzmesin. Yalan için dinleyiciler, yanına gelmeyen başka kavm için dinleyicilerdir. Kelimeleri konulduğu yerden sonra değiştiriyorlar. "Size şu verildi ise, hemen alın ve o verilmedi ise hemen çekinin" derler. Allâh kimin de fitnesini dilerse, artık onun için Allâh'tan hiçbir şeye kat'iyyen sahip olamazsın. Bunlar yok mu, Allâh'ın kalplerini temizlemesini istemeyenlerdir. Onlar için dünyada bir hakîrlik vardır. Yine onlar için âhirette büyük bir azab vardır."

Âyet: 42

سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّحْتِ ۚ فَإِنْ جَاءُوكَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ ۖ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا ۖ وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٢﴾

Meâli:

"Yalan (uydurmak) için dinleyenler, haramı çokça yiyenler eğer sana gelirlerse, onların arasında hükmet ve onlardan yüz çevir. Şâyet onlardan yüz çevirirsen, artık sana asla bir şey zarar veremezler. Eğer hükmedersen, onların, arasında adaletle hükmet. Şüphesiz Allâh adil olanları sever."

Âyet: 43

وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَاةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ

يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ ۚ وَمَآ أُولٰٓئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٣﴾

Meâli:

"İçinde Allâh'ın hükmü bulunan Tevrat yanlarında iken, seni nasıl da hakem yapıyorlar? Sonra da bunun ardından dönüveriyorlar. Bunlar mü'minler de değiller."

ÎZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, peygamberimize hitap ederek, içi başka dışı başka olan ve küfürde yarış yapan Yahudiler ve diğer kâfirlerin can sıkıcı durumları seni üzmesin diyor.

Onların seni dinlemeleri yalan hazırlamak, bir hata aramaktan ibarettir. Ayrıca yanınızda bulunmayanlar için casusluk yapmak üzere dinliyorlar. Onlar, söylenen sözlerin yerini değiştirip Müslümanlar aleyhinde iftiralar yaymaya çalışanlardır. Çünkü tevratı değiştirenlere güvenilmez. Onların habis huyları böyle.

Onların huylarından biri de: **"Eğer şöyle bir işimize yaraşan hüküm gelirse, hemen kabul edin. İşinize gelmeyen hükümler gelirse çekinin"** demeleri gibi çelişkiler peşinde olmalarıdır.

Artık onlar, hak ettikleri musibetlere çarpılmaları hakkındaki Allâh'ın taktirinden kurtulamazlar. Allâh'tan onları kurtarmaya hiçbir kimsenin gücü yetmeyeceği kesindir. Onlar, Allâh'ın temizlemek istemediği kimselerdir. Onlar, kara kalpli olmaktan kurtulamayacaklar.

Onlar için dünyada rüsvalık, aşağılık, perişanlık olduğu gibi, âhirette de büyük, çok büyük bir azab vardır. Onların tutumları tekrarlanarak şöyle buyruluyor:

"Yalan (uydurmak) için dinleyenler..." Yani onlar, Rasulullâhı ve müslümanları dinler görünüyorlar. Bunlar bu dinlemelerinde asla samimi değiller. Onlar yalan hazırlamak, yalanlarına kılıf bulmak için ve orada bulunmayan, kendilerini yollayanlar için casusluk yapmak için dinliyorlar. Devrimizde de bu tip İslâm düşmanı casusların kol gezdiğini ve içimizden kendi hesaplarına çalışacak yardakçı yetiştirdiklerini unutmamamız gerekir.

"...Haramı çokça yiyenler..." buyrularak, onların haram helal seçmedikleri, gerekirse rüşvetçilik, zinacılık, kumarcılık, faizcilik, uyuşturuculuk gibi fertleri bozan, yuvaları yıkan, fitneyi yayan devletleri zor duruma düşüren maharetlerini hatırlatıyor. Asırlarca önce yapılan bu rezaletler, şimdi de hortlatılıyor, Allâh yolundan uzaklaştırılıyor. Neticede

milletler yıkılmaya sürükleniyor. Bunu yapanların başında İsrail Yahudilerinin bulunduğu unutulmamalı. O devrin kâfirlerinin bir sahtekarlığı da şöyle:

"İçinde Allâh'ın hükmü bulunan Tevrat yanlarında iken, seni nasıl da hakem yapıyorlar?" Tam Yahudileri hatırlatan bu kısımda Rasulullâha güya yakınlık gösteriyorlar, verdiği hükme razı olacaklarını belirtiyorlar. O'nun verdiği hüküm işlerine gelmeyince hemen dönüveriyorlar.

"...Sonra da bunun ardından dönüveriyorlar. Bunlar mü'minler de değiller..." buyrularak onların içleri dışlarına çıkarılmış oluyor. Günümüzde bunun benzerleri aynıyla vaki. Müslümanlara yakınlık göstererek onları yanlarına alıp kendi istekleri istikametinde götürmeye çalışıyorlar. Gitmezlerse, hemen suratlarını asıyorlar. Bu günkü birleşmiş milletler, insan hakları birer örnektir. Müslümanlar dikkatli olalım. Allâh bizim yardımcımızdır. Onların sonu çökmektir.

Âyet: 44

إِنَّآ أَنزَلْنَا التَّوْرٰىةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ ۚ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ
الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا
اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ ۚ فَلَا تَخْشَوُا
النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ۚ وَمَن لَّمْ
يَحْكُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾

Meâli:

"Şüphesiz biz, içinde bir hidâyet ve bir nur olan tevratı indirdik. İslâm olan Peygamberler, Yahudi olanlara onunla hükmediyordu. Fakihler ve alimler de Allâh'ın kitabından ezberledikleriyle (hükmediyorlar idi) hem de ona şahidler oldular. Artık insanlardan korkmayın, benden korkun. Benim âyetlerimi de az bir bahaya değişivermeyin. Kim de Allâh'ın indirdiği ile hükmetmedi ise, işte bunlar, kâfirlerin ta kendileridir."

İZAHI:

Peygamberimize ve Müslümanlara Tevrat ve onunla hükmedenler hakkında bu âyeti kerimeyi inzâl buyuran Allâh:

1- "Şüphesiz biz, içinde bir hidâyet ve nur olan tevratı indirdik." buyurmuştur. Bilindiği üzere Tevrat kitabı Mûsâ Aleyhisselama gelmiş idi. Onun içinde bir 'HİDÂYET' vardı. Yani insanları şaşmadan bocalamadan en doğru yola ileten hükümler vardı. Yine onda 'NUR' vardı. Yani insanları inanç karanlığından kurtarıp, tam dürüst îman aydınlığına çıkaran, selâmet ve saâdetleri gösteren, en iyi şekilde aydınlatan bilgiler vardı. İşte bu kitapla:

2- "...İslâm olan Peygamberler, Yahudi olanlara onunla hükmediyordu..." yani Allâh'a tam bir îmanla teslim olmuş, O'na gereği gibi boyun eğmiş olan ve sayıları pek çok olan peygamberler hükmediyordu... Ayrıca:

3- "...Fakihler ve alimler de Allâh'ın kitabından ezberledikleriyle (hükmediyorlar idi) hem de ona şahidler oldular..." buyrularak, o devirdeki "RABBANİ" denilen çocukluktan hususi yetiştirilmiş tevratın iç yüzüne vakıf olan fakihler ile "EHBAR" denilen ilimde ileri gitmiş alimler de yine bu TEVRAT kitabıyla hüküm veriyorlar idi. Hem de bu kitabın Allâh'tan geldiğine kesin şahitlik yapıyorlardı. Onlar, bu kitabı korumakla da memur oldukları için onu ezberliyorlar ve yazarak da koruyorlardı. Fakat son zamanlarda bozuldular, Tevratı da iyice bozdular. Rüşvete bir takım çıkarlara dadandılar. Tevbe sûresinin 34. âyetinde belirtildiği gibi insanların mallarını bâtıl yolla yiyorlardı. Bu gelirlerinin ellerinden gitmesi korkusuyla halkın tesiri altında kalmışlardı. Bundan dolayı Kur'âna karşı çıkıyorlar, tevrattaki peygamberimizle ilgili hükümleri korkularından gizliyorlardı. Bunun üzerine kendilerine:

4- "...Artık insanlardan korkmayın, benden korkun. Benim âyetlerimi de az bir bahaya değişivermeyin..." buyruldu. Yahudi alimlerine olan bu hitabı ilahi, onların içine düştükleri bataklığın derecesini açığa vuruyor. Geçen 42. âyette de belirtildiği gibi "haramı çokça yiyenler" oldukları da bu konuyu daha iyi tefsir ediyor. Artık onların kâfirler olduklarını da ilan etmek üzere:

5- "...Kim de Allâh'ın indirdiği ile hükmetmedi ise, işte bunlar, kâfirlerin ta kendileridir." buyrulmuştur.

(Araf 157. Saff 6. Cuma 5. âyetlere de bakalım.)

Âyet: 45

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ اَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ ۙ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ
وَالْاَنْفَ بِالْاَنْفِ وَالْاُذُنَ بِالْاُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ ۙ وَالْجُرُوحَ
قِصَاصٌ ۭ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهٖ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهٗ ۭ وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ
بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰۗىِٕكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٤٥﴾

Meâli:

"Onlara cana can, göze de göz, buruna da burun, kulağa da kulak, dişe de diş, yaralara da kısas olduğunu da yazdık. Kim de onu bağışlarsa, işte o da kendisi için bir keffarettir. Kim de Allâh'ın indirdiği ile hükmetmedi ise, işte bunlar zâlimlerin ta kendileridir."

İZAHI:

Tevratta da kısas şekilleri aynen yazıldığı halde buna göre hükmetmezler, keyflerine göre kabileler arasında, insanlar arasında farklar gözeterek, şimdiki kanuncular gibi hükümler verirlerdi. O devirde de kısas hakkını bağışlama varken, şimdi olduğu gibi, bu bağışlama hakkı sahibinin elinden alınmıştı. Keyflerine göre hüküm veriyorlar idi. Onun için:

"Kim de Allâh'ın emrettiği ile hükmetmedi ise, işte bunlar, zâlimlerin ta kendileridir" buyruldu.

Âyet: 46

وَقَفَّيْنَا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ بِعِيْسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
مِنَ التَّوْرٰىةِ ۠ وَاٰتَيْنٰهُ الْاِنْجِيْلَ فِيْهِ هُدًى وَّنُوْرٌ ۙ وَّمُصَدِّقًا لِّمَا
بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرٰىةِ وَهُدًى وَّمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِيْنَ ﴿٤٦﴾

Meâli:

"Onların izleri üzerine Meryem'in oğlu Îsâ'yı –tevrattan önünden bulunanı tasdik edici– olarak gönderdik. Ona da incili verdik. İncilde bir hidâyet bir de nur vardı. Tevrattan önünde bulunanı

da tasdik edici olarak, müttegîler için de bir hidâyet ve öğüt olarak (verdik)."

Âyet: 47

وَلْيَحْكُمْ اَهْلُ الْاِنْجِيلِ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فِيهِ ۚ وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٧﴾

Meâli:

"İncil ehli de, ondaki Allâh'ın indirdiği ile hükmetsin. Kim de Allâh'ın indirdiği ile hükmetmedi ise, işte bunlar, fâsıkların ta kendileridir."

ÎZAHLARI:

Yahudiler hakkında söylenen söylendikten sonra, sıra Hıristiyanlara geldi. Mûsâ Aleyhisselam ve ondan sonraki gelip geçen Peygamberlerin hemen ardından Meryem'in oğlu Îsâ'nın peygamber olarak gönderildiği ve kendisine İncil'in verildiği, hem de tevratın Allâh kelamı olduğunun tasdik edildiği bildirilmiştir. Tevratta olduğu gibi, incilde de hidâyet ve nur bulunduğu, müttegîler için de hidâyet ve öğüt olduğu açıklanmıştır. Fakat başka âyetlerde de anlatıldığı ve anlatılacağı gibi bozdular, değiştirdiler, Allâh kelamı olmaktan çıkardılar. Bu Hıristiyanlara da verilen emir şöyle:

"İncil ehli de, ondaki Allâh'ın indirdiği ile hükmetsin. Kim de Allâh'ın indirdiği ile hükmetmedi ise, işte bunlar, fâsıkların ta kendileridir" şunu iyi bilmeyi ihmal etmemeliyiz ki geçen milletlerin durumu, akıbetleri bize anlatılıyor. Bu dersler bize veriliyor. Bizim de onlar gibi olmamamız hatırlatılıyor. Şimdi iyi düşünelim! İslâm ülkelerinin hangisinde Allâh'ın indirdiği kitap tatbik ediliyor? Evet Kur'ân'ı kerim bozulmadı. Onun bozulmaması garanti altındadır. Fakat "biz müslümanız " diyenlerin hangisi onun ahkamı ile hükmediyor? Fakat ümidimiz kesilmemiştir. Kur'ân'ı kerim noksansız elimizdedir. Allâh onu dışlayanları elbette götürecek, onu tatbik eden nesilleri getirecektir.

Âyet: 48

وَاَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ عَمَّا جَآءَكَ مِنَ الْحَقِّ ؕ لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا ؕ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَجَعَلَكُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَلٰكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِى مَآ اٰتٰيكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ ؕ اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۙ ﴿٤٨﴾

Meâli:

"(Rasulüm) Kitabtan önünde bulunanı tasdik edici olarak ve onu güvence altına alarak hakkı getiren kitabı sana indirdik. Artık onların arasında Allâh'ın indirdiği ile hükmet. Haktan sana gelenden yüz çeviren, onların havasına uyma. Sizden her biriniz için bir yol bir düstûr yaptık. Eğer Allâh dileseydi, sizi bir tek ümmet yapardı. Fakat size verdiğinde sizi imtihân etmesi içindir. Artık hayırlarda yarışın. Topluca dönüşünüz yalnız Allâh'adır. Ki kendisinde ihtilaf eder olduğunuz şeyi size haber verecektir."

Âyet: 49

وَاَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ اَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكَ ؕ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ اَنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ ؕ وَاِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿٤٩﴾

Meâli:

"Ve "aralarında Allâh'ın indirdiği ile hükmet, onların havalarına uyma, hem de Allâh'ın sana indirdiği şeyin bazısından sana fitne yapmaları (hususunda) kendilerinden sakın" diye (emrediyorum).

Şâyet yüz çeviririlerse, ancak onların bazı günahları yüzünden Allâh'ın kendilerine musibet vermesini dilediğini bilesin. Muhakkak insanlardan çoğu elbette fâsıklardır."

Âyet: 50

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ ۚ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا
لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥٠﴾

Meâli:

"Cahiliyyet hükmünü mü arıyorlar? Ve yakinen bilen bir kavm için hüküm yönünden Allâh'tan daha güzel kim olabilir?"

ÎZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, Tevrat ve İncil hakkında bilgi verdikten ve Yahudiler ile Hıristiyanların bu kitapları ne hale getirdikleri, onlarla amel etmeyip, kendi keyflerine göre hüküm verdikleri hakkında da hatırlatmalar yaptıktan sonra, son Peygamberi olan Muhammed Aleyhisselama hitap ederek:

Rasulüm sana hakkı açıklayan Kur'ân'ı indirdim. Daha önceki kitabların da tarafımdan gönderildiği bu kitapta tasdik edilmektedir. Önemi üzerinde de durulmaktadır. O kitaplara sahib olmayanların arzularına uymadan sana indirilen Kur'ân'la aralarında hükmet. Sizden her birinize ayrı ayrı yol ve düstûr verdik ki imtihân neticesini her biriniz göresiniz. Biz isteseydik, hepinizi bir millet yapardık. İmtihana lüzum kalmazdı. Hayırlarda yarışın. Bakalım hanginiz kazanacak? Hepiniz yalnız Allâh'ın huzuruna döneceksiniz. Aranızdaki ihtilaflar hakkında Allâh size gereken haberi verecektir.

Tekrar ediyorum onların arasında Allâh'ın indirdiği Kur'ân'la hükmet. Hiçbir zaman onların arzularına uyma. Sana karşı yapacakları fitnelerden de sakın. Onlar, sana indirilen Kur'ân'ın bazı âyetlerini de bozmaya yeltenirler. Dikkatli ol. Şâyet senin vereceğin hükümden yüz çeviririlerse, iyi bil ki, Allâh onların işledikleri günahlar sebebiyle kendilerini musibetlere çarptıracaktır. Şunu da hatırdan çıkarma ki insanların çoğu muhakkak fâsıklardır. Bunu bilerek tebliğe devam et. Asla yılgınlık gösterme. Allâh'a güven.

Yoksa onlar cahiliyyet devrini mi, o devrin bâtıl hükümlerini mi araştırıyorlar? Araya dursunlar. Allâh'ın hükmünden daha üstün daha güzelini mi bulacaklar? Hayır aklı çalışan, iyi anlayan, yakinen bilgi sa-

hibi olanlar, hüküm bakımından Allâh'tan üstün birinin olmadığını kavrarlar ve O'na îman ederler.

(Bakara 176. Âl-i Imran 55. Nisâ 105. En'âm 92. Ra'd 1. İsrâ 105. Sebe 6. Hicr 9. Şûra 17. Sâd 26. Zümer 41. 46. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 51

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥١﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Yahudileri ve Hıristiyanları dostlar edinmeyin. Onlar, birbirinin dostlarıdır. Sizden onları kim de dost edinirse, muhakkak o da onlardandır. Şüphesiz Allâh, zâlimler gürûhuna hidâyet etmez."

ÎZAHI:

İslâm öncesi Yahudiler, Hıristiyanlar birbirleriyle karışık yaşıyor, samimi olmamakla beraber birbirleriyle tanışıyorlar, ahbaplaşıyorlar idi. İslâmiyet gelince bütün yaşamalar ciddileşti, Müslümanlar çoğalıp güçlenmeye başladı. Bunu çekemeyen Yahudiler, müşrikler ve Hıristiyanlar Müslümanlara karşı cephe almaya başladılar. Git gide düşmanlıklarını artırıyorlardı. Bu arada Beni Hazrec kabilesinden Ibadetübnü Sabit Rasulullâha gelerek:

- "Ya Rasulallâh! Benim Yahudilerden çok dostum var. Ben onları bırakıp Allâh'ı ve Rasulünü dost edinecem" dedi. Abdullâh ibni Übeyy de:

- "Muhakkak ben hâdiselerden korkar bir adamım. Dostlarımdan ayrılamam" dedi. Bunun üzerine bu âyeti kerime nâzil oldu. Başka rivâyetler de var. Burada bizim anlayacağımız, kâfirlerle dost olmak, onlara sırlarımızı kaptırmaktır. Bizim durumumuzu öğrenirler ve bize olan düşmanlıklarını kolay yürütürler. Devrimizdeki kâfirlerle olan dostluğumuzu iyi düşünelim. Onların sırlarımızı nasıl kaptıklarını, aramıza nasıl sızdıklarını, neslimizi nasıl bozmaya çalıştıklarını göz önüne getirelim de bu âyetteki derin hikmeti iyi kavrayalım.

Âyet: 52

فَتَرَى الَّذِينَ فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ نَخْشَى
اَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ ۚ فَعَسَى اللّٰهُ اَنْ يَاْتِىَ بِالْفَتْحِ اَوْ اَمْرٍ مِنْ
عِنْدِهِ فَيُصْبِحُوا عَلٰى مَآ اَسَرُّوا فِى اَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ ﴿٥٢﴾

Meâli:

"İşte kalplerinde bir hastalık bulunanların: "Bize bir felaket isabet etmesinden korkarız" diyerek onların içine koşuştuklarını görürsün. Allâh'ın kendi katından bir feth veya bir emr getirmesi ve onların içlerinde gizledikleri şeylere karşı pişman olmaları da umulur."

Âyet: 53

وَيَقُولُ الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اَهٰٓؤُلَآءِ الَّذِينَ اَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ ۙ
اِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ ۚ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فَاَصْبَحُوا خَاسِرِينَ ﴿٥٣﴾

Meâli:

"İman edenler de: "Bütün yemin gayretleriyle muhakkak sizinle beraber olacaklarına kasem edenler bunlar mı?" diyecekler. Onların yaptıkları boşa gitmiş ve hüsrana uğrayanlar oluşuvermişlerdir."

İZAHLARI:

Bu âyetler de geçen âyetle ilgilidir. Orada: "Yahudilerle Hıristiyanları dost edinmeyin" buyurmuştu. Onun sebebi olarak, kalplerinde nifak hastalığı bulunanlar "bize bir felaket isabet etmesinden korkuyoruz" bahaneleriyle kâfirlerin içine sığınmakta koşuşuyorlar. İşte gördün ya bunları nasıl dost edinirsiniz? Bunlara asla güvenmeyin. Ama olur ki Allâh Müslümanlara bir zafer veya her hangi bir lütufta bulunur da, buna aldanarak içlerinde gizledikleri nifaka pişman olurlar. Bunun üzerine îman edenler:

"Bütün yemin gayretleriyle muhakkak sizinle beraber olacaklarına kasem edenler bunlar mı?" yani pişman olacaklar bu karaktersizler mi? Bu münafıklar mı? Diyerek onlara olan güvençsizliklerini belirtmişlerdir. Nitekim bu münafıkların bütün çabaları, bütün çalışmaları bomboşa gitmiş ve büyük hüsrana uğramışlardır. Şimdiki İslâm ve Müs-

lüman düşmanlarının sonu da böyle olacaktır. Yeter ki biz Müslümanlar, şuurla, anlayışla çalışalım.

(En'âm 88, Araf 147. Tevbe 17, 69, Hud 16. Kehf 105. âyetleri okuyalım.)

Âyet: 54

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِى
اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُۥٓ اَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ اَعِزَّةٍ عَلَى
الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَآئِمٍ
ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Sizden kim dininden dönerse, ileride Allâh, kendilerini seveceği, onların da kendisini sevecekleri, mü'minlere karşı yakınlık gösteren, kâfirlere karşı da üstün onurlu olan, hiçbir kınayanın kınanmasından da korkmadan Allâh yolunda savaşan bir kavim getirir. Bu Allâh'ın bir fazlı keremidir. Onu dilediği kimselere verir. Ve Allâh, geniş bilendir."

İZAHI:

Bu âyeti kerimede daha ziyade Rasulullâhın vefatından sonra dinden fırtacaklara, daha sonra da kıyâmete kadar dinden kaçacaklara işaret buyrulmuştur. Rasulullâhın zamanında dinden çıkmalar az sayıda olmuştur. Fakat Ebu Bekr devrinde üç yer hariç hemen hemen her yerde dinden çıkmalar baş göstermiştir. Fakat Büyük Halife, hemen ordularını hareketa geçirmiş, pek çok zaiyatlar verdirerek baş kaldıranları başarıyla bastırmıştır. Baş kaldırmayan üç yer, Medine-i Münevvere, Mekke-i Mükerreme ve Bahreyn halkı. Baş kaldıranların sayısı onu aşkındır. Onların hepsini buraya almaya ihtiyaç görülmemiştir. Bizim buradan alacağımız ders, tarih boyunca olageldiği gibi günümüzde de oluyor; gelecek devirlerde de olacaktır. Pek çok âyetlerde işaret buyrulduğu gibi din düşmanları boş durmazlar. Müslümanları sapıtmak için her çareye baş vururlar. Yaşadığımız şu devirde fiilen bunu gördük. Bize düşen çok uyanık olmamız ve dinimizi iyi öğrenip, tedbirlerimizi alarak düşmanların yollarını tıkamaktır. Ayrıca islamı yaymak için bütün imkanlardan

yararlanmamızdır. En büyük, en önemli, en yararlı olan islami hareket, nesli iyi yetiştirmek, nesli kâfirlerin eline teslim etmemektir. Bunun ardından diğer faaliyetler kolaylaşır. Eleman çokluğu faaliyeti artırır. Şu âyetlere de bakalım:

(Bakara 109, 117. Âl-i Imran 100, 149. Nisa 133. En'âm 133. İbrâhîm 19. Muhammed 25, 26, 35. âyetler)

Âyet: 55

اِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ
الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٥﴾

Meâli:

"Dostunuz ancak Allâh ve Rasulü ile kendileri rukû edici oldukları halde, Namazı kılan ve zekatı veren mü'minlerdir."

Âyet: 56

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا فَاِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ
هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٥٦﴾

Meâli:

"Kim de Allâh'ı ve Rasulü ile îman edenleri dost edinirse, işte muhakkak Allâh'ın ordusu galip gelenlerin ta kendileridir."

Âyet: 57

يٰٓاَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوًا
وَلَعِبًا مِنَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ اَوْلِيَآءَ
وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden dininizi bir alay ve bir oyuncak edinenler ile kâfirleri dostlar edinmeyin. Mü'minler iseniz Allâh'tan da korkun."

Âyet: 58

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلٰوةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا ۚ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٥٨﴾

Meâli:

"Ve namaza çağırdığınız zaman, onu bir alay ve bir oyuncak edinirler. Bu, onların akılları işlemeyen bir gürûh olmaları iledir."

ÎZAHLARI:

Gördüğümüz gibi yukarıdan beri âyetler, kâfirlerle olan münasebetleri anlatıyor. Onlara dikkat edilmesi, onlardan dost ahbap edinilmemesi tenbih ediliyor. Mü'minlerin birbirine samimi oldukları, bunun için Allâh ve Rasulünün yolunda birbirleriyle daha da yaklaşmalarını isteyerek:

1- "Dostunuz ancak Allâh ve Rasulü ile kendileri rukû edici oldukları halde namazı kılan ve zekatı veren mü'minlerdir." buyuruyor. Hazreti Ali R.A. mescidde nafile namaz kılarken tam rükûa vardığı sırada bir sâil gelerek kendisinden yardım istedi. O da parmağındaki yüzüğü çıkararak ona verdi. Bunun üzerine: "işte dost böyle olur" dercesine daha şümullü olarak bu âyeti kerime nâzil oldu. Bu konuyu daha da pekiştirmek ve müslümanların kâfirlere galip geleceğini müjdelemek üzere de:

2- "Kim de Allâh'ı ve Rasulü ile îman edenleri dost edinirse, işte muhakkak Allâh'ın ordusu galip gelenlerin ta kendileridir." buyurdu. Bu âyeti kerimedeki "HIZB" kelimesini "ordu" diye tabir etmek uygun düştü. Çünkü İslâm topluluğu daima savaş halindedir. Bir de: "galip gelenlerin ta kendileridir" garinesi bu tabiri zaruri kıldı. Günümüzün tabiri ile "HIZB" parti demek olur. Mü'minlere: "hizbullâh" denir. Kâfirlere de: "hızbüşşeytan" tabir edilir. Hızbullâh, daima hızbuşşeytan ile karşı karşıyadır. Onun için Müslümanlar her zaman mücehhez bir ordudur. Ama bize oynanan oyunlar, bizi bu konuda kaygısızlığa düşürmüştür. Yeniden uyanıp çemrenmemiz gerekmektedir. Bunun için Allâhu zülcelal:

3- "Ey îman edenler! Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden dininizi bir alay ve bir oyuncak edinenler ile kâfirleri dostlar edinmeyin. Mü'minler iseniz Allâh'tan da korkun." buyurmuştur. Bu tekrarlar, bize birer sıkı tenbihlerdir. İyi anlamamız ve asla ihmal etme-

memiz lazımdır. O kâfirlerin tutumunu bir daha gözler önüne sermek üzere:

4- " Ve namaza çağırdığınız zaman, onu bir alay ve bir oyuncak edinirler. Bu, onların akılları işlemeyen bir gürûh olmaları iledir." buyurmuştur. Onlar dinle, ezanla alay ederek hiçe sayarak, güya müslümanları budala sayıyorlar. Fakat hakikatler karşısında, asıl budala, asıl serseri, asıl beyinsiz kendileri olduğu meydana çıkıyor. İşte o beyinsiz alçaklara aldanmamak gerekir. Onların oyununa gelmemek gerekir. Bu da ancak islamı etraflıca öğrenip bilmekle mümkündür.

Âyet: 59

قُلْ يَآ اَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَنْقِمُونَ مِنَّآ اِلَّآ اَنْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ ۙ وَاَنَّ اَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ ﴿٥٩﴾

Meâli:

"Ey Ehli kitab! Allâh'a ve bize indirilen ile önceden indirilene inandık diye mi bizi beğenmiyorsunuz? Şüphesiz sizin çoğunuz da fâsıklarsınız" de"

Âyet: 60

قُلْ هَلْ اُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذٰلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللّٰهِ ۭ مَنْ لَعَنَهُ اللّٰهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ ۭ اُولٰۗىِٕكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَّاَضَلُّ عَنْ سَوَاۗءِ السَّبِيلِ ﴿٦٠﴾

Meâli:

"Allâh katında karşılık bakımından bundan daha kötüyü size haber vereyim mi?" de. Allâh'ın kendisine lanet ettiği ve ona gazap ettiği kimse ve kendilerinden maymunlar, domuzlar ve şeytana tapanlar yaptığı (kimseler). İşte bunlar, yer bakımından daha kötü ve yol seviyesinden daha sapık olanlardır."

İZAHLARI:

İbni Abbas R.A. şöyle anlatıyor: "Yahudilerden bir grup Rasulullâh'a geldi. İçlerinde Ebu Yaser ibni Ahtab ile Rafi ibni Übeyy

de vardı. Efendimize hangi Peygambere inandığını sordular. O da: "Allâh'a ve bana indirilene, İbrâhîm'e indirilene, İsmâîl'e... diye saydı ve biz ancak ona teslim olanlarız" buyurdu. Bu saydıklarının içinde Îsâ'yı da anınca, Onun peygamberliğini inkar ettiler ve: "Vallâhi dünyada ve âhirette sizden daha az şanslı ehli din bilmiyoruz" dediler. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu"

Îsâ Aleyhisselamın Peygamber olduğuna inanmayan ve O'nu öldürdüklerini sanan Yahudiler, hemen hoşnutsuzluklarını kustular. Hıristiyanların da benzeri halleri bulunduğundan hepsine birden hitap ederek **"Ey ehli kitab"** buyurdu. Bu hitapdan herkes payını alır. Tabiidir ki bunların bu hali hayırlı bir tutum değil. Onlara daha şerli yönlerini de hatırlatmak üzere:

"Allâh'ın kendisine lanet ettiği ve ona gazap ettiği kimse ve kendilerinden maymunlar, domuzlar ve şeytana tapanlar yaptığı (kimseler). İşte bunlar, yer bakımından daha kötü ve yol seviyesinden daha sapık olanlardır." buyurdu. Burada onların hayvanlar arasında en sevimsiz, en hoşlanılmaz, en beğenilmez olan maymunlar, domuzlar gibi olduklarını ve şeytana tapacak kadar alçaldıklarını duyurmuştur. Araf sûresinin 179. âyetinde de belirtildiği gibi, bunların hayvanlardan daha sapık olduklarını açıklamıştır. Artık bu kâfirlere değer vermek kadar düşüklük olamaz. Devrimizde onlara değer veren beyinsizler düşünsün. Yine o münafıkları bize tanıtmak üzere:

Âyet: 61

وَاِذَا جَآءُوكُمْ قَالُوٓا اٰمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكُفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهٖ ۭ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُوْنَ ﴿٦١﴾

Meâli:

"Size geldikleri zaman da: "iman ettik" derler. Halbuki onlar, küfürle girmişler ve onunla çıkmışlardır. Allâh da gizlemekte olduklarını en iyi bilendir."

Âyet: 62

وَتَرٰى كَثِيْرًا مِّنْهُمْ يُسَارِعُوْنَ فِي الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاَكْلِهِمُ

السُّحْتَ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٢﴾

Meâli:

"Ve onlardan çoğunun günahta, düşmanlıkta da haram yemelerinde de yarış yapıyorduklarını görüyorsun. Yapmakta oldukları şeyler elbette kötüdür."

Âyet: 63

لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿٦٣﴾

Meâli:

"Onları fakihler ve alimler günah sözlerinden ve haram yemelerinden men etselerdi ya. Yaptıkları şeyler elbette çirkindir."

İZAHLARI:

Yine bu münafıkların başka yönlerini anlatmak üzere:

"Size geldikleri zaman da: "iman ettik" derler. Halbuki onlar, küfürle girmişler ve onunla çıkmışlardır..." buyuruyor. Onlar, Rasulullâh'ın yanına girdiklerinde îman ettik dedilerse yalan söylediler. Çünkü girerlerken kâfirler olarak girdiler, çıkarlarken de kâfir olarak çıktılar. Allâh onların içlerindeki gizledikleri küfrü pek âlâ biliyordu. Bu arada Rasulullâh'ın onlara karşı sabırlı tutumunu ve olgun davranışını dikkatimizden kaçırmayalım.

Onların çeşitli günahlarını ifade eden sözlerinde, düşmanlıklarında ve haram yemelerindeki yarışmaları da gözden kaçmıyordu. Kendilerinin iyi sandıkları işleri, elbette çok kötü şeylerdi.

Onların arasında hususi yetiştirilmiş vazifeli Rabbanileri ve Ahbar denilen alimleri de vardı. Onları bu kötü sözlerden, düşmanlıklardan ve haram yemelerinden men edebilirlerdi. Bunu neye yapmadılar? Tevbe sûresinin 34. âyetinde belirtildiği gibi onlar da yiyicilerdi. Hepsi de aynı duruma düşmüştü. Kim kime ne diyebilir?

Âyet: 64

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ ۚ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا
قَالُوا ۘ بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ ۙ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا
مِّنْهُم مَّا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا ۚ وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ۚ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا
لِّلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ ۙ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا ۚ وَاللَّهُ
لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٦٤﴾

Meâli:

"Kendi elleri bağlanası ve söyledikleriyle lanet olunası yahudiler: "Allâh'ın eli bağlı" dediler. Hayır onun iki eli de açıktır. Nasıl isterse öyle harcar. Rabbinden sana indirilen, onlardan çoğunu azgınlık ve küfür bakımından andolsun artıracak. Kıyâmet gününe kadar onların arasına düşmanlık ve kini bıraktık. Harp için her ateş yakmalarında, Allâh onu söndürdü. Yer yüzünde fesada da koşuyorlar. Allâh da fesatçıları sevmez."

İZAHI:

Âl-i Imran sûresinin 181. âyetinde Allâh'a "fakir" dedikleri gibi burada da "eli bağlı" cimri dediler. Kendilerinin Allâh'a muhtaç olduklarını, Allâh'a inanmakta cimri olduklarını bilmeyen bu kâfirler, kendilerinin ve bütün mahlûkâtın rızkını bolca veren Allâh'a böyle demeleri elbette küfürde son derece inatlaştıklarının ifadesidir. Rasulullâh'a gelen ve kendi nifak ve küfürlerini yüze çıkaran âyetler kulaklarına vardıkça azıtıyorlar, küfürde kabarıyorlar. Patlasınlar. Allâh onların arasına kıyâmete kadar sürecek olan kin ve düşmanlık bırakmıştır. Bu musibetten asla kurtulamazlar. Allâh onların harp çıkarmak için tutuşturdukları fitneleri, hemen söndürü-söndürüvermiştir. İstedikleri kadar yer yüzünde bozgunculuk yapmaya koştursunlar. Hep kendi aleyhlerine çıkacaktır. Allâh'ın sevgisini daima kaybedecekler, buğzuna uğrayacaklardır. Şu âyetleri de okuyalım:

(Bakara 10, 245. Tevbe 125. Ra'd 26. Nahl 88. Ankebut 62. Rûm 37. Sebe' 36, 39. İsra 30. Fâtır 42. Kasas 82. Şûra 12, 27. Zümer 52. Nûh 24. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 65

وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْكِتَابِ اٰمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَاَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٦٥﴾

Meâli:

"Eğer ehli kitap îman etseler ve korksalardı, muhakkak onların günahlarını örterdik ve kendilerini elbette nimetli cennetlere koyardık."

Âyet: 66

وَلَوْ اَنَّهُمْ اَقَامُوا التَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجِيلَ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَاَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ اَرْجُلِهِمْ ۜ مِنْهُمْ اُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ ۜ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَآءَ مَا يَعْمَلُونَ ﴿٦٦﴾

Meâli:

"Yine onların Tevrat ile incili ve Rabblerinden kendilerine indirileni tuttukları sabit olsaydı, elbette üstlerinden ve ayaklarının altından yemişlerdi. Onlardan mûtedil bir cemaat da vardır. Ama onlardan çoğunu yapıyor oldukları şeyler ne de kötü oldu."

İZAHLARI:

Bu iki âyet, ehli kitabın ne kadar inatçı ve küfürde ısrarlı olduğunu, Allâh'ın da ne kadar bağışlayıcı ve ihsan edici olduğunu en açık şekilde bize anlatmaktadır.

Eğer onlar inatlarında ısrar etmeseler de, îman edip kötülüklerden sakınsalardı, Allâh onların daha önceden yaptıkları fenalıkları kapatıp tertemiz çıkaracaktı. Ayrıca, içinde bol nimetler bulunan cennetlerine koyma ihsanında bulunacaktı. Onların durumunu biraz daha açıklayarak:

Şâyet onlar Tevrat ve İncil kitaplarını hiç bozmadan Allâh'tan geldiği gibi korusalar ve tatbik etselerdi. Bu ikisinin dışında kalan diğer

sahifeler ve Zebur ve Kur'âna inanıp onlarla amel etselerdi hiç şüphe yok ki üstlerinden ve ayaklarının altından dahi nimetlere kavuşup yiyeceklerdi. Burada her ne kadar üst ve alt zikredilmiş ise de asıl maksat, ön, arka, sağ, sol gibi bütün yönlerden çok geniş, çok nimetlere kavuşacaklarını ve düşmansız huzurla yaşacaklarını belirtmektir.

Bunların içinde aşırı gitmeyip itidali koruyanlar da olmuştur. Yahudilerden Abdullâh ibni Selam, Hıristiyanlardan Necaşi, Selman-ı Farisi gibi zevat îman etmişlerdir. Fakat onlardan çokları küfürlerinde ısrar ettiler, kötülüklerin içinde boğuldular. Bu ne çirkin bir sonuç.

(Âl-i Imran 70, 71, 110, 199. Nisa 47, 136. Araf 96. Lokman 32. Fâtır 32. Cin 16. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 67

يَـٰٓأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَآ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ ۖ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ
فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُۥ ۚ وَٱللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ ٱلنَّاسِ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ
لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْكَـٰفِرِينَ ﴿٦٧﴾

Meâli:

"Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer yapmazsan, onun gönderdiğini de tebliğ etmemişsindir. Allâh da seni insanlardan koruyacaktır. Şüphesiz Allâh kâfirler sürüsünü hidâyete erdirmez."

İZAHI:

Bu âyeti kerimenin nüzûlü hakkında çok rivâyetler vardır. Bunlardan biri; Ebu Talib Rasulullâhı korumak için Haşim oğullarından her gün adamlar gönderirdi. Bu âyet nâzil olunca Rasulullâh Ebu Talibe:

"Ey Amca! Allâh beni insanlar ve cinlerden kesinlikle korumuştur. Artık beni koruyan kimselere ihtiyacım yok" buyurdu.

Bazı dedikodu çevresinde Rasulullâh'ın tebliğ etmediği âyetler de vardır, şüphesi yayılıyordu. Bu dedikodunun yersiz olduğu, Rasulün Allâh'tan aldığı tebliğ emrinin çok ciddi olduğu ve Rasulün bu ciddiyete hakkıyla riâyet ettiği açıklanmaktadır. Bununla birlikte, hiç kimsenin Rasule zarar veremeyeceği, O'nun Allâh tarafından korunduğu belirtil-

miştir. Hem de Allâhu Teâlâ kâfirlere asla fırsat vermeyeceğini bildirmiştir.

(Âl-i Imran 20. Araf 62, 68. Nahl 35, 82. Ra'd 40. Ankebut 18. Nûr 54. Ahkâf 23. Cin 28. âyetleri de tebliğ hakkındadır.)

Âyet: 68

قُلْ يَـٰٓأَهْلَ الْكِتَـٰبِ لَسْتُمْ عَلَىٰ شَىْءٍ حَتَّىٰ تُقِيمُوا التَّوْرَىٰةَ وَالْإِنجِيلَ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ ۗ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُم مَّآ أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ طُغْيَـٰنًا وَكُفْرًا ۚ فَلَا تَاْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَـٰفِرِينَ ﴿٦٨﴾

Meâli:

"(Rasulüm): "Ey ehli kitab! Tevrat ile İncili ve Rabbinizden size indirileni tatbik etmedikçe bir şey üzerinde değilsiniz" de. Andolsun Rabbinizden sana indirilen (Kur'ân) onlardan çoğunu, küfür ve taşkınlık bakımından hakikaten artıracaktır. Artık kâfirler gürûhuna karşı (ümitsizliğe) ye'se düşme."

İZAHI:

Bakara sûresinin 113. âyetinde açıklandığı gibi Yahudiler ile Hıristiyanlar bir birlerini tenkit ederek, her birinin diğerine: "siz bir şey üzerinde değilsiniz" şeklindeki dil uzatmaları, her ikisinin de tam Allâh yolunda olmadıklarını göstermektedir. Bu iddiaların bir örneği de İbni Abbas tarafnıdan şöyle anlatılıyor:

Peygamberimize Yahudilerden bir grup gelerek:

- "Tevratın Allâh'tan gelen bir hak olduğunu benimsiyor musun?" dediler. Rasulullâh da:

- "Evet" buyurdu. Onlar da:

- "Eh biz buna inanıyoruz. Bundan başkasına da inanmayız" dediler. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu. Evet Rasulullâhın da buyurduğu gibi Tevrat Allâh'tan geldiği şekliyle hak kitaptır. Ama Yahudiler bu hak kitaba uymadıkları ve bu kitabı kendi heveslerine göre değiştirdikleri için hak üzerinde değiller. Hıristiyanlar da böylecedir. Ehli kitabın her

ikisi de birbirine yönelik sataşmalarında her ikisinin de hiçbir hakikat üzerinde olmadıklarını ortaya koymuştur. Bu âyeti kerime de bunu tasdik etmiştir.

Âyeti kerimenin ikinci bölümünde de, onların küfür ve taşkınlıklarının artması, Kur'âna karşı olan ısrarlı inatlarından ileri geldiği anlatılmaktadır. Artık bunlar, kendi musibetlerini bulmuşlardır. Üzülmeye ümitsizliğe kapılmaya değmez.

Günümüzde de aynı inatlarını sürdüren Yahudi ve Hıristiyanlar Müslümanlarla hiçbir zaman bağdaşmadıkları gibi şimdi de bu huylarını devam ettiriyorlar. Gelecek devirlerde de değişecek değiller. Biz bunun bilinci içinde olarak onlarla münasebetlerimizi ayarlamalıyız ve onları bir yandan islama davet ederken, öte yandan da onların şer tuzaklarına düşmeme tedbirlerini almalıyız.

(Bakara 10. Âl-ı Imran 90, 178. Tevbe 125. Isra 41, 60. Fâtır 39, 42, 43. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 69

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِئُونَ وَالنَّصَارَىٰ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾

Meâli:

"Şüphesiz îman edenler ile Yahudi olanlar ve Sâbiîler ile Hıristiyanlar(dan) kim Allâh'a ve âhiret gününe îman eder ve yararlı iş yaparsa, artık onlara korku da yoktur, hem onlar üzülmeyecekler de."

ÎZAHI:

İman edenler: Müslümanlar, Yahudi olanlar; tevratı bozanlar, Sabiîler; kıble tanımayan, meleklere tapanlar veya ehli kitabın dışında kalanlar. Hıristiyanlar: İncil kitabını benimseyip bozuk düzen dindarlar. Bunların hepsi de kendilerini beğenir ve doğru yolda olduklarını iddia ederler. Bilgisiz ve yersiz kuru iddiaların hiçbir doğrulukla alakası yoktur. Doğru olan, tam bir bilgi ile inanarak yararlı işler ve ibadetler yaparak Allâh'ın emrettiği gibi yaşamaktır. Bu da yalnız hiç bozulmamış, Al-

lâh'tan geldiği gibi elimizde bulunan Kur'ân yoludur. İşte bu yolda olanlara ne bir korku var ne de bir üzülme. Çünkü bunlar cahilane kuru bir iddia içinde değiller.

(Bakara 62. Hacc 17. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 70

لَقَدْ اَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِيٓ اِسْرَائِيلَ وَاَرْسَلْنَآ اِلَيْهِمْ رُسُلًا ۖ كُلَّمَا جَآءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوٰٓى اَنْفُسُهُمْ ۙ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿٧٠﴾

Meâli:

"Andolsun İsrail oğullarının güvencesini almış ve kendilerine Peygamberler göndermiştik. Her Peygamber kendilerine gönüllerini sarmayan şeyi getirdikçe, bir kısmını yalanladılar. Bir kısmını da öldürdüler."

Âyet: 71

وَحَسِبُوٓا اَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُّوا ثُمَّ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا كَثِيرٌ مِنْهُمْ ۚ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾

Meâli:

"Ve bir fitne olmayacağını sandılar. Hem de körleştiler ve sağırlaştılar. Sonra Allâh onlara tevbe taktir etti. Daha sonra onlardan çoğu yine körleştiler ve sağırlaştılar. Allâh'da yaptıklarını görüp durandır."

İZAHLARI:

Pek çok âyetlerde de belirtildiği gibi Allâh "İsrail oğulları" denilen Yahudilerden söz almıştır. Onlar verdikleri sözlerinde durmayarak melanetlerinde devam etmişler ve kendilerine tekrar tekrar Peygamberler gönderilmiş ise de sevildiklerini bilmemişler. O peygamberlerin kimini yalanlamışlar, karşı çıkmışlar. Kimini de merhametsizce öldürmüşlerdir. Bu cinâyetlerin yanlarına kalacağını hesap ederek:

"Bir fitne olmayacağını sandılar..." yani yaptıklarının karşılıksız kalacağını, her hangi bir musibete uğramayacaklarını zannettiler. Peygamberlerin irşadına karşı, onları görmezden geldiler. Söylediklerini işitmezden geldiler. Vurdum duymaz durumuna girdiler. Ama umdukları gibi çıkmadı. Allâh onlara sonu gelmeyen musibetler verdi. Defalarca yurtlarından yuvalarından kovuldular. Kazançları ellerinden alındı. Dövüldüler, öldürüldüler, üreyemediler, yurt tutamadılar. Nihâyet zillet ve meskenet damgasını yediler. Yurt tutmak üzere toplandıkları Filistin topraklarında da tutunamayacakları anlaşılıyor. Çünkü huylarında iyiye doğru hiçbir değişiklik görülmüyor. Belki de burada toplanmaları, sonlarının geldiğine işarettir. Bu iyilik bilmez kâfirler, şimdide gözlerini Anadolu topraklarına dikmiş görülüyorlar. Bizim bu noktada çok dikkatli olmamız gerekiyor.

Allâh bunları defalarca tevbelerini kabul etti ama yine de körleştiler. Peygamberleri, bilhassa son Peygamberi görmezden geldiler yine de sağırlaştılar, okunanları, bilhassa son kitap Kur'ân'ı duymazdan geldiler, inatlarında, küfürlerinde devam ettiler. Bilgilerin geliştiği şu devirde dahi dönüp "bu nedir?" diye Kur'ân'ı Kerim'e bakmamaları yeni yeni felaketlere doğru ilerlemelerinin yeterli âlâmetidir.

Evet kendileri görmek istemiyorlar ve görmüyorlar ama, Allâh onların yaptıklarını en iyi şekilde devamlıca görendir.

(Bakara 18, 27, 63, 83, 84, 93, 171. Âl-i Imran 187. Nisâ 154, 155, 156. En'âm 39. Enfal 22. Tevbe 16. Yunus 42. Hud 24. Ra'd 25. Neml 80. Ankebut 2, 4. Rûm 52. Furkân 73. Zuhruf 40. Muhammed 23, 29. Hadid 8. Bu sûre 7. 12, 13. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 72

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۖ وَقَالَ الْمَسِيحُ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۖ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ ۖ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾

Meâli:

"Andolsun "muhakkak Allâh, Meryem'in oğlu Mesih Allâh'ın kendisidir" diyenler kâfir olmuştur. Mesih de: "Ey İsrail oğulları! Rabbim ve Rabbiniz olan Allâh'a kulluk edin. Muhakkak şöyle ki, kim Allâh'a eş tutarsa, artık Allâh ona cenneti haram kılmıştır. Onun yeri de ateştir. Zâlimler için de yardımcılardan (hiç kimse) yoktur." dedi."

Âyet: 73

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوٓا اِنَّ اللّٰهَ ثَالِثُ ثَلٰثَةٍ ۘ وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّآ اِلٰهٌ وَاحِدٌ ۭ وَاِنْ لَّمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

Meâli:

"Andolsun "şüphesiz Allâh üçün üçüncüsüdür" diyenler kâfir olmuştur. Tek ilahtan başka bir ilah da yoktur. Eğer söyleyegeldiklerinden vazgeçmedilerse, andolsun onlardan küfredenlere muhakkak acıklı bir azab dokunacaktır."

Âyet: 74

اَفَلَا يَتُوبُونَ اِلَى اللّٰهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهٗ ۭ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٤﴾

Meâli:

"Hala Allâh'a tevbe etmeyecekler ve ondan mağfiret dilemeyecekler mi? Halbuki Allâh çokça mağfiret eden, rahim olandır."

Âyet: 75

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ اِلَّا رَسُولٌ ۚ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ ۭ وَاُمُّهٗ صِدِّيقَةٌ ۭ كَانَا يَاْكُلَانِ الطَّعَامَ ۭ اُنْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْاٰيٰتِ ثُمَّ انْظُرْ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾

Meâli:

"Meryem'in oğlu bir Peygamberden başka bir şey değildir. Ondan önce de Peygamberler geçmiştir. Anası da bir sıddikadır. Yemek yerler idi. Onlara âyetleri nasıl açıklıyoruz? Bak. Sonra nasıl döndürüleceklerine bak."

Âyet: 76

قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ۚ وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾

Meâli:

"(Rasulüm) "Allâh'tan başka size bir fâide ve bir zarar vermeye sahip olmayan şeye mi tapıyorsunuz?" de halbuki o Allâh, işiten, bilendir."

İZAHLARI:

Hıristiyanlardan bir zümrenin Îsâ'ya Allâh demelerinin bir şirk olması dolayısıyla, Allâh yemin ederek onların kâfir olduklarını beyan etmiştir. Hiçbir zaman, hiçbir şekilde Îsâ Aleyhisselam Allâh olduğunu söylememiştir. Tam aksine "rabbim ve rabbiniz olan Allâh'a kulluk edin" demiştir. Bu sözü ile kendisinin Allâh'ın kulu olduğunu isbat etmiştir. Ayrıca: **"Kim Allâh'a eş tutarsa, artık Allâh ona cenneti haram kılmıştır"** sözüyle de, kendisine Allâh diyenlerin şirk yaptıklarını ve asla cennete giremeyeceklerini haber vermiştir. Hem de bunların birer zâlim olduklarını, asla yardım göremeyeceklerini bildirmiştir. Bunu takip eden âyette de Hıristiyanlardan başka bir zümreye işaretle yine yemin ederek:

"Andolsun "Allâh üçün üçüncüsüdür." diyenler kâfir olmuştur..." buyuruyor. Hıristiyanların bir kısmı da "ekanimi selase" dedikleri üç asıldan meydana gelen Allâh, bunlardan biri baba olan, biri oğul olan, diğeri de ana olan Allâh veya ruhul kudüs olan Allâh'lar. Bu üçün üçüncüsü Allâh. Yani hangisinden başlarsan üçüncüye gelen Allâh şeklinde inanırlar. Bu ise açıkça küfürdür. Halbuki Allâh birdir. Ondan başka ilah yoktur. Bu inançta olmaları gerekirken üçlü bir inanca girmişlerdir. Bu inançtan vazgeçmezler ise, bu kâfirlerin yeri acıklı azaptır. Çok merhametli ve bağışlayıcı olan Allâh, onları kastederek:

"Hala Allâh'a tevbe etmeyecekler ve ondan mağfiret dilemeyecekler mi? Halbuki Allâh mağfiret eden rahim olandır" buyuruyor.

Görülüyor ki Allâh onların yanmamalarını, selâmete ve saâdete ermelerini istiyor. Onlar ise inatlarıyla kendilerini ateşe atıyorlar. Onların bâtıl inançlarının yanlışlığını ortaya koymak ve doğru olanı beyan etmek üzere de:

"Meryem'in oğlu Mesih, Peygamberden başka bir şey değildir. Ondan önce de Peygamberler geçmiştir. Anası da bir sıddikadır. Yemek yerler idi..." buyurmuştur. Burada açıkça Mesihin bir Peygamber olduğu, Allâh olmadığı, daha önceleri de benzeri peygamberlerin gelip geçtiği, anasının da Allâh'ın emirlerine inanan ve tasdik eden bir kadın olduğu, her ikisinin de diğer insanlar gibi yeyip içtikleri, hatırlatılmıştır. İşte sağlam deliller böylece ortaya konmuş ve Hıristiyanların inançlarının bâtıl bir iftira olduğu açıkça sergilenmiştir. Daha sonra Peygamberimize hitap ederek:

"(Rasulüm) "Allâh'tan başka size bir fâide ve bir zarar vermeye sahip olamayan şeye mi tapıyorsunuz?" de. Halbuki O Allâh, işiten, bilendir" buyurmuştur. Burada ifade daha da umumileşmiş bütün put perestleri, de içine almıştır. İslâmın dışında kalan her sınıfa ihtar edilmiştir.

(Bu sûre 17, 116. Nisa 157, 171, 172. Tevbe 30, 31. Meryem 26-34. Saff 6. Tahrim 12. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 77

قُلْ يَـٰٓأَهْلَ الْكِتَـٰبِ لَا تَغْلُوا فِى دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوٓا أَهْوَآءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِن قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَن سَوَآءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾

Meâli:

"(Rasûlüm) "Ey ehli kitab: Dininizde hakkın dışında aşırılık yapmayın. Önceden sapmış çoğunu da saptırmış ve yolun dengesinden fırtmış olan bir kavmin havalarına da uymayın" de."

İZAHI:

Ehli kitap olan Hıristiyanlar ve Yahudiler üzerindeki ibret levhaları devam ediyor. Allâhu zülcelal, Peygamberimiz S.A.V.e hitap ederek onlara söylenmesi gereken sözlerin tebliğini emretmiştir. Onlar Allâh'tan

gelen ve hak olan hükümleri bırakmışlar dinlerinde hakla ilgisi olmayan bir takım aşırılıklar içine dalmışlar.

Yahudilerin hak Peygamber olarak gelen Îsâ Aleyhisselamı kabul etmedikleri gibi çok aşırı giderek piç olduğunu, anasının da O'nu meşru olmayan zina yoluyla doğurduğunu iddia ederek iftiralar yapmışlar ve O'nu öldürmeye kalkmışlar. Nihâyet O'na benzeyen birini çarmıha gererek öldürmüşler. Yine onların Tevrat kitabını kendi arzularına göre değiştirip bozmaları, hak olanı kaldırıp yerine bâtılları yerleştirmeleri, çok çirkin ve feci aşırılıklardır. Hâlâ da bu gün için bu huylarını sürdürmekte oldukları gözlerden kaçmayan iğrenç sıfatlarıdır. Bunlara karşı çok dikkatli bulunmak gerek.

Hıristiyanlara gelince, onlar da yine Yahudilerin tesiri altında kalarak İncil kitabını Allâh'tan geldiği şekilden çıkarıp bu günkü birbirine uymayan perişan duruma getirmiş olmaları, aşırılıklarının tam bir örneğidir. Büyük aşırılıklarının biri de, Îsâ Aleyhisselamı insanlık ve peygamberlik derecesinden alarak Allâh derecesine çıkarmalarıdır. Allâh'ın oğludur. Allâh'ın üçüncüsüdür. Allâh'ın kendisidir gibi akla, mantığa, ilme, irfana ters düşen sipe sivri bir iftira ve aşırılığın çılgınca bir örneğidir. Bunlar da bu gün hâlâ bu iğrenç hallerinde devam ediyorlar. Vatikan kilisesi ile Fener Patrik hanesi, bu davalarının birer merkezi temsilcileridir. Buralarda Müslümanlar aleyhinde neler kurulup yasıldığı, ne fitneler hazırlandığı bilinmesi gereken hususlardır.

Ehli küfürden bilhassa bu iki zümrenin sapıklıkları böylece meydandadır. Ya saptırdıkları! Tarihin derinliklerinden bu yana nice insanları saptırmışlar, hâlâ da saptırıyorlar. Kendilerine ve bütün dünya insanlarına gelen son Peygambere ve son kitaba karşı da alışageldikleri bu tutumları değişmemiştir. Her bakımdan dengeli ve dosdoğru olan bu son dine de yanaşmayarak alabildiklerine sapmışlardır. Elbette zarar görenler yalnız kendileridir. Bu âyetle ilgili bazı âyetleri de okuyalım:

(Nisa 44, 167, 171. En'âm 117, 150. İsrâ 15, 48. Yunus 103. Furkan 9,17. Sad 26. Zümer 41. Nûh 24. ayetler)

Âyet: 78

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ۚ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾

Meâli:

"İsrail oğullarından küfredenler, Davud ve Meryem'in oğlu Îsâ'nın dili ile lanet olunmuştur. Bu da, isyan etmeleri ve aşırı gitmiş olmaları iledir."

Âyet: 79

كَانُوا لاَ يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ ۚ لَبِئْسَ مَا
كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾

Meâli:

"Yaptıkları kötülüklerden men edişmezler idiler. Elbette yapıyor oldukları şeyler ne de kötü oldu."

Âyet: 80

تَرَىٰ كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ
لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي الْعَذَابِ
هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾

Meâli:

"Onlardan çoğunu küfredenleri dost ediniyorlar görürsün. Nefislerinin kendileri için önceden hazırladığı şeyler -Allâh'ın kendilerine gazab etmesi ve azabda onların ebedi kalmaları gereği- andolsun ne de kötü oldu."

Âyet: 81

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَا
اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ وَلَٰكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨١﴾

Meâli:

"Eğer Allâh ile Peygamberlere ve O'na indirilene îman ediyorlar olsalardı, onları dostlar edinmezlerdi. Fakat onlardan çoğu da fâsıklardır."

İZAHLARI:

Kur'ânı Kerîm'in bir çok âyetlerinde bilhassa geçen âyetlerde de belirtildiği gibi, İsrail oğullarının sonu gelmeyen ters yaşantıları, Allâh'a ve peygamberlere karşı gelmeleri, bir çok Peygamberleri öldürmeleri, lanete müstahak olduklarının açık delilleridir. Ayrıca Zebur kitabına ve Davut Aleyhisselama karşı isyanları da, Davut Aleyhisselamın kendi diliyle lanet olunmalarına yol açmıştır. Ve lanetlerini aldıkları da rivâyetler arasındadır.

İsrail oğulları, Meryem oğlu Îsâ Aleyhisselamın bizzat kendi dili ile de lanet olundular ve birer domuz şeklini aldılar. Bilindiği gibi Îsâ Aleyhisselama karşı olan düşmanlıkları, O'nu öldürme teşebbüsüne kadar sürüklemiştir. Lanetin en ileri haddini hak eden Yahudiler, bu lanete uğramışlardır.

Buradan kâfirlere lanet etmenin caiz olduğu hükmünü alırız.

Bu mel'unlar:

"Yaptıkları kötülüklerden men edişmezler idiler. Elbette yapmakta oldukları şeyler ne de kötü oldu."

İsrail oğullarının aldığı rezalet halleri böyle. Onlar, birbirlerini yaptıkları fenalıklardan vazgeçirmeye çalışmazlardı. Böylece kötülükler her yere yayılmış, yaşanamaz duruma gelmişlerdi. Ama yine da alışa geldikleri rezalete devam ettiler. Lanetlenmelerinin sebebi, teferruata gidilmeden hulâsa edilerek anlatılmıştır. Teferruata inildiği taktirde, kitaplara sığmayacak kadar, akıllara durgunluk verecek kadar çok olduğu anlaşılmaktadır. Allâh Rasulüne hitap ederek:

"Onlardan çoğunu küfredenleri dost ediniyorlar görürsün. Nefislerinin kendileri için hazırladığı şeyler -Allâh'ın kendilerine gazap etmesi ve onların azabda ebedi kalmaları gereği- andolsun ne de kötü oldu" buyurmuştur.

Bu âyetten anladığımız; İsrail oğullarının hep küfredenleri dost edindikleri, kendi felaketlerini daha önceden kendi elleriyle hazırladıkları, Allâh'ın gazabına uğradıkları ve uğrayacakları, dünya ve âhiret azabının içinde ebedi kalacaklarıdır. Bu da ayrı bir lanettir.

Eğer bu İsrail oğulları Allâh'a, peygamberlere ve Rasule indirilen Kur'âna inanmış olsalardı, kendilerine, düşman olan o kâfirleri dostlar edinmezlerdi. Fakat onlardan çoğu fâsıklar idiler. Bu fâsıklar oldukça fitnede mahir kimselerdi. Babalarından, dedelerinden öğrenegeldikleri bozgunculuk ustalıklarını devamlı kullanmışlardır. Hâla da kullanıyorlar. Yahudilerde bu gibi rezaletler irsidir. Kökten gelen bir mirastır. Kötülü-

ğün tükenmez çeşitlerini birbirinden miras alır gibi öğrenegelmişlerdir. Şu âyetleri de okuyalım:

(Bakara 88, 89, 159, 161. Âl-i Imrân 87, 162. Nisâ 42, 46, 47. Bu sûre 13, 60, 64. Tevbe 23. Ahzâb 57, 64, 68. Muhammed 23, 28. Feth 6.)

Âyet: 82

لَتَجِدَنَّ اَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ اٰمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ اَشْرَكُوا ۚ وَلَتَجِدَنَّ اَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِّلَّذِينَ اٰمَنُوا الَّذِينَ قَالُوٓا اِنَّا نَصَارٰى ۟ ذٰلِكَ بِاَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا وَاَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾

Meâli:

"Andolsun îman edenlere karşı düşmanlık bakımından insanların en şiddetlisi kesinlikle Yahudiler ile şirk edenleri bulacaksın. Yine andolsun îman edenlere karşı sevgi bakımından onların en yakını da hakikaten elbette "biz nasârâyız" diyenleri bulacaksın. Bu, şüphesiz kendilerinden Kıssisler ile Rahibler olması ve hakikaten onların büyüklenmek istememeleri sebebiyledir."

ÎZAHI:

Geçen âyetlerde Yahudiler ve Hıristiyanlar hakkında genişçe bilgiler verildikten sonra bunların arasındaki farkı ve müslümanlara karşı tutumlar üzerinde bilgi vermek için mü'minlerin dikkatleri çekiliyor ve bunlara karşı davranacakları şekle işaret buyruluyor.

Müslümanlara karşı en kinli, en düşman, en merhametsiz olan Yahudilerin olduğu belirtiliyor. Müşriklerin de onlardan geri kalmadığı düşmanlık bakımından Yahudilerden farksız oldukları açıklanıyor. Yahudiler hakkındaki âyetleri okuduğumuz zaman bunun sebebini kolayca anlarız. Onların îman edenlere karşı en şiddetli düşman olduğundan şüphemiz kalmaz. Günümüzde dahi bütün dünyaya kan kusturan onlar olduğunu görürüz. Siyonistler, masonlar aracılığıyla çok mahirane fitneler yayıyorlar. Müslümanların başına kendi dümenlerinde gidecek kimseleri getiriyorlar. Bunların bu oyunlarını çok iyi kavramak gerekiyor. Âyetin bize ihtarı budur.

Hıristiyanlara gelince, Rasulullâhın islama davet etmek üzere yazdığı mektuplar da, Şam diyarındaki Rumların başı olan Hırakl, Mısır halkının başındaki Mukavkıs, bilhassa Habeşistan kralı olan Necaşinin davranışları, Rasulullâha hediyeler göndermeleri onların oldukça insaflı olduklarını göstermiştir. Bunun sebebi de, onların içinde "KISSİS" denilen, İncildeki Rasulullâh hakkındaki müjde haberini iyiden iyiye anlayan alimlerin bulunması ve "RAHİB" denilen kendilerini tam ibadete vermiş insaflı kimselerin bulunmasıdır. Bunlar, bencil ve kibirli de olmayan olgun kimselerdir. İslâmın yayılma devrinde oldukça yararlı oldular. Bilhassa Mısır Kıptilerinin akın akın Müslüman olmalarında büyük rolleri olmuştur. Fakat sonraları Yahudilerin de araya girmeleri sonucu müslümanlara karşı büyük değişiklikler göstererek düşman olmuşlardır.

ALTINCI CÜZÜN SONU

YEDİNCİ CÜZ

Âyet: 83

وَاِذَا سَمِعُوا مَآ اُنْزِلَ اِلَى الرَّسُولِ تَرٰٓى اَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ
الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ ۚ يَقُولُونَ رَبَّنَآ اٰمَنَّا فَاكْتُبْنَا
مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٣﴾

Meâli:

"Rasule indirileni dinledikleri zaman da, haktan tanıdıkları şeylerden dolayı yaştan taşan gözlerini görürsün. "Ey Rabbimiz! İman ettik. Artık bizi şahidlerle beraber yaz" derler."

Âyet: 84

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَمَا جَآءَنَا مِنَ الْحَقِّ ۙ وَنَطْمَعُ اَنْ
يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٤﴾

Meâli:

"(Devamla) "Rabbimizin bizi Salihlerle birlikte koymasını arzu ederken neye Allâh'a ve haktan bize gelene îman etmiyoruz?" (dediler)"

Âyet: 85

فَاَثَابَهُمُ اللّٰهُ بِمَا قَالُوا جَنّٰتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَذٰلِكَ جَزَآءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾

Meâli:

"Allâh'ta onlara, dedikleri şeyler sebebiyle –içinde ebedi kalacakları– altlarından ırmaklar akan cennetleri ihsan etti. Bu da, iyilik edenlerin mükâfatıdır."

İZAHLARI:

Mukatil ile Kelbî'nin dediklerine göre, Necran halkından kırk, Habeşlilerden otuz iki, Şamlılardan da altmış sekiz kişiye Rasulullâh YASİN sûresini okudu. Bunu dinleyenler, göz yaşlarını tutamadılar.

Çünkü bunlar daha önceden İncil'de okudukları ve Papalarından dinleye geldikleri Muhammed Aleyhisselam ve Kur'ânı Kerîm hakkındaki bilgilerini tazelemiş ve umduklarına kavuşmuşlardı. Yaptıkları dualarında da: **"Ey Rabbimiz! İman ettik. Artık bizi şahidlerle beraber yaz"** diyorlar. Devamla:

"Rabbimizin bizi Salihlerle birlikte koymasını arzu ederken niye Allâh'a ve haktan bize gelene îman etmiyoruz?" dediler. Bu dualarında ve verdikleri bu söze karşı da Allâh, içinde ebedi kalacakları altlarından ırmaklar akan cennetler ihsan etti. Bu iyi kimselerin hak ettikleri mükâfat da budur.

(Enfal 2. Meryem 58. Nur 51. Kasas 52, 53, 54. Zümer 23. Hadid 27. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 86

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٨٦﴾

Meâli:

"Küfredenlerle âyetlerimizi yalanlayanlar da işte bunlar, Cahîmin ashabıdırlar."

İZAHI:

Hıristiyanlardan iyi kimseler bulunduğu gibi küfredenler ve Allâh'ın âyetlerini yalanlayanlar da pek çoktur. İşte onların yeri "cahim" denilen cehennemin çılgın ateşli yeridir. Onlar, bu yerin daimi dostlarıdır.

(Bakara 39. Al-i Imran 4. Nisa 55, 56. Bu sûre 10. Enfal 36. Yunus 4. Hacc 57. Rûm 16. Fâtır 36. Zümer 63. Hadid 19. Teğabün 10. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 87

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَآ اَحَلَّ اللّٰهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا ۟ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨٧﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh'ın size helal kıldığı temizleri haram etmeyin. Haddi de aşmayın. Şüphesiz Allâh (sınırı) aşanları sevmez."

Âyet: 88

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ حَلَالاً طَيِّبًا ۪ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِىٓ
اَنْتُمْ بِهٖ مُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

Meâli:

"Allâh'ın size verdiği rızıktan helal temiz olarak da yiyin. Ve siz kendisine îman edenler olduğunuz Allâh'tan da korkun."

İZAHLARI:

Bu âyetlerin iniş sebebi hakkında bir takım rivâyetler var. Geçen 82. âyette Hıristiyan Rahibleri zikredilince, bu rahiblerin evlenmedikleri, dünya ile ilgilerinin kesik olduğu, sırf ibadet yaptıklarını hatırlayan eshabı kiramdan bazıları heveslenerek, kimi ebedi oruç tutacağını, kimi bütün geceleri ibadet yapacağını, kimi kadınlardan uzaklaşıp cinsi münasebette bulunmayacağını söylemişler. Bu haberleri alan Rasulullâh, bunlara soruyor: "Böyle mi dediniz?" diyor. Onlar da: "evet" diyorlar. Bunun üzerine Efendimiz S.A.V. Allâh'a hamdü senadan sonra: "Ben sizin Allâh'tan en çok korkanınızım ve en müttegî olanınızım. Fakat oruç tutarım ve yerim. Yatar, uyurum. Kadınlarla da evlenirim. Namaz da kılarım... Benim sünnetimden kim ayrılırsa, o benden değildir" buyurdu. Âyeti kerime, bu gibiler hakkında nâzil oldu. Bu sûrenin baş tarafında da belirtildiği gibi haramlar bellidir. Helaller de bellidir. Artık helal olanları haram etmeye kalkmak dinden ayrılmaktır. Hıristiyanların küfür sebeplerinden biri de budur. Rahiplerin iğdiş edilip erkekliklerini yok etmeleri, bir takım aşırı ibadetler yapmaları, bu kabildendir. İslâm da ruhbanlık yoktur.

Allâh'ın verdiği rızıklardan helal ve tertemiz olarak yiyin, için. Bunun dışına çıkıp harama kaçmayın. İman ettiğiniz Allâh'tan korkun.

(Bakara 168, 172. Âl-i Imran 93. En'âm 140. Araf 32, 157. Tevbe 29. Nahl 72, 114. Tâhâ 81. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 89

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِىٓ اَيْمَانِكُمْ وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْاَيْمَانَ ۚ فَكَفَّارَتُهٗٓ اِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ اَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ اَهْلِيكُمْ اَوْ كِسْوَتُهُمْ اَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ ۭ فَمَنْ لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ ۭ ذٰلِكَ كَفَّارَةُ اَيْمَانِكُمْ اِذَا حَلَفْتُمْ ۭ وَاحْفَظُوٓا اَيْمَانَكُمْ ۭ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيٰتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾

Meâli:

"Allâh, yeminlerinizdeki Lağv sebebiyle sizi muaheze etmez. Fakat bağlandığınız yeminler sebebiyle sizi muaheze eder. Onun keffareti de ehlinize yedirdiğinizin ortasından on miskine yedirmektir. Veya onların giydirilmesi veya bir kölenin azad edilmesidir. Kim de bulamazsa, artık üç gün oruç tutar. Bu yemin ettiğiniz zaman yeminlerinizin keffaretidir. Yeminlerinizi de koruyun. Şükredesiniz diye Allâh âyetlerini size böylece açıklar."

ÎZAHI:

Yemin, insanlar arasında bir güvence sözüdür. Ve insan fıtratında bulunan bir inanma ve inandırma vasıtasıdır. Her milletin ve her yörenin kendine göre ve kendi inancına göre bir yemin şekli bulunur. Dinimizdeki yemin şekli, tamamen îmana dayanan ve Allâh'ı anarak sözlü bağlantı yapılır. Vallâhi, billâhi, tallâhi, uksimu billâhi, ahlifu billâhi gibi yeminlerdir. Bunun dışında Kâbeye, Meleklere, analara, babalara, her hangi bir değere, putlara, aya, güneşe, yıldızlara, namusa, şerefe, haysiyete dayalı yeminler de mûteber değildir.

Yemin başlıca iki kısımdır:

a- "Yemini lağv" denilen kayıtsız, niyetsiz ağızdan çıkıveren belli bir hedefi bulunmayan yemindir. Bu sadece boş bir anlamsız sözden ibarettir. Onun için Allâh bu yeminin sahibini sorumlu tutmaz. Sadece yersiz, lüzumsuz, gereksiz bir lakırtı olduğu için mekruhtur. Çokça tekrarlandığı taktirde günah kazanmış olur.

b- Bilerek ve kasıtlı olarak yapılan yemindir. Bu yeminde iki kısımdır:

1- "Yemini mün'akid" denilen şarta dayalı yemindir. Vallâhi yapmıyacam, vallâhi gelmiyecem, vallâhi yemeyecem gibi yeminlerdir ki bu yemin de, yapmayacam dediğini yaparsa, yapacam dediğini yapmazsa, bu yemininden dolayı kefaret vermesi gerekir. Bu da on fakiri iki öğün, orta halli yedirmesi veya orta halli giydirmesi veya varsa bir köle azad etmesidir. Bunlara gücü yetmezse, üç gün ara vermeden oruç tutar.

2- "Yemini ğamûs" denilen yemindir. Bu yemin de bilerek, kasdederek yemin etmektir. Var olduğunu bildiği halde 'vallâhi yok' demek, gördüğü halde bile bile 'vallâhi görmedim' demek gibi inkarcılığa yönelik yeminlerdir ki bunun cezası çok ağırdır. Keffaretle ödenemez.

Yemin hakkındaki geniş teferruatlı ve mezheplerle ilgili bilgileri fıkıh kitaplarından öğrenelim.

Olur olmaz yere yemin etmeye alışmamalıyız. Yemini mün'akid yapıldığında da şer'i bir sakınca yoksa yemin bozulmamalıdır.

(Bakara sûresi 224, 225. âyetlere de bakalım.)

Âyet: 90

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْاَنْصَابُ وَالْاَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Şarap ile kumar ve dikili taşlarla fal okları ancak şeytan işinden birer murdarlıktır. Artık ondan kaçının ki felaha eresiniz."

Âyet: 91

اِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَآءَ فِى الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَعَنِ الصَّلٰوةِ ۚ فَهَلْ اَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾

Meâli:

"Şeytan; şarap ve kumarda aranıza ancak düşmanlığı ve kini bırakmasını ve sizi namazdan, Allâh'ı anlamaktan saptırmasını ister. Artık siz sona erenler misiniz?"

Âyet: 92

وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا ۚ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ
فَاعْلَمُوٓا اَنَّمَا عَلٰى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٩٢﴾

Meâli:

"Allâh'a da itaat edin, Rasule de itaat edin ve sakının. Eğer yüz çevirdiyseniz, Rasulümüze gerekenin ancak açık tebliğ olduğunu da bilin."

Âyet: 93

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا
طَعِمُوٓا اِذَا مَا اتَّقَوْا وَاٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا
وَاٰمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَاَحْسَنُوا ۗ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٣﴾

Meâli:

"Îman eden ve yararlı işler yapanlara, sakındılar ve îman ettiler, hem de yararlı işler yaptılar, sonra sakındılar ve îman ettiler, sonra sakındılar ve güzellik yaptılar ise (daha önceki) tattıklarında bir günah yoktur. Allâh güzellik yapanları da sever."

ÎZAHLARI:

Allâhu azimüşşan, kullarını her yönüyle geliştirmek, şuurlandırmak, bütün zararlı şeylerden kurtarıp, tertemiz bir hayata, sapasağlam bir yaşantıya kavuşturmak için gereken bütün yolları göstermiş, dünyaları ve âhiretlerinin huzur ve saâdetli olması bakımından da gerekli emirlerini vermiş ve yasaklarını bildirmiştir. Kullarının ilk muhtaç olduğu şeyin îman olduğunu bilen Allâh, îman edenlere hitab ederek zararlı olan şeyleri sayıyor ve:

"Ey îman edenler!..." diyor.

"ŞARAB" üzüm, hurma ve sair meyvelerden yapılan bir içki çeşididir. Sarhoşluk veren her çeşit içki, azı da çoğu da murdardır. Haramdır. Bira ve bazı haplar da bu kısma girer.

"KUMAR" tavla, domine, iskambil ve sair bütün oyun çeşitleri para karşılığı olsun-olmasın oynayanların birbirlerini yenmeye çalışmalarına "KUMAR" denir. Üç taş, dokuz taş, dama gibi şeyler de kumar sınıfı-

na girer. Bunlar da beyni bulandıran, sinirleri gerginleştiren, insanlar arasında karşılıklı kin ve düşmanlığa yol açan birer murdarlıktır.

"DİKİLİ TAŞLAR": Her hangi birinin veya bir hâdisenin anısına dikilen taşlar, putlar, heykeller de bu sınıfa girer. Bunlar da zamanla birer tapınak halini aldıkları, pek çok kimseleri içlerinden yakalıyarak, Allâh'tan uzaklaşmalarına sebep oldukları için manevî birer iğrenç tablosu olarak bir takım murdarlıklardır.

"FAL OKLARI": Üzerlerinde bazı yazılar bulunan çubuklar. Bu çubuklarla kaderini tayine çalışan cahiliyyet devri insanları, Allâh'ın takdirini, kendi tedbirlerini bir yana bırakarak bu oklardan medet bekleyerek kendi iradelerini de hiçe sayarak manevî bir bataklığa gömülmüşlerdir. Hâlâ da bir çok yerlerde bu bataklığın içinde bocalayıp duranlar vardır. İşte bu da bir murdarlıktır.

Bunların tümünün şeytan işlerinden birer murdarlık olduğu aklı erenler için gâyet açıktır.

Dünya ve âhirette umduklarımıza kavuşmak ve korktuklarımızdan emin olmak için bunlardan uzak kalmalıyız. Çünkü bunlar insanların arasına fitne sokan düşmanlık yerleştiren birer musibet unsurlarıdır. Bu noktada bizi uyarmak isteyen Rabbimiz:

"Şeytan; şarab ve kumarda aranıza ancak düşmanlığı ve kini bırakmasını ve sizi namazdan, Allâh'ı anmaktan saptırmasını ister. Artık siz sona erenler misiniz?" buyurmuştur.

Allâh'ın bu hatırlatmasını duyan her mü'min elbette bunları bırakır ve bu kötü alışkanlıkları sona erdirir. Bu sona erenlerden olmamamız için Allâh'ın şu emrine kulak vermemiz gerekir:

"Allâh'a da itaat edin, Rasule de itaat edin ve sakının..." Allâh'ın bu itaat emri bizi ciddiyete davet ediyor. Allâh'ın bütün emirlerini, Rasulün bütün sünnetlerini tutarsak zararımıza olan her şeyden kurtuluruz. Eğer tutmaz da yüz çevirir ve bildiğimizden şaşmazsak, onlara hiçbir şey yapamayız. Ancak kendimize yaparız. Rasulün vazifesi, yalnız tebliğden, bize duyurmaktan ibarettir.

Eshabı kiramdan bazıları daha önceki bu yasakları yaptıklarını hatırlayarak sormaları üzerine şu âyet nâzil olmuştur:

"Îman eden ve yararlı işler yapanlara..." görüldüğü gibi âyeti kerimede "İMAN", "TAKVA", "AMELİ SALİH" dört defa tekrarlanarak te'kidlenmiş, bir daha o suçlar işlenmemek şartıyla daha önceden işlenmiş olanlardan bir günahın kalmadığı beyan edilmiştir.

(Bakara 219. Nisa 43, 59. Âl-i Imran 32. 132. Bu sûre 3. Enfal 20, 46. Tevbe 119. Nahl 115. Nûr 54. Muhammed 33. En'âm 119, 145. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 94

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللّٰهُ بِشَيْءٍ مِنَ الصَّيْدِ
تَنَالُهٗٓ اَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللّٰهُ مَنْ يَخَافُهٗ بِالْغَيْبِ ۚ
فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهٗ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٩٤﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Cayıpta kendisinden korkan kimseyi Allâh bilmesi için, elleriniz ve mızraklarınız kendisine erişeceği avdan bir şeyle andolsun Allâh sizi muhakkak imtihân eder. Artık bundan sonra kim aşırı giderse onun için acıklı bir azab da vardır."

ÎZAHI:

Bazı haramları beyandan sonra, aslında mübah olupta başka sebeple haram edilen kısmı açıklamak üzere mü'minlere hitap ederek:

"Ey îman edenler!...ilâ âhir" buyrulmuştur. Rivâyete göre Rasulullâh mü'minlerle birlikte umreye giderken "hudeybiyye" denilen yerde bir rivâyette de "Ten'îm" denilen mevkide konakladıklarında, av hayvanları ve vahşi hayvanlar sürüler halinde bunların bulundukları yere gelmişler. Hatta develerin ve yüklerin aralarına kadar sokulmuşlar. Elleriyle tutulacak, mızraklarıyla vurulacak hale gelmişler. İhramlılara avlanmanın yasak olmasına rağmen bazı ihramlıların da canı çekerek avlanmaya yeltenince, bu âyet nâzil olarak avlanmayı kesin men etmiştir. Burası ve bu hal tam bir imtihân şeklini almış, Allâh'tan korkan ve korkmayan belli olacak duruma gelmişti. Bu yasaklıktan sonra kim de bu sınırı aşarak avlanacak olursa, onun için acıklı bir azab olacağı haberi de verilmiştir. Daha sonra bu âyeti tefsir eden şu âyet nâzil olmuştur:

Âyet: 95

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنتُمْ حُرُمٌ ۚ وَمَن قَتَلَهُۥ مِنكُم مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآءٌ مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِۦ ذَوَا عَدْلٍ مِّنكُمْ هَدْيًۢا بَـٰلِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّـٰرَةٌ طَعَامُ مَسَـٰكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَٰلِكَ صِيَامًا لِّيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهِۦ ۗ عَفَا ٱللَّهُ عَمَّا سَلَفَ ۖ وَمَنْ عَادَ فَيَنتَقِمُ ٱللَّهُ مِنْهُ ۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ﴿٩٥﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Siz ihramlı iken avı öldürmeyin. Sizden kim de onu bilerek öldürürse, artık onun cezası, öldürdüğü şeyin benzeri olan hayvandan ödenir. Suçunun vebalini tatması için, sizden adalet sahibi iki kimse, Kabe'ye ulaşacak bir kurban olarak veya miskinlerin yiyeceği bir keffaret veya onun dengi oruçlar. Bununla hükmederler. Allâh, geçeni bağışlamıştır. Kim de dönerse, Allâh ondan intikâmını da alır. Hem de Allâh azizdir, intikâm sahibidir."

ÎZAHI:

Burada Hacc ve umre yapmak üzere ihram niyetiyle birlikte başlayan yasaklardan biri olan avlanma yasağı hakkındaki hüküm mücmel olarak beyan edilmektedir. Ceza, avlanan avın çeşidine, büyüklük ve küçüklüğüne göre iki bilir kişinin vereceği hükme bağlanıyor. Av bir dağ keçisi ise, ona uygun bir keçi veya koyun; bir tavşan ise, ona göre bir oğlak veya kuzu, bir keklik ise, ona göre bir tavuk gibi cezalar. Bu cezalar bir veya birkaç fakirin yiyeceği miktarda da olabiliyor. Bunları bulamayanlar için de belli sayıda oruç tutmak. Bu ihram yasaklarının tamamını öğrenmemiz için fıkıh kitaplarına veya Hacc rehberlerine başvurmamız gerekiyor. Kara avcılığını beyan eden bu âyetten sonra deniz avcılığını anlatan şu âyeti okuyalım:

Âyet: 96

أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ ۚ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٦﴾

Meâli:

"Deniz avı ve yemeği -kendinize ve müsafire bir yarar olarak- size helal kılındı. İhramlı olduğunuz sürece kara avı da size haram kılındı. Ancak kendi huzurunda toplanacağınız Allâh'tan da korkun."

İZAHI:

İhramlı iken kara avının yasak olması, dikkatleri deniz avına çevirdi. Bunun üzerine deniz avının helal olduğu beyan edildi.

Deniz avı, ihramlı ihramsız, mukim olan, misafir olan herkese her zaman helaldir. Deniz avından maksat, balık türleridir. Her ne kadar imamı Şafii, deniz hayvanlarının hepsi helaldir şeklinde anlıyor ise de, deliller incelendikten sonra, balık cinslerinin dışında kalanların yenmemesi en uygun olanıdır.

"META" kelimesi yararlanmak, faydalanmak anlamına geldiğine göre, bilhassa deniz, göl, ırmak kenarlarında yaşayanların, gerek yemeleri için gerekse ticaret için, başka yerlere satmaları caiz olduğu gibi seferde bulunan yolcuların da her türlü yararlanmaları caizdir.

"TAAM": kelimesi de yemeği, yiyeceği manasına gelmektedir. Yani avlanan veya her hangi bir sebeple ölmüş ama tazeliğini koruyan, henüz bozulmamış olan balıklar, balıklardan yapılan yemekler, konserveler, tuzlu kurutmalar şeklinde uzun kalabilecek şekildeki balıklar ve öğütülmüş toz şeklini almış balık gıda maddeleri de yenilir. Bozulmadıkça hiçbir mani yoktur.

İyi anlaşılsın diye, geçen âyetin de tefsiri olarak: **"İhramlı olduğunuz sürece kara avı da size haram kılındı..."** buyrulmuştur. Burada "TAAM" sözü geçmedi. İhramdan önce avlanmış ve buzluklarda, konserve olarak veya kurutularak yemeye hazır hale getirilmiş olan av etlerinin de ihramlı iken yenmesinde bir sakınca olmadığı anlaşılıyor. Her zaman her hususta yalnız kendi huzurunda toplanıp ve hesap vereceğimiz Allâh'tan korkmamız da emredilmektedir.

(Nahl 14. Fâtır 12. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 97

جَعَلَ اللّٰهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْىَ وَالْقَلَائِدَ ۚ ذٰلِكَ لِتَعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَاَنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾

Meâli:

"Allâh Kâbeyi, beyti ihramı ve haram ayı, kurban ile gerdanlıkları da insanlar için bir kıyam yaptı. Bu da, Allâh'ın göklerdeki şeyleri ve yerdeki şeyleri şüphesiz bilir olduğunu ve Allâh'ın her şeyi muhakkak bilen olduğunu bilmeniz içindir."

Âyet: 98

اِعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَاَنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٨﴾

Meâli:

"Muhakkak Allâh'ın cezası çetin olduğunu ve her halde Allâh'ın ğafûr, rahîm olduğunu bilin."

Âyet: 99

مَا عَلَى الرَّسُولِ اِلَّا الْبَلَاغُ ۗ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٩٩﴾

Meâli:

"Rasule düşen tebliğden başkası değildir. Allâh da açıkladığınız şeyleri ve gizlediğiniz şeyleri bilir."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, Hacc ve umre ibadetlerindeki şart olan ihramın ciddiyetini, kara ve deniz avları hakkındaki öz bilgiyi verdikten sonra Kabe-i muazzamanın önemine işaret buyurdu.

"KABE" dört köşeli veya bariz bir görüntü anlamında, herkesin dikkatini çeken mukaddes bir yerin işareti, âlâmeti, görüldüğü zaman kalplerde derin bir manevî iz bırakan demektir.

"BEYT-İ HARAM" Beyt: içinde gecelenen, istirahat edilen yer; ev demektir. "HARAM" orada bütün kötülüklerin haram edilmiş, yasaklanmış olduğu yer demektir.

"KIYAMEN" ibadetlerin yerli yerince yapılması, huzurla eğleşilip barınılması, rahatça yaşanılması, emniyet içinde güvenilmesi manalarındadır.

"HARAM AYI" Hacc mevsimi olan zilhicce ayı veya "haram ayları" denilen Recep, Zilka'de, Zilhicce ve Muharrem aylarıdır. Bu aylarda bütün kötülükler, tecavüzler, saldırılar yasaklandığı için "haram ayları" denilmiştir. Bu aylarda herkes, yerliler, yolcular, tüccarlar ve sair insanlar emniyet içinde rahat hareket ederler. Öteden beri, bu anlayış çevrede hakim olduğu için herkes buna riâyet eder.

"HEDY" Kabe çevresinde yaşayanlara götürülen hediyedir. Haccın vaciblerinden olan bu hediyeye "KURBAN" deriz. Deve, sığır, camız, koyun, keçi gibi hayvanlardır.

"KALAİD" gerdanlıklar. Kurban olarak götürülen hayvanların bilinmesi için boyunlarına asılan her şeye "kılade" denir. Bu gerdanlığın asılı bulunduğu kurbanlık hayvanlara da "Kalaid" denilebilir.

Hacc ibadetini emreden ve yer olarak da Kabe-i muazzamayı seçen Allâh'ın gökleri ve yeri iyi bildiğini, buralarda olanları da pek âlâ bildiğini ve ona göre bu mıntıkayı hacc için seçtiğini ve Kabe'yi kıble yaptığını, verdiği bütün emirleri ona göre verdiğini bilmemiz için bu beyanda bulunmuştur. Dikkatimizi ilim sıfatıyla çektikten sonra, bilmemiz gereken şu hususu da emrediyor ve:

"Muhakkak Allâh'ın cezası çetin olduğunu ve her halde Allâh'ın ğafûr Rahîm olduğunu bilin!" buyuruyor.

O'nun emirlerini tutmadığımız taktirde, bize vereceği cezanın çok şiddetli ve ağır olacağını bilmemizi de istiyor. Tevbe edip isyandan vazgeçerek emirlerine sarıldığımız zaman da onun "ĞAFÛR" olduğunu, yani çok mağfiret edici, bağışlayıcı olduğunu, aynı zamanda "RAHÎM" çok merhametli, rahmeti bol, ihsanı çok olduğunu da bilerek kendisine güvenmemiz gerektiğini de bilmemiz lazımdır.

Bu âyetleri bize tebliğ eden Peygamberimizin hiçbir mes'uliyet taşımadığını, O'nun vazifesinin yalnız bize duyurmaktan ibaret olduğunu bildirmek üzere de:

"Rasule düşen tebliğden başkası değildir. Allâh da açıkladığınız şeyleri ve gizlediğiniz şeyleri bilir." buyurmuştur.

Peygamber hiçbir zaman, Ğaşiye sûresinin 21, 22. âyetlerinde belirtildiği gibi baskıcı, zorlayıcı değildir. Onun vazifesi yalnızca Allâh'ın âyetlerini ulaştırmaktan ibarettir. Gerisini Allâh zaten biliyor. Onun için gizli açık diye bir şey yok. Her şeyi görür ve bilir.

(Bu sûre 2. Bakara 194, 196, 217. Âl-i Imran 20, 96. Enfal 34, 35. Tevbe 5, 108. Ra'd 40. Nahl 35, 82. Ankebut 18. Şûra 48. Feth 25, 27. Teğabün 12, İbrâhîm 37. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 100

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ ۚ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠٠﴾

Meâli:

"(Rasulüm) "Murdarın çokluğu hoşuna da gitse, Murdarla temiz denk olmaz. Ey akıl sahipleri! Artık Allâh'tan korkun ki felaha eresiniz" de."

ÎZAHI:

Cabir R.A.'den Rasulullâh içkinin haramlığından bahsediyordu. Bir Arabi kalktı ve:

- Ben bu ticareti yapan bir kimse idim. Bundan mallar kazandım. Bu malları Allâh'ın taatında kullansam faydası olur mu? dedi. Peygamber S.A.V.de: "şüphesiz Allâh temizden başkasını kabul etmez" buyurdu. Allâh bu âyeti indirerek Rasulunü tasdik etmiş oldu.

"HABİS": Pis, murdar, yaramaz, zararlı olan her şeye denir. Haram olan her şey, zararlı olan her şey, bozulmuş olan her şey, ahlaksız olan her insan, cahil olan her insan, kâfir, münafık, müşrik, fâsık, hasid, zani, faizci, rüşvetçi, ihtikarcı gibi yolsuzluk yapan her insan da habistir. Şeytanın bir adı da "Habis"tir.

Bu habislerin çokluğuna imrenilmek de boşunadır. Hiç birinin değeri yoktur. Habisin tam zıddı olan "TAYYİB", iyi ve güzel şeyler az da olsa, kıymetlidir, değerlidir. Dünya için de âhiret için de yararlıdır. Onun için çokluğa değil, az da olsa iyi ve helal olana, îmanlı ve müttegî olana bakmalıyız. Değer ölçümüz bu olmalı. Bundan dolayı Allâh, akıl sahiple-

rine hitap ederek, korktuklarından emin olmaları, umduklarına nail olmalarının başı Allâh korkusu olduğunu açıklamıştır. Allâh korkusuna sahip olanlar, onun emirlerini dinlerler, iyiyi kötüden ayırmasını öğrenirler, böylece değer ölçüsü ile her şeyi anlarlar.

(Bakara 221, 267. Âl-i Imran 179. Nisâ 2. Arâf 58, 158. En'âm 50. Enfâl 37. Tevbe 19, 55, 85. Ra'd 16. İbrâhîm 26. Nahl 76. Enbiya 74. Nûr 26. Fâtır 19, 22. Zümer 9, 29. Ğafir 58. Secde 18. Hud 24. Fussılet 34. Hadid 10. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 101

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ إِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ تُبْدَ لَكُمْ عَفَا اللَّهُ عَنْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٠١﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Size açıklanırsa, sizi bozacak şeyleri sormayın. Kur'ân inerken onu sorarsanız, size açıklanır. Allâh onları afv etmiştir. Ve Allâh çok mağfiret eden halîm olandır."

Âyet: 102

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾

Meâli:

"Sizden önce bir kavm onları sormuştu da sonra onların sebebiyle kâfirler oldular."

İZAHLARI:

Ebu Hureyre R.A. şöyle anlattı: "Rasulullâh S.A.V. minbere çıktı ve oturdu. Sinirli ve yüzü de kızarmıştı. Bir adam kalktı ve:

- Babam nerede? Dedi. Rasulullâh da:

- Ateşte dedi. Başka birisi kalktı ve:

- Babam kim dedi. Efendimiz:

- Baban Huzeyfe dedi. Ömer R.A. kalktı ve:

- Rab olarak Allâh'a, din olarak islama, peygamber olarak Muhammed S.A.V., imam olarak da Kur'ân'a razı olduk. Ey Allâh'ın rasulü şüphesiz bir cahiliyyet ve şirk devrine yakınız. Babamızın kim olduğunu Allâh daha iyi bilendir" dedi. Rasulullâhın öfkesi durdu ve:

"Ey îman edenler!..." âyeti nâzil oldu. Bu sorular ve daha başka cahilce ve alayvari sorular, zaman zaman soruluyordu. Elbette bazı soruların cevabı soranı mahcub duruma düşürecek ve bozulacak, üzülecek idi. Onun için bu gibi sorular men edildi. Ama bir âyet indiği zaman anlamak üzere sorulacak olursa, onun cevabı açıklanır. Bu caizdir. Daha önceki soruları Allâh bağışlamıştır. Allâh, çok mağfiret eden ve halîm olandır. Yani afv dileyenleri afveder ve onları gâyet yumuşak ve hoş karşılar.

Daha önce geçen milletler böyle cahilce sorular sordular da aldıkları cevapları beğenmeyince Allâh'a karşı gelmiş oldular ve bu yüzden kâfir oldular. Siz de onların durumuna düşmeyin.

(Bakara 108. Nisa 153. Araf 187. Ahzab 63. Hud 47. Zariyat 12. Kıyâmet 6. Naziat 42. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 103

مَا جَعَلَ اللّٰهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَآئِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ
وَلٰكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ ۖ وَأَكْثَرُهُمْ
لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٣﴾

Meâli:

"Allâh, bahireden de, Saibeden de, vesileden de, hamdan da hiç birini meşru kılmamıştır. Fakat kâfir olanlar, Allâh'a karşı yalanı iftira ediyorlar. Onların çoğunun da akılları ermez."

Âyet: 104

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلٰى مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ وَإِلَى الرَّسُولِ قَالُوا
حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا ۚ أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٠٤﴾

Meâli:

"Onlara: "Allâh'ın indirdiğine ve Rasule gelin" denildiği zaman "Babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyler bize yeter" dediler. Ya babaları bir şey bilmiyorlar ve doğruya yönelmiyorlar idiyse de mi?"

İZAHLARI:

İbrâhîm Aleyhisselamın oğlu İsmâîl Aleyhisselamdan sonra hanif olan İbrâhîm'in dininden uzaklaştılar, çeşitli uydurma âdetler türettiler. Bunlardan bir kısmı da bahire, saibe, vasile ve ham isimleri altındaki zırvalardı.

"BAHİRE": beş doğum yapan ve beşincisi dişi olan doğumdan sonra kulağı yarılarak salıverilen devedir. Bundan kimse yararlanamazdı.

"SAİBE" Hastalanan ve başına bir musibet gelen kimse, "kurtulursam devem Saibe olsun" nezrini yapar, kurtulursa bu deve kullanılmaz, tüyü kırkılmaz, müsafirlerden başkası bunun sütünü sağamaz ve yiyemezdi. Bu da Bahire gibi salıverilir ve kimse yararlanamazdı.

"VASİLE": Koyun erkek doğurursa putların olur, dişi doğurursa kendilerinin olurdu. Eğer ikiz olarak erkek ve dişi doğurursa erkek de dişi ile birlikte kalır ve putlara kesilmekten kurtulurdu.

"HAMİ" Bir erkek devenin dölünden on batın doğarsa, onun sırtını haram sayarak ona yük vurmazlar salıverirler, istediği şekilde yer içer ve kimse mani olmazdı.

Bu bâtıl âdetlerin hiçbir sûrette meşru olmadığı açıktır. Bunlar ancak kâfirlerin Allâh'a karşı yaptıkları birer yalan iftiralardan ibarettir. Zaten onların çoğunun akılları da çalışmaz birer beyinsizlerdir. Bu beyinsizlere:

"Allâh'ın indirdiğine ve Rasulüne gelin" denildiği zaman "Babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyler bize yeter" derler..." Allâh'ın son kitap olarak indirdiği Kur'ân'a ve o Kur'ânı tebliğ eden son Peygambere çağrıldıklarında, babalarından, dedelerinden kalma küfürden ve ahlaksızlıklardan ayrılmak istemezler. Babalarının bir şey bilmediklerini, yollarının da asla doğru olmadığını düşünmek işlerine gelmez. Onların ataları iyi yolda tam bir hidâyette olsalar, onların bilgilerinden tecrübelerinden yararlanma bakımından onlara uymak yerinde olabilir. Fakat asıl sapıklar onlar. İbrâhîm Aleyhisselamın dininden ayrılan, uzaklaşan onlar, bozuk âdetleri yerleştiren onlar, bu yeni kâfirleri yetiştiren yine o eski kâfirler. Böylelerine nasıl uyulur?

(Âl-i Imran 64. Nisa 61. Araf 28. Yunus 78. Şuara 74. Lokman 21. Zuhruf 22, 23. Münafikun 5. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 105

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا عَلَيْكُمْ اَنفُسَكُمْ ۖ لَا يَضُرُّكُم مَّن ضَلَّ
اِذَا اهْتَدَيْتُمْ ۗ اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُم بِمَا
كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Kendinizi iyileştirin. Hidâyete erdiğiniz zaman sapan kimseler size zarar veremez. Topluca döneceğiniz yer, yalnız Allâh'adır. Artık yapıyor olduğunuz şeyleri size haber verecektir."

ÎZAHI:

Bu âyeti kerimede mü'minlerin kendilerini iyi düşünmeleri, asla ihmal etmemeleri, her bakımdan iyileştirilmeleri emredilmektedir. (عليكم) sarılın, iyileştirin, dikkat edin anlamında ismi fiildir, emirdir. Cârmecrur değildir. Burada önce kendimizi iyi yetiştirme uyarısı vardır. İlim, îman, ahlak, fazilet, düşmana karşı hazırlık, manevî gelişme maddî güçlenme, sözü geçer hale gelme, Allâh'ın beğeneceği şekilde yetişme, cennete layık olma çabası içinde olma ve bilhassa ehli küfrün tesiri altında kalmayacak hale gelme emri vardır. Bunları yaptığımız zaman, hiçbir sapık, hiçbir kâfir, hiçbir düşman bize zarar veremez. Nitekim yakın zamana kadar Müslümanlar böyle idi. Bizim ihmalliğimiz başladığından bu yana sapıklıkların tesiri altında kaldığımız bir gerçektir. Uyanalım, çalışalım.

Bu âyeti kerimeyi yanlış anlayarak islami tebligatta gevşeklik gösterenlere karşı Ebu Bekr kalktı ve Allâh'a hamdü senadan sonra şöyle hitap etti:

"Ey insanlar! Siz bu âyeti okuyorsunuz. Ve hakikaten siz onu maksadının dışında anlıyorsunuz. Rasulullâhın şöyle buyurduğunu işittim: "İnsanlar, bir kötülük gördükleri zaman onu (men etmiyorlar) iyiliğe çevirmiyorlar. Allâhu azze ve celle hemen hemen onun cezasını onlara da ulaştıracak."

Bu mealde başka rivâyetler de var.

Öteden beri müslümanları bu yanlış anlama yoluyla adam sendeciliğe sürüklemişler, bu lokma sana yeter, bu ibadet kâfidir, bu zikir seni kurtarır, fazla bilgiye kafanı takma, gibi uyuşturucu telkinlerle müslümanların Allâh yolundaki hareketleri, canlılıkları kesilmiş ve bugünkü hale getirilmiştir. Bizi uyaracak bir Ebu Bekir bekliyorsak, o vazifesini zamanında yapmıştır.

Er geç hepimizin dönüşü yalnız bizi yaratan Allâh'adır. Kim haklı, kim haksız o bize haber verecektir.

(Bakara 28. Âl-i Imran 83, 110, 111. Nisa 113. En'âm 108. Ankebut 8. Lokman 15. Zümer 7. Tahrim 6. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 106

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ
حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ اَوْ اٰخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ اِنْ
اَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِى الْاَرْضِ فَاَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهُمَا
مِنْ بَعْدِ الصَّلٰوةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ اِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِى بِهِ
ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰى وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللّٰهِ اِنَّآ اِذًا
لَمِنَ الْاٰثِمِينَ ﴿١٠٦﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Birinize ölüm geldiği zaman, vasiyyet esnasında aranızdaki şahitliği sizden iki adalet sahibi (yapar). Veya yer (yüzün)de siz sefer yaparken size ölüm musibeti de geliverirse, sizin dışınızdan diğer ikisi (şahid olur). Eğer şüphelenirseniz, onları eğlersiniz namazdan sonra "Akraba da olsa bir karşılık almayız. Allâh'ın şahitliğini de gizlemeyiz. O taktirde şüphesiz biz günahkarlardanız" diye Allâh'a yemin de ederler."

Âyet: 107

فَاِنْ عُثِرَ عَلٰٓى اَنَّهُمَا اسْتَحَقَّآ اِثْمًا فَاٰخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ
الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْاَوْلَيَانِ فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ لَشَهَادَتُنَآ اَحَقُّ
مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَآ ۙ اِنَّآ اِذًا لَمِنَ الظّٰلِمِينَ ﴿١٠٧﴾

Meâli:

"Bunların bir günaha müstahak olduklarına rastlanırsa, kendilerinin öncelik hakkı bulunanlardan onların yerini tutacak diğer ikisi (şahit olur) ve: "andolsun bizim şahitliğimiz, onların şahitliğinden daha haktır. Biz aşırı da gitmedik. Bu taktirde şüphesiz biz elbette zâlimlerdeniz" diye yemin ederler."

Âyet: 108

ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَنْ يَاْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلٰى وَجْهِهَآ اَوْ يَخَافُٓوا اَنْ
تُرَدَّ اَيْمَانٌ بَعْدَ اَيْمَانِهِمْ ۗ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاسْمَعُوا ۗ وَاللّٰهُ
لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٠٨﴾

Meâli:

"Bu, şahitliği layıkı vech üzere yapmalarına ve yeminlerinden sonra yemin tekrarlamalarından korkmalarına daha yakındır. Allâh'tan korkun ve dinleyin. Allâh da fâsıklar gürûhuna hidâyet etmez."

İZAHLARI:

Geçen 105. âyette muhakkak Allâh'a döndürüleceğimiz ve O'nun bize yaptıklarımızı haber vereceği, dolayısıyla hesaba çekileceğimiz belirtildikten sonra, ölüm öncesi yapacağımız vasiyyet ve bunu şahitlendirme hakkında ne yapacağımız beyan edilmiştir.

Şahitliğin de îmanla yakinen ilgisi olduğu için Allâh âyetine: "Ey îman edenler!" diye başladı.

Ölümün ne zaman geleceği bilinmediğine göre, daha önceden tedbirli olmamız gerekiyor. Hazırlıklardan önemli olanlardan biri de vacib

olan vasiyyettir. İki şahit huzurunda varisleri şaşırtmayacak şekilde Allâh'ın emirlerine uygun olarak vasiyyet yapılır. Bu şahitlerin birer erkek Müslüman olması şarttır. Erkek bulunamazsa, biri erkek olmak üzere ikisi kadın üç kişi de olabilir.

Şâyet vatanından uzak bir yerde yolcu iken vasiyyet yapmak gerekiyorsa, ora halkından iki şahid bulmak lazımdır. O yer halkı Müslüman ise ne güzel. Bu şahidler Müslümanlardan seçilir. Bu şahitlerin adil, dürüst kimseler olmasına da dikkat edilir. Eğer bulunduğu yer halkı Müslüman değilse, kâfirlerden de şahid bulmak zarurete binaen caizdir. Bu şahitler üzerinde şüphe veya tereddüt var ise, namaz veya onların ibadeti esas alınarak bunu müteakip yemin ettirilerek şahitlik yapılır.

Bu şahitlerin doğru olmadıkları, günahkar oldukları anlaşılır ise, onların yerine daha güvenilir, şahitliğin hakkını verecek itimada en yakın, tereddüt korkusunu kaldıracak iki şahit bulunur. Bunlar da ötekilerden daha dürüst şahitlik yapacaklarına yemin ederler. Aksi halde zâlimlerden olacaklarını yeminle isbat ederler.

Bu şahitlik meselesi oldukça zor bir iştir. Geçen âyetlerde bunun en uygun, doğruya en yakın olanı anlatılmıştır. Vaziyete göre mümkün olan dikkat gösterildikten, gerekli tedbirler alındıktan sonra Allâh'tan gereği gibi korkulmalı ve O'nun emirleri iyi dinlenip tatbik edilmelidir. Doğruluğun başı Allâh korkusudur. Allâh fâsıkları sevmez, onlara hidâyet vermez.

(Bakara 180, 282, 283. Nisa 11, 12, 15, 135. Nûr 4, 6, 8, 13. Talak 2. Mearic 33. Bu sûre 8. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 109

يَوْمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَآ اُجِبْتُمْ ۖ قَالُوا لَا عِلْمَ
لَنَا ۖ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١٠٩﴾

Meâli:

"Allâh'ın, Peygamberleri toplayacağı ve: "Size verilen cevap nedir?" diyeceği gün: "Bizim bir bilgimiz yok. Şüphesiz kayıpları en çok bilen yalnız sensin sen" diyecekler."

İZAHI:

Sûrenin başından beri, helaller, haramlar, îmanlar, küfürler, tatlar, isyanlar, emirler, nehiyler beyan edildikten sonra, kıyâmet günü ve o günde bu ahkamı tebliğe memur olan bütün peygamberlerin huzurunda toplanıp, kendilerine tebliğlerinin karşılığında aldıkları cevapların sorulacağı hatırlatılıyor. Yani aldıkları cevaplar îman mı, küfür mü? İtaat mı, isyan mı?... Allâhu Teâlâ her şeyi bildiği halde, sormasından maksat nedir? İşte bizi düşündüren budur. Hesap günü olan bu günde, herkesin amel defterleri açık, yaptıkları hep meydanda, kaçamak yolları kapalı, tevbe istiğfar devri geçmiş, özür dileme diye bir şey yok. Allâh'ın sorusuna verilecek cevaplar ortada. Peygamberlerin vereceği cevap ancak:

"...Bizim bir bilgimiz yok..." Her şey meydanda. Bizim başka diyeceğimiz ne olabilir? **"...Şüphesiz kayıpları en çok bilen yalnız sensin sen"** afvetmek, ceza vermek yalnız senin hakkındır. "Cehennemi de yaratan cenneti de yaratan sensin" demeleri olacaktır.

(Araf sûresi 6. Hicr sûresi 92. Zuhruf sûresi 54. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 110

اِذْ قَالَ اللّٰهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلَى
وَالِدَتِكَ ۘ اِذْ اَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ
وَكَهْلًا ۚ وَاِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجِيلَ ۚ
وَاِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِاِذْنِي فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ
طَيْرًا بِاِذْنِي وَتُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ بِاِذْنِي ۚ وَاِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتٰى
بِاِذْنِي ۚ وَاِذْ كَفَفْتُ بَنِي اِسْرَائِيلَ عَنْكَ اِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ اِنْ هٰذَآ اِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١١٠﴾

Meâli:

"O zaman Allâh: "Ey Meryem'in oğlu Îsâ! Sana ve anana (verdiğim) nimetlerimi hatırla. Hani seni Cebrail ile desteklemiştim, beşikte ve yetişkin iken insanlara konuşuyordun. Hani sana kitabı da

hikmeti de Tevratı da İncili de öğretmiştim. Ve hani benim iznimle çamurdan kuş şeklinde yapmıştın, ona üfürüyordun da benim iznimle bir kuş oluveriyordu ya. Yine benim iznimle körü ve abrası iyileştiriyordun. Ve hani benim iznimle ölüleri çıkarıyordun. Hem de hani kendilerine açık mucizeler getirdiğin zaman, onlardan küfredenler: "bu açık bir sihirden başka değildir" demişti de, o İsrail oğullarını senden men etmiştim" dedi."

Âyet: 111

وَاِذْ اَوْحَيْتُ اِلَى الْحَوَارِيّٖنَ اَنْ اٰمِنُوا بِى وَبِرَسُولِى ۚ
قَالُٓوا اٰمَنَّا وَاشْهَدْ بِاَنَّنَا مُسْلِمُونَ ﴿١١١﴾

Meâli:

"Ve hani Havarilere: "Bana ve rasulüme îman edin" diye ilham etmiştim de: "İman ettik. Muhakkak Müslümanlar olduğumuza da şahid ol." demişlerdi."

Âyet: 112

اِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ
اَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَآئِدَةً مِنَ السَّمَآءِ ۖ قَالَ اتَّقُوا اللّٰهَ
اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾

Meâli:

"O zaman, Havariler: "Ey Meryem'in oğlu Îsâ! Senin Rabbinin gökten bize bir sofra indirmeye gücü yeter mi?" dedi(ler). (Îsâ da): "Eğer mü'minler iseniz Allâh'tan korkun" dedi."

Âyet: 113

قَالُوا نُرِيدُ اَنْ نَاْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ اَنْ قَدْ
صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٣﴾

Meâli:

"(Onlar da): "Ondan yememizi, kalbimizin de yatışmasını ve bize doğru söylemiş olduğunuzu bilmemizi, hem de ona şehadet edenler olmamızı istiyoruz" dediler."

Âyet: 114

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَآ أَنزِلْ عَلَيْنَا مَآئِدَةً مِّنَ السَّمَآءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِّأَوَّلِنَا وَءَاخِرِنَا وَءَايَةً مِّنكَ ۖ وَارْزُقْنَا وَأَنتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾

Meâli:

"Meryem'in oğlu Îsâ: "Ey Allâh'ım! Ey Rabbimiz! Bize gökten bir sofra indir de öncekilerimiz ve sonrakilerimiz için bize bir bayram ve senden bir mucize olsun. Bizi de rızıklandır. Sen rızık verenlerin de en hayırlısısın" dedi."

Âyet: 115

قَالَ اللَّهُ إِنِّى مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ ۖ فَمَن يَكْفُرْ بَعْدُ مِنكُمْ فَإِنِّىٓ أُعَذِّبُهُۥ عَذَابًا لَّآ أُعَذِّبُهُۥٓ أَحَدًا مِّنَ الْعَـٰلَمِينَ ﴿١١٥﴾

Meâli:

"Allâh, "Şüphesiz ben onu size indiriciyim. Ama sonra sizden kim küfrederse, muhakakk ben de âlemlerden birini azaplandırmayacağım bir azabla onu azaplandırırım" dedi."

Âyet: 116

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَـٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِى وَأُمِّىَ إِلَـٰهَيْنِ مِن دُونِ اللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَـٰنَكَ مَا يَكُونُ لِىٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِى بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِى وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِى

نَفْسِكَ ۖ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾

Meâli:

"Allâh: "Ey Meryem'in oğlu Îsâ! İnsanlara, Allâh'ı değil de beni ve anamı iki ilah edinin diyen sen misin?" dediği zaman: "Sen münezzehsin. Benim hakkım olmayanı söylemekliğim benim haddim olamaz. Eğer söylemiş isem, sen de elbette onu bilmişsindir. İçimde olanı bilirsin. Senin zatında olanı ben bilemem. Şüphesiz ki gaibleri en çok bilen sensin sen" dedi."

Âyet: 117

مَا قُلْتُ لَهُمْ اِلَّا مَآ اَمَرْتَنِى بِهٖٓ اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبِّى وَرَبَّكُمْ ۚ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ ۚ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِى كُنْتَ اَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ ۖ وَاَنْتَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿١١٧﴾

Meâli:

"(Devamla) "Onlara, Rabbim ve rabbiniz olan Allâh'a kulluk edin" diye bana o emrettiğin şeyden başkasını söylemedim. Ve içlerinde bulunduğum sürece onlara şahit oldum. Beni (aralarından) aldığında onları gözetleyici sen idin. Hem de her şeye şahid olan sensin" (dedi)"

Âyet: 118

اِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَاِنَّهُمْ عِبَادُكَ ۚ وَاِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَاِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾

Meâli:

"(Yine devamla): "Eğer onları azab edersen, şüphesiz onlar da senin kullarındır. Şâyet onlara mağfiret edersen, elbette aziz hakim olan da sensin sen." (dedi)"

Âyet: 119

قَالَ اللّٰهُ هٰذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصّٰدِقِينَ صِدْقُهُمْ ۚ لَهُمْ جَنّٰاتٌ تَجْرِى
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰارُ خٰالِدِينَ فِيهَآ اَبَدًا ۚ رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ ۚ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١٩﴾

Meâli:

"Allâh: "İşte bu, doğrulara, doğruluklarının yarayacağı gündür. Onlar için içlerinde ebedi kalacakları, altlarından ırmaklar akan cennetler vardır. Allâh onlardan razı olmuştur. Onlar da ondan razı oldular. İşte bu büyük saâdettir" dedi."

Âyet: 120

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ ۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ
شَىْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢٠﴾

Meâli:

"Göklerin ve yerin, onların içinde olanın da mülkiyeti yalnız Allâh'ındır. Hem de O her şeye kadirdir."

İZAHLARI:

Geçen âyetlerin tamamı Îsâ Aleyhisselama karşı çıkan, başka Peygamberleri öldürdükleri gibi O'nu da öldürmeye teşebbüs eden İsrail oğullarının inatlarını ve küfürdeki ısrarlarını kıyâmete kadar dünya insanlarına sergilemek, onlara bir ibret levhası asmak içindir.

109. âyette Allâhu Teâlâ, kıyâmet gününde bütün Peygamberleri toplayıp tebliğlerindeki karşılaştıkları durumu soracağını beyan etmişti. İşte o sorudan bir örnek vermek üzere, Peygamberimizin son müjdecisi olarak gönderilen Îsâ Aleyhisselamı huzuruna alarak ana hatlarıyla sorular yöneltti ve cevaplarını aldı. Dikkat edersek, hem sorularda hem de cevaplarda alacağımız çok ibretler ve dersler var.

Anasına iftiralar savuran ve kendisine karşı insafsız düşmanlıklar yapan Yahudilerden koruyup kendisini bizzat Cebrail ile destekleyerek beşikte iken ve yetiştiği zamanlarda konuşma mucizesi verdiğini, kendisine kitap, hikmet, Tevrat ve İncili öğrettiğini, çamurdan kuş yaparak

üfürmesiyle kuş oluveren mucizesini, kendi izniyle körleri, abrasları tedavi etme ve ölüleri diriltme mucizesi verdiğini, kendisine saldıran İsrail oğullarının ellerini çektiğini hatırlatma soruları, hep Yahudilerin bozuk mizaçları kıyâmete kadar gelecek bütün dünya insanlarına yönelik bir "dikkatli olun" ihtarıdır. Yahudi olmayan Hıristiyanların da buradan ders almaları gerekir.

Îsâ Aleyhisselama yardım ilhamını verdiği Havariler dahi "iman ettik" dedikleri halde yine mizaçlarında bulunan müşkilat çıkarma marifetlerini ortaya atarak –mümkün olmayacağını sandıkları– sofra istemişlerdir. Bu isteme hatalarını kapatmak için de: "Ondan yememizi, kalplerimizin de yatışması ve bize doğru söylediğini bilmemiz hem de ona şehadet edenler olmamızı istiyoruz" dediler. Bakara sûresinin 55. ve onu takibeden âyetlerde belirtildiği gibi daha önce dedelerinin Mûsâ Aleyhisselama çıkardıkları müşkilatı Îsâ Aleyhisselama da çıkarmak istediler. Sonra Îsâ Aleyhisselam, Allâh'tan bu sofrayı istemesi üzerine Allâh, neticeyi bildiği halde kabul etti ve: **"Şüphesiz ben, onu size indiriciyim..."** buyurdu. Ama sonra küfredenlere cezaların en ağırını vereceğini hatırlattı. Fakat Yahudiler, daha da azıttı ve Îsâ Aleyhisselamı Allâh derecesine çıkaracak iftiraları, yaydılar. Bu günkü Hıristiyanlık âleminin içine düştüğü "üçlü" safsatasını türettiler. Bunun için Allâh Îsâ Aleyhisselama:

"Ey Meryem oğlu Îsâ! Allâh'ı değil de beni ve anamı iki ilah edinin diyen sen misin?.." sorusunu yöneltmiştir. Îsâ Aleyhisselam da:

"Sen münezzehsin. Benim hakkım olmayanı söylemekliğim benim haddim olamaz. Eğer söylemiş isem sen de onu elbette bilmişsindir" cevabını vererek İsrail oğullarının iftirasını bütün dünyaya duyurdu. Devrimizde ve kıyâmete kadar gelecek devirlerde İsrail oğullarının bu melanetlerden ayrılamayacaklarının bilinmesinde çok büyük yararlılıklar vardır. Aksi halde, milletler arası karışıklıklar çok kötü neticeler doğurur. Îsâ Aleyhisselam sözüne devamla:

"Onlara, Rabbim ve rabbiniz olan Allâh'a kulluk edin diye bana o emrettiğin şeyden başkasını söylemedim..." diyerek onların Allâh'a kulluk yapmamaktaki inatlarını iyice açığa vurmuştur. Îsâ aleyhisselamdaki merhamete bak ki yine onların lehine yönelik Allâh'a:

"Eğer onları azab edersen, şüphesiz onlar da senin kullarındır. Şâyet onlara mağfiret edersen, elbette aziz hakim olan da sensin sen." diye yalvarmıştır. Kıyâmet gününü hatırlatmak üzere:

"Allâh: "İşte bu, doğrulara, doğruluklarının yarayacağı gündür. Onlar için içlerinde ebedi kalacakları, altlarından ırmaklar

akan cennetler vardır. Allâh onlardan razı olmuştur. Onlar da ondan razı oldular. İşte bu büyük saâdettir" buyurdu. Allâh bu müjdesiyle o isyankar inatçıların bu müjdeden nasib almayacaklarına kesin işaretini vermiştir. Yalnız gökten bir sofra indirmeye değil de, her şeye gücünün yettiğini beyan etmek üzere:

"Göklerin ve yerin, onların içinde olanın da mülkiyeti yalnız Allâh'ındır. Hem de o her şeye kadirdir" buyurmuştur.

Şimdiye kadar geçenlerin inatları nasıl kendilerine bir fâide vermemiş ise, şimdikiler ve bundan sonrakilerin iddiaları da böyle olacaktır. Sûrenin sonunda yine şu hatırlatmayı tekrarlayalım:

Yahudilerin iç yüzünü iyi anlamalıyız. Araştırdığımızda görürüz ki dünya insanları ve milletleri arasında çıkan hemen hemen bütün fitneler, harpler ve sıkıntıların arkasında İsrailoğulları vardır. Buna itiraz etmek, cahillikten öte geçmez. Onlar başkalarını kullanmakta da çok mahirdirler. Bu onların öğülecek tarafı değil, tam aksine affedilmeyecek taraflarıdır.

MAİDE SÛRESİNİN SONU

EN'ÂM SÛRESİ

6. Sûredir

165 Âyettir

20, 23, 91, 93, 114, 141, 151, 152, 153. âyetler, Medine'de nâzil olmuş. Diğerleri ise Mekke'de nâzil olmuştur. Sûre Mekkî'dir.

Uzun sûrelerden birine daha hamdederek başlıyoruz.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Âyet: 1

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١﴾

Meâli:

"Hamd, gökleri ve yeri yaratan ve karanlıklarla aydınlığı yapan Allâh'a mahsustur. Sonra küfredenler, Rabblerine denk tutuyorlar."

İZAHI:

"EL-HAMD" Kur'ânı Kerîmin pek çok âyetinde geçen bu mübarek kelime, Fatiha başta olmak üzere, bu sûre, Kehf sûresi, Sebe' sûresi ve Fâtır sûresinin başında zikredilmişitr. Öğmek, medhü sena etmek anlamındaki bu kelime, Allâh'ın sonsuz yüceliğine, bütün güzel isimlerin kendisine ait olduğuna, bütün kemal sıfatlarla muttasıf olduğuna, her varlığın kendisi tarafından yaratıldığına, her şeyin istese de istemese de kendine boyun eğdiğine, bütün mahlûkâtın kendi mülkiyeti altında olduğuna, bütün tasarruf haklarının yalnız kendine ait olduğuna, insanlar ve cinler için yaratılmış olan cennet ve cehennemin hesabının yalnız kendi iradesinde olduğuna... delalet eder. Böyle ise öğülecek yalnız odur. Öğülmek yalnız O'na mahsustur. O'nun dışındaki bütün öğülenleri o yarattığı için öğülme hakkı, onların değil, yalnız onları yaratan Allâh'ındır.

"...gökleri ve yeri yaratan..." buyurulmasıyla, işte bu öğülme sebeplerinden ikisine işaret buyurmuştur.

"...Karanlıklar ve aydınlık..." buyurulmasıyla da bizim dikkatimizi görebildiğimiz ve göremediğimiz, anlayabildiğimiz ve anlayamadığımız sonu gelmeyecek şeylere çevirmiş ve aczimizi itirafa zorlamıştır.

"KARANLIKLAR" deyince, aklımıza ilk gelen gözümüzün görmesini engelleyen karanlıklar, geceler, güneşin ve başka ışıkların aydınlatmadığı yerlerdir. Ama asıl karanlıklar, insanın başına dünyayı zindan eden zulümler, ahlaksızlıklar, haksızlıklar. Tabii bunların başında îmansızlık gelmektedir. Asıl karanlıkları kaldıran unsur îmandır, Kur'ândır, Rasulullâhtır. Kur'ânı Kerîmin dünya ve âhiret hakkında getirdiği hükümler, insanı her konuda gereği gibi aydınlatan ve kat'iyyen yanılmaya sevketmeyen en parlak ışıklardır. Fakat müşrikler Bakara sûresinin 18. ve 171. âyetlerinde de belirtildiği gibi körler, sağırlar, akılları da çalışıp hakka dönemezler. Bu Kur'ân nurundan yararlanamazlar. Bunları bize tanıtan Rabbimiz şöyle buyuruyor.

"Sonra küfredenler, Rabblerine denk tutuyorlar" yani bunca karanlıkları aydınlatan, nuru veren yalnız Allâh iken, O'nun yarattığı güneş, ay, yıldızlar, putlar ve bazı insanları O'na denk tutuyorlar ve onlara tapıyorlar. Halbuki:

(Bu sûre 150. Bakara 257. Mâide 16. İbrâhîm 1, 2. Ahzab 43. Rûm 18. Câsiye 36. Hadid 9. Talâk 11. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 2

هُوَ الَّذِى خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضٰٓى اَجَلاً ۜ وَاَجَلٌ مُسَمًّى
عِنْدَهُ ثُمَّ اَنْتُمْ تَمْتَرُونَ ﴿٢﴾

Meâli:

"Sizi bir çamurdan yaratan sonra bir ecel taktir eden yalnız O'dur. O'nun katında bir de muayyen ecel vardır. Sonra siz (hâla) şüpheleniyorsunuz."

ÎZAHI:

Göklerin ve yerin yaratılmasını, karanlıkların ve aydınlığın yapılmasını düşünüp hamdedilmesi gereken Allâh'a şirk koşanları hatırlattıktan sonra, insanın bizzat kendi yaratılışına dikkatleri çekiyor ve:

1- "Sizi bir çamurdan yaratan sonra bir ecel takdir eden yalnız O'dur..." buyuruyor. "ÇAMURDAN" su ile toprağın karışmasıyla mey-

dana gelen şekil anlamında olan bu kelime, bize önce topraktaki sayısız maddeleri, bu maddelerin bitkilere ıslanarak geçebileceğini, madenler ise yine su ile ayrılabileceğini, böylece topraktan yararlanılabileceğini hatırlatır. Dikkatimiz bu noktaya çekildikten sonra, bizi topraktaki bulunan akıllara durgunluk verecek kadar çok ve çeşitli maddeler üzerinde araştırma yapmaya sevk eder. İşte bu araştırma, bizi kendi yaratılışımıza kadar götürür. Adem Aleyhisselamın topraktan yaratıldığının bir gerçek olduğu neticesine de varılır. Bize gelince, diğer bitkiler ve hayvanlarda olduğu gibi bir üreme nizamının sırları içinde yaratıcı olan Allâh'a boyun eğmek ve teslim olmaktan başka çaremiz kalmaz. Yine de bu üremenin kesinlikle toprak sırlarına bağlı olduğu -ufak bir araştırma ile- anlaşılır. Mesela, bizde ve hayvanlardaki sıvı tohum ile bitkilerdeki çekirdek tohumların tamamının topraktan alınan gıdalardan oluştuğu da bir gerçektir. Bu konunun ilmi araştırmaları, herkese ve her zaman açıktır. Dinimiz her konuda bizi araştırmaya sevkettiği gibi bu konuda da araştırmaya yöneltiyor.

"...Sonra bir ecel takdir eden..." Yani her yarattığına belli bir yaşama süresi ve bu sürenin bitimini taktir etmiştir. Yine bitkilere ve hayvanlara baktığımız zaman, onların yaşama ve sona ermelerinde bu hakikati kolayca görürüz. Biz insanlar da tıpkı böyleyiz. Miktarını bilemediğimiz, bir yaşama süremiz ve zamanını bilemediğimiz bir sona erme anımız var. Hiçbir kimse tarafından inkar edilemeyen ve değiştirilemeyen bu taktiri ilahi karşısında O'na îman edip teslim olmaktan başka bir çare olmadığı gâyet açık olduğu halde, yine inatçı kâfirler türemektedir. Ahzab sûresinin 62. Fatır sûresinin 43. Fetih sûresinin 23. âyetlerini okursak konuyu daha güzel anlarız.

2- "...Onun katında bir de muayyen ecel vardır..." Yani bizim tahmin dahi edemeyeceğimiz bir ecel de var ki o, yalnız Allâh'ın katındadır. O'nun bileceği O'nun icra edeceği bir eceldir. Bunun üzerinde de müfessirlerin çeşitli anlayışları vardır. Bunların arasında söz şu noktada toplanmaktadır: Dünyanın varlığının sona ermesiyle gelen uzun süreli ecel ki bazı âlâmetler zikredilse de kesinlikle bilinmeyen, ancak Allâh'ın bileceği bir ecel. Ayrıca, kıyâmetin kopmasıyla başlayan, mahşerden sonra sonu gelmeyecek olan bilinen ve muayyen olan devrin başlayıp, sürüp gitmesidir. Bu hususdaki haberleri, Allâh pek çok âyetlerinde sık sık bildirmektedir. Bu âyetlerden bir kaçına bakalım:

(Ankebut 19, 20, 64. Rûm 7. Tâhâ 127. A'lâ 17.)

3- "...Sonra siz (hâlâ) şüpheleniyorsunuz" Bu kadar açık beyanlar ve delillerden sonra yine de şüpheden kendilerini kurtaramıyorlar. Bu şüpheciler, başlıca iki kısma ayrılırlar:

a- Bir kısmı akıllarını çalıştıramazlar, hakkı bâtılı ayıramazlar, iyiyi kötüyü seçemezler, ikisi arasında bocalarlar. Bir türlü kendilerini istikrara kavuşturamazlar. Dünyaları da kararsızlıklar içinde geçer, âhiretleri de azablar içinde sürer gider.

b- Bir kısmı da, kendilerini şüpheler havası içinde göstererek güya başkalarını aldatmaya çalışırlar. En çok Yahudilerde görülen bu tür şüphecilik, hem kendilerini bataklığa sürükler, hem de kalpleri zayıf olanları şaşırtırlar. Bunların tereddütleri, açıkça sürtüşmeye yönelik küfür inatçılığından ibarettir.

Bu şüpheler her konuda olduğu gibi bilhassa kıyâmet ve öldükten sonra dirilmek üzerinde olmuştur. Bu şüpheciler hakkındaki şu âyetleri de okuyalım:

(Tevbe 45. Yunus 94. 104. Hud 62. 110. İbrâhîm 9, 10. Hacc 5. Neml 66. Sebe 21, 54. Sad 8. Ğafir 34. Şûra 14. Duhan 10. Fussılet 45. âyetler)

Âyet: 3

وَهُوَ اللّٰهُ فِى السَّمٰوٰتِ وَفِى الْاَرْضِ ؕ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ
وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ﴿٣﴾

Meâli:

"Göklerde ve yerde (mâbûd) olan da o Allâh'tır. Gizlinizi ve açığınızı bilir. Kazanacaklarınızı da bilir."

ÎZAHI:

Her yerde kulluk ve ibadet ancak Allâh'a yapılır. Bildiğimiz bilemediğimiz her yerde mabud ancak Allâh'tır. O bütün gizlilikleri ve açıklıkları hakkıyla bilendir. Gelecek zamanları da, o zamanlardaki insanların kazanacaklarını da bilir. O'nun bilgisinden gizlenmek asla mümkün değildir.

Âyet: 4

وَمَا تَاْتِيهِمْ مِنْ اٰيَةٍ مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِمْ اِلاَّ كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٤﴾

Meâli:

"Onlara Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmeye dursun, ancak ondan yüz çevirenler olmuşlardır."

Âyet: 5

فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ ۖ فَسَوْفَ يَاْتِيهِمْ اَنْۢبٰٓؤُا مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٥﴾

Meâli:

"Kendilerine gelince de Hakkı yalanlamışlardı. Fakat ileride onlara kendisiyle alay ediyor oldukları şeyin haberleri gelecektir."

ÎZAHLARI:

Mekke müşriklerine Kur'ân âyetlerinden her bir âyet geldikçe ondan yüz çevirirler idi. Bununla da kalmazlar, kendilerine gelen hak Peygamberi yalanlarlar, hak olan Kur'ânı hiçe sayarlar ve alay ederlerdi. Fakat elbette bu yanlarına kalmayacak. Dünyada vurulup kırılacaklar, müslümanlara teslim olacaklar. Âhirette ise cezalarını çekecekler. Nitekim bunlar gerçekleşti. Devrimizin kâfirlerinin sonu da muhakkak böyle olacak. Şu gelecek âyette bizi ibrete davetle şöyle buyuruluyor:

Âyet: 6

اَلَمْ يَرَوْا كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّاهُمْ فِى الْاَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَكُمْ وَاَرْسَلْنَا السَّمَٓاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْاَنْهَارَ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهِمْ فَاَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَاَنْشَاْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا اٰخَرِينَ ﴿٦﴾

Meâli:

"Görmediler mi? Yer yüzünde size vermediğimiz yerleşme imkanını kendilerine yerleşme imkanı verdiğimiz asırlardan, onlardan önce nicelerini helak ettik. Onlara gökleri bol bol yağmur indirmeye gönderdik. Altlarından akan ırmaklar yaptık da onların günahları sebebiyle kendilerini helak ettik. Ve onlardan sonra başka asırlar yaptık."

İZAHI:

Kendilerinin ebedi kalacağını sanan Allâh yolunda olanlarla alay edenler, kendilerinden önce geçen nice asırlarda yaşayan milletlerin helak olduklarını görmediler mi? Onları helak eden kimdir? Sebebi nedir düşünmediler mi? Allâh onlara bol yağmurlar verip ırmaklar akıtmış, onları yer yüzünün en kıymetli yerlerine yerleştirmiş, sizin kavuşamadığınız nice bol imkanlara kavuşturmuştu.

Fakat azıtan ve günahlar işleyen bu milletleri helak edip daha sonra başka asırlarda yaşayanları yerleştirdi. Onların kalıntı eserlerini görmüyorlar mı?

Günümüzde de eski eserler üzerinde alabildiğine çalışmalar var. Sahiplerini koruyamamış olan bu eserlerden hangi bilgileri alıyorlar? Hangi dersleri, hangi ibretleri alıyorlar? O muhteşem tiyatro sahneleri, o yontma heykeller, o çıplak kadın kılıklarını görmüyorlar mı? O milletlerin yıkılmasına sebep olan bunlar değil mi ki? Şimdi yine oraya yöneliyorlar. Demek ki bunlar da onlar gibi körler, göremiyorlar, sağırlar, işitemiyorlar. Beyinsizler akılları işlemiyor.

"KARN"'ın manalarından birisi, asır, yüz yıl veya seksen yıl gibi bir zaman bölümüdür. Buradaki anlamı da budur. **"Asrın helakı"** demek o zaman içinde yaşayanların helakı demektir.

(Âl-i Imran 137. Bu sûre 11. Araf 4. Enfâl 54. Yusuf 109. Enbiya 6, 90. Hacc 45, 46. Kehf 59. Neml 69. Ankebut 20. Rum 9, 42. Fâtır 44. Yasin 23. Ğafir 21, 82. Muhammed 10, 13. Şuara 139. Duhan 37. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 7

وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ
لَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾

Meâli:

"(Rasulüm) Eğer sana kağıtta bir kitap olarak indirseydik de ona elleri ile dokunsalardı, kâfir olanlar elbette: "bu açık bir sihirden başkası değildir" derlerdi."

Âyet: 8

وَقَالُوا لَوْلَآ أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ ۖ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا لَّقُضِىَ
الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ ﴿٨﴾

Meâli:

"Ve: "Ona bir Melek gönderilmeli değil miydi?" dediler... Şâyet bir Melek indirseydik, elbette iş bitirilmiş olurdu. Sonra (yüzlerine bile) bakılmazlardı."

Âyet: 9

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا
عَلَيْهِم مَّا يَلْبِسُونَ ﴿٩﴾

Meâli:

"Eğer onu bir Melek yapsaydık, elbette onu bir erkek yapardık. Ve onların üzerine, giymekte oldukları şüpheyi geçirirdik."

ÎZAHLARI:

Kâfirlerin devam ettikleri Kur'âna ve Rasulullâha karşı olan itiraz ve inatlarını ifade eden yersiz taleplerine karşı Allâhu zülcelal:

1- "(Rasulüm) Eğer sana kağıtta bir kitap olarak indirseydik de ona elleri ile dokunsalardı, kâfir olanlar elbette: "bu açık bir sihirden başkası değildir" derlerdi." buyurdu. Yani Allâh, Kur'ânı Kerîmi yazılı olarak indirse de ellerine alarak okusalardı, yine de itirazları devam edecek ve ona da bir kulp takarak "sihir" diyeceklerdi. Onların lüzumsuz talepleri, kabul etmek için değil, oyalamak ve müşkilat çıkarmak içindir. Nitekim bu yersiz temennilerinden biri de:

2- "Ve: "Ona bir Melek gönderilmeli değil miydi?" dediler..." Yazılı kitap isterlerken bir yenisini de ekleyerek "Melek" istediler. Buna cevaben de:

3- "Şâyet bir Melek indirseydik, elbette iş bitirilmiş olurdu. Sonra (yüzlerine bile) bakılmazlardı." buyruldu. Yani biz melek indirseydik, O meleğe bakarken dahi helak olurlar işleri biterdi. Sonra yardım dahi isteyemeden, yüzlerine de bakılmadan geberirler, helak olurlardı.

4- " Eğer onu bir Melek yapsaydık, elbette onu bir erkek yapardık..." buyrularak gönderilen Peygamber melek olsaydı muhakkak insan sûretinde biri olurdu. Yine de şüpheciliklerini devam ettirirler, biz de onların şüphelerini başlarına geçirirdik. Yine helak olurlardı. Oldular da ya.

Bu tip insanlar zamanımızda da çok. Ama hiç şüphe yok ki bunların sonu da onlar gibi. Kıyâmete kadar da böyleleri bulunacak ve sonları aynı olacak. Hep ektiklerini biçecekler.

(Bakara 55. Nisa 153. Hûd 12. İsrâ 90-96. Furkan 7, 8. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 10

وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٠﴾

Meâli:

"(Rasulüm) Andolsun senden önceki Peygamberlerle de alay edilmişti de kendisiyle alay etmekte oldukları şey, onlardan maskaralık yapanları kuşatıverdi."

Âyet: 11

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١١﴾

Meâli:

"Yer yüzünde yürüyün. Sonra yalanlayıcıların sonu nasıl oldu? Bakın" de."

İZAHLARI:

Kâfirlerin yersiz sorularının da alay manasına geleceği gibi Peygamberimizle doğrudan alay eden kâfirlere karşı verilen cevap, aynı za-

manda Allâh'ın peygamberimize olan bir tesellisidir. Aynı zamanda onların kötü akıbetlerinin açıklanması da Rasulullâh için bir müjdedir. Şu âyetleri de okursak konu daha güzel açıklanmış olur.

(Bakara 14, 15. Nisa 140. Maide 57, 58. Bu sûre 5. Tevbe 64, 65. Hûd 8. Ra'd 32. Hıcr 11, 95. Nahl 34. Kehf 56, 106. Enbiyâ 36, 41. Furkan 41. Şuarâ 6. Rûm 10. Yasin 30. Zümer 48. Ğafir 83. Zuhruf 7. Casiye 33. 35. Ahkaf 26. Lokman 6.)

"Habibim o alaycılara söyle. Yeryüzünde yürüyün gezin. İyice bakın. O eski yalancıların, alaycıların sonu nasıl olmuş? Şu kalıntılarına bir göz gezdirin. Şimdi yerlerinde yılanlar, çıyanlar yuvalanmış. Hiç mi düşünmüyorsunuz?" de. Geçen 6. âyetin îzahındaki ilgili âyetleri tekrar okuyalım.

Âyet: 12

قُلْ لِمَنْ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ قُلْ لِلّٰهِ ؕ كَتَبَ عَلٰى نَفْسِهِ
الرَّحْمَةَ ؕ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ ؕ اَلَّذِينَ
خَسِرُوٓا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾

Meâli:

"Söyle: "Göklerde ve yerde olan şeyler kimin?" "Yalnız Allâh'ın" de. Kendine rahmeti yazmıştır. Andolsun sizi, kendisinde şüphe olmayan kıyâmet gününe elbette toplayacak. Kendilerini hüsrana uğratanlar, işte onlar îman etmeyecek (olanlardır)."

Âyet: 13

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِى الَّيْلِ وَالنَّهَارِ ؕ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣﴾

Meâli:

"Gece ve gündüzde barınan şeyler yalnız onundur. Hem de işiten bilen O'dur."

ÎZAHLARI:

Allâhu zülcelal Peygamberimize hitap ederek, Rasulüm! O seninle uğraşan inkarcı kâfirlere: **"Söyle. Göklerde ve yerde olan şeyler kimin? ..."** "Bakalım ne cevap verecekler? Onlar susarlarsa, **"Yalnız Al-**

lâh'ındır" de. Gerçi onlar şu âyetlerde belirtildiği gibi itiraf etmişlerdir ya, onların itiraflarını tekid edersen umulur ki insafa gelirler de îman ederler. Âyetler şunlar: (Lokman 25. Zümer 38. Zuhruf 9, 87).

Onlar îman etmeseler de belli zamana kadar onlara mühlet verilir. Çünkü dünyada bulunan her varlık gibi onlar da Allâh'ın rahmeti içindedirler. Allâh:

"...Kendine rahmet yazmıştır..." buyurmasıyla diğer rahmet hakkındaki âyetleri de hatırlarsak Allâh'ın yüceliğinin de sonsuzluğu anlaşılır. Ama inatçı kâfirler bu anlayışa bir türlü yanaşmazlar. Yanaşmasınlar. Onlara Allâh'ın rahmetinin kesildiği kıyâmet günü elbette gelecek. O günde ne olacağını Allâh şöyle hatırlatıyor:

"...Andolsun sizi, kendisinde şüphe olmayan kıyâmet gününe elbette toplayacak. Kendilerini hüsrana uğratanlar, işte onlar îman etmeyecek (olanlardır)." Dünyada Allâh'ın rahmetinden ve verdiği mühletten yararlanıp da tevbe etmeden ve îman etmeden geberenler muhakkak sûrette mahşerde toplanarak acı hesaplarını verecekler. Bir daha çıkmamak üzere cehennemdeki makamlarına yerleştirilecekler. Yine o kâfirler bilsinler ki:

"Gece ve gündüzde barınan şeyler yalnız O'nundur. Hem de işiten bilen O'dur." Evet O Allâh'tır. Gecenin sahibi de O'dur. Gündüzün sahibi de O'dur. Güneşi başka yerlere çekip geceyi karanlık yapan da O'dur. Güneşi getirip aydınlığı yayarak gündüzü getiren de O'dur. Yarasa gibi geceyi sevenleri, gecede barınanları yaratan da O'dur. Gündüze göre yaratılan mahlûkâtı yaratan da O'dur. Bunların hepsi de yalnız O'nundur. Yasin sûresinin son âyetine, Mülk sûresinin ilk âyetine bakalım. Her şeyin mülkiyeti yalnız O'nundur.

(Âl-i Imran 9, 25. Nisâ 87, 140. Yûnus 67. Kehf 99. Neml 86. Kasas 72, 73. Ğafir 61. Vakıa 47-50. Casiye 26, 27. Murselât 38. Teğabün 9. âyetleri okuyalım.)

Âyet: 14

قُلْ اَغَيْرَ اللّٰهِ اَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ
وَلَا يُطْعَمُ ۗ قُلْ اِنِّيٓ اُمِرْتُ اَنْ اَكُونَ اَوَّلَ مَنْ اَسْلَمَ وَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٤﴾

Meâli:

"(Rasulüm): "Göklerin ve yerin fâtırı, kendisi yedirdiği halde yedirilmeyen Allâh'tan başkasını mı dost edineceğim?" de. "Şüphesiz ben Müslüman olan kimselerin ilki olmaklığımla ve kat'iyyen müşriklerden olma diye emrolundum" de."

Âyet: 15

قُلْ اِنِّيٓ اَخَافُ اِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾

Meâli:

""Rabbime isyan edersem, büyük günün azabından elbette ben korkarım" de."

Âyet: 16

مَنْ يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ ۚ وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾

Meâli:

"O gün ondan kim men olunursa, işte (Allâh) ona rahmet etmiştir. Bu da açık zaferdir."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, Peygamberimize hitap ederek, O'nun insanlara nasıl örnek olacağını öğretiyor. "Gökleri ve yeri hiç yoktan çıkarıp var eden ve onlara akıllara durgunluk verecek düzen veren Allâh'tan başkasını mı dost edineceğim" demesini, O bunca nimetler vererek insanları ve bütün hayvanları yedirip doyurduğu halde, kendisi hiçbir gıdaya muhtaç olmayan Allâh'ı hatırlatmasını, bir peygamber olarak herkesten önce kendisinin Müslüman olmasıyla, müşriklerden olmamasıyla emrolunduğunu söylemesi ve:

"'Rabbime isyan edersem, büyük günün azabından elbette ben korkarım' de." demesini emretmiştir. Peygamberimiz Aleyhisselam, kendisine öğretilenleri tamamen tatbik ederek ve mükemmel örnek olarak yaşamış ve tebliğ etmiştir. Bilhassa Hûd sûresinin 112. Şûra sûresinin 15. âyetlerindeki Allâh'ın ikazını asla hatırından çıkarmamıştır.

Kıyâmet gününde, o günün dehşetinden, o günün büyük azabından kurtarılanlar hakkında da şu haber verilmiştir:

"O gün ondan kim men olunursa, işte (Allâh) ona rahmet etmiştir. Bu da açık zaferdir" Yani dünyada iken kim îman eder, Allâh'ın

emirlerini tutar, nehiylerinden kaçar ve tam islami bir yaşantı ile ömrünü geçirir, îmanla ölürse, o kıyâmetin dehşetinden ve azabından kurtulur, Allâh'ın rahmetine kavuşmuş olur. Bu ise büyük bir kurtuluş, sağlam bir zafer ve tam bir saâdettir.

(Âl-i Imran 185. Bu sûre 163. Enfâl 48. Yûnus 15, 72, 104. Ra'd 36. Neml 91. Furkan 65. Zümer 11, 12, 13, 14. Ğafir 66. Casiye 3. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 17

وَاِنْ يَمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهٗٓ اِلَّا هُوَ ۚ وَاِنْ يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

Meâli:

"Allâh sana bir de zarar dokundurursa, O'nu kendisinden başka bir açan yoktur. Sana bir de hayır dokundurursa, artık o her şeye kadirdir."

Âyet: 18

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهٖ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١٨﴾

Meâli:

"Hem de O, kullarının üzerinde kahredicidir. Ve O, hakimdir, habirdir."

ÎZAHLARI:

Allâhu azze ve celle'nin; -peygamberimize güvence vermesi, korkudan emin kılması, huzurla tebliğine devam etmesi, başına gelen her şeyi Allâh'tan bilmesi, başkasından meded beklememesi, ancak Allâh'a güvenmesi için-:

"Allâh sana bir de zarar dokundurursa, O'nu kendisinden başka bir açan yoktur..." buyurmuştur.

"KÂŞİF" açan manasınadır. Burada insanı kaplayan, musibeti onun üzerinden kaldıran, onu açığa çıkaran, rahatlaştıran, demektir.

"Sana bir de hayır dokunursa, artık o her şeye kadirdir" buyurmasıyla da Rasulüne verdiği Peygamberlik, indirdiği Kur'ân-ı Kerim, verdiği sıhhat, ümmetinin çokluğu gibi sayısız hayırlar. Bunları da kimse

alamaz, engelleyemez. Çünkü hepsi de Allâh'ın koruması altındadır. Allâh'ın vermeye gücü yettiği gibi, korumaya da gücü yeter. O her şeye kadirdir.

"Hem de O, kullarının üzerinde kahredicidir. Ve o hakimdir habirdir." Âyeti ile de, yarattığı kulların üzerinde tam bir hakimiyete sahip olduğunu, onların isyanlarının asla kendisine de Peygamberine de bir zarar veremeyeceğini haber vermiştir. Verdiği hükmü kimsenin bozamayacağını, değiştiremeyeceğini, karşı çıkanların da hüsrana uğrayacağını, her şeyden haberinin olduğunu kendisine gizli bir şey kalmayacağını da hatırlatmıştır.

(Bu sûre 61. Yunus sûresi 107. Fâtır sûresi 2. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 19

قُلْ اَیُّ شَیْءٍ اَکْبَرُ شَهَادَةً ؕ قُلِ اللّٰهُ شَهِیْدٌ بَیْنِیْ وَبَیْنَکُمْ
وَاُوْحِیَ اِلَیَّ هٰذَا الْقُرْاٰنُ لِاُنْذِرَکُمْ بِهٖ وَمَنْۢ بَلَغَ ؕ اَئِنَّکُمْ
لَتَشْهَدُوْنَ اَنَّ مَعَ اللّٰهِ اٰلِهَةً اُخْرٰی ؕ قُلْ لَّاۤ اَشْهَدُ ۚ قُلْ اِنَّمَا
هُوَ اِلٰهٌ وَّاحِدٌ وَّاِنَّنِیْ بَرِیْٓءٌ مِّمَّا تُشْرِکُوْنَ ﴿۱۹﴾

Meâli:

"Şahitlik bakımından hangi şey daha büyük?" de. "Benim aramla sizin aranızda Allâh tam şahittir. Onunla sizi ve kendisine erişecek kimseleri inzar etmem için bu Kur'ân bana vahyolundu. Gerçekten Allâh'la birlikte başka ilahlar olduğuna hakikaten siz mi kesin şehadet ediyorsunuz?" de. "Şehadet etmem" de. "Ancak o, bir ilahtır. Şüphesiz ben de eş tuttuğunuz şeylerden berîyim" de.

İZAHI:

Müşrikler, Peygamber (S.A.V.)'e: "Senin Peygamber olduğuna kim şahitlik yapacak?" demeleri üzerine nâzil olan bu âyeti kerimede, Allâh Rasulüne onlara vereceği cevabı hemen bildiriverdi.

"Şahitlik bakımından hangi şey daha büyük?" de" Onlar düşünürken: **"Benim aramla sizin aranızda Allâh tam şahittir" de.** Allâh'tan daha büyük şahit mi olacak? Daha ne istiyorsunuz? O Kur'ânı

Kerîm, kendilerine ulaşan kimselerle sizi inzar etmem, sizi uyarmam, size duyurmam içindir. Bu Kur'ânı Allâh bana vahyetti. Kıyâmete kadar benim Peygamberliğime bu Kur'ân bir mucize olarak şahitlik edecektir.

"Gerçekten Allâh'la birlikte başka ilahlar olduğuna hakikaten siz mi kesin şehadet ediyorsunuz?" sizin şahidliğiniz böyle bâtıl şeyleredir. Fakat, ben asla bu zırvalara:

"Şehadet etmem" demekle emrolundum. **"Ancak O, bir ilahtır. Şüphesiz ben de eş tuttuğunuz şeylerden berîyim"** diyorum. Sizin battığınız şirk bataklığına ben asla batmam. Ben onlardan uzağım.

Rasulullâh böylece Allâh'ın öğrettiği şekilde müşriklere cevap verdi. Onları içinde bulundukları bataklığa kakalayıverdi.

(Âl-i Imran 18, 81. Nisa 166. Yûnus 29. Hûd 54. Ra'd 43. İsrâ 96. Ankebut 52. Ahkaf 8. Feth 28. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 20

اَلَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ اَبْنَاءَهُمْ ۘ اَلَّذِينَ خَسِرُوٓا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

Meâli:

"Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu oğullarını tanıdıkları gibi tanıyorlar. Kendilerini hüsrana uğratanlar, işte onlar, îman etmiyorlar."

ÎZAHI:

Kendilerine kitap verilenler, O peygamber Muhammed Aleyhisselamı kendi oğullarını bildikleri gibi biliyorlar. Kitaplarında bütün evsafı ile yazılıdır. Bununla beraber bile bile inkar ettiler.

İşte bu inkarları onları önüne geçilmez zarara uğrattı. İman etmemelerinin zararını hem dünyada çektiler, hem de âhirette çekecekler. Onların kalıntıları olan bu günkü Hıristiyanlar ve Yahudiler de aynı yolu takip ediyorlar. Hem kendileri batıp gidiyorlar, hem de İslâm düşmanlığı yapıyorlar. Eski kâfirler nasıl çöküp gitti ise, bu kâfirler de aynı şekilde küfür bataklığına gömülüp gidiyorlar. Onlara aldanıp da müslümanım diyenlere yazıklar olsun.

(Bakara 144, 146. Âl-i Imran 85. Hûd 21. Maide 5. Ankebut 52. Zümer 15, 63. Hacc 11. Şûra 45. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 21

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِاٰيَاتِهٖ ؕ
اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الظّٰلِمُوْنَ ﴿٢١﴾

Meâli:

"Allâh'a karşı bir yalan iftira eden veya âyetlerini yalanlayandan daha zâlim de kimdir? Şüphesiz ki zâlimler felaha eremezler."

ÎZAHI:

Zulmün çeşitlerinin pek çok olduğu bilinen gerçeklerdendir. Bu zulümlerin başında, bütün zulümlerin temeli ve sebebi, Allâh'ı inkar ve ona karşı yalan uydurmak ve Allâh'ın âyetlerini yalanlamaktır. Çünkü bu tutum mes'uliyetsizliği körükleyen bir başıboşluktur. Bu ise bütün zulümlerin anasıdır. Zulüm ve zâlimler felahın, salahın, selâmetin ve saâdetin düşmanlarıdır. Artık bunların felah ummaları boşunadır.

(Bu sûre 93, 144, 157. Araf 37. Yunus 17. Hûd 18. Kehf 15, 57. Ankebut 68. Secde 22. Zümer 32. Saff 7. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 22

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيْعًا ثُمَّ نَقُوْلُ لِلَّذِيْنَ اَشْرَكُوْٓا اَيْنَ
شُرَكَآؤُكُمُ الَّذِيْنَ كُنْتُمْ تَزْعُمُوْنَ ﴿٢٢﴾

Meâli:

"Ve onları hep birlikte toplayacağımız, sonra Allâh'a şirk koşanlara: "Davalarını güttüğünüz ortaklarınız nerede?" diyeceğimiz gün."

Âyet: 23

ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ اِلَّآ اَنْ قَالُوْا وَاللّٰهِ رَبِّنَا مَا
كُنَّا مُشْرِكِيْنَ ﴿٢٣﴾

Meâli:

"Sonra onların fitneleri; "Vallâhi ey rabbimiz! Müşrikler değildik" demelerinden başka olmayacak."

Âyet: 24

انْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾

Meâli:

"Bak, kendilerine karşı nasıl yalan söylediler? İftira eder oldukları şeyler de onlardan saptı."

İZAHLARI:

Allâh'a karşı yalan uyduran o zâlimlerin tümünü toplayacağımız ve kendilerine: **"Davalarını güttüğünüz ortaklarınız nerede?"** diyeceğimiz günü hatırlasınlar. Hani o putlarınız? Hani o kendilerine güvendiğiniz sizi Allâh'a yaklaştıracak olan aracılarınız? Gelsinler de sizi kurtarsınlar. Denildiği zaman:

"Onların fitneleri; "Vallâhi ey Rabbimiz! Müşrikler değildik." demelerinden başka olmayacak." Kıskıvrak bağlandıkları, kaçamak yolu bulamadıkları o mahşer gününde başka ne diyebilecekler ki. Onların özür dilemeleri, bahane aramaları da yine inkarcılık. Ama bu sefer Allâh'ı değil kendi şirklerini inkar oluyor. Fakat özürleri de suçları kadar aleyhlerine dönüyor. Ne hale düştüler? Şunlara:

"Bak kendilerine karşı nasıl yalan söylediler? İftira eder oldukları şeyler de onlardan saptı." Tam gülünç duruma düşen bu müşrikler, ölmezden önce de bu gülünç hallerini anlasalar da tevbe etseler, ne iyi olurdu. Ama iş işten geçti.

(Nisa 50. Enfal 36. Nahl 86. Yunus 28. Kasas 64. Neml 83. Taha 102. İsra 97. Sebe 40. Furkan 17, 34. Saffat 22. Ğafir 73. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 25

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ اِلَيْكَ ۚ وَجَعَلْنَا عَلٰى قُلُوبِهِمْ اَكِنَّةً اَنْ يَفْقَهُوهُ
وَفِى اٰذَانِهِمْ وَقْرًا ۖ وَاِنْ يَرَوْا كُلَّ اٰيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا ۖ حَتّٰٓى
اِذَا جَآءُوكَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوٓا اِنْ هٰذَآ اِلَّآ
اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾

Meâli:

"Onlardan seni dinleyen kimseler de var. Fakat onu anlayamamaları için kalplerine perdeler, kulaklarına da ağırlık koyduk. Her âyeti görseler de onlara îman etmezler. Hatta seninle mücadele etmek üzere sana geldikleri zaman, o küfredenler: "Bu evvelkilerin yazıları (masalları)ndan başkası değil" derler."

İZAHI:

İbni Abbas şöyle söylüyor: "Peygamber (S.A.V)'in yanında Ebu Sufyan, Velid ibni Muğire, Nadr ibni Haris, Haris ibni Amir ve Ebu Cehl bir kalabalık içinde geldiler. O da Kur'ân okuyordu. Peygamber (S.A.V)'i dinlediler -eski devirler hikayelerini çok konuşan- Nadr ibni Harise:

- "Ey Ebu Kuteyle! Muhammed ne söylüyor?" dediler. O da:

- "Kabe'yi (beyti) yapana yemin ederim ki, dediğini anlamıyorum. Onu görüyorum ki dudaklarını kıpırdatıyor ve evvelkilerin masallarını söylüyor. Tıpkı benim size geçen devirlerin masallarını anlattığım gibi" dedi. Ebu Süfyan da:

- "Şüphesiz ben, söylediklerinin bazısını gerçekten hak görüyorum" dedi. Ebu Cehil de:

- "Hayır" dedi bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

Görüldüğü gibi Ebu Süfyan'dan başkası bilhassa Ebu Cehl tam karşılar. Ebu Süfyan'ın: "bazısını hak görüyorum" demesi, ileride kendisine îman nasib olacağına işaret olmuş oluyor. Ebu Cehlin: "Hayır" demesi de küfründeki inadına delalet ediyor.

Tabiidir ki bu âyet yalnız onları değil, kıyâmete kadar onlar gibilerini anlatıyor. Kalpleri kapalı, kulakları tıkalı nice kâfirler gelip geçti.

Bunların örnekleri devrimizde de pek çok. Gelecek devirlerde de çokça görülecek.

Kur'ânın nâzil olduğu devirdeki insanlar, sadece Rasulullâh ve eshabı kiramın bazılarından dinliyorlardı. Ama devrimizde pek çok hafızlardan, radyolardan, televizyonlardan dinleniyor. Sayılamayacak kadar Kur'ânlar basılmış, tefsirleri yapılmış, dünyanın her yerine ulaştırılmış olduğu halde, hâlâ Ebu Cehl tipli pek çok kâfir vardır. Bunlar, bütün âyetleri duysalar, bütün delilleri görseler, bütün mucizelere şahit olsalar, yine de inatlarından dönmezler. Tıpkı ilk kâfirler gibi Kur'âna saldırırlar, tıpkı onlar gibi "eski masallar" derler, derler, derler...

(Bakara 7, 18, 171. Araf 100, 179, 195. Yunus 42. Enfal 22, 31. Neml 68, 80. Zuhruf 40. Nahl 24, 108. Mü'minun 83. Furkan 5. Ahkaf 17. Kalem 15. Mutaffifin 13. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 26

وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْـَٔوْنَ عَنْهُ ۚ وَإِنْ يُهْلِكُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾

Meâli:

"Onlar, hem ondan men ediyorlar, hem de ondan uzaklaşıyorlar. Farkına varamayarak kendilerinden başkasını helak etmiyorlar."

ÎZAHI:

Bu âyeti kerimede müfessirler iki ihtimal üzerinde duruyorlar.

a- Mekke kâfirleri bir yandan insanları Kur'ândan ve Rasulullâhtan men ediyorlar, onların islama yaklaşmasını engelliyorlar. Bir yandan da kendileri Kur'ândan ve Allâh'ın rasulünden uzaklaşıyorlar. İki yönlü küfür icra ediyorlar. İki mel'aneti bir yürütüyorlar. Farkına varmadan kendilerini felakete sürüklüyorlar. Nitekim helak oldular.

b- Rasulullâh S.A.V.'in amcası Ebu Talib Mekke müşriklerinin Rasulullâha olan saldırılarını men ediyor, O'nu koruyordu. Fakat kendisi O'na îman etmiyor, İslâmdan uzak kalıyordu. Bir rivâyette de Rasulullâh'ın amcası, onu korumak için açıktan açığa onunla beraber oldukları halde, gizliden gizliye O'ndan uzak kalıyorlar, îman etmiyorlardı. Bu âyetin nüzûl sebebi, bu iki vakıadan biri veya her ikisi.

(İsra sûresi 94. Kehf sûresi 55. Alak sûresi 9, 10. âyetlerine de bakalım.)

Âyet: 27

وَلَوْ تَرَىٰٓ اِذْ وُقِفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ
وَلَا نُكَذِّبَ بِاٰيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٧﴾

Meâli:

"Ateşin karşısında durulup da: "Ah ne olur keşke biz geri döndürülsek de Rabbimizin âyetlerini yalanlamasak ve mü'minlerden olsaydık" dedikleri vakti görsen."

İZAHI:

O hem kendileri hak yolundan uzaklaşan, başkalarını da uzaklaştırmaya çalışan kâfirler cehennem ateşine hapsedildikleri, oradan çıkamayacaklarını anladıkları zaman: "Ah!... ne olur keşke biz buradan çıkarılıp dünyaya çevrilsek de Allâh'ın âyetlerini, Peygamberlerini yalanlamasak, rabbimizin emirlerini dinlesek ve mü'minlerden olsak" diyecekler. İşte o dehşetli anı bir görsen...

(Kehf 42. Furkan 27. 28. Ahzab 66. Hakka 35-29. Nebe 40. Fecr 23, 24. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 28

بَلْ بَدَا لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ ۖ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا
لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَاِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٢٨﴾

Meâli:

"Hayır. Önceden gizliyor oldukları şeyler, kendilerine sırıttı. Döndürülseler de kendisinden nehyolundukları şeye elbette dönerler. Şüphesiz onlar, gerçekten yalancılardır."

Âyet: 29

وَقَالُوٓا اِنْ هِيَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٢٩﴾

Meâli:

"Ve: "O dünya hayatımızdan başkası değildir. Biz, diriltilecekler de değiliz" derler..."

İZAHLARI:

Hayır. O kâfirlerin gizledikleri küfürleri, münafıkların sakladıkları nifakları, müşriklerin açığa vurmadıkları şirkleri ne varsa bütün mel'anetleri karşılarına dikilecek. Onlar, geriye döndürülseler de değişmezler. Yine kâfirler, küfürden; münafıklar nifaktan; müşrikler de şirkten ayrılmazlar. Bütün rezaletlerine devam ederler.

Ve: "O hayat, dünya hayatıdır. Ondan başka bir hayat yoktur. Ne yaparsak yanımıza o kalır. Öldükten sonra dirilecek de değiliz" derler. Onların şiârı budur. Değişecek değildir. Günümüzde de böylelerinin çokluğunu unutmayalım ve onlara aldanmayalım.

(Âl-i Imran 29. Maide 99. Nûr 29. Mü'minun 37. Ahzab 54. Zümer 47, 48. Casiye 24. 33. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 30

وَلَوْ تَرَىٰٓ اِذْ وُقِفُوا عَلٰى رَبِّهِمْ ۜ قَالَ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ ۜ قَالُوا بَلٰى وَرَبِّنَا ۜ قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٠﴾

Meâli:

"Onları, Rablerinin huzurunda durduruldukları zaman da bir görsen: (Allâh): "Bu hak değil mi?" demiştir. (Onlar da): "Rabbimize yemin ederiz, evet" demişlerdir. (Allâh da): "Artık küfrediyor olduğunuz şey sebebiyle azabı tadın"

İZAHI:

O inkarcı kâfirler, dünyada da Allâh'ın huzurunda olduklarını bilmezden gelirler veya bilmezler ve küfürlerine devam ederler ama, âhiret gününde Allâh'ın huzurunda dikildikleri zamanki perişanlıkları, rezaletleri, buruklukları bir görülse! İşte o zaman Allâh onlara: ""Bu hak değil mi?" hani siz bunu inkar ediyordunuz. Gördünüz mü?" diyecek. Onlar da: "Evet Rabbimize yemin ederiz" doğruymuş. Biz bilemedik" derler. Fakat aldıkları emir: "Artık küfrediyor olduğunuz şey sebebiyle azabı tadın" olacaktır.

(Âl-i Imran 106, 181. Araf 39. Enfâl 14, 35, 50. Tevbe 35. Yunus 52. Hacc 22. Ankebut 55. Secde 14, 20. Sebe 42. Fâtır 37. Zümer 24. Ahkaf 34. Zariyat 13, 14. Kamer 37, 39, 48. Nebe 30. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 31

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللّٰهِ ؕ حَتّٰٓى اِذَا جَاءَتْهُمُ السَّاعَةُ
بَغْتَةً قَالُوا يٰحَسْرَتَنَا عَلٰى مَا فَرَّطْنَا فِيهَا ۙ وَهُمْ يَحْمِلُونَ
اَوْزَارَهُمْ عَلٰى ظُهُورِهِمْ ؕ اَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ ﴿٣١﴾

Meâli:

"Allâh'ın huzuruna çıkmayı yalanlayanlar hüsrana uğramıştır. Nihâyet kendilerine kıyâmet ansızın geliverince de -onlar günahlarını sırtlarına yükleyerek- "Oradaki taksir ettiğimiz şeye karşı eyvah yazıklar olsun bize" demişlerdir. Taşıdıkları şey ne de kötü değil mi?"

ÎZAHI:

Allâh'ın huzuruna çıkacaklarını inkar eden kâfirler tam bir hüsrana, büyük bir zarara uğramışlardır. Öyle ki kendilerine kıyamet ansızın birden bire geliverince, ne yapacaklarını şaşırırlar: "Eyvah! Ne oldu bize? Neye orada îman etmedik, yararlı ameller yapmadık" derler. Yaptıkları günahları, işledikleri fenalıkları, sırtlarına yüklenerek hesap yerine gelen bu kâfirler, alabildiklerine pişman oluyorlar. Fakat artık hiçbir çareleri kalmamıştır. Geçen âyette belirtildiği gibi içinde ebedi kalacakları azabı tatmaya devam edecekler.

(Bakara 167. Bu sûre 130, 154. Araf 51, 147. Yunus 7, 11, 15, 45. Ra'd 2. Kehf 110. Mü'minun 33. Rûm 8, 16. Secde 10, 14. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 32

وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ ؕ وَلَلدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ
لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ ؕ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٢﴾

Meâli:

"Dünya hayatı, bir oyun ve oyalanmaktan başka bir şey değildir. Muhakkak âhiret yurdu da sakınanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ akıl erdiremiyor musunuz?"

ÎZAHI:

O "Dünya hayatından başkası yoktur" diyen kâfirlere karşı **"dünya hayatı bir oyun ve oyalamaktan başka bir şey değildir"** buyurulmuştur. Müttegîler için ise, âhiret hayatının hazırlandığı yer olan dünya çok değerlidir. Çünkü dünyada doğduk, dünyada îman ettik, bütün ibadetlerimizi dünyada yaptık. Mü'minler için dünya çok değerlidir. Ama îmansızlar için, bir çörçöpten başka bir şey değildir. İyice düşünüp akıllarımızı çalıştırdığımız zaman, bunu böyle anlarız. Dünyamızı gereği gibi değerlendiririz. Kur'ânın ahkamına göre yaşarız. Helal kazançlar ile camiler yaparak, yollar yaparak, ziraat yaparak, su tesisleri yaparak islami yaşama imkanlarını artırarak dünyamızı Allâh'a tam kulluk yapacağımız hale getirerek değerlendiririz. Ebedi hayat olan âhirete burada hazırlanarak göçeriz. Elbette müttegîler için orası daha hayırlı ve sonsuz, devamlıdır.

(Araf 169. Yusuf 57. Ankebut 64. Muhammed 36. Hadid 20. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 33

قَدْ نَعْلَمُ اِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِى يَقُولُونَ فَاِنَّهُمْ لاَ يُكَذِّبُونَكَ
وَلٰكِنَّ الظَّالِمِينَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ يَجْحَدُونَ ﴿٣٣﴾

Meâli:

"(Rasulüm) şüphesiz ki söyleyecekleri şeyin seni hakikaten üzeceğini iyi biliyoruz. Şüphesiz onlar seni yalanlayamazlar. Fakat zâlimler, Allâh'ın âyetlerini inkar ederler."

Âyet: 34

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلٰى مَا كُذِّبُوا وَاُوذُوا
حَتّٰى اَتٰيهُمْ نَصْرُنَا ۚ وَلاَ مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللّٰهِ ۚ وَلَقَدْ جَاءَكَ

مِن نَّبَإِي ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿٣٤﴾

Meâli:

"Andolsun senden önce de peygamberler yalanlamıştı da yalanladıkları şeylere ve eziyet görmelerine karşı kendilerine bizim yardımımız gelinceye kadar sabrettiler. Allâh'ın kelimelerini değiştirebilecek de yoktur. Andolsun peygamberlerin haberinden (çoğu)da sana gelmiştir."

ÎZAHLARI:

İman ve küfür mücadelesi olanca hızıyla ilerlediği sıralarda Ahnes İbni Şurayk ile Ebu Cehl karşılaştılar. Ahnes Ebu Cehle:

- "Ey Ebul Hakem! Şurada bizim sözümüzü duyacak biri yok. Muhammed'den haber versene, O, doğru mu yoksa yalancı mı?" dedi. Ebu Cehl de:

- "Vallâhi Muhammed hakikaten doğrudur. Kesinlikle yalan söylemedi. Fakat Kusayy oğulları, sancağı, su işlerini, koruma ve aracılık işlerini, danışmacılığı ve Peygamberliği alır götürürlerse, Kureyşin gerisine ne olur?" dedi. Bunun üzerine:

"(Rasulüm) şüphesiz ki söyleyecekleri şeyin seni hakikaten üzeceğini iyi biliyoruz. Şüphesiz onlar seni yalanlayamazlar. Fakat zâlimler, Allâh'ın âyetlerini inkar ederler." âyeti nâzil oldu.

Aslında yukarıda geçen hâdiseden de anlaşılacağı gibi kâfirlerin en başında gelen Ebu Cehl, kendisinin de söylediği gibi Peygamberimizin doğruluğunu kabul ediyor ve içinden inanıyordu. Ama Kabe'nin bütün hizmetleri ve gelirleri, Peygamberimizin beşinci dedesi olan Kusay'ın adıyla anılan Kureyşlilerden Kusay oğullarına gideceğinden korkarak, menfaat düşüncesiyle bile bile inkara kalkıştı ve bu inadından dönmedi. Nihâyet inatçı bir kâfir olarak can verdi.

Onların hedefi, Allâh'ın âyetlerini inkar ederek işi kökünden halletmek idi. Fakat karınca kayadan ne koparabilirdi. Seçtikleri hedef yalnız onları değil, kıyâmete kadar onlara benzeyenlerin hepsini perişan etmiş ve edecektir. Devrimizin Ebu Cehl tipleri de öyle oldu ve ileride de öyle olacaklar. Yeter ki biz onların baskısı altında kalmayalım. Onlara uyacak olursak biz de onların yanında yer alırız.

Geçmiş devirlerde de bu tip kâfirler, Peygamberleri yalanladılar, eziyet ettiler, öldürdüler. Fakat o peygamberler, azimlerinden dönmedi-

ler, sabrettiler, katlandılar. Tâ ki Allâh'ın yardımı geldi ve onlar helak oldu.

Allâh'ın kelimelerini, O'nun taktirini değiştiremediler. Değiştirecek de yok. Rasulüm! Daha önceki peygamberlerin haberinden bir kısmı sana geldi. Artık sıkılmana, üzülmene gerek yok.

(Bu sûre 115. Âl-i İmrân 139, 176. Maide 41. Yûnus 64, 65. Nahl 127. Neml 70. Ankebut 47, 49. Lokman 23, 32. Fâtır 4. Yasin 76. Kehf 27. Feth 15. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 35

وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٥﴾

Meâli:

"Onların yüz çevirmesi sana ağır geldi ise, eğer yerde bir tünel veya göğe bir merdiven aramaklığına gücün yeter de onlara bir âyet getirirsen, (bil ki) Allâh da dileseydi, onların hepsini elbette hidâyet üzerinde toplardı. Artık kat'iyyen cahillerden olma."

İZAHI:

Allâhu Teâlâ, her fırsatta olduğu gibi Rasulüne hitap ederek O'nun nasıl davranacağını, çok çetin hâdiseler karşısında metanetini nasıl koruyacağını ve kıyâmete kadar gelecek müslümanlara nasıl örnek olacağını öğretmek üzere:

"Onların yüz çevirmesi de sana ağır geldi ise..." Habibim sıkılma, daralma, her halde onların keyfine, isteğine göre âyet getirecek değilsin. Senin, yerin altında bir tünel veya göklere yükselen bir merdiven aramaya, bulmaya gücün yetmez. Böyle olunca sıkılmana ne lüzum var? Sana düşen ancak tebliğden ibarettir.

Şâyet Allâh dilese idi bütün insanları tam hidâyet üzere toplanacak kâbiliyyette yaratırdı da onlara imtihâna hiç lüzum bırakmazdı. Fakat onların yaratılışında imtihân görme hasleti vardır. Kendi çabaları, onlara imtihânı -benim iznimle- kazandıracaktır.

Habibim! Sen her yönüyle bilgili, yetişkin, olgun olarak gelecek bütün nesillere önder ve örnek oluyorsun. Onun için sakın cahiller gibi olma. Yani onlar gibi sabırsız, sıkıntılı, hazımsız, ümitsiz olma.

Bu hitaba baktığımızda fetanet ve ismet sıfatlarıyla muttasıf olan efendimizi sabırsız, metanetsiz sanırız. Bizim bu anlayışımız tamamen yanlıştır. Onda fetanet sıfatı vardır. Yani aklında tam bir üstünlük ve geniş bir anlayış, derin bir kavrama gücüne sahipdir, ayrıca İsmet sıfatına sahiptir. Yani tam bir koruma altında, bir hataya düşmeme yaratılışına sahiptir. Daima Allâh'ın himayesindedir. Artık böyle bir Peygamberin cahillerden olması imkansızdır.

Öyle ise, bu hitab biz Müslümanlaradır. Kıyâmete kadar gelecek bütün mü'minleredir. Artık, bilgilerimizi artırmak, olgunlaşmak, sabırlı olmak, metanetli olmak, aceleci olmamak, bunalıma düşmemek, ümitsizliğe kapılmamak gerektiğini iyi anlamamız lazım. Aksi halde cahillerden oluruz.

(Yunus 99. Araf 199. Ra'd 46. Fâtır 35. Ğaşiye 21, 22. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 36

اِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ ۘ وَالْمَوْتٰى يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ
ثُمَّ اِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾

Meâli:

"Ancak dinleyenler icabet eder. Ölüler de, onları Allâh diriltir. Sonra yalnız O'na döndürülürler."

ÎZAHI:

Geçen âyette beyan edildiği üzere Allâh dileseydi, bütün insanları hidâyette toplardı. Onlara o anlayışı verirdi. O zaman imtihân kalkar, cüz'i iradeler manasız kalırdı. İşte bu âyette:

"Cüz'i iradelerini kullanıp da âyetlere iyi kulak vererek dinleyenler davete icabet eder, islama gelirler."

"Ölü sayılabilecek duygusuzlara, cüz'i iradelerini kullanmayan anlayışsızlara gelince, onları Allâh diriltsin. Onlara Allâh îman nasib etsin. Hayat bu dünyadan ibaret değildir. Sonra îman eden de etmeyen de yal-

nız o Allâh'a döndürülecekler. Herkes yaptığının karşılığını elbette görecek.

(Bakara 186. Âl-i Imran 172. Enfal 24. Ra'd 18. Neml 80, 81. Kasas 50. Rûm 52, 53. Şûra 26, 38, 47. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 37

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ اٰيَةٌ مِنْ رَبِّهٖ ۭ قُلْ اِنَّ اللّٰهَ قَادِرٌ عَلٰٓى
اَنْ يُّنَزِّلَ اٰيَةً وَّلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٣٧﴾

Meâli:

"Ve: "Ona Rabbinden bir âyet indirilmeli değil mi?" dediler. "Şüphesiz Allâh, bir âyet indirmeye kadirdir, de" Fakat onların çoğu da bilemezler."

İZAHI:

İnatçı kâfirler, Rasûlullâh'a karşı ne diyeceklerini, ne yapacaklarını şaşırıyorlar. Bunca âyetleri, pek çok mucizeleri gördükleri halde yine de mucize isterler, keyiflerine göre âyet isterler. Evet Allâh, daha çok âyetler indirmeye, mucizeler vermeye kâdirdir. O, insanların ihtiyaçlarına göre âyetler indirir. Fakat onların çoğu bunu anlayamaz ve bilemezler. Bilseler de inatlarından ayrılmazlar.

(Bakara 105; Nisa 153; Yûnus 20; Hûd 12; Ra'd 7, 27; İsra 82; Furkan 7, 21; Şuarâ 4, 198, 199; Ankebût 50. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 38

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا طٰٓئِرٍ يَّطِيْرُ بِجَنَاحَيْهِ اِلَّآ
اُمَمٌ اَمْثَالُكُمْ ۭ مَا فَرَّطْنَا فِى الْكِتٰبِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ اِلٰى
رَبِّهِمْ يُحْشَرُوْنَ ﴿٣٨﴾

Meâli:

"Yerde hareket eden (gökte) iki kanadıyla uçan kuştan hepsi de ancak sizin gibi ümmetlerdir. Kitapta bir şeyi eksiltmedik. Sonra ancak Rablerine toplanılacaktır."

İZAHI:

Bu âyeti kerimede bizim dikkatimizi hayvanlara çekerek araştırmamızı, onların da yaşama tarzlarını, üreme şekillerini, birbirlerinden ayrı farklarını, her bir cinsin kendine mahsus anlaşmalarını az da olsa kavradığımız zaman onların da bizim gibi birer millet olduğunu anlarız. Ve onları da bizi de yaratan Allâh'a tam îman eder, emirlerine itaat ederiz.

Yerdeki hayvanlara baktığımız zaman, kimini iki ayağıyla, kimini dört ayağıyla, kimini de bir çok ayağıyla yürüdüğünü görürüz. Kimini de ayaksız süründüğünü görürüz. Bunların her birinin kendi cinsinden ayrılmadığını, her birinin ayrı bir yaşantısı olduğuna dikkat edersek onların da bizim kadar değerli olduğunu kavrar, onları yaratana daha çok şükrederiz. Kendi üstünlüğümüzün kıymetini daha iyi anlarız. Denizlerde yaşayanlara, göklerdeki uçanlara baktığımız zaman, karşımıza sonu gelmeyecek bir araştırma tablosu çıkar. Evet devrimizde bunları araştıranlar var. Ama onları yaratanı tanımadığından hedefe bir türlü ulaşamıyorlar. Kendileri de onlara karışıp, hayvanlaşıp gidiyorlar. Daha da aşağılaşıyorlar.

(Bakara 164. Hûd 6. Nahl 8, 49, 79. Ankebut 60. Nûr 45. Lokman 10. Şuara 20. Casiye 4. Duhan 58. Kamer 17, 22, 32, 40. Mülk 19. Fil 3. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 39

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِـَٔايَاتِنَا صُمٌّ وَبُكْمٌ فِى الظُّلُمَاتِ ۗ مَنْ يَشَأِ اللَّهُ يُضْلِلْهُ ۖ وَمَنْ يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٩﴾

Meâli:

"Âyetlerimizi yalanlayanlar da, karanlıklardaki bir takım sağırlar ve dilsizlerdir. Allâh kimi dilerse, onu saptırır. Kimi de dilerse, onu dosdoğru yol üzerinde sabit kılar."

İZAHI:

Allâh'ın âyetlerini devamlı yalanlayan kâfirler, karanlıklar içerisindedirler. Cehalet, karanlığı, inad karanlığı, hırs karanlığı, kibir karanlığı gibi bir çok karanlıkların içinde hakkı göremezler. Onlar sağırdırlar, kulakları Allâh'ın kelamını duymaz. Ondan haklarında hayırlı olacak Kur'ân âyetlerini işitmezler. Dilsizdirler. Doğruyu söyleyemezler. Şahadet getiremezler, Kur'ânı okuyamazlar. Taptıkları putlarından farksızdırlar.

Onların cüz'i olan iradelerini sapıklıkta kullandıkları için Allâh onları sapıklık yoluna çevirdi. Dosdoğru yol olan Allâh'ın yolunu isteyenleri de bu yolda sabit kıldı.

Bu âyetteki hassas nokta: "Allâh öyle dilemiş biz ne yapalım?" şeklindeki itirazdır. Bu itiraz son derece yanlıştır. Her şeyden önce bütün uzuvlarını, bütün hücrelerini, kendi arzumuza göre mi yaptık? Ölmemek elimizde mi?... Bu soruları çoğaltabiliriz. Şurası muhakkak ki her yönümüzle Allâh'ın emrindeyiz. Kendi isteğimizle yemek yerken, su içerken, yatarken, çalışırken dahi onun iradesinden kendimizi kurtaramayız. Görüyoruz ki kendi isteğimiz ile yaptığımız şeyler de dahil O'nun iradesi hakim. Biz sadece kendimizde bulunan ve yine O'nun ihsanı olan cüz'i irademizi kullanıyoruz. Mes'ul olduğumuz nokta da budur. Bu iradeyi iyiye de kötüye de kullanabiliyoruz. İyiye kullanırsak Allâh mükâfat veriyor. Kötüye kullanırsak ceza veriyor. Öyle ise, irademizi kötüye değil, iyiye kullanalım. "Allâh öyle dilemiş" deyip de suçumuzu daha da artırmayalım.

(Bakara 18, 39, 171. Maide 10, 86. Araf 36, 147. Enfal 22. Yunus 42. Hacc 57. Enbiya 45. Rum 16, 52. Zuhruf 40. Hadid 19. Teğabün 10. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 40

قُلْ اَرَاَيْتَكُمْ اِنْ اَتٰيكُمْ عَذَابُ اللّٰهِ اَوْ اَتَتْكُمُ السَّاعَةُ
اَغَيْرَ اللّٰهِ تَدْعُونَ ۚ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٠﴾

Meâli:

"(Rasulüm) "Allâhın azabı size gelirse veya size kıyâmet geliverirse, Allâh'tan başkasına mı yalvarırsınız? Doğrular iseniz bana haber verir misiniz?" de."

Âyet: 41

بَلْ اِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ اِلَيْهِ اِنْ شَآءَ وَتَنسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ﴿٤١﴾

Meâli:

"Hayır ancak O'na yalvarırsanız da dilerse, kendisi hakkında vardığınız şeyi kaldırır, şirk koştuğunuz şeyleri de unutuverirsiniz."

ÎZAHLARI:

Allâhu zülcelal, peygamberimize hitap ederek inatçı kâfirlere şu soruyu yöneltmesini emretti:

"Allâh'ın azabı size gelirse..." Ey kâfirler! Allâh'ın azabı olan zelzele, heyelan, sel baskını, yangın, har, düşman baskını gibi musibetlerle karşılaştığınız zaman veya size kıyâmet geliverirse, kime yalvaracaksınız? Allâh'a mı yoksa Allâh'tan başka olan putlara mı yalvaracaksınız? Eğer doğru kimseler iseniz, bu soruyu cevaplandırın.

Hayır, böyle bir dara düştüğünüzde ancak Allâh'a yalvarırsınız. O'da dilerse sizden bu musibetleri açıp kaldırır, sizi kurtarır. Siz de hemen o taptığınız, Allâh'a eş tuttuğunuz putlarınızı unutuverirsiniz.

Evet o devirler geride kaldı. Bizim devrimizdeki dinsizler, din düşmanları, bu soruya nasıl bir karşılık verirler? Ayağına bir taş dokunsa, bir diken batsa, hemen "Allâh" dediğini duyarız. Fakat yaşantısına baktığmız zaman tıpkı o geride kalan müşriklerden farksız.

Biz Müslümanlar işte bu tip kâfirleri nasıl uyarırız? Onların şerlerini nasıl yok ederiz? Bunu düşünmeliyiz ve kendimizi Kur'ân yolunda çok iyi yetiştirmeliyiz.

(Bu sûre 63, 64. Âl-i Imran 117, 165. Nisâ 62. Yunus 12, 22. Hûd 89. Ra'd 13. Hacc 11. İsra 67. Nûr 43. Zümer 8, 38, 49. Şûra 48. Teğabün 11. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 42

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَآ اِلَىٰٓ اُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَاَخَذْنَاهُم بِالْبَاْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ ﴿٤٢﴾

Meâli:

"Andolsun senden önceki ümmetlere de (peygamberler) gönderdik de onları yalvarsınlar diye şiddet ve sıkıntılarla yakaladık."

Âyet: 43

فَلَوْلَآ اِذْ جَآءَهُمْ بَاْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلٰكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ
وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

Meâli:

"Artık kendilerine sıkıntımız geldiği zaman yalvarmalı değiller miydi? Fakat onların kalpleri katılaşmış, şeytan da onlara yapıyor oldukları şeyleri süslemiş."

İZAHLARI:

Habibim andolsun senden önceki milletlere de Peygamberler gönderdik. Fakat onlar, karşı çıktılar, eziyet ettiler, yalanladılar, hatta bazılarını öldürdüler de onları, fakirlik, açlık, yokluk sıkıntıları ve şiddetli hastalıklarla yakaladık. Onları perişan ettik ki boyun eğsinler yalvarsınlar, îman etsinler diye. Fakat yine de anlamadılar, küfürlerinde devam ettiler.

Kendilerine bunca sıkıntılarımız geldiği zaman bari yalvarmalılar değiller miydi? Ama yapmadılar. Çünkü onların kalpleri iyice katılaşmış, kararmış, küfür, damarlarına işlemiş. Şeytan da yapıyor oldukları melanetleri süslemiş püslemiş, kendilerine güzel göstermiş, beğendirmiş. Artık içinden çıkamayacakları bir bataklığa düşmüşler.

(Bakara 214. Bu sûre 148. Araf 4, 5, 94, 95, 97, 98, 99. Enfâl 48. Nahl 63. Enbiya 12, 13. Mü'minun 75, 76. Neml 24. Ankebut 38. Ğafir 84, 85. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 44

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ اَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ ۖ حَتّٰٓى
اِذَا فَرِحُوا بِمَآ اُوتُوٓا اَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَاِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٤٤﴾

Meâli:

"Kendileri hatırlatıldıkları şeyleri unuttukları zaman da, üzerlerine her şeyin kapılarını açtık. Nihâyet verildikleri şeylerle sevindikleri zaman, onları ansızın yakalayıverdik. Onlar da birden bire ümitsizleşiverdiler."

Âyet: 45

فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا ۚ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾

Meâli:

"Artık alemlerin Rabbine de hamdolsun zulmedenler gürûhunun arkası kesildi."

ÎZAHLARI:

O inatçı kâfirler, kendilerine hatırlatılan bütün öğütleri, musibetleri, sıkıntıları unuttular. Tam huzurlu olduklarını sandıkları sırada kendilerine bütün bollukların kapılarını açtık. Bütün isteklerine kavuştular. Zevk ve sefalarına düştüler. Nihâyet son derece şeneldiler. Şımardıkça şımardılar. Güvendikçe güvendiler. Tam bu sırada onlar zevk ve sefalarında iken Allâh onları ansızın yakalayıverdi ve onları helak etti. Neticede bu kâfirlerin bütün ümitleri kesildi.

"Artık alemlerin Rabbine de hamdolsun zulmedenler gürûhunun arkası da kesildi. Nesilleri kesildi, yok oldular gittiler."

Evet geçmiş devirlerde küfürleri, inatları, ahlaksızlıkları, zulümleri yüzünden böylece batıp gittiler. Darısı devrimizin îmansız zâlimlerinin başına.

Ukbe ibni Amir rivâyet ediyor. Rasulullâh S.A.V.:

"Allâh kuluna isyanlarına karşı, onun sevdiği dünya bolluğu verdiğini gördüğün zaman bilki, O ancak istidracdır." Buyurdu ve: "Kendilerine hatırlatıldıkları şeyleri unuttukları zaman..." âyetini okudu.

Buradan devrimizle ilgili kısmını şöyle anlayabiliriz:

Bir asıra yakın bir zamandır küfür diyarında artan isyanlar karşısında, Allâh onlara pek çok dünya zenginliği verdi. Onlar bu varlıklarını da yine isyanda harcıyorlar. Bu durumlarına göre onları bir felaket mi bekliyor? Onlardaki aile yapısının yokluğu, içki ve uyuşturucu çeşitleri-

nin artması, fuhuşun her ferde ulaşması, önü alınmaz hataların yayılması, hastalıkların artması gibi musibetler, neyin âlâmeti olabilir?... Biz Müslümanlar muhtaç olduğumuz dersi iyi almamız gerekmez mi?

(Maide 1, 14. Araf 72, 95, 165, 187. Enfâl 7. Yusuf 107. Hacc 55. Kehf 57. Hıcr 66. Mü'minun 77. Şuara 202. Ankebût 53. Zümer 55. Zuhruf 66, 75. Furkan 18. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 46

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَخَذَ اللّٰهُ سَمْعَكُمْ وَاَبْصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلٰى قُلُوبِكُمْ مَنْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ يَاْتِيكُمْ بِهٖ ۗ اُنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْاٰيَاتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ ﴿٤٦﴾

Meâli:

"(Rasulüm) "Allâh işitmeniz ile görmenizi alır ve kalplerinizi mühürlerse, Allâh'tan başka onu size getirecek ilah kimdir? Bunu haber verir misiniz?" de. Bak âyetleri nasıl açıklıyoruz. Sonra onlar (yine) yüz çeviriyorlar."

Âyet: 47

قُلْ اَرَاَيْتَكُمْ اِنْ اَتٰيكُمْ عَذَابُ اللّٰهِ بَغْتَةً اَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلَكُ اِلَّا الْقَوْمُ الظّٰالِمُونَ ﴿٤٧﴾

Meâli:

"(Rasulüm) "Size Allâh'ın azabı ansızın veya açıkça gelirse, zâlimler sürüsünden başkası mı helak edilmiş olur? Bana haber verir misiniz?" de."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ yine Peygamberimize hitap ederek, kâfirlere neler diyeceğini hatırlatıyor ve:

"Söyle onlara! Allâh işitmenizi alır, sizi sağır yaparsa, görmenizi alır, kör yaparsa, kalplerinizi mühürler, lal yapar beyinsizleştirirse, bunları Allâh'tan başka yerine getirecek ilah kimdir? Biliyor musunuz? Hay-

di bana haber verin! Veremezsiniz. Verseniz de "yine Allâh" diyeceksiniz. Be inatçılar! Azıcık olsun düşünün..."

Habibim! Bak âyetlerimizi nasıl da ayrı ayrı, konu konu yerine göre açıklıyoruz? Fakat o inatlarında direnen kâfirler, yine de haktan yüz çeviriyorlar ve sapıyorlar. Onlar ancak kendilerine zulmederler.

Habibim! Onlara şunu da söyle: "Allâh'ın azabı size geceleri ansızın geliverirse veya gündüzleri açıkça bastırıverirse, sizin gibi zâlimler sürüsünden başkası mı helak edilmiş olur? Haydi biliyorsanız bana haber verin bakalım!"

(Bakara 7, 20. Yunus 13, 31, 32, 50, 59. Hûd 20, 28, 63. 88. Şuara 75. Kasas 71. 72. Fâtır 40. Mü'minun 78. Secde 9. Zümer 38. Nahl 78. 108. İsra 36. Fussılet 52. Casiye 23. Ahkaf 4, 10, 35. Necm 19, 20. Vakıa 58, 59, 63, 64, 68, 69, 71, 72. Mülk 23, 28, 30. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 48

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ اِلاَّ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ ۚ فَمَنْ اٰمَنَ وَاَصْلَحَ
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٨﴾

Meâli:

"Peygamberleri müjdeleyiciler ve uyarıcılar olmaktan başka göndermeyiz. Artık kim îman eder ve yararlı olursa, işte onlara korku da yok, onlar üzülmeyecekler de."

Âyet: 49

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا
كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٤٩﴾

Meâli:

"Âyetlerimizi yalanlayanlar ise, fısık yapıyor olmaları sebebiyle onlara azab dokunacaktır."

İZAHLARI:

Allâhu zülcelal, gönderdiği Peygamberleri hem âyetlerini tebliğ etmek hem de Allâh yolunda olanları müjdelemek ve sapıkları da korkutmak ve uyarmak için göndermiştir. Kim îman ederek ve yararlı işler

yaparak Allâh yolunda olursa, işte onlara müjdeler vardır. Onlara bu dünyada bir korku yoktur ve kederlenmeyecekler; âhirette de azap yoktur ve üzülmeyecekler.

Allâh'ın âyetlerini yalanlayanlara gelince, korkacak olanlar onlardır. Üzülüp şaşıracak olanlar yine onlardır. Peygamberlerin korkulu haber verdiği ve uyardıkları kimseler, işte bunlardır. Onlar Allâh ve yolundan çıkmaları, şeytan yoluna sapmaları yüzünden, azaba çarpılacaklar. Hem dünya azabı, rezaleti ve sıkıntıları, bunalımları, hem de sonu gelmeyecek olan cehennem azabı...

(Bakara 38, 39, 62, 112, 213, 262, 274, 277. Maide 10, 69, 86. Araf 35, 36, 49. Yunus 62. Kehf 56. Hacc 57. Rûm 16. Ahkaf 13. Hadid 19. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 50

قُلْ لَآ اَقُولُ لَكُمْ عِنْدِى خَزَآئِنُ اللّٰهِ وَلَآ اَعْلَمُ الْغَيْبَ
وَلَآ اَقُولُ لَكُمْ اِنِّى مَلَكٌ ۚ اِنْ اَتَّبِعُ اِلَّا مَا يُوحٰٓى اِلَىَّ ۗ
قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الْاَعْمٰى وَالْبَصِيرُ ۗ اَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾

Meâli:

"(Rasulüm) Size "Allâh'ın hazineleri yanımdadır." demiyorum. Gaibi de bilmiyorum. Size: "Ben muhakkak bir meleğim" de demiyorum. Bana vahyolunandan başkasına uyamam." de. "Görmeyenle gören denk olur mu? Düşünmüyor musunuz?" de."

İZAHI:

Allâhu zülcelal yine Rasulüne hitap ederek, kâfirlere karşı söyleyeceklerini hatırlatıyor ve:

"Allâh'ın hazineleri yanımdadır" demiyorum de. Yani Allâh'ın bütün hazineleri benim tasarrufumda, benim emrinde değil ki sizin istediğiniz gibi yapayım. İstediğime bol rızıklar vereyim, istediğime uzun ömürler vereyim. Ben de bir insan olarak Allâh'ın emrindeyim.

"Ğaibi de bilmiyorum" ki size her şeyden haber vereyim. Yer altındaki suları çıkarayım, ömrünüzün sonundan haber vereyim, kimlerin nerede doğacağını, ne kadar erkek ne kadar kadın olacağını haber vere-

yim. Bana Allâh neyi bildirirse onu bilirim. Allâh'ın bildirmediğini ben nasıl bilirim?

Size: "Ben muhakkak bir Meleğim"de demiyorum. Meleklerin yaratılışı başka, insanların yaratılışı başka. Ben bir insanım, bizler yeriz, içeriz, uyuruz, uyanırız. Melekler ise bizim gibi değil. İnsanlara gelecek Peygamber, insan olur. Melek değil. Ben bir peygamber olarak size gönderildim. Benim vazifem ancak Allâh'ın âyetlerini size tebliğden ibarettir.

"Bana vahyolunandan başkasına uymam" Ben ancak bana vahyolunan Kur'ânı Kerîme uyarım. Ondan ayrılmam asla mümkün değildir. Onun âyetleri biz insanların muhtaç olduğunu anlatır. Hepimizin ona sarılması gerekir. İşte ben ona sarılan bir peygamberim.

"Görmeyenle gören denk olur mu?" Hakkı görmeyen kâfirlerle onu gören mü'minler bir olur mu? Sizler görmeyenler gibi düşüneceğiniz yeri batacağınız bataklığı, çarpacağınız kayayı içine düşeceğiniz cehennem çukurunu görmüyorsunuz. Ama biz bunları görüyor, gerekli tedbirlerimizi alıyoruz. Siz ile biz denk olur muyuz. "hiç mi düşünmüyorsunuz" kafanız bu kadar boş mu? Bu kadar mı beyinsizsiniz?

(Araf 188, 203. Yunus 15, 20. Hud 31, 123. Nahl 77. Kehf 110. Ra'd 16. Fâtır 19, 38. Hucurat 18. Ğafir 58. Ahkaf 9. Fussılet 6. Munafikûn 7. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 51

وَاَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ اَنْ يُحْشَرُوٓا اِلٰى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِىٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٥١﴾

Meâli:

"Ondan başka kendilerinin bir dostu ve bir şefaatçisi olmayan, Rablerine toplanacaklarından korkanları, sakınsınlar diye onunla uyar"

İZAHI:

Habibim bu Kur'ânı Kerîm ile Allâh'tan başka dostlarının ve şefâatçılarının olmadığını bilen ve onun huzurunda toplanacaklarından o'na hesab vereceklerinden korkan mü'minleri uyar. Umulur ki onlar, bütün kötülüklerden sakınırlar, cehennem ateşinden korunurlar.

(Bakara 107, 255, Tevbe 116. Yûnus 3. Taha 109. Secde 4. Fâtır 18. Yasin 11. Necm 26. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 52

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ۖ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظّٰلِمِينَ ﴿٥٢﴾

Meâli:

"Sabah ve akşam O'nun rızasını isteyerek rablerine dua edenleri kovma. Onların hesabından sana bir şey yok. Senin hesabından da onlara bir şey yok ki onları kovasın da zâlimlerden olmasın."

Âyet: 53

وَكَذٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوٓا اَهٰٓؤُلَآءِ مَنَّ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا ۗ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَعْلَمَ بِالشّٰكِرِينَ ﴿٥٣﴾

Meâli:

"Bunlar mı Allâh aramızdan kendilerine lütfetti" demeleri için kimini kimi ile böylece imtihân ettik. Allâh şükredenleri daha iyi bilen değil mi?"

İZAHLARI:

İbni Mes'ûd R.A.'den Kureyşden bir grup Peygamber S.A.V.'e uğradılar. Yanında da, eshabı kiramdan Suhayb, Ammar, Habbâb müslümanların zayıflarından benzerleri vardı:

- "Ey Muhammed! Kavminden şunları mı beğendin? Allâh aramızdan bunlara mı lütfetti? Bunlara mı tabi olacağız? Bunları yanından kov: Eğer onları kovarsan, sana tabi olabiliriz." dediler. Bunun üzerine bu âyetler nâzil oldu.

Görüldüğü gibi kâfirler yalnız kendilerini beğenmiş, aradaki zayıfları hiçe sayan, bir mevki ve şeref sahibi olmayanları küçük gören birer böbürlü kimseler. Halbuki Peygamber, bu gibi farkları kaldırıp bütün insanları aynı seviyeye getirmek, onları kardeş yapıp birbirlerini sevdir-

mek için gönderilmiştir. Allâh katında mevki makam sahipleri değil, Allâh'a çok yakın olan üstündür. Rasulullâhın yanındakiler ise akşam sabah Allâh'a dua eden, namaz kılan, zikir yapan kimselerdir. Onlar elbette kovulmazlar.

Buradaki hitap her ne kadar Peygamberimize ise de, Hakikatin umuma duyurulmasıdır. Peygamberimiz, öyle bir fark gözetseydi onları yanına alır mıydı? Burada fark gözeten kâfirlerle, fark gözetmeyen Allâh'ın Rasulü ayrılmış oldu. Hakla bâtıl belli oldu.

Herkesin hesabının ayrı olduğu, kimseyi kimsenin hesabından sorumlu olmadığı da beyan edilmiş oldu. Beğenmeyerek başkalarını kovmanın zulüm olduğu da açıklandı.

Böylece Allâh'ın insanları birbiriyle imtihân ettiği de meydana çıktı. Her şeyi hakkıyla bilen Allâh, kendi katında kimlerin daha çok şükreden, ibadet eden, dua eden olduğunu, daha iyi bilmez mi?

(Hûd 29. Kehf 28. Şuara 113, 114, 115. Nûr 36. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 54

وَاِذَا جَآءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاٰيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلٰى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ ۙ اَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوٓءًا بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَاَصْلَحَ فَاَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٤﴾

Meâli:

"Âyetlerimize îman edenler sana geldiği zaman: "Size selam olsun. Rabbiniz kendi üzerine rahmeti yazdı" de. Muhakkak ki sizden kim cehaletle bir kötülük işleyip de sonra ardından tevbe etti ve iyileşti ise şüphesiz o, çok mağfiret eden, rahim olandır."

ÎZAHI:

Bir takım insanlar Peygamberimize geldiler ve:

- "Büyük günahlar işledik" dediler. Onlara bir cevap vermeden bu âyeti kerime nâzil oldu.

Bu âyeti kerimede îman edenlerin daha önce cahillikle işledikleri günahların afvedileceği müjdesi verilmektedir. Allâh'ın kendine lütfu

gereği rahmet yazdığı, bu rahmet icabı her tevbe edenin afvedileceği açıklanmıştır. Onlara selâmet müjdesi de verildi.

(Nisa 17. Nahl 119. âyetlere de bakalım.)

Âyet: 55

وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٥٥﴾

Meâli:

"Böylece mücrimlerin yolu açıklanması için de âyetleri tafsil ediyoruz..."

İZAHI:

Sûrenin başından beri, hatta Kur'ân'ın başından beri pek çok konularda bir çok âyetler geçti. Sonuna kadar da yine pek çok âyetler gelecek. Bunların her biri, bir veya birkaç mesele çözmektedir. Hakkları, bâtılları, îmanları, küfürleri, helalları, haramları ve sair hükümleri ayırıp seçmektedir. Bunu anlatmak üzere Rabbimiz:

"İşte böylece âyetleri tafsil ediyoruz..." buyurmuştur. "TAFSİL": ayrı ayrı açıklamak demektir. Okuyanların ve dinleyenlerin anlayış ve kavrayış kâbiliyyetlerine, tahsil derecelerine göre ayrı ayrı tetkik etme imkanları verilmiştir. Aklı olan her insanın kendi payını alabileceği tarzda tafsil edilmiştir. Ki mucizenin tam kendisidir.

Mücrimlerin yolu da mü'minlerin yolu da ayrı ayı istenilen an ve anlaşılacak şekilde açıklanması için tafsil edilmiştir. Öyle bir tafsilki bütün konular birbirine bağlı, hepsi de bir merkeze dönük, belagat yönü ise, tam bağlayıcı, kavramayı sağlayıcı, bıktırmayı önleyici, arzuyu arttırıcı, tefekkürü genişleticidir. Allâh'a teslimiyeti seve seve benimseten bir mucizedir.

(Bu sûre 97, 98, 126. Araf 32, 174. Tevbe 11, Yunus 24. Hûd 1. Rûm 28, Fussılet 3. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 56

قُلْ اِنِّى نُهِيتُ اَنْ اَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ ۙ قُلْ لَآ اَتَّبِعُ اَهْوَآءَكُمْ ۙ قَدْ ضَلَلْتُ اِذًا وَمَآ اَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾

Meâli:

"(Rasûlüm) "Allâh'tan başka taptıklarınıza tapmamdan kesinlikle ben nehyolundum" de. "Sizin havalarınıza uymam. O zaman sapmış olurum. Ben hidâyete erenlerden de olmam (olmuş olurum)" de."

Âyet: 57

قُلْ اِنّى عَلٰى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبّى وَكَذَّبْتُمْ بِهٖ ؕ مَا عِنْدى مَا
تَسْتَعْجِلُونَ بِهٖ ؕ اِنِ الْحُكْمُ اِلاَّ لِلّٰهِ ؕ يَقُصُّ الْحَقَّ وَهُوَ
خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ﴿٥٧﴾

Meâli:

"Şüphesiz ben Rabbimden gelen açık bir delil üzerindeyim de siz onu yalanladınız. Sizin o acele istediğiniz şey yanımda değil. Hüküm Allâh'tan başkasının değil. Hakkı o anlatır. Hem de o, ayıranların en hayırlısıdır" de."

Âyet: 58

قُلْ لَوْ اَنَّ عِنْدى مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهٖ لَقُضِىَ الْاَمْرُ بَيْنى وَبَيْنَكُمْ ؕ
وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالظّٰلِمِينَ ﴿٥٨﴾

Meâli:

"Şüplesiz o acele etmekte olduğunuz şeyin yanımda olduğu sabit olsaydı, benim aramla sizin aranızdaki iş elbette hallolurdu. Allâh da zâlimleri en iyi bilendir" de."

ÎZAHLARI:

O kâfirlere âyetlerin tafsilini hatırlattıktan sonra Allâh, yine Rasulüne hitab ederek:

"Allâh'tan başka taptıklarınıza tapmamdan ben kesinlikle nehyolundum" de. Emrini vermiştir. Yani sizin o Allâh'ın men ettiği putlara tapmanız, sizin beyinsizliğinizden başka bir şey değildir. Ben böyle sapıklık ifade eden körü körüne taptığınız şeylere tapınmaktan nehyolundum. Sizin o boş havalarınıza, kuru görüşlerinize, uydurma saf-

satalarınıza asla uymam. Böyle bir hataya düştüğüm taktirde sapıtmış olurum. Aynı zamanda hidâyete erenlerden de olamam.

(Yunus 104. Maide 48, 49. Zümer 64. Ğafir 66. Şûra 15. Câsiye 18. âyetleri de okuyalım.)

Yine Allâh Rasulüne hitab ederek:

"Şüphesiz ben Rabbimden gelen açık bir delil üzerindeyim" de. " Siz onu yalanladınız..." de. Emrini vermiştir. Yani bendeki âyetler, deliller, burhanlar çok sağlam olduğu halde, inkarı mümkün olmadığı halde siz bile bile inadınızdan yine de yalanladınız. Sizin hak ettiğiniz ve acele gelmesini istediğiniz felaket, musibet ve cezalar, benim elimde değil. Hüküm Allâh'ın, başkasının değil. O hükmünü dilediği zaman verir. Hakkı o anlatır. Yani O'nun verdiği hükümler haktır. Başkalarının verdiği hükümler bâtıldır. Hem de o hakkı bâtıldan, doğruyu eğriden, küfri îmandan, bütün zıtları birbirinden ayıranların en hayırlısıdır. Bunu bilin de inadınızdan vazgeçin. Allâh yine Rasulüne emir veriyor:

"Şüphesiz o acele istediğiniz şeyin yanımda olduğu sabit olsaydı, benim aramla sizin aranızdaki iş elbette hallolurdu..." Hakikaten sizin hemen oluvermesini istediğiniz musibetler, azablar benim elimde olsaydı, aramızdaki anlaşamadığımız iş elbette karara ulaşırdı. Kesin bir hüküm verilirdi. Zâlimler kimmiş meydana çıkardı. Zâlimleri en iyi bilen de Allâh'tır.

(Yunus 11, 50, 51. Sâd 16. Neml 46, 72. Hacc 47. Nahl 1. Enbiya 37. Şuara 204. Ra'd 6. Ankebut 53, 54. Ahkaf 24. Şûra 17, 18. Zariyat 14, 59. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 59

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَآ اِلَّا هُوَ ۜ وَيَعْلَمُ مَا فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۜ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ اِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِى ظُلُمَاتِ الْاَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ اِلَّا فِى كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾

Meâli:

"Gaybın anahtarları da yalnız O'nun yanındadır. Kendisinden başkası onları bilemez. Karada ve denizde olanı da bilir. Bir yaprak düşmeye görsün, her halde onu da bilir. Yerin karanlıklarında bir

tane de olmasın. Yaş da bulunmasın, kuru da olmasın, ancak açık bir kitabdadır."

İZAHI:

Rasulullâhın elinde bir şey olmadığını beyan eden âyetlerden sonra, her şeyin Allâh'ın emrinde ve onun bilgisi altında olduğunu beyan etmek üzere:

1- " Gaybın anahtarları da yalnız O'nun yanındadır..." buyruluyor. Evet yerin ve göklerin bütün hazinelerini ve her şeyi Allâh yarattığına göre onların bilgi anahtarları da ancak O'nda olabilir. "Yanında" kelimesi, bizi şaşırtmasın. O mekandan münezzehtir. "Yanında" demek, O'nun hakimiyetindedir, anlamınadır. Her şeyin yaratıcısı o olduğuna göre tasarrufu da, bilgisi de yalnız O'na aittir. Başkası asla karışamaz. Sonra "Ğayb" bize göredir. Bizce bilinmeyenler, görülmeyenler, ğaibdir. Fakat Allâh'a göre -her şeyi gördüğüne, bildiğine göre- "ğaib" değildir. O'nun bilgisi dışında kalan hiçbir şey yoktur. Ğaibi ondan başkası asla bilemez. Bilirim iddiasında olanlar, müşriktir.

2- "O karada ve denizde olanı da bilir..." Karada olan, bütün hayvanlar, bütün bitkiler, bütün madenler ne varsa en küçük zerrelerine varıncaya kadar hepsini bilir. Çünkü onların tümünü o yarattı. Denizde olanları da bilir. Denizdeki hayvan çeşitlerinin sayısı bizi acze düşürür. Bitki çeşitleri de öyle. Bunları bilen de yalnız O'dur.

3- "Bir yaprak düşmeye görsün. Her halde onu da bilir..." O yaprağı ve bütün yaprakları yaratan O değil mi? Öyle ise neye bilmesin? Onun bütün hücrelerini ve nelerden mürekkeb olduğunu bilmez mi?

4- "Yerin karanlıklarında bir tane de olmasın, yaş da bulunmasın, kuru da olmasın ancak açık bir kitabdadır." Yerin bize göre karanlıklarında, toprağın içindeki bütün ekilen, dökülen taneleri, biz bilemeyiz. Ama Allâh bilir. Nice tohumlar var ki, şartları bulunmadığı için yıllarca bitmezler. Hatta unutulurlar. Fakat şartlar gelişince, hepsi de biter ve yeşerir. Bunların arasında ıslanıp yeşerenler olduğu gibi ıslanmayıp kuru kalanlar da vardır. Yaş, kuru ne varsa. Açık bir kitabdadır. "Kitab" levhi mahfuzdur. Onun hakkındaki bilgilerde yine Allâh'ın katındadır. Onu da etraflıca yine ancak Allâh bilir.

Bu âyetle ilgili pek çok âyetlerden bir kaçını buraya alalım:

(Bakara 33. Tevbe 94, 105. Yunus 20. Hûd 123. Nahl 77. Kehf 26. Mü'minun 92. Neml 65, 75. Ra'd 8. Lokman 16, 34. Fâtır 38. Zümer 46. Hucurat 18. âyetler)

Âyet: 60

وَهُوَ الَّذِى يَتَوَفّٰيكُمْ بِالَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضٰٓى اَجَلٌ مُسَمًّى ۚ ثُمَّ اِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ ﴿٦٠﴾

Meâli:

"Gecede sizi öldüren de odur. Gündüzde kazandığınız şeyleri de bilir. Sonra sizi -belli edilen ecelin hükmolunması için- orada diriltir. Sonra dönüşünüz yalnız O'nadır. Sonra yapıyor olduğunuz şeyleri size haber verecek."

ÎZAHI:

Geçen âyetteki her varlığın kendi mülkiyeti altında olduğu ve bütün bilgilerinin sahibi kendisi olduğunu beyandan sonra, insanların hayatı üzerindeki tasarruflarını belirtmek üzere:

1- "Gecede sizi öldüren de odur..." buyurdu. Yani insanı yaratırken ona vermiş olduğu uyku nimetini tattırmak ve bu ihtiyacı gidermek için geceleri ölüme benzeyen şekilde uyuttuğunu hatırlattı. Yine:

2- "Gündüzde kazandığınız şeyleri de bilir..." buyurarak. Gündüzleri çalışmaya elverişli olarak yarattığına işaretle, bu aydınlık günde insanların neler kazandığını da bildiğini, helal mi kazandılar, haram mı kazandılar, tembellik mi yaptılar? Bunların hepsini bildiğini hatırlatarak, bu çalışmaların karşılıksız kalmayacağına işaret buyurmuştur. Uykudan uyanmanın önemini hatırlatmak üzere:

3- "..."Sonra sizi -belli edilen ecelin hükmedilmesi için- orada diriltir"..." buyurmuştur. Her insana belli bir ecel, yani belli bir süre yaşaması taktir edilmiştir. İşte bu taktirin sona ermesine kadar, umumiyetle geceleri uyuttuğunu, gündüzleri de uyandırdığını, öldürmek ve diriltmek tabiri ile anlatmıştır. Bu ölüme benzeyen uykudan, dirilmeye benzeyen uyanmaktan bahsetmesi, bizim bütün dikkatimizi bu noktalara çekerek Allâh'ı iyi tanımamız istenmiştir. Kıyâmeti hatırlatmak üzere de:

4- "...Sonra dönüşünüz yalnız O'nadır. Sonra yapmakta olduğunuz şeyleri size haber verecek" buyurarak, insanların eceli gelip dünyadan ayrıldıklarında her halde Allâh'ın huzuruna varacakları ve yaptıkları iyi, kötü her şeyi haber vereceğini açıklamıştır. Böylece geleceği

muhakkak olan ölüm gelmezden önce iyi hazırlanmamız gerektiği tenbih edilmiştir.

(Bu sûre 96. Maide 105. Yunus 67. Tevbe 105. Furkan 47. Neml 86. Kasas 72, 73. Zümer 7. Ğafir 61. Rûm 23. Cum'a 8. Nebe 9, 10. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 61

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتّٰى اِذَا جَآءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ﴿٦١﴾

Meâli:

"Ve O, kulları üstünde galib olandır. Size koruyucular da gönderir. Nihâyet birinize ölüm geldiği zaman, Rasullerimiz onu alırlar. Hem de Onlar eksik bırakmazlar."

Âyet: 62

ثُمَّ رُدُّوٓا اِلَى اللّٰهِ مَوْلٰيهُمُ الْحَقِّ اَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ اَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ﴿٦٢﴾

Meâli:

"Sonra da onların hak dostu olan Allâh'a götürülürler. Hüküm yalnız O'nun değil mi? Dikkat et. Hem de o, hesap edenlerin en hızlısıdır."

ÎZAHLARI:

Külli irade sahibi olan Allâh, yarattığı her şeye hakim olduğu gibi mükellef olan insan ve cinlere de hakim ve hükmünde ğalibtir. Kimse O'na karşı gelemez. Karşı gelmeye kalksa da ezilir. Allâh'ın hükmünü değiştiremez. Doğması da, yaşaması da, ölmesi de elinde olmayan insan ve cinler, daima Allâh'ın gözetimi altındadır. Bu gözetimden bir an bile sıyrılmaları mümkün değildir.

Bu maksatla yarattığı melekleri, onları ve yaptıkları işleri korumak, tesbit etmek için gönderir, hayatları boyunca onlardan ayrılmazlar. Yaptıkları her şeyi yazarlar. Hesap gününe hazırlarlar. Yaşamalarının müddeti bitince de ölümle vazifeli melekler onların ruhlarını alırlar. Bü-

tün melekler, vazifelerinde en küçük bir ihmallik yapmadıkları gibi hiçbir şeyi eksik de bırakmazlar.

Daha sonra bütün insanlar Hak olan dostları Allâh'a gönderilirler. Yani mahşere sürülürler. Orada hesapları görülür. Cennetlikler cennete, cehennemlikler de cehenneme gönderilir. Onun hesabı çok sür'atlidir.

Allâh böylece hükmünü icra eder. Bu hükme hiçbir karışan olamaz. Zaten hüküm yalnız O'nun değil mi?

(Bu sûre 18. Âl-i Imran 185. Nisâ 78, 97. Enfâl 50. Yusuf 39. Ra'd 11, 16. Ankebut 57. Enbiya 35. Secde 11. Ahzab 10. Sâd 65. Zümer 4, 42. Ğafir 16. Kaf 17-19. Muhammed 27. Nahl 28, 32. Yasin 32. Vakıa 47-50. Tevbe 94, 105. Yunus 30. Cum'a 8. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 63

قُلْ مَنْ يُنَجِّيكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا
وَخُفْيَةً لَئِنْ أَنْجَيْنَا مِنْ هَٰذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٣﴾

Meâli:

"(Rasulüm) "Kara ve deniz karanlıklarından sizi kim kurtarıyor?" Hakikaten bizi bundan kurtarırsa, andolsun şükredenlerden oluruz elbette" diye O'na yalvararak (açık) ve gizli dua edersiniz" de."

Âyet: 64

قُلِ اللَّهُ يُنَجِّيكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٦٤﴾

Meâli:

"Ondan ve her sıkıntıdan sizi Allâh kurtarıyor. Sonra siz şirk ediyorsunuz" de."

Âyet: 65

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ أَوْ
مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ

بَعْضٍ ۗ انْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾

Meâli:

"O size, üstünüzden veya ayaklarınızın altından azab göndermeye veya sizi gurublar olarak birbirinize giydirir ve bazınızın acısını bazınıza tattırmaya da kadirdir" de. Bak! Onlar iyice kavrasınlar diye âyetlerimizi nasıl yerli yerince açıklıyoruz?"

İZAHLARI:

Allâhu azümüşşan yine Rasulüne, kâfirlere söyleyeceği şeyleri öğretiyor ve:

1- "(Rasulüm) "Kara ve deniz karanlıklarından sizi kim kurtarıyor?" Hakikaten bizi bundan kurtarırsa, andolsun şükredenlerden oluruz elbette" diye O'na yalvararak (açık) ve gizli dua edersiniz" de." buyuruyor. Yani ey kâfirler! Dara düştüğünüz zaman Allâh'a yavarırsınız, ona söz verirsiniz. Sonra da sözünüzde durmazsınız. Küfrünüze dönüverirsiniz. Rasulüm onlara:

2- "Ondan ve her sıkıntıdan sizi Allâh kurtarıyor. Sonra siz şirk ediyorsunuz" de." Onların sözlerinde durmadıklarını açıkça söyle. Onlara şu hakikati de anlat ve:

3- ""O size, üstünüzden veya ayaklarınızın altından azab göndermeye veya sizi gurublar olarak birbirinize giydirir ve bazınızın acısını bazınıza tattırmaya da kadirdir" de." Yani Allâh dilerse, her yerde ve her zaman üstünüzden yıldırımlar indirir, dolular yağdırır, fırtınalar estirir veya ayaklarınızın altı olan yerden kaynar sular fışkırtır, heyelanlar yapar, zelzeleler yapar size azabını ulaştırır. Sıkıntılar, yalnız denizlerde değil, o isterse karada da sizi bunaltır. İsterse kuraklık yapar açlıktan öldürür, serpici hastalıklar verir, önünü alamazsınız. Veya sizi birbirinize düşürür, düşmanca çarpıştırır, birbirinizi öldürür yaralarsınız. Böylece birbirinizin zulmünü tadarsınız. Huzurunuzu kaybedersiniz. Hak dinden uzaklaşmanın cezası böylece çekilir. Bu, bu dünyanın cezasıdır. Âhiretin cezası ise ebedi olarak cehennemde kalmaktır.

4- Habibim **"Bak! Onlar iyice kavrasınlar diye âyetlerimizi nasıl yerli yerince açıklıyoruz?"** âyetlerimizi ayrı ayrı, tekrar, tekrar örnekler vererek nasıl da anlatıyoruz ve açıklıyoruz? Tâ ki düşünsünler, iyi anlasınlar, neticeyi iyi kavrasınlar da îman etsinler. Tedbirli olsunlar. İbni Abbas R.A. şöyle anlattı:

"Bu âyet nâzil olunca Peygamber S.A.V. kalktı ve abdest aldı. Sonra: "Ey Allâh'ım! Ümmetime altlarından ve üstlerinden bir azab gönderme. Onları guruplar halinde birbirine düşürme. Birbirlerinin acısını tatmasınlar" dedi ve kendisine Cebrail geldi ve:

"Ey Muhammed! Allâh ümmetini üstlerinden veya ayaklarının altından azab göndermesinden kurtarmıştır" dedi. Başka hadîslerden de anlaşılacağı gibi, ümmetinin fırkalara ayrılıp birbirlerine düşeceklerine işaret vardır. Bunun ehven olduğuna dair efendimizden haber de vardır. Allâh bundan da korusun

Bu konuda bulunan pek çok âyetlerden bir kaçını buraya alalım.

(Yunus 22. İsrâ 67. Nisa 133. Ankebut 65.)

Âyet: 66

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ ۚ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿٦٦﴾

Meâli:

"O hak olduğu halde kavmin onu da yalanladı. "Sizin üzerinize bir vekil değilim" de."

Âyet: 67

لِكُلِّ نَبَإٍ مُسْتَقَرٌّ ۚ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

Meâli:

"Her haberin kararlaştırılmış bir zamanı vardır. İleride de bileceksiniz."

İZAHLARI:

Habibim! Sana indirilen Kur'ân ve ondaki kıssalar hak olunduğu halde senin kavmin onu yalanladı. Üzülme. Onlara:

"Sizin üzerinize bir vekil değilim" de. Ben sizin muhafızınız değilim, vekaletinizi de almış değilim. Bana düşen sadece tebliğden ibarettir. İster tutun, ister tutmayın. İleride elbette bu davranışınızın karşılığını göreceksiniz. Acele de etmeyin:

"Her haberin kararlaştırılmış bir zamanı vardır..." Vakti gelince, o acılı haberi alacaksınız . Ve iyice bilip öğreneceksiniz. Benim söyleyeceğim budur. Gerisini siz düşünün.

(Bu sûre 104, 107. Yûnus 108. Hûd 86. Zümer 41. Şûra 6, 48. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 68

وَاِذَا رَاَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِى اٰيَاتِنَا فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّٰى يَخُوضُوا فِى حَدِيثٍ غَيْرِهٖ ۚ وَاِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرٰى مَعَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِينَ ﴿٦٨﴾

Meâli:

"(Rasulüm) âyetlerimiz hakkında (söze) dalanları gördüğün zaman, ondan başka bir söze dalacakları zamana kadar onlardan yüz çevir. Ya şeytan seni hakikaten unutturursa, artık hatırladıktan sonra da zâlimler sürüsüyle birlikte oturma."

Âyet: 69

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَىْءٍ وَلٰكِنْ ذِكْرٰى لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٩﴾

Meâli:

"Onların hesabından hiçbir şey müttegî olanlar üzerine borç olmaz. Ancak borçları hatırlatmaktır. Umulur ki sakınırlar."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, kıyâmete kadar gelecek olan mü'minlere örnek olması için Peygamberimize hitap ederek:

"Âyetlerimiz hakkında (söze) dalanları gördüğün zaman, ondan başka bir söze dalacakları zamana kadar onlardan yüz çevir..." buyurmuştur. Kâfirler, âyetler geldikçe, başkalarını da soğutmak için alay ederler, gülerler ve hiçe sayacak laflar ederlerdi. Elbette onların yanında bulunmak, bu hakarete ya ortak olmayı ya da bir kavga çıkarmayı gerektireceği için oradan uzak kalmak daha uygun olur ve olgunluk ifade eder. Şâyet unutulursa, hatırladıktan sonra yine de o zâlim kâfirlere yanaşmamak ve onların yanına oturmamak, İslâmi ciddiyetin icabıdır. Onların kirli sözleri, pis huyları, murdar âdetleri zarardan başka bir şey

getirmez. Furkan sûresinin 72. âyetinde beyan edildiği gibi, öyle lüzumsuz, yersiz laflara uğradıkları zaman olgunca mükerrem olarak geçerler, giderler. Onların yanında eğleşmezler. Onların kirlerine bulaşmazlar.

Böylece o kirli yerlerden uzaklaşıp sakınanlar üzerine o murdarların hesabından bir pay da ayrılmaz. Onlar, kendi ettiklerini kendileri bulur. Ama fırsatını bulup da onlara bir hatırlatma, hakkı duyurma yapılırsa, ki bu bir tebliğdir. Belki onlara bir hidâyet gelir de kötülüklerden sakınırlar, Allâh'tan korkarlar.

(Nisâ 140. Araf 199. Furkan 63. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 70

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا
وَذَكِّرْ بِهٖٓ اَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ ۖ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللّٰهِ
وَلِيٌّ وَّلَا شَفِيعٌ ۚ وَاِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَّا يُؤْخَذْ مِنْهَا ۗ اُولٰٓئِكَ
الَّذِينَ اُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا ۚ لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَّعَذَابٌ
اَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ۚ ﴿٧٠﴾

Meâli:

"Dinlerini bir oyun ve bir oyalanma edinenleri de kendilerini dünya hayatı aldatmış olanları da bırak. Kazandığı (çirkin) şeyler sebebi ile kendisinin (helâke) yakalanacağını o (Kur'ân)la öğüt ver. Onun Allâh'tan başka bir dostu ve bir şefaatçisi de yok. Bütün fedakarlıklarını da yapsa kendisinden alınmaz. İşte bunlar, kazandıkları (kötü) şeyler yüzünden yakalanmışlardır. Onlar için, küfretmekte oldukları şeyler sebebiyle kaynar sudan bir şerbet ile acıklı bir azab vardır."

İZAHI:

Geçen âyetlerde de belirtildiği gibi Kur'ân âyetleriyle alay eden müşrikler ve Müslümanlar arasında dünya hevesi ağır basanlara değer verilmemesi için, kıyâmete kadar bütün müslümanlara örnek olacak olan Peygamberimize hitap ederek:

"Dinlerini bir oyun ve bir oyalanma edinenleri de kendilerini dünya hayatı aldatmış olanları da bırak..." buyurmuştur. Bildiğimiz gibi çocuğun eline geçen her şey oyuncaktır. Henüz gelişip yetişmemiş olan çocuk, kendini oyunla, oyuncakla oyalar ve normaldir. Fakat bedenleri büyüyüp geliştiği halde akılları bir türlü gelişmeyen tiplere de ne denir? Onlara gelen din de bir oyuncaktan farksızdır. Dinlerini nefislerine hoş gelecek şekilde değiştirirler. Çocuğun oyuncağı bozduğu gibi onlar da dinlerini bozarlar. Manevîyyatı düşünmeyip maddîyyata saplanan bu zavallılar, hep dünyaya sarılırlar. Böylece dünya hayatı onları aldatmış olur. Dolayısıyla ruhi bir çember içine girmiş olurlar. Bu çemberin dışında hiçbir şeyi göremezler. Habibim, onlar göremezler, bırak şu körleri. Onlar hakkı da işitmezler, bırak şu sağırları. Onların akılları da çalışmaz, bırak şu beyinsizleri.

Habibim, Rasulüm! Onların beğenerek, bilerek, isteyerek yaptıkları çirkin ve çarpık işleri yüzünden kendilerini dünya ve âhiret felaketine kaptıracaklarını Kur'ânla hatırlat, öğüt ver. Gerisine karışma. Onları düşecekleri felaketten kurtaracak Allâh'tan başka ne bir dostları var, ne de bir şefaatçileri var? Onlar varlarını yoklarını da harcasalar, aldandıkları dünya onların olsa da, hepsini kurtulmak uğrunda verseler, yine de faydasızdır. Onların verdiklerini alacak kim? Zaten bunlar kuru temenniler.

İşte bunlar, o murdar kazançları yüzünden kurtulamayacakları musibetlere kendilerini kaptırmış kimselerdir. Ebediyen içinde kalacakları bu yaşamalarına uygun cezayı çekerlerken ileride son derece kaynamış sudan içecek verilecek ve acıklı çılgın azab çektirilecektir. Küfrün kazancı bundan ibarettir.

(Bakara 48, 123. Âl-i Imran 14, 24, 91, 185. Maide 36, 57. Araf 51. Ra'd 18. Lokman 33. Secde 4. Zümer 47. Ğafir 18. Hadîd 20. Bu sûre 130. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 71

قُلْ اَنَدْعُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلٰٓى
اَعْقَابِنَا بَعْدَ اِذْ هَدٰيِنَا اللّٰهُ كَالَّذِى اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِى
الْاَرْضِ حَيْرَانَ لَهٗٓ اَصْحَابٌ يَدْعُونَهٗٓ اِلَى الْهُدَى ائْتِنَا ۟ قُلْ

اِنَّ هُدَى اللّٰهِ هُوَ الْهُدٰىۗ وَاُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِيْنَ ﴿٧١﴾

Meâli:

"(Rasulüm) "Allâh'tan başka bize fâide vermeyen ve bize zarar vermeyen şeylere mi tapalım da, Allâh bize hidâyet verdikten sonra - kendisinin "bize gel" diye hidâyete davet eden arkadaşları var iken, şeytanların saptırıp yer yüzünde şaşkın halde bırakmak istedikleri kimse gibi- ökçelerimiz üzerinde geri mi döndürülülelim?" de. Şüphesiz Allâh'ın hidâyeti, hidâyetin tam kendisidir. Hem biz alemlerin Rabbine ihlasla teslim olmamızla emrolunduk" de."

Âyet: 72

وَاَنْ اَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاتَّقُوْهُۗ وَهُوَ الَّذِيْٓ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ﴿٧٢﴾

Meâli:

"Ve "Namazı kılın O'ndan da korkun" diye (emrolunduk). Ancak huzurunda toplanacağınız da O'dur."

İZAHLARI:

Habibim! Seni ve müslümanları kendi bâtıl dinlerine çağıran kâfirlere:

"Allâh'tan başka bize fâide vermeyen ve bize zarar vermeyen şeylere mi tapalım?... de" Sizin taptığınız putlar, taptığınızda size hiçbir fâide vermedikleri gibi, tapmayanlara da hiçbir zarar veremezler. İnsan eliyle şekil verilmiş taşlara, madenlere değer verip putlaştıran sizin gibi beyinsizlerdir. Allâh bize hidâyet verdikten sonra ökçelerimiz üzerinde hemen döndürülmüş mü olalım?

Kendisini hakka, hidâyete davet eden samimi arkadaşları olduğu halde, onları dinlemeyip de şeytanların tuzaklarına düşüp şaşırıp kalan, ne yapacağını bilmeyen, bocalar hale düşen, kimse gibi mi olalım?

Biz alemlerin Rabbi olan Allâh'a ihsanla, canla, başla teslim olmamızla emrolunduk. Dünya ve âhiret hakkında hayırlı olan bu emirden ayrılmayı asla düşünmeyiz.

Biz namaz kılmakla ve Allâh'tan korkmakla, O'na sığınıp hakkıyla korunmakla da emrolunduk. Hem de ancak huzurunda toplanıp hesab vereceğimiz de O'dur.

(Âl-i İmran 149. Tevbe 31. Yunus 18, 72, 106. Enbiya 66, 67. Hacc 12, 34. Furkan 55. Neml 91. Zümer 14. Ğafir 66. Beyyine 5. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 73

وَهُوَ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ ۖ وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ ۗ قَوْلُهُ الْحَقُّ ۗ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِى الصُّورِ ۗ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ۗ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٧٣﴾

Meâli:

"Gökleri ve yeri hak ile yaratan da O'dur. "Ol" diyeceği gün hemen oluverir de. O'nun sözü haktır. Sûra üfrüleceği gün mülk yalnız O'nundur. Görünmeyeni ve görüneni bilendir. Hakîm, habir olan da O'dur."

İZAHI:

Sad sûresinin 27. âyetinde beyan edildiği gibi Allâh gökleri ve yeri bâtıl olarak değil, hak olan bilgisi, hikmeti ve kudreti ile yarattı. Bunların yaratılması da hak, çünkü kıyâmet hazırlıkları burada yapılacak. Yıkılmaları, kıyâmetin kopması da hak. Çünkü hesaplar orada görülecek, cennete ve cehenneme de orada gidilecek.

""Ol" diyeceği gün, hemen oluverir de." "Allâh için hiçbir zorluk yoktur. Nasıl gökler ve oralarda olanlar "ol" demesiyle oluverdi ise, yer yani dünya ve üzerinde bulunanlar da "ol" derken oluverdi ise, kıyâmet günü de "ol" derken oluverecektir.

"O'nun sözü haktır." Bütün hakikatleri bildiren Kur'ân haktır. Kıyâmetin kopacağını haber veren sözü haktır. Mahşerin, cennetin, cehennemin bulunduğuna dair sözü haktır.

"Sûra üfürüleceği gün, mülk yalnız O'nundur.;" Evet mülkün sahibi yalnız O'dur. O'nu kimse engelleyemez. Kimse O'na karşı çıkamaz. O'nun mülk ortağı olmadığı gibi, söz ortağı da yoktur. Emir verdiği zaman "İsrafil" adındaki melek "sur" denilen şeklini bilmediğimiz şeye üfürür kıyâmet kopar, olacak olur.

"Görünmeyeni ve görüneni bilendir." Esasen Allâh'a göre görünmeyen diye bir şey yoktur. O her şeyi görür. Çünkü O yarattı. Gö-

rünmeyen bize göredir. Bizim göremediğimizi O görür. O'nun bilmediği yoktur.

"Hakîm, habir olan da O'dur." Tîn sûresinin son âyetinde belirtildiği gibi Hakîmlerin en üstün hâkimi O'dur. O tam yerinde ve zamanında en uygun olan hükmü verendir. O'nun hükmünü tanımayıp bir takım hüküm verenlerin hükümleri, kendileri gibi yok olur gider. Ama O'nun hükmü hiç yok olmaz. O habirdir. Haberinin olmadığı hiçbir şey yoktur. O'nun ahkamının dışında hüküm kesenlerin o bâtıl ve çarpık hükümlerinden pek âlâ haberi vardır. Elbette onları cezalandıracaktır.

(Bakara 117. Âl-i Imrân 47, 59. Hûd 1. Ra'd 9. İbrâhîm 19. Hıcr 85, 86. Nahl 3, 40. Mü'minûn 92. Tevbe 94, 105. Neml 87. Kehf 99. Meryem 35. Tahe 102. Ankebut 44. Rûm 8. Secde 6. Ahzâb 4. Ftır 38. Yasin 51, 82, 83. Ğafir 68. Casiye 22. Ahkâf 3. Zümer 46, 68. Kâf 20. Haşr 22. Cum'a 8. Teğabün 3, 18. Hakka 13-15. Nebe 18. Bu sûre 18. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 74

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيمُ لِاَبِيهِ اٰزَرَ اَتَتَّخِذُ اَصْنَامًا اٰلِهَةً ۖ اِنِّى
اَرٰيكَ وَقَوْمَكَ فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٧٤﴾

Meâli:

"Bir zaman İbrâhîm'de babası Azer'e: "Putları ilahlar mı ediniyorsunuz? Şüphesiz ben seni ve kavmini açık bir sapıklıkta görüyorum" demiş idi."

İZAHI:

İbrâhîm Aleyhisselamın babası hakkında çok ihtilaf vardır. Bazı ihtilafların tekrarında bir fâide mülahaza edilmemeli. Kur'ânın açık beyanı olan Azer, İbrâhîm'in babasıdır demekle bir hata işlenmiş de olmaz. İbrâhîm Aleyhisselamın inzar ve irşada en yakını olan babasından başlamış olması da Allâh'ın tenbihatındandır. Nitekim Şuara sûresinin 214. âyetinde Efendimize: "En yakın aşiretini inzar et" buyurulmuştur. İbrâhîm Aleyhisselam da bunu yapmıştır. O devirde de putlara kendini kaptıran Nemrud ve milleti, Allâh'ı tamamen unutmuş, işlerini -putların gölgesinde, putları kalkan yaparak onların teranesi ardında- yürütmeye çalışmışlar. Elbette bu sahtekarlığın karşısına bir çıkan olacaktı. İşte Allâh

bu rezaletin karşısına İbrâhîm Aleyhisselamı çıkardı. Ve babasından başlıyarak:

"Putları ilahlar mı ediniyorsunuz?" dedi. Her hangi bir ileri geleni temsilen elleriyle yonttukları insan şeklindeki taşlara değer vererek, onların emrinde olduklarını sanıp onlardan medet bekleyecek kadar alçalmışlardı. Aslında hemen her devirdeki put perestlik, bir takım çıkarcı ileri gelen din düşmanlarının türettiği bir Allâh'tan uzaklaştırma tuzağıdır. Halk, gerek baskılarla, gerek cahillikleriyle böyle bir tesir altında kalmış ve ses çıkaramamışlardır. Korkularından karşı gelememişlerdir. Samimiyetle kabullendiklerinden değildir. Tarih boyunca din düşmanlığı bu yolla yapılmıştır. Bu yolun adına "ŞİRK" diyoruz. İbrâhîm Aleyhisselam, işte bu şirkin mücadelesini vermiştir.

"Şüphesiz ben seni ve kavmini açık bir sapıklıkta görüyorum" diyerek babasının ve o milletin sapıklığını açıkça söylemiş ve mücadeleye başlamıştır.

(Bakara 258. Meryem 42-49. Enbiya 51-70. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 75

وَكَذٰلِكَ نُرِىٓ اِبْرٰهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ ﴿٧٥﴾

Meâli:

"Böylece de İbrâhîm'e –tam kavrayanlardan olması için– de göklerin ve yerin melekûtunu gösteriyoruz."

Âyet: 76

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ الَّيْلُ رَاٰ كَوْكَبًا ۚ قَالَ هٰذَا رَبِّى ۚ فَلَمَّآ اَفَلَ قَالَ لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ ﴿٧٦﴾

Meâli:

"Üzerine gece örtülünce bir yıldız gördü. "Bu Rabbimdir" dedi. Sönünce de "Sönenleri sevmem" dedi."

Âyet: 77

فَلَمَّا رَاَ الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هٰذَا رَبِّی ۚ فَلَمَّآ اَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَّمْ يَهْدِنِی رَبِّی لَاَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّآلِّينَ ﴿٧٧﴾

Meâli:

"Ayı doğarken görünce de "İşte Rabbim budur" dedi. Sönünce de: "Eğer hakikaten Rabbim bana hidâyet vermeseydi, andolsun elbette sapıklar gürûhundan olurdum" dedi."

Âyet: 78

فَلَمَّا رَاَ الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هٰذَا رَبِّی هٰذَآ اَكْبَرُ ۚ فَلَمَّآ اَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ اِنِّی بَرِیٓءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٧٨﴾

Meâli:

"Güneşi doğarken görünce de: "İşte Rabbim budur. Bu daha büyüktür" dedi. O'da batınca: "Ey kavmim! Ben, kesinlikle sizin (Allâh'a) eş tuttuğunuz şeylerden beriyim" dedi."

Âyet: 79

اِنِّی وَجَّهْتُ وَجْهِیَ لِلَّذِی فَطَرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ حَنِيفًا وَمَآ اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۚ ﴿٧٩﴾

Meâli:

"Muhakkak ben yüzümü -bâtıldan çevirmiş olarak- gökleri ve yeri yaratana yönelttim. Ben müşriklerden de değilim" (dedi)"

İZAHLARI:

Babası ile bir yandan mücadele ederken, bir yandan da Allâh İbrâhîm Aleyhisselama göklerin ve yerin melekûtunu gösteriyordu. Mücadele esnasında delilleri tam verebilmesi, bütün konuşmalarının ilmi olması ve şaşırmaması için Allâh O'na, güneşiyle, ayıyla, yıldızlarıyla ve bütün gezegenleriyle gökleri gösterdi. Dağlarıyla, denizleriyle, ovalarıyla, bütün hayvanları ve bitkileriyle yeri gösterdi. Onlar kendisinin sahibi olan Allâh'ın varlığına delalet ediyorlardı. İşte bu delillerden bazıları:

1- "Üzerine gece örtülünce, bir yıldız gördü: "Bu benim Rabbimdir" dedi. Sönünce de: "Sönenleri sevmem" dedi." O devirlerde yıldıza tapanlar da vardı. Böylece yıldızın tapılacak bir yaratık olmadığını ispatlamış oldu. O nihâyet üzerinde yaşadığımız dünya gibi Allâh'ın yarattığı bir cisimdir. Bu cisim Allâh'ın varlığına delil olmaktan öte geçmezdi.

İbrâhîm Aleyhisselam düşünmeye ve araştırmaya devam ederken:

2- "Ayı doğarken görünce de "İşte Rabbim budur" dedi. Sönünce de: "Eğer hakikaten Rabbim bana hidâyet vermeseydi, andolsun elbette sapıklar gürûhundan olurdum" dedi." Ayın da bir kararda durmadığını gören İbrâhîm Aleyhisselam, bunun da ilah olamayacağını, bunun da bir yaratanı olması gerektiğini anladı. Ona tapanların da sapıklar olduğunu bildi. Bunun da bir yaratıcısı olması lazım geldiğine karar verdi. Yine düşünmeye ve araştırmaya devam ediyordu. Sabah olmuştu. Bir de baktı ki:

3- "Güneşi doğarken görünce de: "İşte Rabbim budur. Bu daha büyüktür" dedi. O'da batınca: "Ey kavmim! Ben, kesinlikle sizin (Allâh'a) eş tuttuğunuz şeylerden beriyim" dedi." Böylece güneşe tapanların yolunun da bâtıl ve yanlış olduğunu anladı. Güneşin de bir yaratanı ve ona hareket vereni olması gerekirdi. Artık Allâh'ın kendisine gösterdiği göklerin ve yerin melekûtü içinden bu herkesin görebileceği güneş, ay, yıldızları gözetledikten sonra neticeye vardı ve:

4- "Muhakkak ben yüzümü -bâtıldan çevirmiş olarak- gökleri ve yeri yaratana yönelttim. Ben müşriklerden de değilim" (dedi)" Bu gördüklerimizi de göremediklerimizi de yaratan ve hepsinin sahibi olan Allâh'tan başkasına kulluk etmem. Artık kararsız değilim. Yönümü öğrendim. Yalnız her şeyin Rabbi olan Allâh'a kulluk edeceğim, yalnız O'na ibadet edeceğim.

(Bu sûre 162. Âl-i Imran 67. Araf 54. Yunus 5, 6, 105. Ra'd 2-4. İbrâhîm 33. Nahl 12, 13. Hacc 18. Enbiyâ 33. Ankebut 61. Rûm 30. Lokman 29. Fâtır 13. Yasin 38-40. Saffat 88. Zümer 5. Fussılet 37. Vakıa 75. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 80

وَحَآجَّهُ قَوْمُهُ ۚ قَالَ اَتُحَآجُّوٓنِّى فِى اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰىنِ ۚ وَلَآ اَخَافُ
مَا تُشْرِكُونَ بِهٖٓ اِلَّآ اَنْ يَّشَآءَ رَبِّى شَيْـًٔا ۗ وَسِعَ رَبِّى كُلَّ شَىْءٍ
عِلْمًا ۗ اَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٠﴾

Meâli:

"Kavmi de kendisi ile mücadele etti: "Allâh hakkında benimle mücadele mi ediyorsunuz? Halbuki O, bana hidâyet verdi. Rabbimin bir şey dilemesinden başka, O'na şirk koştuğunuz şeylerden korkmam. İlim bakımından Rabbim her şeyi kuşatmıştır. Hâlâ hatırlamayacak mısınız?" dedi."

Âyet: 81

وَكَيْفَ اَخَافُ مَآ اَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ اَنَّكُمْ اَشْرَكْتُمْ بِاللّٰهِ
مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا ۚ فَاَىُّ الْفَرِيقَيْنِ اَحَقُّ بِالْاَمْنِ ۚ
اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۘ ﴿٨١﴾

Meâli:

"Onunla size bir delil indirmediği şeyleri, hakikaten Allâh'a eş tutmanızdan korkmuyorsunuz da, ben de şirk koştuğunuz şeylerden nasıl korkarım? Peki eğer biliyorsanız iki sınıfın güvencede hangisi daha haklı?"

Âyet: 82

اَلَّذِينَ اٰمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوٓا اِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ اُولٰٓئِكَ لَهُمُ
الْاَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ۧ ﴿٨٢﴾

Meâli:

"İman edenler, îmanlarını da zulme bulaştırmayanlar, işte bunlar güvenlik yalnız onlarındır. Hem de onlar hidâyette olanlardır."

İZAHLARI:

İbrâhîm Aleyhisselamın kavmi mücadeleyle başladı ve alabildiklerine bâtıl iddialarını tekrarladılar. İbrâhîm Aleyhisselam da:

"Bana hidâyet veren Allâh hakkında benimle mücadele mi ediyorsun..." dedi. Bakara sûresinin 258. âyetinde belirtilen delil getirme mücadelesini yaptılar ve kâfirler şaşırdı. Sözüne devamla:

"Ona şirk koştuğunuz şeylerden de korkmam..." dedi. Kâfirler, "putlar seni çarpar" gibi korku vermeye çalışmışlarsa da, böyle hayali korkutmalara yer olmadığını bilen ve yalnız Allâh'tan korkulması gerektiğine îman eden İbrâhîm Aleyhisselam:

"İlim bakımından Rabbim her şeyi kuşatmıştır. Hâlâ hatırlamayacak mısınız?" dedi. Allâh'ın bilmediği hiçbir şey olmadığını, kâfirlerin haksızlığını, mü'minlerin haklılığını da pek âlâ bildiğini hatırlattı. Korkulacak birisi var ki, o da Allâh'tır dedi. Devamla:

"Onunla size bir delil indirmediği şeyleri, hakikaten Allâh'a eş tutmanızdan korkmuyorsunuz da, ben de şirk koştuğunuz şeylerden nasıl korkarım?..." dedi. Yani ey müşrikler! Siz bir takım putları Allâh'a eş tutuyorsunuz. Elinizde bir deliliniz de yok. Allâh size böyle bir delilde vermediği halde siz bu suçu işlerken, her türlü cezayı vermeye kadir olan Allâh'tan korkmuyorsunuz da, sizin hiçbir zarara ve yarara gücü yetmeyen putlarınızdan nasıl korkarım? Diyerek onları haksızlık çukuruna kakaladı. Yine mücadeleye devamla:

"Peki eğer biliyorsanız iki sınıfın güvencede hangisi daha haklı?" diyerek kâfirler; aklı ve ilmi bir muhakemeye çekilerek şirk içinde olan sınıf ile îman üzere olan sınıfın hangisi daha sağlam emniyette haklı olduğu soruldu. Allâh'ın verdiği kesin ve uygun cevap şöyle:

"Îman edenler, îmanlarını da zulme bulaştırmayanlar, işte bunlar güvenlik yalnız onlarındır. Hem de onlar hidâyette olanlardır." İki sınıftan biri olan mü'minler, şirk zulmüne bulaşmadıkça, Allâh'a kullukta araya bir başkasını veya başka bir şeyi koymadıkça, Fatiha sûresinin 5. âyetindeki **"Ancak sana kulluk yaparız, ancak senden yardım dileriz."** diyerek verdiği sözde durursa, işte güvenlik bu sınıfındır. Tam dosdoğru yolu tutanlar da bunlardır.

Tabiidir ki öteki sınıfın güvenecek yeri kalmamıştır. Onların en güvenilir yeri, içinde ebedi kalacakları cehennemdir.

(Bakara 139. Şûra 16. Casiye 25. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 83

وَتِلْكَ حُجَّتُنَآ اٰتَيْنَاهَآ اِبْرٰهِيمَ عَلٰى قَوْمِهٖ ۭ نَرْفَعُ دَرَجٰتٍ مَّنْ نَّشَاۗءُ ۭ اِنَّ رَبَّكَ حَكِيْمٌ عَلِيْمٌ ﴿٨٣﴾

Meâli:

"Bunlar, kavmine karşı İbrâhîm'e verdiğimiz delillerimizdir. Dilediğimiz kimseleri, derecelere yükseltiriz. Şüphesiz Rabbin hakîmdir, alîmdir."

ÎZAHI:

Gerek geçen âyetlerdeki, gerek başka âyetlerde belirtilen bütün deliller, İbrâhîm Aleyhisselama Allâh tarafından kavmine karşı verilen delillerdir. Aynı zamanda O'nun derecesinin yükselmesidir.

"Dilediğimiz kimseleri derecelere yükseltiriz..." buyrularak ilmi derece, hikmet derecesi, kuvvet derecesi, sağlam delil getirme derecesi, olgunlaşma derecesi, bunlardan daha üstünü Peygamberlik derecesidir. Kullarımız arasında dilediğimiz kimselere veririz. Kâfirlerin keyfine göre değil. Onların çekememezlikleri, kendilerini yakacaktır.

"Şüphesiz Rabbin Hakîmdir alîmdir." Rasulüm, Habibim! Şüphesiz senin Rabbin tam bir hüküm ve hikmet sahibidir. Dilediği hükmü verir, hem de hikmeti verir. Sana ilim irfan vermesi, Kur'ân vermesi, mucizeler vermesi, Peygamberlerin en sonuncusu yaparak onlarda derecelerin hepsini sana ihsan etmesi, elbette derecelerin en üstünüdür. Rabbinin bilmediği yoktur. Her şeyi hakkı ile bilendir. Seni kıyâmete kadar bütün insanlara ve cinlere yararlı olacağını, nelerle karşılaşacağını bilerek gönderdim. Karşılaşacağın inatçı kâfirleri de yeneceğini bilerek gönderdim. Üzülme. Güvenerek tebliğata devam et.

Deliller ve dereceler hakkındaki şu âyetleri de okuyalım:

(Bakara 111, 253. Âl-i Imran 163. Nisa 96, 175. Enfal 4. Yusuf 76. İsra 21. Tahe 75. Neml 64. Kasas 32, 75. Enbiya 24. Zuhruf 32. Ahkaf 19. Mücadele 11. âyetler)

Âyet: 84

وَوَهَبْنَا لَهٗٓ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ ؕ كُلًّا هَدَيْنَا ۚ وَنُوحًا هَدَيْنَا
مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهٖ دَاوٗدَ وَسُلَيْمٰنَ وَاَيُّوبَ وَيُوسُفَ
وَمُوسٰى وَهٰرُونَ ؕ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۙ ﴿٨٤﴾

Meâli:

"Ve O'na İshâk ile Yakub'u ihsan ettik. Her birine hidâyet verdik. Önceden Nuh'a da. Onun zürriyetinden de Davud'a, Süleyman'a da Eyyûb'e de, Yusuf'a da, Mûsâ ile Harun'a da hidâyet verdik. Böylece iyilik edenleri mükâfatlandırırız."

Âyet: 85

وَزَكَرِيَّا وَيَحْيٰى وَعِيسٰى وَاِلْيَاسَ ؕ كُلٌّ مِنَ الصّٰلِحِينَ ۙ ﴿٨٥﴾

Meâli:

"Zekerriyya'ya da Yahya'ya da Îsâ'ya da İlyas'a da. Her biri sâlihlerdendir."

Âyet: 86

وَاِسْمٰعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا ؕ وَكُلًّا فَضَّلْنَا
عَلَى الْعَالَمِينَ ۙ ﴿٨٦﴾

Meâli:

"İsmâîl'e de İlyas'a da Yunus'e de Lut'a da. Her birini âlemlere üstün kıldık."

Âyet: 87

وَمِنْ اٰبَآئِهِمْ وَذُرِّيّٰتِهِمْ وَاِخْوَانِهِمْ ۚ وَاجْتَبَيْنٰهُمْ وَهَدَيْنٰهُمْ
اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٧﴾

Meâli:

"Babalarından da zürriyetlerinden de kardeşlerinden de. Onları seçtik ve kendilerini dosdoğru yola ilettik."

İZAHLARI:

Allâhu azimüşşan İbrâhîm Aleyhisselamı küçüklüğünden itibaren Putperest Nemrud ve kavmi ile yaptığı mücadeleyi ve getirdiği delillerle onları susturduğunu anlattıktan sonra kendisine hiç yokken, hayırlı ve çoğu Peygamber olmak üzere nesiller verdiğini zikretmek üzere:

1- " Ve O'na İshâk ile Yakubu ihsan ettik. Her birine hidâyet verdik..." buyurdu. İbrâhîm aleyhissalamın mücadele devrinden uzun zaman çocuğu olmamıştı. Allâh, sonra İsmâîl'i verdi. Daha sonra çok yaşlı olduğu halde ilk karısından İshâk Aleyhisselamı verdi. O'ndan da Yakub Aleyhisselamı verdi. Daha sonra bu âyetlerdeki zikredilen Peygamberlerin çoğunu verdi. Nesil yönünden de derecesini artırdı. İhsanını çoğalttı. Kendinden öncesini de hatırlatarak:

2- "Önceden Nuhâ da hidâyet verdik..." buyurarak put perestlerle mücadelede İbrâhîm aleyhisselamla ikisinin birbirine benzedikleri ve ikisinin de galip geldikleri hatırlatılmaktadır.

3- "Onun zürriyetinden de Davud'a, Süleyman'a da Eyyûb'e de, Yusuf'a da, Mûsâ ile Harun'a da hidâyet verdik. Böylece iyilik edenleri mükâfatlandırırız." Buyurarak, bu peygamberlere, peygamberlikle birlikte devirlerinin hakimiyetini, zenginliğini ve kumandasını, idaresini de vermiştir. Her konuda söz sahibi olan bu peygamberler, İbrâhîm Aleyhisselamın neslindendirler. İdarelerinde çok iyi davrandıkları, gâyet güzel idare ettiklerinden dolayı "MUHSİNİN" denilmiştir.

4- "Zekerriyya'ya da Yahya'ya da Îsâ'ya da İlyas'a da. Her biri sâlihlerdendir." buyrularak, bunlara da Peygamberlik verilmiş olduğu beyan buyruluyor. Bu peygamberler, idareci olmamakla beraber, dünya lezzetlerine değer vermemişler, zinetlerine aldanmamışlar. Tam hakka davet etmişler ve en iyi örnek olmuşlardır. Bundan dolayı kendileri "SÂLİHLER"den diye anılmışlardır.

5- "İsmâîl'e de İlyas'a da Yunus'a de Lut'a da. Her birini âlemlere üstün kıldık." buyrularak, öteki kısımlardan farklı olduklarına işaret edilmiştir. Bunların da her birinin Peygamberlik yönüyle, kavimleri arasındaki üstünlükleri yönüyle "FADDALNA" buyrularak üstünlükleri zikredilmiştir. Bu peygamberlerin hepsi de İbrâhîm Aleyhisselamın zürriyeti veya babaları tarafından veya kardeşleri tarafından yakınları olduğunu beyan etmek üzere:

6- "Babalarından da zürriyetlerinden de kardeşlerinden de..." buyrulmuştur. Yani bunların her birinden bir kısmını Peygamber yaptık, "Onları beğenip seçtik ve kendilerini dosdoğru yola ilettik. Böylece İbrâhîm Aleyhisselamın neslini de bereketlendirdik."

(Hud 32. Meryem 58. Ankebut 28. Saffat 109-113. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 88

ذٰلِكَ هُدَى اللّٰهِ يَهْدِى بِهِ مَنْ يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ ۭ وَلَوْ اَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُوْنَ ﴿٨٨﴾

Meâli:

"Bu Allâh'ın hidâyetidir. (Allâh) onunla kullarından dilediği kimseye hidâyet verir. Eğer şirk ederlerse, yapıyor oldukları şeyler, elbette onlardan düşer."

İZAHI:

"HİDÂYET" doğru şaşmaz yola iletilmek, bu yol maddî veya manevî olur. Burada manevî yol irade buyrulmuştur. İman, ahlak, ibadet, doğruluk, iyilik yapmalar gibi. Hidâyet de iki kısımdır:

a- Kulun hiçbir ameli ve gayreti olmadan, yalnız Allâh'ın verdiği hidâyettir. Peygamberlik bu kısımdandır.

b- Kulun kendi gayreti, îmanı, ibadeti, Allâh'a olan taatı iledir. Peygamber olmayanların eriştiği hidâyet gibi. Karşılıksız hidâyet bu kısma da verilir. İmansız iken îman nasib olması gibi.

(Bakara 38, 120, 217. Al-i Imran 22, 73. Yunus 57. Maide 5, 53. Hûd 16. Zümer 23, 65. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 89

اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ۚ فَاِنْ يَّكْفُرْ بِهَا هٰٓؤُلَآءِ فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوْا بِهَا بِكٰفِرِيْنَ ﴿٨٩﴾

Meâli:

"İşte bunlar, kendilerine kitab ile hikmeti ve Peygamberliği verdiklerimizdir. Onları, bunlar inkar ederse, artık onları inkar etmeyen kavmi (yerlerine) vekil kılmışızdır."

ÎZAHI:

Bunlar, geçen âyetlerde zikredilen Peygamberlerdir. Onlara Kur'ân'da adı geçen Tevrat, İncil, Zebur ve sahifeleri verdik. Hüküm, fıkıh bilgileri ve tatbikatını ihsan ettik, kendilerine Peygamberlik de verdik. Artık o kitab hikmet ve Peygamberliğe Mekke halkı olan bunlar îman etmez, küfrederlerse, onların yerine başka küfretmeyen îman eden kavmi vekil tayin ederiz. O, kitab, hikmet ve peygamberlik veya Kur'ân âyetleri her halde îman edilmiş olur. Burada; "İman etmeyen Mekke müşrikleri, küfretmeyen kavim de Medine ensarı" denilmiştir. Bu anlayışın umumi olması daha uygun olacağı da bir gerçektir. Elbette her devirde inanmayanların yerini inananlar alacaktır. O devirde Mekkelilerin yerini Medineliler aldığı gibi, kıyâmete kadar îman edenler bu boşluğu dolduracaklardır.

(Nisa 133. İbrâhîm 19. Ankebut 27. Fâtır 16. Casiye 16. Hadid 26, 27. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 90

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ ۗ قُل لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا ۖ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٠﴾

Meâli:

"Bunlar, Allâh'ın hidâyet verdikleridir. Artık onların hidâyetine uy. "Ona sizden bir ücret istemiyorum. O âlemlere öğütten başkası değildir" de."

ÎZAHI:

Geçen âyetlerde zikredilen, kendilerine kitaplar, hükümler verilen Peygamberler, Allâh onlara hidâyet verdi. Rasulüm sana verilen hidâyette aynıdır. Onların hidâyetine uy. Onlar gibi "ücret istemem" de onlar gibi sabırlı ol. "Bu Kur'ân bütün alemlere ancak bir hidâyet ve öğüttür" de. Tebliğe devam et.

Daha önce gelen peygamberlere indirilen kitaplarda ahkam bakımından bazı farklar var ise de, itikad bakımından hiçbir fark yoktur. İbadetlerde birbirine çok yakındır. Kur'ân da tekamül etmiştir. Diğer kitapların devam edecek olan hükümleri Kur'ân'da yenilenmiştir. Bütün kitaplar ve sahifeler tek kitap halini almıştır. Kıyâmete kadar da bâkîdir. Her hususta amel edilecek tek kitap Kur'ân'dır.

Kur'ânı Kerîm hakkındaki âyetlerden bir kısmını da burada okuyalım:

(İsra 9, 82, 88, 89. Kamer 22, 32, 40. Haşr 21. Müzzemil 4, 20.)

Âyet: 91

وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهٖٓ اِذْ قَالُوا مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ عَلٰى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ ۗ قُلْ مَنْ اَنْزَلَ الْكِتٰبَ الَّذِى جَآءَ بِهٖ مُوسٰى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ تَجْعَلُونَهٗ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا ۚ وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوٓا اَنْتُمْ وَلَآ اٰبَآؤُكُمْ ۖ قُلِ اللّٰهُ ۙ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِى خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩١﴾

Meâli:

""Allâh, bir beşer üzerine hiçbir şey indirmedi" demeleri ile Allâh'ı hakkıyla taktir etmemişlerdir." İnsanlara bir nûr ve bir hidâyet olarak Mûsâ'nın getirdiği, onu kağıtlara koyduğunuz, açıklayıp, gizlediğiniz ve sizin ile babalarınızın bilmediklerinizi öğretildiğiniz kitabı kim indirdi?" de. "Allâh..." de. Sonra onları bırak bataklıklarında oynasınlar."

İZAHI:

Fenhas ibni Azura, Malik ibni Sayf gibi Yahudi ulemâsının ileri gelenleri yanlarındaki kimselerle birlikte Peygamberimize geldiler. İleri geri konuşurken Peygamberimiz:

- "Tevratı Mûsâ'ya indiren Allâh, sana haber versin. Tevrat'ta Allâh'ın şişman alimlere buğz ettiğini buluyor musun?" dedi. O da gizlemek istediği halde kaçamadı:

- "Evet öyle." Dedi.

- "Sen şişman alim değil misin?" dedi. Bunun üzerine sinirlenen Yahudi alimi Malik ibni Sayf:

- "Allâh hiçbir beşere indirmedi" deyince, yanındakiler:

- "Vah sana! Mûsâ'ya da mı indirmedi" dediler. O da:

- "Vallâhi Allâh O'na da hiçbir beşere bir şey indirmedi" dedi. İyice kızan yanındakiler:

- "Allâh Mûsâ'ya Tevrat'ı indirmedi mi?" dediler. O da:

- "Muhammed beni sinirlendirdi de öyle söyleyiverdim" dedi. Onlar da:

- "Sen böyle öfkelendiğin zaman Allâh'a karşı hak olmayanı da söylüyorsun" diyerek onu, sözü geçen alimlikten azledip attılar. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

1- "Allâh bir beşer üzerine hiçbir şey indirmedi" demeleri ile Allâh'ı hakkıyla taktir etmemişlerdir..." buyrularak hususiyle Yahudiler, umumiyle de müşrikler ve bütün kâfirler, Allâh'ı bütün kemal sıfatlarıyla esmai hüsnasıyla tanımamış olmaları veya tanıdıkları halde o malum inatları yüzünden Allâh'ı ta'zim etmiyorlar, ona karşı aşırı bir saygısızlık gösteriyorlar. "Biz müslümanız" dedikleri halde Kur'ânı hiçe sayan ve "bu devirde onunla amel edilmez" diyen, kendi bildikleri veya din düşmanları olan kâfirlerin dümeninde yürüyenler de tıpkı o Yahudi alimi gibi değiller mi?

2- "İnsanlara bir nûr ve bir hidâyet olarak Mûsâ'nın getirdiği, onu kağıtlara koyduğunuz, açıklayıp, gizlediğiniz ve sizin ile babalarınızın bilmediklerinizi öğretildiğiniz kitabı kim indirdi?" de." emriyle onların daha başka sahtekarlıkları ortaya atılmış oldu.

"KARÂTİS", "KIRTAS"ın cemi. Kırtas, kemik, deri, ağaç parçası, kağıt gibi üzerine yazı yazılacak şeylerdir. Yahudiler, Tevratı böyle parçalar üzerine yazmışlar bir yere koymuşlardı. Bu parça yazılardan işlerine geleni gösterirler, açığa vururlar, işlerine gelmeyeni de gizlerler, kimseye göstermezlerdi. Zamanla bunları da değiştirip kendi arzularını yazdılar. Bu günkü ellerindeki Tevrat, böyle bozulmuş Tevrat'tır.

3- "...sizin ile babalarınızın bilmediklerinizi öğretildiğiniz..." cümlesi üzerinde müfessirlerin değişik görüşleri var. Kimi: "bu hitab Mekke müşriklerinedir" kimi: "Bu hitap Müslümanlaradır" kimi de: "Yahudileredir" demişler ise de, âyetin siyakı, hususi ile Yahudileri göster-

mekte, umumi ile de kıyâmete kadar bu tip kimseleri hedef almaktadır. Doğru olanı da bu olsa gerek.

4- ""Allâh" de." hitabı ile de, Rasulüm! O kitabları da bu Kur'ânı da indiren Allâh'tır. Allâh'ı ve kullarını hakkıyla anlamayanlar, bu hakikatı da anlayamazlar veya inatlarından ayrılmazlar.

5- "Sonra onları bırak bataklıklarında oynasınlar" emri ilahisi ile kıyâmete kadar gelecek olan bu tip beyinsizlere tenezzül etme. Sen tebliğe devam et. Bütün Müslümanlar islama ciddi olarak sarılsınlar. Onlar da son batakhaneleri olacak cehennem hazırlıklarını bu oyuncak havuzlarında oynayarak yapadursunlar.

(İsra 94. Hacc 74. Mü'minûn 24, 33, 34, 48. Şuara 186. Hud 27. Zuhruf 83. Tûr 11, 12. Mearic 42. Müddesir 18-25. Zümer 67. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 92

وَهٰذَا كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذِى بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنْذِرَ
اُمَّ الْقُرٰى وَمَنْ حَوْلَهَا ۗ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهٖ
وَهُمْ عَلٰى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾

Meâli:

"İşte bu da, önündekinin tasdikçisi ve ümmülkurâ ile çevresinde bulunan kimseleri uyarmaklığın için indirdiğimiz mübarek bir kitaptır. Âhirete îman edenler ona da îman ederler. Hem de onlar namazlarını da korurlar."

İZAHI:

Geçen âyeti kerimedeki inkarcılara gereken cevap verildikten sonra Allâh'ın bir beşer olan Rasulüne indirdiği Kur'âna işaretle:

1- "İşte bu da, önündekinin tasdikçisi ve ümmülkurâ ile çevresinde bulunan kimseleri uyarmaklığın için indirdiğimiz mübarek bir kitaptır..." buyurmuştur. Bu kısımda üç belli noktaya dikkatler çekilmiştir.

a- "MÜBAREK" bir kitab: Beşerin muhtaç olduğu bütün hükümleri ihtiva ettiği; itirazcılara gerekli cevabı verdiği, kıyâmete kadar her zaman ve her yerde tatbike elverişli olduğu, asla değiştirilemeyeceği,

itikad, ibadet, ahlak ve hukuk bakımından çok zengin olduğu için sonsuz bereketlidir. Bereketinin biteceği bir sınır yoktur.

b- Önündekinin tasdikçisi: Kendisinden önce indirilen kitaplar ve sahifelerin Allâh tarafından gönderildiğini tasdik eder. Pek çok âyetlerinde o kitaplar ve kimlere indirildiği beyan edilir. Onlar asla inkar edilmez. Ancak kâfirler tarafından bozulmuş oldukları da hatırlatılır.

c- "Ümmülkura ile çevresinde bulunan kimseleri uyarmaklığın için..." Ümmülkura, bütün yerleşim mahallelerinin merkezi olduğu için şehirlerin anası, manasına gelen bir tabirdir. Çevresi de, dünyanın her yeridir. Nitekim Sebe sûresinin 28. âyetinde bu husus açıklanmaktadır. Renk, ırk, dil farkı gözetmeksizin bütün insanlara gönderilen bir kitaptır. Peygamberimiz de bütün insanlara gönderilen bir peygamberdir.

2- "...Âhirete îman edenler, ona da îman ederler. Hem de onlar namazlarını da korurlar" buyrularak, âhirete îman edenlerin çokça bulunduğuna işaretle Kur'ânı Kerîme îman edeceklerin çok olacağını müjdelemiştir. Öyle de olmuştur. Kur'âna ve islama bağlılığın devamını sağlayacak olan namaza ayrıca yer verilmiştir. Namaza devamın, namazı korumak, namazı korumak da Kur'ânı, Dini korumak olduğu şüphesizdir. Namazın dinin direği olduğu da bilinen gerçektir. İslâmın dışında, şartları ile rükünleri ile mükemmel bir ibadet olan NAMAZ gibi bir ibadet, hiçbir dinde yok. Dinimize bağlılığımız, namaza bağlılığımızla ölçülür. Namazı iyi anlayarak, tam bir şuurla kıldığımız taktirde hiçbir din düşmanı zarar veremez.

(Bakara 89, 238. Bu sûre 155. Ali Imran 3. Maide 48. Enbiya 50. Mü'minûn 9. Ankebût 67. Fâtır 31. Şûra 7. Ahkaf 12. Sâd 29. Mearic 34. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 93

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ قَالَ اُوحِيَ اِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ اِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَاُنْزِلُ مِثْلَ مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ ۗ وَلَوْ تَرٰٓى اِذِ الظّٰلِمُونَ فِى غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَاسِطُوٓا اَيْدِيهِمْ ۚ اَخْرِجُوٓا اَنْفُسَكُمْ ۖ اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ

تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنتُمْ عَنْ اٰيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٣﴾

Meâli:

"Ve Allâh'a karşı yalan iftira eden kimselerden veya kendisine vahy edilmediği halde, bana vahy oldu diyen, Allâh'ın indirdiği gibi hemen indiririm diyen kimseden daha zâlim kimdir? Zâlimlerin ölüm şiddetleri içinde olduğu zaman, Meleklerin de ellerini uzatarak haydi kendinizi kurtarın. Bu gün Allâh'a karşı haksızca söyler olduğunuz şeyler, âyetlerinden de(yüz çevirerek) kibirlenir olduğunuz sebebiyle hakaret azabı çekerek cezalandırılacaksınız." dediklerini bir görsen."

İZAHI:

Geçen 91. âyette adı geçen Malik ibni Sayf gibi Allâh'ın beşere kitab indirmedi yalanını söyleyen; Müseylemetül Kezzab gibi "banada vahy gelir diyen, Abdullâh ibni Sa'd gibi "bende inzâl ederim" diyenlerden daha zâlim kim olur? İşte bu tip kimselerin belirmesi üzerine bu âyet nâzil olmuştur. Bunların uğrayacağı akıbeti beyan etmek üzere:

"Zâlimlerin ölüm şiddetleri içinde olduğu zaman, Meleklerin de ellerini uzatarak haydi kendinizi kurtarın. Bu gün Allâh'a karşı haksızca söyler olduğunuz şeyler, âyetlerinden de(yüz çevirerek) kibirlenir olduğunuz sebebiyle hakaret azabı çekerek cezalandırılacaksınız." dediklerini bir görsen." buyurmuştur. Nasıl olsa er geç ölecek olan bu zâlimler ve bunların tipindeki kimselerin ölümle boğulacağı bir gün gelecek. İşte o ölüm şiddeti içinde çırpınırlarken Melekler vurmak üzere ellerini uzatarak: "haydi ruhlarınızı çıkarın. İçine düştüğünüz bu musibetten kendinizi kurtarın" diyecekler. İşte bu gün hakkı inkar ederek haksızca söyleyip savurduğunuz, Allâh'a karşı isyan ettiğiniz şeyler ve Allâh'ın âyetlerinden uzaklaşarak böbürlendiğiniz tutumlarınız yüzünden en çetin, en şiddetli, en kahredici azabla cezalanacaksınız diyecekler. Rasulüm, Habibim ah bunların halini bir görsen...

Gelelim kendi devrimize, dünya üzerindeki kâfirlerin iddiaları bir yana. "Ben müslümanım ama şeriatı istemem" diyenlere ne demeli?

(Araf 37. Enfâl 50, 51. Yunus 17. Hûd 18. Ankebût 68. Lokman 7. Nahl 22. Casiye 7, 8, 9. Ahkaf 20. Muhammed 28. Saff 7. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 94

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادٰى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ ۚ وَمَا نَرٰى مَعَكُمْ شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ اَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكٰٓؤُا ۚ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٤﴾

Meâli:

"Andolsun sizi ilk yarattığımız gibi, kendinize verdiklerimizi de sırtlarınızın arkasında bırakarak teker teker bize geldiniz. Hakikaten kendilerinin içinizde ortaklar olduğunu iddia ettiğiniz şefaatcilerinizi de yanınızda görmüyoruz. Andolsun aranız kesilmiştir. İddia ediyor olduğunuz şeyler de sizden uzaklaşmıştır."

ÎZAHI:

Kâfirlerin dünyaya geldikleri gibi âhirete dönüşlerini ve oradaki halleri ile güvendiklerinin aralarının kesildiğini, ümitsiz, çaresiz kaldıklarını canlandırarak uyanmalarını sağlamak üzere:

"Andolsun sizi ilk yarattığımız gibi..." yani ilk yaratılışları çırıl çıplak, hiçbir şeyleri yok, mal mülk sahibi değiller, söz söylemeye kadir değiller. Böylece:

"...verdiklerimizi de sırtlarınızın ardında bırakarak..." yaşadığınız süre içerisinde size verdiğimiz, mallar, köleler, şanlar, şerefler her şeyi -yanınıza bir şey alamadan- üzerinizdeki elbiseleri dahi bırakarak çırılçıplak, yalın ayak, başı kabak:

"...teker teker bize geldiniz..." yanınızda kimseyi alamadan yapa yalnız birer birer, ister istemez huzuruma geldiniz. Hani ya:

"...hakikaten kendilerinin içinizde ortaklar olduğunu iddia ettiğiniz şefaatçilerinizi de yanınızda görmüyoruz..." öyle, onların Allâh'a ortak yaptıkları putlar da geride kaldı. Şefaatlerini bekledikleri "şefaatçilerimiz" dedikleri yontma taşlar hep yerlerinde kaldı. Yanlarına bir şey alamadılar. Yapa yalnız Allâh'ın huzuruna vardılar da:

"Andolsun aranız kesilmiştir. İddia etmekte olduğunuz şeyler de sizden uzaklaştı." buyrularak, hak ettikleri cevabı aldılar.

(Bakara 166. Yunus 18. Nahl 27. Kehf 52. Meryem 80, 95. Enbiya 93. Kasas 62, 74. Rûm 13, 14. Sebe 46. Zümer 8, 43, 49. Fussılet 48. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 95

اِنَّ اللّٰهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوٰى ؕ يُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ
وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَىِّ ؕ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ ﴿٩٥﴾

Meâli:

"Şüphesiz Allâh tane ve çekirdekleri yarandır. Ölüden diriyi çıkarır. Diriden de ölüyü çıkarandır. Allâh budur. Nasıl da döndürülüyorsunuz?"

Âyet: 96

فَالِقُ الْاِصْبَاحِ ۚ وَجَعَلَ الَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ؕ
ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٩٦﴾

Meâli:

"Sabahlamayı yarandır. Geceyi bir seken, güneşle ayı da bir hesap yaptık. Bu azîz, alîm olanın taktiridir."

Âyet: 97

وَهُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِى ظُلُمَاتِ
الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ؕ قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٩٧﴾

Meâli:

"Kara ve denizin karanlıklarında kendileriyle yol doğrultasınız diye sizin için yıldızları yaratan da odur. Bilen kavm için âyetler tafsil etmişizdir."

Âyet: 98

وَهُوَ الَّذِى اَنْشَاَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ ؕ

قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿٩٨﴾

Meâli:

"Sizi bir candan inşa eden de O'dur. Artık ya müstakarr, ya müstevda' anlayan kavm için âyetleri tafsil etmişizdir."

Âyet: 99

وَهُوَ الَّذِىٓ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً ۚ فَاَخْرَجْنَا بِهٖ نَبَاتَ كُلِّ شَىْءٍ فَاَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُّخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُّتَرَاكِبًا ۚ وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَّجَنّٰتٍ مِّنْ اَعْنَابٍ وَّالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَّغَيْرَ مُتَشَابِهٍ ۗ اُنْظُرُوٓا اِلٰى ثَمَرِهٖٓ اِذَآ اَثْمَرَ وَيَنْعِهٖ ۗ اِنَّ فِى ذٰلِكُمْ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُونَ ﴿٩٩﴾

Meâli:

"Gökten su indiren de O'dur. Ve onunla her şeyin bitkisini çıkardık. Ondan da bir yeşil çıkardık. Ondan birbirine (düzenlice) binmiş, tane çıkarırız. Hurma ağacından da onun domurcuğundan yakın salkımlar. Birbirine benzeyen ve benzemeyen üzümler ve zeytin ile narlardan bahçeler de yaratırız. Meyve verdiği ve erdiği zaman onun meyvesine bakın. Şüphesiz bunlarda îman eden kavm için ibretler vardır."

İZAHLARI:

Geçen âyetlerde inatçı kâfirlere hak ettikleri cevapları verdikten sonra, bütün insanların dikkatini tanelerden meyvelere, menilerden bebeklere, yetişkinlere, karanlıklardan, yıldızlara, sabahlardan güneşe ve aya çevirerek ders almaları, ibret almaları ve onları yaratanı bulup anlamaları için:

1- "Şüphesiz Allâh tane ve çekirdekleri yarandır..." buyuruyor. Burada bütün bitki tohumlarını ve meyve çekirdeklerini yararak onlardan ekinler, sebzeler, otlar, ağaçlar çıkardığını hatırlatıyor. Bunları araştırmaya sevkediyor. Bu araştırmamızla hem bunları yaratana inanma ihtiyacımızı, hem de yaşadığımız sürece onlardan yararlanmamıza olan ihtiyacımızı temin etmiş oluruz. Yapacağımız bu araştırma ile:

2- "...Allâh budur. Nasıl da döndürülüyorsunuz?" hitabından nasibimizi alırız. Allâh'a olan îmanımızı kuvvetlendirir, dine olan bağlılımızı artırırız. Dikkatimizi ve araştırmamızı artırmak üzere:

3- "Sabahlamayı yarandır..." buyuruyor. "İSBAH" İf'al babından masdardır. Sabahı meydana getirme, aydınlığı ortaya çıkarma anlamındadır. "YARAN" bir şeyi ikiye veya daha çok parçalara ayıran manasına olduğuna göre, burada karanlığı yararak içinden aydınlığı çıkaran ve yayan anlamını ifade eder. Tabii bunu yapan Allâh'tır. Bu nizamı o kurmuş, idaresini de O yapmaktadır. Bu da ayrı bir araştırma konusudur. Devamla:

4- "...Geceyi bir seken, güneşle ayı da bir hesab yaptık?..." buyuruyor. Gecenin karanlığının istirahata yarayan bir sükunet, suskunluk olduğunu bir dinlenme imkanı meydana getirdiğini, güneşle ayın da aydınlatmanın dışında ayrıca çok muhtaç olduğumuz hayati hesaplara yaradığını hatırlatıyor ve bizi yine araştırmaya sevkediyor. Tabiidir ki bu araştırmaların her biri kitaplar doldurur. Neticede:

5- "...Bu aziz alim olmanın takdiridir..." diyerek Allâh'a teslim olunacak. "AZİZ" üstün, güçlü, azametli, kerim eşsiz manalarına gelir. ALİM en iyi bilen, her şeyi bilen demektir. Yine devamla rabbimiz:

6- "Kara ve denizin karanlıklarında kendileriyle yol doğrultasınız diye sizin için yıldızları yaratan da O'dur..." buyurarak, dikkatimizi yıldızlara çeviriyor. Yine bizi bir araştırma ile vazifelendiriyor. Bildiğimiz gibi bilhassa deniz yolculukları yıldızlardan yararlanılarak yapılır. Teknik bilgiler de arttıkça karada, havada ve denizlerdeki gece yolculuğu daha da kolaylaştı. Yine de araştırmaya devam etmeliyiz..

7- "...Bilen kavm için âyetlerimizi tafsil etmişizdir..." kelamı ilahisi ile "BİLGİYİ" şart koşarak âyetlerinin tafsilatına yönümüzü çeviriyor. Âyetlerdeki pek çok çeşidin her birinde ayrı bilgiler olduğunu hatırlatıyor. Şimdi de dikkatimizi kendimize çevirerek:

8- "Sizi bir candan inşa eden de O'dur..." buyuruyor. Bizi önce yoktan yarattığı bir Adem Aleyhisselamdan -kurduğu nizama göre- erkekli dişili yaratıp birbirine muhtaç ederek düzenli bir üreme ile çoğaltan Allâh'tır. "İNŞA" kelimesi ile "YARATMA" kelimesi arasındaki fark önemlidir. Başka âyetlerde "yarattı" denilirken burada "inşa etti" denildi. İnşa, birkaç veya bir çok maddelerin bir araya getirilerek istenilen şeyin yapılmasıdır. Bu da ancak dikkatli bir araştırma ile mümkündür. İşte bu araştırma bizi tıp ilmine yöneltir. Hele şu iki kelime:

9- "...artık ya mustakarr ya müstevda..." müfessirlerin bu kelimeler üzerinde ayrı ayrı hikmetli görüşleri vardır. Burada uzatmadan her birinin görüşüne dikkat ederek anlatmaya çalışalım. Âyette insanın yaratılışı söz konusu olduğu için müstakarr; ana rahmindeki eğleşme yeri, müstevda' da; baba sulbünden ayrılma yeri, veya bunun tersi. Yani mustakarr, babanın sulbu, müstevda' de ana rahmi. Her ikisinin de gerek hikmet yönünden, gerek ilmi yönden ibret alınacak derin düşündürücü birer nokta olduğu açıktır. Nitekim tıp ilmi bu nokta üzerinde durmaktadır. Bu iki kelimenin eğleşmek ve veda etmek, ayrılmak anlamları, ana rahmi ile baba sulbü olduğu gibi, dünya eğleşme yeri ölüm de veda etme zamanı olduğu da bir gerçektir. İnsanın sonu bu. Eğer eğleşme yerinde yaşamını değerlendirir, kendini yaratıcının emri üzerine yaşarsa, kazançlı olarak dünyaya veda eder. Âhirete yüz akıyla gider. Aksi halde yüz karasıyla ayrılır ve âhirete suçlu varır.

10- "...Anlayan kavm için âyetleri tafsil etmişizdir" haberi ile de anlamanın, kavramanın, bilginin iç yüzüne varabilmenin önemine işaret buyrulmuştur. Kavm kelimesi ile de topluluğun birlikte yetişkin olması hatırlatılmıştır. Toplumun içinde bir veya birkaç kişinin yetişmesi kâfi gelmez. Toplum cahil olursa, o birkaç kişiye karşı da gelebilir.

11- "Gökten su indiren de O'dur..." buyurmak sûreti ile bizi suyun neler için şart olduğuna hazırlıyor ve:

12- "...Ve onunla her şeyin bitkisini çıkardık" buyuruyor. Su olmadan hiçbir bitkinin ve hatta hayvanların olmayacağına işaret ediyor. Bunun üzerinde de bizi biraz düşündürdükten sonra:

13- "...Ondan da bir yeşil çıkardık. Ondan bir birine (düzenlice) binmiş, tane çıkarırız..." buyurarak yerden çıkan bitkilere baktığımız zaman bir yeşillikle karşılaşırız. Ama böyle kalmaz. Bunların her birinin cinslerine göre tohumlar, sebzeler, meyveler görürüz. Bunların şekil ve çeşitlerini saymaktan da aciz kalırız. Bir mısır sapının üzerine sıralanmış taneler ile bir incirin içinde toplanmış küçücük taneleri bile düşünmek yeterli olabilir. Tabii aklı erene.

14- "...Hurma ağacından da onun domurcuğundan yakın salkımlar..." buyurmasıyla, dalsız, tek direk halinde uzayıp giden bu ağacın tam tepesinden aşağıya sarkarak bizlere yaklaşırcasına büyüyen hurma salkımlarını "kim yaratabilir?" Duygusunu vermiştir.

15- "...Bir birine benzeyen ve benzemeyen üzümler ve zeytin ile narlardan bahçeler de yaratırız..." buyurarak ufkumuzu biraz daha genişletiyor, gözlerimizi çeşitlere çeviriyor. Salkım halindeki üzümle taneler şeklindeki zeytin ve yuvarlak haldeki nar, bir birine benzemezler

ama, Narenciye çeşitleri elma türleri gibi yaklaşık, birbirine benzeyenlere ne deriz? Bunların olgunlaştıkları hale de bakmamızı isteyerek:

16- "...Meyve verdiği ve erdiği zaman, onun meyvesine bakın. Şüphesiz bunlarda îman eden kavm için ibretler vardır" buyurmuştur. Her birinin şekli, rengi, tadı, gıdaları, vitaminleri ayrı olan bu meyveler, sebzeler, elbette akıllara durgunluk verir. Tabii bu bakışlardan ibret alanlar kazanır.

(Bakara 22, 36. Âl-i Imran 27. Nisa 1. Bu sûre 141. Araf 24, 57. Yunus 31. Hûd 6. İbrâhîm 32. Nahl 10, 11, 16. Hacc 5, 18. Nur 40. Neml 60, 63. Rûm 21. Lokman 10. Yasin 33-35. Zümer 21., Fâtır 27. Rahman 5. Fussılet 12. Nebe 14, 15, 16. Abese 27-30. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 100

وَجَعَلُوا لِلّٰهِ شُرَكَآءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَنِينَ وَبَنَاتٍ
بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٠٠﴾

Meâli:

"Onları yarattığı halde cinleri Allâh'a ortak yaptılar. Bilgisizce O'na oğullar ve kızlar icad ettiler. O ise, onların anlattıklarından yüce ve münezzehtir."

Âyet: 101

بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۖ اَنّٰى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ
صَاحِبَةٌ ۖ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٠١﴾

Meâli:

"Gökleri ve yeri yoktan yaratandır. Eşi olmadığı halde nasıl olur da onun oğlu olabilir? Ve her şeyi yarattı. Hem de o herşeyi en iyi bilendir."

Âyet: 102

ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ ۚ

وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٠٢﴾

Meâli:

"İşte bu, Rabbinizdir. Ondan başka ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. Artık ona kulluk edin. Hem de o her şeye vekildir."

Âyet: 103

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ ۖ
وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٠٣﴾

Meâli:

"O görüşleri idrak ettiği halde, görüşler onu idrak edemez. Hem de O, Latiftir, habirdir."

İZAHLARI:

Geçen âyetlerle ibret levhaları serdikten sonra yine müşriklere dönerek cinleri de şirke karıştırdıkları beyan edilmek üzere:

1- " Onları yarattığı halde cinleri Allâh'a ortak yaptılar..." buyurmuştur. Cinler de görülmediği için Allâh'a yakınlığını sanarak cehaletleri sebebiyle onların emrinde oldukları evhamına kapılanlar da az değildi. Hatta putlara tapma emrinin cinlerden geldiğini hayalliyorlar idi. Bu hayallerinde daha ileri giderek:

2- "... Bilgisizce O'na oğullar ve kızlar icad ettiler..." Melekler Allâh'ın kızları inancına kapıldılar. Halen de Hıristiyan diyarında kiliseler ve evlerinde kanatlı kızlar şeklinde resimler görülür. Hıristiyanlar Îsâ'ya, Yahudiler de Uzeyr'e Allâh'ın oğlu diyorlar. Bu hayale kapılanlar arasında, iblisin Allâh'ın kardeşi olduğunu, Allâh'ın insanları ve hayvanları yarattığını, iblisin de cinleri ve yırtıcıları, akrepleri yarattığını söyleyenler de var. Mecusi inancında da Kadîm olan Allâh, Hâdis olan Allâh. Kadîm olan Allâh Hâdis olana emreder işlerini ona gördürür gibi safsataları var. Mutezilenin Haitıyye fırkasında da aynı inanış hakimdir. Cehalet yüzünden daha çok karışık inançlar da var. Ama:

3- "...O ise onların anlattıklarından yüce ve münezzehtir" buyrularak o tür inançların hepsinin bâtıl olduğu belirtilmiştir. Allâh'ın yüceliği, kemal sıfatlarla muttasıf oluşu, noksan sıfatlardan münezzeh bulunduğu her cihetten aşikardır. Müşriklerin bu hale düşmesinde başlıca iki sebep görülür:

a- Din düşmanları her devirde olagelmiştir. Bu düşmanlar, dindarları, bir Allâh inancından sapıtmak için şirki esas alırlar. Allâh'a yaklaşmak için bir yardımcıya ihtiyaç duyarlar. Arada bir vasıta gerektiğini iyi niyetli cahillere yuttururlar. Böylece onların yönünü Allâh'tan çevirirler, o vasıtalara yöneltirler. O hayali vasıtayı gözlerinde ve gönüllerinde büyüterek Allâh'ı ikinci sıraya atarlar. Hatta unutanlar da olur. Böylece din düşmanları emellerine kavuşmuş olur. Bu noktada Yahudilerin başta geldiği ve maharetleri unutulmamalı.

b- Dindarlar arasında kendine çevre edinme hevesine düşenler, veya çıkar teminine önem verenler, kendilerine bir paye vererek cahiller arasında kudsileştirilirler. Derken çevreyi avuçlarının içine alırlar. Zamanla bu anlayış, bu tip kimseler ve hatta iyi niyetliler arasında yaygınlaşarak devam eder. Bu çarpık anlayış Müslümanlar arasında da yayılarak bölünmelerine yol açmıştır. Bunun tek çıkar yolu, Kur'ânı iyi anlamaktır. Bu bozuk inancı kaldırmak bir olan Allâh'ın eşsiz olduğunu tekrar hatırlatmak üzere:

4- "Gökleri ve yeri yoktan yaratandır. Eşi olmadığı halde nasıl olur da O'nun oğlu olabilir? Ve her şeyi yarattı. Hem de o, her şeyi en iyi bilendir" buyurmuştur. Gökleri ve yeri hiç yoktan yaratan, onlara en sağlam nizamı veren, göklerde ve yerde bulunan her şeyi en acaib bir düzen içinde devam ettiren Allâh, neye muhtaç ki yanına bir eş alsın? Kendisinin her yerden gelecek duaları, ibadetleri her an kabul eder iken neye arada bir vasıta ihtiyaç görsün? Kendisinin bir eşe bir kadına asla ihtiyacı olmadığı halde neye oğla, kıza ihtiyaç duysun? Her şeyi o yaratmadı mı ki onlardan birine muhtaç olsun. Her şeyi o bilmiyor mu ki bir bilene ihtiyaç duysun?

5- "İşte bu Rabbinizdir. Ondan başka ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. Artık O'na kulluk edin. Hem de o, her şeye vekildir." buyrularak özlü bir tanıtmadan sonra, tek Rabbimiz, tek mabudumuz, tek kulluk yapacağımız, aracısız huzuruna varacağımız tek Allâh budur. Her şeyin yaratıcısı olarak, bizim de yaratıcımız olarak doğrudan doğruya vasıtasız huzuruna kabul edecek işte O'dur. O'nun huzurunda namaza durduğumuz zaman araya bir vasıta mı koyalım? Dua ederken önümüze bir teşrifatçı mı alalım? Hâşâ sümme hâşâ Allâh bundan münezzehtir.

6- "...Hem de o her şeye vekildir?" buyurarak, her hususta bizim vekilimiz olduğunu, yiyeceğimizde, içeceğimizde, nefes almamızda, yaşamamızda, bize doğru yolu göstermekte, bize Peygamber göndermekte vekilimiz olduğunu hatırlatmıştır. Yalnız O'nu vekil edindiğimizi "tevekkelnâ Alâllâh" diyerek ifade ederiz. Evet "Allâh'ı vekil edindik,

yalnız O'na güveniriz" düsturuna iyi sarılmamız gerekir. Araya başka vekiller sokmaktan titizlikle kaçınmalıyız. Aksi halde müşrikler gürûhuna karışırız. Onu görme gücüne sahip olmadığımızı ve kendisinin bu güce sahip olduğunu da:

7- "O görüşleri idrak ettiği halde, görüşler onu idrak edemez, Hem de O latiftir, habirdir" buyurarak bizi uyarıyor. "İDRAK" her şeyi çepe çevre kuşatarak anlamak, kavramak, bilmektir. "EBSAR" görmek, anlamak, fikir ve irade anlamına gelen "BASAR"ın cemidir.

Buna göre insanların ve diğer mahlûkâtın gözlerinin görmesi, kafalarının işlemesi, akıllarının ermesi, fikirleri anlamaları ve bilmeleri, hiçbir sûrette, hiçbir zaman Allâh'ın zatını kavramaya kadir olamazlar. Ama Allâh'ın idrakı bunların hepsini içiyle dışıyla tamamen kavrar. O latiftir. "LATİF" elle tutulur, gözle görülür, bir cisim değildir, varlıktır. Mücessem değildir. Hiçbir şekle de girmez. Yarattıklarını korur, devamlı rafikdir, rahmet sahibidir. Anlamlarına gelir. "HABİR" her an her şeyin ne halde ve ne yaptığından haberlidir. Hiçbir zerre ve kıpırtı ondan gizli kalamaz. İşte Rabbimiz budur. İnancımız buna göre olmalıdır. Yalpalardan uzak istikrarlı bir îmana sahip olmalıyız.

(Bakara 117. Âl-i Imran 173. Nisa 81, 132, 171. Maide 18. Yunus 32, 68. Hûd 12. Nahl 57. Meryem 35. Hacc 63. Mü'minûn 91. Lokman 16. Ahzab 3, 34, 48. Fâtır 13. Saffat 149. Zümer 6, 62. Ğafir 62, 64. Zuhruf 16. Mülk 14. Tûr 39. Cin 3. İhlas 3. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 104

قَدْ جَآءَكُمْ بَصَآئِرُ مِنْ رَبِّكُمْ ۚ فَمَنْ اَبْصَرَ فَلِنَفْسِهٖ ۚ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ۗ وَمَآ اَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيْظٍ ﴿١٠٤﴾

Meâli:

"Rabbinizden size basiretler gelmiştir. Artık kim basiretli olursa, kendisi içindir. Kim de kör kalırsa, onun aleyhinedir. Ben size bir bekçi de değilim."

Âyet: 105

وَكَذٰلِكَ نُصَرِّفُ الْاٰيَاتِ وَلِيَقُوْلُوْا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهٗ

لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١٠٥﴾

Meâli:

"Böylece, (bilmeyenlerin) "ders aldın" demeleri için, bilen kimselere de onu açıklamamız için âyetleri tasrif ediyoruz."

ÎZAHLARI:

Bütün insanlara hitap ederek zihinlerini açan, gönüllerini dolduran, akıllarını çalıştıran kafalarını aydınlatan Kur'ânın geldiğini hatırlatan Allâhu Teâlâ:

"Rabbinizden size basiretler gelmiştir..." buyuruyor. "basiretler" hakkı bâtılı, iyiyi kötüyü, güzeli çirkini, yararlıyı zararlıyı, aydınlığı karanlığı ve bütün zıtları iç yüzlerine varıncaya kadar, gören ve gösteren, anlayan ve anlatan, bilen ve bildiren, duyan ve duyuran Allâh tarafından gönderilen âyetlerdir.

Kim bu âyetleri dikkatle okur ve anlarsa, görüşü, anlayışı, bilgisi, duygusu ve kendi yararına gelişmesi artar.

Kim de onlara kör bakarsa, kör kalır gider, göremez, anlayamaz, bilemez, duyamaz olur. İsteyen istediğini yapsın.

"...Ben size bir bekçi de değilim." buyrularak Peygamberimizin vazifesi onları korumak değil, sadece korunma yolunu göstermek, Allâh'ın âyetlerini tebliğ etmektir.

"Böylece, (bilmeyenlerin) "ders aldın" demeleri için, bilen kimselere de onu açıklamamız için âyetleri tasrif ediyoruz." buyurarak inatçılarla bilenler beyan edilmiş oluyor.

"ders aldın" diyenler, âyetlerdeki çok geniş bilgiler karşısında şaşırarak, bu bilgilerin Allâh tarafından verildiğine bir türlü akıllarını yatıramayarak ve içlerine sindiremeyerek, "Peygamberimize ders aldın" yani "başkalarından öğrendin" demek zorunda kalıyorlar. Zımmen de olsa Rasulullâhın getirdiği âyetlerin çok, ama pek çok bilgiler ihtiva ettiğini kabulleniyorlar. Tıpkı Peygamber Efendimizin Peygamberliğini kabul etmedikleri halde "güvenilir Muhammed" dedikleri gibi.

Öteden beri kitapların haber vermesinden, din âlimlerinin söylemesinden az çok bilgi sahibi olanların içinden bir kısmı âyetleri duydukça doğruluğunu hatırlayarak ya susmuşlar ya da îman etmişlerdir.

(Nisâ 80, Araf 203. İsra 41, 102. Kehf 54. Kasas 43. Furkan 50. Şura 48. Casiye 20. Ahkaf 27. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 106

اِتَّبِعْ مَآ اُوحِيَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٦﴾

Meâli:

"(Rasulüm) Rabbinden sana vahyolunana uy. Ondan başka ilah yoktur. Müşriklerden de yüz çevir."

Âyet: 107

وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَآ اَشْرَكُوا ۟ وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ۚ وَمَآ اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٧﴾

Meâli:

"Eğer Allâh dileseydi, şirk etmezlerdi. Seni onlara bir bekçi de yapmadık. Sen onların üzerinde bir vekil de değilsin".

İZAHLARI:

Habibim o müşriklerin inadı seni üzmesin. Sen sana vahyolunan Kur'âna uy. Onu sana indiren Allâh'tan başka bir ilah da yoktur. Bunu sen iyi biliyorsun. O halde o müşriklere değer verme onlardan yüz çevir.

"Eğer Allâh dileseydi, şirk etmezlerdi..." Allâh, onlara iradei cüz'iyye verdi. Bu iradelerini kötüye kullanmalarının cezasını elbette görecekler. Onların üzerinde durma, kendini yorma. Çünkü:

"Seni onlara bir bekçi de yapmadık. Sen onların üzerinde bir vekil de değilsin" onları her halde düşecekleri azaptan koruyan bir bekçi veya onların, huzurlarını temine memur edilmiş bir vekil de değilsin. Onlar, yaptıklarının cezasını çekerler.

(Bakara 163, 255. Âl-i Imran 2, 6, 18. Nisa 87. Araf 158, 203. Tevbe 31, 129. Yunus 15, 109. Hûd 14. Ra'd 30. Ahzab 2. Ahkâf 9. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 108

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَيَسُبُّوا اللّٰهَ عَدْوًا
بِغَيْرِ عِلْمٍ ۚ كَذٰلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلٰى رَبِّهِمْ
مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٨﴾

Meâli:

"Allâh'tan başkasına yalvaranlara söğmeyin (onlar da) bilgisizce taşkınlıkla Allâh'a söğerler. Böylece her ümmete yaptıklarını süsledik. Sonra dönecekleri yer, yalnız Rabbleridir. Artık onlara yapmakta oldukları şeyleri haber verecektir."

İZAHI:

Müslümanlardan bazıları, Mekke müşriklerinin putlarına söğmeleri üzerine müşriklerden bir grup Peygamberimizin amcası Ebu Talibe gelerek: "yeğenine söyle de ilahlarımıza söğmesinler. Sonra biz de onun ilahına söğeriz" dediler. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

Söğmek, aslında söğenin ağzını, dinleyenin de kulağını kirleten husumetleri körükleyen bir çirkin sözdür. Dinimiz, cahiliyyet devrinden gelen bu gibi hamlıkları kaldıran, olgunluklar getiren bir din olarak Allâh tarafından ihsan edilen bir sıratı müstakimdir. Bu âyeti duyan Müslümanlar hemen Allâh'ın emrini tutarak söğmeyi bıraktılar. Müşriklerin putlarına düşkünlüklerini, onları beğendiklerini beyan etmek üzere de:

"Böylece, her ümmete yaptıklarını süsledik..." buyurmuştur. Bu "süsledik" noktası bizi biraz düşündürür. Burada "iyi veya kötü olan her ümmete" şeklinde anladığımıza göre, iyilik yapanlara iyiliklerini, kötülük yapanlara da kötülüklerini zinetleriz süsleriz demek oluyor. Peki kötülük yapanların kötülüğünü de Allâh süslerse, onun günahı ne? Gibi akla bir şey gelecek olursa, hemen kendimizi yoklayalım. Bu nokta ile ilgili âyetleri okuduk mu? Allâh'ın üzerimizdeki kesintisiz hakimiyetini iyi biliyor muyuz? Kendimizi iyi anlamamız için nelere ihtiyacımız var? Muhakememizi isabetli kullanabilmemiz için gerekli bilgilere sahip miyiz? İşte bu soruların cevapları bizde yoksa, körü körüne söyleceğimiz söz: "Allâh böyle yapmış bizim günahımız ne?" olacaktır ki, bu bizim cahilliğimize delalet eder. Gülünç duruma düşeriz.

Geçen 104. âyetteki "BESAİR" kelimesini dahi anlamış olmamız bizi bu hatadan kurtarır. Allâh insana bir beğenme hasleti vermiştir. Bu-

nun yanında da, beğeneceğimiz şey hakkındaki bilgimizin bulunması gerektiğini haber vermiştir. Bu bilgileri öğrenmeden beğenmeye kalkarsak sırf Allâh'ın verdiği beğenme hasletiyle kalırsak, putları dahi beğeniriz. Sonra da cahilliğimizden gelen suçumuzu Allâh'a yükleme bahanesi arayarak, suçumuzu katmerlendirmiş oluruz.

Bize kötülükleri beğendiren tek sebep bilgisizliktir. İçkiler, kumarlar, fuhuşlar, hırsızlıklar, faizler, ihtikarlar, aldatmalar gibi kötülüklerin beğenilmesinin temelinde hep cahillik vardır. Bunların zararları sonradan öğrenilse bile, bunlardan yakayı sıyırmak çok zor olur. Hele bir topluluğa girer, insanlar birbirinin tesiri altında kalırsa büsbütün güçleşir. Kur'ânı Kerîmin bütün âyetleri, bu kötülüklerin sırrını çözmüş ve insanları her şeyi iyi anlayarak iyileri beğenmeye davet etmiştir. Allâh iyileri beğenenlere de aynı hasleti vermiş, kötüleri beğenenlere de aynı hasleti vermiştir. Aralarındaki fark sadece "BİLGİ"dir. Cüz'i iradelerin iyiye veya kötüye kullanılması da aynıdır. Neticeyi de şöyle açıklar:

"...Sonra döndürülecekleri yer, yalnız Rabbleridir. Artık onlara yapmakta oldukları şeyleri haber verecektir..." Ne kadar yaşarlarsa yaşasınlar bir zaman gelecek "ÖLÜM" dediğimiz değişiklikle bizi -kendi irademiz dışında yaratan, yine kendi irademiz dışında- huzuruna alacaktır. İyileri beğenenlere cennetini, kötülükleri beğenenlere de cehennemi verecektir. İkisi bir olmayacaktır. Haşir sûresinin 20. âyetine bakarsak böyle olduğunu görürüz.

(Bakara 212. Âl-i Imran 14. Bu sûre 122, 137. Tevbe 37. Yûnus 12, 70. Nahl 63. Neml 4, 5, 24. Ankebût 38. Lokman 23. Fâtır 8. Ğafir 37. âyetleri de okuyalım)

Âyet: 109

وَاَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَآءَتْهُمْ اٰيَةٌ لَيُؤْمِنُنَّ بِهَا ۜ
قُلْ اِنَّمَا الْاٰيَاتُ عِنْدَ اللّٰهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ ۙ اَنَّهَآ اِذَا
جَآءَتْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿١٠٩﴾

Meâli:

"Kendilerine her halde bir âyet gelirse, and içerek muhakkak îman edeceklerine yeminlerinin tam gayreti ile Allâh'a kasem ettiler

"âyetler ancak Allâh katındadır" de. Şüphesiz o geldiği zaman da onların îman etmeyeceklerini size fark ettiren nedir?"

Âyet: 110

وَنُقَلِّبُ اَفْئِدَتَهُمْ وَاَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهٖٓ اَوَّلَ مَرَّةٍ
وَنَذَرُهُمْ فِى طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١٠﴾

Meâli:

"Önce O'na îman etmedikleri gibi onların kalplerini ve görüşlerini çevirîriz ve onları azgınlıkları içinde yüzmelerine bırakıveririz."

ÎZAHLARI:

Mekke müşrikleri şirklerinde ve inatlarında devam ederken:

1- "Kendilerine her halde bir âyet gelirse, and içerek muhakkak îman edeceklerine yeminlerinin tam gayreti ile Allâh'a kasem ettiler..." Mü'minler de müşriklerin bu sözlerinden ümitlendiler, bir âyet gelmesini arzu ettiler. Ama Allâh'tan gelen emir:

2- "...âyetler ancak Allâh katındadır" de. Buyurması oldu. Devamla mü'minlere hitaben:

3- "...Şüphesiz o geldiği zaman da onların îman etmeyeceklerini size fark ettiren nedir?" uyarısı ile, o müşriklerin iç yüzünü mü'minlerin bilmediğini boşuna ümitlendiklerini hatırlatıyor ve ancak kendisinin bildiğini, âyetlerini de mucizelerini de ona göre ayarladığını açıklamıştır. Onların iç yüzünü ve neticeyi beyan etmek üzere:

4- "Önce O'na îman etmedikleri gibi onların kalplerini ve görüşlerini çevirîriz ve onları azgınlıkları içinde yüzmelerine bırakıveririz" buyurmuştur. O müşrikler, kalpleri de görüşleri de ilmî ihtiyaçları, fikrî işletmeleri almadıklarından çalışmaz ve îman etmezler. İçlerinden kabullenseler de inatlarından açığa vuramazlar. Onlar öteden beri öyledirler. Îman edeceklerini boşuna ummayın. Bırakın onları taşkınlıklarının içinde yüzedursunlar. Devrimizde de bu tip kimselerin bulunduğunu unutmayalım. Onlara karşı kendimize nasıl çeki düzen vereceğimizi de düşünelim. Allâh'ın âyetlerini iyi öğrenelim ve iyi anlayalım.

(Maide 52. Ra'd 38. Nûr 53. Ankebut 50. Nahl 38. Fâtır 42. âyetleri de okuyalım.)

YEDİNCİ CÜZÜN SONU

SEKİZİNCİ CÜZ

Âyet: 111

وَلَوْ اَنَّنَا نَزَّلْنَآ اِلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتٰى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَىْءٍ قُبُلًا مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوٓا اِلَّآ اَنْ يَشَآءَ اللّٰهُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ ﴿١١١﴾

Meâli:

"Eğer biz hakikaten kendilerine Melekleri de indirseydik, onlarla ölüler de konuşsaydı, her şeyi de onlara karşı (kefil) olarak toplasaydık, -Allâh'ın dilemesi başka- îman eder olmazlardı. Fakat onların çoğu bilmiyorlar."

İZAHI:

İbni Abbas R.A: Kur'ân'la alay edenlerin beşini şöyle açıklıyor: "Velid ibni Muğiretül Mahzumi, As ibni vail Sehmi, Esved ibni Yağus Zehri, Esved ibni Muttalib ve Hars ibni Hanzala. Bunlar Ehli Mekke'den bir grupla Rasulullâh (S.A.V.)'e geldiler ve: "Senin peygamber olduğuna şahitlik yapan melekleri bize göster. Veya bazı ölülerimizi dirilt de, senin dediğin hak mı, bâtıl mı soralım. Veya Allâh'ı getir melekler de karşısında olsun" dediler. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

Eğer onlara hakikaten Melekleri indirsek, onlara her şeyi anlatsalar, gözleriyle de görseler, kulaklarıyla da işitseler, ölüleri diriltsek onlarla konuşsalar, tam şahitlik de yapsalar, istedikleri her şeyi karşılarına açıkça, guruplar halinde toplasak, onların tümü şahitlik yapsalar bu Kur'ânla alay edenler ve emsalleri yine de îman etmezler. Ey mü'minler! Bunlara ümit bağlamayın. Bunlar delil ve mucize istemiyorlar. Alay ediyorlar. İyi anlamamız gerekir. Ancak Allâh'ın dilediği kimseler îman ederler. Bunu pek çokları bilemez.

(Bu sûre 8, 158. Hûd 12. Ra'd 31. Nahl 33. Furkan 7. Hıcr 7, 8. İsrâ 92, 95. Mü'minûn 24. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 112

وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا ۭ وَلَوْ شَاۗءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوْهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُوْنَ ﴿١١٢﴾

Meâli:

"Bir aldatmaca olarak birbirlerine sözün yaldızlısını ilham eden insan ve cin şeytanlarını böylece her Peygamber için bir düşman kıldık. Eğer Rabbin dileseydi, onu yapamazlardı. Artık onları iftira etmekte oldukları şeylerle birlikte bırak."

Âyet: 113

وَلِتَصْغٰٓى اِلَيْهِ اَفْـِٕدَةُ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوْا مَا هُمْ مُّقْتَرِفُوْنَ ﴿١١٣﴾

Meâli:

"Ve âhirete inanmayanların kalpleri ona eğilmesi için ve ona razı olmaları için, hem de onlar kazanadurdukları şeyleri kazanmaları için (yaparlar)."

İZAHLARI:

Mücadelenin yeni olmadığını bütün Peygamberler devrinde insan ve cin şeytanlarının Peygamberlere düşmanlık yaptıklarını Peygamberimize hitaben:

Ey Habibim akıllarını bilgi ve îmanla işler hale getiremeyenler, kendilerine verdiğimiz cüzi iradeyi kötüye kullanıyorlar. Geçen bütün Peygamberlere yaptıkları gibi sana da düşmanlık yapıyorlar. Bu insanların ve cinlerin şeytanları, kendilerini haklı çıkarmak için sözlerin -manalarını bilmedikleri için- yaldızlılarını birbirlerine aktarıyorlar. Böylece aldatmaca yaldızlı, yakışıklı sözlerle çevrelerindekileri de şaşırtmaya çalışıyorlar.

Eğer Rabbin dileseydi bunlara cüz'i iradeyi vermez, onlar da bir şey yapamazlardı. Şimdilik cüz'i isteklerini aleyhlerinde kullansınlar.

Üzülme. Onları iftiraları, yalanları, hileleri ile birlikte bırak oyalansınlar. O şeytanların yaldızlı sözleri, kendileri gibi olanlar:

"Ve âhirete inanmayanların kalpleri ona eğilmesi için ve ona razı olmaları için, hem de kazanadurdukları şeyleri kazanmaları için (yaparlar)." Birbirlerini sapıtmaktan öte geçmez. Rasulüm sen merak etme onlar, mü'minlere tesir edemezler. Sana düşen tebliğe ve örnek olmaya devam etmektir.

(Bakara 14, 257. Nisa 51, 60. Maide 51, 60. Enfal 73. Tevbe 67. Zuhruf 36, 83. Casiye 19, 20. Nas 4-6. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 114

اَفَغَيْرَ اللّٰهِ اَبْتَغِى حَكَمًا وَهُوَ الَّذِى اَنْزَلَ اِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا ۘ وَالَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ اَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١١٤﴾

Meâli:

"Kitabı size mufassal olarak indiren O iken, Allâh'tan başka bir hakem mi arayacağım? Kendilerine kitab verdiklerimiz, onun Rabbin tarafından şüphesiz hak ile indirilmiş olduğunu bilirler. Kat'iyyen şüphelenenlerden olma."

Âyet: 115

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا ۘ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١١٥﴾

Meâli:

"Doğruluk ve adalet bakımından Rabbinin sözü de tamamlandı. O'nun sözlerini değiştirebilen yoktur. Hem de O işiten, bilendir."

İZAHLARI:

Habibim o seni şaşırtmaya kalkışan kâfirlere şöyle söyle:

1- " Kitabı size mufassal olarak indiren O iken, Allâh'tan başka bir hakem mi arayacağım?..." Ey kâfirler! Allâh size her şeyi açık-

layan, geniş geniş bilgiler veren Kur'ânı indirmiştir. Aranızda hakem olarak bir başkasını mı arayacam? Neden böyle aykırı gidiyorsunuz anlaşılıyor. Maksadınız, küfrünüzden, ahlaksızlığınızdan, zâlimliğinizden ayrılmamak.

2- "...Kendilerine kitab verdiklerimiz, onun Rabbin tarafından şüphesiz hak ile indirilmiş olduğunu bilirler..." Rasulüm. O kendilerine kitab indirilen Yahudiler ve Hıristiyanlar yok mu, Kur'ânı Kerîmin sana Rabbin tarafından indirilmiş olduğunu pek âlâ bilirler. Çünkü senin peygamber olarak geleceğin de Kur'ânın son kitab olarak ineceği de kitaplarında yazmaktadır. Onlar bilmediklerinden değil, gavurluklarından inatlarından dayatıyorlar. Etrafa şüpheler yayarak, insanları şaşırtmaya çalışıyorlar. Sakın:

3- "...Kat'iyyen şüphelenenlerden olma..." Her fert için yapılan bu hitapta daima uyanık ve dikkatli olunması, kâfirlerin yaydığı şüphelere kapılınmaması emrediliyor.

Bu tip çalışmalar günümüzde de var. Aramıza sokulan din düşmanlarının, islama hizmet eder görünerek bir takım şüpheler, ümitsizlikler, İslâmdan soğutmalar, müslümanların birbirinden ümitlerini kesmeler, güvensizliği yaymalar gibi misyoner faaliyetleri var. Çok dikkatli olmamız, dinimize iyi sarılmak için iyi öğrenmemiz gerektiğini hatırımızdan çıkarmamalıyız. Dinimizde hiçbir eksiklik yoktur. Her yönüyle her devirde ve her yerde tatbiki kolay olan Kur'ânın noksansız olduğu ve asla değiştirilemeyeceğini haber veren Rabbimiz:

4- "Doğruluk ve adalet bakımından Rabbinin sözü de tamamlandı. O'nun sözlerini değiştirebilen yoktur. Hem de O işiten ve bilendir." buyurmuştur.

Habibim, Rasulüm! Her cihetten doğru olarak, asla bir hatası olmayarak, akaid bakımından, fıkıh bakımından tarih ve ibret bakımından hukuk bakımından, ahlak ve fazilet bakımından, doğruluğa teşvik bakımından, hulasa insanların kıyâmete kadar muhtaç olacakları her şey bakımından Rabbinin size gönderdiği sözü tamamlanmıştır. Öteki kitaplar gibi değiştiremeyecekler. Hicr sûresinin 9. âyetinde belirtildiği gibi. Kur'ân koruma altına alınmıştır. Onu değiştirecek, noksanlaştıracak, bozacak hiçbir güç, kuvvet yoktur. Senin Rabbin:

5- "... Hem de işiten, bilendir." Onun işitmediği, bilmediği yoktur. Her taraftaki İslâm ve Kur'ân düşmanlarının bütün sözlerini işitir. Niyetlerini de bilir. Hükümleri dünyanın her yerine yayılmak üzere korunmakta olan Kur'ânı Kerîm, kıyâmete kadar bakidir. Hiç endişe etmeyin.

(Bu sûre 34, 164. Al-i Imran 60, 83, 85. Mâide 3, 50. Araf 140, 137. Hûd 119. Kehf 27. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 116

وَاِنْ تُطِعْ اَكْثَرَ مَنْ فِى الْاَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ ۭ اِنْ يَّتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٦﴾

Meâli:

"Yer yüzündeki kimselerin çoğuna uyarsan, seni Allâh yolundan saptırırlar. Zandan başkasına uymazlar. Onlar, ancak yalan söylerler."

Âyet: 117

اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ مَنْ يَّضِلُّ عَنْ سَبِيلِهٖ ۚ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١١٧﴾

Meâli:

"Şüphesiz senin Rabbin kendi yolundan sapan kimseleri, en iyi bilen O'dur. Hem de O mühtedileri en iyi bilendir."

İZAHLARI:

Habibim! Yer yüzündeki insanların çoğu sapıktır. Eğer onları dinler ve onlara uyarsan, seni de Allâh yolundan sapıtmaya kalkarlar.

Rasulullâha yapılan bu hitap, bütün mü'minleredir. Rasulullâhın onlara uymayacağı ismet sıfatının icabıdır.

Onlar tereddütler, zanlar, tahminler, hayaller ve vehimlerden başkasına uymazlar. Onların sağlam bilgilerle işi yok. Onlar, hep kendilerini zora sürükleyen kolaya kaçarlar. Kolay sandıkları şeylerin ileride kendilerini felaketlere sürükleyeceklerinin farkına varamazlar.

Onlar, doğruyu bilmedikleri, öğrenmedikleri için hep hırslıca yalan peşindeler. Hatta yalanın fazlalığından ekşimiş, kokmuş sözleri bile tekrarlamaktan başka bir şey bilmezler.

Habibim! Senin Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O hidâyette olanları da pek iyi bilir.

(Bu sûre 148. Âl-i Imran 100, 149. Nisa 157. Yunus 36, 66. Nahl 125. Kehf 28. Furkan 52. Ahzab 48. Casiye 34. Hucurat 7. Necm 23, 28, 29, 30. Kalem 7-10. İnsan 24. Alâk 19. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 118

فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ اِنْ كُنْتُمْ بِاٰيَاتِهٖ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾

Meâli:

"Artık O'nun âyetlerine inananlar iseniz, üzerine Allâh'ın adı anılan şeyden yeyin."

Âyet: 119

وَمَا لَكُمْ اَلَّا تَاْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ اِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ اِلَيْهِ ؕ وَاِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِاَهْوَآئِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ؕ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾

Meâli:

"Üzerine Allâh'ın ismi anılandan yememenizde size ne oluyor? Kendisini (yemeye) mecbur olduğunuz şeyden başka size haram olan şeyleri de açıklamıştı. Şüphesiz çokları da bilgisizce hevalarıyla (hakikaten) saptırıyorlar. Muhakkak senin Rabbin, aşırı olanları en iyi bilen O'dur."

İZAHLARI:

Ebu Dâvud ve Tirmizi'nin ibni Abbas'tan rivâyetine göre, bir takım kimseler Peygamberimize gelerek:

- "Ey Rasulullâh! Kendi öldürdüğümüzü yiyoruz da Allâh'ın öldürdüğünü yemiyoruz (neden)?" Dediler. Bunun üzerine bu ve gelecek üç âyet nâzil oldu. Küfür devrinde ölmüş hayvanlar, putlar adına kesilen hayvanlar hepsi yeniyordu. Geçen Maide sûresinde de beyan edildiği gibi eti yenmeyenler biliniyor. Bunların içinde kesilirken besmele çekilmeyenler, putların adına kesilenler, Allâh'tan başka her hangi bir şey veya insan adına kesilenler de yenmez ama:

"Artık onun âyetlerine inanıyorsanız, üzerine Allâh'ın adı anılan şeyden yeyin" buyrulmuştur. Yani yalnız Allâh'ın rızası kastedilerek

O'nun emriyle O'nun adını anılarak "Bismillâh" diyerek kestiğiniz hayvanların etini yiyin.

Size ne oluyor da Allâh'ın adını anmaya yanaşmıyorsunuz? Size başka âyetlerde haram olanları etraflıca anlatmıştır. Ancak aç kalır, ölüm tehlikesiyle karşılaşırsanız, mecburi olarak az miktarda yiyebileceğiniz başka. Onda bir vebal yoktur.

Bu kâfirlerden çoğu, bilgisizce kendi hevalarına keyiflerine uyarak saptırıyorlar ve yenmeyecek şeyleri yediriyorlar. Onları dinlemeyin. Sizin rabbiniz O aşırıcıları, o sapıkları muhakkak en iyi bilendir.

(Bakara 173. Maide 3, 4, 87, 88. Nahl 114, 115, 116. Taha 81. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 120

وَذَرُوا ظَاهِرَ الْاِثْمِ وَبَاطِنَهُ ۚ اِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْاِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿١٢٠﴾

Meâli:

"Günahın açığını da gizlisini de bırakın. Şüphesiz günahı kazananlar, irtikab eder oldukları şeyler sebebiyle yakında cezalandırılacaklar."

Âyet: 121

وَلَا تَاْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَاِنَّهُ لَفِسْقٌ ۗ وَاِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ اِلٰى اَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ ۚ وَاِنْ اَطَعْتُمُوهُمْ اِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢١﴾

Meâli:

"Üzerine Allâh'ın adı anılmayanlardan yemeyin. Muhakkak o da elbette bir fıskdır. Şüphesiz şeytanlar da sizinle uğraşmaları için dostlarına hakikaten ilham ediyorlar. Eğer onlara da itaat ettiyseniz, muhakkak siz elbette müşriklersiniz."

İZAHLARI:

Burada günahlar, iki kısımda zikrediliyor: Açık ve gizli. Açık olan, herkesin gözü önünde işlenen, gizli olan da kimseye sezdirmeden işlenen şeklinde anlayabiliriz.

Açıkça işlenen günahlar, ya yasaklanmadığı için, ya da yasaklara uyulmadığı içindir.

Başka bir ifade ile, ya günah olduğuna inanılmadığı için, ya inanca uyulmadığı içindir.

Gizlice işlenen günahlara gelince, ya cezalanması için ya da çevreden çekinildiği için.

Günahlar gizlide olsa, açık da olsa günahlığı inkar edilerek işlenirse, küfürdür. Bu günahları işleyenler, ebedî cehennemdedirler. Günah olduğuna inanarak işlerlerse, suçlarına göre cehennemde cezalarını çekerler, îmanları olduğu için cehennemden çıkarılırlar.

Allâhu Teâlâ, günahların gizlisini de açığını da bırakmamızı emrettiğine göre, bırakmamız gerekir. Aksi halde Allâh'ın emrine karşı gelmiş oluruz. Bu da ayrı bir cezayı gerektirir.

Günah kazananların cezalandırılacakları da pek çok âyetlerde olduğu gibi, bu âyette de açıklanmaktadır.

Üzerine Allâh'ın adı anılmadan, besmele çekilmeden kesilen etlerin yenmesini de Allâh yasaklıyor. Ayrıca fıskın, Allâh'ın emrinden çıkmak olduğu da açıklanıyor.

Şeytanlar dostlarına yaptıkları ilham ve telkinlerle onları devamlı olarak Müslümanlarla mücadele ederler. Bu mücadelede onlara uyulacak olursa, onlardan bir fark kalmaz. Onların sürüsüne karışmış olur.

(Bu sûre 151-153. Nisa 48, 50, 111, 112. Bakara 276, 283. Araf 33. Nur 11. Ahzab 58. Casiye 7. Mücadele 8, 9. Kalem 12. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 122

أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي
النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا ۚ كَذَٰلِكَ

زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾

Meâli:

"Bir ölü olup da kendisini dirilttiğimiz ve ona insanların içinde ışığıyla yürüyeceği bir nur verdiğimiz kimse, içlerinden çıkamayacağı karanlıklarda bulunanların misali kimseler gibi mi ki? Böylece yapıyor oldukları şeyler, kâfirlere zinetlendi."

Âyet: 123

وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا فِى كُلِّ قَرْيَةٍ اَكَابِرَ مُجْرِميهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا ۜ وَمَا يَمْكُرُونَ اِلاَّ بِاَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢٣﴾

Meâli:

"Yine böylece her beldede, -oralarda hile yapmaları için- kötülerin büyüklerini yaptık. Kendilerinden başkalarına hile yapamazlar da farkına bile varamazlar."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ kıyâmete kadar gelecek bütün insanlara örnek vermek üzere bu âyeti inzâl buyurmuştur.

Ölü iken, yaratarak kendisine göz verip de her yeri görerek yürüyen kimse ile, hiç görmeyip karanlıklarda devamlı kalan kimse bir olur mu?

Veya, cehalet içinde ölü iken kendisine ilim ve îman vererek diriltip de bu ilim ve îman ışığı ile insanların içinde ne yapacağını bilerek, hataya düşmeden, kimseye eziyet etmeden düzenli yaşayan kimse, içinden kurtulamayacağı bir cehalet ve küfür karanlıklarına düşerek halk arasında gerekli yerini alamayan, onların güvencesini kazanamayan Allâh'ın gazabına uğrayan kimse gibi mi?

Düşündüğümüz zaman bu iki sınıfın bir olamayacağını anlarız. Bunlardan hangisini beğenirsek o sınıfa karışırız. Bilgili îmanlı olursak ilk sınıfı beğeniriz. Bilgisiz, îmansız olursak öteki sınıfı beğeniriz. Öyle ise, bilgili ve îmanlı olmaya çalışalım. Ama şunu hiç unutmayalım. Kur'âna uygun olmayan, temelde Kur'ânla ilgisi olmayan ilimler ne kadar çok olursa olsun, manevî yön veremiyorlarsa, ikinci sınıfta kalır.

Günümüzdeki yüksek tahsillilere bakalım. Öğrendikleri bilgiler kendisini Kur'ânla bağdaştırıyorsa, manevî yön veriyorsa Allâh'a îmanını sağlıyorsa, bütün zararlı olan şeylerden uzaktır. Hep yararlıdır.

Öğrendikleri bilgiler ne kadar çok olursa olsun, kendini Kur'âna bağlamıyor, manevî yön veremiyorsa, zararlı olanlardan uzak kalamaz. Böylelerinin kendilerini, içkiden, kumardan, fuhuştan, uygunsuz kazançtan başkalarının yararına olmayan tutumlardan kurtaramadıklarını görüyoruz. İlmi seviyesi ne olursa olsun, yine de zindanları kendilerine yorgan edinmişlerdir. Bu gibiler hakkında Rabbimiz şöyle buyuruyor.

"Yine böylece her beldede, -oralarda hile yapmaları için- kötülerin büyüklerini yaptık" Evet her beldede, her yerleşim mıntıkalarındaki insanların arasında -bu yerlerde hileler, kötülükler, zararlar yapmaları için- büyükler, ileri gelenler, söz sahipleri, idareciler, tahsilliler, profesörler yaptık. Yani cüz'i iradelerini bu yolda kullanmalarına izin verdik. İşte insanlar arasında zulmü yayanlar, huzursuzluğu körükleyenler, küçük ve büyük çatışmalara yol açanlar, bunlardır. Fakat bunlar:

"...Kendilerinden başkalarına hile yapamazlar da farkına bile varamazlar." buyrularak, bütün kötülükler, bir "HİLE" kelimesi, yani açık gözlülük, bilgiçlik ile ifade buyrulmuştur. Dikkat edilirse bu ileri gelenlerde aynı tutum görülür. Bilgiçlik taslarlar. İleri görüşlülük temposunun içindeler. Başkalarını hiçe sayarlar. Nihâyet bir bocalamaya sürüklenirler. Bu gibiler yüzünden nice insanlar, nice beldeler, nice milletler helak olur gider.

(Bu sûre 50. Bakara 212, 257. Âl-i Imran 14, 54. Maide 16, 100. Enfal 30. Hûd 24. Ra'd 16, 33. İbrâhîm 1. Nahl 76. Kasas 59. Sebe 34. Fâtır 19-22, 43. Zümer 9, 29. Ğafir 58. Hadid 9. Talak 11. Zuhruf 23. Mülk 22. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 124

وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّىٰ نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ
رُسُلُ اللَّهِ ۘ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ ۗ سَيُصِيبُ
الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا
كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾

Meâli:

"Kendilerine bir âyet geldiği zaman da: "Allâh'ın Peygamberlerine verilen şeylerin misli bize verilinceye kadar, kat'iyyen îman etmeyiz" dediler. Allâh Peygamberliğini vereceği yeri en iyi bilendir. Suç işleyenlere, yapmakta oldukları hileler sebebiyle yakında Allâh katında(n) bir alçalış ve şiddetli bir azab isabet edecektir."

İZAHI:

Mücadele devam ediyor. Geçen âyetteki Ekabirden biri olan Velid ibni Muğire, Peygamberimize:

- "Eğer Peygamberlik hak olsaydı, ben ona senden daha layık olurdum. Çünkü ben yaşça senden daha büyüğüm. Malca da senden daha çoğum" dedi. Yine Ekabirden biri olan Ebu Cehl de:

"Ona geldiği gibi bize de vahy gelmedikçe vallâhi O'na razı olmayız ve ebedi O'na uymayız" dedi. Zuhruf sûresinin 31. âyetini de okursak daha güzel anlaşılır. Sonra bu âyet nâzil oldu. Daha benzeri sözler söyleniyordu. Söylenenler şu noktada toplanıyordu:

"Kendilerine bir âyet geldiği zaman da: "Allâh'ın peygamberlerine verilen şeylerin misli bize verilinceye kadar, kat'iyyen îman etmeyiz" dediler. Bu ekabirin her biri kendisine de mucizeler, âyetler istiyordu. Çekememezliklerini iyice sergiliyorlar idi. Kendilerine verilen cevap şöyle oldu:

"...Allâh, Peygamberliğini vereceği yeri en iyi bilendir..." Bütün insanları kendisi yarattığına göre Peygamberliğe kimin ehil olduğunu, daha önceden kime taktir edildiğini hakkıyla bilen ve ona göre peygamberliğini istediğine verendir. Bu cahil hasetçi, Ekabirin bileceği şey değildir. Onlar şunu düşünsünler:

"...Suç işleyenlere, yapmakta oldukları hileler sebebiyle yakında Allâh katında bir alçalış ve şiddetli bir azab isabet edecektir"

Allâh'a karşı gelme, Peygambere cephe alma, küfürde ısrar etme, kâfirler yapageldikleri hileler, aldatmacalar, alaylar yüzünden en aşağı derecede bir alçalış, bir de değersizlik, bir çöküntüye uğrayacaklar. Bununla kalmayacaklar, hem de en şiddetli azaba çarpılacaklar. Dünyaları da âhiretleri de berbat olacak. Nitekim Ebu Cehl ve yardakçılarının bu fena akıbetleri fiilen dünyada görülmüştür. Âhirette ise elbette hak ettiklerini bulacaklardır.

(Bakara 13, 55. Âl-i Imran 183. Ra'd 31. İsrâ 90, 93. Mü'minun 47. Ankebut 47. Sebe 31. Feth 13. Müddesir 52. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 125

فَمَنْ يُرِدِ اللّٰهُ اَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْاِسْلَامِ ۚ وَمَنْ يُرِدْ اَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَاَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِى السَّمَآءِ ۭ كَذٰلِكَ يَجْعَلُ اللّٰهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿١٢٥﴾

Meâli:

"Artık kim ki kendisine Allâh hidâyet vermek isterse, onun göğsünü islama açar. Kim de kendisini saptırmak isterse, sanki göğe çıkacakmış gibi, göğsünü daracık büzük yapar. Böylece îman etmeyenlere karşı Allâh murdarlığı yakıştırır."

ÎZAHI:

Bu âyeti kerime ile insanları iki sınıf olarak vasıflandırdı:

a- Cüz'i iradesini iyi yönde kullanan kimseler, iyilikler içinde hoşlanarak, içi açılarak yaşar ve bu iyiliklerin sebebinin İslâm olduğunu anlar. Bu anlayışla içi daha da açılarak islamın bütün hükümlerine iştahla sarılır. Canla başla Allâh'a şükrederek bütün yaşamını sabır ve sevinçle sürdürür. İşte Allâh böyle kimsenin bu yolunu daha da açar.

b- Cüz'i iradesini kötüye kullanan kimse de kötülükler içinde bunalmaya başlar, bu bunalımı gidermek için daha bunaltıcı kötülüklerden medet umar, sigara içer, içki içer, kumar oynar... derken bunalımı daha da tırmanır gibi zorlaşır. Yani imkansızlaşır. Kalbi daralır, içi daralır, sıkışır, bunalır. Çoklarında intihara kadar gider. Onun için küfür diyarında daha da daraltır, iyice büzer. Zor duruma düşürür.

Böylece iradesini yanlış yolda kullanan kimseler, bütün hayatını murdar eder, kokuturlar. Çekilmez hale getirirler. Allâh da onları îman etmedikleri, kötülüğe müşteri çıktıkları için onların kendi beğendikleri pislikleri, murdarlıkları, fenalıkları başlarına geçirir.

(Âl-i Imran 119, 154. Araf 2. Tevbe 14, 15. Yunus 57. Hûd 12. Nahl 106. Taha 25. Hacc 46. Zümer 22. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 126

وَهٰذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا ۗ قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيَاتِ
لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾

Meâli:

"İşte bu da, dosdoğru olarak Rabbinin yoludur. Düşünen kavm için âyetleri tafsil etmişizdir."

Âyet: 127

لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٧﴾

Meâli:

"Rabbleri katında onlar için selam yurdu vardır. Ve o, yapmakta oldukları şeyler sebebiyle kendilerinin dostudur..."

İZAHLARI:

Geçen âyette belirtilen göğsü islama açılmış olanlara hitap edilerek İslâm:

"İşte bu da, dosdoğru olarak Rabbinin yoludur..." buyrulmuştur. İslâm, insanların muhtaç olduğu îman, ibadet, itikad, ahlak, hukuk, temizlik, dürüstlük, iyi geçinmek, aile münasebetleri, komşu münasebetleri, devlet–millet münasebetleri, asker-ordu, vatanı koruma vecibeleri, yabancı ülkelerle anlaşma, ticari işler, sınai işler, akla gelen her şey, zamanla meydana gelebilecek umulmadık şeyler ki bunlar dünya işleri, dünyada yapılması gereken şeyler olmakla beraber, aynı zamanda âhiret hazırlığıdır. Şu kısım işte bunlara işaret etmektedir:

"...Düşünen kavm için âyetlerimizi tafsil etmişizdir." Buyrularak dikkatimizi bütün âyetlere çekiyor, onları tetkik ederek geniş bilgi sahibi olmamızı istiyor. Geçen âyetlerde de belirtildiği gibi "TAFSİL" her yönüyle ayrı ayrı açıklamak anlamındadır. Burada "KAVM" kelimesine de dikkat etmeliyiz. Bir topluluk anlamına gelen bu kelime, bize toplu yaşamanın getirdiği mes'uliyetleri hatırlatıyor. Toplumun her ferdinin İslâmdan iyi yararlanması için islamı en iyi şekilde öğrenmesi, hayıtını ona göre ayarlaması gerektiğine işaret etmektedir. Bir müjde olarak:

"Rabblerinin katında onlar için selam yurdu vardır..." buyuruyor. Yani ebedi yaşayacakları her türlü nimetlerle dolu cennetleri vaad ediyor. Bu kazancın sebebini de şöyle açıklıyor:

"...Ve o yapmakta oldukları şeyler sebebiyle kendilerinin dostudur" İmanları, ibadetleri, islamın her hükmünü tatbik etmeleri dolayısıyla Allâh kendilerinin dostu, yakını, sevenidir. Burada "VELİ" kelimesi üzerinde de birazcık duralım. Müslümanlar arasında yaygın olan "EVLİYA" sözü 'veli'nin çoğuludur. "Veliler" demektir. Mü'minler Allâh'ın emir ve nehiylerine dikkatleri nisbetinde Allâh'a olan yakınlıklarını, dostluklarını "velilik"lerini artırırlar. İman eden her mü'min Allâh'ın "velisi"dir. Allâh da onun "velisi"dir. Yani dostudur. Bizim zannettiğimiz gibi "velilik" bazı kimselere mahsus değildir. Bu inanç çok yanlıştır. Ancak "veli" olan her mümin arasında amel farkları vardır. Kimi daha dikkatli, kimi de gevşek olur. Tabii ki daha dikkatli olanlar, Allâh'a daha da yakın olanlardır.. Bize düşen, Allâh'ın bütün emir ve nehiylerini dikkatle yerine getirmeye çalışmak ve tevbe istiğfara devam etmektir.

(Bu sûre 153. Bakara 142, 257. Fatiha 6, 7. Al-i Imrân 51, 68, 101. Maide 55, 56. Araf 196. Yunus 25, 62, 63. Ra'd 22, 24. Nahl 30. Hıcr 41. Meryem 36. Yasin 4, 61. Zuhruf 64. âyetlerini de okuyalım. Bilhassa bu sûrenin 153. âyetini de okuyalım.)

Âyet: 128

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ۚ يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ
الْإِنْسِ ۚ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ
وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَّلْتَ لَنَا ۚ قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ
فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۗ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٨﴾

Meâli:

"Onların hepsini toplayacağı gün de: "Ey cin gürûhu! İnsanlardan hep (dost) çoğalttınız" (der). İnsanlardan onların dostları da: "Ey Rabbimiz! Bir birimizden yararlandık. Bizim için tanıdığın süreye de eriştik" der. (Allâh da): "Allâh'ın diledikleri başka. Ateş, içinde ebedi kalacağınız yerinizdir" buyurur. Şüphesiz Rabbin, hakimdir, alimdir."

İZAHI:

Allâhu zülcelal, kıyâmet günü bütün insanları, cinleri, şeytanları hep bir araya toplayarak hesaba çekecek. İşte o zaman "cin" adı da verilen şeytanlara hitap ederek:

"...Ey cin gürûhu! İnsanlardan hep (dost) çoğalttınız..." (der) insanların peşine takıldınız, onları kandırdınız, aldattınız, hayli dostlar edindiniz, onları sapıttınız, sapıkları çoğalttınız. Gelin bakalım şimdi hep birden hesabınızı verin deyince:

"...İnsanlardan onların dostları da: "...Ey Rabbimiz! Birbirimizden yararlandık. Bizim için tanıdığın süreye de eriştik..." der." Şeytanlarla iyice dost olmuş yolunu sapıtmış olanlar, ümitleri kesilerek itiraftan başka çare bulamazlar. Biz şeytanlardan kötü yollarda yararlandık. Onlar da hilkatlerinin icabı olan başarılarla bizden faydalanmış oldular. Artık başka bir şey diyecek durumda değiliz derler. Allâh da:

"...Allâh'ın diledikleri başka. Ateş, içinde ebedi kalacağınız yerinizdir..." der, onların içinden îmanından ayrılmayıp da şeytanlara uyarak kötülüklere dalanları dilerse bağışlar. Fakat suçlarını îmansızlığa kadar götürenlerin yerlerinin ebediyen ateş olduğunu bildirir ve kendilerini cehenneme atar.

Habibim sen üzülme, merak etme. Rabbin "hakimdir" her hükmü yerli yerince verir. Hem de en uygun şekilde, kimsenin itiraz edemeyeceği tarzda verir. O'nun "Alîm" olduğunu da biliyorsun. O'nun bilmediği hiçbir şey yoktur. Her şeyi en iyi bilen de O'dur.

(Bu sûre 22. Âl-i Imran 151. Nisa 172. Araf 24, 179. Yunus 28, 45, 49. Nahl 29, 61. İsra 97. Hıcr 25. Kehf 47, 50. Meryem 68. Taha 102. Neml 83. Ankebût 68. Sebe 40. Zümer 32, 60, 72. Muhammed 12. Fussılet 24, 29. Nûh 4. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 129

وَكَذٰلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظّٰلِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿١٢٩﴾

Meâli:

"Böylece, kazanmakta oldukları şeyler sebebiyle zâlimlerin kimini kimine dost yaparız."

İZAHI:

Geçen âyette şeytanlarla insanlar arasındaki yararlanma yaklaşması üzerine, yerlerinin ateş olduğu belirtilmiş idi. Bu âyeti kerime ile de dostluklarının sebebi zikredilmektedir.

Şeytanlar da, şeytanlara uyanlar da "zâlimler" olarak zikredilmiştir. Bunların huyları birbirilerine uyduğu için, aralarında bir yaklaşma ve zulümde yardımlaşma hasıl oluyor. Böylece aralarında dostluk kuruluyor. Onların bu arzuları, Allâh tarafından kahren benimseniyor ve istekleri engellenmiyor. Nasıl olsa karşılığını görecekler. Aslında bunların arasındaki dostluk, birbirine musallat olmaktan, bela olmaktan başka bir şey değildir.

(Bakara 257. Âl-i Imran 175. Maide 51. Enfal 73. Tevbe 23. Casiye 19. Mümtehıne 9. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 130

يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ
عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا ۚ قَالُوا شَهِدْنَا
عَلَىٰ أَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ
أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿١٣٠﴾

Meâli:

"Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden âyetlerimi size anlatacak ve bu gününüzle karşılaşmanızı size duyuracak peygamberler gelmedi mi? "Kendi aleyhimize şahid olduk" dediler. Dünya hayatı onları da aldattı ve kendi aleyhlerine –hakikaten kâfirler olduklarına– kendileri şahid oldular."

İZAHI:

Kıyâmet günü gelince bütün cin ve insanları huzuruna toplayarak -Allâh kendisi bildiği halde- size benim âyetlerimi anlatacak, tebliğ edecek peygamberler gelmedi mi? Bu acıklı karşılaşma gününü size haber vererek korkutacak birisini görmediniz mi?

Sizi dünya hayatı aldatıp kendine bağlamış, âhireti unutturmuş, şimdi artık kendiniz, kendi aleyhinize şahidlik yapıyorsunuz. Kâfirler olduğunuzu her halinizle ikrar ediyorsunuz.

Burada cinler ve insanlara birlikte hitap ederek, size Peygamber gelmedi mi? Sorusundan, cinlerin de kendilerinden peygamberleri var mıydı? Sorusu akla gelir. Vardı diyenler var ise de, doğru olan yoktur. İnsanlara gelen peygamberler, cinlere de tebliğat yapmıştır. Onlar, her zaman insanların arasında olduğu için tebliğden haberleri vardır.

(Âl-i Imran 185. Araf 51. Tevbe 70. Hıcr 11. Nûr 24. Kasas 46. Lokman 33. Secde 3. Fâtır 5. Yasin 30, 46, 65. Zümer 71. Ğafir 22, 50. Zuhruf 7. Casiye 35. Hadid 20. Mülk 8. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 131

ذٰلِكَ اَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرٰى بِظُلْمٍ وَّاَهْلُهَا غٰفِلُونَ ﴿١٣١﴾

Meâli:

"Bu, şüphesiz ki senin Rabbin -ahalisi gafiller iken- beldeleri helak edici olmamasıdır."

Âyet: 132

وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٢﴾

Meâli:

"Yaptıklarından dolayı her birinin dereceleri vardır. Senin rabbin yaptıkları şeylerden gafil de değildir."

İZAHLARI:

Dünya ve âhiret, insanlar ve cinlerle şeytanlar hakkında bilgi verdikten sonra kendisine devamlı âyetler indirdiği peygamberimize hitap ederek:

"Bu, şüphesiz ki senin Rabbin -ahalisi gafiller iken- beldeleri helak edici olmamasıdır." buyurulmuştur. Yani lütfü kereminden peygamberler göndermeden, gerekli tebliğler ve uyarılar yapmadan, halkın peygamberlere davranışlarını görmeden asla helak edici değildir. Nitekim bir çok peygamberler göndermiş ve insanların isyanları sonunda bel-

deler helak edilmiştir. Bunların her birinin durumu aynı olmadığı için farklı karşılıklar verilmiştir. Bunu şöyle ifade buyurmaktadır.

"Yaptıklarından dolayı her birinin dereceleri vardır..." Yani, gerek cinler ve gerekse insanlar, îman edenler ve etmeyenler, aşırı ileri gidenler, aşırı geri kalanlar, aralarında farklar bulunan bunların hak ettikleri karşılıklar da farklıdır. Her biri neyi hak ettiyse onu bulmuşlardır. Onun için:

"...Senin rabbin yaptıkları şeylerden gafil de değildir." buyurmuştur. Onların yaptıkları en ince noktalarına kadar bilinmektedir. Asla gafil de değildir.

(Bakara 74, 85, 140, 144, 149. Âl-i Imran 99. Hûd 102, 117, 123. İbrâhîm 42. Neml 93. Kasas 59. Kehf 59. Ahkaf 18, 19. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 133

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ ۖ اِنْ يَشَاْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاۤءُ كَمَآ اَنْشَاَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةِ قَوْمٍ اٰخَرِينَ ﴿١٣٣﴾

Meâli:

"Halbuki Rabbin zengindir. Rahmet sahibidir. Sizi başka başka bir kavmin zürriyetinden yarattığı gibi, sizi giderir, sizden sonra dileyeceğini yerinize kor."

Âyet: 134

اِنَّ مَا تُوعَدُونَ لَاٰتٍ ۙ وَمَآ اَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣٤﴾

Meâli:

"Şüphesiz vaad olunduğunuz şeyler, elbette gelicidir. Siz, acze de düşürenler değilsiniz."

İZAHLARI:

Rasûlüm! O şeytanlar ve şeytanlara uyan insanlar ve cinler yaptıkları îmansızlıkların, bu îmansızlıktan ileri gelen zulümlerin cezalarını dereceler halinde görecekler. Senin Rabbinin bunlara gücü yeter. Onlar bana inanmadıkları gibi benim gücüme de inanmazlar. Hep kendilerini

güçlü, varlıklı görürler. Halbuki gücünü de varlıklarını da ben verdim. Bunu da bilmezler:

"Halbuki Rabbin zengindir. Rahmet sahibidir..." onların kendileri de varlıkları da kısa bir müddet sonra yerlerini başkalarına terk edecek.

"...Sizi başka başka bir kavmin zürriyetinden yarattığı gibi, sizi giderir, sizden sonra dileyeceğini yerinize kor." İşte Rabbin bu kadar güçlü, bu kadar zengin. İyi bilin ki:

"...Şüphesiz vaad olunduğunuz şeyler, elbette gelicidir. Siz, acze de düşürenler değilsiniz." Allâh size neleri vaad etti ise kesinlikle onlar sizi bulacaktır. Hiçbir sûrette Allâh'ı acze düşürüp başınıza gelenleri engelleyemezsiniz, durduramazsınız. Kendiniz kendi acizliğinizi bilmiyorsunuz.

(Âl-i Imran 97. Nisa 133. Tevbe 2, 3. Yunus 53, 68. Hûd 20, 33. Enbiya 103, 109. İbrâhîm 8, 19. Hacc 64. Neml 40. Ankebut 6, 22. Lokman 12, 26. Fâtır 15, 16. Yasin 63. Sâd 53. Nur 57. Zümer 7, 51. Muhammed 38. Zariyat 5. Hadîd 24. Mümtehine 6. Teğabün 6. Cin 12, 25. Murselât 7. Bakara 267. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 135

قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنِّى عَامِلٌ ۚ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ۙ
مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ ۗ اِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظّٰلِمُونَ ﴿١٣٥﴾

Meâli:

"(Rasulüm) "Ey kavmim! Yapabileceğinizi yapın. Elbette ben âmilim. Artık yurdun kimin lehine olacağını ileride bileceksiniz. Şüphesiz ki, zâlimler kurtulamayacaklar." de."

İZAHI:

Habibim! Görüyorsun bu müşrikler, inatlarında duruyorlar, neye saplanmışlarsa onu yapıyorlar. Onlara:

"Ey kavmim! Yapabileceğinizi yapın. Elbette ben âmilim..." de. Ey kâfirler, müşrikler, münafıklar: Yerinizden, tutumunuzdan, inadınızdan ayrılmayın. Yerinizde sayın. Elinizden geleni yapın. Ben de âmilim. Yapıcıyım. Tebliğatımı, irşadımı, dine davetimi yapıyorum. Bunu bırakmamı beklemeyin. Bakalım:

"...Artık yurdun kimin lehine olacağını ileride bileceksiniz..." bu dünya yurdunun, bu yaşama yerinin kimin elinde kalacağını, kimin malı olacağı şu anda bilinmese de ileride bileceksiniz. Çünkü usül kaide, Enbiya sûresinin 105. âyetinde belirtildiği gibi: Yeryüzüne Salih kimseler varis olur. Siz Salih olmadığınıza göre bu çok sevdiğiniz, çok önem verdiğiniz dünya yurdu elinizden er-geç çıkacaktır. Âhiret yurdunda da yerinizi göreceksiniz. Şunu da iyi bilin:

"...Şüphesiz ki zâlimler kurtulamayacaklar." Küfür, şirk, nifak yoluyla zulme devam edenler, zulümden beter olan ardı arası kesilmeyecek cezadan kurtulamayacaklar, boş yere umdukları saltanata da asla kavuşamayacaklar.

Her devirde böyle olduğu gibi, dikkat edelim bu devirde de her nere bakarsak, aynı olduğunu görürüz. Âhirete inanmayan kâfirler orayı hiç düşünmeden bütün güçleriyle dünyaya sarılıyorlar. Her şeyleri menfaatlerine dayanıyor. İslâm düşmanlıkları işte buradan kaynaklanıyor. Onlar yapabildiklerini, ellerinden geleni yapsınlar. Biz de Allâh yolunda yapabildiğimizi yapalım, tedbirlerimizi alalım. Peygamberimizin sünnetlerini en ince noktalarına kadar tatbike çalışalım. Pek çok âyetlerden bir kısmını buraya alalım.

(Âl-i Imran 137. Bu sûre 11, 21. Araf 84, 86, 103, 128. Yunus 17, 28, 39, 73. Hûd 93, 121. Yusuf 23, 109. Ra'd 22, 24, 35, 42. Nahl 36. Neml 14, 51, 52, 69. Rûm 9. Yasin 67. Zümer 39. Mü'minun 1, 117. Kasas 37, 40, 82.)

Âyet: 136

وَجَعَلُوا لِلّٰهِ مِمَّا ذَرَاَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْاَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هٰذَا لِلّٰهِ بِزَعْمِهِمْ وَهٰذَا لِشُرَكَآئِنَا ۖ فَمَا كَانَ لِشُرَكَآئِهِمْ فَلَا يَصِلُ اِلَى اللّٰهِ ۖ وَمَا كَانَ لِلّٰهِ فَهُوَ يَصِلُ اِلٰى شُرَكَآئِهِمْ ۗ سَآءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿١٣٦﴾

Meâli:

"Allâh niçin, O'nun yarattığı ekin ve hayvanlardan bir pay ayırdılar da, kendi kanaatlarınca: "şu Allâh'ın, bu da ortaklarımı-

zın. Ve ortakları için olan, Allâh'a ulaşmaz. Ama Allâh için olan, işte o ortaklarına ulaşır" dediler. Hükmettikleri şey ne de çirkindir."

İZAHI:

Müşriklerin dine, îmana, akla, fikre aykırı olan cahilliklerinden bir kısmı bu ve gelecek âyetlerde –bizim ibret almamız için– beyan ediliyor. Bunlardan bir örnek:

Müşrikler, Allâh'ın yarattığı zirai mahsullerden ve ehli hayvanlardan iki pay ayırarak, biri Allâh'ın diğeri de putların olduğunu söylerler. Allâh'a ayırdıklarını misafirlere, fakirlere, zaruri ihtiyaçlara harcarlar. Putlara ayırdıklarını da putların tamiri, bakımı, bekçiliği, yeni put yapımı gibi yerlere sarf ederlerdi. Putların payı biterse, Allâh'ın hissesinden alarak putlara harcarlar. Fakat Allâh'ın hissesi biterse, putlarınkinden almazlardı. Böylece, putlara daha fazla önem verirlerdi. Haddi zatında, harcadıkları bu malların hepsini de Allâh yaratmıştı. Burada dikkat edilecek nokta, şirk yoluyla putlara önem verilerek Allâh'ı unutturmaktır. O'nu ikinci dereceye alarak, O'na yönelmeyi engellemek ve dolayısıyla O'nun emir ve nehiylerini, putlar adına kendi ellerine almaktır. Kendi görüş ve arzularını, putları kalkan ederek yerine getirmektir. Bu tarz oyunlar, tarihin her devrinde ve dünyanın her yerinde yapılagelmiştir. Dikkat edersek devrimizde de aynıdır. Putlara, anıtlara para harcarken hiç kısılmaz, ibadet yerlerine ise hiç yanaşılmaz. Fuzuli yerlere alabildiğine israflar yapılırken, lüzumlu yerlere kolay kolay yanaşılmaz. Ne çirkin bir anlayış. Ne çarpık bir görüş, ne bozuk bir düzen?

(Araf 138. Nahl 56. Şuarâ 71. Ankebut 17, 25. Saffat 95. Zümer 3. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 137

وَكَذٰلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ اَوْلَادِهِمْ شُرَكَآؤُهُمْ لِيُرْدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ ۖ وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٧﴾

Meâli:

"Ve böylece, kendilerinin ortakları, onları helak etmeleri ve onlara dinlerini karıştırmaları için müşriklerden çoğuna çocuklarını

öldürmeyi hoş gösterdi. Eğer Allâh dileseydi onu yapamazlardı. Artık onları iftira ettikleri şeylerle birlikte bırak."

İZAHI:

Müşriklerin, Allâh'la putlarına hisse bölüştürdükleri gibi, bir beyinsizlikleri de çocuklarını öldürmeleridir.

Putlar adına sözü ellerinde tutan kâfirler, tam şeytanlar, halkı bir çok yönden sapıttıkları gibi öz evlatlarını da öldürecek kadar şaşırtmışlar ve bu şen'i cinâyetleri hoş göstermişlerdir. Halbuki bu onların kendilerinin helakından başka bir şey değildir. Soylarının düşmanlığı demek, kendilerinin tükenmeleri demektir. Bunu bir de din adına yapmaları, dinlerini bozup karıştırmaları demektir.

Devrimizdeki doğum kontrolü de bunun tam bir benzeridir. Nesil düşmanlığından başka bir şey olmayan bu aile planlaması, doğum kontrolü denilen teşebbüslerin başka hiçbir anlamı yoktur. Düpedüz nesil düşmanlığıdır. Bizim çoğaldığımızı istemeyen düşmanlarımız, daha önce dinsizleştirdikleri ve ellerine geniş bir selahiyet verdikleri kimseler vasıtasıyla nüfusumuzu köreltmeye çalışıyorlar. Artık bu şen'i oyunu iyi anlamalıyız.

Eğer Allâh dileseydi de diğer hayvanlar gibi yapsaydı bu cinâyetleri işleyemezlerdi. Bunlar hayvanlardan daha beyinsizler ki onların yapmadıklarını yapıyorlar. Bunlar nasıl olsa maksatlarına ulaşamayacaklar. İçine düştükleri musibetlerden kurtulamayacaklar. Bırak onları yalanları, iftiralarıyla boğulsunlar gitsinler.

(Bu sûre 43, 151. Nahl 63. İsra 31. Al-i Imran 14. Ankebût 38. Ğafir 37. Mümtehine 12. Tekvir 8, 9. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 138

وَقَالُوا هٰذِهٖٓ اَنْعَامٌ وَّحَرْثٌ حِجْرٌ لَّا يَطْعَمُهَآ اِلَّا مَنْ نَّشَآءُ بِزَعْمِهِمْ وَاَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُوْرُهَا وَاَنْعَامٌ لَّا يَذْكُرُوْنَ اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهَا افْتِرَآءً عَلَيْهِ ۭ سَيَجْزِيْهِمْ بِمَا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ﴿١٣٨﴾

Meâli:

"Onlar kanaatlarıyla: "Bunlar, dileyeceğimiz kimselerden başkalarının yiyemeyeceği, yasak hayvanlar ve ekinlerdir. Sırtları ya-

saklanmış hayvanlar da vardır. Ona iftira ederek üzerine Allâh'ın ismini anmayacakları hayvanlar da vardır" dediler. İftira etmekte oldukları şeyler sebebiyle (Allâh) onları yakında cezalandıracak."

İZAHI:

Müşriklerin uydurma ve iftira örneklerinden biri daha. Bu kere hayvanları ve zirai mahsulleri üçe böldüler.

a- **"Bunlar, dileyeceğimiz kimselerden başkalarının yiyemeyeceği yasak hayvanlar ve ekinlerdir..."** Putları için ayırdıkları develer, sığırlar ve koyunlar ile zirai mahsuller ki bunlardan kime izin verirler ise, onlar yiyebilir. Kadınlara izin yok. Onlar yiyemezler. İzin verdikleri arasında daha çok putların hizmetçileri, o hizmetçilerin idarecileri. Bu hizmet işlerini elinde tutan ağalardır. Putlar adına bir takım yeyici gurup...

b- **"Sırtları yasaklanmış hayvanlar da vardır..."** geçen Maide sûresinin 103. âyetinde adı geçen Bahire, Saibe ve Hâm'dır. O âyeti okuyalım. Bu hayvanlara binilmez, yük vurulmaz, başı boş yaşarlar. Yine de söz sahibi ağalar, bir yolunu bulur kendi yararlarına çevirirler.

c- **"...Ona iftira ederek üzerine Allâh'ın ismini anmayacakları hayvanlar da vardır..."** Bir takım hayvanları, putlara kurban olarak ayırırlar, onları keserken yalnız putlarının adını anarlar, Allâh'ın adını kat'iyyen anmazlar. Allâh'a karşı en ağır olan iftira da budur. İnsanları Allâh'tan iyice soğutmak, uzaklaştırmak, onların yönünü iyice putlara çevirmek sûretiyle Allâh'ı unutturup putlar adına kendi hükümlerini yürütmektir. Devrimizdeki demokrasi veya şu bu adına kendi hükümlerini yürütenler gibi. Bunların karşılıksız kalmayacağını hatırlatan Allâh: **" ...iftira etmekte oldukları şeyler sebebiyle (Allâh) onları yakında cezalandıracak."** buyurmuştur. Yakinen bilindiği gibi bu tip kimseler, ellerindeki bu zulüm selahiyyetini devamlı tutamıyorlar. Ya kendileri gibi birilerine kaptırıyorlar veya ölümle bu iş sona eriyor. "ölüm" deyipte geçivermeyelim. Asıl olacak şeyler orada başlıyacak, sonu gelmiyecek olan acılı, sancılı, bunalımlı, yakıcı kurtulması mümkün olmayan cezalar sürüp gidecek... Böyle akıllılar marifetlerine devamla:

Âyet: 139

وَقَالُوا مَا فِى بُطُونِ هٰذِهِ الْاَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ
عَلٰى اَزْوَاجِنَا ۚ وَاِنْ يَكُنْ مَيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ ۚ سَيَجْزِيهِمْ
وَصْفَهُمْ ۚ اِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾

Meâli:

""Şu hayvanların karınlarında bulunanlar da yalnız erkeklerimizindir. Kadın eşlerimize haramdır. Eğer ölü olursa, onlar da bunda ortaktırlar." dediler. (Allâh) onların vasıfları ile kendilerini yakında cezalandıracaktır. Şüphesiz o, hakimdir, alimdir."

İZAHI:

Al sana bir yenisi daha. Hayvan karnındaki yavrunun geleceği. Geçen âyette de belirttiğimiz Maide sûresinin 103. âyetinde adı geçen Bahire ve Saibe. Bu iki dişi devenin karnında bulunan dorumların geleceği hakkında üç hükümleri var:

a- Dorum erkek doğarsa, bu yalnız erkeklerindir. Kadınlar bundan yararlanamazlar. Müşriklerin kadın anlayışı bu.

b- Dorum dişi doğarsa, üremeye bırakılır. Anası gibi putların malı olur. Yine müşrik ağalarının keyfine kalır.

c- Dorum ölü doğarsa, buna kadınlar da iştirak edebilir. Bu ölü doğan mundar deve yavrusunun etini erkek ve kadınlar beraber ortak yerler. Kadınlara bu kadarcık lütufta bulunurlar bu kâfirler.

Kâfirlerin bu vasıfları yaparak deve karnındaki dorumlar hakkında verdikleri hükümden dolayı, Allâh elbette onları cezalandıracak.

Şüphesiz Allâh, hakimdir. Verdiği hükmü çok yerinde ve isabetle verir. Alimdir. Her şeyi en ince teferruatına varıncaya kadar bilendir.

Âyet: 140

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا اَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا
مَا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ افْتِرَاءً عَلَى اللّٰهِ ۚ قَدْ ضَلُّوا وَمَا

كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾

Meâli:

"Bilgisizlikle beyinsizce çocuklarını öldürenler ve Allâh'ın kendilerini rızıklandırdığı şeyleri –Allâh'a karşı iftira olarak– haram edenler kesin zarar etmiştir. Sapıtmışlardır. Hidâyete erişenler de olmadılar."

ÎZAHI:

Müşriklerin rezaletlerini iki ana noktada belirterek sapıklıklarını ve hüsranlarını açıklıyor:

a- Kız çocuklarını diri diri acımasızca toprağa gömen müşrikler elbette büyük hüsrandalar. Allâhu Teâlânın kendilerine ihsan ettiği yavrulara karşı bütün şefkatlerini atarak bu büyük ve değerli emanetlere hıyanetlik yapmaları, hiçbir aklın asla kabul etmeyeceği en büyük cinâyettir. Bu kadar vahşileşen kâfirler, neler yapmaz? Tarihin bütün devrelerinde hangi zulümden geri kalmışlar ki hüsrana uğramasınlar.

b- Allâh'ın kendilerine lütfettiği hayvanları ve zirai mahsüllerin bir kısmını putlara ayırarak onu insanlara haram etmeleri de yine akılla bağdaşan bir şey değil. Zırvanın tam kendisi demekten başka ne olabilir? Allâh'a karşı yapılan iftiranın ta kendisi olan bu uydurmaları da yine onların beyinsizliklerine delalet eder.

Artık bu beyinsizlerin sapıklıkları, hiçbir yorumla kabul edilemez. Devrimizde de böyle beyinsizler vardır. Doğumu önlemeye çalışanların bunlardan farkı ne? İnsan şeklindeki madenlere, ahlak bozucu yerlere, fuhuş hanelere, kumar hanelere, içki yerlerine harcamaların bunlardan farkı ne? Her devirde beyinsiz ve bilgisizler olmuştur ve olacaktır. Bize düşen bunlara kapılmamaktır. Hatta onları uyarmaktır.

Âyet: 141

وَهُوَ الَّذِيٓ أَنشَأَ جَنَّٰتٍ مَّعْرُوشَٰتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَٰتٍ وَٱلنَّخْلَ وَٱلزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أُكُلُهُۥ وَٱلزَّيْتُونَ وَٱلرُّمَّانَ مُتَشَٰبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَٰبِهٍ ۚ كُلُوا۟ مِن ثَمَرِهِۦٓ إِذَآ أَثْمَرَ وَءَاتُوا۟ حَقَّهُۥ يَوْمَ حَصَادِهِۦ ۖ وَلَا تُسْرِفُوٓا۟ ۚ

إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٤١﴾

Meâli:

"Benzeşen ve benzeşmeyen Nar ile Zeytun ve yenmesi değişik sebze ve hurma ağaçları, asmalı ve asmasız bahçeleri yetiştiren de odur. Meyve verdiği zaman, meyvesinden yiyin. Toplandığı gün hakkını da verin. İsraf da etmeyin. Şüphesiz O, israf edenleri sevmez."

Âyet: 142

وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا ۚ كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٤٢﴾

Meâli:

"Hayvanlardan yük taşıyanı ve küçük baş olanı (yaratan) da O'dur. Allâh'ın rızık olarak verdiği şeylerden yiyin. Şeytanın adımlarına da uymayın. Muhakkak o, size açık bir düşmandır."

İZAHLARI:

Mü'min, kâfir bütün insanların dikkatini bitkilere ve hayvanlara çevirerek kendi kudretini düşünmelerini, yararlandıkları bu mahlûkâtın incelikleri üzerinde durarak kendine îman etmeleri ve şükretmeleri gerektiğini hatırlatmıştır.

Bitkilere bakıldığı zaman, yerde yayılan kısa ömürlü otlar, sebzeler, ekinler, yukarı yükselen uzun ömürlü, meyveli, meyvesiz ağaçlar. Bu ağaçların bazıları üzüm, sarmaşık gibi asmalı, diğer ağaçlar gibi asmasız. Birbirine benzeyen, benzemeyen, şekilleri yaprakları benzeyenler. Çam ile kavak gibi yaprakları hiç benzemeyen, zeytin ile nar gibi meyveleri benzemeyen yenildiği zaman kimi tatlı, kimi mayhoş, değişik tatlarda olan meyveler... Saymakla bitmeyecek kadar meyveler ve sebzeler...

Allâh'ımız bize "yiyin" buyuruyor. Bize verdiği iştah ile gıda maddelerine verdiği lezzetleri bir araya getirerek yine kudretini gösteriyor. Tabii görebilene, düşünebilene. İştah olur yenecek şeyler olmazsa, yenecek şeyler olur iştah olmazsa neye yarar. İştahı veren de Allâh, gıdaları veren de Allâh...

"Toplandığı gün hakkını da verin..." buyurarak yoksulları da düşünmemizi emrediyor. Meyveler, sebzeler, ekinlerin de zekatını vermemizi emrediyor. Bunların onda birinin zekat olarak fakirlere verilmesi

de farz ediliyor. Hububat ve meyvelerin zekatı hakkındaki bilgileri fıkıh kitaplarından öğrenelim. Uzun süreceği için bu kadarla iktifa edelim.

"...İsraf etmeyin. Şüphesiz o, israf edenleri sevmez" buyurmasıyla bizi döküp saçmaktan, telef etmek ve boşa götürmekten, sürüp savurmaktan men ediyor. Bol olsa da, çok olsa da israf etmemeye dikkat etmemiz gerekir. Aksi halde haram işlemiş oluruz.

Hayvanları da hatırlatarak iki kısımda hulasa ediyor:

a- "hamule" denilen deve, at, eşek, katır gibi yük taşıyan ve diğer sığır, camız gibi tarla süren büyük baş hayvanları hatırlatıyor. Bunlardan pek çok yönüyle yararlandığımızı, bunların yaratılışı üzerinde düşündüğümüz zaman, yine bunları yaratan Allâh'a teslim olma duygusu ile karşı karşıya kalırız.

b- "Ferşen" denilen koyun, keçi gibi küçük baş hayvanları hatırlatıyor. Bunların kendileri küçük olmasına rağmen sayılarının çoğalması mümkün olan ve etleri, sütleri ve yünlerinden yararlanılması bol olan hayvanlardır. İnsanların bu hayvanlara da çok ihtiyacı vardır. Şunu da hatırlayalım. Devrimizde yük taşıyan hayvanların yerini alan, toprak işlerinde çalışan hayvanların yerini alan makineler çoğaldı ama, küçük baş hayvanların yerini alacak bir icad imkansızdır. Gerçi icatları düşündüğümüz zaman yine Allâh'a varıyoruz. O icatları yapanları yaratan yine Allâh, o madenleri yaratan yine Allâh. Yine O'na boyun eğmek zorundayız.

"...Şeytanın adımlarına da uymayın. Muhakkak o, size açık bir düşmandır" buyurmasıyla da, Allâh'ın verdiği nimetleri görünce azı vermememizi küfre sapmamamızı, şirke kaçmamamızı, ahlaksızlığa yakalanmamamızı emrediyor. Bunların temelinde de şeytanın rolünü hatırlatıyor.

"Adımlarına" kelimesi çok önemlidir. Her fenalığa birden gidilmez. Yavaş yavaş, adım adım, bir şeyden sonra bir şeye aldanarak, saplanarak gidilir. Çocukluk çağında başlayan adımlar, ilerledikçe şeytanın tuzağına varır. Bir örnek verecek olursak, küçük yaşta bir kız çocuğunun başı açılır, giyimi de ona göre yakıştırılır, büyüdükçe, süsleme ve şımarma da gelişir. Bazı akıntılara kaymaya başlar. Arkadaş edinmeleri, arkadaş değiştirmeleri derken karakterini tamamen kaybeder. Yuva kurma şansını yitirir. Kursa da yuvasına da sarılamaz, derken bugünkü çokça gördüğümüz süprüntüler meydana gelir. İşte bunları bu hale getiren şeytanın adımlarıdır. Yalnız kadınlar mı? Erkekleri düşündüğümüzde de aynı adımları, çeşitleriyle görürüz. Bu şeytan adımlarının bitmeyeceğini de hesaba alırsak, geçmiş devirlerdeki batıp giden milletlerin sadece

kendilerini koruyamayan taş yığınlarını görürüz. Bizim de onlar gibi olmamamız için şu elimizdeki Kur'ân'a iyi sarılmalıyız.

(Bakara 22, 168. Araf 31, 57. İbrâhîm 32. Ra'd 3, 4. Nahl 5-11, 65-69. Taha 53, 54. Mü'minûn 18-22. Nûr 21. Furkan 67. Yasin 33-35, 71-73. Ğafir 79, 80. Şuara 148. Kaf 9-11. Abese 25-32 âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 143

ثَمَانِيَةَ اَزْوَاجٍ ۚ مِنَ الضَّاْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ ۗ قُلْ
آلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ اَمِ الْاُنْثَيَيْنِ اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ اَرْحَامُ
الْاُنْثَيَيْنِ ۗ نَبِّئُونِى بِعِلْمٍ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٣﴾

Meâli:

"Sekiz eş... Koyundan iki, keçiden de iki. (Rasulüm) "İki erkeği mi haram etti. Yahut iki dişiyi mi? Yoksa iki dişinin rahimlerinin üzerini kapladığını mı? Eğer doğrular iseniz, bana bilgi ile haber verin" de."

Âyet: 144

وَمِنَ الْاِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ ۗ قُلْ آلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ اَمِ
الْاُنْثَيَيْنِ اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ اَرْحَامُ الْاُنْثَيَيْنِ ۗ اَمْ كُنْتُمْ
شُهَدَآءَ اِذْ وَصّٰيكُمُ اللّٰهُ بِهٰذَا ۚ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى
اللّٰهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى
الْقَوْمَ الظّٰلِمِينَ ﴿١٤٤﴾

Meâli:

"Deveden de iki, sığırdan da iki. (Rasulüm) "iki erkeği mi haram etti, yahut iki dişiyi mi? Yoksa iki dişinin rahimlerinin üzerini kapladığını mı? Yoksa Allâh bunu size tavsiye ettiği zaman şahitler miydiniz?" de. Artık bilgisizce insanları saptırmak için Allâh'a karşı

yalan iftira eden kimseden daha zâlim kimdir? Şüphesiz Allâh, zâlimler gürûhuna hidâyet etmez."

ÎZAHLARI:

Bu âyetler, geçen âyetteki 'Hamûle' ile 'Ferşi' sekiz kısımda açıklıyor. Çünkü hamule, ya deve ya da sığır. Ferş de, ya koyun ya da keçi. Bu dört kısım ya erkek ya da dişidir. Dört erkek, dört de dişi olursa sekiz eder.

Allâhu Teâlâ Peygamber Efendimize, onları haptedecek (susturacak) şu soruyu yöneltmesini emretti:

"...Erkeği mi haram etti? Yahud dişiyi mi? Yoksa iki dişinin rahimlerinin üzerini kapladığını mı?" Yani Allâh'ın haram ettiği erkekler mi? Yoksa dişiler mi? Veya dişilerin rahimlerinde bulunan yavruları mı? Bunların hangisini haram etti.

"...Eğer doğrular iseniz, bana bilgi ile haber verin." Hakikaten bu iddialarınızda yalanınız yoksa doğru kimseler iseniz, bana tam delile dayanan bilgi ile haber verin. Veremezsiniz. Çünkü baştan sona hep yalan uydurmuşsunuz. Allâh böyle bir haram yapmamıştır.

Bu sorular karşısında şaşıran müşrikler, verecek bir cevap bulamadılar. Çünkü erkeğin haram olduğunu kabul etseler, dişilere sözleri geçmeyecek. Diğerleri de böyle. Sınıfın birini kabul etseler diğerleri yanlış olacak. Hepsini kabul etseler. Bu da imkansız. Elhasılı bocaladılar, kaldılar. Koyunla keçi hakkındaki sorudan sonra aynı soru, deve ile sığır hakkında da tekrarlandı. Burada da sustular. Bir soru daha:

"..."Yoksa Allâh size tavsiye ettiği zaman şahitler miydiniz?" bu emrin Allâh tarafından verildiğini iddia eden sizler, Allâh bu emri verirken sizler O'nun yanında şahitlik mi yapıyordunuz? Allâh onların hepsini insanların aralarında bir fark olmadan hepsinin yararlanması için yaratmıştır. Bu husus, geçen 142, 143. âyetlerde ve onlarla ilgili olan âyetlerde belirtilmiştir.

Âyet: 145

قُلْ لَآ اَجِدُ فِى مَآ اُوحِىَ اِلَىَّ مُحَرَّمًا عَلٰى طَاعِمٍ يَطْعَمُهٗٓ
اِلَّآ اَنْ يَكُونَ مَيْتَةً اَوْ دَمًا مَسْفُوحًا اَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَاِنَّهٗ

رِجْسٌ اَوْ فِسْقًا اُهِلَّ لِغَيْرِ اللّٰهِ بِهٖ ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ
وَلَا عَادٍ فَاِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٥﴾

Meâli:

"(Rasulüm) "Bana vahy olunanlar içinde, ölü veya akıtılmış kan veya domuz eti -çünkü o şüphesiz bir murdardır- veya Allâh'tan başkası için anılmış bir fısk olmasından başka bir yiyenin yiyeceği üzerine haram hükmü verilmiş yoktur. Kim de taşkınlık yapmaksızın haddi aşmadan mecbur kalırsa artık senin rabbin muhakkak çok mağfiret edici rahimdir" de."

ÎZAHI:

Habibim! Söyle onlara, bana vahyolunanlar arasında sizin anlattığınız haramlar yoktur. Ancak ölmüş hayvan, akıtılmış kan, domuz eti ki aslında murdardır. Veya Allâh'tan başkaları, putlar ve sâireler için onların adı anılarak kesilen ve fısk olan, Allâh'ın emrine aykırı olanlar haramdır. Bunun dışında sizin haram ettiğiniz şeyler haram değildir. Bana böyle bir şey vahyolunmadı.

Ancak, aç kalan ve ölüm tehlikesiyle karşılaşan bir kimsenin zaruri olarak ölmeyecek kadar yemesi caizdir. Allâh merhametlidir. Çok mağfiret edicidir.

(Bakara 173. Maide 3. Nahl 115, 116. âyetleri de okuyalım)

Âyet: 146

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِى ظُفُرٍ ۚ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ
حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا اِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا اَوِ الْحَوَايَا
اَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ۭ ذٰلِكَ جَزَيْنٰهُمْ بِبَغْيِهِمْ ۡ
وَاِنَّا لَصٰدِقُونَ ﴿١٤٦﴾

Meâli:

"Yahudi olanlara da her tırnaklıyı haram ettik. Sığır ve koyundan olan yağlarını da onlara haram ettik. Ancak sırtlarının veya

bağırsakların taşıdığı veya kemiğe karışanlar başka. Bu taşkınlıkları sebebiyle kendilerini cezalandırmamızdır. Şüphesiz biz, elbette doğrularız."

İZAHI:

Yahudiler, kendi kafalarından yürümeye alışkın bir millettir. Böyle olduklarından kendileri şu yenir, şu yenmez gibi hükümler ihdas etmişler. Bu ihdaslarından olmak üzere tırnakları birbirinden ayrı çatal olmayan tırnaklıların etlerini kendilerine haram etmişlerdir. Bu tırnaklılar üzerinde ulemanın çok çeşitli görüşleri var ise de hulasa şöyledir: deve, kaz, ördek gibi tırnakları birbiriyle zarla veya doğrudan bağlı olanları kendilerine haram etmişler. Allâh da faili mutlak olduğu için "haram" ettik buyurmuştur.

Sığır, manda gibi etlerini yedikleri hayvanlara gelince onların da yağlarını kendilerine haram etmişler. Ancak sırtlarındaki etle karışmış işkembe ve bağırsaklara karışmış ayırması zor olan ve kemiklere karışmış olanları istisna etmişler ve yemelerini caiz görmüşler.

İşte böylece kendi keyiflerine göre haram, helal hükmü verdikleri için Allâh onları da cezalandırmıştır.

Her şeyin yaratıcısı olduğu için kimin neye muhtaç olduğunu ve neyin zararlı, neyin yararlı olduğunu bildiği için, hükmün doğrusunu O verir. Dosdoğru olan da yalnız odur.

(Âl-i Imran 93. Nisa 160. Nahl 118. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 147

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ ۚ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ
عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤٧﴾

Meâli:

"Şâyet seni yalanlarlarsa Rabbiniz geniş rahmet sahibidir. (Ama) O'nun cezası da mücrimler gürûhundan çevrilemez." de."

İZAHI:

Bu Yahudiler, kendilerine haram edilenleri beyanımız hakkında da seni yalanlayacak olurlarsa ki onların âdeti budur. Kendilerine:

"Şâyet seni yalanlarlarsa Rabbiniz geniş rahmet sahibidir. (Ama) O'nun cezası da mücrimler gürûhundan çevrilemez." de...." Habibim! Benim geniş rahmet sahibi olduğumu, bunun gereği onlara mühlet verdiğimi, tevbe etmelerine, hakka dönmelerine imkan verdiğimi hatırlat. Fakat hak ettikleri cezaların kaldırılacağını sanmasınlar. Onlara, benim vereceğim şiddetli azabı asla kaldırmayacağımı da söyle.

(Bakara 85. Araf 94-99, 156. Tevbe 101. Yunus 17, 41. Yusuf 110. Kehf 58. Neml 69. Ğafir 7. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 148

سَيَقُولُ الَّذِينَ اَشْرَكُوا لَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَآ اَشْرَكْنَا وَلَآ اٰبَآؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِنْ شَيْءٍ ؕ كَذٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتّٰى ذَاقُوا بَاْسَنَا ؕ قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا ؕ اِنْ تَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ اَنْتُمْ اِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٨﴾

"Şirk edenler, yakında: "Allâh dileseydi şirk etmezdi. Babalarımız da etmezdi. Bir şeyi haram da etmezdik" diyecekler. Onlardan öncekiler de böylece yalanladılar da nihâyet azabımızı tattılar. "Yanınızda bilgiden bir şey var mı? Haydi onu bize çıkarıverin" de. Zandan başkasına uymuyorsunuz. Siz yalan söyleyenlerden başka da değilsiniz."

Âyet: 149

قُلْ فَلِلّٰهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ۚ فَلَوْ شَآءَ لَهَدٰيكُمْ اَجْمَعِينَ ﴿١٤٩﴾

Meâli:

"(Rasulüm!) "Tam delil de yalnız Allâh'ındır. Eğer dileseydi sizin hepinizi elbette hidâyete erdirirdi" de."

Âyet: 150

قُلْ هَلُمَّ شُهَدَآءَكُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ اَنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ هٰذَا ۚ فَاِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا

وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٠﴾

Meâli:

"(Habibim!) "Muhakkak Allâh'ın bunu haram ettiğine şahitlik eden şahitlerinizi getirin" de. Eğer şehadet ederlerse, onlarla birlikte şehadet etme. Âyetlerimizi yalanlayanların ve âhirete îman etmeyenlerin " hem de Rabblerine denk tutanların havalarına da uyma."

ÎZAHLARI:

Müşrikler, kendilerini haklı çıkarmak için türlü bahanelere başvuruyorlar. Bu başvurulardan biri de, Allâh'ın dilemesini dillerine dolamalarıdır. Kendi cüzi iradelerini inkara varan bu iddiaları da elbette çok gülünçtür. Onların babaları, dedeleri de daha önceleri bu tür yalanlara sarılıyorlardı. İşte bu yüzden Allâh'ın azablarını tatmışlardı. Bunların alacağı netice de budur. Rasulüm onlara sor bakalım:

1- "...Yanınızda bilgiden bir şey var mı? Haydi onu bize çıkarıverin" de." Akla, mantığa, insan şuuruna, beşer yararına uygun ne bilgileriniz varsa getirin, görelim. Her cevabınız, beyinsizlik ifade etmekten, kendinizi çelişkiye düşürmekten öte geçmiyor. Siz:

2- "...Zandan başkasına uymuyorsunuz. Siz yalan söyleyenlerden başka da değilsiniz." Bütün konuşmalarınız, yaşayış tarzınız, sizin ne olduğunuzu ortaya koyuyor. Boşuna direnmeyin. Zanlar, tahminler, hep cahillerin baş vurduğu yalanlardır.

3- "(Rasulüm) "Tam delil de yalnız Allâh'ındır. Eğer dileseydi sizin hepinizi hidâyete erdirirdi." de." Şâyet Allâh dileseydi cüz'i irade vermez, kötülükleri yapamaz kâbiliyyette yaratırdı. Fakat imtihân için, kendi kazancınıza tabi olmanız için böyle yarattı. Bu hususdaki Allâh'ın delilleri tam ve kesindir. Allâh'a karşı gelmeniz dahi kendinizde bulunan cüz'i iradenizle oluyor. Bu sağlam deliller karşısında hâlâ mı direniyorsunuz?

4- "(Habibim) "Muhakkak Allâh'ın bunu haram ettiğine şahitlik eden şahidlerinizi getirin" de." Allâh bu haramları, kimin yanında, nerede, ne zaman yapmış? Ne maksatla, hangi sebeple, hangi emriyle yapmış? Getirin delillerinizi, gösterin şahitlerinizi de onlara.

5- "Eğer şahâdet ederlerse, onlarla birlikte şehadet etme. Âyetlerimizi yalanlayanların ve âhirete îman etmeyenlerin hem de Rabblerine denk tutanların havalarına da uyma" Habibim! Onların

getirdikleri yalancı şahitlere kanarak onlarla birlikte getirdikleri yalancı şahitleri itibara alırsan, onların havalarına uymuş olursun.

Âyetlerimizi yalanlayanlar, âhirete îman etmeyenler, rablerine putlarını denk tutanlar, beyinsizliklerini isbat edenlerdir. Bu beyinsizlere değer verme onlara uyma ki, kendilerini bir şey sanmasınlar. Onlara şu önemli hususları tebliğ etmek üzere davet et:

Âyet: 151

قُلْ تَعَالَوْا اَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ اَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۖ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا ۚ وَلاَ تَقْتُلُوٓا اَوْلاَدَكُمْ مِنْ اِمْلاَقٍ ۖ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَاِيَّاهُمْ ۚ وَلاَ تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ ۚ وَلاَ تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِى حَرَّمَ اللّٰهُ اِلاَّ بِالْحَقِّ ۗ ذٰلِكُمْ وَصّٰيكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾

Meâli:

"Söyle: "Gelin Rabbinizin size haram ettiği şeyleri okuyayım. Hiçbir şeyi ona eş tutmamanız. Anaya, babaya iyilik etmeniz, fakirlikten (korkarak) çocuklarınızı öldürmemeniz. Sizi ve onları biz rızıklandırırız. Fuhuşlara, gizlisine de açığına da yaklaşmayın. Allâh'ın haram ettiği canları da haklı olmadıkça öldürmeyin. İşte bu, aklınız ersin diye size yaptığı vasiyettir."

Âyet: 152

وَلاَ تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ اِلاَّ بِالَّتِى هِىَ اَحْسَنُ حَتّٰى يَبْلُغَ اَشُدَّهٗ ۚ وَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ ۚ لاَ نُكَلِّفُ نَفْسًا اِلاَّ وُسْعَهَا وَاِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰى ۚ وَبِعَهْدِ اللّٰهِ اَوْفُوا ۗ ذٰلِكُمْ وَصّٰيكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾

Meâli:

"Yetimin malına da, -en güzel olan başka- erginlik çağına varıncaya kadar yaklaşmayın. Ölçüyü tartıyı da adaletle yerine getirin. Biz hiçbir kimseye gücünün yettiğinden başkasını teklif etmeyiz. Söylediğiniz zaman -yakınınız da olsa- adalet yapın. Allâh'ın ahdini de yerine getirin. İşte bu, düşünesiniz diye size yaptığı vasiyettir."

Âyet: 153

وَأَنَّ هٰذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ ۖ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾

Meâli:

"Şüphesiz bu da benim dosdoğru yolumdur. Artık ona uyun. (Başka) yollara uymayın ki onun yolundan sizi ayırıp parçalamasın. İşte bu, sakınasınız diye size yaptığı vasiyettir."

İZAHLARI:

Geçen âyetlerle tamamen ilgili olan ve karşılıklı mücadelelerden tavsiyeye geçilen bu âyetlerde, bütün insanları, fertleri, milletleri ve devletleri ilgilendiren temel hükümler beyan edilmektedir. Bunlardan ilki, Allâh'la kulun arasını açan, kulun doğrudan doğruya yaratana ulaşmasını engelleyen, kulun yönünü Allâh'tan başkalarına çeviren şirktir.

1- ŞİRK; ortak, eş, denk, kelimeleri ile ifade edilen din düşmanlığının fiilen bir icra şeklidir. "Bir aracı olmadan Allâh'a yaklaşılmaz" çarpık bir mantık üslubu ile bir takım cahiller ve tahsilde asıl hedefe ulaşamamış kimselerin iyi niyetleri, Allâh'tan alınarak araya konulan put, insan, ay, güneş, yıldız, timsah, yılan vesâire gibilere çevriliyor. İşte "bunlar bizi Allâh'a yaklaştırır" diyerek bu aracı ön plana alınır. Zamanla Allâh unutturulur, bunlar tapılır hale getirilir. Bunlara tapar hale getirilen kimseler de, bunların idarecileri tarafından güdülür ve sömürülür hale getirilir. Böylece dinden çıkarılmış olur, insanların, insanlar emrinde köleleşmesi sağlanmış olur.

Her vesile ile şirkten vazgeçirme yolundaki ilahi emirlerin sebebi budur. Ardından ailenin temeli olan ana ile baba ele alınır ve:

2- "Anaya, babaya iyilik etmeniz..." emri verilir. "Ana-baba" denilince, dedeler ve neneler de aynıdır. Ananın babanın çocukları üzerindeki emekleri, hizmetleri ve haklarından başka, aile yapısının kökündeki sağlamlık, geçenlerle gelenler arasındaki bağların pekiştirilmesi,

birbiriyle kaynaştırılması, gelenin geçenden örnek alması, onun tecrübelerinden yararlanması, ileriye doğru daha tekamüle gidilmesi gibi hikmetleri de düşünürsek, büyüklerimize âzami sevgi ve saygıyı göstermemizin farzı ayn olduğunu anlarız. Bu gün küfür aleminde bu ana nokta çürümüş, aile yapıları yıkılmış, insanlar kopuk halde ne yapacağını bilemez hale gelmişlerdir. Biz müslümanların da bu hale düşürülmesi için Yahudi planları bilinen ellerle yürütülmektedir. Müslümanlar bu oyuna gelmez.

3- "Fakirlikten (korkarak) çocuklarınızı öldürmeyin, sizi ve onları biz rızıklandırırız..." buyrularak, ailenin geleceğindeki öneme dikkatlerimiz çekilmiştir. Daha yaratırken Allâh'ın bize ihsan ettiği şefkat ki bu bütün mahlûkâtta vardır. İşte aile düşmanları, bu noktaya yönelerek bizden bu şefkati kaldırmaya çalışıyorlar. Burada iki gâyeleri vardır:

a- Neslimizi azaltmak veya tüketmek sûretiyle zayıflatmak ve bizim üzerimizde hakimiyetlerini kurmak.

b- Neslimizden soğutup onların iyi yetişmemesi, bizim kökten gelen terbiye ve karşılıklı sevgi, saygıdan uzaklaştırılarak bağlarımızın kopması ile bizi yine zayıf düşürerek üzerimizde hakimiyetlerini kurmaları. Yahudinin çok eskilerden beri hayalladığı hakimiyet budur. Küfür diyarında hayli başarıya ulaşan bu kâfir, inşallâh İslâm âleminde hüsrana uğrayacak ve bizim hakim olmamıza yol açmış olacak. Yeter ki biz Kur'ânı iyi anlayalım, ona iyi sarılalım, aile yapımızı koruyalım.

4- "Fuhuşlara -gizlisine de açığına da- yaklaşmayın..." buyrularak yine aile yapısını bozacak, ailenin temeli olan kadın ve erkeğin başkalarına dadanmak sûretiyle ailesinden soğumasına, geçen kökünü, gelecek neslini unutmasına, kendisini şehvete kaptırıp yuvasında tutunamamasına, hastalıklara yakalanarak perişan olmasına kadar götüren fuhşu, Allâh yasaklamıştır. Bizi ne kadar sevdiğini iyi anlamalıyız. Ama yine dikkatlerimizi toplayarak aramızda fuhşun yayılmasına çalışanların hedeflerini bilmeliyiz. Küçük yaşta başlarının açılmasına zorlanan kız çocuklarımızı fuhşa hazırlamaktan başka bir yönünün olmadığını iyi kavrayıp, diri diri gömmekten daha beter olduğunu da anlayarak Allâh'ın istediği gibi yetiştirmeliyiz. Elimiz de emanet olan bu yavrularımızın iffet ve namuslarına son derece sahip olmamız, hepimize farzı ayındır. Oğullarımız da aynı itinayı görmeye muhtaçtır.

5- "...Allâh'ın haram ettiği canları da haklı olmadıkça öldürmeyin..." Ailelerin sağlam yapıya sahip olması, başka ailelerin de sağlam olmasına bağlıdır. Bir milletin sağlam olması da yine bütün ailelerin

sağlam olmasına bağlıdır. Aileler iyi yetişmezse birbirine olan ihtiyaçlarını bilmezlerse, aralarında husumetler meydana gelir. Bu husumetler birbirlerini öldürmeye kadar uzanır. Allâh, bunu da yasaklamış, haram etmiştir. Emniyet ve güvence bakımından her ferdin her ailenin her milletin Allâh'ın bu emrine sarılması gerekir. Aksi halde çokça gördüğümüz adam öldürmeler artar, huzurlar kalkar.

Ama, yol kesmek, adam öldürmek, baskınlar yapmak, devlete karşı gelmek gibi büyük cinâyetler işleyenler, diğer insanların selâmeti için öldürülür. Bu da hukuk ve mahkemeler yoluyla yapılır.

6- "İşte bu aklınız ersin diye size yaptığı vasiyettir." Yani bizi yaratan rabbimizin bize gösterdiği yol budur. Verdiği emir budur. Buna kim itiraz edebilir? Rabbimiz devamla:

7- **"Yetimin malına da, -en güzel olan başka- erginlik çağına varıncaya kadar yaklaşmayın..."** buyuruyor. Anası, babası ölmüş yavrular, yakın akrabalarından başlayarak bütün mü'minlere emanettir. Onları da kendi çocuklarımız gibi yetiştirmekle mükellefiz. Onların malları varsa, o malları da korumakla mükellefiz. İhtiyacımız varsa güzellikle harama kaçmadan yararlanabiliriz. Fakat haram helal sınırını unutarak asla keyfimize göre harcayamayız. Böylece yetim çocuklarımız da emniyette olur. Bütün Müslümanlar gelecek nesillerinden emin olur. Yetimler yetişip de büluğ çağına gelince onlara malları teslim edilir. Onlar da birer yuva sahibi olurlar. Tabii bunun sevabı unutulmamalıdır.

8- "...Ölçüyü tartıyı da adaletle yerine getirin." Emri ilahisi iktisadi bakımdan büyük önem taşır. Gerek küçük çapdaki alış verişler, gerekse büyük çaptaki alışverişler, fertlerden milletlere kadar uzanan çok önemli bir Allâh emridir. Hayati güvencenin yanında mali güvenceye de bir o kadar ihtiyaç vardır. Allâhu Teâlâ, yarattığı kulların huzuru için bu emri vermiştir.

"...Biz hiçbir kimseye gücünün yettiğinden başkasını teklif etmeyiz..." buyurmakla, verdiği emirlerin ağır olmadığını, gücümüze göre olduğunu hatırlatıyor. Yapacağımız itirazın yersiz olacağına işaret buyruluyor.

9- "...Söylediğiniz zaman –yakınınız da olsa- adalet yapın..." emriyle, Nisa sûresinin 135. Maide sûresinin 8. âyetlerini hatırlatıyor ve her zaman dilimize dikkat etmemizi, söyleyeceğimiz sözleri yerinde ve doğru söylememizi, taraf tutmamamızı, yakınlarımız da olsa gevelememizi istiyor. İnsanların birbirine güvenmesi bakımından, hukukun güzel işlemesi, adaletin yerini bulması bakımından ne kadar yerinde bir emri ilahi olduğunu anlayıp Allâh'ın emrinden ayrılmamamız gerekir.

10- "...Allâh'ın ahdini de yerine getirin..." buyurmasıyla, gerek bu âyetteki emirlerin gerekse başka âyetlerdeki beyanların üzerinde durup hepsini yerine getirmemizi istiyor. Bunlardan bir kısmını yapıp bir kısmını yapmamamızın ahde vefa olmayacağını hatırlatıyor. Allâh adına yapılan ahidlerin çeşitlerini şöyle anlamaya çalışalım:

a- Allâh'ın peygamberlerinin diliyle bizzat kendisinin verdiği emirler ve yaptığı ahitler, va'dler ve vaîdler. Mükâfat ve ceza sözleri.

b- Yaratırken ihsan ettiği akıl, vicdan, kalp, göz, kulak, el, ayak gibi bütün bedenimizdeki uzuvların yerinde Allâh'ın emirlerine göre kullanılması da bir ahiddir. İsrâ sûresinin 36. Secde sûresinin 9. Mülk sûresinin 23. âyetlerini okursak daha güzel anlamış oluruz.

c- Bizim bizzat Allâh'a verdiğimiz sözler. Bu hususdaki pek çok âyetlerden bir kısmını okuyalım:

(Âl-i Imran 7, 16, 52, 53, 193. Maide 83, 84, 111. Araf 172. Bakara 100.)

d- İnsanların kendi aralarındaki yaptıkları ahidler, birbirine verdikleri sözler, insanlar arasındaki güvenceyi sağlayan hususlardan biri de bu verilen sözde durulmasıdır. Bakara 177. Nahl 91, 92. Ahzab 23. âyetlere de bakalım. Bu kısma devletler arasındaki anlaşmalar da girer. Bu tür insanlar arasındaki anlaşmalar, sözleşmeler çok çeşitlidir.

"...İşte bu, düşünesiniz diye size yaptığı vasiyettir." Hatırlatması, bir te'kittir. Her halde emir manasında olan Allâh'ın vasiyetini tutmamız da farzdır. Şimdi bu emirlerin ve sair îman, ibadet, ahlak ve bütün dini vecibelerin hepsini ilgilendiren şu âyeti okuyalım:

"Şüphesiz bu da benim dosdoğru yolumdur. Artık ona uyun. (Başka) yollara uymayın ki onun yolundan sizi ayırıp parçalamasın. İşte bu sakınasınız diye size yaptığı vasiyettir."

Din düşmanlarının başvurdukları dini yıkma çarelerinden biri de parçalamaktır. Bir olan Allâh yolunu, çeşitli yollar ihdas ederek, dinmiş gibi göstererek Müslümanlar arasına anlayış farkları yayarlar. Bunlardan her biri kendisinin haklı olduğunu ileri sürer. Böylece yol çeşitleri çoğalır. Çoğalan bu yollara değil, Kur'ânın gösterdiği şaşmaz yola sarılmamız emrediliyor. Hak mezheplerin hepsi de bir yoldur. Bunların dışında kalan ve tefrikaya yol açan bütün yollar bâtıldır. Ali Imran sûresinin 103. âyetini de dikkatle okursak bu âyeti daha iyi anlarız. Âyetin sonundaki Allâh'ın tavsiyesinin tekrarlanmasındaki hikmeti de dikkatimizden kaçırmayalım. Bu geçen âyetlerle ilgili pek çok âyetlerden bir kısmını okuyalım:

(Bakara 83, 85, 169, 233, 268, 286. Âl-i Imran 51, 64, 101, 105. Nisa 2, 3, 6, 10, 22, 36, 58. Maide 8, 32. Araf 33, 42, 85. Hûd 84, 85. Ra'd 20, 25. Nahl 90. İsra 23, 24, 32-35. Mü'minûn 62. Nûr 21. Furkân 68. Şuara 181. Neml 54. Ankebut 28, 45. Lokman 14, 15. Şûrâ 13. Ahkâf 15. Talâk 7. Cin 2. Mümtehıne 12. Mutaffifin 1-3.)

Âyet: 154

ثُمَّ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِى اَحْسَنَ وَتَفْصِيلاً
لِكُلِّ شَىْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٤﴾

Meâli:

"Sonra Onlar, Rabblerine kavuşmaya îman ederler ümidiyle iyilik edene (nimeti) tamamlamak, her şeyi de tafsil etmek ve hidâyet, hem de rahmet olmak üzere Mûsâ'ya kitabı verdik."

ÎZAHI:

Geçen âyetlerdeki on maddelik hükümleri beyan ettikten sonra "Şüphesiz bu da benim dosdoğru yolumdur. Artık ona uyun" buyurmuştu. Kur'ânı Kerîmde toplanan hükümlerin, diğer kitaplardaki hükümlerin hepsinin birleşmiş olduğuna işaret etmek üzere bu âyeti inzâl buyurdu.

Tevrat kitabı, ihtiva ettiği hükümler bakımından Kur'âna çok yakındır. Onun için Kur'ân ile birlikte çokça zikredilir.

(Âl-i Imran 3, 4. Maide 44, 46. Secde 23. Ğafir 53, 54. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 155

وَهٰذَا كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٥٥﴾

Meâli:

"İşte bu da indirdiğimiz mübarek bir kitaptır. Artık ona uyun. Rahmet olunmanız umuduyla da sakının."

İZAHI:

Bütün kitaplar ve sahifelerin kıyâmete kadar baki kalacak hükümlerini içinde toplayan Kur'ânı Kerîme işaretle:

"İşte bu da indirdiğimiz mübarek bir kitaptır..." buyrulmuştur. Burada "Mübarek" sıfatı, Kur'ânı Kerîmin çok bereketli, her devirde, her yerde ve her millet için fazlasıyla yeterli hükümlerin mevcud olduğunu ifade eder. Öyle ise, hiçbir ferdin dahi itirazına asla yer yoktur. Şu halde:

"...Artık ona uyun. Rahmet olunmanız umuduyla da sakının." Emri ilahisine karşı çıkmaktan, itiraz etmekten son derece sakınalım.

(Bakara 185. Bu sûre 92. Araf, 2, 3. İbrâhîm 1. İsrâ 9, 88, 89. Enbiyâ 50. Sâd 29. Ahkâf 2. İnsan 23. Vakıa 77-80. Pek çok âyetlerin içinden bu kadarıyla iktifa ediyoruz.)

Âyet: 156

اَنْ تَقُولُوٓا اِنَّمَآ اُنْزِلَ الْكِتَابُ عَلٰى طَآئِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا ۪
وَاِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ ﴿١٥٦﴾

Meâli:

"Kitap, bizden önce ancak iki taifeye indirildi ve şüphesiz biz onların okuduklarından hakikaten gafiller idik" dememeniz (için)."

Âyet: 157

اَوْ تَقُولُوا لَوْ اَنَّآ اُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّآ اَهْدٰى مِنْهُمْ ۚ
فَقَدْ جَآءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ ۚ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ
كَذَّبَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَصَدَفَ عَنْهَا ۟ سَنَجْزِى الَّذِينَ يَصْدِفُونَ
عَنْ اٰيَاتِنَا سُوٓءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ ﴿١٥٧﴾

Meâli:

"Veya: "Şüphesiz biz, kendimize kitap indirilseydi, elbette onlardan daha üstün hidâyette olurduk" dememeniz için, artık Rabbinizden size bir açıklama ve hidâyetle rahmet gelmiştir. İşte Allâh'ın

âyetlerini yalanlayan ve onlardan yüz çeviren kimselerden daha zâlim kimdir? Âyetlerimizden yüz çevirenleri, yüz çevirir oldukları şeyler sebebiyle yakında azabın en kötüsü ile cezalandıracağız."

İZAHLARI:

Mekke müşrikleri, zaman zaman İncil ile tevratın başka başka iki taifeye, onların diliyle geldiğini, kendilerinin bu dilleri anlamadıklarını mırıldarlar idi. Yine kendilerine kitap inse onlardan daha iyi hidâyette olacaklarını söylerler idi. Tabii bu iddiaları yersiz. İsteselerdi öğrenirlerdi. Gerçi o iki ehli kitab da, başka bahanelerle kitablarına sargın değiller, işlerine geldiği şekilde değiştiriyorlar idi. Gerek arab dili konuşan Mekkeliler, gerekse kitaplarına gerekli önemi vermeyen ehli kitabın bahanelerini kaldırmak üzere bu âyetler inzâl buyrulmuştur. Onlara hitaben şöyle buyrulmaktadır....

"...artık Rabbinizden size bir açıklama ve hidâyetle rahmet gelmiştir..." Yani insanların muhtaç olduğu her şeyi hakkıyla açıklayan kıyâmete kadar onlara ışık tutacak şaşmaz yolları gösterecek, Allâh'ın bir rahmeti olan Kur'ânı Kerîm gelmiştir. Böyle büyük bir nimetin kıymeti bilinmezse, onlara şu cevap verilir:

"...İşte Allâh'ın âyetlerini yalanlayan ve onlardan yüz çeviren kimselerden daha zâlim kimdir? Âyetlerimizden yüz çevirenleri, yüz çevirir oldukları şeyler sebebiyle yakında azabın en kötüsü ile cezalandıracağız." Esasen Kur'ândan yüz çevirmek, onun ahkamından uzaklaşmaktır. Bu uzaklaşmak, kendilerini kötülüklerin içine atmaktır. Kötülüklerinde kalmak ağır bir cezadır. İşte bu cezayı bizzat kendileri vermiş oluyor. Tabiidir ki dünyadaki bu ceza, onları âhiret cezalarına hazırlamaktır. İçinden çıkamayacakları ve kurtulamayacakları bu ceza düzeni, Allâh'ın kurduğu bir düzen olduğuna göre onlar, Allâh tarafından cezalandırılmış oluyorlar.

(Âl-i Imran 69, 72. Nisa 174. Maide 15, 19. Araf 172, 173. Tevbe 66. Yunus 108. Neml 5. Zümer 56, 57. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 158

هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّآ اَنْ تَاْتِيَهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ اَوْ يَاْتِىَ رَبُّكَ اَوْ يَاْتِىَ
بَعْضُ اٰيَاتِ رَبِّكَ ؕ يَوْمَ يَاْتِى بَعْضُ اٰيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا

اِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ اٰمَنَتْ مِنْ قَبْلُ اَوْ كَسَبَتْ فِى اِيمَانِهَا خَيْرًا ۗ قُلِ انْتَظِرُوٓا اِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾

Meâli:

"Kendilerine Meleklerin gelmesinden veya Rabbinin gelmesinden yahud rabbinin bazı âyetlerinden başkasını beklemiyorlar mı? Rabbinin bazı âyetlerinin geldiği gün, önceden îman etmiş veya îmanında bir hayır kazanmış olmayan kimseye onun îmanı fâide vermez. "Bekleyin! Hakikaten bizde bekleyenleriz" de."

ÎZAHI:

Geçen âyetteki yapacakları bahaneleri önleyen Kur'ânı Kerîmin gelmiş olmasını da inkar eden kâfirler:

"Kendilerine Meleklerin gelmesinden veya Rabbinin gelmesinden yahud rabbinin bazı âyetlerinden başkasını beklemiyorlar mı?..." Bunlar -istihza yoluyla- ölüm meleklerini veya Rabbimizin bizzat kendisinin gelmesini, yahud da bazı kıyâmet âlâmetlerinin gelmesini bekliyorlar. Habibim söyle onlara:

"Rabbinin bazı âyetlerinin geldiği gün, önceden îman etmiş veya îmanında bir hayır kazanmış olmayan kimseye onun îmanı fâide vermez..." güneşin batıdan doğması gibi bazı kıyâmet âlâmetlerinin geldiği gün, îman etmenin hiçbir yararı yoktur. Ancak daha önceden îman edilmesi ve o îmanın icabı olan ibadetlerin, sâlih amellerin yapılması gerekir. Onlar -alay da olsa- beklesinler. Biz şüphesiz inanarak o günü bekliyoruz ve o gün için hazırlanıyoruz.

(Bakara 210. Araf 71. Yunus 20, 102. Hûd 122. Nahl 33. Şuara 88. Rûm 57. Secde 29, 30. Yasin 48, 49. Saffat 19. Ğafir 52. Zuhruf 39, 66. Zariyat 44. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 159

اِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِى شَىْءٍ ۗ اِنَّمَآ اَمْرُهُمْ اِلَى اللّٰهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٥٩﴾

Meâli:

"Şüphesiz dinlerini parçalayanlar ve guruplar olanlar, hiçbir şeyde onlardan değilsin. Onların işi ancak Allâh'a aittir. Sonra onlara yapıyor oldukları şeyleri haber verecektir."

İZAHI:

Geçenki 153. âyeti de dikkate alarak bu âyet üzerinde duracak olursak, burada biz müslümanlara büyük bir ikaz vardır. Yahudiler ve Hıristiyanlar, dinlerinde çok ihtilaflara düştüler ve parça parça oldular. Allâhu Teâlâ bunu örnek vererek Peygamberimize:

"...Hiçbir şeyde onlardan değilsin..." buyuruyor. Tabiidir ki bu hitap Rasulullâhın asla böyle bir parçalama yolunda olmadığını bilen Allâh tarafından yapılmaktadır. Öyle ise bu hitap, kıyâmete kadar gelecek olan biz Müslümanlaradır. Ehli kitaptan örnek alarak onların durumuna düşmememiz, dinimizde iyi anlayışı ön plana alarak varsa ihtilafları karşılıklı müzakere ile halletmeliyiz. Asla münakaşaya yol açmamalıyız. Her halükârda kardeşliğimizi unutmadan, aramızdaki sevgileri sarsmadan ayrı anlayışlarımızı gidermeliyiz. İleride Allâh'ın bizden hesap soracağını hatırdan çıkarmamalıyız. Kendi haysiyet ve şerefimizi düşünürken hissiyatımıza kapılarak başkalarını incitmemeliyiz. Bilhassa tarikat, tasavvuf, mezhep anlayışlarında son derece dikkatli olmalıyız. Bilgimiz olmayan konularda tahminlerden, şahsi yorumlardan sakınmalıyız.

(Bakara 176, 213. Ali Imran 19, 103, 105. Nisa 150. Rûm 32. Şûra 13, 14. Casiye 17. Beyyine 4. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 160

مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ اَمْثَالِهَا ۚ وَمَنْ جَآءَ بِالسَّيِّئَةِ
فَلَا يُجْزٰٓى اِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ ﴿١٦٠﴾

Meâli:

"Kim iyilik getirirse, işte ona, onun on katı vardır. Kim de kötülük getirirse, onun mislinden başka da cezalanmaz ve onlar zulm olunmazlar."

İZAHI:

Allâhu zülcelal, lütfunu, merhametini izhar etmek üzere:

"Kim bir iyilik getirirse, işte ona, onun on katı vardır..." buyuruyor. Diğer âyet ve hadîslere baktığımızda bu artışın yedi yüz misline kadar, daha da fazla olduğunu görürüz. Bu Allâh'ın bir ihsanıdır. Kötülük yapanlara gelince;

"...Kim de kötülük getirirse, onun mislinden başka da cezalanmaz. Ve onlar zulm olunmazlar" buyurarak, merhameti beyan ediliyor. Kim ne kadar suç işlemişse, o kadar ceza görür. Ceza artırılmaz.

Enes ibni Malik R.A.den, Rasulullâh S.A.V.:

Kim bir iyilik yapmak ister de onu yapamazsa, kendisine bir iyilik yazılır. Eğer onu yaparsa, on yazılır. Kim de bir kötülük yapmak ister de onu yapmazsa, ona bir şey yazılmaz. Eğer onu yaparsa, kendine bir kötülük yazılır" buyurmuştur.

(Bakara 261. Nisa 40. Yunus 27. Neml 89, 90. Kasas 84. Ğafir 40. Şûrâ 23, 40. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 161

قُلْ اِنَّنِى هَدٰينِى رَبِّىٓ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۚ دِينًا قِيَمًا مِلَّةَ
اِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا ۚ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦١﴾

Meâli:

"(Rasulüm) "Muhakkak ben, Rabbim beni dosdoğru bir yola, şaşmaz bir dine, hakka yönelmekte olan İbrâhîm'in dinine iletti. Müşriklerden de değil idi" de."

Âyet: 162

قُلْ اِنَّ صَلَاتِى وَنُسُكِى وَمَحْيَاىَ وَمَمَاتِى لِلّٰهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ۘ ﴿١٦٢﴾

Meâli:

"Şüphesiz namazım ile hacc ibadetlerim ve hayatım ile ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allâh'ındır" de."

Âyet: 163

لَا شَرِيكَ لَهُ ۚ وَبِذَٰلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾

Meâli:

"Kendisinin ortağı yoktur. Ve bununla emrolundum. Ben de müslümanların ilkiyim."

Âyet: 164

قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ۚ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٦٤﴾

Meâli:

"Kendisi her şeyin Rabbi olduğu halde Rab olarak Allâh'tan başkasını mı arayacağım. Her nefs de ancak kendi aleyhine kazanır. Bir günahkar başkasının günahını da taşımaz. Sonra dönüşünüz ancak Rabbinizedir. Kendisinde ihtilaf ediyor olduğunuz şeyleri size haber de verecektir."

Âyet: 165

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ ۗ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ ۖ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٥﴾

Meâli:

"Sizi yeryüzünün halifeleri yapan, size verdiği şeylerde sizi imtihân etmesi için dereceler halinde, bazınızı bazınız üzerine yükselten de işte O'dur. Muhakkak senin Rabbin cezası çok çabuk olandır. Ve muhakkak O, elbette mağfiret eden, rahim olandır."

İZAHLARI:

Dinlerini parçalayan ehli kitabı hatırlatıp onları örnek verdikten sonra İslâm dininin parçalanamaz, her yönüyle dosdoğru bir din olduğu-

nu, ibadetlerin araya bir başkasını sokmadan doğrudan Allâh'a yapıldığını, Allâh'ın bir ortağı olmadığını, Allâh'tan başka Rabb aranmayacağını, kimsenin günahını başkasının taşımayacağını, insanların yeryüzünün halifesi olduğunu ve aralarında dereceler bulunduğunu, sonunda yapacağı hesabın çok hızlı olacağını bu âyeti kerimeler ile beyan etmek üzere Rasulüm:

"Muhakkak ben, Rabbim beni dosdoğru bir yola, şaşmaz bir dine, hakka yönelmekte olan İbrâhîm'in dinine iletti. Müşriklerden de değil idi" de." Emri ilahisi ile, Peygamberimizin İslâm dinini öz olarak anlatmasını istemiştir. "Dosdoğru yol", "şaşmaz bir din", "İbrâhîm'in dini", "müşriklerden de olmayışı", ana hatlarıyla dikkatimize açılmıştır.

"Dosdoğru yol", inanç sağlamlığı, ibadet güzelliği, ahlak ve fazilet üstünlüğü, hukuk nizamının yerli yerinde oluşu, Allâh'la kul arasına bir şirk konulmayışı ile, hiç eğri tarafı bulunmayan dosdoğru bir yoldur. İşte Peygamberimiz, bize bu hakikati duyurmuştur.

"Şaşmaz bir din" asla bozulmayacak olan Kur'ânı Kerîmin kıyâmete kadar, sapasağlam kalması, Rasulullâh ve eshabı kiram tarafından dikkatle tatbik edilmek sûretiyle Kur'ân ahkamının fiilen yerleşmiş olması, Allâh kendilerine rahmet eylesin İmamı Azam, İmamı Malik, İmamı Şafii ve İmamı Hambeli gibi müçtehitlerin yarış edercesine çalışıp İslâmı tam anlaşılır hale getirmeleri, matbaaların, tescil aletlerinin icadı ile tüm dini bilgilerin gelecek devirlere eksiksiz aktarılacak hale getirilmiş olması "kıyemen" kelimesinin tam ifadesidir.

"İbrâhîm'in dini" Âl-i Imran sûresinin 19. âyetinde belirtildiği gibi, din yalnız islamdır. Bütün peygamberlere gönderilen din İslâm dinidir. Müşriklerin "İbrâhîm Aleyhisselamın dini budur" diye araya putları sokmaları, İbrâhîm'in dinini bozmalarına karşı bu cümle, hakikatı ortaya koymuştur, O'nun dininin de İslâm olduğunu, son peygambere gelen İslâm dininin ondan farksız aynı din olduğunu açıklamıştır.

"Müşriklerden de olmayışı" müşriklerin iftiraları, İbrâhîm Aleyhisselamı kendileri gibi kabul etmeleri, onun yolunda olduklarını iddia etmelerini, böylece şirk yoluyla halkı sömürmelerini ortadan kaldırmış ve O'nun hakka tam bağlı, Allâh yolundan hiç ayrılmamış bir peygamber olduğunu ispat etmiştir.

Yine Peygamber Efendimize hitap ederek:

"Şüphesiz namazım ile hac ibadetlerim ve hayatım ile ölümüm, âlemlerin Rabbi olan Allâh'ındır" de." Emrini vermiştir. Bu kısa âyetin derin manalarına inmekten aciz olduğumuzu biliyoruz. "SALAT"

farz, vacib, sünnet ve nafile olan bütün namazları ifade eden bir kelimedir. Buradan Rasulullâhın da namazla mükellef olduğunu anlıyoruz. Namazlar hakkındaki geniş bilgileri fıkıh kitaplarından öğrenebiliriz. "NÜSÜKİ" namaz da dahil olmak üzere bütün ibadetleri ifade etmekle birlikte Hacc ibadetini göz önüne getirmektedir. Kurbanıyla vesâir bütün, tavaf, sa'y, vakfalar, taşlamalar gibi hac ibadetinin de yalnız Allâh için yapıldığını beyan etmiştir.

"Hayatım ve ölümüm" kelimeleri kendi varlığının tamamıyla Allâh'ın yaratmış olduğu ve bu varlığın tamamen Allâh'a ait olduğunu, yalnız O'na kulluk yapmakta olduğunu, sonunda da bu halle ölerek Allâh'ın huzuruna varacağını anlatmaktadır. Rasulüne hitabın devamı da şöyle:

"Kendisinin ortağı yoktur. Ve bununla emrolundum, ben de müslümanların ilkiyim" (de.)" Hiçbir sûrette Allâh'ın eşi, benzeri, yardımcısı, kendisine yaklaştırıcı, arada vasıta olanı yoktur. O, kullarını aracısız bizzat huzurunda görmesini emretmiştir. Dualarımızda çokça tekrar ettiğimiz "RABBENA" işte bunun ifadesidir. "Ey Rabbimiz!" diyerek doğrudan Allâh'a yalvarmamız, aracıların olmadığının sağlam delillerinden biridir. Araya birini koymak tam bir şirktir. Efendimiz, işte bununla emrolunduğunu ve ilk defa kendisinin islamı tatbik etmesi gerektiğini belirtmiştir.

Yine Habibine hitabını devam ettirerek:

"Kendisi her şeyin Rabbi olduğu halde Rab olarak Allâh'tan başkasını mı arayacam..." de." Emrini veriyor. Tam bir ihlas ifadesi olan bu emir ve geçen emirler, tüm müslümanları ihlasa davet eden emirlerdir. Tam kalbimizle Allâh'a yönelerek araya hiçbir engel koymadan yalnız Allâh'a boyun eğmemiz emredilmiştir. Aksi halde:

"Her nefs de ancak kendi aleyhine kazanır. Bir günahkar başkasının günahını da taşımaz..." beyanı ile sapanlar, Allâh'tan başkasına tapanlar, ona yaklaşmak için araya vasıtalar koyanlar, ancak kendi aleyhlerine çalışmış olurlar. Onların günahları başkalarına yüklenmez.

"...Sonra dönüşünüz, ancak Rabbinizedir. Kendisinde ihtilaf etmekte olduğunuz şeyleri size haber de verecektir..." cümlesi ile, er geç yapa yalnız O'nun huzuruna varacağımızı, burada ihtilafa düştüğümüz ne varsa bize haber vereceğini beyan etmiştir. Yine devamla:

"Sizi yeryüzünün halifeleri yapan, size verdiği şeylerde sizi imtihân etmesi için dereceler halinde, bazınızı bazınız üzerine yükselten de işte O'dur..." buyurmuştur. "Yeryüzünün halifesi" yeryüzünde ne

kadar mahlûkât varsa, hepsini emrine alacak şekilde ve yeryüzünün bütün nimetlerinden yararlanacak tarzda, Allâh'ın emirlerini tümüyle yeryüzünde tatbik edecek sûrette yaratmıştır. Bu yaratılış hiçbir mahlûkta yoktur. Bunu dikkate alarak yeryüzünü değerlendirmemiz, burada âhiret hazırlığını gereği gibi yapmamız icab ederken maalesef çelişkiler içindeyiz.

"...Muhakkak senin rabbin cezası çabuk olandır. Ve muhakkak o, elbette çok mağfiret eden, rahim olandır."

(Bakara 130, 135, 200, 253. Bu sûre 14, 79, 83. Ali Imran 19, 83, 85, 95, 199. Nisa 103, 125. Araf 140. Tevbe 36. Yunus 14, 72, 104, 105. Yusuf 40. Ra'd 36, 41. İbrâhîm 51. Nahl 120, 123. İsra 15. Mü'minun 7. Neml 91. Nûr 36. Rûm 30, 43. Fâtır 18, 39. Zümer 7, 11, 12. Zuhruf 32. Necm 38. Beyyine 5. âyetleri de okuyalım.)

EN'ÂM SÛRESİNİN SONU

A'RAF SÛRESİ

7. Sûredir

206 Âyettir

Bu sûre Mekke'de nâzil olmuştur. Bazı âyetlerin Medine'de nâzil olduğunu söyleyenler var ise de sûrenin Mekki olduğunda icma vardır. Geçen En'âm sûresi ile bu sûre birbirinin îzahı sayılabilir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Âyet: 1

الٓمٓصٓ ﴿١﴾

Meâli:

"(المص) hakkında kesin bir bilgi olmadığı Bakara ve Âl-i Imran sûresinin başında anlatılmıştı. Bu harfler, Allâh'ın kelamındandır. Aynı zamanda bir âyettir."

Âyet: 2

كِتَابٌ اُنْزِلَ اِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِى صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ لِتُنْذِرَ بِهٖ وَذِكْرٰى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٢﴾

Meâli:

"(Rasulüm) Sana indirilen bir kitaptır. Artık ondan göğsünde bir sıkıntı olmasın. Onunla uyarman ve mü'minlere hatırlatman içindir."

Âyet: 3

اِتَّبِعُوا مَآ اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهٖٓ اَوْلِيَآءَ ۭ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾

Meâli:

"Rabbinizden size indirilene uyun. Ondan başka dostlara da uymayın. Ne az hatırlıyorsunuz."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ Rasulüne hitab ederek Ey Rasûlüm:

"Sana indirilen bir kitaptır..." Kur'ânı Kerîm hiç bozulmadan kıyâmete kadar devam edecek olan, bütün insanların yararlanacağı bir kitaptır. Ondaki ahkamın çokluğu, tebliğindeki zorluklardan dolayı:

"...göğsünde bir sıkıntı olmasın..." Biz sana yardımcı olacağız. Sen sadece tebliğe memursun. Söz dinlemeyenlerin hesabı bize aittir.

"...Onunla uyarman ve mü'minlere hatırlatmak içindir." O Kur'ânla insanları uyarman, korkutman, davet etmen içindir. Mü'minler ise bir hatırlatmakla ona tabi olurlar. Unuttuklarını hatırlarlar, bilmediklerini çabukça öğrenirler. Hiçte zorluk çıkarmazlar.

"Rabbinizden size indirilene uyun..." emri ilahisi bütün müslümanlara hitap ederek size indirilen Kur'ânı Kerîme uyun. Sakın:

"...Ondan başka dostlara da uymayın..." îman etmemiş olan tanıdıklarınız, eski dostlarınız sizi şaşırtabilir. Sakın onlara uymayın.

"...Ne az hatırlıyorsunuz" veya "birazcık düşünürseniz" burada birbirine yakın iki anlayış vardır. Bunun birisi, az öğüt alıyorsunuz bu yeterli değil. Daha çok düşünmeniz, daha çok öğüt almanız gerekir. Diğeri de, azıcık düşünmeniz, biraz öğüt almanız, nasihat dinlemeniz, size büyük arayışlar getirir ve kesinlikle Müslüman olmayanları dost edinmezsiniz.

(Bakara 2. Yunus 109. Ra'd 1. Neml 62. Zümer 55. Ahzab 38. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 4

وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنَاهَا فَجَآءَهَا بَاْسُنَا بَيَاتًا
اَوْ هُمْ قَآئِلُونَ ﴿٤﴾

Meâli:

"Beldelerden nicesi vardı ki onları batırdık. Bizim azabımız da onlara gece veya onlar dinlenenler (iken) geliverdi."

Âyet: 5

فَمَا كَانَ دَعْوٰيهُمْ اِذْ جَآءَهُمْ بَاْسُنَآ اِلَّآ اَنْ قَالُوٓا اِنَّا كُنَّا ظٰلِمِينَ ﴿٥﴾

Meâli:

"Kendilerine azabımız geldiği zaman, onların nidaları: "gerçek zâlimler idik" demelerinden başka da değil idi."

ÎZAHLARI:

Allâh'ın gönderdiği Peygamberlere ve indirdiği kitaplara uymayarak taşkınlıklarını sürdüren, inatlarından ayrılmayan nice memleketleri ahalisi ile birlikte batıran Rabbimiz:

"...Bizim azabımız da onlara gece veya onlar dinlenenler (iken) geliverdi..." buyurmuştur. Burada, insanların tam güvenebildikleri iki zaman zikredilmiştir:

a- Gece: Yatılıp uyunduğu, herkesin istirahate çekilip huzura kavuştuğu bir zaman. İşte bu zamanda, tam dalgınlıkların çöktüğü, kaygısızlıkların arttığı, gafletin son haddini bulduğu sırada, Allâh'ın azabı geliverir. Kimse de kendini kurtaracak bir çare arayamaz. Lûtun kavmi gibi. Böylece batarlar giderler. Asıl tarih buna denir. Var mı bir okuyan?

b- "Kaylûle" denilen gündüzün ortasındaki dinlenme ve uyuma zamanında yine insanların istirahate çekildiği bir anda Allâh'ın azabı geliverir. Şuaybin kavmi gibi. Bunlar gündüz dinlenirken batmışlardır.

O batırdığımız memleket halkının çığlıkları, feryatları:

"...Gerçek zâlimler idik" diye zulümlerini itiraf etmeleriydi. Başka da bir şey diyemezlerdi. Çünkü her şey açığa çıkmış idi.

(Bu sûre 94, 97, 98. Enâm 6, 43. İsrâ 17. Kehf 59. Meryem 74, 98. Enbiyâ 14, 46. Kasas 58. Tahe 128. Secde 26. Hacc 15. Yasin 31. Sâd 3. Ğafir 85. Kalem 26-31. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 6

فَلَنَسْـَٔلَنَّ الَّذِينَ اُرْسِلَ اِلَيْهِمْ وَلَنَسْـَٔلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦﴾

Meâli:

"Andolsun kendilerine gönderilenlere elbette soracaz. Andolsun Peygamberlere de muhakkak soracaz."

Âyet: 7

فَلَنَقُصَّنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَآئِبِينَ ﴿٧﴾

Meâli:

"Yine andolsun onlara elbette bilgi ile anlatacaz. Gâibler de değildik."

İZAHLARI:

O mahşer gününde hesabından sorulmayan hiç kimse kalmayacak. Kendilerine Peygamberler gönderilenlere de, gönderdiğimiz Peygamberlere de andolsun ki hepsine muhakkak soracaz.

Onlara sağlam bilgiler, yazılmış kitaplar, amel defterleri ile olanı biteni anlatacaz. Hiçbir şey kalmadan, her yaptıklarını birer birer gösterecez. Onlar bu günahları işlerken biz gâib değildik. Onları müşahade ediyorduk.

(Bakara 119. Hicr 92, 93. Enbiya 23. Kasas 65, 78. Ankebut 13. Lokman 23. Fussılet 50. Rahman 39. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 8

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذِ الْحَقُّ ۚ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨﴾

Meâli:

"O gün tartı da haktır. Artık kimin terazileri ağır gelirse, işte onlar kurtulanların kendileridir."

Âyet: 9

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾

Meâli:

"Kimin de terazileri hafif gelirse, işte bunlar da âyetlerimize zulmeder olmaları sebebiyle kendilerine ziyan edenlerdir."

ÎZAHLARI:

Artık mahşerin kurulmasıyla sorgular yapılır, cevaplar alınır. Hiç kimsenin itirazına meydan verilmeyecek şekilde herkesin defteri açılır, bütün uzuvları şahitlik eder. Ne var ne yok hepsi ortaya dökülür. Oraya mahsus, sadece adını bildiğimiz "tartı aletleri" diyebileceğimiz, Allâh'ın yarattığı günahlarla sevapları ayıran ve tartan veya ölçen şeylerle herkesin hesabı çıkarılır.

Kimin sevap tartısı ağır gelirse, işte o korktuğu cehennemden kurtulmuş, umduğu cennete kavuşmuştur.

Kimin de sevabı hafif olur, günahı ağır gelirse, işte o Dünyada Allâh'ın âyetlerine karşı gelerek zâlimce davrandıysa, bundan dolayı günahları ağır gelir büyük bir hüsranla cehenneme atılır.

Bu ölçüler, tartılar müminler içindir. İmansızlar için Kehf sûresinin 105. âyetinde belirtildiği gibi, onlar doğrudan cehenneme atılacaklardır.

(Enbiya 47. Mü'minûn 102, 103. Kâria 6-9. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 10

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِى الْاَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ ۜ
قَلِيلاً مَا تَشْكُرُونَ ﴿١٠﴾

Meâli:

"Andolsun sizi yeryüzünde yerleştirdik ve orada size geçimler verdik. Azıcık olsun şükretmelisiniz."

Âyet: 11

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا لِاٰدَمَ ۖ
فَسَجَدُوٓا اِلَّآ اِبْلِيسَ ۜ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿١١﴾

Meâli:

"Yine andolsun sizi yarattık. Sonra sizi kılıklandırdık. Sonra Meleklere: "Adem'e secde edin" dedik. İblisten başkası hemen secde ettiler. O secde edenlerden olmadı."

Âyet: 12

قَالَ مَا مَنَعَكَ اَلَّا تَسْجُدَ اِذْ اَمَرْتُكَ ۜ قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِنْهُ ۚ
خَلَقْتَنِى مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ﴿١٢﴾

Meâli:

"(Allâh): "Sana emrettiğim zaman, senin secde etmeni men eden nedir?" buyurdu. (O da): "Ben ondan hayırlıyım. Beni ateşten yarattın. Onu da çamurdan yarattın" dedi."

Âyet: 13

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ اَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ
اِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿١٣﴾

Meâli:

"Hemen oradan in. Orada senin büyüklenmen de olamaz. Artık çık. Muhakkak sen alçaklardansın" buyurdu."

Âyet: 14

قَالَ اَنْظِرْنِى اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾

Meâli:

"(İblis): "Bana, dirilecekleri güne kadar mühlet tanı" dedi."

Âyet: 15

قَالَ اِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿١٥﴾

Meâli:

"Sen elbette (mühlet) tanınanlardansın" buyurdu."

Âyet: 16

قَالَ فَبِمَآ اَغْوَيْتَنِى لَاَ قْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾

Meâli:

"Öyle ise beni azdırmanla onları (sapıtmak) için, senin dosdoğru yoluna andolsun kesinlikle oturacam" dedi."

Âyet: 17

ثُمَّ لَاٰتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ اَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَآئِلِهِمْ ۖ وَلَا تَجِدُ اَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ﴿١٧﴾

Meâli:

"Sonra andolsun onlara önlerinden ve arkalarından, hem sağlarından hem sollarından her halde gelecem. Onların çoğunu da şükredenler bulamayacaksın."

Âyet: 18

قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْءُومًا مَدْحُورًا ۖ لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ اَجْمَعِينَ ﴿١٨﴾

Meâli:

"(Allâh): "Mez'um medhur olarak çık oradan. Andolsun onlardan sana kim uyarsa, yemin olsun kesinlikle cehennemi sizin hepinizden dolduracağım" buyurdu."

ÎZAHLARI:

Allâhu zülcelal, her devir ve her yerdeki bütün kullarına hitab ederek:

1- "Andolsun sizi yeryüzünde yerleştirdik..." buyurmakla bütün insanların yaşadığı yerlere bakıp, oraları kendilerine yaşamaları için uygun yarattığını düşünerek kendini unutmamalarını ve onun emirlerinden ayrılmamalarını, hayatlarını şükürle geçirmelerini hatırlatmıştır. Ayrıca:

2- "...Orada size geçimler verdik..." buyurmasıyla da yeryüzündeki, topraklar, bu toprakları, sulayan ırmaklar, gökten indirdiği yağmurlar, bu topraklarda biten sayılamayacak kadar ekin, meyve ve sebze yine

bu topraklarda yaşayan hayvanlar, denizlerdeki hayvanlar... Bunları düşünerek, madenleri, madenlerden meydana getirilen sanayi ürünlerini hatırlayarak kendine şükretmeleri gerekirken:

3- "...Azıcık olsun şükretmelisiniz" diye çok ağır bir sitemle insanları uyarmak istemiştir. Ama, anlayan kim? Dinleyen kim? Devamla:

4- "Yine andolsun sizi yarattık. Sonra sizi kılıklandırdık..." diyerek dikkatimizi kendimize çeviriyor. Yaratılışımızı, şeklimizi, kılığımızı, aklımızı, bütün kâbiliyyetimizi düşünüp, bilgilerimizi artırarak daha çok anlayış sahibi olarak kendine yönelmemizi, hatırlatıyor. Fakat hatırlayan kim? Sonra insanın değerinin, derecesinin yüksekliğini taktir ettirmek üzere Meleklerine secde emri vermesi, onların da bu emri kabullenmesi, ancak şeytanın karşı gelmesinin de ayrıca düşünülecek hususlar olduğunu bilmemiz gerekir. Ama bilen kim?

Adem'e neye secde etmedin sorusunu cevaplandıran iblis, kendisinin ateşten yaratıldığını ileri sürerek üstünlük tasladı. Onun ateşten yaratılmış olması, akla şunları getiriyor. Ateş yakıcı bir madde. Şeytanın da işi, yakıcı cehenneme sevkeden ve kendisi ile birlikte pek çok insanları o ateşe sokmaya çalışan bir düşman olması hakikaten düşünmeye değer sır noktadır. Yanmamak için ateşten ne kadar sakınıyorsak, şeytandan daha çok sakınmamız lazım. Çünkü ateşin zararının yanında yararı da çok. Fakat şeytanın hiç yararı yok. Bu hali iyice açığa çıkan şeytanın artık cennette yeri kalmadı. Allâh da ona buğz ederek:

5- "Hemen oradan in. Orada senin büyüklenmen de olamaz. Artık çık. Muhakkak sen alçaklardansın" buyurdu. Böylece ebediyen dönemeyeceği ve göremeyeceği cennetten kovuldu. Tam lanetlenmiş oldu. Bu lanet hiç üzerinden kalkmamak şartıyla onun kendine layık bir sıfatı oldu. Tabidir ki ona uyan insanlar da bu lanet sıfatını kazanmış olurlar. Durumunu anlayan bu mel'un, tineti ve fıtratı icabı Allâh'a dönerek:

6- "Bana, dirilecekleri güne kadar mühlet tanı" diyerek Allâh'a yalvardı. İnsanları imtihân etmek üzere yarattığı için, cenneti ve cehennemi de bu gaye ile yarattığından dolayı şeytana:

7- "Sen elbette (mühlet) tanınanlardansın" buyurdu. Yani Ey şeytan! Sana istediğin bu hak tanınmıştır. Devamlı nezarettesin. Sen ve aldattıkların hiçbir an benim nezaretimden kurtulamayacaksınız. Haydi defol.

8- "Öyle ise, beni azdırmanla onları (sapıtmak) için senin dosdoğru yoluna andolsun kesinlikle oturacam" dedi." Şeytan bu sözü ile

bir yandan kendi sapıklığını ortaya koymuş, öte yandan da yemin ederek insanları sapıtacak yolları tutmak, tuzaklar kurmak üzere açıkça Allâh'a karşı çıkmıştır. Tabiidir ki mühlet vermek Allâh'ın şanından ve yüce iradesindendir. Kurduğu nizam da bunu gerektirir. Şeytan devamla mel'anetini açığa vurarak:

9- "...Önlerinden ve arkalarından, hem sağlarından hem sollarından her halde gelecem. Onların çoğunu da şükredenler bulamayacaksın." diyerek isyanını tekrarladı. Şeytanın bu tehdidinden alacağımız ders, bize hiçbir kaçamak yolu bırakmayarak dört yanımızdan hücum edeceğini, bilmemizde pek çok yarar vardır. Bu mel'unun hücumunu te'sirsiz hale getirecek tek çare Allâh'ın emirlerine son derece iyi sarılmaktır. Sağlam bir îman, mükemmel bir ibadet, azimli bir cihad, yüksek bir fazilet bizi bu düşmanın şerrinden koruyacak sağlam bir kaledir. Şeytanın bu inatçı isyanına karşı Allâhu Teâlâ:

10- "Mez'um medhur olarak çık oradan..." diye tam buğzunu ifade ederek Cennetten tardını tekrarladı.

"Mez'ûm": ayıbın en ağırı, istenmemezliğin en kötüsü, çirkin anılmanın ve kovulmanın en düşüğü anlamına gelir.

"medhûran" Kovulmanın en şenîsi, lanetlenmenin en ilerisi ki ebediyen huzurullâhtan tardedilmiştir.

Şeytan ve ona uyanların hepsi de cehenneme doldurulacağı şöyle beyan buyruluyor:

11- "...Andolsun onlardan sana kim uyarsa, yemin olsun kesinlikle cehennemi sizin hepinizden dolduracam."

Burada akla gelebilecek bir hususu açıklamaya çalışalım. O yüce Allâh nasıl olur da yarattığı bir şeytanı karşısına alarak pazarlık yaparcasına onunla konuşur ve ona yapacağı kötülüklerde izin verir? O da kalkar Allâh'a karşı çıkarak söyleyeceğini söyler?

Akla gelen bütün bu tür soruların çözümünde konu ile ilgili tüm âyetler ve hadîsi nebeviler dikkatle okunarak iyi bir araştırma yapılır. Sonra da tetkike geçilir. Böylece çözüm yapılmış olur.

Şu konuda yapacağımız araştırmada önce Allâh'ın bütün zati ve sübûti sıfatları ile esmai hüsnasını ihtiva eden âyet ve hadîsleri okuruz. Görürüz ki, iradenin tümü kendisinde olan ve her şeye kadir olan Rabbimiz, mükellef olarak yarattığı insan ve cine de cüz'i bir irade vermiştir. Cennete veya cehenneme girmelerini bu cüz'i iradeye bağlayarak bir imtihân tablosu içine yerleştirmiştir. Şeytanı da bu konuda rol sahibi yapmıştır. Bizi uyarmak, dikkatimizi bu noktaya çekmek ve şeytanın ne ka-

dar inatçı ve ısrarlı olduğunu bize tanıtmak üzere karşısına alarak bu muhavereyi yapmıştır. Ortaya çıkan durum, Allâh'a îman ve itaat mı? Şeytana uymak mı? Bu ise yine bize verilen bir değerdir. Değerimizi anlar, irademizi iyi kullanır, benliğimizi şeytana kaptırmadan Allâh'a îman ve itaat edersek, Allâh'ın izni ve yardımı ile kazancımız, bizim kazancımız olur. Böylece bize ihsan edilen değer payımız tahakkuk eder. Aksi halde şeytana uyar, "kendim ettim, kendim buldum" der Allâh'ı suçlamaya kalkmayız. Kendimizin zâlimi, kendimiz oluruz.

(Bakara 34. En'âm 6. Yunus 31. Hıcr 20, 30, 31. 34-40. İsra 61, 70. Kehf 50. Hacc 41. Neml 13, 64. Kasas 6, 57, 63. Sebe 24. Fâtır 3. Sâd 73-83. Şûra 19. Ahkaf 26. Mülk 21. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 19

وَيَـٰٓـَٔادَمُ اسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا
وَلَا تَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظّٰلِمِينَ ﴿١٩﴾

Meâli:

"Ey Adem! Sen ve eşin cennete yerleş(in) ve dilediğiniz yerden yiyin de şu ağaca yanaşmayın ki zâlimlerden olmanıza sebep olur."

Âyet: 20

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُۥرِيَ عَنْهُمَا الشَّجَرَةِ
مِنْ سَوْءَٰتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهٰىكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ اِلَّآ اَنْ تَكُونَا
مَلَكَيْنِ اَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢٠﴾

Meâli:

"Hemen şeytan onlardan gizlenen çirkin yerlerini onlara açıklamak için vesvese verdi ve: "Rabbiniz sizi, ancak melekler olmanız veya ebedi kalıcılardan olacağınızdan men etti" dedi."

Âyet: 21

وَقَاسَمَهُمَآ اِنِّى لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢١﴾

Meâli:

"Ve onlara; "şüphesiz ben size kesin öğüt verenlerdenim" diye yemin etti."

Âyet: 22

فَدَلّٰيهُمَا بِغُرُورٍ ۚ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْاٰتُهُمَا
وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ ۖ وَنَادٰيهُمَا رَبُّهُمَآ
اَلَمْ اَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ وَاَقُلْ لَكُمَآ اِنَّ الشَّيْطَانَ
لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٢﴾

Meâli:

"Ve bir hile ile onları düşürdü. Ağacı tattıkları zaman da çirkin yerleri kendilerine açılıverdi. Ve cennet yaprağından üzerlerine dökmeye başladılar. Rabbleri de: "Bu ağaçtan sizi men etmedim mi ve şeytan muhakkak size açık bir düşmandır" demedim mi" diye onlara nida etti."

Âyet: 23

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَآ اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا
لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾

Meâli:

""Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bize mağfirette bulunmaz ve merhamet etmezsen, andolsun kesinlikle hüsrana uğrayanlardan oluruz" dediler."

Âyet: 24

قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۚ وَلَكُمْ فِى الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ
وَمَتَاعٌ اِلٰى حِينٍ ﴿٢٤﴾

Meâli:

""Kiminiz kiminize düşman olarak inin. Sizin için yer de bir eğleşme ve bir zamana kadar yararlanma vardır" buyurdu."

Âyet: 25

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ ﴿٢٥﴾

Meâli:

""Orada yaşarsınız ve orada ölürsünüz yine oradan çıkarılırsınız" buyurdu."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, şeytana tard emrini verdikten sonra:

1- "Ey Adem! Sen ve eşin cennete yerleş(in) ve dilediğiniz yerden yiyin de şu ağaca yaklaşmayın ki zâlimlerden olmanıza sebep olur" buyurdu. Burada müfessirlerin çok ihtilafı vardır. Cennetde neye yasak olsun. Şeytan cennete nasıl girer? Gibi bir çok âyetler de getirerek ayrı anlayışlar ortaya koymuşlardır. Bu ihtilafları nakletmekte bir yarar olacağını sanmıyorum. Bize düşen, derinliğine ulaşamadığımız noktalarda, yine araştırmakla birlikte kendi aczimizi ve Allâh'ın kudretini bilerek bir teslimiyet içinde olmamız gerekir.

Şeytan ilk düşmanlığına başlayarak, henüz kovulduğu yerden ayrılmadan Adem'e sataşarak ona yasak edilen ağacın meyvesinden yemesine çaba gösterdi ve vesveseye başladı:

2- "Hemen şeytan onlardan gizlenen çirkin yerlerini onlara açıklamak için vesvese verdi ve: "Rabbiniz sizi ancak melekler olmanız veya ebedi kalıcılardan olacağınızdan men etti" dedi." Böylece 16. ve 17. âyetlerdeki söylediklerini yapmaya başladı. Vesveseye karşı aldırış etmeyen Adem'le Havva'nın bu halini görünce başka çareye başvurdu:

3- "Ve onlara; "şüphesiz ben size kesin öğüt verenlerdenim" diye yemin etti." Üzerlerinde ısrarla durdu. Nihâyet eğmeyi başardı.

4- "Ve bir hile ile onları düşürdü..." Adem'le Havva, şeytanın vesvesesi, **"Rabbiniz sizi, ancak melekler olmanız veya ebedi kalıcılardan olacağınızdan men etti"** demesi ve yemin ederek öğüt vermesine kandılar, aldandılar ve tuzağa düştüler. Esasen insanın yaratılışında mevcut olan yasağa karşı merakı, bilinmeyenleri araştırma hevesi, erkek kadın iki çiftin birbirine meylinden ve yararlanan şeytan, onlara o yasak

edilen ağacın meyvesinden yedirmeyi başardı. Şu noktayı iyi kavramamız gerekiyor. Bizim yaratılışımızda mevcut olan araştırma, her şeyden yeme hasleti, bizi hem yücelten hem de felakete sürükleyen bir haslettir. Eğer bu hasleti kullanırken, Allâh'ın emir ve nehiylerini ön plana alarak, başka tesirler altında kalmadan araştırma yapar, menfaatimizi düşünür, tavsiyeleri dinler, gereken bilgileri öğrenirsek yüceliriz. Hem dünyamız hem de âhiretimiz ma'mur olur. Şâyet, Allâh'ın emir ve yasaklarına aldırış etmeden kör bir teşebbüs ile bir takım gayretlere girersek bu gayretler bizi -şeytanın ve ona uyanların da araya girmesiyle- haramlara sürükler. İçki, fuhuş, kumar, faiz, hırsızlık, aşkıyalık, intihar, ğabni fahişlik, ölçü ve tartı hileleri gibi pek çok, insanlığı felaketlere sürükleyen, birbirine düşüren, belalarla boğuşur hale getiren, musibetler birbirini takib eder. Birinden kurtulma planları ararken daha başka musibetlere yol açar hale geliriz. Devrimizin medeniyetçileri, ilerleyicileri, işte bu musibetin içinden çıkamayanlardır. Adem'le Havva:

5- "...Ağacı tattıkları zaman da, çirkin yerleri kendilerine açılıverdi..." bu çirkin yerler üzerindeki anlayışlar iki kısımda hülasa edilebilir:

a- Yedikleri şey mide ve bağırsaklarından geçtikten sonra bildiğimiz yerlerden çirkin bir halde, çirkin bir koku ile çıkmış olması ki, hem o yerlerin açılması hem de yapılan çişlerin çirkinliği, onları birden bire telaşa düşürdü.

b- O yedikleri meyvenin gıdası, her ikisinde de şehveti uyardı ve şehvet yerleri açılıverdi. Birbirlerine karşı şehvet arzusu ile değişik bir hal aldılar. Bu haller kendilerini şaşırttı. Ve:

6- **"...Cennet yaprağından üzerlerine dökmeye başladılar..."** yani her ikisi de utanarak bu açılan yerlerini örtmek üzere geniş yapraklardan dökerek, indirerek, koparark o yerlerini gizlemeye koyuldular. Bu arada:

7- "...Rabbleri de: "Bu ağaçtan sizi men etmedim mi? Ve "şeytan muhakkak size açık bir düşmandır" demedim mi?" diye nida etti. Rabblerinin bu nidasını duyan Adem'le Havva hatalarını iyice anladılar ve:

8- "Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bize mağfirette bulunmaz ve merhamet etmezsen, andolsun kesinlikle hüsrana uğrayanlar oluruz" dediler." Böylece Adem'le Havva Allâh'a yalvardılar ve ondan mağfiret dilediler. Şeytana uydukları için kendilerine zulmettiklerini iyi anladılar, biz nesillerine örnek oldular. Artık biz şeytana ve ona uyan kimselere kapılmamaya son derece dikkat etme dersini buradan

almış oluyoruz. Hataya düştüğümüz zaman da hemen Allâh'tan mağfiret dileyerek hatamızı düzeltmeliyiz

İlk marifetini gösteren ve Adem'le Havva'yı tuzağa düşeren şeytanla ona aldanan Adem'le Havva, Allâh'tan şu ağır emri aldılar:

9- "Kiminiz kiminize düşman olarak inin. Sizin için yerde bir eğleşme ve bir zamana kadar yararlanma vardır" buyurdu." Bunun üzerine şeytan ile Adem ve Havva bu dünyaya indiler. Birbirleriyle düşman olma huylarını devama başladılar. Eğer insanlar şeytana uyarlar ve onu dost edinirlerse cennetten beraberce kovuldukları gibi yine beraberce cehenneme atılırlar. Şâyet ona uymadan Allâh'ın yolunda yürürlerse, yine cennete dönerler. Bir daha atılmamak üzere ebediyen orada kalırlar.

10- "Orada yaşarsınız ve orada ölürsünüz yine oradan çıkarılırsınız" buyurdu." Ama lütfü kereminden iyice onlara (nesillerine) dünyada bol nimetler verdi. Kendi yolunu gösterecek Peygamberler gönderdi, kitaplar indirdi. Şeytana kapılmayacak, onun düşmanlığına çarpılmayacak nizamı ihsan etti. Yaşadığımız bu dünyada Allâh'ın yolunu tutarsak, hem şeytanın şerrinden uzak kalırız, hem dünyamız huzurlu geçer, hem de ebedi olan âhiret hazırlığını burada yaparız, şeytanla birlikte cehenneme girmekten de kurtulur, cennette yerimizi alırız. (Bakara 35-38, 178, 169, 208. Enâm 142. Yûsuf 5. Tâhâ 115-123. Yasin 60. Nûr 1-6. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 26

يَا بَنِيٓ اٰدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُّوَارِيْ سَوْاٰتِكُمْ
وَرِيْشًا ۭ وَلِبَاسُ التَّقْوٰى ذٰلِكَ خَيْرٌ ۭ ذٰلِكَ مِنْ اٰيٰتِ اللّٰهِ
لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ﴿٢٦﴾

Meâli:

"Ey Adem oğulları! Size çirkin yerlerinizi örtecek bir libas ve süs indirdik. Takva libası ise, bu daha hayırlıdır. Bu Allâh'ın âyetlerindendir. Onların düşünecekleri umulur."

İZAHI:

Adem'le Havva'yı anlattıktan sonra onların bütün nesillerine hitab ederek:

1- "Ey Adem oğulları! Size çirkin yerlerinizi örtecek bir libas ve süs indirdik..." buyurmakla bizim bedenimizin güzel yeri de çirkin yeri de bulunduğuna işaretle, çirkin yerimizin örtülmesi için libas indirdiğini, yani elbise olabilecek deriler, yünler, pamuklar yarattığını ve bunları işleyip giyilecek hale getirecek akıl ve eller verdiğini hatırlatıyor.

Biz kendimizi düşündüğümüz zaman, örtüsüz, tüysüz yaratıldığımızı görürüz. Bu ise elimizde ve irademizde olmayan bir yaratılıştır. Fakat yine düşündüğümüz de, bu örtüyü aklımızla bulabileceğimizi ve elimizle yapabileceğimizi anlarız. Nitekim Adem Aleyhisselam ile Havva validemiz, bu ihtiyacı duymuşlar ve hemen ilk akıllarına gelen ağaç yapraklarına sarılmışlardır. Dünyaya indikten sonra da bu araştırmayı geliştirerek günümüzdeki çok çeşitli giyimlere gelinmiştir. Burada iki giyim türü zikredilmiştir:

a- Avret yerlerimizi örtecek giyim. Bu giyimin zaruri ve farz olduğu ve her halde giyilmesi gerektiği anlaşılıyor. Erkeklerde göbekle diz arası, kadınlarda ise her yeri gizlenmeye değer bulunuyor. Nitekim Peygamberimiz böyle anlamış ve böyle tatbik etmiştir. Bize de böyle tebliğ buyurmuştur.

b- "RİŞEN" tabir buyrularak insanın güzelliğine güzellik katacak süs elbisesi anlamına gelen ayrı bir güzel elbise ihsan etmiştir. Bu güzel elbisenin erkeğe ve kadına göre değişikliğini Peygamberimizden öğrenecez. İpek gibi çok cazibeli kumaş kadınlara helal olduğu halde erkeklere haram kılınmıştır.

Hulasa, erkekler ve kadınlar fiyakaya kaçmadan, giyimlerini şehvete alet etmeden, şeytanın vesvesesine kapılmadan giyebilirler. Erkeğe de kadına da haram olan giyimler üç kısımda özetlenebilir:

a- Vücudunu belli edecek kadar dar olmayacak. Bu giyim hareketi güçleştirir. Hem de şeytana uyanların dikkatini çeker, insanlık vakarını da alt üst eder.

b- Şeffaf olmayacak. Yani bedeni gösterecek incelikte veya cam gibi arkasını gösterecek cinsten olmayacak. Bu tarz giyimde çıplaklığı gideremeyen, ahlaksızlığa yol açan bir giyimdir.

c- Erkekler için yapılan ve erkekler arasında giyilmesi meşru olan şekil ve renkteki elbiseleri kadınların giymesi, kadınlar için yapılanların da erkeklerin giymesi haramdır. Buna riâyet edilmediği taktirde kadın ve erkeğe mahsus karakterler karışır, her ikisi de benliğini kaybederek deje-

nere olur. Ana ve babalık vasıflarını, ailedeki yerlerini yitirirler. Böylece aile yapısı yok olur. Bu günün küfür diyarı gibi.

2- "...Takva libası ise, bu daha hayırlıdır..." buyurulması, akla, kalbe, îmana, ibadete, ameli salihaya yönelen bir hitabı ilahidir. Akıl düşünerek, kalp îman ederek, ibadetler Allâh'a bağlılığı sağlayarak, ameli salih hayat nizamını koruyarak, bütün hatalarımızı örter, güzelliğimize güzellik katar ve bizi cennetlik yapar. Diğer giyimler de tam değerini bulur. İşte buna işaretle:

3- "...Bu Allâh'ın âyetlerindendir. Onların düşünecekleri umulur" buyurulmuştur. Evet düşünürsek, Allâh'ın her âyetinde ayrı ayrı sayısız hikmetler vardır. Fakat bunu düşünemeyen zamanımız insanları, soyundular dökündüler, kadın erkek karıştılar, iffet ve namusu bıraktılar. Tam şeytanın tuzağına düştüler. Bu yüzden batıp gidiyorlar, hâla anlayamıyorlar.

(Nahl 81. Mü'minûn 5. Nûr 30. Ahzâb 32, 33, 35, 59. Meâric 29. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 27

يَا بَنِيٓ اٰدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَآ اَخْرَجَ اَبَوَيْكُمْ مِنَ
الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْاٰتِهِمَا ۗ اِنَّهُ يَرٰيكُمْ
هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ ۗ اِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ اَوْلِيَآءَ
لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٧﴾

Meâli:

"Ey Adem oğulları! Şeytan, Ana-babanızı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerinden soyarak cennetten çıkardığı gibi sakın sizi sapıtmasın. Şüphesiz sizin onları göremediğiniz yerden o ve yakınları sizi görüyor. Muhakkak biz şeytanları îman etmeyenlere dostlar yaptık."

ÎZAHI:

Geçen âyette Allâhu Teâlâ, Adem'in nesline kendini koruyacak olan giyim yolunu ve asıl giyimin de takva olduğunu beyandan sonra, yine adem oğullarına hitap ederek şeytanın şerrinden kesinlikle ve dik-

katle sakınmasını hatırlattı. O şeytan, babamız ve anamız olan Adem'le Havva'yı nasıl aldatıp cennetten çıkardı ise, bizi de öylece aldatabileceğini, bizi soyup iffetsiz ve namussuz bir hale sokabileceğini duyurmuştur. Ne kadar da isabetli bir duyuru olduğunu şu devrimizde çevremizdeki çıplaklara bakarak alıyoruz.

"...Şüphesiz sizin onları göremedğiniz yerden o ve yakınları sizi görüyor..." buyurarak Şeytanın yapısına işaret ediyor, Ondan her an her hususta sakınmamız ve ona aldanmamamız gerektiğini haber veriyor. Evet onu göremeyiz ama vesvesesini anlarız. İçimize doğan şeyin iyi mi, kötü mü olduğunu, Allâh'ın rızasına uygun olup olmadığını biliriz. Onun yakınlarına gelince, gerek kendi cinsinden olan şeytanlar, gerekse onun tuzağına düşerek şeytanlaşan insanlar ve cinler, bunların hepsi de aynı derecede veya birbirinden farklı yönlerde düşmanlarımızdır. Bunların görünmeyen kısmı ile görünen insan kısmından sakınmanın ve korunmanın tek ve sağlam çaresi şeriatı iyi öğrenerek karşılaştığımız her şeyi şeriat ölçüsüne vurup ayırmaktır. Şeriata uyanı alır, uymayanı atarsak kurtulmuş oluruz.

"...Muhakkak biz şeytanları îman etmeyenlere dostlar yaptık." buyurmasıyla da; şeytanların yakınlarının kâfirler olduğuna işaret etmiştir. İman, şeytanın önünde büyük bir engeldir. Öyle ise, îman hakkındaki bilgileri iyi öğrenmeliyiz. Şeriatın temeli de îmandır.

(Bu sûre 200-202. İsrâ 27. Hacc 52, 53. Nûr 21. Fussılet 36. Mücadele 19. Nahl 98-100. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 28

وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا ۗ قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ ۖ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

Meâli:

"Bir fuhuş yaptıkları zaman da: "Babalarımızı bunun üzerinde bulduk. Allâh da bize onu emretti dediler" Allâh kesinlikle fuhuşları emretmez. Allâh'a karşı bilemeyeceğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz" de."

Âyet: 29

قُلْ اَمَرَ رَبّى بِالْقِسْطِ ۖ وَاَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ
وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ۚ كَمَا بَدَاَكُمْ تَعُودُونَ ﴿٢٩﴾

Meâli:

"(Habibim): "Rabbim adaleti emretti. Her mescidde yüzlerinizi (kıbleye) doğrultun. Ve muhlisler olarak O'na ibadet edin. Din ancak O'nundur. Size başladığı gibi döneceksiniz" de."

Âyet: 30

فَرِيقًا هَدٰى وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ ۚ اِنَّهُمُ اتَّخَذُوا
الشَّيَاطِينَ اَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَيَحْسَبُونَ اَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٣٠﴾

Meâli:

"Bir kısma hidâyet etti, bir zümreyi de (sapıttı). Onlara sapıklık hak oldu. Muhakkak onlar Allâh'tan başka şeytanları dostlar edindiler. Ve kendilerinin hakikaten mühtediler olduklarını sanıyorlar."

İZAHLARI:

O şeytanın yakınları, ona uyarak şeytanlaşan kimseler:

"Bir fuhuş yaptıkları zaman da: "Babalarımızı bunun üzerinde bulduk. Allâh da bize onu emretti" dediler. "FUHUŞ" burada başta şirk olmak üzere her türlü kötülük anlamındadır. Hususiyle Kabe'yi çıplak tavaf edenlere işaret buyrulmaktadır. Cahiliyet devrinde üzerlerindeki elbiselerle "günah işledik" diye o elbiseleri çıkarırlar Kabe'yi çırılçıplak tavaf ederlerdi. Kadın erkek hep böyle yaparlardı. Ancak Kureyş kabilesi elbiseleri ile tavaf ederdi deniliyor ise de onların da ötekilerden farklı olmadığı anlaşılıyor. Hiç giyilmemiş elbise olursa, onunla tavaf ederler ve hemen atarlarmış. Tavaf ederken ellerini birbirine vurarak, şak şak ederek ağızlarıyla ıslık çalarak tam bir ahlaksızlık eğlencesi halinde tavaf ederlerdi. Devrimizdeki bazı tasavvufçuların zikirlerinin de bunlardan farksız olduğu görülüyor. Enfal sûresinin 35. âyetini okursak daha güzel anlarız. Kendilerine sorulduğu zaman, babalarımızdan, dedelerimizden böyle gördük, onlar böyle yaparlardı. Allâh da böyle emretti gibi laflar ederlerdi. Rasûlüm onlara:

1- "...Allâh kesinlikle fuhuşu emretmez. Allâh'a karşı bilmeyeceğimiz şeyleri mi söylüyorsunuz ?" de." emrini veren Allâh, müşriklerin şirkleri de, tavafları da, diğer ibadetleri de aslından çıkarılarak tam fuhşa dönüştürüldüğünü beyan etmiştir. O devirlerde din düşmanlığı bu gibi kaydırmalarla da yapılmış olduğu anlaşılıyor. Devrimizde de aynı oyunlar görülmektedir. Fakat belli bir cehalet çevresinden başkaları bu oyuna gelmemektedir. İslâm dininin itikadı, ibadeti, zikri, duası vesâir hükümleri gâyet açık ve ciddidir.

Bu ciddiyetten ancak cahiller ve sapıklar uzaklaşabilir. Bilgi sahipleri şu âyete dikkat eder:

2- "Rabbim adaleti emretti. .." de. Her hususta doğru ve ciddi olmayı, her şeyi hakkıyla bilip yapmayı, asla dürüstlükten ayrılmamayı, sapıklara cahillere aldanmamayı emretti. Tavaf nasıl emredildiyse öyle yapılır. İbadet nasıl emredildiyse öyle yapılır. Oruç nasıl emredildiyse öyle tutulur. Zikir nasıl emredildiyse öyle yapılır. Onun için:

3- "...Her mescidde yüzlerinizi (kıbleye) doğrultun ve muhlisler olarak O'na ibadet edin. Din ancak onundur..." buyrulmuştur. Namazı kasdederek; "Ciddiyetle kıbleye dönün. İçinizle dışınızla, niyetlerinizle Allâh'a ve onun emrettiği yere, onun emrettiği şekilde yönelin." emrini vermiştir. Ayrıca bütün ibadetleri içine alan şu emri vermiştir.

"...ve muhlisler olarak ona ibadet edin. Din, ancak onundur..."

Yani, Ey mü'minler! Sizden öncekiler gibi dininizi oyuncak etmeyin.

Kendi keyfinize göre bir takım havayı şekiller vermeyin. Kalbinizle, ihlasla, titizlikle ciddi müslümanlar olarak o'na o'nun emrettiği şekilde ve razı olacağı gibi ibadet edin. Şunu da iyi bilin ki; Din yalnız O'nundur. Dinde başkalarının tasarruf hakkı yoktur. Allâh'ın dinini değiştirmeye, O'na başka şekiller vermeye kimsenin asla hakkı yoktur. Dikkat edin, gözünüzü açın. Bakın:

4- "...size başladığı gibi döneceksiniz." buyurmakla, ilk yaratılışınızda yaratmaya nasıl yoktan başladı, yarattı ve bu hale getirdi ise, yine elinizde olmayarak O'nun huzuruna döneceksiniz ve ona hesab vereceksiniz. Ona göre yaşayışınızı O'nun emrettiği gibi ayarlayın. Bu hususta insanlar iki kısma ayrılır:

a- **"bir kısmına hidâyet etti. .."** îman ederek Allâh'ın dinine sarılan ve onu iyi öğrenip onunla amel edenlere hidâyet verdi.

b- **"Bir zümreyi de (sapıttı). Onlara sapıklık hak oldu. Muhakkak onlar, Allâh'tan başka şeytanları dostlar edindiler. .."** bu ikinci kısım îmana yanaşmadıkları için sapıttılar, şeytanların peşine takıldılar hak ettikleri belayı buldular. Bunlar:

5- "...kendilerinin hakikatten mühtediler olduklarını sanıyorlar."

Bunlar öyle bir havanın içine girmişler ki, yaptıklarının hep doğru hep iyi olduğunu, kendilerini hidâyet üzere olduklarını sanıyorlar idi. Devrimizde de kendilerini ve yaptıklarını beğenen zavallıları çokça görüyoruz (Bakara 75, 100, 144, 149, 150 Âl-i İmran 100. Nisa 119, 120, 125 Maide 104, En'am 79, 151 Yunus 4, 34, 79, 105 Enbiya 53, 104 Şuara 74. Neml 64. Ankebut 19. Rum 11, 27, 30, 33, 43 Lokman 21, 22 Gâfir 14, 65. Zuhruf 22, 23. Buruç 13. Beyyine 5. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 31

يَا بَنِيٓ اٰدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا
وَلَا تُسْرِفُوا ۚ اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾

Meâli:

"Ey ademoğulları! Her mescidin yanında zinetinizi alın. Yeyin ve için. İsraf da etmeyin. Şüphesiz O israf edenleri sevmez."

ÎZAHI:

Geçen âyetlerde de belirtildiği gibi mescidi harama çıplak gelirler, çıplak tavaf ederlerdi, bazı kere kadınlar geceleri, erkekler de gündüzleri tavaf ederler, çok kere karışırlar, şak şak ederek ıslık çalarak dolaşırlardı. Çıplak tavaf eden kadınlara şöyle şiir söyleyenler de olurdu. "Bu gün bir kısmı veya hepsi açılır. Ondan açılanı helal etmem." Yani avret mahalinin, doğum yerinin dahi bir kısmı veya hepsi açılır veya meydana çıkar görülür. Ama o açılıp görünen kısmı da kendimden çıkarıp başkasına vermem. Şeklinde şakalarda yaparlardı.

Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu:

"Ey Adem oğulları; her mescit yanında zinetlerinizi alın..." buyruldu. Dikkat edilirse âyetteki mana umumidir. Kıyâmete kadar gelecek bütün insanlara hitap ediliyor ve her mescit, her namaz kılınan yer ki

yalnız Kabe değil, dünyadaki her namaz kılınan yerde zinetlerin alınması, yani avret mahalinin örtülmesi, güzel elbiselerin giyilmesi emredilmiştir. Bilhassa Cuma ve bayram namazlarında mümkün olan yeni ve güzel elbiseler giyilmesi çok iyidir.

"Hem yeyin ve için israf etmeyin. Şüphesiz o, israf edenleri sevmez."

Buyurarak helalinden yiyip içilmesini emrediyor. Fakat hiçbir sûrette israfa kaçılmaması, dökülüp saçılmaması istenmektedir.

Burada dikkat edilirse ibadet ve onunla ilgili giyim, yeme içme bir arada zikredilmiştir. Kazancımızdan en iyi şekilde yararlanmamız ve dünya nimetlerinden faydalanmamızın yolu gösteriliyor. Gelecek âyette belirtileceği gibi dünya nimetlerini kendimize haram etmeyeceğimiz açıklanıyor. "Bir hırka bir lokma" sözünün düşmanlarımız ve şeytanın sözü olduğunu anlamalıyız (Bakara 60, 168, 172. Maide 88, En'âm 141, 142. Nahl 114, Tâhâ 81. Hacc 28, 36 Furkan 67. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 32

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللّٰهِ الَّتِىٓ اَخْرَجَ لِعِبَادِهٖ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ
الرِّزْقِ ۭ قُلْ هِىَ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۭ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ﴿٣٢﴾

Meâli:

"(Resulum) "Allâh'ın kulları için çıkardığı rızıktan temiz olanları kim haram etti?" de. "Onlar dünya hayatında îman edenler için kıyâmet gününe halis olarak (yine onlarındır) de. Böylece âyetleri, bilen kavm için tafsil ederiz."

Âyet: 33

قُلْ اِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّىَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْاِثْمَ
وَالْبَغْىَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَاَنْ تُشْرِكُوْا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ سُلْطٰنًا
وَاَنْ تَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٣٣﴾

Meâli:

"(Habibim): "Rabbim ancak fuhuşları onlardan gizli olanı ve açık olanı, günah ile haksız zulmü ve ona bir delil getirmediği şeyi Allâh'a şirk koşmanızı hem de Allâh'a karşı bilmediğiniz şeyi söylemenizi haram kılmıştır. " de."

İZAHLARI:

1- Tavafta elbise giyinmeyi ve zineti haram eden müşriklere cevaplar devam ediyor. Allâh resulüne hitab ederek; söyle onlara. Kullarım için yarattığım zînetleri haram eden kimmiş?

Onlar dünya hayatında mü'minler içindir. Kâfirlerde yararlanabilir. Ama kıyâmet günü ise yalnız mü'minlere mahsustur. Kâfirlerin yeri cehennem olduğu için bu nimetlerden yararlanamazlar.

"... Böylece âyetleri, bilen kavm için tafsil ederiz." buyurmakla âyetlerdeki hikmetlerin sebeplerini beyan buyurmuştur. Devamla;

2- "Rabbim ancak fuhuşları..." haram etti. Şirk başta olmak üzere her kötülüğe fuhuş denmiştir. Çıplaklık, iffetsizlik, namussuzluk, zina her kötülüğe fuhuş denmiştir. Çıplaklık, iffetsizlik, namussuzluk ve zina bilinen fuhuşlardandır. Bunların açığı da gizlisi de haramdır.

3- "...Günah..." da haramdır. Allâh'ın men ettiği her şeyi yapmak günahtır. Ya büyük günah ya da küçük günah ki işlenmesi devam eden küçük günahlarda büyür. Allâh bunları da haram kılmıştır.

4- "...haksız zulmü..." de haram kılmıştır. "BAĞY" haddi aşarak zulme varan her şeye denir. Zinacılığa da "bağy" denir. Erkeklerin birbirleriyle fuhuş yapmalarına da bağy denir. Bunlar hep haramdır.

5- "...Allâh'a şirk koşmanızı..." da haram kıldı. Allâh'a inanmakla beraber her hangi bir şeyi veya insanı Allâh'a yaklaştıracak inancıyla veya ondan bir meded bekleme ve ümitlenme gibi şeylerle ona değer vermek Allâh'a eş tutmak demektir. Şirk işte budur. Tarih boyunca güneş, ay, yıldızlar, timsah ve yılan gibi bazı hayvanlar, bazı şahısları temsil eden putlar veya doğrudan filan şahıs Allâh'a denk tutulmuştur. Halen de bunların örnekleri çoktur. Bu ise, dinimizde şiddetle haramdır.

6- "...Allâh'a karşı bilmediğiniz şeyi söylemenizi haram kılmıştır." Allâh'ın oğlu var. O böyle emretti, o şunu neye haram etsin, gibi hiçbir bilgiye dayanmadan yalan söyleyerek, iftira ederek yaptıkları uydurmalar da haramdır. Bu altı maddenin müşrikler tarafından devamla ve ısrarla işlendiği bir gerçektir. Bunları yapanların da müşriklerden farksız olduğu da bir gerçektir.

(Bakara 173, 272, 275. Nisâ 23. En'âm 138, 139, 140, 151, 152. Mâide 3, 87, 88. Bu sûre 157. Tevbe 29, 37. Yunus 59. Nahl 115. İsrâ 31-38. Tahrim 1. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 34

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ۚ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾

Meâli:

"Her ümmetin bir eceli vardır. Ecelleri de geldiği zaman bir saat geciktirmezler. Öne de alamazlar."

İZAHI:

Her topluluğun mukadder bir eceli vardır. Yani kendi yaşama tarzlarına uygun olan bir sona erme süresi vardır. Bu süre ancak Allâh'ın bildiği ve onun taktir ettiği bir süredir. İşte bu süre dolup zamanı gelince, onu bir an, bir lahza bile geciktirmek mümkün değildir. Öne almak da öyle. Bu tamamen Allâh'ın bileceği bir şeydir. Ancak başka âyetleri ve hadîs-i nebevileri de dikkate alırsak, felaket sebeplerini incelersek, görürüz ki her milletin mükellef olduğu bir nizam vardır. Bu nizam şüphesiz Allâh nizamıdır. Allâh'ın nizamına uyulmadığı taktirde batma sebepleri gelişir, artar ve batmaları tahakkuk eder. Bu durum Allâh tarafından ta ezelden bilindiği için taktir bu yönde gerçekleşir.

Fertlere gelince, onların da mükellef oldukları hususlar vardır. Kendilerini koruma, kollama, yemelerine, içmelerine dikkat etme, soğuğa sıcağa karşı tedbir alma mükellefiyetleri çok önem taşır. İşte her insan mükellef olduğu tedbirleri alır, kendini korumaya çalışır, sonra da Allâh'a güvenirse, vazifesini yapmış olur. Sözün kısası, "tedbir kuldan, taktir Allâh'tan" bunun ötesinde, gaybı bilmediğimiz için hiç inkara kalkışmaya hakkımız yoktur.

(Yunus 49. Hud 3. Ra'd 2. Hıcr 5. Nahl 61. Mü'minûn 43. Ankebût 53. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 35

يَا بَنِيٓ اٰدَمَ اِمَّا يَاْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ اٰيَاتِيۙ
فَمَنِ اتَّقٰى وَاَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَاهُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾

Meâli:

"Ey Adem oğulları! Size âyetlerimi anlatacak sizden Peygamberler hakikaten size gelirse, artık kimler sakınır ve iyileşirse, işte onlara korku da yok, onlar üzülmeyecekler de."

ÎZAHI:

Yine bütün insanlara hitap ederek kendilerine kendi cinsinizden Peygamberler gelir ve size âyetlerimi okur, anlatırsa, işte o zaman artık kimler şirkten ve kötülüklerden sakınır ve kendini ıslah eder iyileşirse, onlara mahşer ve cehennem korkusu da yok. Allâh'ın emrinden ayrılmayan bu îmanlılar, dünyada da kötülüklerden uzak kalarak korkusuz ve endişesiz yaşarlar. Bu âyetteki "peygamberler" sözü başka peygamberlerin geleceğini değil, son peygamber olan Muhammed S.A.V'nin baştaki hitaptan da anlaşılacağı gibi kıyâmete kadar gelecek bütün insanlara gönderildiğini ifade eder. Yani pek çok peygamberlerin yerini tutar ve onların yapacağı tebliğatı yapar anlamındadır.

(Bakara 38, 62, 112, 262, 274, 277. Maide 69. En'am 48. Yûnus 62, 63. Ahkâf 13, 14. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 36

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ
النَّارِ ۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾

Meâli:

"Âyetlerimizi yalanlayanlar ve onlardan kibirlenenler de, işte bunlar ateşin dostlarıdır. Onlar orada ebedi kalıcılardır."

ÎZAHI:

Geçen âyette Rasulallâh S.A.V.'e uyanlar müjdelenirken bu âyette de yalanlayanlar ve kibirlenenlerin yeri belirtiliyor. Bir yandan Rasulullâhı ve âyetleri yalanlıyorlar, bir yandan da ona uymaya ve âyet-

lerdeki hükümleri kabul etmeye tenezzül etmeyerek onlardan uzaklaşıyorlar, büyüklük taslıyorlar. Kendilerinde bir varlık görüntüsü görüyorlar. Devrimizde de bunların tıpkısı sayılabilecek kuruntuları görüyoruz. Allâh onlara hidâyet versin. Bu âyetle ilgili pek çok âyetlerden bazılarını da okuyalım.

(Bakara 39. Nisa 172, 173. Maide 86. Nahl 22. Lokman 7. Sebe 32, 33. Ğafir 48, 60. Ahkaf 20. Casiye 7, 8. Munafikûn 5. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 37

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِاٰيَاتِهٖ ؕ
اُولٰٓئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ ؕ حَتّٰٓى اِذَا جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا
يَتَوَفَّوْنَهُمْ ۙ قَالُوْٓا اَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ ؕ قَالُوْا
ضَلُّوْا عَنَّا وَشَهِدُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ كَانُوْا كٰفِرِيْنَ ﴿٣٧﴾

Meâli:

"Artık Allâh'a karşı yalan uydurandan veya onun âyetlerini yalanlayandan daha zâlim kimdir? Bunlar, kitaptan olan nasibleri kendilerine erişecek olanlardır. Hatta, canlarını almak üzere gönderdiklerimi kendilerine geldikleri zaman "Allâh'tan başka tapar olduğunuz şeyler nerede?" derler. (Onlar da): "Bizden uzaklaştılar" diyecekler ve şüphesiz onlar kâfirler olduklarına dair kendi aleyhlerine şehadet edecekler."

ÎZAHI:

İyice düşünüldüğü, muhakeme edildiği zaman:

"Artık Allâh'a karşı yalan uydurandan veya onun âyetlerini yalanlayandan daha zâlim kimdir?..." denilir. Küfürlerinde, şirklerinde iftiralar yapanlar veya âyetleri inkar ederek "yalandır" diyenler, bile bile hakikatleri, doğruları kabul etmeyenler, hem kendilerine hem de sapıttıkları kimselere en büyük zulmü yapanlardır.

"...Bunlar, kitaptan olan nasibleri kendilerine erişecek olanlardır..." buyurularak ezelden kendileri için taktir edilen, ömürleri, rızıkları, ecelleri hep kendileri üzerinde tahakkuk edeceği hatırlatılmıştır.

"...Hatta, canlarını almak üzere gönderdiklerimi kendilerine geldikleri zaman "Allâh'tan başka tapar olduğunuz şeyler nerede?"...derler" buyurmakla, Allâhu zülcelal, onların vâadelerinin yeteceğini ve gönderdiği can alıcı melekler kendilerine geldiği zaman, onlara:

"...Allâh'tan başka tapar olduğunuz şeyler nerede?" Hani o Allâh'ı bırakıp da kendilerine taptığınız putlar nerede? Diyeceklerini hatırlatıyor. Onlar da:

"...Bizden uzaklaştılar" diyerek açık bir itirafta bulunacaklar. Böylece:

"...Şüphesiz onlar, kâfirler olduklarına dair kendi aleyhlerine şahadet edecekler."

(En'âm 21, 61, 93, 144, 157. Yunus 17. Hûd 18. Mü'minûn 99. Ankebût 68. Fâtır 45. Zümer 32. Saff 7. Kâf 19. Nûh 4. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 38

قَالَ ادْخُلُوا فِيٓ أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ
فِي النَّارِ ۖ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا ۖ حَتَّىٰٓ إِذَا ادَّارَكُوا
فِيهَا جَمِيعًا ۙ قَالَتْ أُخْرَىٰهُمْ لِأُولَىٰهُمْ رَبَّنَا هَٰٓؤُلَآءِ أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ
عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ ۖ قَالَ لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَلَٰكِنْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾

Meâli:

""Sizden önce geçmiş olan insan ve cinden ümmetler içinde ateşe girin" dedi. Her ümmet girdikçe, kardeşine lanet eder. Hatta hepsi orada ardı ardına toplandıkları zaman, sonrakiler, öncekiler için: "Ey Rabbimiz! İşte bunlar bizi sapıttılar. Bunlara ateşten kat kat bir azap ver" der. (Allâh da): "Her biriniz için kat kattır. Fakat bilemezsiniz" buyurur."

Âyet: 39

وَقَالَتْ اُولٰيهُمْ لِاُخْرٰيهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ
فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٣٩﴾

Meâli:

"Öncekiler de, sonrakilere: "Bizim üzerimize sizin üstünlükten bir farkınız da yok idi. Artık kazanmakta olduğunuz şeyler sebebiyle azabı tadın" der."

İZAHLARI:

Gecen âyette belirtilen zâlimler, insanlardan ve cinlerden olan zâlimlere, sizden öncekilerle birlikte hepiniz birden cehennem ateşine girin denince, bunlar birbirine girecek, senden oldu, benden olmadı gibi laflar edecekler. Sonrakiler, öncekilere kızarak:

"Ey Rabbimiz! İşte bunlar bizi sapıttılar. Bunlara ateşten kat kat bir azap ver" diyecekler. Allâh da:

"Her biriniz için kat kattır. Fakat bilemezsiniz" buyuracak. Derken söz uzayacak ötekiler cevap vermeye kalkışarak:

"Bizim üzerimize sizin üstünlükten bir farkınız da yok idi. Artık kazanmakta olduğunuz şeyler sebebiyle azabı tadın" diyecekler. O günleri iyi bilen Allâhu Teâlâ, olacakları oluyor gibi beyan ediyor. O gün gelince bunlar aynıyla görülecektir.

(Bu sûre 179. En'âm 128. Ra'd 30. Nahl 29. Zümer 70. Ğafir 76. Fussılet 25, 29. Ahkâf 18. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 40

اِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ
اَبْوَابُ السَّمَآءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتّٰى يَلِجَ الْجَمَلُ فِى
سَمِّ الْخِيَاطِ ۭ وَكَذٰلِكَ نَجْزِى الْمُجْرِمِينَ ﴿٤٠﴾

Meâli:

"Şüphesiz âyetlerimizi yalanlayanlar ve onlardan (dönüp) kibirlenmek isteyenler, onlara gök kapıları açılmayacak, deve iğnenin deliğinden geçinceye kadar da cennete giremeyecekler. İşte böylece mücrimleri cezalandırırız."

Âyet: 41

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ ۚ وَكَذٰلِكَ
نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

Meâli:

"Onlara cehennemde yataklar, üstlerine de örtüler vardır. Zâlimleri de böylece cezalandırırız."

İZAHLARI:

Geçen âyetlerde zikri geçen kâfirlerin başka bir vasfı daha, Allâh'ın âyetlerini yalanlayanlar ve bu âyetlerden yüz çevirip kibirlenmek sevdasında olanlar yok mu, bunlara göklerin kapıları açılmayacak, duaları, ameli sâlihleri, ölünce de ruhları yükselmeyecek. Yok ki ne yükselsin. Bunlar, deve iğnenin deliğinden geçinceye, balık kavağa çıkıncaya, kum çiçek açıncaya kadar cennete giremeyecekler. Yani kesinlikle cennet yüzü göremeyecekler. Allâh bu mücrimleri böyle cezalandırır.

Onlar için hazırlanan mümtaz ikâmet yerlerinde altlarına ateşten yataklar, üstlerine de alevlerden yorganlar ile taltif edilecekler. Böylece tantanaları sürüp gidecek!...

(Bakara 206. Âl-i Imran 12, 197. Maide 10, 86. En'âm 49. Ra'd 18. Hacc 57. Rûm 16. Ğafir 60. Sad 55-57. Hadid 19. Teğabün 10. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 42

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا اِلَّا
وُسْعَهَا ۖ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٢﴾

Meâli:

"Îman edenler ve yararlı işler yapanlar da -hiçbir kimseye gücünden başka teklif etmeyiz- onlar cennet dostlarıdır. Onlar orada ebedi kalıcılardır."

Âyet: 43

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ ۚ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ ۚ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ۖ وَنُودُوا أَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

Meâli:

"Kinden göğüslerinde olanı da çıkardık. Altlarından ırmaklar akacak. "Bizi buna hidâyet eden Allâh'a hamdolsun. Eğer bize Allâh'ın hidâyet etmesi olmasaydı, hidâyete erer de olamazdık" dediler. Andolsun Rabbimizin Peygamberleri hakkı getirmiştir. Onlara: "Yapmakta olduğunuz şeyler sebebiyle kendisine varisler kılındığınız cennet" diye nida olunacaklar."

ÎZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, ehli küfre diyeceğini dedikten sonra, ehli îmana müjdeler vermek üzere:

"Îman edenler ve yararlı işler yapanlar da -hiçbir kimseye gücünden başka teklif etmeyiz- onlar cennet dostlarıdır. Onlar orada ebedi kalıcılardır." buyurmuştur. Allâh bu müjdeyi verirken dinde bir zorluk olmadığını, insanları yaratırken kendilerine verilen gücün üstünde bir teklif yapılmadığını, verilen emirlerin ve yapılan yasakların bu güce uygun olduğunu beyan etmiştir. Mü'minler de güçlerini buna göre kullanmışlardır.

Onların kalplerindeki kinlerini de çıkarmak sûretiyle tam cennete layık kimseler haline getirdik. Onlar îmanları sayesinde kinden uzak kalmışlar, dünyada da huzurlu yaşımışlardı. Cennette ise:

"...Altlarından ırmaklar akacak..." cennetteki köşklerinin altından ırmaklar akacak. Sevinçlerinden:

"...Bizi buna hidâyet eden Allâh'a hamdolsun..." diyecekler. Kendilerine hakkı getiren Peygamberlere itaat ettiklerini yeminle itiraf edecekler.

Onlar, cennetlere varisler kılınacak. İşte bu cennet sizin, yaptığınız iyi amellerin karşılığıdır diye müjdelenecekler.

(Yunus 10. Hıcr 45-47. Mü'minûn 10, 11. Şuara 85. Kasas 70. Meryem 63. Rum 18. Sebe 1. Fâtır 1. Zümer 74. Zuhruf 72. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 44

وَنَادَىٰٓ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا ۖ قَالُوا نَعَمْ ۚ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾

Meâli:

"Cennet dostları da ateş dostlarına: "Rabbimizin bize vâad ettiğini hak bulduk, siz de Rabbinizin size vâad ettiğini hak buldunuz mu?" diye nida ettiler. (Onlar da): "Evet" dediler. Hemen aralarında bir nidacı: "Allâh'ın laneti zâlimleredir" diye bağırdı."

İZAHI:

Geçen âyetlerde ehli cehennem ve ehli cennet hakkında hak ettikleri yerler belirtildikten sonra her biri yerlerini alınca:

"Cennet dostları da ateş dostlarına: "Rabbimizin bize vâad ettiğini hak bulduk, siz de Rabbinizin size vâad ettiğini hak buldunuz mu?..." diye nida ettiler. Cennettekilerle cehennemlikler arasındaki mesafe yakın mı ki birbirlerine sesleniyorlar? Denilecek olursa, aralarında bir sûr, bir perde olmakla beraber, hem birbirlerini görmeye, hem de seslerini duymaya hiçbir engel yoktur. Dünyamızda bile telefonlar, radyolar ve televizyonlar düşünülecek olursa, engelin yokluğu daha iyi anlaşılır. Ehli cennetin nidasını duyan ehli cehennem de:

"Evet." demekten başka bir cevapları olmamıştır. Hemen bu arada bir ilancı çıkararak:

"...Allâh'ın laneti zâlimleredir" diye bağırdı. Bu bağıran, bir melek midir, ehli cennetten biri midir, hatiften bir ses midir? İhtilafına girmeye hacet yok.

Burada fiil sığaları mazi sığasıyla gelmiştir. Kur'ân mealleri terceme edenler, hâdisenin gelecekte olacağını hesab ederek olmalı ki muzari sığasıyla terceme etmişler ise de, hâdiselerin vukuunun tahakkukuna binaen, yani kesinliğine binaen ve daha beliğ olacağından Allâhu Teâlâ mazi sığasıyla inzâl buyurmuştur. Bu sığanın korunması, evladır.

Âyet: 45

اَلَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ وَهُمْ
بِالْاٰخِرَةِ كَافِرُونَ ﴿٤٥﴾

Meâli:

"Allâh yolundan saptıranlar ve onu bir eğrilik olarak arayanlardır. Hem de onlar âhiretin kâfirleridirler."

ÎZAHI:

Bir çok âyetlerde belirtildiği gibi müşrikler, kâfirler, münafıklar, bunların hepsi de küfürde, birleşirler. Allâh yolundan saptıranlar, o yolu engelleyenler, maniler kuranlar, o yolu bozmak için çare arayanlar, bir çok âyetlerde hatta kelimelerde te'viller yaparak eğrilik arayanlar, işte bu zâlim kâfirlerdir. Allâh'ın lanetini hak eden bu zâlimlerdir. Hem de bunlar âhireti, hesabı, cenneti, cehennemi de inkar eden kâfirlerdir.

Bunlar, Allâh'a ortak yapma, bid'atlar uydurma, bir takım şüpheler sokma, insanlar arasında denklik arama bahanesiyle akılları çelme, mübahları körükleyerek, müstehapları hiçe sayma, müstehap, mendub ve sünnetlerde ifratı körükleyerek vacib ve farzları ihmal ettirme, geçen ibadetini aşırı teşvikle diğer ibadetlerden soğutma gibi kasıtlı olarak dini sulandırıp bir takım eğrilikler meydana getirme zâlimleridirler. Elbette Allâh'ın laneti bu zâlimleredir.

(Bu sûre 86. Âl-i Imran 99. Nisâ 167. Enfâl 136. İbrâhîm 3. Nahl 88. Muhammed 32, 34. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 46

وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ ۚ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا
بِسِيمَاهُمْ ۚ وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ
يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٦﴾

Meâli:

"İkisinin arasında da bir perde var. Araf üzerinde de onların her birini simalarıyla tanıyan erkekler var. Cennet dostlarına: "Selamün aleyküm" diye nida ettiler. Onlar arzu ediyor oldukları halde, oraya (henüz) giremediler."

ÎZAHI:

Cennetlik ve cehennemlikler hakkındaki beyandan ve birbirlerine nida ettikleri ve edecekleri anlaşıldıktan sonra, akla gelebilecek şeylerden biri de, aralarında bir şey yok mu? Sorusuna cevaben:

"İkisinin arasında da bir perde var..." buyurulmuştur. Hadid sûresinin 13. âyetinde de bu perde "sûr" diye geçer. Bu perde her iki tarafın arasında bu yerlerin birbirinden ayrılmasını sağlayan ve insanların geçmesini önleyen bir maniadır.

Tam bu sûrun üstünde her iki tarafında rahatça görülebileceği "Arafat" denilen yüksek yerler vardır. Bir kısım erkekler buradadır. Bu erkekler, her iki tarafı da görürler ve onları simaları ile tanırlar. Cennetliklere: "Selamün aleyküm" diye nida ederler. Bu erkekler, cennete girmeyi çok arzu ettikleri halde henüz girememişlerdir. Bunların kimler olduğu hakkında müfessirlerin çok ihtilafı vardır. Bazı hadîsi şeriflerde işaretler var ise de yine ihtilaf konusudur. Burada gerçek olan bir şey varsa bunların bu yüksek yerden hem cennetliklere selam vermesi hem de cehennemliklere -gelecek 48. âyette belirtileceği gibi- acı sözler söylemeleridir. Bunların vazifeleri bu olsa gerek. Daha sonra cennete girecekler.

(Âl-i Imran 106, 107. Ra'd. 24. İbrâhîm 23. Hıcr 46. Nahl 32. Zümer 60, 71-73. Kaf 34. Kıyâmet 22-24. Abese 38-40. Mutaffifin 24. Ğaşiye 2, 3. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 47

وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

Meâli:

"Onların gözleri ateş dostları yönüne çevrildiği zaman da: "Ey Rabbimiz! Bizi zâlimler sürüsü ile beraber yapma" dediler."

Âyet: 48

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٨﴾

Meâli:

"Yine Arafdakiler, simaları ile kendilerini tanıdıkları kimselere nida ederek: "Topluluğunuz ve kibirlenmekte olduğunuz şeyler size yarar sağlamadı" dediler."

İZAHLARI:

Araftakilerin gözleri cehennemliklere döndüğü ve onları gördükleri zaman şaşırdılar. Onları simaları ile de tanıyorlardı. Hemen Allâh'a yalvararak:

"Ey Rabbimiz! Bizi zâlimler sürüsü ile beraber yapma" dediler. Böylece Allâh'a sığınma ihtiyacını duydular. Âdeta kendilerinden korktular. Sonra vazifelerine devamla bu:

"Araftakiler, simaları ile kendilerini tanıdıkları kimselere nida ederek: "topluluğunuz ve kibirlenmekte olduğunuz şeyler size yarar sağlamadı" dediler." Bu cehenneme girenlerin dünyadaki durumlarını iyi bilen Arafatta bulunanlar Onların öğündükleri nüfus ve mal çokluklarını ve alabildiklerine yaptıkları kibirlenmelerini hatırlatarak, işte güvendiğiniz bu kuru davanız sizi kurtaramadı. Şeklinde onların acılarını katmerlemişlerdir.

(Hicr 84. Şuara 207. Zümer 50, 51. Ğafir 82. Ahkaf 26. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 49

أَهَٰٓؤُلَآءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ۖ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَآ أَنتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٤٩﴾

Meâli:

"Allâh'ın kendilerini rahmetine erdiremeyeceğine yemin ettikleriniz bunlar mı? Girin cennete. Size bir korku yoktur. Siz üzülmeyeceksiniz."

İZAHI:

Dünyada iken bu kâfirlerin yaptıklarına bakıp da onlara siz bu halinizle Allâh'ın rahmetinden nasip alamazsınız, Allâh size merhamet etmez. Haberini verdiğiniz bunlar mı? Eh onlar cezalarını çeksinler. Siz girin cennete. Artık size cehennem korkusu yok. Pişmanlık üzüntüsü de yok.

Geçen 35. âyetle ilgili âyetleri de okuyalım.

Âyet: 50

وَنَادَىٰٓ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَآءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ ۚ قَالُوٓا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾

Meâli:

"Ateşin dostları, cennetin dostlarına nida ederek: "Üzerimize sudan veya Allâh'ın size verdiği rızıktan dökün" diye de nida ettiler. (Onlar da): "Allâh onları kâfirlere kesinlikle haram etti" dediler."

Âyet: 51

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَوٰةُ الدُّنْيَا ۚ فَالْيَوْمَ نَنسَىٰهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَآءَ يَوْمِهِمْ هَٰذَا ۙ وَمَا كَانُوا

بِـاٰيَـاتِـنَـا يَـجْـحَـدُونَ ﴿٥١﴾

Meâli:

"Dinlerini bir oyun ve oyalanma edinenler ve dünya hayatı kendilerini aldatanlar. İşte bu gün, onların bu günleri ile karşılaşacaklarını unuttukları gibi ve âyetlerimizi, inkar eder oldukları (için) onları unuturuz."

ÎZAHLARI:

Cehennemde bunalan, daralan, susayan acıkan kâfirler, cennetteki bol nimetleri ve ırmaklar arasında yaşayan mü'minlere çığlık atarak:

1- "...Üzerimize sudan veya Allâh'ın size verdiği rızıktan dökün" diyorlar. İstediklerini alamayacaklarını bildikleri halde azabın şiddetinden bağırmak zorunda kalıyorlar. Ama ne çare o nimetleri bizzat kendileri teptiler. Dünyada iken yaptıkları mel'anetleri, onları bu hale soktu. Nitekim aldıkları cevap:

2- "...Allâh onları kâfirlere kesinlikle haram etti" olmuştur. Yiyecek ve içecekler onlara haram edilmiştir. Dünyadaki yedikleri haramlar, içtikleri içkiler, yaptıkları fenalıklar, şimdi kan-irin olarak kaynar sular olarak cehennem gıdaları olmuştur. Artık başka şeyler aramasınlar. Bu kâfirler dünyada iken:

3- "Dinlerini bir oyun ve oyalanma edinenler ve dünya hayatı kendilerini aldatanlar..." idi. Dünyada iken dinleri ile oynadılar ve oyalandılar. Şimdi de cehennem azabı ile oynasınlar ve vakit geçirsinler. Onların inkar ettikleri Rableri de şu karşılığı veriyor:

4- "...İşte bu gün, onların bu günleri ile karşılaşacaklarını unuttukları gibi âyetlerimizi inkar eden oldukları (için) onları unuturuz" buyurmuştur. Böylece hem mü'minlerden, hem de Allâh'tan, kendilerinin azabını artıracak cevapları almışlardır.

(Maide 57. En'âm 70. Tevbe 67. Secde 14. Tâha 126. Casiye 34. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 52

وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

Meâli:

"Andolsun onlara bir kitap getirmiştik. İman edecek bir kavme hidâyet ve rahmet olarak bilgi üzerine tafsil de ettik."

Âyet: 53

هَلْ يَنظُرُونَ اِلاَّ تَاْوِيلَهُ ۘ يَوْمَ يَاْتِى تَاْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ
نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ۚ فَهَلْ لَنَا مِنْ
شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَآ اَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِى كُنَّا نَعْمَلُ ۘ
قَدْ خَسِرُوٓا اَنفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٥٣﴾

Meâli:

"Onun te'vilinden başkasına mı bakarlar? Onun te'vilinin geleceği gün, önceden onu unutanlar: "Rabbimizin Peygamberleri hakkı getirmişti. Şefaatçilerden var mı ki bize şefaat etsinler. Veya döndürülelim de yapmakta olduklarımızın başkasını yapalım" derler. Artık kendilerini hüsrana uğratmışlardır. Ve iftira eder oldukları şeyler kendilerinden uzaklaşmıştır."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ devamla unuttukları kimselere:

1- "Andolsun onlara bir kitap getirmiştik..." buyuruyor. Kendilerine Kur'ânı Kerîm'i indirdik. Hem de iyi anlasınlar diye:

2- "...Hidâyet ve rahmet olarak bilgi üzerine tafsil ettik" buyurarak Kur'ânı Kerîmi her devirde geçerli olacak bilgi kaynağı yaptık. Bilgili olanların anlayacağı, kavrayacağı, daha başka bilgilere yol açacak temel bilgilerle hükümleri ayrı ayrı açıkladık. Ama onlar:

3- "...Onun te'vilinden başkasına mı bakarlar..." işleri güçleri evirip çevirip kendilerine göre mana ararlar, gelen âyetlerden bekledikleri hep kaçamak yolu. Onun te'vili günü, hakikatlerin açığa çıktığı gün, kıyâmet günü gelince de bu unutkanlar:

4- "...Rabbimizin Peygamberleri hakkı getirmişti. Şefaatçilerden var mı ki bize şefaat etsinler. Veya döndürülelim de yapmakta olduklarımızın başkasını yapalım..." derler. Böylece ister istemez itiraf ederler. Fakat iş işten geçmiştir.

5- "...Artık kendilerini hüsrana uğratmışlardır. Ve iftira eder oldukları şeyler kendilerinden uzaklaşmıştır." Şeytanları, putları, yalanları, bütün güvendikleri boşa çıkmış, hiç olmuştur. Kazançları yalnız ateş ve azap olmuştur.

(Âl-i Imran 7. Maide 19. En'âm 12, 20. Tevbe 102. Yunus 5, 24, 39. Hûd 21. Mü'minûn 103. Rûm 28. Zümer 15. Ğafir 11. Fussılet 3. Şûra 45. Mülk 8-11. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 54

اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ
اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهٗ
حَثِيْثًا ۙ وَّالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُوْمَ مُسَخَّرٰتٍ بِاَمْرِهٖ ۗ اَلَا
لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُ ۗ تَبٰرَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٥٤﴾

Meâli:

"Şüphesiz sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan sonra arş üzerine hakimiyetini kuran, geceyi, kendisini hızla takip eden gündüze örten ve güneşle ayı yıldızları da kendi emri ile müsahhar olarak yaratan Allâh'tır. Yaratmak ve emretmek ancak O'nun hakkıdır değil mi? Dikkat edin. Âlemlerin Rabbi olan Allâh azâmet ve bereketini artırdı."

İZAHI:

Geçen âyetlerde cennetlikler, cehennemlikler, onlarla ilgili beyanlardan sonra umumi olarak kendisinden bahseden Allâh, altı günde gökleri ve yeri yarattığını sonra arş üzerinde hakimiyetini kurduğunu açıklamıştır. "ARŞ"; en büyük bir devlet başkanının devlet makamı ki, buradan hakimiyetini sürdürür, idaresini yapar anlamında bir sözcüktür. Fakat bu "arş" devletin büyüklüğüne ve küçüklüğüne göre değişen mana taşır. İnsanlar arasındaki lugat anlamı budur. Allâh'ın büyüklüğü nasıl sınırsız ise, O'nun arşının da ona göre olacağı hatırlanmalıdır. Bizim tasavvurumuz, bunu kavrayamaz. Yarattığı mahlûkâtın tümünü düşünebilmemiz de mümkün olmadığına göre, hakimiyetin icrası makamı sayılabilecek arşın bir mekan olmayacağı da kesindir. Çünkü Allâh mekandan da münüzzehtir. Buna inanırız, nasıllığı üzerinde duramayız.

"İSTEVA" bilhassa bu kelime üzerindeki ihtilaflar pek çoktur. Yine devleti misal alacak olursak, devletin başına geçmeye "isteva" denir. Devletin büyüklüğü, küçüklüğüne göre "isteva"nın anlamı da değişir. Buna göre yine Allâh'ın büyüklüğünü, yarattığı mahlûkâtın çokluğunu düşünürsek, hemen acze düşeriz. Bu kadarını biliriz ki Allâh'ın hakimiyeti istisnasız bütün mahlûkâtının üzerindedir. Onların hepsi de ister istemez Allâh'ın emrindedir. Bir çok âyetlerin işareti budur. Bilhassa Ali Imran sûresinin 83. âyeti bunu daha iyi açıklar. Böyle olunca bize düşen iyice inanmak ve onun ötesinde ileri, geri laf etmemektir. Çünkü aczimiz, bunu gerektirir. Allâh'a teslim olmak da budur.

1- "...Geceyi, kendisini hızla takip eden gündüze örten..." yani birbirini hızla takip eder olan gece ve gündüzü düşündüğümüzde görürüz ki dünyanın dönüşü, güneş ile olan alakası "gece, gündüz" dediğimiz karanlık ve aydınlığı meydana getiriyor. Bu ise kendi kendine değil, ancak onları yaratan Allâh'ın kurduğu bir nizama bağlıdır. Bu nizamı araştırıp incelediğimiz zaman, ne kadar ileri gidersek gidelim yine acze düşeriz. Allâh'a teslim olmayı fırsat biliriz.

2- "...Güneşle ayı, yıldızları da kendi emri ile müsahhar olarak yaratan Allâh'tır..." beyanı ile, yine bizi düşünmeye ve teslim olmaya yöneltiyor. Felekiyat "astronomi" ilminde ne kadar ilerlersek ilerleyelim. Yine varabileceğimiz nokta Allâh'a teslim olmaktır. Ama bu hiçbir zaman araştırmayı bırakalım anlamına gelmez. Cin sûresinin 14. âyetini okursak araştırmanın gereğini anlayıveririz. Düşünelim. Abdest alacağımız suyu bulmak için yeri kazar, kuyu yapar, su araştırırız. Her hususta araştırma yapmak Müslümanın şiârı ve borcudur.

3- "...yaratmak ve emretmek ancak O'nun hakkıdır..." evet yaratma hakkı yalnız O'nundur. O yaratandır. Asla başka yaratan yoktur ve olamaz. Hiçbir yardımcısı da yoktur. Bu emir verme selahiyyeti de ancak kendisinindir. Bütün tasarruf hakkı yalnız kendisinindir. Hiçbir hususta kimseye tasarruf hakkı vermemiştir. Bazılarının "filan tasarruf yapar " gibi sözleri açık ve kesin küfürdür.

4- "... âlemlerin rabbi olan Allâh, azâmet ve bereketini artırır."

Bütün âlemleri yaratan, yetiştiren, besleyen, öldüren, dirilten Allâh, azâmetini, büyüklüğünü, bütün kemal sıfatlarını, yaratığı mahlûkâttaki çokluğu, tükenmezliği bereketlendiren, bu bereketi artırdıkça artırandır.

Bunu da düşünürsek, yine O'na teslim olmaktan başka çıkar yo bulunmaz.

(Bakara 21, 29. Âl-i imran 47, 51. En'am 102. Yûnus 3, 5, 6. Enbiya 33, 56. Ra'd 2, 3, 31. İbrâhîm 33. Nahl 12. Furkan 59. Taha 4, 5. Lokman 29. Secde 4. Yasin 37, 40. Zümer 5, 6. Ğafir 62, 64, 68. Fussilet 11. Hadid 4. Şems 3, 4. Leyl 1, 2. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 55

اُدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً ۚ اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٥٥﴾

Meâli:

"Rabbimize boyun eğerek, niyaz ederek ve gizli olarak dua edin. Şüphesiz O, aşırı olanları sevmez."

Âyet: 56

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا ۚ اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

Meâli:

"Yeryüzünde o ıslah edildikten sonra ifsad etmeyin. Ona korkarak ve ümid ederek dua edin. Muhakkak Allâh'ın rahmeti iyilik edenlere yakındır."

İZAHLARI:

Geçenki âyette kendisini umumi olarak tanıttıktan sonra ona dua etmemizi emrederek:

1- "Rabbinize boyun eğerek, niyaz ederek ve gizli olarak dua edin" buyrulmuştur. Burada hem dua etmemizi emretmiş ve hem de duanın adabını öğretmiştir.

Duayı bağırarak çağırarak değil, gizli olarak, başkalarını rahatsız edecek, fazla sesle kalbimizi, aklımızı şaşırtacak şekilde değil, hafif kendimiz duyacak kadar bir sesle, boynumuzu eğerek, yani içimizden gelerek, O'na teslimiyet göstererek yalvara yakara isteyeceğimizi istemek. Aşırı haller, hem ne diyeceğimizi şaşırtır, hem de Allâh'a karşı saygımızı azaltır. Onun için:

2- "...Şüphesiz O, aşırı olanları sevmez" buyrulmuştur. Her şeyde aşırılığı sevmediği gibi, duada da aşırılığı sevmez. Duâhân adını taşıyanların çalımlı çalımlı fiyaka satarak bağırmaları bu türdendir.

3- "Yeryüzünde –O ıslah edildikten sonra– ifsâd etmeyin. Ona korkarak ve ümid ederek dua edin..." buyurmakla, islamın gelmesi, insanları iyileştiren bir dindir. Her hususta olduğu gibi duada da iyi yol göstermiş iken islam düzenini bozacak şekilde dua etmeyin.

4- "...Muhakkak Allâh'ın rahmeti iyilik edenlere yakındır" Allâh'ın hem kendisi, hem de rahmeti uzak değildir. Yeter ki biz dinimize göre iyi olalım. Kâf sûresinin 16. âyetini okursak Allâh'ın yakınlığını daha iyi anlarız.

(Bu sûrenin 180. İsra sûresi 110. Ğafir 14, 60, 65. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 57

وَهُوَ الَّذِى يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِهٖ ؕ حَتّٰٓى
اِذَآ اَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَاَنْزَلْنَا بِهِ
الْمَآءَ فَاَخْرَجْنَا بِهٖ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ ؕ كَذٰلِكَ نُخْرِجُ
الْمَوْتٰى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ﴿٥٧﴾

Meâli:

"Rahmetinin önünde müjde olarak rüzgarı gönderen de O'dur. Hatta ağır bulutları yüklendiği zaman, onu ölü beldeye sürdük. Ve onunla su indirdik. Onunla da her meyvelerden çıkardık. Böylece ölüleri çıkarırız umulur ki düşünürsünüz."

Âyet: 58

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهٗ بِاِذْنِ رَبِّهٖ ۚ وَالَّذِى خَبُثَ لَا
يَخْرُجُ اِلَّا نَكِدًا ؕ كَذٰلِكَ نُصَرِّفُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّشْكُرُوْنَ ﴿٥٨﴾

Meâli:

"Temiz belde ise, oranın nebatı, onun rabbinin izniyle çıkar. Pis olan ise, yararlı olmayandan başkası çıkmaz. Böylece şükreden kavm için âyetleri tasrif ederiz."

İZAHLARI:

Dua hakkındaki âyetlerden sonra yine kendi kudretinden, rahmetinden bahsederek bizim dikkatimizi bulutlara, yağmurlara, yere inen sulara ve meyvelere çekiyor, kendisini iyi tanıyıp îmanımızın kuvvetlenmesini istiyor.

Yerden ve denizlerden buharlaşarak yükselen, soğuk tabakaya varınca koyulaşan ve bulut dediğimiz şekli alan, rüzgarlarla ölü gibi kuru olan yerlere sürülen, oralarda yağmur olarak yere inen sularla otları, ekinleri meyveli-meyvesiz ağaçları bitiren, işte kendisine dua edip yalvardığımız O Allâh'tır. Biraz daha düşünürsek, etinden, sütünden, ekmeğinden, meyvesinden, sebzesinden, tatlısından, ekşisinden, yağlısından her çeşit gıdalarımızın temeli su ile topraktır. Diğer âyetlerde belirtilen güneşi, havayı ve saireyi hatırlarsak, bize bu nimetleri verenin yalnız Allâh olduğunu, bizi yaratanın da O olduğunu iyice anlar, O'na karşı direnmek şöyle dursun, hemen O'na îman eder ve emrine gireriz. İbadet ve taatlerimizi artırır, O'nun rızasını almaya çalışırız.

Şimdi azıcık daha düşünelim. Bu kadar açık hakikatleri gördükleri, bildikleri, içinde yaşadıkları halde, îman etmeyenlere ne demeli? Ne mi demeli; Allâh, diyeceğini demiş; "kâfir". Bunun manası, örten, kapatan demektir. Yani hakikatleri örtüp kapatan, inkar eden, yok eden demek.

Böylece, kuru toprakları yeşerttiği gibi ölüleri de dirilteceğini ve onları hesaba çekeceğini hatırlatıyor. Şu gelecek âyette ise, derin bir hikmetle bizi şuurlandırıyor:

"Temiz belde ise, oranın nebatı, O'nun rabbinin izniyle çıkar. Pis olan ise, yararlı olmayandan başkası çıkmaz..." yani temiz verimli toprağı olan memlekette Allâh'ın izni ile bitkiler çıkar (biter) nimetler bolarır. Pis verimsiz, çorak toprağı olan memlekette ise, bir takım faydasız diken, şu bu biter. Orada ise yokluk tüter.

Maddî yönden böyle olduğu gibi, bir memleket halkına inen âyetler, eğer oranın halkının kâbiliyyeti yerinde olur, bu âyetlerle bilgilenir, yetişir, gelişirlerse, bereketli bir hayata ve nihâyet cennete kavuşurlar. Fakat o yerin halkı, çorak toprağın yağmurdan yararlanmadığı gibi Kur'ân âyetlerinden faydalanmazlarsa, ahlaksızlık içinde bocalayarak ömür tükettikleri bir yana, ebedi içinde yanacakları cehenneme yuvarlanırlar. Manevî yönü de böyle.

"...Böylece şükreden kavim için âyetleri tasrif ederiz." buyurarak dikkatimizi yine âyetlere çekiyor. "Tasrif" ayrı ayrı açıklamak ve hikmetleri duyurmak anlamındadır. Hakikaten Allâh'ın âyetlerini ayrı ayrı okur, üzerinde durarak iyice anlarsak, sınırı olmayan bir yükselişe

yöneliriz. Ne yazık ki devrimizin ilericileri, sınırı olmayan bir alçalışa yöneldiler. Battıkça batıyorlar. Başkalarını da batırıyorlar.

(Bakara 22, 164. Hıcr 22, 23. Nahl 11. Furkan 48-50. Neml 60-63. İbrâhîm 32. Rum 19, 46, 48. Fâtır 9, 27. Nûr 43. Lokman 10. Zuhruf 10, 11. Nebe 14, 15. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 59

لَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا اِلٰى قَوْمِه فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ ؕ اِنِّىٓ اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥٩﴾

Meâli:

"Andolsun Nuh'u kavmine gönderdik de: "Âllâh'a kulluk edin. Ondan başka sizin için bir ilah yoktur. Hakikaten ben size büyük günün azabının (geleceğin)den korkuyorum."

Âyet: 60

قَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِهٖٓ اِنَّا لَنَرٰيكَ فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٦٠﴾

Meâli:

"Kavminden ileri gelenler: "Şüphesiz biz seni cidden açık bir sapıklıkta görüyoruz" dediler."

Âyet: 61

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِى ضَلَالَةٌ وَلٰكِنِّى رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦١﴾

Meâli:

"(Nuh da): "Ey kavmim! Bende bir sapıklık yoktur. Fakat ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilen bir peygamberim." dedi."

Âyet: 62

اُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّى وَاَنْصَحُ لَكُمْ وَاَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

Meâli:

"Size Rabbimin gönderdiklerini tebliğ ediyorum. Size öğüt veriyorum. Sizin bilemeyeceklerinizi Allâh tarafından biliyorum."

Âyet: 63

أَوَعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ
لِيُنْذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٦٣﴾

Meâli:

"Sizden bir kimseye -sizi uyarmak için ve korunmanız bakımından rahmet de olunmanız ümidiyle- Rabbinizden size bir öğüt geldi diye afalladınız mı?"

Âyet: 64

فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ﴿٦٤﴾

Meâli:

"Hemen onu yalanladılar da, yanındakilerle birlikte onu gemide kurtardık. Âyetlerimizi yalanlayanları da batırdık. Hakikaten onlar, körler zümresi idiler."

ÎZAHLARI:

Buraya kadar Peygamberlerden yalnız Adem Aleyhisselamın yaratılışı ve hayatının bir kısmı anlatılmış idi. Burada, ikinci Peygamber sayılan Nuh Aleyhisselamdan başlayarak, Mekke müşrikleri başta olmak üzere kıyâmete kadar gelecek bütün insanlara örnek bir ders olarak en kısa şekliyle karşılaştığı hâdiseleri anlatıyor ve:

1- "Andolsun Nuh'u kavmine gönderdik de: "Âllâh'a kulluk edin. Ondan başka sizin için bir ilah yoktur..." dedi. Nuh'un kavmi, çok eskilerden gelen büyüklerin adına dikilmiş heykellere tapıyorlardı. Aslında bu heykeller sadece unutulmamak için yapılan birer hatıradan ibaretti. Fakat zamanların aşması, insanların değişmesi ile bu heykeller tapılan birer puta dönüştü. O devrin ileri gelenleri için bu putlar birer halkı sömürme vasıtası oluyor ve bunların adına kendi çıkarları sağlanıyordu. Allâh adı duyulsa da, putları görüyorlar, onlara tapıyorlar idi.

İşte bu sırada Nuh Aleyhisselam geldi, onlara Allâh'ı tanıtmaya çalıştı. Allâh'a kulluk yapmalarını, O'na ibadet etmelerini, O'ndan başka tanrı diye bir şey olmadığını tebliğ etse de pek azlarının dışında kalanlar, bilhassa:

2- "Kavminden ileri gelenler: "şüphesiz biz seni cidden açık bir sapıklıkta görüyoruz"..." dediler. Bunlar alışageldikleri bu bâtıl âdetlerinden, bilhassa çıkarlarından ayrılamıyorlar, bir türlü hakka yanaşmıyorlar. Akılları erse de, işlerine gelmiyor. Bunların ağır ithamlarına karşı Nuh Aleyhisselam:

3- "Ey kavmim! Bende bir sapıklık yoktur. Fakat ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilen bir peygamberim..." dedi. Yani kavmine seslenerek; "doğrulukla sapıklığı birbirinden ayırmayan sizler beni kendi yanlış anlayışınızla sapık görüyorsunuz. Fakat çok yanılıyorsunuz. Ben kendiliğimden hareket etmiyorum. Beni bütün âlemlerin ve sizin rabbiniz olan Allâh sizi kurtarmak üzere gönderdi." cevabını verdi. Devamla:

4- "Size Rabbimin gönderdiklerini tebliğ ediyorum. Size öğüt veriyorum. Sizin bilemeyeceklerinizi Allâh tarafından biliyorum..." benim vazifem, Allâh'ın bana vahyettiğini size ulaştırmaktır. Ben sizin yararınıza olan öğütleri veriyorum. Karşılığında sizden bir şey istemiyorum. Sizin şimdiye kadar bilemediğiniz ve bilemeyeceklerinizi Allâh bana bildirdi. İşte size ben onları ulaştırıyorum. Ne oluyor size?

5- "Sizden bir kimseye –sizi uyarmak için ve korunmanız bakımından rahmet de olunmanız ümidiyle- Rabbinizden size bir öğüt geldi diye afalladınız mı?..." Ben sizden birisiyim. Neye şaşırıyorsunuz? Yoksa çok mu gördünüz? Allâh'ın emri ve izni ile sizi uyarıyorum. Kıyâmet gününün sıkıntısından, cehennem azabından korunmanız için, Allâh'ın rahmetine kavuşmanız ümidiyle sizi hakka davet ediyorum. Rabbiniz tarafından benim tebliğimle size bir öğüt geldi diye mi şaşırıyorsunuz? Yapmayın bunu. Ne ederseniz kendinize edersiniz dedi. Fakat ne çare:

6- " Hemen onu yalanladılar da, yanındakilerle birlikte onu gemide kurtardık. Âyetlerimizi yalanlayanları da batırdık. Hakikaten onlar, körler zümresi idiler..." Evet öyle oldu. Allâhu Teâlâ'nın daha önceden verdiği emir üzerine; Nuh Aleyhisselam yaptığı gemiye îman edenlerle birlikte binerek selâmete erdi, o inkarcılar ise battılar. Hakikati görmek istemediklerinin cezasını boğularak çektiler. Bu ceza ile kalsalar iyi. Asıl cezaları, içinde ebedi kalacakları cehennem olacaktır. Tabii bu hâdise bizim için nakledildi. Buradan ders alana ne mutlu.

(Yunus 71-73. Hûd 25-48. Şuara 105-120. Mü'minûn 23-29. Ankebut 14, 15. Zariyât 46. Necm 52. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 65

وَاِلٰى عَادٍ اَخَاهُمْ هُودًا ۘ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ
مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ ۘ اَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٥﴾

Meâli:

"Ad'e de onların kardeşi Hud'u (gönderdik). (O da): "Ey kavmim! Allâh'a kulluk edin. O'ndan başka sizin bir ilahınız yoktur. Hâlâ korkmayacak mısınız?" dedi.

Âyet: 66

قَالَ الْمَلَاُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهٖٓ اِنَّا لَنَرٰيكَ فِى سَفَاهَةٍ
وَاِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٦٦﴾

Meâli:

"Kavminden küfreden ileri gelenler: "şüphesiz biz seni cidden bir beyinsizlik içinde görüyoruz. Ve muhakkak biz seni hakikaten yalancılardan sanıyoruz" dediler."

Âyet: 67

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِى سَفَاهَةٌ وَلٰكِنِّى رَسُولٌ مِنْ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾

Meâli:

""Ey kavmim! Bende bir beyinsizlik yok. Fakat ben, âlemlerin rabbi tarafından (gönderilen) bir peygamberim" dedi."

Âyet: 68

اُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّى وَاَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ اَمِينٌ ﴿٦٨﴾

Meâli:

"Rabbimin gönderdiklerini size tebliğ ediyorum. Hem de ben sizin için güvenilen bir nasihatçiyim."

Âyet: 69

أَوَعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ ۖ
وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي
الْخَلْقِ بَصْطَةً ۚ فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾

Meâli:

"Sizi uyarmak için sizden bir adama, sizin hakkınızda bir öğüt geldi diye afalladınız mı? Nuh kavminden sonra sizi halifeler yaptı ya ve yaratılışta güç kuvvet bakımından sizi daha artırdı ya, hemen hatırlayın. Artık Allâh'ın nimetlerini hatırlayın ki kurtulasınız."

Âyet: 70

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا ۚ
فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧٠﴾

Meâli:

"Bir tek Allâh'a kulluk yapmamız ve babalarımızın tapmakta oldukları şeyleri bırakmamız için mi bize geldin? Sadıklardan isen, bize vaad ettiğin şeyi bize hemen getir" dediler."

Âyet: 71

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ ۖ أَتُجَادِلُونَنِي
فِي أَسْمَاءٍ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا
مِنْ سُلْطَانٍ ۚ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿٧١﴾

Meâli:

""Rabbinizden size bir azab bir de gazab gerçekleşmiştir. Allâh kendilerine bir delil indirmediği halde sizin ve babalarınızın on-

ları isimlendirdiğiniz isimler hakkında benimle mücadele mi ediyorsunuz? Artık bekleyin. Şüphesiz ben, sizinle birlikte bekleyenlerdenim" dedi."

Âyet: 72

فَأَنجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٧٢﴾

Meâli:

"Ve O'nu yanında olanları da bizden bir rahmetle kurtardık. Âyetlerimizi yalanlayanların sonuncusunu da kestik. Mü'minler de değildiler."

İZAHLARI:

Yine Rasulullâh devrindeki ehli küfür başta olmak üzere, kıyâmete kadar gelecek olan bütün insanlara ibret ve ders olmak üzere:

1- "Ad'e de onların kardeşi Hud'u (gönderdik). (O da): "Ey kavmim! Allâh'a kulluk edin. O'ndan başka sizin bir ilahınız yoktur. Hâlâ korkmayacak mısınız?" dedi."

Ad, Nuh Aleyhisselamın üçüncü torununun ismi. Sonra gelen kabile onun adıyla anılır. Hud Aleyhisselamın da Nuh Aleyhisselamın yedinci torunu olduğu rivâyet edilir.

Ad kavmine de o kavmin kardeşi sayılan aynı sülaleden olan Hud Aleyhisselam Peygamber olarak gönderildi. O'da aynen Nuh Aleyhisselamın dediği gibi kavmine:

2- "Ey kavmim! Allâh'a kulluk edin. O'ndan başka sizin bir ilahınız yoktur..." dedi. Sizin Allâh'ınız birdir. O'ndan başka bir ilah olamaz. Putları bırakın. Yalnız Allâh'a kulluk edin. Hâlâ bu şirkten sakınıp Allâh'tan korkmayacak mısınız? Demesi üzerine:

3- " Kavminden küfreden ileri gelenler: "şüphesiz biz seni cidden bir beyinsizlik içinde görüyoruz. Ve muhakkak biz seni hakikaten yalancılardan sanıyoruz" dediler. Öteden beri alışa geldikleri putperestlikten ayrılmak istemeyen, bu yolla temin ettikleri menfaatlerinden kopamayan bu azılı kâfirler, dillerini uzatarak Hud Aleyhisselamı beyinsizlikle itham ettiler, yalancılıkla suçlamaya kalkıştılar. Nuh Aleyhisselam da bunlara:

4- "Ey kavmim! Bende bir beyinsizlik yok. Fakat ben, âlemlerin rabbi tarafından (gönderilen) bir peygamberim" dedi. Yani gördüğünüz gibi ben aranızda yaşıyorum. Benim aklımda hiçbir noksanlık olmadığı gibi, bu hususta sizden çok farklıyım. Bana nasıl "beyinsiz" diyebilirsiniz? Bu sözlerinizle asıl beyinsiz, siz olmanız gerekir. Hud Aleyhisselam devamla:

5- "Rabbimin gönderdiklerini size tebliğ ediyorum. Hem de ben sizin için güvenilen bir nasihatçiyim." Görülüyor ki o kâfirlerin bu kadar edepsizliklerine, dil uzatmalarına karşı, bütün peygamberlerde bulunan nezaketini, ali cenablığını koruyor, onları kırmamaya dikkat ediyor. Sadece tebligatını yapıyor, nasihat ediyor. Aynı zamanda güvenirliğini koruyor. Onlara şunu da hatırlatıyor:

6- "Sizi uyarmak için sizden bir adama, sizin hakkınızda bir öğüt geldi diye afalladınız mı? Nuh kavminden sonra sizi halifeler yaptı ya ve yaratılışta güç kuvvet bakımından sizi daha artırdı ya, hemen hatırlayın. Artık Allâh'ın nimetlerini hatırlayın ki kurtulasınız." Diyerek onları düşünmeye davet etti. "Ben sizden birisiyim. Bunda şaşacak ne var? Allâh beni vazifelendirdi. Sadece sizi uyarıyorum. Düşünün Nuh'un kavminden sonra Allâh yeryüzünde sizi halifeler, söz sahipleri yaptı, saltanatlar verdi. Ayrıca bol nimetlerle çok iyi beslenmeniz sayesinde bedenleriniz çok güçlü ve kuvvetli oldu. Bunları düşünmüyor musunuz? Allâh'ın sayısız nimetlerini hatırlayın ki içine düştüğünüz bu küfür belasından kurtulasınız. Aksi halde batmanız yakın." Diye nasihatte bulundu. Ama ne çare ki inadında ısrar eden bu kâfirler:

7- "Bir tek Allâh'a kulluk yapmamız ve babalarımızın tapmakta oldukları şeyleri bırakmamız için mi bize geldin? Sadıklardan isen, bize vaad ettiğin şeyi bize hemen getir" dediler." Yani biz seni dinlemiyoruz. Bir tek Allâh'a kulluk yapmayı kabul etmiyoruz. Babalarımızdan gördüğümüz putlardan ayrılmıyoruz. Seni dinlemiyoruz. Bize bunun için mi geldin? Şeklinde inatlarını ve edebsizliklerini tekrarladılar. Üstelik, "getir bakalım vaad ettiğin musibeti. Sözünde doğru isen hemen getir" diye şımarıklıklarını artırdılar. Hud Aleyhisselam da kesin olarak şu cevabı verdi:

8- "Rabbinizden size bir azab bir de gazab gerçekleşmiştir. Allâh kendilerine bir delil indirmediği halde sizin ve babalarınızın onları isimlendirdiğiniz isimler hakkında benimle mücadele mi ediyorsunuz? Artık bekleyin. Şüphesiz ben, sizinle birlikte bekleyenlerdenim" dedi.

Hakikaten şiddetli sesler çıkaran, ağaçları söküp atan, insan ve hayvanları yerinden alıp fırlatan bir fırtına ile Allâh onları batırdı. Yerlerinde yeller esti.

Ellerinde hiçbir delil olmadığı, kafalarında hiçbir bilgi bulunmadığı halde sırf kendilerinin verdiği isimleri taşıyan putlara tapıyorlar, bunlar bizi Allâh'a yaklaştıracak diye hayal yapıyorlar idi. Hud Aleyhisselam ile bu yolda mücadele ediyorlardı. Nihâyet ummadıkları, beklemedikleri, inanmadıkları felaket başlarına geldi.

9- " Ve O'nu yanında olanları da bizden bir rahmetle kurtardık. Âyetlerimizi yalanlayanların sonuncusunu da kestik. Mü'minler de değildiler." Buyuran Allâhu Teâlâ, hiçbiri mü'min olmayan bu kâfirlerin en son ferdine varıncaya kadar köklerini kestiğini ve bizzat kendi merhameti ile Hud Aleyhisselam ve yanındaki îman edenleri kurtarıp selâmete erdirdi. Bakalım devrimizdekilerin sonu ne olacak?

(Hûd 50-62. Şûara 123-140. Fussılet 15, 16. Ahkâf 21-26. Zariyât 41, 42. Kamer 18-21. Hakka 4-8. Fecr 6-8. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 73

وَاِلٰى ثَمُودَ اَخَاهُمْ صَالِحًا ۘ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا
لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ ۜ قَدْ جَآءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ ۜ هٰذِهٖ نَاقَةُ
اللّٰهِ لَكُمْ اٰيَةً فَذَرُوهَا تَاْكُلْ فِىٓ اَرْضِ اللّٰهِ وَلَا تَمَسُّوهَا
بِسُوٓءٍ فَيَاْخُذَكُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

Meâli:

"Semûde de onların kardeşi Salih'i (gönderdi O da) : "Ey kavmim! Allâh'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka bir ilahınız yok. Rabbinizden size açık bir mucize gelmiştir. İşte şu Allâh'ın devesi bir âyet olarak sizindir. Artık bırakın onu Allâh'ın arzında yesin. Ona bir kötülükle de dokunmayın ki sizi acıklı bir azap yakalamasın" dedi."

Âyet: 74

وَاذْكُرُوٓا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَآءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّاَكُمْ فِى الْاَرْضِ

تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا ۚ فَاذْكُرُوا
آلَاءَ اللَّهِ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٧٤﴾

Meâli:

"Hani sizi Ad'den sonra halifeler yaptı ve yeryüzüne sizi yerleştirdi. Düzlüklerinde saraylar ediniyordunuz, dağları da evler olarak yontuyordunuz ya (bunları) düşünün. Artık Allâh'ın nimetlerini hatırlayın da yer yüzünde bozguncular olarak taşkınlık yapmayın."

Âyet: 75

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا
لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ ۚ قَالُوا
إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٥﴾

Meâli:

"Kavminden büyüklenen ileri gelenler, onlardan îman eden küçük gördükleri kimselere: "Salih'in Rabbi tarafından gönderilen bir Peygamber olduğunu biliyor musunuz?" dedi. (Onlar da) "Muhakkak biz kendisiyle gönderilen şeye îman edenleriz" dediler."

Âyet: 76

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٧٦﴾

Meâli:

"Kibirlenenler: "Şüphesiz biz kendisine îman ettiğinizi (inkar eden) kâfirleriz" dedi(ler)."

Âyet: 77

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَا صَالِحُ
ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٧﴾

Meâli:

"Ve deveyi öldürdüler. Rabblerinin emrine de isyan ettiler. Ve: "Ey Salih! Peygamberlerden isen, bize vaad ettiğin şeyi getir bize" dediler."

Âyet: 78

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٧٨﴾

Meâli:

"Hemen kendilerini sarsıntı yakalayıverdi ve yurtlarında çökenler oluverdiler."

Âyet: 79

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي
وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَٰكِن لَّا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ ﴿٧٩﴾

Meâli:

"Artık onlardan döndü ve: "Ey kavmim! Andolsun Rabbimin risaletini size tebliğ ettim. Size öğüt de verdim. Fakat öğüt verenleri sevmiyorsunuz" dedi."

İZAHLARI:

Allâhu zülcelal, geçmiş devirlerden örnekler vermeye ve dünya insanlarını ibret almaya davet etmeye devam ediyor.

Semud kavmine de kendilerinden olan Salih Aleyhisselamı gönderdi. Semud, Nuh Aleyhisselamın üçüncü torunu olan Amir'in oğlu. Salih Aleyhisselamın kavmi, bunun adıyla tanınır ve "semud kavmi" denir. Salih Aleyhisselam bu kavme seslenerek:

1- "Ey kavmim! Allâh'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka bir ilahınız yok..." dedi. Onları, eşi ve benzeri olmayan bir Allâh'a kulluk yapmaya davet etti. O'ndan başka bir ilah olmadığını da tekrarladı. Bir mucize olmak üzere de:

2- " İşte şu Allâh'ın devesi bir âyet olarak sizindir. Artık bırakın onu Allâh'ın arzında yesin. Ona bir kötülükle de dokunmayın ki sizi acıklı bir azap yakalamasın" dedi. Salih Aleyhisselam bir dişi deveyi göstererek; "İşte bu Allâh'ın âyetidir. Benim de bir mucizemdir.

Buna dokunmayın. Bırakın beğendiği yerde yayılsın yesin, içsin. Sakın bir kötülük yaparız demeyin. Sizi Allâh'ın çok acıklı azabı yakalar." Diye nasihat etti. Bu nasihatine devamla:

3- "Hani sizi Ad'den sonra halifeler yaptı..." yani yer yüzünde sizi söz sahibi, saltanat sahibi, mülk sahibi yaptı. Yer yüzünün düzlüklerinde saraylar yaptınız, dağlardaki kayaları yontarak barınacağınız sağlam evler yaptınız. Bol kuvvet ve imkanlar elde ettiniz. İşte bu nimetleri düşünün de yer yüzünde bozguncular olarak, her şeyi unutup da taşkınlar olmayın. Onlara gereken öğüdü verdi. Fakat bu inatçılardan:

4- "Kavminden büyüklenen ileri gelenler, onlardan îman eden küçük gördükleri kimselere: "Salih'in Rabbi tarafından gönderilen bir Peygamber olduğunu biliyor musunuz?" dedi." Öteden beri Rasulullâha kadar gelen usullere göre, ilk îman edenler, fakirler ve düşkünler olmuştur. Bunun sebebini araştırdığımızda;

a- Halk arasında ezilenler, hakları yenenler, sözleri geçmeyenler bunlar oluyor. Gelen hak yolu, önce bunlar anlamış ve kavramış oluyor. Hemen akılları eriyor ve îman ediyorlar.

b- Bunların gerek yetişme tarzında, gerekse yaşama şartlarında kendilerine kuruntu verecek bir şey bulunmadığı için kibre alışkın değiller. Sade bir ruha sahipler. Bundan dolayı ilk îman edenler bunlar oluyor.

c- Bunların belli bir makamı, ayrı bir çıkarı olmadığından dolayı, kendilerini bağlayacak, inatlarını sağlayacak, manevîyatlarını bozacak bir menfaatleri yok. Bunun için ilk îman edenler ve hak uğrunda canlarını verenler de bunlar oluyor.

Buradan alacağımız ders, kendimizi menfaatlere kaptırmadan sadeliğimizi koruyarak Allâh nizamını şiar edinmemizdir. Makamlarımız, varlıklarımız bu şiara gölge düşürmemeli.

Sadelikleri bozulan, kendilerini çıkarlarına kaptıran zavallı ileri gelen kibirliler, içlerindeki mel'aneti şöyle döküyorlar:

5- "...Şüphesiz biz kendisine îman ettiğinizi (inkar eden) kâfirleriz..." dedi. Böylece hakkı bir türlü kabullenemez hale gelen kâfirler, mücerret maddeden ibaret kalıyorlar, manevî değerlerini yok ediyorlar. Kökü topraktan ayrılan bitkiler, ruhu bedenden çıkan canlılardan daha kötü duruma düşüyorlar. İşte bu gibiler:

6- "...Deveyi öldürdüler..." Devenin önce ayaklarını keserek sonra da boynunu keserek öldürdüler. Aslında bunların deveyi öldürmelerinde bir kârı yok. Maksatları dine düşmanlık yapmaları ve peygamberi zor duruma düşürmeleridir. Nitekim:

7- "Ey Salih, Peygamberlerden isen bize vaad ettiğin şeyi getir bize" dediler. Bu sözleriyle tam karşı geldiklerini anlatmış oldular. Fakat aradan çok geçmeden:

"Hemen kendilerini sarsıntı yakalayıverdi ve yurtlarında çökenler oluverdiler" yakalandıkları felaketin dil ile tarifi çok güç. Yer gök arası elektriklenmeye benzeyen bir çarpıntı içine düştüler. Çıkan sesler yıldırım atan göklerin sesinden daha şiddetli, sarsıntılar zelzeleden daha üstündü. Hepsi birden titreşerek yere serildiler. Ve çöküp gittiler. Şimdi bizim eski eserciler, onların kalıntılarını çıkarıyorlar. Bir de yıkılma sebeplerini çıkarabilseler. Çok yararlı olur.

Artık Salih Aleyhisselam, olan olduktan sonra oradan döndü ve kendi kendine üzülerek:

9- "...Ey kavmim! Andolsun Rabbimin risaletini size tebliğ ettim. Size öğüt de verdim. Fakat öğüt verenleri sevmiyorsunuz" dedi." Böylece kendi kendine içini döktü.

(Hûd 61-68. İsra 59. Şuarâ 141-158. Neml 45-53. Fussılet 17, 18. Zariyat 43-45. Kamer 23-31. Hakka 5. Fecr 9. Şems 11-15. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 80

وَلُوطًا اِذْ قَالَ لِقَوْمِهٖٓ اَتَاْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا
مِنْ اَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾

Meâli:

"Lût'u da (hatırla) Hani kavmine: "taşkınlık mı yapıyorsunuz? Âlemlerden onu yapmakta sizi geçen biri yoktur" dedi."

Âyet: 81

اِنَّكُمْ لَتَاْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَآءِ ؕ بَلْ اَنْتُمْ
قَوْمٌ مُسْرِفُونَ ﴿٨١﴾

Meâli:

"Elbette siz, kadınlardan başka şehvetle cidden erkeklere geliyorsunuz. Evet siz taşkınlar gürûhusunuz. (dedi)"

Âyet: 82

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ ۖ
إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٨٢﴾

Meâli:

"Kavminin cevabı da: "Onları yurdunuzdan çıkarın. Onlar elbette temizlenen insanlardır" demelerinden başka olmadı."

Âyet: 83

فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٨٣﴾

Meâli:

"Hemen O'nu ve ehlini kurtardık. Ancak karısı kalanlardan oldu."

Âyet: 84

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا ۖ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٨٤﴾

Meâli:

"Onların üzerine de bir yağmur yağdırıverdik. Artık bak mücrimlerin sonu nasıl oldu?"

İZAHLARI:

Geçmiş devirlerden çok şenî bir örnek daha. İbrâhîm Aleyhisselamın kardeşi Harun'un oğlu Lût Aleyhisselam, babasının ölümünden sonra amcası İbrâhîm Aleyhisselamla birlikte hicret etti. İbrâhîm Aleyhisselam O'nu Ürdün'ün doğu tarafında Şam'a doğru bir yerde yerleştirdi. Sonra Allâh O'nu Südûm halkı ve çevresine peygamber gönderdi.

Lût Aleyhisselam, burada tebliğata devam etti. Fakat bu millet arasında, küfür diyarında bulunan her türlü kötülüğün yanında en şenî bir ahlaksızlık olan erkeklerin birbiriyle çirkin münasebeti yayılmıştı. Lût Aleyhisselam bunlara:

1- "Taşkınlık mı yapıyorsunuz? Âlemlerden onu yapmakta sizi geçen biri yoktur" dedi. Yani, size gelinceye kadar insanların böyle

çirkin pis ilişkileri görülmemiştir. Bırakın bu mundarlığı şeklinde onlara tebliğatta bulundu. Devamla:

2- "Elbette siz, kadınlardan başka şehvetle cidden erkeklere geliyorsunuz. Evet siz taşkınlar gürûhusunuz. (dedi)" Ey kavmim! Siz yaratılıştan gelen ve nesil yetiştirme yolu olan kadın-erkek münasebetlerini bırakmış, sırf şehvetperest olarak erkeklere yönelmişsiniz. Bu ise, en iğrenç, en sapık, en murdar bir huysuzluktur. Artık sizin, bütün sınırları aşan, alabildiğine kirlenmiş olduğunuzu sergileyen bu vahşetinizdir. Uyarısına devam etti. Ama:

3- "Kavminin cevabı da: "Onları yurdunuzdan çıkarın. Onlar elbette temizlenen insanlardır" demelerinden başka olmadı." Şehvetlerinin köleleri haline gelen, insanlıklarını tamamen unutan ve hayvanlardan çok ama pek çok alçalan bu vahşiler, söz dinlemek şöyle dursun, Lût Aleyhisselamı yurdundan kovmaya kalkıştılar. Hatta onları temiz olmakla ayıpladılar. Devrimizdeki örtülü kadınları ayıplayanlar gibi. Sakal koyanları, ayıplayanlar gibi. Dini bilgileri öğrenenleri ayıplayanlar gibi...

4- "Hemen O'nu ve ehlini kurtardık. Ancak karısı kalanlardan oldu" buyuran Allâhu Teâlâ, Lût Aleyhisselamı yakınları ile birlikte - gece beldeyi bırakarak uzaklaşmasını emrederek- kurtardı. Ancak halkla iş birliği halinde olan ahlaksız karısı, yerinde kaldı ve helak olanlar arasında yerini aldı.

5- "Onların üzerine de bir yağmur yağdırdık. Artık bak mücrimlerin sonu nasıl oldu?" Burada zikrolunan "yağmur" Hûd sûresinin 82. âyetinde de belirtildiği gibi peşi peşine inen taş yağmurudur. Halkın herbirine inen taşlar, onları yerle bir etti. Böylece, cezalarını çektiler. Bakın o mücrimler, o şehvetperestler, o sapık perestler nasıldılar, nasıl oldular? Bunlardan, ibret alın, bunlardan ders alın da ona göre tedbir alın.

(Hûd 70-83. Hıcr 57-76. Furkân 40. Enbiyâ 71-75. Şuarâ 160-174. Neml 54-58. Ankebût 28-35. Kamer 37-39. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 85

وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا ۚ قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ
مِنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ

وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨٥﴾

Meâli:

"Medyen'e de onların kardeşi Şuayb'i (gönderdik o da): "Ey kavmim! Allâh'a kulluk edin. O'ndan başka sizin bir ilahınız yoktur. Rabbinizden size bir açıklama gelmiştir. Artık kileyi ve teraziyi tam yapın. İnsanların eşyalarını da eksiltmeyin. Yeryüzünde ıslahından sonra ifsad da etmeyin. Mü'minler iseniz, bu sizin için bir hayırdır."

Âyet: 86

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا ۚ وَاذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَّرَكُمْ ۖ وَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨٦﴾

Meâli:

"O'na îman edenleri korkutarak, Allâh'ın yolundan da men ederek ve ondan bir eğrilik arayarak her yola da oturmayın. Hani az idiniz de sizi çoğalttı ya, bir hatırlayın. Ve müfsidlerin sonu da nasıl oldu? Bakın."

Âyet: 87

وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا ۚ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿٨٧﴾

Meâli:

"Eğer sizden bir kısmı kendisi ile gönderildiği şeye îman ettiler, bir kısmı da inanmadılarsa, aramızda Allâh hükmedinceye kadar da sabredin. Hem de O, hâkimlerin en hayırlısıdır."

İZAHLARI:

Yine tarihi bir ibret levhası. "MEDYEN" hakkında çok ihtilaflar var. Bunlardan müfessirlerin tercih ettiği bilgi şöyle: "Medyen, İbrâhîm Aleyhisselamın oğlunun adı. Medyenin oğlu Yeşcürün oğlu Mikailin oğlu Şuayb Aleyhisselam. Medyen hem kabilenin hem de mıntıkanın adı olmuştur. Aynı zamanda bir şehrin adıdır. Bu mıntıka bu günkü Sûriye ile Ürdün arasında eserleri dahi kalmayan yerin adı imiş.

Şuayb Aleyhisselam, bilhassa ticarî ahlakı bozuk olan, ölçü ve tartılarında hileler yapan, başkalarına verecekleri malları eksilterek veren, yalnız kendi menfaatlerini düşünen kavmine:

1- "Ey kavmim! Allâh'a kulluk edin. O'ndan başka sizin bir ilahınız yoktur..." diye önce îmandan başlayarak, akidelerini düzeltmeye, Allâh korkusunu yerleştirmeye çalışmış. Her türlü fenalığın îmansızlıktan geldiği gerçeğini hedef alan Şuayb Aleyhisselam, kendinin Peygamber olduğunu, tebliğ ettiği dinin Allâh tarafından geldiğini kabul etmek üzere de:

2- "...Rabbinizden size bir açıklama gelmiştir..." diyerek, onları Allâh'ın âyetlerine, hükümlerine davet etmiştir. Bu âyetler, hakkı bâtılı, haramı helali, doğruyu yanlışı bildiren açıklamalardır. Aynı zamanda Peygamberin mucizeleridir. Daha sonra hatalarını düzeltmek üzere:

3- "... Artık kileyi ve teraziyi tam yapın. İnsanların eşyalarını da eksiltmeyin. Yeryüzünde ıslahından sonra ifsad da etmeyin. Mü'minler iseniz, bu sizin için bir hayırdır...." demiştir. Burada da görüyoruz ki "mü'minler iseniz" cümlesi tekrarlanıyor. İmanın olmadığı yerde hiçbir zorlamanın yararı olmayacağı iyice anlaşılıyor. Yeryüzünde çıkan bozgunculukların kaynağının da îmansızlık olduğu belirleniyor.

Medyen halkı bütün geçit yerlerini, sokak başlarını tutarak, gelip geçenlere Şuayb Aleyhisselama uyulmaması, yolunun yanlış olduğu telkin ediliyor, îman etmeleri engelleniyordu. Bundan dolayı:

4- " O'na îman edenleri korkutarak, Allâh'ın yolundan da men ederek ve ondan bir eğrilik arayarak her yola da oturmayın. Hani az idiniz de sizi çoğalttı ya, bir hatırlayın..." diyerek onları uyarmaya çalıştı. Onların geçen kavimlerden ibret almaları için:

5- "Müfsidlerin sonu da nasıl oldu? Bakın" dedi. Sözüne devamla:

6- "Eğer sizden bir kısmı kendisi ile gönderildiği şeye îman ettiler, bir kısmı da inanmadılarsa, aramızda Allâh hükmedinceye kadar da sabredin. Hem de O, hâkimlerin en hayırlısıdır." dedi. Bura-

dan îman edenlerin de epeyce olduğu anlaşılıyor. Aynı zamanda Şuayb Aleyhisselamın sabırlı olduğu, telaşa düşmediği, karşısındakilere de sabır tavsiye ettiği ve gelecek bir musibete de işaret ettiği anlaşılıyor. Nitekim gelecek 91. âyette yerle bir oldukları görülecek. Günümüzdeki ticarî ahlaka bir göz atarsak, ölçü ve tartılardaki hassasiyete rağmen hilelerin kol gezdiğini, faizlerin kabarıp taştığını, fuhuş yoluyla kazanç sağlandığını, kumarla birbirlerini kemirdiklerini, içkilerle sömürgecilik yapıldığını ... daha neler, neler yapıldığını görürüz. Acaba sonumuz ne olur?

SEKİZİNCİ CÜZÜN SONU

DOKUZUNCU CÜZ

Âyet: 88

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا ۖ
قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ ﴿٨٨﴾

Meâli:

"Kavminden kibirlenen ileri gelenler: "Ey Şuayb! Andolsun seni ve yanındaki îman edenleri yurdumuzdan elbette sürüp çıkaracaz veya andolsun kesinlikle dinimize dönersiniz" dedi(ler). (O da): "Hoşlanmayanlar olsak da mı?" dedi."

Âyet: 89

قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ
نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا ۚ وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ
يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا ۚ وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۚ عَلَى اللَّهِ
تَوَكَّلْنَا ۚ رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ
خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ﴿٨٩﴾

Meâli:

"Allâh o dininizden bizi kurtardıktan sonra dininize dönersek, Allâh'a karşı bir yalan iftira etmişizdir. Rabbimiz olan Allâh'ın dilemesinden başka, bizim için oraya dönmemiz olamaz. Rabbimiz ilim bakımından her şeyi kuşatmıştır. Ancak Allâh'a güvendik. Ey Rabbimiz! Bizim aramızla kavmimizin arasını hak ile (ayırıp) aç. Sen açanların hayırlısısın da."

Âyet: 90

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا

إِنَّكُمْ إِذًا لَخَاسِرُونَ ﴿٩٠﴾

Meâli:

"Kavminden küfreden ileri gelenler de: "Andolsun Şuayb'e uyduysanız, öyle ise muhakkak siz kesinlikle hüsrana uğrayanlarsınız" dedi."

Âyet: 91

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٩١﴾

Meâli:

"Hemen onları deprem yakalayıverdi ve kendi yurtlarında çöküp gidenler oldular."

Âyet: 92

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَنْ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۚ الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٢﴾

Meâli:

"Şuayb'i yalanlayanlar, sanki orada gönenmemişler. Şuayb'ı yalanlayanlar, hüsrana uğrayanların ta kendileri oldular."

Âyet: 93

فَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ ۖ فَكَيْفَ آسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٣﴾

Meâli:

"Ve onlardan yüz çevirdi de: "Ey kavmim! Andolsun Rabbimin risalelerini size tebliğ ettim. Size öğüt de verdim. Artık kâfirler zümresine nasıl tasalanayım?""

İZAHLARI:

O menfaatlerine düşkün inatçı ve kibirli ileri gelen kâfirler tehdide başladılar ve:

1- " Ey Şuayb! Andolsun seni ve yanındaki îman edenleri yurdumuzdan elbette sürüp çıkaracaz veya andolsun kesinlikle dinimize dönersiniz" dedi(ler)..." Kendilerinde varlık ve kuvvet gören ağalar, beyler, zayıf gördükleri Şuayb Aleyhisselam ve beraberindeki mü'minleri sürgünle tehdit etmeye başladılar; "Ya sürülürsünüz, ya da dinimize dönersiniz." diye baskıyı artırıyorlar. Fakat Allâh'a güvenen ve bunların tehditini hiçe sayan Şuayb Aleyhisselam, serince, kararlıca:

2- "..."Hoşlanmayanlar olsak da mı?" dedi." Yani bizi korkak mı sanıyorsunuz? Yurtlarımız uğruna dinimizi terk edemeyiz. Sizin gibi menfaat düşkünleri değiliz. Her yer bizim vatanımızdır. Her yerin ancak îmanla, dinle değerleneceğini biz iyi biliyoruz. Sizin istediğinizi asla yapmayız. Şâyet yapacak olursak:

3- "Allâh o dininizden bizi kurtardıktan sonra dininize dönersek, Allâh'a karşı bir yalan iftira etmişizdir. Rabbimiz olan Allâh'ın dilemesinden başka, bizim için oraya dönmemiz olamaz..." diyerek o kâfirlere gereken cevabı verdiler. Allâh'ın her şeyi bildiğine, kendilerinin de ancak Allâh'a güvendiklerine dikkatlerini çekmek üzere:

4- "...Rabbimiz, ilim bakımından her şeyi kuşatmıştır. Ancak Allâh'a güvendik..." diyerek azimlerini ortaya koydular. Asla yılmayacaklarını gösterdiler. Hemen Allâh'a yalvararak:

5- "... Ey Rabbimiz! Bizim aramızla kavmimizin arasını hak ile (ayırıp) aç. Sen açanların hayırlısısın da..." diye dua ettiler. Allâh, aralarındakini bildiği halde, içlerinden geçeni bizzat kendileri O'na sığındıklarını ifade etmek üzere tekrarladılar. Elbette Allâh da onları boş çevirecek değil. Ötekiler ise, durmadılar:

6- "Kavminden küfreden ileri gelenler de: "Andolsun Şuayb'e uyduysanız, öyle ise muhakkak siz kesinlikle hüsrana uğrayanlarsınız" dedi." Halkın bazılarının îmana meylini gören söz sahibi kâfirler, halkı da tehdit etmeye başladılar. Derken:

7- "Hemen onları deprem yakalayıverdi ve kendi yurtlarında çöküp gidenler oldular" Çılgın bir sesle birlikte şiddetli bir yer sarsıntısı onları evlerinin içinde çökertiverdi. Bu arada Şuayb ve îman edenler kurtulup selâmete çıktılar. Onlara şöyle bakıldığı zaman:

8- "Şuayb'ı yalanlayanlar, sanki orada gönenmemişler..." Onlar o hale geldiler ki yerle bir oldular. Sanki orada ne yaşamışlar, ne de o nimetlerden yararlanıp gönenmişler. Hiç eserleri kalmadı. Böylece:

9- "...Şuayb'ı yalanlayanlar, hüsrana uğrayanların ta kendileri oldular." Ne canları kaldı, ne güvendikleri malları kaldı, ne büyüklükle-

ri, ne de şeref ve haysiyetleri kaldı. Allâh hepsini bir anda silip süpürüverdi. Şuayb Aleyhisselam da:

10- "Onlar da yüz çevirdi de: "Ey kavmim! Andolsun Rabbimin risalelerini size tebliğ ettim. Size öğüt de verdim..." diye kendi kendine söylendi. Kendi kendine içini döktü. Üzülür gibi oldu. Sonra da:

11- "...Artık kâfirler zümresine nasıl tasalanayım?" diye üzüntüsünü atmaya çalıştı.

(Hûd 84-95. Ankebût 36, 37. Şuarâ 177-190. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 94

وَمَآ اَرْسَلْنَا فِى قَرْيَةٍ مِنْ نَبِىٍّ اِلَّآ اَخَذْنَآ اَهْلَهَا بِالْبَاْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ ﴿٩٤﴾

Meâli:

"Bir memlekete peygamberlerden (kimse) gönderdik mi, muhakkak -onlar yalvarırlar ümidi ile- ora halkını şiddetler ve sıkıntılar ile yakaladık."

Âyet: 95

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتّٰى عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ اٰبَآءَنَا الضَّرَّآءُ وَالسَّرَّآءُ فَاَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٥﴾

Meâli:

"Sonra sıkıntının yerini iyilikle değiştirdik. Hatta malca ve nüfusça arttılar ve: "Babalarımıza da şiddetler ve sevinçler dokunmuştur" dediler de, onlar farkında olmadığı halde kendilerini ansızın yakalayıverdik."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, kendi düsturunun icabı olarak, bir yere Peygamber gönderdiği zaman, o yer halkına bir takım hastalık gibi şiddetler, açlık, fakirlik gibi sıkıntılar vererek halkın kendisine yalvarmalarını ve boyun eğmelerini sağlamıştır. Şöyle ki, her doğruluğu unutarak azan ve sapan millete Allâh lütfu kereminden peygamber göndermiştir. Bu peygambere

karşı çıkacak olan halkın azgınlıklarını sindirmek ve Allâh'a boyun eğmelerini sağlamak üzere, salgın hastalıklar, açlık ve fakirlikler, kuraklıklar, afetler gibi şiddet ve sıkıntılar verir. Hakikaten ahlak ulemasının da beyan ettiği gibi "çokluk azdırır, yokluk durdurur" sağlığın, huzurun, dirliğin, varlığın yokluğu insanın harekatını azaltır azgınlığını, şımarıklığını sindirir. Allâh'a yalvarma ihtiyacını duyurur. Bu gibi sıkıntılar da insanların çoğunun Allâh'a dua ve niyazda bulundukları çok görülür. Demek ki yerine göre sıkıntılar da birer rahmettir. Fakat yine insanların huyu çabuk değişir:

"Sonra sıkıntının yerini iyilikle değiştirdik. Hatta malca ve nüfusça arttılar ve: "Babalarımıza da şiddetler ve sevinçler dokunmuştur" dediler..." Yani sıkıntılar gidip yerine rahatlıkları gelince şükredecekleri yerde, bunlar olur şeyler, babalarımız da bunları gördü gibi laflarla oyalanırlar. O sıkıntılı zamanlarındaki Allâh'a yalvarmalarını unuturlar. Kendileri de malları da artınca yine azıtırlar. Ama:

"...Onlar farkında olmadığı halde kendilerini ansızın yakalayıverdik" buyurmasıyla onları takip ettiğini ve mutlaka cezalandıracağını hatırlatmıştır. Allâh'ın bu şaşmaz nizamı fertlerde de, ailelerde de, milletlerde de her zaman görülmektedir. Fakat bunun farkına ancak mü'minler varabilir. Kâfirler ise, başka yorumlarla oyalanırlar.

(Enâm 42-44. Hacc 52. Müminûn 75-77. Şuara 202. Ankebût 53. Zümer 55. Zuhruf 66. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 96

وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْقُرٰٓى اٰمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ
مِنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنْ كَذَّبُوا فَاَخَذْنَاهُمْ بِمَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾

Meâli:

"Ve eğer beldeler halkının îman ettikleri ve sakındıkları hakikaten sabit olsaydı, şüphesiz kendilerine göklerden ve yerden bereketler açardık. Fakat yalanladılar da kazanmakta oldukları şeyler sebebiyle onları yakaladık."

Âyet: 97

اَفَاَمِنَ اَهْلُ الْقُرٰٓى اَنْ يَّاْتِيَهُمْ بَاْسُنَا بَيَاتًا وَّهُمْ نَآئِمُوْنَ ﴿٩٧﴾

Meâli:

"Beldeler halkı, azabımızın onlar uyurlarken geceleyin gel(miy)eceğinden emin mi oldu ki?"

Âyet: 98

اَوَ اَمِنَ اَهْلُ الْقُرٰٓى اَنْ يَّاْتِيَهُمْ بَاْسُنَا ضُحًى وَّهُمْ يَلْعَبُوْنَ ﴿٩٨﴾

Meâli:

"Ve beldeler halkı azabımızın kendilerine kuşluk vakti onlar oynarlarken gel(miy)eceğinden emin mi oldu?"

Âyet: 99

اَفَاَمِنُوْا مَكْرَ اللّٰهِ ۚ فَلَا يَاْمَنُ مَكْرَ اللّٰهِ
اِلَّا الْقَوْمُ الْخٰسِرُوْنَ ﴿٩٩﴾

Meâli:

"Allâh'ın mühletine mi güvendiler ki? Hüsrana uğrayan kavimden başkası Allâh'ın mühletine güvenemez."

İZAHLARI:

Eğer o Nuh'un, Hud'un, Salih'in, Lût'un ve sâir Peygamberlerin kavimleri, o kavimlerin yaşadığı beldelerin halkı, Mekke ve civarındaki beldelerin halkı îman etseler, kötülüklerden sakınsalar, Allâh'a sığınsalardı Allâh onlara, gökleri ve yerin bereketlerinin hazinelerini açmayı vaat etmişti. Fakat onlar, yalanladılar, küfürlerinde inat ve ısrar ettiler de Allâh onları, o çirkin kazançları yüzünden yakalayıp helak etti. Onlar, kendi kendilerine ettiler. Bunların güvencesi ne idi? Acaba:

"Beldeler halkı, azabımızın onlar uyurlarken geceleyin gel(miy)eceğinden emin mi oldu ki?" Bu kadar şımarıyorlar, azdıkça azıyorlar. Peygamberleri dinlemiyorlar. Bizim azabımız onlara yatıp uyurlarken gece ansızın geliverir. Veya:

"...Kuşluk vakti onlar oynarlarken gel(miy)eceğinden emin mi oldu?" Nelerine güveniyorlardı?

"Allâh'ın mühletine mi güvendiler ki? Hüsrana uğrayan kavimden başkası Allâh'ın mühletine güvenmez" Allâh'ın acelesi yoktur, onlara mühlet verir, nimetler verir, imkanlar verir. Onlar hepsini kendilerinden bilirler ve istidrac içine gömülürler. Fakat ummadıkları bir an kendilerini felaketin içinde bulurlar. Geçen milletler bunu bulmuşlar. Ya şimdikiler, ya gelecektekiler! Elbette geçenlerden ders almazlarsa, onların da olacağı o.

(Bu sûre 4. Nahl 45-47. Yusuf 107. İsrâ 68, 69. Mülk 16, 17. Müzzemmil 11. Târık 15-17. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 100

أَوَ لَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَوْ نَشَاءُ
أَصَبْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ ۚ وَنَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾

Meâli:

"(Yok olan) halkından sonra yer yüzüne varis olanlara – şüphesiz ki dilersek, günahları sebebiyle kendilerine musibet vereceğimiz ve kalplerini mühürleyeceğimiz ve işitmezler de olmaları– açıklanmadı da mı?"

ÎZAHI:

Her millet, kendilerinden önce geçen milletlerin yerlerine yerleşir. Bu yerlerde yaşarlarken derin derin düşünmeleri gereken bir takım noktalar vardır:

a- Şu eserler kimlerin? Bu eserleri neye yaptılar? Niçin bunlar sahipsiz kaldı?...

b- Burada yaşayanların yaşayış tarzları nasıldı ki devam ettiremediler? Neye yok olup gittiler? Onların çocukları olmaz mıydı ki nesilleri tükendi? Öldürücü bir hastalık mı onları yok etti? Bir düşman baskınıyla mı yok oldular?

c- Bunların hiç mi bilgileri yoktu ki tedbir almadılar? Bunlara, doğru yolu gösterecek bir kimse gelmedi mi ki cahil kaldılar? Bunları yaratan Allâh kendilerine bir peygamber, bir kitap göndermedi mi ki ileriyi görsünler?

d- Tarih boyunca batan milletler, îmansızlık yüzünden içine düştükleri ahlaksızlık ve çeşitli kötülüklerle batıp gitmişler. Bizim sonumuz

da böyle olur diye düşünmeyenlerin sonu da, daha öncekiler gibi olacaktır. Allâh'ın nizamının gereği budur. Günahların artması, kalplerin mühürlenircesine kapanması, gözlerin kör olurcasına görmemesi, kulakların sağır olurcasına tıkanması îmansızlığın, ahlaksızlın, sapıklığın nihâyet batıp gitmenin sebepleridir.

İşte onlara açıklanmayanlar bunlardır. Eğer akılları erseydi, gözleri görseydi, kulakları duysaydı birazcık düşünselerdi her şey açığa çıkardı.

(En'âm 6. İbrâhîm 44-46. Nahl 108. Meryem 74, 98. Hacc 45, 46. Furkân 40. Şuarâ 197. Tâhe 128. Secde 26. Kâf 36. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 101

تِلْكَ الْقُرٰى نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ اَنْبَآئِهَا ۚ وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ ۚ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ ۗ كَذٰلِكَ
يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿١٠١﴾

Meâli:

"(Rasûlüm) Sana haberlerinden anlattığımız beldeler bunlar. Andolsun Peygamberleri onlara açık deliller getirdi de önceden yalanladıkları şeylere îman etmeleri için (yanaşır) olmadılar. Böylece Allâh kâfirlerin kalplerini mühürler."

Âyet: 102

وَمَا وَجَدْنَا لِاَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ ۚ وَاِنْ وَجَدْنَآ
اَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٢﴾

Meâli:

"Onların çoğunda bir ahd de bulmadık. Onların çoğunu hakikaten fâsıklar bulduk."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, Peygamber Efendimize hitap ederek, geçmiş devirlerden ibret alınacak örnekler verdi. Bu örnekler başta Mekke halkı ol-

mak üzere kıyâmete kadar gelecek bütün insanlaradır. Onlara da Peygamberler geldi, sahifeler, kitaplar halinde Allâh'ın âyetleri ve mucizeler geldi. Bir türlü îmana yanaşmadılar. Fakat musibetlerden paylarını da aldılar.

Onların çoğu sözlerinde durmadı. Fâsıklar olarak inat ve ısrarlarından ayrılmadılar ve belalarını buldular. Bakalım bizim devrimizdeki îmansız fâsıkların sonu ne olacak?

(Maide 81. Tevbe 70. Hûd 100, 120. Yusuf 111. İbrâhîm 9. Kehf 13. Tahe 99. Hadid 16. Teğabün 5, 6. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 103

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسٰى بِاٰيَاتِنَآ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَائِهٖ
فَظَلَمُوا بِهَا ۚ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ ﴿١٠٣﴾

Meâli:

"Sonra onların ardından Mûsâ'yı âyetlerimizle firavn ve onun ileri gelenlerine gönderdik de onlara zulmettiler. Artık müfsidlerin sonu nasıl oldu bir bak."

Âyet: 104

وَقَالَ مُوسٰى يٰا فِرْعَوْنُ اِنِّىْ رَسُوْلٌ مِّنْ رَّبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۚ ﴿١٠٤﴾

Meâli:

"Musâ da: "Ey Firavn! Şüphesiz ben, alemlerin rabbi tarafından gönderilmiş bir Peygamberim" dedi."

Âyet: 105

حَقِيْقٌ عَلٰٓى اَنْ لَّآ اَقُوْلَ عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ ۭ قَدْ جِئْتُكُمْ
بِبَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ فَاَرْسِلْ مَعِيَ بَنِيْٓ اِسْرَاۗءِيْلَ ۭ ﴿١٠٥﴾

Meâli:

"Allâh'a karşı haktan başkasını söylememekliğim üzerime bir borçtur. Rabbinizden bir açıklama ile size geldim. Artık İsrail oğullarını benimle gönder."

Âyet: 106

قَالَ اِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِاٰيَةٍ فَاْتِ بِهَآ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِينَ ﴿١٠٦﴾

Meâli:

"(Firavn): "Eğer bir mucize getirdiysen, doğrulardan oldu isen hemen onu getir" dedi."

Âyet: 107

فَاَلْقٰى عَصَاهُ فَاِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ ﴿١٠٧﴾

Meâli:

"Ve (Mûsâ) asasını bıraktı. Hemen o, birden bire apaçık bir yılan (oluverdi)."

Âyet: 108

وَنَزَعَ يَدَهُ فَاِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنّٰظِرِينَ ﴿١٠٨﴾

Meâli:

"Ve elini çıkardı. Hemen o da, bakanlara birden bire bembeyaz (oluverdi.)"

Âyet: 109

قَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اِنَّ هٰذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٩﴾

Meâli:

"Firavunun kavminden ileri gelenler: "Bu kesinlikle iyi bilen bir büyücüdür" dedi."

Âyet: 110

يُرِيدُ اَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ اَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَاْمُرُونَ ﴿١١٠﴾

Meâli:

"Sizi yerinizden çıkarmak istiyor. Peki ne emrediyorsunuz?"

Âyet: 111, 112

قَالُوٓا اَرْجِهْ وَاَخَاهُ وَاَرْسِلْ فِى الْمَدَآئِنِ حَاشِرِينَ ﴿١١١﴾
يَاْتُوكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ﴿١١٢﴾

Meâli:

""Onu ve kardeşini oyala ve şehirlere toplayıcılar gönder. Bütün bilgili sihirbazları sana getirsinler" dediler."

Âyet: 113

وَجَآءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوٓا اِنَّ لَنَا لَاَجْرًا اِنْ كُنَّا
نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿١١٣﴾

Meâli:

"Sihirbazlar da Firavna geldi. "Biz galibler olursak, bize elbette bir mükâfat var (mı?)" dediler."

Âyet: 114

قَالَ نَعَمْ وَاِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿١١٤﴾

Meâli:

""Evet. Hem de siz kesinlikle yaklaştırılmışlardansınız" dedi."

Âyet: 115

قَالُوا يَا مُوسَىٰٓ اِمَّآ اَنْ تُلْقِىَ وَاِمَّآ اَنْ نَكُونَ
نَحْنُ الْمُلْقِينَ ﴿١١٥﴾

Meâli:

""Ey Mûsâ! Sen mi atmak (isterdin)? Yoksa biz mi atanlar olalım?" dediler."

Âyet: 116

قَالَ اَلْقُوا ۚ فَلَمَّآ اَلْقَوْا سَحَرُوٓا اَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ

وَجَآءُو بِسِحْرٍ عَظِيمٍ ﴿١١٦﴾

Meâli:

""Atın" dedi. Attıklarında da, insanların gözlerini büyülediler. Onları korkuttular da. Büyük bir sihir getirdiler."

Âyet: 117

وَاَوْحَيْنَآ اِلٰى مُوسٰٓى اَنْ اَلْقِ عَصَاكَ ۚ فَاِذَا هِىَ تَلْقَفُ مَا يَاْفِكُونَ ۚ ﴿١١٧﴾

Meâli:

"Ve Musâ'ya: "Asânı bırak" diye vahyettik. Hemen birden bire uydurdukları şeyleri o yakalayıveriyor."

Âyet: 118

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۚ ﴿١١٨﴾

Meâli:

"Hak da yerini buldu ve yapmakta oldukları şeyler hiç oldu."

Âyet: 119

فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ ۚ ﴿١١٩﴾

Meâli:

"Artık orada mağlub oldular ve alçalarak döndüler."

Âyet: 120, 121, 122

وَاُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ ۚ ﴿١٢٠﴾ قَالُٓوا اٰمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۙ ﴿١٢١﴾ رَبِّ مُوسٰى وَهٰرُونَ ﴿١٢٢﴾

Meâli:

"Sihirbazlar da secde ederek kapandılar. "Alemlerin Rabbine, Mûsâ'nın ve Harun'un Rabbine îman ettik" dediler."

Âyet: 123

قَالَ فِرْعَوْنُ اٰمَنتُمْ بِهٖ قَبْلَ اَنْ اٰذَنَ لَكُمْ ۚ اِنَّ هٰذَا لَمَكْرٌ
مَّكَرْتُمُوهُ فِى الْمَدِينَةِ لِتُخْرِجُوا مِنْهَآ اَهْلَهَا ۚ
فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿١٢٣﴾

Meâli:

"Firavn: "Size izin vermemden önce ona inandınız ha. Muhakkak bu, halkını oradan çıkarmanız için şehirde yaptığınız kesin bir hiledir. Artık sonra bilirsiniz" dedi."

Âyet: 124

لَاُقَطِّعَنَّ اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَاُصَلِّبَنَّكُمْ
اَجْمَعِينَ ﴿١٢٤﴾

Meâli:

"Andolsun ellerinizi ve ayaklarınızı elbette çaprazlama kestirecem. Sonra andolsun sizin hepinizi muhakkak astıracam."

Âyet: 125

قَالُوٓا اِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ ۚ ﴿١٢٥﴾

Meâli:

"(Onlar da): "Şüphesiz biz, ancak Rabbimize dönücüleriz" dediler."

Âyet: 126

وَمَا تَنقِمُ مِنَّآ اِلَّآ اَنْ اٰمَنَّا بِاٰيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَآءَتْنَا ۗ
رَبَّنَآ اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ ۚ ﴿١٢٦﴾

Meâli:

"Ancak, bize gelince Rabbimizin âyetlerine inandık diye intikâm alıyorsun. Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır boşalt. Bizi Müslümanlar olarak da ruhumuzu al."

İZAHLARI:

Geçen âyetlerde adları geçen Peygamberlerden sonra yine gelecek devirlerdeki insanlara ibret olsun diye:

1- "Sonra onların ardından Mûsâ'yı âyetlerimizle firavn ve onun ileri gelenlerine gönderdik de onlara zulmettiler. Artık müfsidlerin sonu nasıl oldu bir bak." Allâhu Teâlâ Mûsâ Aleyhisselamı Tevrat kitabı ve bazı mucizelerle birlikte azgın, zâlim Firavuna gönderdi. Bu ileride Firavunun batacağına işaretti. Onun batmasının sebepleri birbirini izleyecekti.

2- "Musâ da: "Ey Firavn! Şüphesiz ben, alemlerin rabbi tarafından gönderilmiş bir Peygamberim" dedi." Allâh, Peygamber tanımayan bu zâlime yapılan bu hitap, elbette onu harekete geçirecek ve bir takım hâdiselere yol açacaktı. Mûsâ Aleyhisselam devamla:

3- "Allâh'a karşı haktan başkasını söylememekliğim üzerime bir borçtur. Rabbinizden bir açıklama ile size geldim. Artık İsrail oğullarını benimle gönder." diyerek hem kendinin doğruluğunu ve ciddiliğini açıkladı, hem de devamlı zulüm gören ve erkek çocukları öldürülen İsrail oğullarını korumak üzere onların serbest bırakılmalarını istedi. Bu teklifi hafife alan Firavun:

4- "Eğer bir mucize getirdiysen, doğrulardan oldu isen hemen onu getir" dedi." Firavn, bunu söylerken Mûsâ Aleyhisselamın bir mucize gösteremeyeceği kanaatını taşıyordu. Âdeta onunla alay ediyordu. Hemen Mûsâ'da, "Asasını bıraktı. Hemen o, birden bire apaçık bir yılan (oluverdi). Mucize göstermeye devamla:

5- "Ve elini çıkardı. Hemen o da, bakanlara birden bire bembeyaz (oluverdi.)" Bunu gören ileri gelenler, Firavuna yaranmak, ona yardakçılık yapmak ve akıl vermek üzere söze karıştılar ve:

6- "Bu kesinlikle iyi bilen bir büyücüdür. Sizi yerinizden çıkarmak istiyor. Peki ne emrediyorsunuz?" dediler. O devirde büyücülük, sihirbazlık çok yaygın idi. Mûsâ Aleyhisselamı onlardan biri sandılar veya halkın inanmaması için bu benzetmeyi yaptılar. Yine akıl verme ve dalkavukluk yapmak gayretleriyle:

7- "Onu ve kardeşini oyala ve şehirlere toplayıcılar gönder. Bütün bilgili sihirbazları sana getirsinler" dediler. Sihirbazların çokluğu karşısında şaşıracağını sandılar. Nihâyet:

8- "Sihirbazlar da Firavuna geldi "Biz galibler olursak, bize elbette bir mükâfat var (mı?)" dediler." Kendilerine çok güveniyorlar idiler. Gözleri ve gönülleri maddede olan bu sihirbazlar, hemen mükâfatı şart koştular. Bu sırada bunlara muhtaç olan Firavun da:

9- "Evet." Hemde siz kesinlikle yaklaştırılmışlardansınız" dedi." Onların isteklerinin dışında kendilerini yakın makamlara, ileri gelenler arasına alacağını da vaat etti. Sonra toparlandılar, kendi aralarında hazırlandılar, gururlarıyla, kibirleriyle, kendilerine güvenerek:

10- "Ey Musâ! Sen mi atmak (istersin)? Yoksa biz mi atanlar olalım?" dediler." Mûsâ Aleyhisselam da:

11- ""Atın" dedi. Attıklarında da insanların gözlerini büyülediler. Onları korkuttular da. Büyük de bir sihir getirdiler" bütün maharetlerini ortaya koyan sihirbazlar, halk üzerinde gördükleri hareketlerle çok ümitleniyorlar idi. Ama:

12- "Ve Mûsâ'ya "asanı bırak" diye vahyettik. Hemen birden bire uydurdukları şeyleri yakalayıveriyor" mucize olarak ejderha şeklini alan asa, sihirbazların attıkları ne varsa yakalayıp yutmaya başladı. Bu manzarayı gören sihirbazlar, bunun bir sihir olmadığını anladılar.

13- "Hak da yerini buldu ve yapmakta oldukları şeyler hiç oldu." Hak olan mucize ile bâtıl olan sihirin karşılaşması, gerek sihirbazlar, gerekse halk arasında kısa zamanda bir dehşet yaydı. Onların uydurma ipleri ve çomakları serili kaldı. Mûsâ'nın asası ise eline alıncaya kadar hareketine devam etti. Böylece hak yerini buldu, bâtıl da hiç oldu.

14- "Artık orada mağlup oldular ve alçalarak döndüler" Hak bâtıla galip geldi. Yeniden bâtıl ise, küçüldü, ezik hale düştü, yerin dibine geçti. Mûsâ'nın peygamberliği de açığa çıktı. İnkar edecek tarafları kalmadı. Artık kabul etmek zorunda kaldılar ve:

15- "Sihirbazlar da secde ederek kapandılar. "Alemlerin Rabbine, Mûsâ ve Harun'un Rabbine îman ettik" dediler. Böylece Mûsâ'ya destek verir hale geldiler. Halkın çoğu da bunlara katılarak Firavun'u şaşırttılar. Artık Firavun gözlerinden düşüyordu. Onun zulmü de zaten halka bıkkınlık vermişti. Bunu gören:

16- "Firavn: "Size izin vermemden önce ona inandınız ha. Muhakkak bu, halkını oradan çıkarmanız için şehirde yaptığınız kesin bir hiledir. Artık sonra bilirsiniz" dedi." Yani siz bana danışmadan

hemen îman ediverdiniz. Anlaşılıyor ki siz bu oyunu beraberce şehirde hazırladınız. Halkı buradan çıkarmak için anlaşmalı olarak bu düzeni kurdunuz. Ben size bunun cezasını gösterecem. Bunu iyi bilin. Tehdidinde bulundu ve tehdidine devamla:

17- "Andolsun ellerinizi ve ayaklarınızı elbette çaprazlama kestirecem. Sonra andolsun sizin hepinizi muhakkak astıracam." diyerek korku salmaya başladı. Fakat birden bire sağlam bir îmana kavuşan, er geç Allâh'ın huzuruna varacağına inanan kimseler:

18- "Şüphesiz biz, ancak Rabbimize dönücüleriz" dediler. Cesaretlerini ortaya koydular. Böyle bir zulümle ölürlerse şehit olacaklarını, Allâh'ın sonsuz nimetlerine kavuşacaklarını bilen bu mü'minler, korkmadılar ve gevşemediler. Sözlerine devamla:

19- "Ancak, bize gelince Rabbimizin âyetlerine inandık diye intikâm alıyorsun..." diye hıncını yüzüne vurdular. Rabbimizin âyetleri bize gelince, bunların hak olduğunu anladık ve îman ettik. Bu senin zoruna gitti. Bizden intikâm almaya kalkışıyorsun. Öyle mi? Dediler ve:

20- "Ey Rabbimiz! Üzerimize sabır boşalt. Bizi Müslümanlar olarak da ruhumuzu al." diye Allâh'a yalvarmaya başladılar. İmanlarının sağlamlığına delalet eden bu duaları elbette Allâh tarafından kabul edilir.

Âyet: 127

وَقَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَذَرُ مُوسَىٰ وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا
فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ ۚ قَالَ سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ
وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ ۚ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ ﴿١٢٧﴾

Meâli:

"Firavunun kavminden ileri gelenler: "Mûsâ ve kavmini –yer yüzünde fesat çıkarmaları ve seninle ilahlarını terk etmesi için mi– bırakıyorsun?" dediler. (O da) : "Yine onların oğlanlarını öldürürüz, kadınlarını sağ bırakırız. Ve muhakkak biz onların üzerinde kahredicileriz" dedi."

Âyet: 128

قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللّٰهِ وَاصْبِرُوا ۚ اِنَّ الْاَرْضَ لِلّٰهِ ۖ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاۤءُ مِنْ عِبَادِهٖ ۗ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٨﴾

Meâli:

"Musâ kavmine: "Allâh'tan yardım isteyin ve sabredin. Şüphesiz yer Allâh'ındır. Kullarından kimi dilerse, ona varis kılar. Sonuç da müttegîlerindir" dedi."

Âyet: 129

قَالُوٓا اُوذِينَا مِنْ قَبْلِ اَنْ تَاْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا ۗ قَالَ عَسٰى رَبُّكُمْ اَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِى الْاَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٢٩﴾

Meâli:

"Sen bize gelmezden önce ve geldikten sonra biz eziyet olunduk" dediler. (O da): "Rabbinizin düşmanınızı helak etmesi ve yere sizi yerleştirip de nasıl yapacağınıza bakması umulur" dedi."

ÎZAHLARI:

Mısır halkını ve çevreyi iyi bilen Firavunun yakınları, kendi makamlarından olacakları korkusu ile telaşa düştüler ve; "Mûsâ ile onun kavmini rahat mı bırakacaksın?" diye Firavun'u zorlamaya başladılar. "Mûsâ'yı rahat bırakacak olursan, kendisine îman edenler çoğalır, burada söz sahibi olur, saltanatı eline geçirecek seni ve senin vekili bulunduğun ilahları yalnız bırakır, kuvvetten düşersin." gibi tahrikler yaptılar. Firavn da:

1- "Yine onların oğlanlarını öldürürüz, kadınlarını sağ bırakırız. Ve muhakkak biz onların üzerinde kahredicileriz" dedi." Daha önceleri de oğlan çocuklarını öldürüyordu. Mûsâ Aleyhisselam bu ölümlerden Allâh'ın izniyle kurtulanlardan biri. Firavn, yine devam ederek oğlanları öldürürüz, kadınları kendimize bırakırız, nasıl olsa bizim kudretimiz yerinde onları ezmeye devam ederiz diyerek yakınlarının endişesini kaldırmaya çalıştı. Öteden beri Firavunun zulmü işkenceleri altında

ezilen İsrail oğullarının bu işkencelerinin sürüp gideceği korkusunu gidermek ve onları ümitlendirmek üzere:

2- "Mûsâ kavmine: "Allâh'tan yardım isteyin ve sabredin. Şüphesiz yer Allâh'ındır. Kullarından kimi dilerse ona varis kılar. Sonuç ta müttegîlerindir" dedi." Mûsâ Aleyhisselamın gelecek hakkında bilgisi vardı. Allâh ona gereken vadi yapmıştı. O Allâh'ın yardımından ümitli idi. Firavunun dediği gibi değildi. Üstünlük, Allâh'a güvenen, O'ndan yardım isteyen, sabreden ve müttegî olanlarındır. Nitekim öyle de oldu. Kavminin tekrar korkularını açıklamaları üzerine Mûsâ Aleyhisselam:

3- "Rabbinizin düşmanınızı helak etmesi ve yere sizi yerleştirip de nasıl yapacağınıza bakması umulur" dedi." Yine gelecekten haberi olan Mûsâ Aleyhisselam, kavmine Firavunun helak olacağını Filistin topraklarına yerleşeceklerini ve orada imtihân vereceklerini ihsas ettirdi. Güvenip de gayretlerini bırakıverecekleri düşüncesiyle kesin haber vermedi.

(Yunus 75-92. Hûd 96, 97. İbrâhîm 5, 6. Tâha 9-98. Furkan 35, 36. Şuarâ 10-66. Kasas 3-44. Mü'minûn 45-49. Ğafir 23-37. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 130

وَلَقَدْ اَخَذْنَآ اٰلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِنَ الثَّمَرَاتِ
لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٣٠﴾

Meâli:

"Andolsun âle firavni düşünsünler diye yokluk seneleri meyve eksikliği ile yakaladık."

Âyet: 131

فَاِذَا جَآءَتْهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هٰذِهٖ ۚ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ
يَطَّيَّرُوا بِمُوسٰى وَمَنْ مَعَهٗ ۗ اَلَآ اِنَّمَا طٰٓئِرُهُمْ عِنْدَ اللّٰهِ
وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣١﴾

Meâli:

"Kendilerine iyilik geldiği zaman da: "Bu bizim içindir" dediler. Onlara bir kötülük geldiği zaman da: "Mûsâ ve yanındakileri uğursuzlaştırırlardı. Dikkat edin! Onların uğursuzluğu ancak Allâh katındandır. Fakat onların çoğu bilemezler."

İZAHLARI:

İyice azan Firavn ve yakınları düşünür de Allâh'ı hatırlarlar mı diye kuraklık seneler, meyvelerde noksanlıklar, hayvanlarında durgunluklar yaptık, onları zor duruma düşürdük. Fakat:

"Kendilerine iyilik geldiği zaman da: "Bu bizim içindir." dediler. Onlara bir kötülük geldiği zaman da, Mûsâ ve yanındakileri uğursuzlaştırırlardı..." Allâh'ı o kadar unutmuşlar, o kadar O'ndan uzaklaşmışlar ki, iyilikler ve bolluklara kavuştukları zaman, bu bizim hakkımızdır. Bizim çalışmamızla oldu diye kendilerinden bilirlerdi. Bir de kuraklık, kahatlık, darlık, yokluk gelirse, hemen Mûsa ve beraberindekileri uğursuzluk ile itham ederlerdi, kendilerine gelen musibetleri Allâh'tan değil, Mûsâ ve yakınlarından bilirlerdi. Bunlara verilen cevap:

"...Dikkat edin! Onların uğursuzluğu ancak Allâh katındandır. Fakat onların çoğu bilemezler..." Asıl uğursuzluk, kendilerinin îmansızlığı, ahlaksızlığı ve yoksulluklarıdır. Ama bunu bilecek kim? Bunu anlayacak kim?

Âyet: 132

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾

Meâli:

""Kendisiyle bizi sihirlemek için mucizeden her ne getirirsen getir. Biz sana îman ediciler değiliz" dediler."

Âyet: 133

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ آيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ﴿١٣٣﴾

Meâli:

"Ve onlara tafsil edilmiş âyetler olarak tûfan ve çekirgeler, bitler ile kurbağalar, hem de kan gönderdik. Yine de kibirlendiler ve mücrimler gürûhu oldular."

Âyet: 134

وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ ۚ لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ۚ ﴿١٣٤﴾

Meâli:

"Onların üzerine azap çökünce de: "Ey Mûsâ! Senin yanındaki verilmiş sözle bizim için Rabbine dua et. Eğer bizden azabı kesinlikle kaldırırsan, andolsun muhakkak sana inanacağız ve andolsun İsrail oğullarını elbette seninle göndereceğiz" dediler."

Âyet: 135

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بَالِغُوهُ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿١٣٥﴾

Meâli:

"Kendilerinin erişeceği süreye kadar onlardan azabı kaldırdığımız zaman da hemen birden bire onlar yeminlerini bozuveriyorlar."

Âyet: 136

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٣٦﴾

Meâli:

"Artık (bu) onlardan intikâmımızı aldık ve kendilerini denizde boğduk. Muhakkak onların âyetlerimizi yalanlamaları ve onlara aldırış etmemeleri sebebiyledir."

İZAHLARI:

1- İnatçı kâfirler, Mûsa Aleyhisselama karşı direnmelerine devam ederek, O'nun mucizelerini bir sihir yerine koydular ve asla inanmayacaklarını söylediler. Ama Allâhu Teâlâ da:

2- "Onlara tafsil edilmiş âyetler olarak tûfan ve çekirgeler, bitler ile kurbağalar, hem de kan gönderdik..." buyurmuştur.

"TÛFAN" sel, su taşkınları. Ya çok yağmur yağarak her tarafı sellerin kaplamasıyla tarlaların, evlerin, ahırların su altında kalması çok büyük zararların meydana gelmesi veya Nil nehrinin taşmasıyla aynı felaketin başlarına gelmiş olması.

"CERÂD" Çekirgeler. Arazilerini çekirge alayları basarak bütün ekinleri, sebzeleri ve meyveleri yiyip bitirmeleriyle büyük zararlar açılması.

"KUMMEL" bitler. Bit büyüklüğündeki haşaratın tümüne "kummel" "Sûs" denilir. Bütün sebze ve meyve bitleri, yani haşarat çeşitleri hiçbir mahsul bırakmayarak yemiş bitirmiş yaramaz hale getirmiştir. Ayrıca evleri, elbiseleri güveler sarmış, kendilerini ve hayvanlarını bitler kaplamış ve bu kâfirleri iyice bunaltmışlar.

"DAFADİ" kurbağalar. Her yeri, evlerini, yiyeceklerini, hatta elbiselerine varıncaya kadar kurbağalar dolmuş. Son derece şaşırmışlar.

"DEM": kan. Suları kan kesilmiş. Akan sular, kuyu suları, çeşme suları, kablardaki sulara varıncaya kadar hep kan olmuş. Susuzluktan bayılmışlar.

Bu felaketlerin hepsi birden mi oldu yoksa ayrı ayrı yıllarda mı olduğu hakkında bazı ihtilaflar var ise de geçen 130. âyette ki "Sinîn" kelimesi birkaç senede olduğu işaretini veriyor.

3- "Onların üzerine azab çökünce de: "Ey Mûsâ! Senin yanındaki verilmiş sözle bizim için Rabbine dua et. Eğer bizden azabı kesinlikle kaldırırsan, andolsun muhakkak sana inanacaz ve andolsun İsrail oğullarını elbette seninle gönderecez" dediler.

4- "Senin yanındaki verilmiş söz" cümlesi, Allâhu Teâlâ, Mûsâ Aleyhisselamı Firavuna gönderirken vaat ettiği yardım sözü. Hakikaten Mûsâ Allâh'a yalvararak musibetlerin kaldırılmasını istemişti. Fakat onları daha büyük bir felaket bekliyordu. Bundan haberleri de yoktu.

5- "Kendilerinin erişeceği süreye kadar onlardan azabı kaldırdığımız zaman da, hemen birden bire onlar yeminlerini bozuveriyorlar." Öteden beri alışageldikleri galleşliklerini yine tekrarladılar. Fakat

bu yanlarına kalmayacak. Bu halleriyle kendilerine tam yok olma sebebini hazırlamış oldular.

6- "Artık onlardan intikâmımızı aldık ve kendilerini denizde boğduk..." buyuran Allâhu Teâlâ, onların hak ettikleri neticeyi beyan etmiştir. Kıyâmete kadar Firavn tipi sistemleri benimseyenler, elbette onların uğradığı akıbete uğrayacaklardır.

(Bakara 50. Enfal 54. Şuara 66. İsra 103. Zuhruf 48-56. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 137

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ
وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا ۖ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ
عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا ۖ وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ
وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿١٣٧﴾

Meâli:

"Zayıf görülerek (ezilen) kavmi de, kendini bereketlendirdiğimiz yerin doğularına ve bâtılarına varis kıldık. İsrail oğullarına sabretmeleri sebebiyle Rabbinin güzel sözü de tamamlanmıştır. Firavn ve kavminin yapmakta olduğu şeylerle yükselttikleri nesneleri helak ettik."

ÎZAHI:

Firavunlar tarafından zayıf görülen, azınlıkta olan ve devamlı olarak ezilen İsrail oğullarını, zâlim Firavunlardan kurtardığını ve firavunu batırıp doğuda Şam diyarı, batıda da Mısır diyarı olmak üzere değerli toprakları onlara verdiğini, böylece uzun zaman katlanmalarının karşılığını alıp Allâh'ın güzel vadinin de yerini bulduğunu beyan eden Allâhu azimüşşan:

"Firavn ve kavminin yapmakta olduğu şeylerle yükselttikleri nesneleri helak ettik." buyurmuştur. Yani Firavunların yaptıkları binalar, o devre göre sanayi tesisleri, ebulhul gibi putları, ehramları, bağ bahçe asmaları, tiyeh gibi devlet sarayları ne varsa hepsini helak ettiğini bizlere duyurmaktadır.

(Kasas 5, 6. Duhan 25-28. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 138

وَجَاوَزْنَا بِبَنِيٓ اِسْرَآئِيلَ الْبَحْرَ فَاَتَوْا عَلٰى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلٰٓى
اَصْنَامٍ لَهُمْ ۚ قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَآ اِلٰهًا كَمَا لَهُمْ اٰلِهَةٌ ۭ
قَالَ اِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾

Meâli:

"İsrail oğullarını da denizden geçirdik de, kendilerinin putlarına saygı bağlılığı yapan bir kavme geldiler. "Ey Mûsâ! Onların ilahları olduğu gibi bize bir ilah yap" dediler. "Muhakkak siz cahillik eden bir kavimsiniz" dedi."

Âyet: 139

اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ فِيهِ وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٩﴾

Meâli:

"Şüphesiz bunlar, kendilerinin içinde bulundukları şeyler helak olmuştur. Yapmakta oldukları şeyler de bir hiçtir."

Âyet: 140

قَالَ اَغَيْرَ اللّٰهِ اَبْغِيكُمْ اِلٰهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٤٠﴾

Meâli:

"Size ilah olarak Allâh'tan başkasını mı arayacam? Halbuki o sizi alemlere üstün kılmıştır."

Âyet: 141

وَاِذْ اَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوٓءَ الْعَذَابِ ۚ
يُقَتِّلُونَ اَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَآءَكُمْ ۭ وَفِي ذٰلِكُمْ بَلَآءٌ
مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤١﴾

Meâli:

"Size azabın kötüsünü artıran Firavn ailesinden sizi kurtarmıştık ya. Oğlanlarınızı öldürtüyorlar, kadınlarınızı da yaşatıyorlardı. Bunda da size Rabbinizden büyük bir imtihân vardı."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, İsrail oğullarına geçmişlerini anlattıktan sonra, denizi geçerek firavunun şerrinden kurtulduklarını ve putlara tapan bir kavme (amelika) geldiklerinde Mûsâ'dan put istediklerini, böylece cahilliklerini ve içlerindeki bozukluğu açığa vurduklarını, Mûsâ Aleyhisselamdan gerekli cevabı aldıklarını beyan etmiştir.

Yine tekrar ederek onlara çok acı azaplar tattıran, oğlanlarını öldürüp kızlarını bırakan, Firavn ailesinden kurtardığını anlayana burada büyük ibret ve imtihân olduğunu da açıklamıştır.

(Bakara 49, 51, 54, 55, 93. Nisa 153. Enâm 164. İbrâhîm 6. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 142

وَوٰعَدْنَا مُوسٰى ثَلٰثِينَ لَيْلَةً وَاَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهٖٓ
اَرْبَعِينَ لَيْلَةً ۚ وَقَالَ مُوسٰى لِاَخِيهِ هٰرُونَ اخْلُفْنِى فِى قَوْمِى
وَاَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٢﴾

Meâli:

"Mûsâ'ya otuz gece vaat ettik ve onu on gece ile tamamladık. Ve onun Rabbinin mikatı kırk gece olarak kesinleşti. Mûsâ da kardeşi Harun'a: "Kavmimde benim yerime kal ve ıslah et, müfsidlerin yoluna da uyma" dedi."

Âyet: 143

وَلَمَّا جَآءَ مُوسٰى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهٗ ۙ قَالَ رَبِّ اَرِنِٓى اَنْظُرْ
اِلَيْكَ ۭ قَالَ لَنْ تَرٰىنِى وَلٰكِنِ انْظُرْ اِلَى الْجَبَلِ فَاِنِ اسْتَقَرَّ
مَكَانَهٗ فَسَوْفَ تَرٰىنِى ۚ فَلَمَّا تَجَلّٰى رَبُّهٗ لِلْجَبَلِ جَعَلَهٗ دَكًّا وَخَرَّ

مُوسٰى صَعِقًا ۚ فَلَمَّآ اَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ اِلَيْكَ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٤٣﴾

Meâli:

"Mûsâ belirlediğimiz vakit de gelince ve Rabbi kendisiyle konuşunca: "Ey Rabbim! Bana göster sana bakayım" dedi. "Beni kat'iyyen göremezsin. Fakat dağa bak. Yerinde durabilirse, ileride beni görürsün" buyurdu. Rabbi dağa tecelli edince de, onu parçalayıverdi. Mûsâ da bayılarak yıkıldı. Ayılınca da: "Seni tenzih ederim, sana tevbe ettim ve ben mü'minlerin ilkiyim" dedi."

Âyet: 144

قَالَ يَا مُوسٰٓى اِنِّى اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِى وَبِكَلَامِى فَخُذْ مَآ اٰتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾

Meâli:

"Ey Mûsâ! Şüphesiz ben, seni insanların üzerine risalelerimle ve kelamımla seçtim. Artık sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol" buyurdu."

Âyet: 145

وَكَتَبْنَا لَهُ فِى الْاَلْوَاحِ مِنْ كُلِّ شَىْءٍ مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَىْءٍ ۚ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَاْمُرْ قَوْمَكَ يَاْخُذُوا بِاَحْسَنِهَا ۚ سَاُرِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٤٥﴾

Meâli:

"Onun için levhalarda her şeyden mev'ıza ve her şeyin tafsilli olarak yazdık ve onları kuvvetle al, kavmine de emret, onun en güzeline sarılsınlar. Yakında fâsıklar yurdunu size gösterecem."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, Mûsâ'yı huzuruna alarak, ona gerekli talimatı vermek ve tevrat kitabını ihsan etmek üzere otuz gece vaat ettiğini, sonra on daha ilave ederek kırka tamamladığını beyan buyurmuştur.

Mûsâ Aleyhisselam da , kardeşi Harun Aleyhisselamı yerine bırakarak, kavmini ıslah etmesini ve müfsidlerin tuttuğu yola uymamasını tenbih etmiş idi.

Mûsâ Aleyhisselam Allâh'ın tayin ettiği yer ve zamanda huzuruna varınca, Allâh ona konuştu. O da:

"...Ey Rabbim! Bana kendini göster sana bakayım..." dedi. "Yani kendini bana göster de sana doya doya bakayım kalbim yatışsın." diyerek arzusunu açıkladı. Allâhu Teâlâ da:

"Beni kat'iyyen göremezsin. Fakat dağa bak. Yerinde durabilirse, ileride beni görürsün" buyurdu." Böylece Mûsâ'nın asla kendini göremeyeceğini ve dağa bakmasını emretti. Mûsâ bakmaya başladı:

"Rabbi dağa tecelli edince de, onu parçalayıverdi. Mûsâ da bayılarak yıkıldı. Ayılınca da: "Seni tenzih ederim, sana tevbe ettim ve ben mü'minlerin ilkiyim" dedi.

Allâh'ın tecellisinin nasıl olduğu hakkında bazı görüşler var ise de doyurucu değil. Onun "Ol" demesiyle her şeyin oluvereceğini dikkate alırsak, dağa da "Ol" demesiyle param parça olması karşısında Mûsâ Aleyhisselamın bayılıp düşmesi bir oldu. Allâh'ın tecellisi, her an her yerde ve her zaman ,görebilenlere görülmektedir. O'nun mahlûkâtına bakıldığı zaman, anlayabilirsek bizim de bayılıp düşmemiz gerekir. Gafletimiz fazla ki, bu tecelliyatı göremiyoruz. Mûsâ Aleyhisselam ayılıp kalkınca:

"Seni tenzih ederim, sana tevbe ettim ve ben mü'minlerin ilkiyim" dedi." Mü'minlere tam bir teslimiyet örneği veren Mûsâ Aleyhisselam, önce: "seni tenzih ederim" diyerek, Allâh'ın bütün noksan sıfatlardan münezzeh ve kemal sıfatlarla muttasıf olduğunu ifade etti ve akaid de bir temeli açıklamış oldu. "Sana tevbe ettim" derken de her insanın Allâh'a tevbe etmesi, hatalarını bırakması gerektiğine parmak bastı. "Ben mü'minlerin ilkiyim" demesi ile de önce İsrail oğullarına, sonra da kıyâmete kadar gelecek bütün insanlara örnek olmuş oluyor. Mûsâ'da bu gelişmeyi gören Allâhu Teâlâ:

"Ey Mûsâ! Şüphesiz ben, seni insanların üzerine risalelerimle ve kelamımla seçtim. Artık sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol" dedi. Bu mübarek emri ile O'nu Peygamber seçtiğini, insanlara risalele-

rini, yani tevratı tebliğ etmesini, kendine verdiği vazifeye sağlam sarılmasını, hem de şükredenlerden olmasını emretti. Ona daha neler yaptığını da şöyle beyan buyurdu.

"Onun için levhalarda her şeyden mev'ıza ve her şeyin tafsilli olarak yazdık ve onları kuvvetle al, kavmine de emret, onun en güzeline sarılsınlar..." buyurmasıyla, yedi veya on olduğu rivâyet edilen levhalar da itikada, ibadetlere, ahlak ve nasihatlara, halk arasında gerekli olan hukuk esasına dair insanların muhtaç oldukları her şeyi açık açık, ayrı ayrı yazdığını beyan buyurmuştur. Ayrıca bunlara kuvvetle, azimle sarılmasını emretmiştir. Kavmine emretmesini, onların da en güzel olan ve hükümlere en güzel bir şekilde sarılmalarını istemiştir. Fâsıkların yurdunu da göstereceğini haber vermiştir. Fâsıkların yurdu hakkında değişik anlayışlar var ise de, fâsıklar diyarı olan mısır halkının akıbetinin görüldüğü gibi, dünyanın neresinde, olursa olsun firavunlar gibi Allâh tanımayan, onlar gibi zâlim ve fâsık olan her milletin yaşadığı yurdun o hale geleceği hatırlatılmıştır.

Âyet: 146

سَاَصْرِفُ عَنْ اٰيَاتِىَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِى الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ ؕ وَاِنْ يَرَوْا كُلَّ اٰيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا ۚ وَاِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ۚ وَاِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَىِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ؕ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾

Meâli:

"Yeryüzünde haksızlıkla kibirlenenleri âyetlerimizden hemen uzaklaştıracağım. Her âyeti görseler de inanmazlar. Hak yolu görseler de onu yol edinmezler. Sapıklık yolunu görseler, onu hemen yol edinirler. Bu muhakkak onların âyetlerimizi yalanlamaları ve onlardan gafil olmaları yüzündendir."

Âyet: 147

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَلِقَاۤءِ الْاٰخِرَةِ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ ؕ

هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾

Meâli:

"Âyetlerimizi ve âhirete kavuşmayı yalanlayanlar, onların işleri boşa gitmiştir. Yapmakta oldukları şeylerden başkasıyla mı cezalandırılacaklar?"

İZAHLARI:

İnkarcı, inatçı, zâlim firavun ve ona uyan kavminin helakını ve helak sebeplerini hususiyle hatırlattıktan sonra, umumi olarak dünyanın her yerindeki ona benzeyen inatçı, inkarcı yalancıyı ve kibirlenenlerin de bütün gayretlerinin boşa gideceğini düşündürmek üzere:

1- "Yer yüzünde haksızlıkla kibirlenenleri âyetlerimizden hemen uzaklaştıracağım..." buyurmuştur. Yalnız kendilerini beğenerek, başkalarını hiçe sayarak böbürlenen, haksızlığın tam içinde kıvranan, bir türlü hakka yanaşmayanlar her halleri ile kendi cüz'i iradelerini kullanarak âyetlerimizden uzaklaşırlarsa, ben de külli irademi kullanır onları âyetlerimden men eder kovalarım. Zaten onlar:

2- "...Her âyeti görseler de inanmazlar..." kendilerini üstün görmeye alışanlar, başkalarını hiçe saydıkları için âyetleri de hiçe sayarlar. İman etmezler. Onlar:

3- "...Hak yolu görseler de onu yol edinmezler..." Eğer doğru olan yolları görselerdi, şimdiye kadar birini kabul ederlerdi. Demek ki doğruyu görecek gözleri yok. Onlara gösterilse de, inatları, kibirleri onları engeller. Bir türlü benimseyemezler. Ama:

4- "...Sapıklık yolunu görseler, onu hemen yol edinirler..." şimdiye kadar beğene geldikleri yol da bu bâtıl yol olmuş. Bilhassa bunların ileri gelenleri, bu sapık yollarla çıkarlarını sağlamışlardır. Artık bunlar, çıkarlarını hakka, doğruya, sağlama tercih ederler.

5- "...Bu, muhakkak onların âyetlerimizi yalanlamaları ve onlardan gafil olmaları yüzündendir." buyurmakla, onların bu sapık hale gelmelerinin sebebini beyan etmiştir. Şu da iyi bilinmeli ki:

6- "Âyetlerimizi ve âhirete kavuşmayı yalanlayanlar, onların işleri boşa gitmiştir. Yapmakta oldukları şeylerden başkasıyla mı cezalandırılacaklar?" Hiç yoktan var olduklarını bildikleri halde, öldükten sonra dirileceklerini, mahşere sürülüp, hesap vereceklerini inkar ederler, yalanlarlar. Ama bunların yaptıkları bazı iyilikler bile hep boşa gitmiştir. Alacakları cezalar da tamamen yaptıklarına uygundur.

(Al-i Imran 22. En'âm 25, 88. Tevbe 17, 127. Yunus 96, 97. Hûd 16. Neml 90. Kasas 39. Sebe 33. Yasin 54. Ğafir 69. Tahrim 7. Nebe 26. Tûr 44. Kamer 2. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 148

وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسٰى مِنْ بَعْدِهٖ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهٗ خُوَارٌ ۭ اَلَمْ يَرَوْا اَنَّهٗ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيْهِمْ سَبِيْلًا ۘ اِتَّخَذُوْهُ وَكَانُوْا ظٰلِمِيْنَ ﴿١٤٨﴾

Meâli:

"Mûsa'nın kavmi, kendisinden sonra zinetlerinden kendisinin böğürmesi olan bir buzağı cesed (put) edindiler. Onun kendileriyle elbette konuşamayacağını ve onlara bir yol gösteremeyeceğini görmediler mi? Onu (put) edindiler ve zâlimler oldular."

Âyet: 149

وَلَمَّا سُقِطَ فِيْٓ اَيْدِيْهِمْ وَرَاَوْا اَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوْا ۙ قَالُوْا لَىِٕنْ لَّمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿١٤٩﴾

Meâli:

"Ellerine düşürülünce (pişman olduklarında) ve kesinlikle kendilerinin sapmış olduklarını gördüklerinde: "Hakikaten Rabbimiz bize merhamet eylemez ve bize mağfiret etmezse, andolsun elbette hüsrana uğrayanlardan oluruz" dediler."

İZAHLARI:

Mûsâ Aleyhisselam Allâh ile mülakata gittikten sonra yanlarında bulunan madeni zinetlerini Samirinin teşvikiyle topladılar ve onları eritip buzağı cesedi şeklinde dökerek bir put yaptılar. Nasıl yaptılarsa, ses çıkarıp böğürüyordu. Bunu ilah edindiler ve tapmaya başladılar. Şaşılacak nokta, bu put kendileriyle konuşmadığı ve bir yol göstermediği halde ona tapınıyorlardı. Mûsâ Aleyhisselam döndükten sonra bunun bâtıl olduğunu anlatınca, zâlimler olduklarını anladılar ve çok pişman oldular. "Rabbi-

miz bize merhamet etmez, acımazsa, mağfiret de yapmazsa, muhakkak sûrette en büyük zarara uğrayanlardan oluruz diye çırpınmaya başladılar"

(Bakara 51, 54, 92, 93. Nisâ 153. Taha 85-96. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 150

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسٰٓى اِلٰى قَوْمِهٖ غَضْبَانَ اَسِفًا ۙ قَالَ بِئْسَمَا
خَلَفْتُمُوْنِىْ مِنْ بَعْدِىْ ۚ اَعَجِلْتُمْ اَمْرَ رَبِّكُمْ ۚ وَاَلْقَى الْاَلْوَاحَ
وَاَخَذَ بِرَاْسِ اَخِيْهِ يَجُرُّهٗٓ اِلَيْهِ ۭ قَالَ ابْنَ اُمَّ اِنَّ الْقَوْمَ
اسْتَضْعَفُوْنِىْ وَكَادُوْا يَقْتُلُوْنَنِىْ ۡ فَلَا تُشْمِتْ بِىَ الْاَعْدَاۗءَ وَلَا
تَجْعَلْنِىْ مَعَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ﴿١٥٠﴾

Meâli:

"Ve Musâ kavmine öfkeli, üzüntülü olarak dönünce: "Benden sonra yerime kalmanız ne de kötü olmuş. Rabbinizin emri (gelmeden) acelemi ettiniz?" dedi ve levhaları bıraktı hemen kardeşinin başını tutup onu kendine çekiyor iken: "Ey Anamın oğlu! Şüphesiz kavm beni zayıf gördü ve beni öldüreyazdılar. Artık düşmanları benimle sevindirme. Beni zâlimler gürûhuyla da bir tutma" dedi."

Âyet: 151

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِىْ وَلِاَخِىْ وَاَدْخِلْنَا فِىْ رَحْمَتِكَ ۡ وَاَنْتَ
اَرْحَمُ الرّٰحِمِيْنَ ﴿١٥١﴾

Meâli:

""Ey Rabbim! Bana ve kardeşime mağfiret eyle. Ve bizi Rahmetine koy. Hem de sen merhametlilerin en merhametlisisin" dedi."

İZAHLARI:

Mûsâ Aleyhisselam mülakattan dönünce, kavmindeki taşkınlığı buzağıya tapmalarını çılgınca zevk yapmalarını gördü ve alabildiğine öfkelendi. Öfkesinden üzüntüsü de arttı. Onlara:

1- "Benden sonra yerime kalmanız nede kötü olmuş rabbinizin emri (gelmeden) acele mi ettiniz?" dedi." "Yani ben size yararlı olacak bilgileri ve Allâh'ın emirlerini almak üzere aranızdan ayrıldıktan sonra beni ne çabuk unuttunuz? Benim yerimi böyle mi temsil edecektiniz. Aceleniz ne idi ki beni beklemediniz? Rabbinizin emri gelmeden kendi kendinize sapıttınız. Öyle mi?" diye darıldı:

2- "...Ve levhaları bıraktı..." elindeki tevrat yazılı levhaları koydu. "Attı da kırıldı, bazıları bozuldu yaramaz hale geldi" gibi sözler tamamen delilsiz ve asla makul değil. Mûsâ Aleyhisselam, "emanet" sıfatı ile muttasıf bir peygamber olarak Allâh'ın kendisine verdiği mukaddes emaneti yere kırılacak tarzda atar mı? Ve bazıları yaramaz hale gelecek şekilde yere çarpılır mı? Bu olacak şey değil. Allâh'tan aldığı Tevrat'ın tümü içinde yazılı olan "levha" ismindeki nüshaları münasib bir yere koyarak kardeşine döndü ve:

3- Hemen kardeşinin başını tutup onu kendine çekiyor. Yerine halife bıraktığı kardeşini sakalından, saçından tutarak – kendisinden üç yaş kadar büyük olduğu halde- dinin ehemmiyetini öne alarak ona ciddi davrandı. O da:

4- "Ey Anamın oğlu! Şüphesiz kavm beni zayıf gördü ve beni öldüreyazdılar. Artık düşmanları benimle sevindirme. Beni zâlimler gürûhuyla da bir tutma" dedi. Başından geçenleri anlattı. Samirinin kışkırtmasıyla halkın üzerine yürüdüğünü "ille de put isteriz" dediklerini, tam tehlikeye düştüğünü anlattı ve "beni hırpalarsan bu düşmanları sevindirmiş olursun. Beni o zâlimler ile bir tutma. Benim suçum yok." diye halini bildirdi. Durumu anlayan Mûsâ Aleyhisselam:

5- "Ey Rabbim! Bana ve kardeşime mağfiret eyle ve bizi Rahmetine koy. Hem de sen merhametlilerin en merhametlisisin" dedi." Böylece Allâh'a afvedilmeleri için yalvardı. Taha sûresinin 86-94. âyetlerini de okuyalım.

Âyet: 152

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا ۚ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ ﴿١٥٢﴾

Meâli:

"Şüphesiz buzağıyı (put) edinenler, kendilerine hemen Rabbilerinden bir gazap ve dünya hayatında bir zillet erişecek. İşte böylece biz iftiracıları cezalandırırız."

Âyet: 153

وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا ۖ إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٥٣﴾

Meâli:

"Kötülükleri işleyip de sonra onun ardından tevbe edenler ve îman edenler de, şüphesiz senin rabbin ondan sonra elbette çok mağfiret eden rahim olandır."

İZAHLARI:

Samiri ve zümresi gibiler, buzağıya taptıkları için Allâh'ın gazabına uğradılar. Dünya hayatında da Bakara sûresinin 61. âyetinde de belirtildiği gibi zillet ve meskenet damgasını yemişlerdir. Gerek dünyada, gerekse âhirette aldıkları, alacakları cezalar açıklanmıştır. Fakat bu kötülükleri işledikten sonra tevbe edenler ve îman edenlere gelince, Allâh'ın mağfireti boldur. Rahmeti de her şeyi kaplamıştır.

Bu açıklama hususiyle Yahudilere olduğu gibi umumiyle de bütün insanlaradır.

Hem kendilerine, hem de dünya insanlarına, bilhassa müslümanlara zararları sürekli olacağı için Yahudiler Allâh tarafından iyi tanıtılmaktadır. Çok dikkatli olmalıyız.

(Bakara 160. Âl-i Imran 89, 112. Nisa 17, 146. Nahl 119. Nûr 5. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 154

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ اَخَذَ الْاَلْوَاحَ ۚ وَفِى نُسْخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ ﴿١٥٤﴾

Meâli:

"Mûsâ'dan öfke dinince, levhaları aldı. Onların bir nüshasında da, rabbilerinden korkar olanlar için bir hidâyet bir de rahmet yazılıdır."

ÎZAHI:

Mûsâ'nın öfkesi geçip sükunete erince, levhaları koyduğu yerden aldı, o levhaların her birinde Tevrat'ın itikad, ibadet, muamelat ve ahlaka dair hükümler vardı. Nüshanın birinde de, Allâh'tan korkanlar için rahmet ve hidâyet müjdesi bulunuyordu.

Bu âyette de açıkça beyan ediliyor ki, "levhaları aldı" buyruluyor, "topladı, buldu" gibi tabirler yok. Mûsâ Aleyhisselam, emanetleri koyduğu yerden aldı. Öyle "kırıldı, dağıldı, kayboldu" diye bir işaret dahi yok. Tevratı, kıran da, dağıtan da, kaybeden de, bozan da hep Yahudilerdir. Bazı tefsirlerdeki bu nakillerin hiçbir delili yok. Bu kırık çıkıklar İsrailiyattan karışmış olsa gerek.

Âyet: 155

وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِمِيقَاتِنَا ۚ فَلَمَّا اَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ اَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ وَاِيَّاىَ ۖ اَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاۤءُ مِنَّا ۚ اِنْ هِىَ اِلَّا فِتْنَتُكَ ۖ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاۤءُ وَتَهْدِى مَنْ تَشَاۤءُ ۖ اَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَاَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ﴿١٥٥﴾

Meâli:

"Bizim mikatımız için Mûsâ kavminden yetmiş erkek seçti. Onları şiddetli zelzele yakalayınca: "Ey Rabbim! Dileseydin önceden

onları benimle birlikte helak ederdin. Bizi, içimizden beyinsizlerin yaptığı şeyler sebebiyle helak mı edeceksin? O senin imtihânından başkası değildir. Onunla dilediğin kimseleri saptırırsın, dilediğin kimselere hidâyet verirsin. Sen dostumuzsun. Artık bize çok mağfiret eyle ve bize merhamet et. Hem de sen mağfiret edenlerin en hayırlısısın." dedi."

Âyet: 156

وَاكْتُبْ لَنَا فِي هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْاٰخِرَةِ اِنَّا هُدْنَآ
اِلَيْكَ ۭ قَالَ عَذَابِيْٓ اُصِيْبُ بِهٖ مَنْ اَشَاۗءُ ۚ وَرَحْمَتِيْ وَسِعَتْ
كُلَّ شَيْءٍ ۭ فَسَاَكْتُبُهَا لِلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَالَّذِيْنَ
هُمْ بِاٰيٰتِنَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿١٥٦﴾

Meâli:

"Ve bu dünyada da âhirette de bize iyilik yaz. Şüphesiz biz sana yöneldik." azabım, onu dilediğim kimseye isabet ettiririm. Rahmetim de her şeyi kaplamıştır. İşte onu hemen sakınanlar ve zekatı verenler ile âyetlerime îman edenlerin kendilerine hemen yazarım."

İZAHLARI:

Mûsâ aleyhisselam kendini toparlayıp tevrat levhalarını aldıktan sonra, Allâh'ın emri ile kavminden yetmiş adam seçerek tevbe etmek üzere Allâh'ın tayin ettiği yere vardılar.

Bir bulut inerek hemen oldukları dağı sis bürüdü. Mûsâ aleyhisselam rabbi ile konuştu, yanındakiler de işittiler ve dinlediler. Ama inatlarını orada da gösterdiler. Bakara sûresinin 55. âyetinde de belirtildiği gibi: "Ey Mûsâ! Allâh'ı açıkça görmedikçe sana kat'iyyen inanmayacağız." dediler. Bunun üzerine hemen kendilerini bir zelzele, bir yıldırıma benzer felaket sardı ve hepsini yere serdi. Sağ kalan Mûsâ aleyhisselam, bunu görünce:

1- "Ey rabbim! Dileseydin önceden onları benimle birlikte helak ederdin. Bizim, içimizden beyinsizlerin yaptığı şeyler sebebiyle helak mı edeceksin..." diye Allâh'a nazlandı. Yani, bunları buraya helakları için getirmiş oluyorum. Kavmine karşı mahcup duruma düşerim düşüncesine girdi. Halbuki Allâh her şeyi bilendir. Mûsâ devamlı yalvarmaya başladı.

2- "...senin imtihânından başkası değildir. Onunla dilediğin kimseleri sapıtırsın, dilediğin kimselere de hidâyet verirsin. Sen dostumuzsun. Artık bize çok mağrifet eyle ve merhamet et. Hem de sen mağrifet edenlerin en hayırlısısın. " dedi" devamla:

3- "ve bu dünyada da âhirette de bize iyilik yaz. Şüphesiz biz sana yöneldik..." diye yalvardı. Allâhu Teâlâ da:

"...azabım, onu dilediğim kimseye isabet ettiririm. Rahmetim de her şeyi kaplamıştır. İşte onu hemen sakınırlar ve zekatı verenler ile âyetlerime îman edenlerin kendilerine yazarım." buyrularak azabının kısıtlı, rahmetinin de bol olduğunu beyan etmiştir. (Bakara 201.Yusuf 56, 57. Nahl 122. Ğafir 7. âyetlerini de okuyalım)

Âyet: 157

اَلَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْاُمِّيَّ الَّذِى يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا
عِنْدَهُمْ فِى التَّوْرٰيةِ وَالْاِنْجِيلِ ۡ يَاْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهٰيهُمْ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ
وَيَضَعُ عَنْهُمْ اِصْرَهُمْ وَالْاَغْلَالَ الَّتِى كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ فَالَّذِينَ
اٰمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِى اُنْزِلَ مَعَهُ ۙ
اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۘ ﴿١٥٧﴾

Meâli:

"Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de kendisini yazılmış bulacakları ümmi Peygambere uyanlardır. Kendilerine iyiliği emreder. Ve onları kötülükten nehyeder. Onlara temizleri de helal kılar, onlara mundarları da haram eder. Onlardan ağırlıklarını da üzerindeki zincirleri de indirir. Artık ona îman edenler ve ona tazim ile kendisine yardım edenler, hem de yanındaki indirilene uyanlar, işte bunlar, felaha erenlerin kendileridirler."

İZAHI:

Geçen âyetteki rahmetini yazacağı kimseleri beyan ederken devamla şöyle buyuruyor:

1- "Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de kendisini yazılmış bulacakları ümmi Peygambere uyanlardır..." "ÜMMİ": anadan doğma hali ile kalan demektir. Peygamberimiz S.A.V. anasından doğduğu gibi kalarak hiç bir tahsil görmeyen, kimseden bir şey öğrenmeyen, bütün bilgilerini yalnız Allâh'tan alan bir Peygamberdir ki bu da O'nun mucizelerinden biridir. Allâh'ın rahmeti dünyada da âhirette de bu peygambere uyanlaradır. O'nun sıfatları Tevrat kitabında da İncil kitabında da aynen yazılıdır. İmamı Ahmed arablardan birisinin şöyle anlattığını naklediyor. Rasullulahın sağlığında Medine'ye süt satmaya gelmiştim. Satışım bitince, kendi kendime: "Şu kimsenin yanına varayım. Ondan bir şeyler dinleyeyim." dedim. Ebu Bekir ve Ömer'le yürürken beni karşıladı.

Onlara katıldım ve Tevratı neşreden ve onu okuyarak ölüm halinde olan ve çok güzel olan oğlu dolayısıyla kendini teselli eden Yahudilerden bir adama geldiler ve Rasulullâh ona:

- "Tevratı indiren sana rast getirsin, şu kitabında benim sıfatımı ve çıkışımı buluyor musun?" dedi. O da başını kaldırarak "hayır" demek istedi. Oğlu da

"Tevratı indirene yemin ederim ki muhakkak biz kitabımızda senin sıfatını ve gönderilişini elbette buluyoruz" ve şüphesiz ben Allâh'tan başka bir ilah olmadığına şehadet ederim. Senin de Allâh'ın Rasulü olduğuna şehadet ederim" dedi. Rasulullâh da:

- "Kardeşiniz Yahudi kaldırın." buyurdu. Sonra kefenini ve namazını üzerine aldı. Yani biraz sonra ölen o yahudinin oğlunu kefenletti ve namazını kılarak Müslüman olduğunu ispatladı.

Bu hadîsi şerifle tevrat kitabında Rasulullâhın sıfatlarının ve gönderileceğinin yazılı olduğu tespit edilmiş oldu. Ayrıca:

2- "...Kendilerine iyiliği emreder ve onları kötülükten nehyeder. Onlara temizleri de helal kılar, onlara murdarları da haram eder. Onlardan ağırlıklarını ve üzerlerindeki zincirleri de indirir...." buyurmakla Muhammed Aleyhisselamın yapacağı işleri hulasa eder.

3- "...Artık ona îman edenler ve ona tazim ile kendisine yardım edenler, hem de yanındaki indirilene uyanlar, işte bunlar felaha erenlerin kendileridirler." buyurularak O'nun ümmeti müjdelenmiştir.

(Âl-i Imran 104, 110, 114. Enfal 64. Tevbe 71. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 158

قُلْ يَآ اَيُّهَا النَّاسُ اِنّى رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذى
لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْيٖ وَيُمِيتُ ۖ
فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذى يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ
وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾

Meâli:

"(Habibim)! "Ey İnsanlar! Şüphesiz ben, göklerin ve yerin mülkiyeti ancak kendisinin olan ve kendisinden başka ilah olmayan, yaşatan ve öldüren Allâh'ın Rasulüyüm. Artık Allâh'a ve O'nun Rasulü olan ümmi peygambere îman edin ki O, Allâh'a ve O'nun kelimelerine îman edendir. Hem O'na uyun ki siz hidâyete erersiniz" de.

ÎZAHI:

Çok önceleri Tevrat ve İncil'de geleceği haber verilen Peygamber S.A.V.'e bizzat hitap ederek Kıyâmete kadar gelecek bütün insanlara gönderildiğini ilan etmesini emretti ve:

1- "Ey insanlar! Şüphesiz ben, göklerin ve yerin mülkiyeti ancak kendisinin olan ve kendisinden başka ilah olmayan, yaşatan ve öldüren Allâh'ın Rasulüyüm..." de. Yani Ey kıyâmete kadar gelecek her ırk ve cinsten olan insanlar! Gökleri, yeri ve bunlarda bulunan her şeyi yaratan, bunların hepsinin sahibi olan, başka bir ortağı bulunmayan, yaşatan ve öldüren Allâh beni sizin hepinize son Peygamber olarak göndermiştir. Artık:

2- "...Allâh'a ve O'nun rasulü olan ümmi Peygambere îman edin..." Şimdiye kadar pek çok yanlış yollara saptınız. Şimdi bir tek olan Allâh'a îman edin. O'nun gönderdiği son peygamber Muhammed'e inanın. O da:

3- "...Allâh'a ve O'nun kelimelerine îman edendir..." Allâh'a ve onun kelimeleri olan Kur'ân'a ve diğer kitaplara inanandır. O'da sizin gibi îman etmekle mükelleftir.

4- "...O'na uyun ki siz hidâyete erersiniz" O Rasule uyun O'nun gösterdiği yoldan gidin, Kur'ânın ahkamına sarılın ki şaşırmayacağınız saâdete kavuşacağınız bir hidâyete nail olasınız.

(Bakara 28, 285. Âl-i Imran 26. Nisa 136. Maide 17, 18, 40. Enbiya 107. Nûr 42. Zümer 6. Hadid 2, 5. Mülk 1. Yasin 83. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 159

وَمِنْ قَوْمِ مُوسٰٓى اُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهٖ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٩﴾

Meâli:

"Mûsa'nın kavminden hak ile hidâyete eren ve onunla adalet yapan bir ümmet de vardır."

İZAHI:

Mûsa Aleyhisselamın kavminde hakkı kabul edenler, hidâyete erenler, başkalarını da hak ile irşad edenler ve aralarında hak ile adalet yapanlar da vardır. Onların hepsi sapık değiller. İçlerinden bir grup Tevrata inandılar, sarıldılar, onunla amel ettiler.

(Bakara 121. Âl-i Imran 75, 113, 114, 199. Nisâ 159. En'âm 114. Kasas 52-54. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 160

وَقَطَّعْنٰهُمُ اثْنَتَىْ عَشْرَةَ اَسْبَاطًا اُمَمًا ؕ وَاَوْحَيْنَآ اِلٰى مُوسٰٓى
اِذِ اسْتَسْقٰيهُ قَوْمُهٗٓ اَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ ۚ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ
اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ؕ قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ ؕ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ
الْغَمَامَ وَاَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى ؕ كُلُوا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا
رَزَقْنٰكُمْ ؕ وَمَا ظَلَمُونَا وَلٰكِنْ كَانُوٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٦٠﴾

Meâli:

"İsrail oğullarını on iki torunlar cemaatlerine ayırdık ve kavmi kendisinden su istediği zaman: "Asanı taşa vur" diye vahyettik. Hemen ondan on iki pınar fışkırdı. Her insan içecekleri yeri bilmiştir. Onları bulutla da gölgeledik ve kendilerine beyaz tatlı ile bıldırcın eti indirdik. "Size verdiğimiz rızkın temizlerinden yiyin" (dedik). Onlar, bize zulüm de etmediler. Fakat ancak kendilerine zulüm ediyor idiler."

İZAHI:

Kendisine "İsrail"de denilen Yakub Aleyhisselamın on iki oğlunun torunları on iki kabile halinde idiler. Mısırdaki gelişmeleri böyle idi. Mûsa Aleyhisselam gelip de bunları kurtararak, geçen 137. âyetde belirtilen yere yerleştiler. Bunların ihtiyaçlarından biri de su idi. Allâh Mûsa Aleyhisselama, bunlar su istedikleri zaman:

1- "...Asanı taşa vur" diye vahyettik." hakikaten kuraklık çöküp susuz kaldıklarında su istemeye başladılar. Mûsâ Aleyhisselam asasını taşa vurunca;

2- "...Hemen ondan on iki pınar fışkırdı." Her şeyden önce bu bir mucizedir. Bununla beraber "istiska" yağmur istemek, yağmur duası yapmak anlamında olduğuna göre, Mûsâ Aleyhisselamın yağmur duası yapmayıp da yer altı suyuna baş vurması, yer altı sularının da en zor çıkanının kayada olması, bizi düşünmeye ve araştırmaya sevkediyor. Evet yağmur duası yapacağız, başka dualar da yapacağız. Fakat bir yandan dua ederken bir yandan da sebebine sarılacağız ve çalışacağız. Allâh'ın nimetlerini aramaya, bulmaya, sebebine sarılmaya çalışacağız.

3- "...Her insan içecekleri yeri bilmiştir..." cümlesi, o on iki kabile halkının her biri, su ihtiyacını karşılayacak yeri öğrenmiş olduklarını ve susuzluktan kurtulduklarını beyan eder.

4- "...Onları bulutla da gölgeledik..." buyurmakla da, Tiyeh çölünün dayanılması zor olan sıcağından da –yine Mûsâ'nın mucizesi olarak- onları gölgelediğini hatırlatıyor.

5- "...Kendilerine beyaz tatlı ile bıldırcın eti indirdik..." buyurarak, onların gıda ihtiyacını da –yine bir mucize olarak– karşıladığını beyan etmiştir. Burası da bizi yine düşünmeye sevkediyor. Temel gıda maddelerinden tatlı ile etliyi zikretmesi, hem de her iki çeşidin her ikisi de en zenginlerin bile her zaman bulamayacağı gıdalardır. Her gıdayı, her yerde ve her zamanda Allâh yarattığına göre, elbette bunlar Allâh tarafından verilmiştir. Fakat insanın da elbette bir emeği olması gerekir.

Sünnetullâh böyledir. Nitekim Necm sûresinin 39. âyeti bu hakikati beyan eder. Demek ki çalışmışlar çok zengin olmuşlar en değerli gıdaları almışlardır.

6- "...Size verdiğimiz rızkın temizlerinden yiyin." Emri ilahisi de buna delalet eder. Evet yediler, içtiler, yaşadılar ama, yine de azdılar, ahlaksızlaştılar, Mûsâ'ya isyan ettiler, Tevratı bozdular, hep zulme doğru ilerlediler. Şimdiki ilericiler gibi. Allâh'a karşı gelerek O'na zulmedeceklerini sansalar da yalnız kendilerine zulmettiler. Battılar gittiler.

(Bakara 60, 61. Maide 12, 13. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 161

وَاِذْ قِيلَ لَهُمُ اسْكُنُوا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ ۚ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٦١﴾

Meâli:

"Hani Onlara "şu beldede yerleşin ve ondan dilediğiniz yerde yeyin." Hem de: "Hıtta (günahlarımızı) yok et deyin. Kapıya da secde ederek girin ki hatalarınızı size mağfiret edelim. İyilik edenlere de hemen artırırız" denilmiş idi."

Âyet: 162

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٦٢﴾

Meâli:

"Fakat, onlardan zulmedenler, kendilerine söyleneni başka sözle değiştirdi de, zulmediyor oldukları şeyler sebebiyle onlara gökten bir azap indirdik."

İZAHLARI:

Mısır'dan ayrıldıktan sonra onlara şu beldeye (Kudüs veya Eriha) girin ve buraya yerleşin, arazisinden istediğiniz gibi yararlanın, ekin, kaldırın, yiyin, için Allâh'tan da mağfiret dileyin, oraya girerken taşkın-

lık etmeyin. Secde ederek, yani saygılı olarak girin de sizi afvedelim. İyi bilin ki iyilik yapanları, olgunluk gösterenleri her bakımdan severiz ve rızıklarını artırırız, denilmişti. Fakat:

"Fakat Onlardan zulmedenler, kendilerine söyleneni başka sözle değiştirdi de, zulmediyor oldukları şeyler sebebiyle onlara gökten bir azab indirdik..." İsrail oğullarından zulme alışmış, merhametsizleşmiş olan kısımları, gerek Allâh'ın gerekse Mûsâ'nın söyledikleri sözleri bozarak, değiştirerek kendi istekleri ve alışkanlıkları doğrultusundan şaşmadılar. Allâh da bunlara hak ettikleri en murdar en acıklı azabı gönderdi.

(Bakara 58, 59, 181. İbrâhîm 28, 29. Sebe 5. Casiye 11. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 163

وَسْئَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِى كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ ۘ اِذْ يَعْدُونَ فِى
السَّبْتِ اِذْ تَاْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ ۙ
لَا تَاْتِيهِمْ ۚ كَذٰلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٣﴾

Meâli:

"(Rasulüm) Onlara, denizin yanındaki beldeyi de sor. Hani kendilerine sebt gününde balıkları açıktan geliyordu da sebt yapmadıkları gün onlara gelmiyordu. Haddi aşıyorlardı ya. Böylece emirden çıkar oldukları şeyler sebebiyle onları imtihân ediyorduk."

İZAHI:

Allâhu Teâlâ, deniz kenarındaki "eyle" denilen şehirde yaşayan Yahudilere, ibadet günleri olan cumartesi günü balık avlamalarını yasak etmişti. Bunu sezen balıklar, o gün kıyılarda rahat dolaşırlar, diğer günlerde ise meydana çıkmazlardı. Yahudiler Allâh'ın bu yasağına uymayıp, bazı hilelerle cumartesi günü avlamaya başladılar. Böylece Allâh'ın emrini dinlememişlerdi. İşte Allâh bunu hatırlatıyor. Yahudilerin menfaatlerini her şeyin üstünde tuttuklarını bize haber veriyor.

(Bakara 65. Nisâ 47, 154. Nahl 124. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 164

وَاِذْ قَالَتْ اُمَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا ۙ اللّٰهُ مُهْلِكُهُمْ اَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۬ قَالُوا مَعْذِرَةً اِلٰى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾

Meâli:

"Hani onlardan bir cemaat: "Allâh'ın kendilerinin helak edicisi veya şiddetli bir azab ile onların azab edicisi olan bir kavme niçin öğüt veriyorsunuz?" demişti de: "Rabbinize mazeret (dilememiz) için. Belki de sakınırlar" dediler."

Âyet: 165

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهٖٓ اَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوٓءِ وَاَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٥﴾

Meâli:

"Kendisi ile öğütlendikleri şeyi unutunca, kötülükten nehyedenleri kurtardık. Zulmedenleri de, emirden çıkar oldukları şeyler sebebiyle şiddetli bir azab ile yakaladık."

Âyet: 166

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ ﴿١٦٦﴾

Meâli:

"Onlar kendisinden nehyolunan şeyden kibirle ayrılmayınca, kendilerine: "Nefret edilmiş maymunlar olun" dedik."

İZAHLARI:

Deniz kenarındaki şehirde yaşayan Yahudiler, cumartesi günü balık avlamanın Allâh tarafından yasaklanması üzerine üç kısma ayrıldı:

a- Allâh'ın emrini dinleyip bazı hilelerle ava devam edenler. Bunlar denizin yakınına böğetler kazarak denize bağladılar. Cumartesi günü balıklar denize açılan bu yoldan böğetlere doluyor, Yahudilerde ertesi gün bu balıkları yakalayıp alıyorlar ve: "biz cumartesi avlamadık

Pazar veya pazartesi avladık" şeklinde yasağa uyduklarını iddia ediyorlardı. Halbuki balıklar cumartesi günü böğetlerinde yakalanıp hapsedilmiş oluyordu.

b- Bu yasağa uymayanları men eden ve onlara avlanmamalarını söyleyen, onlara nasihat eden kısım. Bunlar Allâh'ın emrine uyan ve uymayanları nehye çalışanlardır.

c- Bu nasihat eden ve nehyetmeye çalışanlara: "Bırakın şunları nasıl olsa öğütlerinizi dinlemeyecekler ve helak olacaklar" diyen kısım. Bunlar böyle deyince ötekiler de: "Rabbinize Mazeret (dilememiz) için belki de sakınırlar" dediler.

Böylece, kendilerine verilen Allâh emrini ve insanların nasihatını unutur görünenler belli olunca, Allâh o men etmeye çalışan ve nasihati edenleri kurtardı. Yaptıkları isyan suçları ile zulmedenleri de şiddetli bir azabla yakalayan Allâhu Teâlâ:

"Onlar kendisinden nehyolunan şeyden kibirle ayrılmayınca kendilerine: "nefret edilmiş maymunlar olun" dedik. buyurmuştur.

Bu insanların inatçı isyanları çok ağır ve geçici olmayan bir azabı gerektiriyordu ki bu azap hem suçluları her bakımdan sarıp kavramalı, hem de başkalarına büyük bir ibret olmalıydı. Öyle de oldu.

İşte bunlar insanlığın yüksek şerefli mevkiinden alınarak, insana biraz benzeyen ve fakat hiç değeri ve haysiyeti olmayan maymuna çevrilmiştir.

Bu çevrilme hakikaten yaratılışının çevrilmesi mi? Yoksa, insanlar arasındaki haysiyet ve şereflerinin kaldırılarak hiçe sayılır bir hale gelmeleri mi? Burada ihtilaflar vardır. Bu ihtilaflara girmeye ihtiyaç görülmüyor. Her iki halde de onların maymunlardan daha aşağı, daha düşük, daha sapık oldukları şu âyeti kerimelerde de açıklanmaktadır:

(Bakara 65, 66. Maide 60. Furkan 34, 44. Bu sûre 179. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 167

وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَنْ
يَسُوْمُهُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ ۭ اِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيْعُ الْعِقَابِ ۚ وَاِنَّهٗ

لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٧﴾

Meâli:

"Hani senin Rabbin de, kendilerine kıyâmete kadar azabın en kötüsünü tattıracak kimseleri elbette üzerlerine musallat kılacağını yeminle duyurmuştu ya. Muhakkak senin Rabbin elbette cezayı çabuk verendir. Ve şüphesiz O, çok mağfiret eden merhametli olandır."

İZAHI:

Yahudiler, Yakub Aleyhisselamdan sonra üremeye başladıkları devirlerde çevrelerinden aldıkları bütün kötü adetleri, bünyelerinde toplayarak ve geliştirerek fenalığın zirvesine ulaşan bir ırk haline gelmişlerdir. Hatta öyle ki bunların mel'aneti nesilden nesile geçen bir miras halinde bütün boylarını sarmıştır.

Bunların bütün gelecek nesillerinin neler yapacağını da iyi bilen Allâhu Teâlâ, kıyâmete kadar başları dertten kurtulmayacak şekilde karşılarına çıkıp onlara en ağır cezalar, cefalar yapacak kimseler yaratacağını yeminle, te'kitle vaat etmiştir. Bu vadini Bakara sûresinin 61. Ali Imran sûresinin 112. âyetleri ile teyid etmiştir. Nitekim Yahudi tarihine şöyle kısaca baktığımız da alenen ve açıkça görürüz. Firavnlar devrindeki çektiklerini, Mûsâ Aleyhisselam zamanındaki rezaletlerini, maymunlar haline geldiklerini, Romalılar, Babillilerin onlara yaptıklarını, put dibinde bulunan ve yetişip başa geçen Bühtunasr denilen zalimin onları yerle bir ettiğini, İslâmiyet geldikten sonraki hak ettikleri perişanlıkları, Hitlerin yaptığı katliamı hatırlarsak, Allâh'ın yaptığı vadin yerine geldiğini görürüz. Bundan sonra da kıyâmete kadar ummadıkları zamanda, ummadıkları kimseler yaratarak ani musibetlere uğrayacaklarına kesin gözüyle bakmak gerekir. Şimdiye kadar her toparlanmaları sonunda nasıl bir belaya uğradılarsa, bundan sonra da her toparlanmaları bir musibete uğrayacaklarının kesin âlâmeti olacaktır. Meğer ki Müslüman olsunlar. Başka da asla kurtuluş çareleri yoktur. İsra sûresinin 8. âyetini dikkatle okursak bunu daha iyi anlarız. Orada: "...Dönerseniz biz de döneriz..." buyrulmaktadır. Yani ey Yahudiler! Siz eski mel'anet halinize dönerseniz, biz de başınıza çetin azap yağdırmaya döneriz. Günümüzdeki Yahudilere baktığımızda, onların eski huylarından ayrılmadıklarını görürüz. Allâh'ın da vadini yerine getireceğini de elbette görecez.

Onlar eski huylarına dönmek şöyle dursun, ayrılmadılar bile. Öyle olunca, Allâh'ın verdiği mühlet biter bitmez aniden süratlice azabını başlarına geçirecektir. Onun rahmetinden de mahrum kalacaklar.

Tabiidir ki bu azap, dünyadaki çekecekleri azaptır. Âhiretteki azabı orada görecekler.

Âyet: 168

وَقَطَّعْنَاهُمْ فِى الْاَرْضِ اُمَمًا ۚ مِنْهُمُ الصّٰلِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذٰلِكَ ۖ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٦٨﴾

Meâli:

"Ve onları ümmetler olarak yer yüzünde parçaladık. Onlardan sâlihler olduğu gibi, yine onlardan bundan başkaları da vardır. Onları iyilikler ve kötülüklerle imtihân ettik. Olur ki dönerler."

İZAHI:

Yahudilerin birlik yapamadıklarını da yapamayacaklarını da beyan eden Allâhu Teâlâ;

"Onları ümmetler olarak yer yüzünde parçaladık..." onların huylarında bir noktada birleşerek bir güç meydana getirme karakterleri yoktur. Bu karaktersizlik onların her birinde şiar haline gelmiş. İşte bundan dolayı parçalanmışlar menfaat aramak üzere yer yüzünün her yerine dağılmışlardır. Bu gün yahudinin olmadığı bir millet tasavvur edilemez. Evet onlardan insaflı, idraklı, temiz dürüst kimseler vardır. Fakat bunlar dahi birleşemezler. Öteki sapıklarla hiç birleşemezler. Allâh onlara zaman zaman iyilikler, fırsatlar vermiş, kötülükler de vermiş. Hakka dönmeleri için imkanlar sağlamıştır. Ama yine de fâide vermemiştir. Şimdiki İsrail devletçiğine ne denir? diye akla bir soru gelirse, onların eski devirlerini düşünmemiz, bu soruya cevap olarak yeterlidir. Eskilerde daha büyük devletler kurmuşlardı. Hani nerede? Bununda olacağı kesinlikle o. Meğer ki Müslüman olalar.

Âyet: 169

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتٰبَ يَاْخُذُونَ عَرَضَ هٰذَا الْاَدْنٰى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا ۚ وَاِنْ يَاْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَاْخُذُوهُ ۗ

اَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ اَنْ لاَ يَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ اِلاَّ الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ ۗ وَالدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ ۗ اَفَلاَ تَعْقِلُونَ ﴿١٦٩﴾

Meâli:

"Ve onlardan sonra yerlerine kitaba varis olanlar geçti. Bu dünyanın geçicisini alıyorlar ve: "bize bağışlanır" diyorlar. Kendilerine yine onun gibi geçicisi gelirse, onu da alıyorlar. Allâh'a karşı haktan başkasını söylememeleri için kendilerinden kitabın sözü alınmamış mıydı? Onda olanı okuyup öğrenmişlerdi de. Âhiret yurdu ise, sakınanlar için daha hayırlıdır. Hâlâ aklınız ermiyor mu?"

İZAHI:

Yahudiler hakkındaki haberler devam ediyor. Eskilerin yerine onların nesilleri geldi. Kitapları olan Tevrata varis oldular. Ama kitaptaki hükümleri okudukları halde ona uymadılar, geçici menfaatlere kapıldılar. Şimdiki bazı müslümanların: "Allâh afveder be" dedikleri gibi "bize bağışlanır" diyorlardı. Biz Allâh evladıyız, Allâh'ın sevgilileriyiz, bizi afveder gibi bahanelerle her gelen rüşveti, faizi, haramı ne bulurlarsa alıyorlardı. Allâh'a karşı haktan başkasını söylemeyeceklerine söz verdikleri halde, yine de alışa geldikleri rezaleti bırakmadılar. Eh bırakmasınlar. Âhiret yurdu olan cennet, müttegîler için en hayırlısıdır. Bunların hâlâ kafaları çalışmıyor, akılları işlemiyor.

(Bakara 27, 63, 79, 83, 93, 174. Âl-i Imran 77, 187. Nisa 154, 155. Maide 12, 13, 70. Tevbe 9. Ra'd 25. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 170

وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ ۗ اِنَّا لاَ نُضِيعُ اَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾

Meâli:

"Kitaba sımsıkı tutunanlar ve namazı dosdoğru kılanları ise elbette biz yararlı olanların ecrini zayi etmeyiz."

İZAHI:

Yahudilerden Abdullâh ibni Selam gibi Kur'âna sımsıkı sarılan Yahudi olsun başkası olsun namazı da dosdoğru kılanlar yok mu, böyle îmanlı, ibadetli ve Allâh yolunda yararlı olanların mükâfatını asla zayi etmeyiz. Onları kat'iyyen unutmayız.

(Âl-i Imran 171. Tevbe 120. Hûd 114, 115. Yusuf 56, 90. Kehf 30. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 171

وَاِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَاَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوٓا اَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ ۚ خُذُوا
مَآ اٰتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧١﴾

Meâli:

"Ve hani dağı bir gölgelik gibi üstlerine çekmiştik de muhakkak onun kendilerine düşeceğini sanmışlardı. "Size getirdiğimizi kuvvetle alın ve onda olanı düşünün ki sakınırlar olursunuz." (demiş idik)"

İZAHI:

Hatırlayın ki biz dağı Yahudilerin tepesine bir gölgelik gibi çekip kaldırdık da onlar üzerlerine kesinlikle düşeceğini sanmışlar idi. İşte bu sırada: "size verdiğimizi kuvvetle alın" yani size indirdiğimiz Tevrat'ı canla başla kabul edin ve yaşayışınızı ona göre ayarlayın emrini vermiştik. Bu sırada korkularından secdeye kapandılar. Sol kaşlarının üzerine secde ettiler, açık kalan sağ gözleri ile de dağa bakıyorlardı. Halen de Yahudiler sol kaşları üzerine secde ederler.

(Bakara 73, 93. Nisa 154. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 172

وَاِذْ اَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِٓى اٰدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَاَشْهَدَهُمْ
عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ ۚ اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۖ قَالُوا بَلٰى ۛ شَهِدْنَا ۛ اَنْ
تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّا كُنَّا عَنْ هٰذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾

Meâli:

"Hani senin Rabbin Adem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini alıp da kendilerine kendilerini şahid kılıp O "Rabbiniz değil miyim?" (demiş idi). "Evet şahid olduk" demişlerdi. Kıyâmet günü: "Muhakkak biz bundan gafil idik" dememeleri (içindir)."

Âyet: 173

اَوْ تَقُولُوٓا اِنَّمَآ اَشْرَكَ اٰبَآؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ ۚ اَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾

Meâli:

"Veya: "Daha önce ancak babalarımız şirk etti. Onlardan sonra da zürriyet olduk. Bâtılcıların yaptığı şeyler sebebiyle bizi helak mı edeceksin?" dememeleri (içindir)."

Âyet: 174

وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾

Meâli:

"Ve böylece âyetlerimizi açıklıyoruz ki dönmeleri de umulur."

İZAHLARI:

Yahudiler hakkında onların iğrenç huylarını döküp indirdikten sonra, bütün insanları ilgilendiren bir temel noktayı açıklamakta olan Allâhu zülcelal, insanların üreme temeli ve sebebini hatırlatarak babalarının sulbünden analara geçen oradan da insan olarak doğan ve mükemmel birer insan olanların mukadder bir "Rabbiniz değil miyim?" sorusuna hal dilleriyle, yaratılışları ile "Evet şahid olduk" diye cevap vermeleri, iyi düşünen, bu hususta bilgisi olan akıllılar için inkar edilecek bir şey değildir. Yalnız insan değil, bütün hayvanlar ve bitkilerin üreme şekline bakılacak olursa, bunların hepsinin: "Evet rabbimiz bizi yaratan sensin, hepimizin Rabbi yalnız sensin" dedikleri, akıl duyguları, düşünce duyguları, bilgi duyguları ile kesin olarak işitilir. İşte Yahudiler ve benzerleri bu duygulardan mahrum ve inadından inanmaya yanaşmayanlardır.

Kıyâmet günü gelip de hesaplar görülmeye başladığı zaman onlar "biz bundan gafil idik, duymadık, bilmiyorduk" diyemezler. Çünkü yaratılışlarındaki mükemmellik buna manidir. Duyan işiten kulakları, gören

bakan gözleri, anlayan düşünen akılları, tutan çeken elleri, yürüyen koşan ayakları, hep birer şahiddir. Bu inkarcılar:

"...Daha önce ancak babalarımız şirk etti. Onlardan sonra da zürriyet olduk..." diyemezler. Bunlar, babalarının birer kör uyduları değillerdi. Hepsi de muhtaç oldukları şeylere sahipler idi. Hiçbir itiraz hakları yoktur. Allâhu Teâlâ:

"Böylece âyetlerimizi açıklıyoruz ki dönmeleri de umulur." buyurarak onların akıllarını erdirecek âyetler indiriyor ve saplandıkları bâtıl yoldan hak yola dönmeleri imkanını sağlıyor. Ta·ki itiraz edemeyeceklerini kendileri de kavrasınlar.

(Bu sûre 37. Nisâ 159. En'âm 130. Nahl 89. Nûr 24. Yasîn 65. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 175

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ الَّذِى اٰتَيْنٰهُ اٰيٰتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاَتْبَعَهُ
الشَّيْطٰنُ فَكَانَ مِنَ الْغٰوِينَ ﴿١٧٥﴾

Meâli:

"Âyetlerimizi kendisine verdiğimiz de, onlardan sıyrılan ve şeytanın onu kendisine uydurup da sapıklardan olanın haberini de oku."

Âyet: 176

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنٰهُ بِهَا وَلٰكِنَّهٗٓ اَخْلَدَ اِلَى الْاَرْضِ وَاتَّبَعَ
هَوٰيهُ ۚ فَمَثَلُهٗ كَمَثَلِ الْكَلْبِ ۚ اِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ
تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ۗ ذٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيٰتِنَا ۚ
فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾

Meâli:

"Eğer dileseydik kendisini onlarla yükseltirdik. Fakat o, yere saplandı ve havasına uydu. Artık onun misali, köpeğin hali gibidir. Üzerine yüklersen solur veya onu bırakırsan (yine) solur. Bu, âyetle-

rimizi yalanlayan kavmin örneğidir. Artık kıssaları anlat. Belki düşünürler."

Âyet: 177

سَآءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِـَٔايَـٰتِنَا وَأَنفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٧٧﴾

Meâli:

"Âyetlerimizi yalanlayan ve kendilerine zulüm yapmakta olan kavm örnek bakımından pek de kötü oldu."

İZAHLARI:

İlmini bırakıp sapan alimlerden de bir örnek veren Allâh, Peygamberimize hitap ederek:

1- "Âyetlerimizi kendisine verdiğimiz de, onlardan sıyrılan ve şeytanın onu kendisine uydurup da sapıklardan olanın haberini de oku" buyuruyor. Bu haberde önemli ibretler vardır. İsrail oğullarından veya Mûsâ Aleyhisselam devrinde yaşayan, Allâh'ın âyetleri üzerinde çok geniş bir bilgiye sahip olan bu alimin kim olduğu hakkında ihtilaflar vardır. Bu alimin "Belâm ibni Bâûra" olduğu veya İsrail oğullarından "Nâim" olduğu çokça söyleniyor. Bu alimin öğrettiği öğrencilerin sayısının çokluğu, yazı yazdıkları boya hukkaları ile mübalağa edilmektedir. On iki bin hukka bulunduğu, her bir hukkadan birkaç kişinin yazdığı rivâyet edilir. Yaptığı duaların da reddolunmadığı, söylenir. Böyle bir alim, şehvetine, dünya çıkarlarına aldanarak, bildiği âyetleri terk edip onlarla amel etmeyi bırakıp haram olan şeylere kendini kaptırmış, böylece şeytan onu peşine takarak her fenalığı yaptırmıştır. Nihâyet sapıklardan biri olmuştur.

Yahudi ve Hıristiyan alimlerinden pek çoğu da bunun gibi olmuşlardır. Devrimizde de alim olmadığı halde kendini alim, hoca tanıtan duahan, mevlüthan, nushacı, cinci gibi isimlerle şöhret yayarak halkı sömüren nice sahtekarlar türedi. Kendine Şeyh süsü vererek müslümanları aldatan nice cahiller çıktı. İslâmi tahsilin yasaklanması, böyle ipsizlerin çoğalmasına sebep oldu.

2- "Eğer dileseydik kendisini onlarla yükseltirdik. Fakat o, yere saplandı ve havasına uydu..." buyuran Allâh, onun cüz'i iradesini yer yüzüne bağlayarak dünyanın geçici çıkarlarına çevirdiği için biz onu

yükseltmedik, tam aksine kötülere örnek olacak şekilde alçalttık. Haberini veriyor. Nitekim:

3- "...Artık onun misali, köpeğin hali gibidir. Üzerine yüklersen solur veya onu bıraksan (yine) solur. Bu âyetlerimizi yalanlayan kavmin örneğidir..." buyuruyor. Köpek, bilindiği gibi biraz sıcak olursa ağzını açarak har har solur. Ağır yük altında olsa da solur, boş kalsa da solur. İmansızlar da böyledir. Allâh'tan bir teklif olduğu zaman da aynı itirazı yaparlar olmadığı zaman da aynı hallerinden şaşmazlar. Saplandıkları iğrenç hallerini, ahlaksızlıklarını her fırsatta tekrarlarlar.

İşte âyetleri, Kur'ânı Kerîmi yalanlayanların hali, köpeğin iğrenç hali gibidir. Küfrün getirdiği tüm iğrenç, tiksindirici huyları bırakamazlar. Hatta köpekte bir sadakat bulunduğu halde bunlar da sadakat değil sahtekarlıktan başka bir şey bulunmaz. Bunlar, köpeklerden, bütün hayvanlardan daha da sapıktırlar? Gelecek 179. âyette de bunu böyle görecez. Allâhu Teâlâ efendimize hitaba devam ederek:

4- "...Artık kıssaları anlat. Belki düşünürler?" buyurarak, geçmiş devirlerde yaşayanların hataları neticesinde felaketlere uğradıkları, batıp gittikleri, bilinen ve görülen bir hakikattir. Onları göz önünde bulundurmak ve onların düştüğü hatalara düşmemek için Peygamberimizin o kıssaları anlatmasını emreden Allâh, elbette kullarını seviyor ve koruyor demektir. İşte bizler sevildiğimizi bilerek Allâh'ın yolundan ayrılmamalıyız.

5- "Âyetlerimizi yalanlayan ve kendilerine zulüm yapmakta olan kavm örnek bakımından pek de kötü oldu" buyurmasıyla da âyetleri inkar eden kâfirlerin ibret alınacak birer kötü örnekler oluşturduğu hatırlatılmaktadır. Her batan millet, kendinden önce geçenlerden ibret almadığı için batmıştır. Şimdi bizim ilericiler, tıpkı onlar gibi geçen devirlerden ibret almayarak, onlar gibi batacakları sebepleri hazırlıyorlar.

(Bakara 26. Maide 27. Tevbe 70. Yunus 71. İbrâhîm 18. Şuara 69. Kehf 13, 54. Ankebut 41. Sâd 67. Cum'a 5. Teğabün 5. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 178

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ ۖ وَمَنْ يُضْلِلْ فَأُولَٰئِكَ
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾

Meâli:

"Allâh kime hidâyet ederse, işte o hidâyette olandır. Kimi de saptırırsa, bunlar da hüsrana uğrayanların kendileridir."

İZAHI:

Bu âyeti kerimede irade-i külliyenin Allâh'da olduğu, hiçbir zaman cüz'i iradenin başı boş olmadığı anlatılmaktadır. Kul azıcık olan iradesini nereye yöneltirse, Allâh'ın külli iradesi de onun lütfi ile oraya yönelir. Hiçbir kimse, hiçbir varlık bu iradenin dışına çıkamaz. Azıcık iradesini sapıklığa yöneltenler, Allâh'ın iradesi, rızası dışına çıkmak isteyenler, daima hüsrana uğramışlardır. O halde, azıcık isteğimizi Allâh'ın rızası istikametine yöneltmeliyiz ki Allâh'ın hidâyeti bizimle olsun, hayatımız huzurla dolsun, dünya ve âhiretimiz mamur ve mes'ud olsun.

(Bakara 26. Yunus 25. Ra'd 27. İbrâhîm 4. Nahl 93. Fâtır 8. Şûra 13. Müddessir 31. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 179

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ ۖ لَهُمْ قُلُوبٌ
لَا يَفْقَهُونَ بِهَا ۖ وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا ۖ وَلَهُمْ آذَانٌ
لَا يَسْمَعُونَ بِهَا ۚ أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ ۚ أُولَٰئِكَ
هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾

Meâli:

"Andolsun ki cinler ve insanlardan çoğunu cehennem için yarattık. Onların kalpleri vardır. Bunlarla anlayamazlar. Onların gözleri de vardır. Onlarla göremezler. Onların kulakları da vardır. Onlarla işitemezler. Bunlar, hayvanlar gibidir. Hayır onlar, daha da sapıktırlar. İşte bunlar, gafillerin kendileridir."

İZAHI:

Allâhu Teâlâ, yine dikkatimizi cehenneme çekiyor. Dolayısıyla cenneti de hatırlatıyor. Yarattığı insanlar ve cinlerin bir kısmını cehennem için, bir kısmını da cennet için yarattığını haber veriyor. Allâh'ın emir ve nehiylerini düşünürsek, emrettiği şeylerin yararımıza, nehyettiği

şeylerin de zararımıza olduğunu kolayca anlarız. Yararımıza olanların cennete, zararımıza olanların da cehenneme yakışacağını uygun görürüz. İşte yararını seçenler, cenneti, zararını seçenler de cehennemi beğenmiş olurlar. Böylece iki yoldan birini seçmiş olurlar. Beled sûresinin 10. âyetinde de bu husus belirtilmiştir.

Tutacağımız yolun zararlı mı, yoksa yararlı mı olduğunu anlayabilmemiz için Allâh bize akıl vermiş, görebilmemiz için göz vermiş, duyabilmemiz için, kulak vermiş. Eğer bunları kullanmasını bilmez de zararımıza olanı alırsak, cehennem için yaratılmış oluruz. Ama bunları iyi kullanır da yararımıza olanı alırsak, cennet için yaratılmış oluruz.

Bunlar hayvanlarda da var. Onların da gözü, kulağı, kendine yetecek kadar aklı da var. Ama bunları iyi kullanamazlar. Yaratılışlarının gereği de bu. Onun için:

"...Bunlar hayvanlar gibidir..." buyrulmuştur. Böylece onlar hayvanlara benzetilmiştir. Bu insanlara verilen akıl ve diğer imkanlar düşünüldüğü zaman hayvanlara bir diyeceğimiz kalmaz. "ha bu insanlar, hayvanlardan daha çok sapıkmış" deriz. Allâhu Teâlâ da:

"...Hayır onlar daha da sapıktırlar" haberini veriyor. Kendilerini akıllı sanan, yaptıklarının birer kâr olduğunu kabul eden bunlar:

"...gafillerin kendileridirler" de farkında değiller. İşte cehennem için yaratılmış olanlar bunlardır.

(Bakara 7, 18, 171. En'âm 25, 46. Yunus 43. Hacc 46. Furkan 44. Neml 81. İsra 46, 72. Kehf 57. Hud 24. Rum 53. Lokman 7. Fussılet 44. Şura 7. Zuhruf 40. Ahkaf 26. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 180

وَلِلّٰهِ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى فَادْعُوْهُ بِهَا ۪ وَذَرُوا الَّذِيْنَ يُلْحِدُوْنَ
فِيْٓ اَسْمَآئِهٖ ۭ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٨٠﴾

Meâli:

"En güzel isimler yalnız Allâh'ındır. Artık onlarla dua edin. O'nun isimleri hakkında sapanları bırakın. Yapıyor oldukları şeyler sebebiyle yakında cezalandırılacaklardır."

İZAHI:

Aklını, gözünü, kulağını ve bütün azalarını Allâh'ın emri ve nehyinin gerektirdiği yönde kullanmayan ve hayvanlardan daha da aşağı olanlar hakkındaki beyandan sonra, kendini bütün uzuvlarıyla Allâh'a yönelten ve sağlam mü'minlere Allâh'a yalvarma, O'na istekte bulunma, O'nu anma yolunu göstermek üzere:

"En güzel isimler yalnız Allâh'ındır. Artık onlarla dua edin..." buyurulmuştur. O'nun en güzel isimleri, Rasulullâh'ın Hadîsi Şerif'lerinde doksan dokuz olarak belirtilmiş ise de, O'nun isimleri sayı sınıfına sığmayacak kadar çoktur. Nasıl ki denizlerin mürekkep olması, ağaçların kalem olması, bunlar kat kat katlanarak çoğalsa da yine Allâh'ın kelamının bitmeyeceği beyan edilmiş ise, Esmâi hüsnâsı da böyledir denilmiştir. Bizim kolayca öğrenebileceğimiz doksan dokuz isimlerle de Allâh'a nida etmemiz de uygun olur. Bu isimlerden herhangi biriyle dua edebileceğimiz gibi, bu isimleri tekrar ederek zikir de yapabiliriz. Ancak bu isimlerin mânâlarını bilmek, bizde ihlası artırır ve O'na olan teslimiyeti daha iyi gerçekleştirir.

"...Onun isimleri hakkında sapanları bırakın.." emriyle de, Kur'ân-ı Kerim'de olmayan, peygamberimiz tarafından bildirilmeyen isimleri söyleyenler haktan ayrılıp yan çizdikleri ve sapıttıkları için onları bırakmamızı, onlara uymamamızı istemiştir. Şeriatın her hükmünde olduğu gibi, Allâh'ın isimlerinde de ilave ve eksiltmeler, küfre ve cehenneme götürür. Onun için:

"...Yapıyor oldukları şeyler sebebiyle yakında cezalandırılacaklar" buyurulmuştur.

(Bakara 186. Tâhâ 8. İsra 110. Neml 62. Ğafir 60. Vâkıa 74, 96. Haşr 24. Hâkka 52. Müzzemmil 8. İnsan 25. A'lâ 1. Alak 1. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 181

وَمِمَّنْ خَلَقْنَآ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِۦ يَعْدِلُونَ ﴿١٨١﴾

Meâli:

"Yarattığımız kimselerden hakla hidâyete eren ve onunla adalet yapanlar da vardır."

İZAHI:

Allâh'ın yarattığı insanların pek çok çeşitleri vardır. Bunlardan hakkı kabul eden, gereği gibi îman eden, hakka sarılarak dosdoğru yolu tutan ve aralarındaki bütün muameleleri, hak olan hükümlerle yürüten, adaletten ayrılmayan ümmet de vardır.

Rasulullâh S.A.V. bu âyeti okuduğunda eshabın: "Bu sizin içindir" buyurmuştur. Yani bu ümmet, benim ümmetimdir.

Bir hadîsi şeriflerinde de: "Benim ümmetimden bir kavim olacak ki kesinlikle Meryem'in oğlu ne zaman gelecekse, o gelinceye kadar hak üzere bulunacaklar" buyurmuştur. Hakikaten baktığımız zaman diğer dinler bozulmuş, "HAK" diye bir şey kalmamış, o dinlerin sahipleri, dinlerine bağlı kalmamışlar. Bu gün en sağlam din İslâm dini, milletler arasında da en çok dinine bağlı olanlar Müslümanlardır. Pek çok baskılara rağmen müslümanları dinlerinden koparmak mümkün olmamıştır ve olmayacaktır. Allâh'ın inâyetiyle.

(Geçen 159. Enbiyâ 73. Secde 24. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 182

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾

Meâli:

"Âyetlerimizi yalanlayanları da bilemeyecekleri yerden kendilerini hemen derece derece felakete sürükleriz."

Âyet: 183

وَأُمْلِي لَهُمْ ۚ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾

Meâli:

"Ve onlara mühlet veririm. Şüphesiz tedbirim çetindir."

İZAHLARI:

Bizim âyetlerimizi yalanlayan kâfirleri oyalarız, ağır alırız. Onlar oyunlarına dalarlar, beğendikleri rezaletlerle yavaş yavaş oyalanırlarken bilmedikleri, sezemedikleri noktadan onları batırıveririz. Biz de asla gaflet yoktur. Uyumayız, uyuklamayız da. Mühlet veririz. Fakat asla ihmal

etmeyiz. Bizim aldığımız tedbir, hatasızdır, aksamaz. Çok da çetindir. Yakalanan kurtulamaz.

(Bakara 39. Âl-i Imran 178. Maide 10, 86. En'âm 49, 131, 132. Ra'd 32. Hacc 48, 57. Muhammed 25. Hadid 19. Teğabün 10. Müzzemmil 11. Târık 15-17. Kalem 44, 45. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 184

أَوَ لَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ ۚ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿١٨٤﴾

Meâli:

"Arkadaşlarının delilikten hiçbir şey olmadığını düşünmediler de mi? O, açık bir uyarıcıdan başka değildir."

İZAHI:

Katâde'den rivâyet edilen bir hadîsi şerifte, Rasulullâh S.A.V. bir gece Safa tepesine çıkarak Kureyşi sülale sülale çağırarak: "Ey filan oğulları, Ey filan oğulları!" diyerek onları Allâh'ın azabından sakındırmaya çağırırken, onlardan biri: "Bu arkadaşınız muhakkak delidir. Sabaha kadar bağırarak geceledi" dedi. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

Onlar düşünmemişler. Bizler düşünürsek, Peygamberimiz geceleri dahi Allâh yoluna davet etmiş onları uyarmaya çalışmıştır. Hakkı tebliğ ederken halkın kınayacağını, deli diyeceğini hiçe sayarak azminden dönmemiştir. Bizler ne yapıyoruz? Düşmanlarımız içimize sızarak bizi uyuşturmuş, bizi azimsiz, kaygısız, düşüncesiz, idraksiz hale getirmiş. Bunun farkında bile olmamışız. Bu gün tepemizde ötmeye çalışıyorlar. Müslüman! Uyan artık!...

"...O, açık bir uyarıcıdan başka değildir" buyrularak: "deli" diyenlerin beyinsiz olduğu belirtilmiştir.

(Hûd 2, 12. Hacc 49. Şuara 27, 115. Hıcr 6, 89. Ankebut 50. Saffat 36. Sad 70. Duhân 14. Zariyât 39, 52. Ahkâf 9. Tûr 29. Mülk 26. Kalem 2, 51. Tekvir 22. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 185

اَوَ لَمْ يَنْظُرُوا فِى مَلَكُوتِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ
مِنْ شَىْءٍ ۙ وَاَنْ عَسٰٓى اَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ اَجَلُهُمْ ۚ فَبِاَىِّ
حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٥﴾

Meâli:

"Göklerin ve yerin melekûtüne ve Allâh'ın yarattığından bir şeye ve ecellerinin yaklaşmış olmasına, belki de kesinlikle olacağına bakmıyorlar mı ki. Artık ondan sonra hangi söze inanacaklar."

ÎZAHI:

O Rasule "deli" diyenler göklere ve yerlere bakmıyorlar mı, bunların sahibi kim? Bunların mülkiyeti kimin? Allâh'ın yarattığı diğer şeylere bakmıyorlar mı? Kendilerinden öncekilerin ecelleri bitince ne oldular? Kendilerinin de ecellerinin yakın olduğunu hiç mi düşünmüyorlar? Bu Kur'ânı Kerîme îman etmediler. Bundan sonra hangi sözlerle inanacaklar?

(Kâf 6-11. Ğaşiye 17-20. Casiye 6. Murselât 50. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 186

مَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَلَا هَادِىَ لَهٗ ۘ وَيَذَرُهُمْ فِى
طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾

Meâli:

"Allâh kimi saptırırsa, artık onun hidâyetçisi yoktur. Onları azgınlıkları içinde yüzerlerken de bırakıverir."

ÎZAHI:

Kim sapık yolu tutar, Allâh da ona bu izni verirse, artık Allâh'tan başka onu hak yoluna iletecek hiç biri yoktur. Allâh böylelerini azgınlıkları, ahlaksızlıkları, taşkınlıkları içinde yüzerlerken bırakıverir. Bu halleri ile ölümlerine kadar, sonra da cehenneme kadar yüzerler. Allâh hiçbir kimseye sapıklığı emretmez ve zorlamaz. O yarattığı insanları ve cinleri

azıcık iradeleriyle serbest bırakır. Onlar bu iradelerini kullanmakta serbesttir. Kötüye kullananlara kötülük, iyiye kullananlara da iyilik verir. Böylece, sapıklar, suçlarını yüklenmek zorundadırlar.

(Nisâ 88, 143. Ra'd 33. İsra 97. Kehf 17. Zümer 23, 36. Ğafir 33. Şûra 44, 46. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 187

يَسْئَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ اَيَّانَ مُرْسٰيهَا ؕ قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّىْ ۚ لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَاۤ اِلَّا هُوَ ؕ ثَقُلَتْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ لَا تَاْتِيكُمْ اِلَّا بَغْتَةً ؕ يَسْئَلُونَكَ كَاَنَّكَ حَفِىٌّ عَنْهَا ؕ قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللّٰهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾

Meâli:

"(Rasulüm)! Sana: "Onun kesinleşmesi ne zaman?" diye kıyâmeti soruyorlar. "Onun ilmi ancak Rabbimin katındadır" de. Onu, kendi vaktinde ondan (Allâh'tan) başkası açıklayamaz. O göklerde ve yerde ağırlaşmıştır. Size ancak ansızın gelir" de. Sanki sen ondan tam haberli imişsin gibi sana soruyorlar. "Onun ilmi ancak Allâh katındadır. Fakat insanların çoğu bilemezler" de."

İZAHI:

İbni Abbas'tan rivâyet edildiğine göre, İbni Ebi Kuşeyr ile ibni Zeyd Rasulullâha:

- "Eğer söylediğin gibi Peygamber isen, kıyâmet ne zamandır? Bize haber ver. Şüphesiz biz onun ne olduğunu biliyoruz" dediler.

Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

Bu sorular alay vari sorulardır. Onların alayına hiç değer vermeyen ve kemali vakarla onları cevaplandıran Peygamberimiz, bunun hakkındaki bilginin ancak Allâh katında olduğunu, kıyâmetin vaktinin ancak onun tarafından açıklanabileceğini haber vermiştir.

Ayrıca kıyâmetin ağırlığının yer ve göklere baskın olduğunu, onun hiçbir kimse tarafından anlatılamayacağını, bu bilginin de ancak Allâh

katında olduğunu, fakat insanların çoğunun bu inanca dair bilgilerinin olmadığını açıklamıştır.

Kıyâmetin kopacağına dair bir çok âlâmetler bildirilmiş ise de, kıyâmetin zamanı hakkındaki kanaatimizi Allâh'a bırakmamız, en hayırlı yoldur.

"SAAT" kısa veya uzun zaman bölümlerinden bir bölüm. Günün yirmi dörtte birine de "saat" denir. Zamanı bildiren alete de "saat" denir. Kıyâmetin de her hangi bir zaman içinde kopacağından, kıyâmete de "saat" denilmiştir. Kur'ânı Kerîm'de, kıyâmet anlamında olan bu kelime, başında elif lamlı olarak geçer. Elif lamsız olursa bir zaman bölümünü ifade eder. Ekseri böyledir. Bu âyetle ilgili olan pek çok âyetlerden bir kısmı şunlardır:

(En'am 31, 40. Yusuf 107. Hıcr 85. Nahl 77. Taha 15. Hacc 1, 7, 55. Rûm 12, 14, 55. Lokman 34. Ahzab 63.)

Âyet: 188

قُلْ لَآ اَمْلِكُ لِنَفْسِى نَفْعًا وَلَا ضَرًّا اِلَّا مَا شَآءَ اللّٰهُ ؕ وَلَوْ كُنْتُ اَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ ۚ وَمَا مَسَّنِىَ السُّوْٓءُ اِنْ اَنَا اِلَّا نَذِيْرٌ وَّبَشِيْرٌ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿١٨٨﴾

Meâli:

"(Rasûlüm)! "Kendim için Allâh'ın dilediğinden başka bir yarara sahip olamam zarara da olamam. Eğer ğaybı bilseydim, elbette hayırdan çoğalmak isterdim. Bana kötülük de dokunmazdı. Ben ancak îman edenler cemaati için bir uyarıcı ve bir müjdeciyim" de."

ÎZAHI:

Bu âyeti kerime ile, Rasulullâhın tam bir örnek olmasını isteyen Allâhu azimüşşan: Rasûlüm:

"Kendim için Allâh'ın dilediğinden başka bir yarara sahip olamam zarara da olamam..." de ki, mü'minler ve diğer insanlar seni öyle tanısınlar ve ona göre davransınlar. Senin böyle "gaibden bilirim" diye bir iddian yok. Mü'minler, gaibi yalnız Allâh'ın bildiğine inansınlar, böyle bir iddiada bulunanların sözlerine asla kanmasınlar, inanmasınlar, aldanmasınlar. Kâfirler de senin çok ciddi bir peygamber olduğu-

nu, yanlış bir iddiada olmadığını, ancak Allâh'ın vahyini tebliğ ettiğini bilsinler. Sana alayvari sorular sormasınlar. Söyle onlara:

1- "...Eğer ğaibi bilseydim elbette hayırdan çoğalmak isterdim. Bana kötülük de dokunmazdı..." hakikaten ğayıbı bilseydim, ne zaman öleceğimi, ne ile ne zaman nerede karşılaşacağımı, yağmurun ne zaman yağacağını, mahsullerin nasıl olacağını, ticari hayatın nasıl gelişeceğini, bozulacağını, aile durumunun ileride ne olacağını, kâfirlerin ne hazırlıklar yaptığını askeri durumlarının ne olduğunu daha pek çok şeyleri bilseydim, tedbirlerimi artırır kârlarımı çoğaltırdım. Büyük imkanlara sahip olurdum. Kimse de bana bir zarar yapamazdı. Bana hiçbir kötülük de dokunamazdı. Fakat gördüğünüz gibi ben de aynen sizin gibi bir insanım. Ancak bir peygamber olarak Allâh'ın bana vahyettiğini size tebliğ ediyorum. Peygamberliğin gereği olan sıfatlarımla da örnek oluyorum. Beni örnek alın, Allâh'ın seveceği ve razı olacağı birer mü'min olun. Size şunu açıkça söylüyorum.

"...Ben ancak îman edenler cemaati için bir uyarıcı ve bir müjdeciyim." Ben buyum. Size ölümü, âhireti, cenneti, cehennemi hatırlatıyorum, Allâh'ın emirlerini dinleyen, nehiylerinden sakınanları da cennetle müjdeliyorum. Benim vazifem bundan ibaret.

Şimdi "ğaibden bilirim" iddiasında olanlara "Allâh bana bildiriyor" diyenlere ne demeli? Bu gibi iddialar müslümanların arasında aldı yürüdü. Peygamberlerden başkasına vahy gelmediğine göre bunlar neye dayanıyorlar? Böyle iddialarda bulunanlara ve bunlara inananlara sadece "müşrikler" diyebiliriz.

(Bakara 33. Âl-i Imran 44. 179. En'âm 50, 59, 73. Tevbe 94, 105. Yûnus 40, 49. Hûd 31, 49, 123. Yusuf 102. Ra'd 9. Nahl 77. Mü'minûn 92. Neml 65. Secde 6. Sebe 3, 14. Fâtır 38. Zümer 46. Hucurât 18. Haşr 22. Cum'a 8. Teğabün 18. Cinn 21, 26. âyetleri ve geçen 184. âyetle ilgili olan âyetlerin 'Nezir' kısmını okuyalım.)

Âyet: 189

هُوَ الَّذِى خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ
اِلَيْهَا ۚ فَلَمَّا تَغَشّٰيهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهٖ ۚ فَلَمَّآ
اَثْقَلَتْ دَعَوَا اللّٰهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ اٰتَيْتَنَا صَالِحًا لَنَكُونَنَّ

مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٨٩﴾

Meâli:

"Sizi bir candan yaratan ve kendine ısınsın diye ondan eşini yaratan O'dur. Onunla birleşince, hafif bir yük yüklendi ve onunla hareket etti. Ağırlaşınca da: "Hakikaten bize bir salih (çocuk) verirsen, andolsun elbette şükredenlerden oluruz" diye Rabbileri Allâh'a dua ettiler."

Âyet: 190

فَلَمَّآ اٰتٰيهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَآءَ فِيمَآ اٰتٰيهُمَا ۚ فَتَعَالَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٩٠﴾

Meâli:

"Onlara bir salih (çocuk) verince de, kendilerine verdiği şeyde (çocukta) ona eşler tutmaya başladılar. Artık Allâh, şirk koştukları şeylerden yücedir (münezzehtir)."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ:

1- "Sizi bir candan yaratan..." buyurarak bize aslımızı hatırlatıyor. Aslımız, nereden, hangi varlıktan yaratıldığımız hakkında bizi şüphelerden kurtarıyor. Sonra da:

2- "...Kendine ısınsın diye ondan eşini yaratan..." buyurmasıyla Havva validemizi Adem'den yarattığını, böylece esirgenme, garipsenmeden kurtulma, neslin üremesinde bir temel olma, birbirine ısınarak, güvenerek, severek yaşama imkanı verdiğini açıklıyor. Siz de onlar gibisiniz anlayışını veriyor. Daha sonra:

3- "...Onunla birleşince, hafif bir yük yüklendi..." cümlesiyle, Havva'nın hamile kaldığını, ilk sıralarda rahimdeki çocuğun küçük ve hafif olduğunu, anasına bir zorluk vermediğini bildiriyor. Bizim durumumuzun da böyle olduğuna işaret buyuruyor.

4- "...Ağırlaşınca da" hakikaten bize bir salih (çocuk) verirsen, andolsun elbette şükredenlerden oluruz" diye Rabbileri Allâh'a dua ettiler." Ana rahmindeki bebek büyüdükçe ağırlaşarak anasına zorluklar vermeye başladı. Bunu iyice anlayan ana ile baba Allâh'a yalvararak çocuğun bunsuz ayıpsız, sağlam akıllı olmasını dilediler. Adem ve

Havva gibi her ana ve babanın dilediği de budur. Allâh'a şükretmeyi ve va'd ettiler. Adem'le Havva böyle yaptılar. O zamandan beri bütün insanların yaptıkları da bu.

Ama önemli olan Allâh'a verilen sözde durmak. O'na verilen sözde durulacağı yerde çocuk ellerine verilince Allâh'ı unutuyor, ona vereceğimiz ismi, Allâh'a şirk koşacak şekilde "Abdul' uzza, Abdullat, Abdülharis" Engin, yurda kul, Ercan, Tansı" gibi Allâh'a yakınlığı ve dinine uymayan bir takım islama yabancı isimler konuyor.

İşte bu gibi büyük hatalarla Allâh'ın verdiği çocukları ve nesilleri Allâh'tan uzaklaştırarak şirke, küfre, nifaka yöneltiyorlar.

Adem Aleyhisselam ve eşi Havva böyle yapmamıştır. Ama onların durumunda olan sonradan gelenler bunu yapmıştır. Ve yapıyorlar.

Bu âyeti kerimeler, aslımız Adem'le Havva'yı zikrederek müşrikleri hedef almaktadır. Bu noktanın iyi anlaşılması ve israiliyata yer verilmemesi gerekir. Şu âyeti kerime ana ve babaların bu hatalarını ele alıyor "şürekâe" buyrularak çokluğa işaret ediliyor:

5- "Onlara bir sâlih (çocuk) verince de, kendilerine verdiği şeyde (çocuklarda) O'na eşler tutmaya başladılar. Artık Allâh, şirk koştukları şeylerden yücedir (münezzehtir)." Burada dikkat edilirse "şirk koştukları" kelimesi de cemidir. Adem'le Havva ise tesniyedir. Bu da gösteriyor ki âyetlerin hedefi, Adem'le Havva değil, tüm müşriklerdir. Gelecek âyet de böyle tefsir ediyor.

(Nisâ 1. Rûm 21. Nahl 4. Hacc 5. Mü'minûn 12-14. Fâtır 11. Yasin 77. Zümer 6. Şûra 11. Necm 45, 46. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 191

أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿١٩١﴾

Meâli:

"Kendileri yaratılıyorken, bir şey yaratamayanı mı şirk koşuyorlar?"

Âyet: 192

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٢﴾

Meâli:

"Onlara yardıma da güçleri yetmiyor, kendilerine de yardım edemezler."

Âyet: 193

وَاِنْ تَدْعُوهُمْ اِلَى الْهُدٰى لَا يَتَّبِعُوكُمْ ۟ سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ
اَدَعَوْتُمُوهُمْ اَمْ اَنْتُمْ صَامِتُونَ ﴿١٩٣﴾

Meâli:

"Onları hidâyete de davet etseniz, size uyamazlar. Onları davet de etseniz veya siz susanlar da olsanız, size göre aynıdır."

İZAHLARI:

İşte böyle. Allâh'tan isterler, verince de şirke sevkederler. Onları ve kendilerini Allâh yarattığı halde, hiçbir şey yaratamayan putlara değer vererek onları Allâh'a denk tutuyorlar. Halbuki onlara yardım bakımından hiçte güçleri yetmez, kendilerine vurulsa, kırılsa ona da ses çıkaramazlar. Nitekim Enbiya sûresinin 63. âyetinde belirtildiği gibi İbrâhîm Aleyhisselamın kırdığı putlar hiçbir karşılık vermemişlerdir. İnsan eliyle yontularak, dökülerek, işlenerek yapılan bu putlar, yaparken bir şey yapamamışlar ki kırarken yapsınlar.

"Onları hidâyete de davet etseniz, size uyamazlar. Onları davet de etseniz veya siz susanlar da olsanız, size göre aynıdır" değişen bir şey olmaz. Canlı olmayan bu heykeller, kimi temsil ettiklerini de bilmezler. Bunların karşısında duranlar, kendilerini de bunlar gibi şuursuz ilan ediyorlar. Şuursuz putlarla düşüncesiz insanlar karşı karşıya geliyorlar. Aradaki fark, biri cansız biri de sözde canlı.

(Ra'd 14, 16. Nahl 20. Hacc 73. Furkan 3. Fâtır 13, 14, 40. Ahkâf 4. Tûr 35, 36. Vakıa 59. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 194

اِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ عِبَادٌ اَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ
فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٩٤﴾

Meâli:

"Şüphesiz Allâh'tan başka taptıklarınız, sizin gibi kullardır. Haydi onları çağırın da -doğrular iseniz- size cevap versinler."

Âyet: 195

أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أُذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلِ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِ فَلَا تُنظِرُونِ ﴿١٩٥﴾

Meâli:

"Onların kendisiyle yürüyecekleri ayakları mı var? Yoksa onların kendisiyle tutacakları elleri mi var? Yahud da onların kendisiyle görecekleri gözleri mi var? Veya kendisiyle işitecekleri kulakları mı var? Ortaklarınızı çağırın. Sonra bana hile yapın. Bana acımayın da." de."

İZAHLARI:

Geçen âyetlerdeki müşrikler hakkında yapılan açıklamanın bir devamı olan bu âyette:

1- "Şüphesiz Allâh'tan başka taptıklarınız, sizin gibi kullardır..." buyuruluyor. Sizin taptığınız putlar, sizin gibi Allâh'ın kulları olan insanları temsil ediyorsalar, sizden farkları yoktur.

2- "...Haydi onları çağırın da –doğrular iseniz– size cevap versinler" Elbette veremezler. Çünkü onlar, cansız birer yontma taşlardan ibarettirler.

Onların yürüyecek ayakları, tutacak elleri, görecek gözleri, duyacak kulakları mı var ki? Kıpırdamaya dahi güçleri olmayan insan eliyle dikilen bu taşlardan ne beklersiniz?

3- "...Ortaklarınızı çağırın. Sonra bana hile yapın. Bana acımayın da" Bana hiç mühlet vermeden, merhamet etmeden, yapacağınızı yapın. Ben Allâh'ıma güveniyorum. Siz güvendiğiniz bütün putlarınızı getirin. Getiremezsiniz. Çünkü onlar, yerlerinde çakılıdırlar. Ayrılamazlar, kımıldayamazlar, gelemezler.

(En'âm 40. Hûd 13, 14. Kehf 52. Kasas 64. Ahkâf 5. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 196

اِنَّ وَلِيِّيَ اللّٰهُ الَّذى نَزَّلَ الْكِتَابَ ۖ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصّٰلِحِينَ ﴿١٩٦﴾

Meâli:

"Şüphesiz benim dostum, kitabı indiren Allâh'tır. Salihlere de O dostluk eder."

Âyet: 197

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَآ اَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٧﴾

Meâli:

"O'ndan başka taptıklarınız da size yardıma güçleri yetmez. Kendilerine de yardım etmezler."

Âyet: 198

وَاِنْ تَدْعُوهُمْ اِلَى الْهُدٰى لَا يَسْمَعُوا ۖ وَتَرٰيهُمْ يَنْظُرُونَ اِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٩٨﴾

Meâli:

"Onları hidâyete çağırsanız da duymazlar. Onları sana bakıyorlar görürsün. Halbuki onlar göremezler."

İZAHLARI:

Geçen âyetlerde putların aczini, onlara tapanların şirkini ve küfrünü beyandan sonra:

1- "Şüphesiz benim dostum, kitabı indiren Allâh'tır. Salihlere de O dostluk eder." Peygamberimiz, benim ve bütün müslümanların tek dostu, yardımcısı, yaratanı, büyütüp besleyeni, yaşatanı, âhirette de en büyük mükâfatı vereni bana kitabı indiren Allâh'tır. O, bütün mü'minlerin dostluğunu yapan, onlara yardım edendir.

2- "O'ndan başka taptıklarınız da size yardıma güçleri yetmez. Kendilerine de yardım etmezler." buyrularak Allâh'tan başka ön plana alarak "bizi Allâh'a yaklaştıracak" diye önce putlara tapıyorsunuz. Ama onların size ne yardımı olacak? Kendilerine bile yardım edemezler. Kafalarına vursan, parça parça etsen haberleri bile olmaz. İbrâhîm Aleyhisselam onlar gibilerini parçaladı da ne yapabildiler?

Muaz ibni Amr ibni Elcumûh ile Muâz ibni Cebel, Ensardan iki genç, Peygamberimizin Medine'ye teşriflerinde Müslüman oldular. Bunlar geceleri çıkarlar müşriklerin putlarını kırarlar, telef ederler. Ağaç olanları toplarlar dul kadınlara odun olarak verirlerdi. Halk da bundan ibret alırdı. Kavminin ağası olan Amr ibni Cumûhun taptığı bir put vardı. Bu iki genç Müslüman delikanlılar, bu puta geldiler onu tepe takla getirdiler başına da yular vurdular. Amr ibni Cumûh geldi onu doğrulttu, yıkadı kokuladı, kendini korusun diye yanına da bir kılınç koydu ve ona: "kendini korursun" dedi. Sonra o iki genç yine geldiler aynı şeyi yaptılar. Hatta birinde ölü bir köpekle putu birleştirdiler bir iple yakınındaki bir kuyuya sarkıttılar. Amr ibni Cumûh gelip de bu halde görünce, dininin bâtıl olduğunu anladı ve Müslüman oldu. Puta seslenerek şöyle de bir şiir söyledi:

Eğer olsaydın mabud olan bir ilah

Köpekle bir ibte birleşmezdin billâh.

Allâh onlardan razı olsun. Sonra bu zat Uhud muharebesinde şehit oldu. (Merağı)

3- "Onları hidâyete çağırsanız da duymazlar. Onları sana bakıyorlar görürsün. Halbuki onlar göremezler" âyeti kerimesi, bu tuhaf manzarayı daha da başlarına kakıyor. Ey müşrikler! İşte sizin değer verip taptığınız putlar çağırsanız duymazlar, gösterseniz görmezler. Sizler de:

"Tat, sağır, kör ve akılsızlarsınız" birbirinizden farksızsınız. Hepinizi birden alevli ateşler bekliyor.

(Bakara 107, 120, 257. Âl-i Imran 68. Tevbe 116. Yunus 62, 63. Ra'd 37. Hûd 20. Nahl 73. Enbiyâ 43. Meryem 42. Ankebût 22. Fâtır 14. Yasin 74, 75. Şûrâ 9, 28, 31. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 199

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿١٩٩﴾

Meâli:

"Afvi tut ve urfi emret. Cahillerden de yüz çevir."

İZAHI:

Bu âyeti kerime Rasulü Ekrem S.A.V.'e hitap ederek, ona nasıl davranması gerektiğini ve bütün müslümanlara örnek olmasını emrediyor.

Rasulullâh, emrolunduğu gibi yaşamış ve tebliğatının yanında her haliyle kıyâmete kadar gelecek bütün insanlara tam örnek olmuştur.

Bu âyette her insanın zaruri ihtiyacı olan üç nokta vardır:

1- "AFVİ TUT": Hoş görülü ol, kolaylaştırıcı ol, kin tutma, bağışlayıcı ol, kendine güvendirici ol. Bunları kendine sıfat yap ve bu sıfata iyi sarıl, bunu şiar edin.

2- "URF": Halk arasında tanınan bilinen yerleşmiş adet ve gelenekler, atın yelesine de "urf" denir. Sınır, bölge anlamlarına da gelir. Burada, şeriatın bilinen hükümleridir. Bu hükümlerin halk arasında yerleşen şiar haline gelen kısımlarına da "urf" denir. Halk arasında yadırganmayacak ve çabuk benimsenecek islami hükümler, hatta şeriatın tümüne de şamildir. İsteklerimiz, tavsiyelerimiz, vereceğimiz emirlerin bu istikamette olması emredilmektedir ki daima yapıcı olalım, öğretici olalım, yetiştirici olalım, tamamlayıcı olalım, birleştirici olalım.

3- "Cahillerden de yüz çevir" bilgili insanlar arasında farklar olduğu gibi, cahiller arasında da pek çok farklar vardır. Cahil vardır söz dinler ve memnuniyet izhar eder. Böyleleri elinden tutulacak kimselerdir. Bunlardan yüz çevrilmez. Cahil vardır söz dinlemese de karşılık vermez, münakaşaya girmez. Bunlar da hoş görülür. Ama cahil vardır ne söz dinler, ne de susar. Bilir bilmez söze karışır, münakaşaya girer, sesini yükseltir, hakarete kalkar, söğer-sayar, inadından ayrılmaz. İşte bunlar kendilerine uyulmayacak, onların seviyesine düşülmeyecek, cıngar çıkarılmayacak kimselerdir. Bunlara uymadan hoşnutlukla ayrılıp gitmek gerekir.

Bu üç nokta ev halkı arasında, mahalle halkı arasında, fertler arasında, idareciler arasında, hatta siyasetçiler, devlet adamları ve milletler, devletler arasında her yerde tatbiki zaruri olan noktalardır.

Bu âyeti kerime her mü'minin ezberinde olmalı ve kendini buna göre ayarlamalıdır.

(Bakara 109. Nisa 81. Maide 13, 42. En'âm 68, 106. Hûd 76, 89. Ahzab 32, 33. Teğabün 14. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 200

وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ ؕ
اِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٠٠﴾

Meâli:

"Ve şeytandan seni hakikaten bir vesvese dürtelerse, hemen Allâh'a sığın. Muhakkak o işiten bilendir."

Âyet: 201

اِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا اِذَا مَسَّهُمْ طَآئِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا
فَاِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٢٠١﴾

Meâli:

"Şüphesiz sakınanlar, kendilerine şeytandan bir hayal yokladığı zaman hatırlarlar ve hemen onlar (gerçeği) görenlerdir."

Âyet: 202

وَاِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِى الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ ﴿٢٠٢﴾

Meâli:

"Onların kardeşleri de bunları sapıklıkta desteklerler. Sonra ihmal etmezler."

İZAHLARI:

Hitap yine Peygamberimize ama hedef bütün Müslümanlardır. Şeytanın boş durmayacağı, insanlara olan düşmanlığını sürdüreceği, çeşitli vesveselerle onları sapıtmaya çalışacağı, bilinen bir gerçektir.

Şeytan iğvalarıyla, vesveseleriyle yoklamaya başladığı, fitneleriyle dürtüklemeye başladığında hemen Allâh'a sığınmanız emredilmekte ve O'nun himayesine girmeniz hatırlatılmaktadır. Böyle bir vesvese ile karşılaştığımızda hemen: "Euzu billâhi mineş-şeytanirracim" diyerek Allâh'a sığınmalıyız.

Allâh'ın emrine tam sarılmış olan müttegîler, kendilerine şeytanın bir hayali vesvesesi ve iğvası dokunduğu zaman, bunun şeytandan geldi-

ğini ve Allâh'a sığınılması gerektiğini hatırlarlar, hiç vakit geçirmeden hemen bunu görerek Allâh'a sığınırlar. Esasen müttegîler daima uyanık bulunurlar. Ona fırsat vermemeye çalışırlar.

Şeytanın kardeşleri olan müşrikler, kâfirler de şeytanlara ve onların sapıttığı kimselere destekçi olurlar, hiç de ihmal etmeden sanıkların yakalarını bırakmazlar. Fitnelerinde kusur etmezler. Bu tür şeytanlaşmış insanlar, devrimizde müslümanların içinde kol geziyorlar ve ellerine geçirdikleri bol imkanlarla halkı, nesli ifsada çalışıyorlar. Daha önceki tarihlerde de bunlar gibiler çalışmışlardı. Fakat ummadıkları sebeplerle helak oldular.

(Nahl 98. Mü'minûn 97, 98. Ğafir 56. Fussilet 36. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 203

وَاِذَا لَمْ تَاْتِهِمْ بِاٰيَةٍ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا ؕ قُلْ اِنَّمَآ اَتَّبِعُ مَا يُوْحٰٓى اِلَيَّ مِنْ رَّبِّيْ ۚ هٰذَا بَصَآئِرُ مِنْ رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَّرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ﴿٢٠٣﴾

Meâli:

"Onlara bir âyet getirmediğin zaman da: "Onları kendin icad etseydin ya" dediler. "Ancak Rabbimden bana vahyolunana uyarım. Bu, Rabbinizden hüccetlerdir. İman edenler topluluğu için ise bir hidâyet ve bir rahmettir" de."

İZAHI:

Kâfirler her fırsatta Rasulullâh ile alay etmeyi adet edinmişlerdi. Keyiflerine göre âyet isterler. Veya âyetlerin gelmesi biraz gecikince: "Haydi bakalım rabbinden âyet istesen ya, âyetleri kendin, kendi iradenle getirsen ya" gibi sözler ederlerdi. Bunlara karşı vakarını koruyan Peygamberimiz:

1- "Ancak Rabbimden gelen vahye uyarım..." diyerek Allâh'a olan bağlılığını, âyetlerin de mucizelerin de Allâh tarafından olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca:

2- "...Bu Rabbinizden hüccetlerdir." diyerek de, Kur'ânı Kerîme işaretle işte bu Kur'ân, Rabbinizin indirdiği hüccetler (deliller, mucize-

ler)dir. Basiretleriniz varsa, idrakleriniz çalışıyorsa bunları anlamanız gerekir. Siz inanmazsanız, anlamazsınız ama:

3- "...İman edenler topluluğu için ise bir hidâyet ve bir rahmettir" Bu Kur'ânı Kerîm, îman edenler için şaşmaz yolu gösteren, onlara ışık tutan ve Allâh'ın rahmeti, bereketi olan bir kitaptır. Siz inadınıza doymayın.

(En'âm 50, 87, 104. Yûnus 15. Yûsuf 6. Kasas 43. Casiye 20. Ahkâf 9. Kâf 8. Şûra 13. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 204

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٢٠٤﴾

Meâli:

"Kur'ân okunduğu zamanda da hemen onu dinleyin ve susun ki rahmet olunasınız."

ÎZAHI:

İman edenler için Kur'ân bir hidâyet ve rahmet olduğuna göre – kâfirler ne derlerse desinler– ey mü'minler!:

"Kur'ân okunduğu zamanda da hemen onu dinleyin ve susun ki rahmet olunasınız." buyrularak bilhassa namazda Kur'ân dinlemenin adabı öğretilmiştir.

Rasulullâh S.A.V. Kur'ân okuduğunda eshabı kiram R.A. küçüklü büyüklü onu öğrenmek için seslice okumaya alışagelmişlerdi. Bunu namazda da yapıyorlar ve konuşuyorlar idi. Hele Ensardan bir genç bağırarak tekrarlayınca bu âyet nâzil oldu.

Ebû Musâ el-Eş'ariden rivâyet olunan bir hadîsi şerifte Rasulullâh S.A.V.: "İmam ancak kendine uyulması içindir. İmam tekbir alınca siz de tekbir alın. Okuyunca da susun" buyurmuştur. Bu mealde başka hadîsler de vardır.

Buna göre, namazda imamın açıktan okuduğu namazlarda bütün mezheplere göre cemaatin susup dinlemeleri gerekir. İmamı azama ve imamı Ahmed ibni Hanbele göre hiçbir namazda -imam açık okusa da, gizli okusa da- cemaat susar Fatihayı da, zammı sûreyi de okumaz. İmamın okuduğu kafi gelir. İmam Şafii ise, İmamın susmaları arasında cemaat Fatiha'yı okumalı der.

Namaz dışında ise, öğrenmekte olanlar okuyanla birlikte açıktan tekrar edebilirler. Ama sair zamanlarda okuyanın dışında dinleyenler, asla seslerini çıkarmazlar, okuyana iştirak da edemezler. Sadece susarlar ve dinlerler. Hele birkaç kişinin bir araya gelerek aynı ağızdan çıkarcasına beraber okumaları asla doğru olmaz. Böyle toplu sesle Kur'ân veya zikir ve kasideler okumak tıpa tıp kiliselere benzemektir. Bu bid'atlar tevbe edilerek bırakılmalıdır.

Dini musikî, tasavvuf musikisi diye bir şeyler türetmeye kalkıyorlar. Rasulullâh S.A.V.in şu mübarek hadîsini dikkatle okuyalım. Huzeyfe ibni Yeman'den, Rasulullâh S.A.V. şöyle buyurdular:

- "Kur'ânı arab makamı ve onların sesleri ile okuyun. Ehli fısk ve iki ehli kitabın makamlarından sakının. Benden sonra bir kavm "bir takım insanlar" gelecek Kur'ânı şarkı türkü, ruhbanlık ve niyaha seslerine çevirecekler. Boğazlarından öte geçmeyecek. Onların ve onları beğenenlerin kalpleri fitnelenmiştir."

Bu hadîsi şerifte Kur'ânın halk sesi, halk makamı anlamında olan "arabın makamı, arabın sesi" yani insanın mücerred kendisinden gelen tabii sesiyle okunması emredilmektedir.

"Ehli fısk" tabiri ise, ahlaksız kimselerin eğlence şarkıları, şeytani makamları, musiki terennümlerini hatırlatıyor.

"İki ehli kitab"da, Yahudiler ile Hıristiyanların kilise ve havralarda musiki usulüyle birkaç kişinin birleşerek çıkardıkları seslere işaret buyrulmuştur.

"Ruhbanlık ve niyaha"da, Rahiplerin cemaat celbi için bazı çalgıların eşliğinde musiki ölçüleriyle topluca söyledikleri medhiyyeler ve saire ile kadınların ağlama, bağırma, çağırma yoluyla halkın dikkatini çekmek için tutturdukları şarlatanlıklar kastediliyor.

Bir çok müslümanları çeşitli yollardan avlayarak dinden uzaklaştırmaya çalışan din düşmanları, dinine bağlı, Kur'ândan ayrılmayan müslümanları da böyle bir takım acayip seslerle oyalayarak onları psikolojik yönden avlıyorlar. Hem dini bir eğlence durumuna düşürüyorlar, hem de müslümanları boş yere avutuyorlar. İslâmın ciddiyetini ortadan kaldırıyorlar. Farkına varmadan bir çok hocalar ve Müslümanlar bu eğlenceye katılıyorlar ve alet oluyorlar. Çok ciddi ve dikkatli olmamız gerekiyor.

(Nahl 98. Taha 114. İsrâ 9, 45, 106. Kamer 17, 22, 32, 40. Müzzemmil 4, 20. İnşikâk 21. Kıyâmet 16-18. Alak 1, 3. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 205

وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٢٠٥﴾

Meâli:

"Rabbini de içinden yalvararak ve korkarak ve sözden açık olmayanı ile sabah ve akşam zikret, gafillerden de olma."

İZAHI:

Kur'ân okunurken susulup dinlenilmesi emredildikten sonra zikrin adabını beyan etmek üzere:

"Rabbini de içinden..." gizlice, kendin duyacak kadar "yalvararak" özünden dileyerek, teslimiyet göstererek, Allâh'ın huzurunda olduğunu bilerek "korkarak" saygısızlık yaparım korkusuyla, Allâh'ın azabından korkarak. "sözden açık olmayanı ile" zikir sözünün açık değil, bağırarak değil, kendin duyacak kadar, başkalarını yanıltacak şekilde değil saygılıca yapılan zikrin manasını da dikkate alarak ihlasla "sabah, akşam" sabahın ve akşamın sessizliği içinde zikret.

"ZİKR" anmak, hatırlamak, okumak manalarına gelir. Kur'ânın bir adı da zikr'dir. Zikirlerin başında Kur'ân okumak gelir. Çünkü bütün zikirler Kur'ândan alınır. Zikirlerin temeli Kur'ândır. Kelime-i Tevhid, kelime-i şehadeti söylemek de birer zikir olduğu gibi, Allâh'ın esma-i hüsnasını tekrarlamak da zikirdir. Zikirlerin çeşitleri çoktur. Asıl olan Allâh'ı anmaktır. Zikir kalp ile dilin müşterek olmasıyladır. Yalnız dilin kalp ile ilgisi kesik olarak yapılan zikrin, zikir olmadığı gibi yalnız kalbin dil ile ilgisi olmadan yapılan zikir de zikir olamaz. Bazılarının "kalp zikri, damak zikri" diye homurdanmaları tuhaf tuhaf ses çıkarmaları kat'iyyen zikir olamaz. Aksine zikirle alay etmek demektir. Çünkü, alınan nefeslere karışık çıkarılan sesler tamamen akciğerden gelmektedir. Kalple hiç ilgisi yoktur. İşte böylece birkaç kişinin bir araya gelerek tuhaf seslerle zikir diye bağırıp çağırmaları büsbütün Allâh'ın emirlerine, islamın adabına aykırıdır. Rasulullâh'tan eshabı kiramdan böyle bir şey varid değildir.

Bir takım çalgılar veya defler eşliğinde "zikir" diye yapılan hareketler, zikrin raksa, dansa, oyuna çevrilmesinin ta kendisidir ki küfre kadar varır. İslâmın ciddiyetini ayaklar altına almanın fiili bir tezahurudur. Cehaletin artmasıyla böyle yanlışlıklar üremektedir.

Zikir için kimseden izin alınmaz. Zikir, Allâh'ın emridir. Zikrimizi, ibadetlerimizi Allâh emri olarak yaparız. Filanın emri, falanın izni ile değil, bunların şirk olduğunu bilmemiz gerekir.

Şu kadar ki bilmeyenlerin bilenlerden öğrenmesi de bir vecibedir. Bu vecibe de istismar edilmemeli. Öğreniyoruz, öğretiyoruz bahanesi ile şeriatın dışına çıkılmamalı.

"Gafillerden de olma" emri celiliyle Allâh bizi uyarmaktadır. Zikri bırakmak, Allâh'ı Unutmaktır. Allâh'ı unutmak ise, küfre yaklaşmaktır. Kur'ânı bırakmak, Allâh yolunu terk etmek, cahilliğe kapılmaktır. Cahillik ise, şeytanın tuzağına düşmektir. Onun için Kur'ânı, zikri bırakmamak gerekir. Okuduğumuz Kur'ânın yaptığımız zikrin manaları, asıl hedeftir.

Namaz da bütün zikirleri, Kur'ânı ve duaları içinde toplayan bir ibadettir. Namazı bütün şartları ve rükünlarına dikkat ederek kılmak, en üstün zikiri, en ihlaslı duayı yapmak demektir. Bunlardan asla gafil olmamalıyız.

(Bakara 152. Âl-i Imran 191, 41. Nisa 103. Ra'd 28. Şuara 227. Ahzab 41, 42. İsrâ 110. Zümer 22, 23. Kamer 17, 22, 25, 40. Müzzemmil 18. İnsan 25. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 206

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ﴿٢٠٦﴾ ﴿سجدة﴾

Meâli:

"Şüphesiz Rabbinin katındakiler, O'nun kulluğundan kibirlenmezler. O'na tesbih de ederler ve ancak O'na secde ederler."

İZAHI:

Allâh'ın katında bulunan melekler, O'na kulluk yapmaktan asla geri kalmazlar. Onlarda şeytanlar ve müşrikler gibi kibirlenmek, büyüklenmek diye bir şey yoktur. Allâh'ın emrinden kat'iyyen ayrılmazlar. İtiraz etmezler. Ona devamlı tesbih ederler. Allâh'ın her türlü noksanlıktan münezzeh olduğunu bilirler ve söylerler. Hem de onlar yalnız Allâh'a secde ederler.

Bu âyeti okuyan ve dinleyenin secde etmesi gerekir. Namazın şartları aynıyla bu tilavet secdesinde de caridir. Tafsilatını fıkıh kitaplarından okuyalım.

(Nahl 49, 50.İsra 44. Enbiya 19, 20. Secde 15. Ğafir 7, 60. Fussılet 38. Şûra 5. Zümer 75. âyetlerini de okuyalım.)

A'RAF SÛRESİNİN SONU

ENFAL SÛRESİ

8. Sûredir

75 veya 76 Âyettir

Bu sûre Medine'de nâzil olmuştur. Bazı âyetlerin Mekke'de nüzûlü hakkında fikirler var ise de, bu âyetlerin dahi Medine devrinde nâzil olduğu için medeni sayılması gerekir.

Bedir muharebesinde müslümanların zaferi sonu ele geçen ganimetler hakkında çıkan ihtilaf üzerine nâzil olmuştur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Âyet: 1

يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْاَنْفَالِ ؕ قُلِ الْاَنْفَالُ لِلّٰهِ وَالرَّسُولِ ۚ
فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ ۪ وَاَطِيعُوا اللّٰهَ
وَرَسُولَهٗٓ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١﴾

Meâli:

"(Rasûlüm)! Sana ganimetleri soruyorlar. "Ganimetler Allâh'ın ve rasulünündür. Artık mü'minler iseniz Allâh'tan da korkun, aranızı da ıslah edin. Allâh ve Rasulüne de itaat edin" de."

İZAHI:

Bedir zaferinden sonra alınan ganimet hakkında –ilk defa vaki olduğu için– ne yapacaklarını bilemeyerek ihtilafa düştüler ve durum Rasulullâha intikal etti. Bu âyeti kerime nâzil olunca:

1- "Ganimetler Allâh'ın ve Rasulünündür..." Yani aldığınız bu ganimetler Allâh'ın emrettiği gibi işlem görecek, Rasulü de bu işlemi yerine getirecek. Öyle de oldu. Peygamberimiz aralarında denk olarak böldü. Gelecek 41. âyete bakalım.

2- "...Allâh'tan da korkun..." Hepiniz Allâh yolundasınız, O'nu hatırdan çıkarmayın. Daima O'nun emrini bekleyin, O'nun rızasını almaya çalışın.

3- "...Aranızı da ıslah edin..." Birbirinize düşmeyin. Aranızdaki kırgınlığı giderin, birbirinizi sevin, birbirinize güvenin. Gücünüzü koruyun. Parçalanıp kuvvetten düşmeyin. Hepiniz kardeşsiniz.

4- "...Allâh ve Rasulüne de itaat edin" Hepiniz Allâh'ın kullarısınız. Ona itaat edin ki hepiniz bir olasınız. Aynı yerden emir alasınız ve aynı görüşe aynı düşünceye sahip olasınız. Hem tatlı yaşarsınız, hem de düşmanlara karşı güçlü olursunuz.

5- "...Mü'minler iseniz?" sizler mü'minlersiniz. Karşılaştığınız her hâdise, îmanınızın ölçüsü olacaktır. Size yön verecek olan tek şey îmanınızdır. İmanınız sizin niyetlerinizi ayarlar. İyi niyetlere sahip olursanız, o iyi niyetler sizi daima iyiye, başarıya sevk eder. Nitekim gelecek âyet îman hakkında alacağımız tavrı beyan ediyor.

Bu âyetle ilgili pek çok âyetlerden bazılarını buraya alalım:

(Bu sûre 41. Bakara 231. Nisa 59. Tevbe 119. Maide 11, 57, 88. Hucurat 10. Ahzab 70. Muhammed 33. Haşr 7. Teğabün 16. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 2

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَاِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ اٰيَاتُهُ زَادَتْهُمْ اِيمَانًا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾

Meâli:

"Mü'minler ancak, Allâh anıldığı zaman kalpleri ürperenler ve kendilerine O'nun âyetleri konulduğu zaman, onları îman yönünden artıran Rabbilerine de güvenenlerdir."

Âyet: 3

اَلَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾

Meâli:

"Namazı kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan da harcayanlardır."

Âyet: 4

أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ۚ لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِندَ رَبِّهِمْ
وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾

Meâli:

"İşte bunlar, gerçek mü'minlerin kendileridir. Onlar için Rabbleri katında dereceler, bir de mağfiret ve değerli rızık vardır."

ÎZAHLARI:

Allâh'tan korkan, aralarında geçimi sağlayan, Allâh ve Rasulüne itaat eden mü'minleri tarif etmek üzere:

1- "Mü'minler ancak Allâh anıldığı zaman kalpleri ürperenler ve kendilerine onun âyetleri okunduğu zaman, onları îman yönünden artıran Rabblerine de güvenenlerdir" buyurulmuştur.

"VECİLET" korktu, toparlandı, ürperdi saygısı arttı gibi insanın iç duygusunu harekete geçiren manalara gelir. Burada îmanı olan kalbin Allâh'a karşı tam bir itaat duygusunun ürpererek hareketlenmesi murad edilmiştir.

2- "...O'nun âyetleri okunduğu zaman, onları îman yönünden artıran..." Allâh'ın âyetleri okunduğu zaman, Onu dinleyen mü'minleri okunan âyetler bir artışa doğru götürür. Bilgi artışı başta olmak üzere bir çok yararlı artışların yanında îmanlarındaki tastik artışını sağlar. Dillerinin ikrarı ile birlikte kalplerinin tasdiki, îmanın iki rüknünü pekiştirmiş olur. Allâh'a olan güvenceleri de iyice sağlamlaşır.

3- "Namazı kılanlar..." Dışındaki şartlarıyla içindeki rükünleriyle zikirleriyle, dualarıyla okunan sûre ve âyetleriyle, tesbih, tekbir, tahmid, tazim, tahıyyat ve salevetlarıyla mükemmel bir ibadet olan namazı bütün dikkatleriyle özenerek kılan mü'minler.

4- "...Kendilerine verdiğimiz rızıklardan harcayanlar" Halleri vakitleri yerinde olan, güçleri yetenler de kendi imkanları nisbetinde zekatlarını verenler, sadaka yardımında bulunanlar, halkın yararına olan yol, su, medrese, mektep, ordu hizmetlerine yardımlarda bulunanlar.

5- "İşte bunlar, gerçek mü'minlerin kendileridir..." Aralarında iyi geçinenler, Allâh'tan korkanlar, Allâh ve Rasulüne itaat edenler işte bu mü'minlerdir. Harpte alınan ganimetlerin taksiminde rıza gösterenler, işte bu mü'minlerdir.

6- "...Onlar için Rabbileri katında dereceler, bir de mağfiret ve değerli rızık vardır" Böyle mü'minler hem dünyada kendi aralarında derecelerini artırırlar, sevilirler, sayılırlar, nasipleri artar. Hem de âhirette Allâh onların cennetteki derecelerini artırır ve hatalarını bağışlar, onların cennet nimetlerini de bolartır.

(Bakara 3. Bu sûre 74. Nisa 69. Maide 55. En'âm 83. Tevbe 124. Hacc 35, 41. Meryem 58. Mü'minûn 60. Neml 3. Kasas 53, 54. Taha 75. Lokman 4. Fâtır 29, 30. Ahzab 22. Mücadele 11. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 5

كَمَآ اَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ ۖ وَاِنَّ فَرِيقًا مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ ۙ ﴿٥﴾

Meâli:

"Şüphesiz mü'minlerden bir grup hakikaten isteksiz iken, Rabbin seni evinden hak sebebiyle çıkardığı gibi."

Âyet: 6

يُجَادِلُونَكَ فِى الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَاَنَّمَا يُسَاقُونَ اِلَى
الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ۚ ﴿٦﴾

Meâli:

"Onlar sanki bakarak ölüme sürülüyorlarmış gibi açıklandıktan sonra bile seninle hakta mücadele ediyorlar."

İZAHLARI:

Rasulullâh ile harbetme hazırlığı yapmak üzere, Mekke müşriklerinin Ebu Süfyan'ın emrinde Şama gönderdikleri kervan, alacağını aldıktan sonra Mekke'ye dönerken, bu tehlikeyi önlemek üzere Rasulullâh üç yüz on üç kişi ile Medine'den çıktı. Bunlardan ikisi atlı, diğerleri yaya, bir kısmı da develeriyle yola koyuldular.

Bu arada Ebu Cehil'in bini aşkın büyük bir kalabalık donanmış ordu ile bunlara karşı Mekke'den çıktıklarını haber alınca, Mü'minlerden bir kısmı, hazırlıksız oldukları gerekçesi ile isteksiz olduklarını, gözleri göre göre ölüme götürüldüklerini söyleyerek mücadeleye başladılar. Ebu

Bekir ile Ömer R. Anhuma iyi ve güzel olduğunu söylerken, Sa'd ibni Muâz da "Ya Rasulallâh! Mûsâ'nın kavmi gibi" "sen rabbinle git ve savaş" demeyiz. Fakat: "sen Rabbinle git savaş, biz de seninleyiz, bizi Habeşistan'a sürsen yine seninleyiz" şeklinde bağlılık gösterdi. Bunun üzerine:

"Şüphesiz mü'minlerden bir grup hakikaten isteksiz iken, rabbin seni evinden hak sebebiyle çıkardığı gibi" kesinlikle iki taifeden biriyle başarıya ulaşacaktır müjdesi verildi.

"Onlar sanki bakarak ölüme sürülüyorlarmış gibi açıklandıktan sonra bile seninle hakta mücadele ediyorlar." Buyrularak bazı mü'minlerin –hazırlıksız– gerekçesiyle mücadeleye girdikleri, bu mücadeleyi başarı müjdesi açıklandıktan sonra da –savaş hakkında– sürdürdükleri beyan edilmiştir. Ama yine de ayrı baş çekmeden diğerleriyle birlikte canla başla savaştılar. Gelecek âyetteki Allâh'ın yaptığı vadi gerçekleşti.

Âyet: 7

وَاِذْ يَعِدُكُمُ اللّٰهُ اِحْدَى الطَّآئِفَتَيْنِ اَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ اَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهٖ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ﴿٧﴾

Meâli:

"(Hatırlayın) Hani Allâh size iki taifeden birinin muhakkak sizin olacağını vaad ediyordu da hakikaten silahsızca kendinizin olmasını arzuluyordunuz. Allâh da vaad sözüyle hakkı yerine getirmeyi ve kâfirlerin ardını kesmeyi istiyordu ya."

Âyet: 8

لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨﴾

Meâli:

"Mücrimler hoşlanmasa da bâtılı iptal etmesi, hakkı da ispatlaması içindir."

İZAHLARI:

Ey isteksiz mü'minler! Siz –hazırlıksız– bahanesi ile savaşa yanaşmıyordunuz. Gördünüz ya, siz bir yandan silahsız, harpsiz, kolayca bu ganimetlerin sizin olmasını isterken, Allâh da:

1- "... vaad sözüyle hakkı yerine getirmeyi ve kâfirlerin ardını kesmeyi istiyordu." Siz bunu bilmiyordunuz da ondan karşı çıkıyordunuz. Bunlar hep:

2- "Mücrimler hoşlanmasa da bâtılı iptal etmesi, hakkı da ispatlaması içindir" anladınız mı? Kâfirler hakkın yükselmesini istemiyorlar, islamiyetin yayılmasından hoşlanmıyorlar ve kendi varlıklarına ve kuvvetlerine güveniyorlardı ama Allâh onların bâtıl yollarını yok etti. Hak olan kendi yolunu da ispat etti. İşin iç yüzünü kavradınız mı?

(Yunus 82, 108. İsra 81. Enbiya 18. Sebe 49. Şûra 24. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 9

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ ﴿٩﴾

Meâli:

"Hatırlayın hani siz Rabbinizden imdat istiyordunuz da: "Şüphesiz ben size meleklerden peşi peşine bini ile imdad ederim" diye size cevap verdi."

İZAHI:

Bedir'e varıp da kendilerinin az, düşmanlarının da çok olduğunu görünce Rasulullâh duaya başladı. Yardım etmesi için mü'minlerle birlikte yalvarırken sırtından ridası düştü ve Ebu Bekir aldı sırtına örttü. Duasının kabul olduğuna dair bu âyet nâzil oldu.

Meleklerin çokluğu ve heybetleri, müşrikleri korkuttu ve şaşırttı. Nihâyet yetmiş ölü ve yetmiş esir vererek mağlup oldular ve kaçtılar.

(Âl-i Imran 123, 124, 125. Ğafir 60. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 10

وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلاَّ بُشْرٰى وَلِتَطْمَئِنَّ بِهٖ قُلُوبُكُمْ ۚ وَمَا النَّصْرُ اِلاَّ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ ۗ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

Meâli:

"Allâh onu ancak bir müjde ve kalplerinizin onunla yatışması için yaptı. Yardım da ancak Allâh katındandır. Allâh şüphesiz azizdir hakimdir."

İZAHI:

Allâh'ın bu yardımı, meleklerini göndermesi, ancak bir zafer müjdesi ve gönüllerin yatışıp huzura kavuşması içindir. Değilse, yardım yalnız Allâh katındandır. Allâh dilerse melekleri göndermeden de yardım eder, bin, iki bin, üç bin, beş bin göndermesi, Allâh'ın iradesine bağlı bir iştir. O'nun daha çok göndermeye de gücü yeter.

(Âl-i Imran 125, 126. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 11

اِذْ يُغَشّيكُمُ النُّعَاسَ اَمَنَةً مِنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهٖ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلٰى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْاَقْدَامَ ﴿١١﴾

Meâli:

"Hatırlayın ki kendisinden bir güvenlik olarak size uyuklamayı kaplıyordu. Onunla sizi temizlemek, şeytanın murdarlığını da sizden gidermek, kalplerinize de (cesaret) bağlamak için ve onunla ayakları (savaşta) sabid kılmak için üzerinize gökten su indiriyordu."

İZAHI:

Müşrikler önce gelerek Bedir'deki suyu tutmuşlar, Müslümanlar suya uzak kalmışlardı. Cünüplükten yıkanacak, abdest alacak su bulamıyorlardı. Bundan dolayı telaşlanıyorlardı. Korkuları da eksik değildi. Bu arada Allâh onlardan korkuyu gidermek, telaşı unutturmak için onlara bir

uyku ağırlığı verdi. Hepsi de dalgınlaştılar. Ancak Rasulullâh bir ağacın altında namaz kılıyordu. O Allâh'tan aldığı va'd ile güvence içindeydi. Allâh bolca bir de yağmur verdi. Hemen böğetler yaptılar, suları biriktirdiler. Sular durulup temizlenince bol, bol kullandılar. Cünüp olanlar yıkandı, abdestlerini aldılar, kaplarını doldurdular, kendilerini iyice toparladılar. Kumlar da yatıştı, ayakları kaymaz oldu. Tam cesaretle savaşa girdiler, müşrikleri perişan ettiler. Tafsilatını siyer kitaplarından okuyalım.

(Âl-i Imran sûresinin 154. âyetini de okuyalım.)

Âyet: 12

اِذْ يُوحِى رَبُّكَ اِلَى الْمَلٰٓئِكَةِ اَنِّى مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ اٰمَنُوا ۛ سَاُلْقِى فِى قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْاَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ۛ ﴿١٢﴾

Meâli:

"Hatırlayın ki hani Rabbin Meleklere: "şüphesiz sizinleyim. İman edenleri sabit kılın" diye vahyediyordu. Küfredenlerin kalplerine hemen korku salıyorum. Artık vurun boyunların üstüne. Vurun bütün parmaklara."

İZAHI:

Harbin kızıştığı sıralarda Allâh meleklere şöyle vahy ediyordu:

"...Şüphesiz sizinleyim. İman edenleri sabit kılın..." İman eden mü'minlere cesaret ilham edin, onlara moral verin, sebat etmelerini sağlayın. Ben de:

"...Küfredenlerin kalplerine hemen korku salıyorum..." Kâfirlerin içine korku verip cesaretlerini kıracam. Onlar şaşıracaklar. Hemen vurun boyunlarını koparın, gebersinler. Onların silah tutan ellerini parmaklarını, yürüyen, direnen ayaklarını da vurun, savaşamasınlar. "Benan" parmak başlarına denildiği gibi mecazi olarak halk içindeki ileri gelenlere, başkanlara da denir. Buna göre, "Vurun başkanlarına, vurun Ebu Cehl gibi ileri gelenlerine, emir veremesinler, kâfirleri kışkırtmasınlar" demek olur. Nitekim en başları olan Ebu Cehil de geberenler arasında yerini aldı.

(Bakara 250. Âl-i Imran 147, 151. Ahzab 26. Muhammed 4. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 13

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَآقُّوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ ۚ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٣﴾

Meâli:

"Bu, şüphesiz onların Allâh'a ve Rasulüne karşı gelmeleri iledir. Kim de Allâh'a ve Rasulüne karşı gelirse, muhakkak ki Allâh'da cezası çetin olandır."

Âyet: 14

ذٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَاَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿١٤﴾

Meâli:

"İşte bu sizindir. Artık tadın onu. Şüphesiz kâfirler için de ateşin azabı vardır."

İZAHLARI:

Bu hezimet, bu mağlubiyet elbette müşriklerin ayrı baş çekmeleri ve Allâh'a, Rasulüne karşı gelmeleri sebebiyledir. Kimler böyle karşı gelirler ise, bilsinler ki Allâh; cezası, azabı çok çetin olandır.

Ey müşrikler! Bu yenilgi, bu ölümler, bu esirler sizin eseriniz. Çekin cezanızı, tadın azabınızı. Şunu da iyi bilin ki elbette kâfirler için âhirette de cehennem ateşinin azabı vardır.

(Âl-i Imran 181, 182. Nisâ 115. En'âm 30. Bu sûre 35, 50. Hacc 22. Muhammed 32. Haşr 4. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 15

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْاَدْبَارَ ۚ ﴿١٥﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Küfredenlerle savaş yürüyüşü halinde karşılaştığınız zaman, onlara arkanızı da dönmeyin."

Âyet: 16

وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾

Meâli:

"Savaş için kenara çekilen veya bir fırkaya katılandan başka kim de o gün onlara arka dönerse, artık Allâh'tan bir gazaba uğramıştır. Onun yeri de cehennemdir. Ne de kötü varış yeridir."

ÎZAHLARI:

Allâhu Teâlâ, mü'minlere hitap ederek kendilerine karşı savaş için akın halinde gelen kâfir ordusuyla karşılaştıkları zaman korkaklık göstererek geri dönmelerini nehyetmiştir. Yani uyarmıştır. Dikkatli olmalarını emretmiştir.

Savaş icabı kenara çekilen, yeni mevzi alan veya başka bir kıtaya katılmak üzere yer alanların dışında kim düşmana arka döner kaçarsa, Allâh'ın gazabına uğrayacağı gibi onun âhiretteki yeri de cehennemdir. Varılacak yerlerin en kötüsü de burasıdır.

(Bu sûre 45. Maide 21. Muhammed 4. Ahzab 15. Ğafir 33. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 17

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ ۚ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ ۚ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾

Meâli:

"Artık onları siz öldürmediniz. Fakat onları Allâh öldürdü. Attığın zaman sen atmadın. Fakat Allâh attı. Mü'minleri de güzel bir sınama ile imtihân etmesi içindir. Şüphesiz Allâh işiten, bilendir."

Âyet: 18

ذٰلِكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ مُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾

Meâli:

"Bu sizinki, muhakkak Allâh'ın kâfirlerin hilesini de çökerten olmasıdır."

İZAHLARI:

Kazandıkları zaferden şımarmamaları için Allâh mü'minlere:

1- "Artık onları siz öldürmediniz. Fakat onları Allâh öldürdü..." buyurdu. Doğum ve ölüm iradeleri tamamıyla Allâh'ın kudretinde olduğu bilinen bir akaid hükmüdür. Ayrıca Allâh'ın yardımı olmasaydı Müslümanlar ne yapabilirdi? Böyle olunca, Müslümanlara düşen sadece Allâh'a şükretmektir. Bu anlayışla Müslümanlar hiçbir zafer kutlaması yapmamışlardır.

Harbin sıkışık anında Müslümanlarla müşrikler tam karşı karşıya geldikleri sırada, Rasulullâh'ın bir avuç toprak alarak müşriklerin yüzlerine atmasıyla, gözlerine toprak kaçan kâfirlerin çoğu kaçmaya başladı. Bundan yararlanan Müslümanlar onları perişan etti. Bunun üzerine:

2- "...Attığın zaman, sen atmadın. Fakat Allâh attı..." buyurulmuştur. Toprak atma işini de Allâh'ın yaptığı, O'nun hatırlatması, O'nun izni ve düşman üzerinde O'nun tesiriyle olduğu hatırlatılmıştır.

Bu Bedir harbi, mü'minlerin kazandığı ilk imtihândır. Hem de çok güzel bir imtihândır. Onların söyledikleri tevhidi işiten ve bütün hallerini, içlerini, dışlarını, niyetlerini şüphesiz en iyi bilen Allâh'tır.

3- "Bu sizinki, muhakkak Allâh'ın kâfirlerin hilesini de çökerten olmasıdır" buyurmasıyla o kâfirlerin kurdukları tuzakları imha ederek mü'minlere zafer kazandırdığını hatırlatmıştır.

O gün kâfirlerin hilelerini çürüten Allâh, elbette bu günün kâfirlerinin hilelerini de çökertecektir. Yeter ki biz, Bedir Müslümanlarının inancı ve gayreti içinde olalım.

Âyet: 19

إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَآءَكُمُ الْفَتْحُ ۚ وَإِنْ تَنتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ
لَّكُمْ ۚ وَإِنْ تَعُودُوا نَعُدْ ۚ وَلَن تُغْنِيَ عَنكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا
وَلَوْ كَثُرَتْ ۙ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾

Meâli:

"(Ey müşrikler) Feth istiyorsanız, işte feth size gelmiştir. Eğer sona erdirirseniz, o da sizin için daha hayırlıdır. Şayet dönerseniz, biz de döneriz. Sizin kalabalığınız çok da olsa kat'iyyen sizden bir şey defedemez. Şüphesiz Allâh'ın mü'minlerle beraber olduğunu da (bilin)."

ÎZAHI:

Mekke müşrikleri Bedir harbine çıkarken kendilerini haklı görerek Kabe'nin örtüsüne sarıldılar ve:

"Ey Allâh! Askerlerin hangisi daha üstünse, grupların hangisi daha doğru ise, partilerin hangisi daha mükerrem ise yardım et" diye dua ettiler ve gelecek 47. âyette de belirtildiği gibi çalım satarak, gösteriş yaparak, zafer kazanma nağmeleri söyleyerek Bedir'e doğru ilerlediler. Allâh da onların çalımlarını başlarına geçirdi. Haksız isteklerini de tam tersine çevirdi ve:

1- "(Ey müşrikler) Feth istiyorsanız, işte feth size gelmiştir..." Buradaki fetih zafer manasınadır. Zafer istiyorsanız, işte zafer size gelmiştir. Payınızı aldınız. Ölülerinizi serdiniz. Esirlerinizi verdiniz alçalarak dönüyorsunuz.

2- "... Eğer sona erdirirseniz, o da sizin için daha hayırlıdır..." Siz içinizde beslediğiniz kini, kötü niyetleri, şirkleri ve zulümleri bırakıp sona erdirirseniz ve îman ederseniz hakkınızda hayırlı olur.

3- "...Şâyet dönerseniz, biz de döneriz..." Siz o kötü fikirlerinize döner de Rasulüme ve Mü'minlere savaş açarsanız, biz de açtığınız savaşa karşılık vermeye döneriz ve perişan ederiz.

4- "... Sizin kalabalığınız çok da olsa kat'iyyen sizden bir şey defedemez..." Siz kendinize, kalabalığınıza, çokluğunuza, kuvvetinize güvenmeyin. Bunlar sizden Allâh'ın azabını, cezasını gideremez, sizi kat'iyyen kurtaramaz. Bunu iyi bilin.

5- "...Şüphesiz Allâh'ın mü'minlerle beraber olduğunu da (bilin)." buyruldu. Allâh'ın mü'minlere vadi vardır. Elbette vadini yerine getirecektir. Nitekim, diğer savaşlarda da hem mü'minlere olan vadini, hem de kâfirlere olan vadini yerine getirdi.

Allâh'ın bu vadi ve vaîdi kıyâmete kadar sürecektir. Devrimizin ve gelecek devirlerin insanları bundan ibret almalı, Müslümanlar Allâh'ın dinine iyi sarılmalılar, din düşmanları da îmana gelip küfürlerinden vazgeçmeliler. "Vaad" müjdeleyici söz vermek, "vaîd" de cezalandırma azab etme sözü demektir.

(Bakara 192, 249. Maide 73. İsra 8. Ahzab 60. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 20

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوٓا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنتُمْ تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh'a ve Rasulüne itaat edin. Siz işitiyor olduğunuz halde O'ndan yüz çevirmeyin."

Âyet: 21

وَلَا تَكُونُوا كَٱلَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾

Meâli:

"Ve kendileri dinlemedikleri halde "işittik" diyenler gibi de olmayın."

Âyet: 22

إِنَّ شَرَّ ٱلدَّوَآبِّ عِندَ ٱللَّهِ ٱلصُّمُّ ٱلْبُكْمُ ٱلَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾

Meâli:

"Şüphesiz Allâh katında hayvanların en şerlisi, akılları ermeyen sağır, dilsizlerdir."

Âyet: 23

وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

Meâli:

"Eğer Allâh onlarda bir hayır olduğunu bilseydi, elbette onlara işittirirdi. Onlara işittirse de onlar yüz çevirenler olarak muhakkak dönüverirlerdi."

İZAHLARI:

Allâhu Teâlâ mü'minlere iltifat ederek:

1- "Ey îman edenler Allâh'a ve Rasulüne itaat edin..." buyuruyor. Mü'minlerin itaatli olduğunu bildiği halde, hem onlara bir sevgi hitabı yapıyor, hem de itaatin önemini hatırlatıyor. Ayrıca:

2- "...Siz işitiyor olduğunuz halde O'ndan yüz çevirmeyin" buyurarak asla gafil olmamalarını, başkalarına da aldanmamalarını emrediyor. Onlara örnek vermek üzere de:

3- "Ve kendileri dinlemedikleri halde "işittik" diyenler gibi de olmayın" buyuruyor. Münafıklar ve müşrikler öyle yaptılar. Bir yandan kulak vermediler, aldırış etmediler. Bir yandan da kendilerine bir şey söylenmiş, duyurulmuş havasına girerek "işittik" dediler. Bunlar:

4- "Şüphesiz Allâh katında hayvanların en şerlisi, akılları ermeyen, sağır, dilsizlerdir" buyurarak; "Onlar beğenmedikleri hayvanlardan çok daha şerlilerdir. Çünkü hayvanlar, yaratılışları dışına çıkamazlar. Ama bunlara verilen cüz'i irade sayesinde, her sapıklığı yapabilmektedirler. Mü'minler! Sakın bunlara aldanmayın."

5- "Eğer Allâh onlarda hayır olduğunu bilseydi, elbette onlara işittirirdi..." ki onların hayırsız olduğunu biliyordu. Onun için:

6- "...Onlara işittirse de onlar yüz çevirenler olarak muhakkak dönüverirlerdi" buyuruyor. Allâh onların bu hallerini pek âlâ biliyordu. Ey mü'minler! Siz de bunların durumuna düşmeyin. Bunlardan ibret alın.

(Nisa 46, 59. Maide 60. En'âm 25. Araf 179. Bu sûre 55. Yûnus 42. Furkan 34, 44. Muhammed 33, 16. Beyyine 6. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 24

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ اِذَا دَعَاكُمْ
لِمَا يُحْيِيكُمْ ۚ وَاعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ
وَاَنَّهُٓ اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allâh'a ve Rasulüne icabet edin. Şüphesiz Allâh'ın kişi ile kalbi arasına girer olduğunu da, muhakkak ki ancak O'na toplanacağınızı da bilin."

ÎZAHI:

Allâhu Teâlâ yine mü'minlere hitap ederek:

1- **"Ey îman edenler! Size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman Allâh'a ve Rasulüne icabet edin..."** buyurmuştur. Sizin hayatınızda muhtaç olduğunuz, size huzur verici, tatlı yaşamanızı sağlayıcı yola davet eder. Bu davete icabet etmeniz, sizin hem dünya hayatınız için hem de âhiret hayatınız için hayırlı olan tek çaredir.

2-**"...Şüphesiz Allâh'ın kişi ile kalbi arasına girer olduğunu da, muhakkak ki ancak O'na toplanacağınızı da bilin"** buyurmasıyla mü'minlere çok önemli noktalardan ikisini hatırlatıyor:

a- Her şey Allâh'ın iradesiyle, onun kudretiyle olduğu gibi sizin îmanınız ve O'nun davetine icabetiniz de öyledir. O kulu ile kalbine tam hakimdir. İsterse kulunun kalbini îmandan men eder, kalbine söz geçiremez hale gelir, böylece insanın içinde bir gerginlik meydana gelir. İşte bu nokta unutulmadan Allâh'a tam teslim olmak gerekir. Bu hal aralıksız devam etmelidir.

b- Sonunda ancak O'nun huzurunda toplanılacaktır. Asla kaçamak yolu yoktur. Ölümle iş bitmiyor. Asıl hayat orada başlıyor. İstense de istenmese de ölüm tüm insanları O'nun huzuruna götürecektir. Biz de onların arasındayız. Bu noktayı da iyi bilmemiz ve ona göre hazırlanmamız gerekir. Ne zaman öleceğimizi bilemediğimize göre, her an bu hazırlığı ihmal etmemeliyiz.

(Bakara 186, 203. Âl-i Imran 158, 172. En'âm 38. Ra'd 18. Mü'minûn 79. Şûra 26, 38. Mücadele 9. Mülk 34. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 25

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لاَ تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنكُمْ خَاصَّةً ۚ وَاعْلَمُوا
اَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

Meâli:

"Sizden asla yalnız zulmedenlere çatmayan bir fitneden de sakının. Allâh'ın şüphesiz çetin cezalı olduğunu da bilin. "

ÎZAHI:

Allâhu zülcelal mü'minlerin çıkması muhtemel fitnelere karşı sakınmalarını emrediyor. Gelecek olan bu fitne sadece suçlulara, zulmedenlere gelmez. Suçlu – suçsuz hepsine birden gelir. Buna göre dikkatli olmalısınız. Her hangi bir fitneye katılmayın. Şunu da iyi bilin ki muhakkak Allâh'ın vereceği ceza çok çetindir. Allâh'ın uyardığı fitnelerden ilki Osman R.A. zamanında Yahudi ibni Sebein kışkırtmasıyla çıkan fitnedir. Daha sonraları Hazreti Ali ile Hazreti Muaviye arasına sokulan fitne ve zaman zaman Müslümanlar arasına sokulan fitneler olmuştur. Devrimizde de böyle fitneler kol gezmektedir. Bu fitnelerin başında kendilerini gizlemesini iyi bilen Yahudiler gelmektedir. Hitlerin Yahudi kırımına girmesi onların fitnelerini anlamasından ileri gelmiştir. Her zaman müslümanların çıkabilecek fitnelere karşı uyanık olmaları lazım.

(Bakara 191, 193, 217. Âl-i Imran 7. Tevbe 47, 48, 49. Hacc 53. Nûr 63. Furkan 20. Zümer 49. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 26

وَاذْكُرُوا اِذْ اَنتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِى الْاَرْضِ تَخَافُونَ
اَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَاٰوٰيكُمْ وَاَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهِ وَرَزَقَكُمْ
مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾

Meâli:

"Hatırlayın ki, hani siz yer yüzünde az idiniz, zayıf sayılırdınız, insanların sizi kapıvereceğinden korkuyordunuz da şükredesiniz diye sizi barındırdı, kendi yardımıyla da sizi destekledi ve sizi (yiyecek içeceklerin) güzellerinden rızıklandırdı."

İZAHI:

Ey muhacirler! Bir düşünseniz ya. Hani siz Mekke'de iken az idiniz, zayıf sayılıyordunuz, güçsüz idiniz, sayıları ve güçleri çok olan kâfirlerin sizi yakalayıp götüreceklerinden veya öldüreceklerinden korkuyordunuz da sizi oradan kurtardık. Medine'de ensarın yanında barındırdık. Ev bark sahibi yaptık. Bizzat kendi yardımımla sizi destekledim, kuvvetlendirdim, sayınızı artırdım. Yiyecek ve içeceklerin en güzeli, en iyisi ve yararlısı ile sizi doyurdum. Ta ki kadrini bilip şükredesiniz.

Burada her ne kadar hitap muhacirlere ise de âyeti kerimedeki sözün gelişi, bütün müslümanları ilgilendiriyor. Hakikaten ilk devirlerde sayıları azdı, mali güçleri yoktu. O zamanın kâfirlerinin çokluğu ve kuvvetli olmaları karşısında çok zayıf durumda idiler. Allâh akıllara durgunluk verecek şekilde yardım etti, sebepler yarattı, uzun vadeli düşünürsek, dünya hakimiyetini verdi.

Şöyle bir hatırlama yapalım. Rasulullâh devrinde epeyce gelişme olmakla beraber, yine de sınırlar dar, müslümanların sayısı az sayılırdı. Kâfirler, Muhammed ölürse işin biteceğini sanıyorlardı. Rasulullâhın vefatından sonra, hilafet devri başladı. İslâm düşmanlığına devam eden kâfirler, hilafet ortadan kalksa iş biter kanaatini taşırken, hilafet zamanında İslâm sınırları daha da gelişti. Artan fitneler, hilafetin sona ermesine sebep oldu ise de, yeni kurulan Emevi devleti, bu sınırları daha da genişletti. Kâfirler, bilhassa Yahudi ve Mecusi fitneleri Emevilere yöneldi. Bunu bitirirsek, İslâm sona erer derken o bitti ama daha büyük bir Abbasi devleti kuruldu. İslâmın sınırları daha da gelişti ve arkasından büyük Osmanlı devleti geldi. İslâm'ın sınırları alabildiğine gelişti ve uzun ömürlü oldu. Ama fitne durdu mu? Nihâyet, küfrün fitnesi, bilhassa küfür ülkelerini kullanan Yahudi fitnesi onu da devirdi. Böylece başarıya ulaştıklarını sanan –başta Yahudi– küfür ülkeleri şunu anlamakta çok gafiller:

Her yıkılan İslâm devletinin yerine daha büyüğü geldi. Bu Allâh'ın bir kanunu, O'nun sünneti değiştirilemez. Bu sünnet incelendiğinde ve dünyanın değişme tarzına bakıldığında, ahlaki çöküntüler ve felaket sebeplerinin artması da dikkate alınacak olursa, küfrün işi bitmiştir.

Bir de İslâm âlemine atfı nazar edilecek olursa, bazı sıyrıntılar ve zedelenmelerin dışında, aile yapısı sapa sağlam, camilere ilgi daha da artmakta, Hac ve Umre ibadetleri alabildiğine gelişmekte ve dünya müslümanları tanışıp kaynaşmakta, bütün İslâm ülkelerinde yeniden bir şuurlanma ve toparlanma, idari makamlara daha ehil Müslümanlar geçmekte, hele hele nüfus artışı, sanayi gelişmeler... Daha uzun ömürlü, daha güçlü, dünyanın her yerini kapsayacak, büyük İslâm devleti geliyor. İtirazınız ne olursa olsun bu gerçekleşecek. Çünkü Allâh'ın sünneti bu.

Rasulü Ekrem (S.A.V.): "Şüphesiz Allâh bana yer yüzünün doğularını, batılarını gösterdi. İleride ümmetimin hakimiyeti bana gösterilen her yere ulaşacaktır (güneşin uğradığı her yere) varacaktır" müjdesini vermiştir. Müslümanlar! Kesin ümitle ileriye bakarak çokça çalışalım. Döğüşerek kavga ederek değil, kendimizi, evladımızı, neslimizi Kur'âna göre yetiştirerek çalışalım.

(Bu sûrenin 62, 72, 74. Âl-i Imran 13, 146. Araf 137. Yusuf 87. Hıcr 56. Kasas 5. Zümer 53. Tevbe 40. Saff 14. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 27

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوٓا
أَمَـٰنَـٰتِكُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh'a ve Rasulüne hıyanet etmeyin. Kendiniz bilerek emanetinize de hıyanetlik yaparsınız."

Âyet: 28

وَاعْلَمُوٓا أَنَّمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَأَوْلَـٰدُكُمْ فِتْنَةٌ ۙ وَأَنَّ اللَّهَ
عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾

Meâli:

"Mallarınızın ve evladınızın ancak kesin bir imtihân olduğunu ve muhakkak Allâh katında büyük bir mükâfat bulunduğunu da bilin."

İZAHLARI:

Bu âyeti kerimenin nüzûlü hakkındaki uygun olanı şöyle:

Medine-i Münevvere'de yaptıkları anlaşmayı bozan Yahudiler, müşriklere yardım ettiler. Müşrikler ayrılıp gittikten sonra Rasulullâh Yahudileri kuşattı. Barış isteklerini de kabul etmedi. Ancak bir hakem seçmelerini teklif etti. Onlar da Sa'di seçtiler. Sonra durumu Ebu Lübabe'ye sordular. O da boğazına işaret ederek kesileceklerini söyledi. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu. Ebu Lübâbe diyor ki: "daha ayaklarım yerinden ayrılmadan hainlik ettiğimi anladım" ama iş işten geçti. Bu zat sonra mescidin yanında bir direğe kendini bağlattı ve hakkımda bir haber gelinceye kadar yemeyeceğim içmeyeceğim diye yemin etti. Yedi gün sonra afvolunduğuna dair haber gelince "Beni Rasulullâh'tan başkası çözemez" demesi üzerine Rasulullâh çözdü. Sağlam bir Müslüman olduğu ve bir hataya düştüğü de anlaşıldı.

Ebu Lübâbeyi bu hataya düşüren sebep, Yahudilerin yanında bulunan malları ve bu mallara bakan evladları olduğu rivâyet edilir. Bunun için de umuma hitap ederek:

"Mallarınızın ve evladınızın ancak kesin bir imtihân olduğunu ve muhakkak Allâh katında büyük bir mükâfat bulunduğunu da bilin." Emrini verdi. Şurası muhakkak ki insanda mal arzusu ve evlad düşkünlüğü fıtridir. Ama dinimiz buna da bir ölçü getirmiştir.

a- Malın helalinden kazanılması, helal yere harcanması, yalnız kendinin değil, başkalarının da düşünülmesi, umumun menfaatinin ön plana alınması, Allâh'ın gösterdiği yoldan ayrılınmaması gibi temel kaideler vardır. Bu esaslara riâyet ederek mal kazanmak çok iyidir. Aksi halde çok da kötüdür.

b- Evlad sevgisi, mal sevgisinden daha da ileridir. Evlad, sağlam bir nikahla, helal malla yetiştirilir, onlara îmanları, ibadetleri, ahlak ve faziletleri iyice öğretilir, Allâh'ın seveceği ve razı olacağı hale getirilirse, böyle evlada doyum olmaz. Ama tersine rast gele yetiştirilir, îmansız, ahlaksız olurlarsa, onlar hem kendilerinin, hem de başkalarının başına bela olurlar.

İşte bu iki varlık büyük bir imtihândır. Ne mutlu bu imtihânı kazananlara. Günümüzü düşünelim. İlericilerin mal kazanma, evlat yetiştirme tarzlarına bakalım. Bir de sağlam müslümanlara bakalım. Dinsizlerin arasında helal mal kazanmanın, dürüst evlat yetiştirmenin ne kadar zor olduğunu anlamakta güçlük çekmeyiz. Ne mutlu bu zorluğa katlananlara.

(Bu sûre 58, 71. Nisa 58, 105. Hacc 38. Enbiya 35. Mü'minûn 8. Kasas 26. Ankebût 2. Teğabün 15. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 29

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Allâh'tan korkarsanız, sizin için ayırt etme (imkanı) yaratır. Size kötülüklerinizi de örtüverir, size mağfiret de eder. Hem de Allâh büyük fazilet sahibidir.

ÎZAHI:

Yine mü'minlere önemli bir talimat:

1- "Ey îman edenler! Allâh'tan korkarsanız..." Allâh'ın bütün emir ve nehiylerini dikkate alarak, hata eder miyim korkusu içinde O'na sığınır korunursanız, O'nun kitabına sarılırsanız:

2- "...Sizin için ayırt etme (imkanı) yaratır..." size hakkı, bâtılı, iyiyi, kötüyü, doğruyu, eğriyi birbirinden ayırt etme basireti verir. Sizi hakka, iyiye, doğruya yöneltir. Bilmeyerek işlediğiniz:

3- "...Kötülüklerinizi de örtüverir. Size mağfiret de eder..." yaptığınız hataları, işlediğiniz günahları kapatır, size mağfiret ederek cennete layık bir hale getirir. Şunu da iyi bilin ki:

4- "...Allâh büyük fazilet sahibidir" Allâh'ın lütfu keremi boldur. Ümitsizliğe de düşmeyin.

(Bakara 64, 105, 271. Âl-i Imran 152, 174, 179. Nisâ 128. Ankebut 7. Muhammed 36. Zümer 35. Feth 5. Teğabün 9. Hadid 21, 29. Cum'a 4. Talak 5. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 30

وَاِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ اَوْ يَقْتُلُوكَ اَوْ يُخْرِجُوكَ ۗ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللّٰهُ ۗ وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٣٠﴾

Meâli:

"Hani küfredenler seni bağlamaları veya seni öldürmeleri yahud da seni çıkarmaları için sana hileler yapıyorlardı. Hile yapıyorlar ama Allâh da düzen kuruyordu. Allâh ise tedbir alanların en hayırlısıdır."

İZAHI:

Bu âyeti kerimede müşriklerin Peygamberimizi öldürmek üzere yaptıkları hazırlık ve teşebbüsleri hatırlatılıyor.

Müşriklerin ileri gelenleri "darunnedve" denilen evde gizlice toplandılar. Aralarında şeytanın da bulunduğu bu toplantıda, kimi, tutalım bağlayalım hapse atalım fikrini söyledi. Kimi, sürelim çıkaralım görüşünü belirtti. Ebû Cehil de: "Her kabileden birer gencin eline kılıç verelim. Hepsi birden vursunlar, öldürsünler. Kanını aramızda paylaşırız, diyetini müşterek öderiz" dedi. Şeytanın da beğendiği bu görüş kabul edildi. Gece Rasulullâhın evi sarıldı. Durum Cebrail tarafından Peygamberimize bildirilince yerine hazreti Ali'yi koydu ve Suikastçılar üzerine bir avuç toprak atarak rahatça aralarından geçti ve ayrıldı. Bu ayrılış ile yanına Ebu Bekr R.A.'i alarak Medine'ye hicret etti. Tafsilatı siyer kitaplarından alalım.

Kurdukları bu tuzaklarıyla bir şey yapamadıklarını hatırlatan Allâhu celle şanuh, gelecekte de bir şey yapamayacakları garantisini vermiş oldu.

(Âl-i Imran 54. En'âm 123, 124. Araf 99, 123. İbrâhîm 46. Neml 50, 51. Nuh 22. Ra'd 42. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 31

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَآءُ لَقُلْنَا
مِثْلَ هٰذَآ ۙ اِنْ هٰذَآ اِلَّآ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ﴿٣١﴾

Meâli:

"Âyetlerimiz kendilerine okunurken. "Kesin dinledik. Dileseydik elbette bunun gibisini söylerdik. Bu evvelkilerin masallarından başkası değil" dediler."

İZAHI:

Nadr ibni Haris adındaki müşrik İran tarafına ticaret sebebiyle gider oralardan bazı hikayeler, masallar, taklitçilikler öğrenirdi. Mekke'ye dönünce, Peygamberimizin âyetler okuduğunu duydu ve küfründen köpürdü. Rasulullâh bir yerde oturur âyet okursa, o kalkınca hemen O'nun yerine oturur. Öğrendiği hikayeleri, masalları anlatır ve: "Nasıl hangimiz daha güzel? Ben mi, Muhammed mi?" derdi. "Bu evvelkilerin masallarından başkası değil" sözünü ilk söyleyen de odur. Sonra ondan duyan diğer müşrikler de tekrarladılar. "İstersek bunun gibi elbette biz de söyleriz" sözü de bu kâfirden öğrenilen şeylerdendir.

Daha sonra Bedir savaşında Mıkdâd ibni Esved bu kâfiri esir aldı. Rasulullâh: "Önümde bunun boynunu vurun" deyince, Mikdâd itiraz etti. Rasulullâh da: "Bu âyet bunun hakkında nâzil oldu, vurun boynunu" buyurdu ve gebertildi. Böylece Allâh'ın âyetlerine karşı çıkmanın dinle, Allâh'ın Rasulüyle alay etmenin karşılığını aldı ve cehennemi boyladı.

Şimdi devrimizde de; Kur'ânı, islamı kasdederek: "Orta çağ karanlığına dönemeyiz, o devirler geride kaldı, kökten dinciler, gericiler, ümmetçiler" gibi sözleri sarfedenler de tıpkı Nadr ibni Haris gibilerdir. O müşriklerin sonu ne olduysa bunların sonu da elbette öyle olacaktır. Ellerindeki geçici olan bu fırsata güvenmesinler. Allâh'ın nizamını değiştiremezler. Onlara geçmişlerden ibret almaları tavsiyesi veriliyor.

(En'âm 25, 93. Nahl 24. Mü'minûn 83. Furkan 5. Neml 68. Ahkâf 17. Kalem 15. Mutaffifin 13. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 32

وَاِذْ قَالُوا اللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ هٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَاَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَآءِ اَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ اَلِيمٍ ﴿٣٢﴾

Meâli:

"Hani: "Ey Allâh'ım? Eğer bu senin katından o hak ise, hemen gökten üzerimize bir taş yağdır. Veya bize acıklı bir azap getir" demişlerdi."

Âyet: 33

وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَاَنْتَ فِيهِمْ ۚ وَمَا كَانَ اللّٰهُ

مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٣﴾

Meâli:

"Sen içlerinde iken Allâh onlara azap etmesi için (razı) olmadı. Onlar istiğfar ederlerken Allâh onları azab edici de olmadı."

Âyet: 34

وَمَا لَهُمْ اَلاَّ يُعَذِّبَهُمُ اللّٰهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا اَوْلِيَاءَهُ ط اِنْ اَوْلِيَاؤُهُ اِلاَّ الْمُتَّقُونَ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لاَ يَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾

Meâli:

"Onlar, Mescidi haramdan men ederlerken onlara ne oluyor da Allâh kendilerini azab etmeyecek? Onun dostları da olmadılar. Onun dostları müttegîlerden başkaları değildir. Fakat onların çoğu da bilemezler."

Âyet: 35

وَمَا كَانَ صَلاَتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ اِلاَّ مُكَآءً وَتَصْدِيَةً ط فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٥﴾

Meâli:

"Onların beytin yanındaki duaları, ıslık çalmak ve el şakırdatmaktan başka da olmamıştır. Artık küfreder olduğunuz şeyler sebebiyle tadın azabı."

ÎZAHLARI:

Cahillikleri ve inatları birleşince olacağı bu. Ebu Cehl ve taifesi küfürde ileri giderek:

1- "Ey Allâh'ım? Eğer bu senin katından o hak ise, hemen gökten üzerimize bir taş yağdır. Veya bize acıklı bir azap getir" demişlerdi." Halbuki: "eğer hak ise, bize hidâyet ver" deselerdi, haklarında hayırlı olurdu. Biraz akıllı oldukları da anlaşılırdı. Ama onlar bu sözle-

riyle cahilliklerinden öte akılsız ve ahmak olduklarını da ortaya koymuş oldular.

Hazreti Muaviye Sebeîlerden birine; başlarına bir kadın kral olarak geçince: "Senin kavmin ne kadar cahilmiş?" demesi üzerine o adam da: "Benim kavmim cahil ama ya senin kavmin! Başlarına taş yağmasını istediler ya. Hidâyet isteseler daha iyi değil miydi" dedi.

Bu duaların ağır olduğunu anlayan bazı müşrikler, Kabe'yi "gufraneke, gufraneke" diyerek tavaf etmeleri üzerine:

2- "Sen içlerinde iken Allâh onların azab etmesi için (razı) olmadı. Onlar istiğfar ederlerken, Allâh onları azab edici de olmadı" âyeti nâzil oldu. Yani Rasulüm bir yandan sen içlerindesin. Bir yandan da bazıları mağfiret dilemeye başladılar. Böyle olunca onların azabını sonraya bıraktım. Bilirsin, ben mühlet veririm. Onlar o hallerinde devam ederlerse elbette cezalarını görürler.

Rasulullâh ve Müslümanlar müşriklerin aralarından çıkıp Medine'ye hicret edince de:

3- "Onlar mescidi haramdan men ederlerken, onlara ne oluyor da Allâh kendilerine azab etmeyecek? Onun dostları da olmadılar. O'nun dostları (ise) müttegîlerden başkaları değildir" âyeti nâzil oldu. Müminlerin Medine'ye hicret etmeleri, Mescidi Haramdan men edilmeleri ve Mekke'de huzur bulamamaları sebebiyledir. Böyle olunca, müşrikler azabı hak ettiler. Kendilerini Kabe'nin yakını, dostu, hamisi sayan müşrikler, O Kabe'nin Rabbi olan Allâh'a ve O'nun Rasulüne karşı geliyorlar. O'na düşmanlık yapıyorlar. Bunlar, Kâbenin nasıl dostları olabilirler? Onlar Mescidi Haramın dostları olamazlar. Mescidi Haramın asıl dostları Allâh'a îman eden O'na itaat eden müttegîlerdir. Ama onların pek çoğu bu hakikati bilemezler.

Onlar, Kâbe'nin nasıl dostu olabilirler? Erkek – kadın çırıl çıplak, karma karışık, elleriyle şak şak ederek, ağızlarıyla ıslık çalarak alay edercesine tam bir ahlaksızlık içinde Kabe'nin çevresinde dolaşırlar. Ondan sonra da: "Biz Kabe'nin ehliyiz" derler. Bunlar cezayı hak edenlerin tam kendileridir. Şu âyet de bunu beyan eder:

4- "Onların Beytin yanındaki duaları, ıslık çalmak ve el şakırdatmaktan başka da olmamıştır. Artık küfreder olduğunuz şeyler sebebiyle tadın azabı." Evet onlar, hak ettikleri azabın dünyevi kısmını Bedirde gereği gibi tattılar. Başta koca kâfirlerden Ebu Cehl olmak üzere pek çoğu geberdi. Bir kısmı da esir oldu. Nihâyet Mekke'nin fethi ile

tamamının işi bitti. Ancak îman edenler kurtuldu. Âhiretteki azapları ise cehennemde ebedi kalarak devam edecektir.

(Bakara 217. Araf 84. Hıcr 74. Hacc 25. Tevbe 19, 28. Hûd 82. Furkân 40. Şuara 173. Neml 58. Feth 25. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 36

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ ۖ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا اِلٰى جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿٣٦﴾

Meâli:

"Şüphesiz küfredenler mallarını Allâh yolundan men etmeleri için harcıyorlar. Onu ileride yine de harcayacaklar. Sonra kendilerine bir tasalanma olacak. Sonra da yenilecekler. Ve küfredenler cehenneme sürülecekler."

Âyet: 37

لِيَمِيزَ اللّٰهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلٰى بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلَهُ فِى جَهَنَّمَ ۖ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٣٧﴾

Meâli:

"Allâh, murdarı temizden ayırması, murdarı birbiri üstüne koyup onun hepsini de yığması ve onu cehenneme yerleştirmesi içindir. Bunlar, hüsrana uğrayanların kendileridir."

İZAHLARI:

Bilindiği gibi Mekke müşrikleri büyük bir harp hazırlığı olarak Ebu Süfyan emrinde Şam'a bir kervan gönderdiler. Bu kervan kurtuldu ama Bedir muharebesi onlara iyi bir ders verdi. Fakat durmadılar, Şam'dan gelen silah ve sairenin yine Müslümanlar aleyhine kullanılması için hazırlıklar yaparlarken, müslümanların ümidini artırmak ve Allâh'a olan güvencelerini yükseltmek için bu harcama âyeti nâzil oldu.

"...Onu ileride yine de harcayacaklar..." cümlesi, kıyâmete kadar kâfirlerin bu huylarından vazgeçmeyeceklerine ve hep de mağlup olacaklarına işaret buyurmaktadır. Hakikaten o devirlerde olduğu gibi şimdi de harcıyorlar. Allâh yolundan saptırmak için her çareye baş vuruyorlar. Bilhassa çocuklar ve gençler üzerinde çok duruyorlar. Dursunlar. Eninde sonunda harcadıkları maddeleri ve emekleri onlar için yürek sızısı olmaktan öteye geçmeyecektir. Allâh'ın bu sünneti:

"...Murdarı temizden ayırması, murdarı birbiri üstüne koyup onun hepsini de yığması ve onu cehenneme yerleştirmesi içindir" dünyada bütün emekleri boşa gidip yüreklerine bir sızı indirdiği gibi âhirette de onları üst üste yığıp, mallarını da tepelerine bindirip topunu birden cehenneme yuvarlayacağı açıklanmaktadır. İşte bunlar, hem dünyada hem de âhirette hüsrana uğrayacaklardır.

Âyet: 38

قُلْ لِّلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ إِن يَنتَهُوا۟ يُغْفَرْ لَهُم مَّا قَدْ سَلَفَ ۚ وَإِن يَعُودُوا۟ فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

Meâli:

"(Rasulüm)! Küfredenlere söyle. Vazgeçerlerse, geçmişte olanlar kendilerine bağışlanacak. Eğer dönerlerse, evvelkilerin sünneti geçmiştir."

ÎZAHI:

Rasûlüm! O kâfirlere söyle. Akıllarını başlarına alsınlar. Sana olan düşmanlıklarını, dine olan düşmanlıklarını bıraksınlar, küfürden, şirkten vazgeçsinler. Eğer vazgeçerlerse, eski hataları bağışlanacak. Şâyet vazgeçmezler de eski durumlarına dönerlerse, şöyle geriye bir baksınlar. Onların akibetleri ne olmuş, nasıl olmuş bir görsünler. Onlardan ibret alsınlar.

Tabidir ki bu nasihati dinlemeyenlerin sonu da eskilerinki gibi olmuştur. Devrimizdekilerin sonu da er geç onlar gibi olacaktır. Bozulan Müslümanlar da onlara karışacak.

(Bakara 192, 275. Maide 73. Bu sûre 19. Hıcr 13. İsra 8. Ahzab 38, 61, 62. Fâtır 43, 44. Ğafir 85. Kehf 55. Feth 23. Mücadele 8. âyetleri de okuyalım.)

Âyet: 39

وَقَاتِلُوهُمْ حَتّٰى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلّٰهِ ۚ
فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللّٰهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾

Meâli:

"Fitne olmayıncaya, din de tamamı Allâh'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, artık şüphesiz Allâh yapmakta oldukları şeyleri görendir."

Âyet: 40

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ مَوْلٰيكُمْ ۚ نِعْمَ الْمَوْلٰى
وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٤٠﴾

Meâli:

"Eğer yüz çevirirlerse, Allâh'ın dostunuz olduğunu da bilin. Ne güzel dosttur. Ne güzel de yardımcıdır."

İZAHI:

Ey mü'minler! Fitne ölüp ortadan kalkıncaya kadar fitnecilerle savaşın. Onlara asla fırsat vermeyin. Küfür, şirk, nifak kalkıp da din, yalnız Allâh'ın dini İslâm kalıncaya kadar savaşın. Eğer onlar vazgeçerde Müslüman olurlarsa, savaşı bırakın. Çünkü Allâh onların her halini görüyor.

Şâyet küfre, şirke, nifaka, fitneye dönerlerse, peşlerini bırakmayın, savaşın. İyi bilin ki Allâh sizin dostunuz ve yardımcınızdır. Ondan daha üstün, daha iyi, daha güzel bir dost da olamaz, yardımcı da olamaz.

DOKUZUNCU CÜZÜN SONU

ONUNCU CÜZ

Âyet: 41

وَاعْلَمُوٓا اَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَاَنَّ لِلّٰهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِى الْقُرْبٰى وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ ۙ اِنْ
كُنْتُمْ اٰمَنْتُمْ بِاللّٰهِ وَمَآ اَنْزَلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ
يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ ۗ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾

Meâli:

"Eğer Allâh'a ve Furgan günü, iki ordunun karşılaştığı gün kulumuza indirdiğimiz şeylere îman ettiyseniz, ganimet olarak aldığınız şeyden şüphesiz beşte birinin Allâh ile Rasulün ve yakınları ile yetimlerin bir de yoksullar ile yolcunun olduğunu bilin. Allâh her şeye de kadirdir."

İZAHI:

Sûrenin başında: "Enfâl, Allâh'ın ve Rasulünündür" buyurulmuş idi. Yani Allâh'ın ve rasulün bileceği iştir. Aranızdaki bölüştürmeyi Allâh'ın vereceği emre ve Rasulün yapacağı taksime bırakın şeklinde idi. Bu âyeti kerimede ganimetlerin nasıl bölüneceğini beyan etmek üzere:

"...Şüphesiz beşte birinin Allâh ile Rasulün ve yakınları ile yetimlerin bir de yoksullar ile yolcunun olduğunu bilin..." buyurulmuştur.

Ele geçen her ne varsa develer, sığırlar, davarlar, paralar, eşyalar, silahlar iğneden ipliğe kadar her şey ganimettir. Bunlardan beşte biri ayrılarak şu altı yerde harcanır.

1- Allâh'a ayrılan kısım: Ammeyi ilgilendiren yerlere harcanır. Ordunun, Kabe'nin, sair mescidlerin, su yollarının giderlerine sarf edilir.

2- Rasule ayrılan kısım: Rasulün ve ev halkının ihtiyaçlarına harcanır.

3- Yakınları: Haşim oğulları ile muttalib oğullarına ayrılan kısımdır.

4- Yetimler: Anası babası olmayan çocuklardan muhtaç olanlara ayrılan kısım.

5- Miskinler: Müslümanlardan hiçbir şeyi bulunmayan fakirlere verilecek kısım.

6- İbnissebil: Yolcu. Memleketinden ayrılmış, ihtiyaçlı duruma düşmüş olan misafirlere harcanacak olan kısım.

Kalan beşte dördü de, savaşa iştirak eden erkeklere, denk (eşit) olarak bölüştürülür. Ancak atı olan süvarilere, at da hesaba katılarak onun yemi için de ayrı bir hisse ilavesiyle iki hisse verilir.

Bunun tafsilatını da yine fıkıh kitaplarından okuyalım. Bazı ihtilaflar, ayrı anlayışlar vardır. Mezheplere ve durumun icabına göre değişen kısımları oradan öğreniriz.

"...Furgan günü, iki ordunun karşılaştığı gün kulumuza indirdiğimiz şeyler..." hakkındaki açıklama da şöyle:

"Furgan günü" haklı olan mü'minlerle haksız olan kâfirlerin belli olduğu gün. Az olan mü'minlerin, kendinden çok olan kâfirlere Allâh'ın yardımı ile üstün geldikleri ve onları perişan ettikleri gün.

"Kulumuza indirdiğimiz şeyler" kulumuz ve Rasulümüz olan Muhammed'e indirdiğimiz melekler, verdiğimiz cesaretler, düşman üzerine atması için hatırlattığımız toprak ve zaferi müjdeleyen âyetler.

"iki ordu"dan maksat da; mü'minler ile Mekke müşrikleridir. Bedir mevkiinde karşılaştılar ki bu husus da şu gelecek âyetler de belirtiliyor.

Âyet: 42

إِذْ أَنتُم بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُم بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَىٰ وَالرَّكْبُ
أَسْفَلَ مِنكُمْ ۚ وَلَوْ تَوَاعَدتُّمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ ۙ وَلَٰكِن
لِّيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا ۙ لِّيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَن بَيِّنَةٍ
وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَن بَيِّنَةٍ ۗ وَإِنَّ اللَّهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٤٢﴾

Meâli:

"Hani siz bu yakada bulunuyordunuz, onlar da öte yakada idiler, kervan da sizden daha aşağıda (gidiyordu). Eğer sözleşseydiniz, sözde muhakkak anlaşamazdınız. Fakat Allâh işlenmiş olması gere-

ken bu işi yapması için, helak olan kimselerin açık bir delille helak olması, yaşayan kimselerin de açık bir delille yaşaması için hüküm verdi. Şüphesiz Allâh hakikaten işiten ve bilendir."

Âyet: 43

اِذْ يُرِيكَهُمُ اللّٰهُ فِى مَنَامِكَ قَلِيلاً ۖ وَلَوْ اَرٰيكَهُمْ كَثِيرًا لَفَشِلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ فِى الْاَمْرِ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ سَلَّمَ ۖ اِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٣﴾

Meâli:

"Hatırlayın ki hani Allâh sana uykunda onları az gösteriyordu. Eğer onları sana çok gösterseydi, elbette korkardınız ve muhakkak işinizde anlaşamazdınız. Fakat Allâh selâmete erdirdi. Şüphesiz o gönüllerindekini bilendir."

Âyet: 44

وَاِذْ يُرِيكُمُوهُمْ اِذِ الْتَقَيْتُمْ فِى اَعْيُنِكُمْ قَلِيلاً وَيُقَلِّلُكُمْ فِى اَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِىَ اللّٰهُ اَمْرًا كَانَ مَفْعُولاً ۖ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ ﴿٤٤﴾

Meâli:

"Yine hatırlayın hani karşılaştığınız zaman onları, gözlerinizde size az gösteriyor, onların gözünde de sizi azaltıyordu. İşlenmiş olması gereken bir işe hükmetmesi içindir. İşler ancak Allâh'a döndürülür."

İZAHLARI:

Ey mü'minler! İyi hatırlayın siz yalnız kervan için çıkmıştınız fakat karşınıza müşriklerin ordusu çıktı. Siz derenin beri yakasında iken onlar da öte yakasında idiler. Sizin beklediğiniz kervan ise sizden epeyce aşağıda deniz kenarından gidiyordu. Artık siz kervana değil, karşınızdaki kalabalık düşmana bakın. Allâh öyle rast getirdi ki, aranızda sözleşmiş olsanız, bu fırsat ele geçmezdi. Fakat Allâh'ın ezelden takdiri böyle idi. Yapılmış olması gereken işin yapılması lazımdı.

Helak olacak kâfirlerin açık delillerle helak olması, yaşayacak olan mü'minlerin de açık delillerle yaşaması taktir edilmişti. Öyle de oldu. Müşrikler, apaçık küfürleri, isyanları, ahlaksızlıkları, müslümanlara olan tecavüzleri ile helak oldular. Mü'minler de apaçık îmanları ibadetleri, Allâh ve Rasulüne bağlılıkları, hakkı müdafaa etmeleri ile zaferi kazandılar ve yaşadılar. Allâh bunları ezelden biliyordu. Hem müslümanların şahadetlerini işitiyor, hem de kâfirlerin küfürlerini dinliyor idi. Her birinin bütün hallerini de pek âlâ biliyordu.

Şunu da iyi hatırla: Hani sen uyurken onları sana az gösteriyordum. Eğer onları çok gösterseydim, yılardınız, savaştan çekinirdiniz de, savaşalım, savaşmayalım diye münakaşa ederdiniz, kuvvetten düşerdiniz. Fakat Allâh sizi onlardan kurtardı ve selâmete erdirdi. Şüphesiz o göğüslerde, gönüllerde, kalplerde olan her şeyi en iyi bilendir.

Ey Müslümanlar! Şunu da hatırlayın. Düşmanla karşılaştığınız zaman onları sizin gözünüzde az gösteriyor, ilk sıralarda sizi de onların gözlerinde azaltıyordu. Fakat sonra harp kızışınca onların gözünde iki misli görünmeye başladınız, sizden korkmaya başladılar ve mağlup oldular. Âl-i Imran sûresinin 13. âyetini okuyalım.

İşte bunlar hep Allâh'ın yardımlarıdır. Asla unutmayın, hatırınızdan çıkarmayın. Kendinizden bilmeyin. Kibirlenmeyin.

(Âl-i Imran 121-123. Tevbe 25-26, 40, 41. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 45

يَـٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَٱثْبُتُوا۟ وَٱذْكُرُوا۟ ٱللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٥﴾

Meâli:

"Ey îman edenler! Bir fırka ile karşılaştığınız zaman, hemen direnin. Allâh'ı da çokça anın ki felaha erersiniz."

Âyet: 46

وَأَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَا تَنَـٰزَعُوا۟ فَتَفْشَلُوا۟ وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ۖ وَٱصْبِرُوٓا۟ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلصَّـٰبِرِينَ ﴿٤٦﴾

Meâli:

"Allâh'a ve Rasulüne de itaat edin. Münakaşa da yapmayın ki korkmayasınız. Kuvvetiniz de gitmesin. Hem de sabredin. Muhakkak Allâh sabredenlerle beraberdir."

ÎZAHLARI:

Bu âyeti kerimelerde Allâh mü'minlere önemli talimat veriyor. Müşrikler, kâfirler sizin devamlı düşmanlarınızdır. Dikkatli olun. Hazırlıklı bulunun. Onlardan bir fırka ile karşılaştığınız zaman, sebat edin, direnin. Asla yılgınlık göstermeyin. Allâh'ı da çokça anın, O'na yalvarın, O'na güvenin ki zaferi kazanasınız. Umduğunuz felaha kavuşur, korktuğunuz mağlubiyetten kurtulursunuz.

Allâh'a ve Rasulüne itaat edin, Allâh'ın emirlerini yerine getirin. Baş kumandanınız ve Peygamberiniz olan Rasule de itaat edin. O'nun emrettiği şekilde savaşın. Birbirinizle münakaşaya da girmeyin. İyi geçinin. Birbirinizi sevin. Hep birlikte hareket edin ki korkmayasınız, cesaretli olasınız. Rüzgara benzeyen kuvvetiniz gidivermesin. Sabredin, dayanın, sarsılmayın. Muhakkak sûrette Allâh sabredenler, katlananlarla beraberdir.

(Bu sûre 1, 2, 15. Âl-i Imran 32, 122, 123, 132, 152. Nisa 59. Maide 92. Nûr 54. Ahzab 41. Fussılet 35. Muhammed 4, 33. Teğabün 12. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 47

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾

Meâli:

"Yurtlarından çalım satarak ve insanlara gösteriş yaparak çıkanlar, Allâh yolundan da men edenler gibi olmayın. Allâh da yapmakta olduklarını kuşatandır."

Âyet: 48

وَإِذْ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمُ

الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ ۖ فَلَمَّا تَرَاءَتِ الْفِئَتَانِ
نَكَصَ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ إِنِّي أَرَىٰ مَا
لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ ۚ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤٨﴾

Meâli:

"Şeytan o zaman onlara işlerini süslemişti ve: "Bu gün size insanlardan üstün gelecek yoktur. Şüphesiz ben de size (yardımcı) komşunuzum." Demişti. İki kıta birbirini görünce de iki ökçesi üzerine dönüverdi ve "Muhakkak ben sizden beriyim. Şüphesiz ben sizin göremediğinizi görüyorum. Ben kesinlikle Allâh'tan korkuyorum. Allâh da cezası çetin olandır" demişti."

Âyet: 49

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ هَٰؤُلَاءِ
دِينُهُمْ ۗ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٩﴾

Meâli:

"Hatırlayın. Hani münafıklarla kalplerinde hastalık bulunanlar: "Bunları dinleri aldattı" diyorlardı. Kim de Allâh'a güvenirse, kesinlikle Allâh da Azizdir, Hakimdir."

ÎZAHLARI:

Bu âyetlerde müslümanlara sıkı bir tenbih var. Ebu Süfyan emrindeki kervan kurtulunca, müşriklere geri dönmeleri haberi gelmişti. Ebu Cehl: "Hayır vallâhi Bedr suyuna varmadıkça, develeri kesmedikçe, şarap içip şarkıcı cariyelerle eğlenmedikçe asla dönmeyiz" demişti. Ama bütün çalımları, atıp savurmaları tamamen tersine döndü. Develeri kesme yerine kendisi ve onun gibiler kesildi ve geberdi. Şarap içme yerine kanlarını içtiler. Cariyelerin sazları ve şarkıları yerine ölüm feryatlarını dinlediler. "Dönmeyiz" demişti bu doğru. Dönmedi. Çünkü geberdi, dönemezdi.

Ey Müslümanlar size tenbih. İşte bunlar gibi olmayın. Allâh onların yaptıklarını pek âlâ biliyordu. Onun ilmi her şeyi sarmıştır.

Şunu da hatırlayın. Hani şeytan müşriklere tuttukları işi süslüyor iyi gösteriyordu ve "Bu gün size galip gelecek yok, siz her bakımdan

güçlüsünüz, sayınız, silahınız çok, onlar size az. Ben de sizin yanınızdayım, size yardımcı olacağım" diye vesvese veriyordu.

İki ordu karşı karşıya gelip de birbirlerini görünce iş değişiverdi. Şeytan onları ve yanlarındaki Melekleri görünce hemen izine döndü ve "Sizin göremediğinizi ben görüyorum. Ben Allâh'tan korkuyorum. Onun azabı şiddetlidir" dedi. Şeytan tutunamayınca, müşriklerin de cesaretleri kırıldı ve mağlup oldular.

Şunu da düşünün. Hani münafıklarla kalplerinde hastalık bulunan kâfirler: "bunları dinleri aldatmış" diyorlardı. Böylece keyifleniyorlar, böbürleniyorlar, kendilerine güveniyorlardı. Ama Allâh'a güvenen ve onun yardımına mazhar olan mü'minlerin karşısında ölüler, esirler ve mallarını bırakarak rezilâne döndüler. Tabii Allâh azizdir. Güçlüdür. Üstündür, her şeye kadirdir. Hakimdir. Hükmünü tam verendir. O'nun verdiği hükmü bozacak yoktur. İşte mü'minler bu, Allâh'a güvenerek savaştılar ve kazandılar.

(Bu sûre 21. Bakara 10. Âl-i Imran 105, 156. Maide 52. En'âm 43, 122. Tevbe 51, 125. Ra'd 33. Nahl 92. Hacc 53. Neml 4, 24. Ankebût 38. Ahzab 12, 69. Ğafir 37. Haşr 19. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 50

وَلَوْ تَرَىٰٓ اِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا ۙ الْمَلٰٓئِكَةُ يَضْرِبُونَ
وُجُوهَهُمْ وَاَدْبَارَهُمْ ۚ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٥٠﴾

Meâli:

"Küfredenleri, Meleklerin yüzlerine ve sırtlarına vurarak ve: "yangının azabını tadın" (diyerek) canlarını aldığını da görseydin."

Âyet: 51

ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ۙ ﴿٥١﴾

Meâli:

"Bu sizin ellerinizin önceden yaptığı şeyler sebebiyledir. Şüphesiz Allâh kullara zulmeden de değildir."

İZAHLARI:

Habibim, Rasulüm! Bedir savaşında o kâfirlerin kılınç darbeleriyle geberdiklerini gördün ama bir de Meleklerin onlara önlerinden ve arkalarından vurarak "tadın şu yangın halindeki cehennemin azabını" diyerek onların canlarını alıp geberttiklerini görseydin.

Bu sizin daha önceden bizzat kendi ellerinizle yaptığınız kötü hazırlıklarınız yüzündendir. Siz bunu hak ettiniz. Değilse Allâh kullara zulmedenleri de asla sevmez. Siz o sevilmeyenlerdensiniz.

(Âl-i Imran 181, 182. Nisa 62. En'âm 27, 93. Hacc 10, 22. Secde 12. Sebe 42. Şûra 44. Fussılet 46. Kaf 29. Zariyat 11, 14, 30. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 52

كَدَاْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ ؕ كَفَرُوْا بِاٰيٰتِ اللّٰهِ
فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوْبِهِمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿٥٢﴾

Meâli:

"Firavn ailesi ve onlardan öncekilerin âdeti gibi, Allâh'ın âyetlerini inkar ettiler de onları kendi günahlarıyla Allâh yakalayıverdi. Şüphesiz Allâh, cezası çetin olan kuvvetlidir."

İZAHI:

Bu müşriklerin tutumu da tıpkı Firavn sülalesinin âdetleri gibi onlardan öncekiler ve sonrakiler de öyle idi. Allâh'ın âyetlerini inkar ederlerdi, Allâh da onları işledikleri suçları, inkarları yüzünden hemen yakalar ve helak ederdi. Allâh'ın sünneti böyledir. Müşrikler de onlar gibi yakalanmayı ve helak olmayı hak ettiler. Allâh'ın sünnetini kimse değiştiremez. Bu bir kaidedir "eden bulur" inkar eden helak olur. Gelecek 54. âyet ile Âl-i Imran 11. Ğafirin 31. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 53

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً اَنْعَمَهَا عَلٰى قَوْمٍ
حَتّٰى يُغَيِّرُوْا مَا بِاَنْفُسِهِمْ ۙ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ۙ ﴿٥٣﴾

Meâli:

"İşte bu, bir kavme ihsan ettiği nimeti -kendilerindeki şeyi değiştirmedikçe- şüphesiz Allâh değiştiren olmadığı içindir. Ve şüphesiz Allâh (ın) işiten ve bilen olmasıdır."

Âyet: 54

كَدَأْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ ۙ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ؕ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِ رَبِّهِمْ ۚ فَاَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَاَغْرَقْنَاۤ اٰلَ فِرْعَوْنَ ۚ وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٥٤﴾

Meâli:

"Firavn ailesi ve onlardan öncekilerin adeti gibi, Rabbilerinin âyetlerini yalanladılar da onları günahları sebebiyle kendilerini helak ettik. Firavn ailesini de batırdık. Hepsi de zâlimler idiler."

İZAHLARI:

Allâh'ın nizamı, verdiği nimeti değiştirmemektir. Ancak nimet verdiği kimseler kalplerindeki iyiliği kötülüğe değiştirirlerse, Allâh'ın nimeti de değişir. Allâh'ın verdiği îman nimetini küfür musibetine çevirenler veya bu nimeti hiç kabul etmeyerek küfür belasında devam edenler, elbette felaket musibetine çarpılacaklar ve helak olacaklar. Firavunlar, onlardan önce helak olan bütün milletler bu yüzden helak olmuşlardır. Buradan alacağımız ibretler vardır. Görülüyor ki geçen milletlerin îmansızlığı, ahlaksızlığı, saygısızlığı onların batmasına sebep olmuş. Bizim ilericiler, medeniyetçiler de tıpkı o batıp gidenler gibi îmana, ibadete, ahlaka, fazilete lüzum görmüyorlar. Fuhuşlarına, kumarlarına, faizlerine, oyunlarına, zevk dedikleri rezaletlere devam ediyorlar.

Geçen âyetlerin ilgili kısımlarıyla Ra'd sûresinin 11. âyetini de okuyalım.

Âyet: 55

اِنَّ شَرَّ الدَّوَآبِّ عِنْدَ اللّٰهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٥﴾

Meâli:

"Muhakkak Allâh katında hayvanların en şerlisi, küfredenlerdir. Onlar îman da etmezler."

Âyet: 56

اَلَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِى كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لاَ يَتَّقُونَ ﴿٥٦﴾

Meâli:

"Kendileriyle sözleştiklerinden sonra her seferde sözlerini bozarlar. Onlar sakınmazlar da."

Âyet: 57

فَاِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِى الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿٥٧﴾

Meâli:

"Eğer onları savaşta yakalarsan, onları aralarındaki kimselerden ayır ki düşünürler belki."

Âyet: 58

وَاِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ اِلَيْهِمْ عَلَى سَوَآءٍ اِنَّ اللّٰهَ لاَ يُحِبُّ الْخَآئِنِينَ ﴿٥٨﴾

Meâli:

"Şâyet bir kavmin hıyanetinden korkarsan, denk olmak üzere kendilerine (sözleşmeyi) bırak. Şüphesiz Allâh hainleri sevmez."

ÎZAHLARI:

Yeryüzündeki yırtıcı hayvanların en şerlisi kâfirlerdir. Çünkü bunlar, kötülüğün her türlüsünü düşünürler ve yaparlar. Asla merhamet etmezler. Hayvanların yapamayacağı fenalığı bunlar yapar. Onları îmana davet etsen de inanmazlar. Bunlara karşı dikkatli olun.

(Maide 60. Araf 179. Furkan 34, 44. âyetleri de okuyalım)

Bunlarla her hangi bir sözleşme yaptığın zaman, hiç güvenme. Onlar, sakınmadan düşünmeden, Allâh'tan korkmadan, zararlarını kârlarını dahi düşünmeden ahidlerini bozarlar. Mekke müşriklerine yardım etmemeleri ve kendilerine dokunulmaması için Rasulullâh ile muahede yapan Medine Yahudileri her seferinde verdikleri sözü bozarak müşriklere yardım etmişlerdi. Bu âyeti kerimede bunlara güvenilmemesi hatırlatılmaktadır.

(Bakara 27, 100 Nisâ 155. Maide 13. Ra'd 25. âyetlerini de okuyalım.)

Habibim, harpte onlara galip geldiğinde, kendilerine gereken dersi ver ki, arkalarındakiler ibret alsınlar, cesaretleri kırılsın. Bir araya gelemesinler. Birbirlerine yardımları dokunmayacak şekilde dağılsınlar.

Şâyet muahede yaptığın bir kavmin hıyanetinden endişe edersen, her iki tarafı da denk tutarak açıkça muahedeyi bıraktığını bildir. Onlar da bilsin, sen de tedbirini al. Allâh hainleri sevmez.

(Nisa 107. âyetini de okuyalım.)

Âyet: 59

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا ۖ إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ ﴿٥٩﴾

Meâli:

"Küfredenler geçip kurtulduklarını kat'iyyen sanmasınlar. Şüphesiz onlar, acze düşüremezler."

ÎZAHI:

Küfredenler yaptıkları hainlikleriyle, ahidlerini bozmalarıyla kurtulduklarını sanmasınlar. Her halde hıyanetlerinin cezalarını çekecekler. Onlar kat'iyyen Allâh'ı, Rasulünü ve mü'minleri aciz bırakamazlar. Kendilerinde gördükleri kuvvet, Allâh'ın kuvvetinin yanında bir hiçten başka bir şey değildir. Boşuna güvenmesinler.

(En'âm 134. Tevbe 2, 3. Yunus 53. Hûd 20, 33. Nûr 57. Ankebût 4, 22. Zümer 51. Şûrâ 31. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 60

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ
تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ ۚ لَا
تَعْلَمُونَهُمْ ۚ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

Meâli:

"Onlara karşı kuvvetten gücünüz yettiğini ve süvari atlarından hazırlayın ki onunla Allâh düşmanı ve sizin düşmanınızı, bunlardan başka da Allâh'ın kendilerini biliyor olduğu, sizin bilemeyeceğiniz diğerlerini korkutursunuz. Allâh yolunda da ne harcarsanız, size verilir. Hem de siz zülmolunmazsınız."

İZAHI:

Mü'minlerin kıyâmete kadar düşmansız kalmayacağını bilen Allâhu azimüşşan, "O düşmanlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet hazırlayın." Buyurarak kıyâmete kadar geçerli olan bu emri ilahi, düşündükçe manası genişleyen fikirleri ve hükümleri ihtiva etmektedir. "Kuvvet" kelimesi, o devrin silah çeşitlerine ve mâli imkanlara delalet ettiği gibi bu güne kadar yine her zamanın imkanlarına işaret etmiştir. Devrimizdeki bütün kara, hava ve deniz kuvvetlerinin tümünü de tam bir ifade ile içine almaktadır. Gelecek devirlerde de icad edilecek bütün kuvvetlere şumûlü kesindir.

"Ribâtılhayl" de o devirlerde yetiştirilen süvari atlarına, delalet ettiği gibi, top çeken kanada atlarını da içine almıştır. Devrimizde her ne kadar ata ihtiyaç kalmamış gibi görünse de, arazi yapısına göre atın yeri de gelecektir. Petrolün tükendiği veya temini mümkün olmadığı yer ve zamanlarda ata şiddetle ihtiyaç hasıl olacaktır. Böylece ata olan ihtiyaç da kıyâmete kadar devam edecektir.

Günün icabına göre, canlı, yetişmiş asker gücü, karada kullanılacak bütün silah çeşitleri, bu silahları taşıyacak vasıtalar, tanklar, zırhlı arabalar, muhabere aletleri, havadaki uçak çeşitleri ve silahları, denizdeki bütün gemi çeşitleri ve silahları ile bu silahları kullanacak olan askerin erzakı da bunlar kadar önemlidir.

Bu hazırlık ne kadar fazla ve modern olursa o kadar düşmana üstünlük kazanılmış olur. Düşmanı korkutma ve caydırma bakımından da çok lüzumlu olduğu gâyet açıktır.

Düşmanların bilinen kısmı olduğu gibi yalnız Allâh'ın bileceği bizim bilemeyeceğimiz düşmanlar da olabilir. Hiç ihmal etmeden çok yönlü hazırlık yapmak zorundayız

Devlet kadar da fertlerin bu hazırlığa önem vermesi gerekir. Bu âyeti kerimeyi iyi inceleyecek olursak, hiçbir eksik yönü olmadığı, aksine daha pek çok şeyleri hatırlatacak terkipte olduğu anlaşılır. Yeter ki biz iyi araştıralım, iyi anlayalım, devamlı tedkik edelim. Bu âyetle ilgili hadîsi şerifleri de çokça okuyarak daha derinlere dalalım. Akabe ibni amir'den rivâyetle Rasulullâh (S.A.V.) minberin üzerinde şöyle dediğini işittim dedi: Rasulullâh (S.A.V.):

"Onlara karşı gücünüzün yettiği kuvveti hazırlayın. Dikkat edin. Şüphesiz kuvvet, atmaktır. Şüphesiz kuvvet atmaktır" buyurdu. "Atmak" kelimesi de kıyâmete kadar anlamı genişleyecek olan bir kelimedir. O günün ok atmasından başlayarak bu günün füzelerine kadar, ileride icad edilecek bütün silahlara kadar kullanılacak bir kelimedir. İşte bu gibi ifadelerle başlayan araştırmaların kapısı islamın gelişiyle aralanmış ve açılmıştır. Yalnız silah değil, bütün insanların muhtaç olduğu ve kavuştuğu daha da kavuşacağı icadların kapısını Kur'ânı Kerîm açmış Peygamberimiz de tebliğ etmiştir. Bu günün İslâm düşmanları, İslâmdan önce neleri varsa göstersinler. Nûh aleyhissalamdan kalma gemicilik, Davut Aleyhisselamdan kalma demirciliğin dahi gelişmesi İslâmdan sonradır. İleride yine İslâmın önderliğiyle insanlığın hasretini çektiği huzur ve saâdet gelecektir.

İslâm silah hazırlığı yolunu gösterirken, savaşı da engelleyen bir dindir. Sadece saldırıya karşı müdafaa emrini vermektedir. Sulhü ön plana almaktadır. Şu gelecek âyeti kerimede de Allâh'ın bu emrini göreceğiz. Şimdi bu âyeti kerimeyi okuyalım:

(Bakara 272. Âl-i Imran 200. Tevbe 101. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 61

وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ۚ
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾

Meâli:

"Ve eğer barışa meyl ederlerse, ona sen de yanaş ve Allâh'a güven. Muhakkak O, işiten ve bilendir."

Âyet: 62

وَاِنْ يُرِيدُوٓا اَنْ يَخْدَعُوكَ فَاِنَّ حَسْبَكَ اللّٰهُ ۜ هُوَ الَّذِى
اَيَّدَكَ بِنَصْرِهٖ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾

Meâli:

"Ve eğer sana hile yapmalarını istiyorlarsa, şüphesiz ki sana Allâh yeter. Kendi yardımıyla ve mü'minlerle seni destekleyen O'dur."

Âyet: 63

وَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ ۜ لَوْ اَنْفَقْتَ مَا فِى الْاَرْضِ جَمِيعًا مَآ اَلَّفْتَ
بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ اَلَّفَ بَيْنَهُمْ ۜ اِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾

Meâli:

"Onların kalplerinin arasını da birleştirdi. Yerde olanın hepsini harcasaydın, onların kalplerini birleştiremezdin. Fakat Allâh onları birleştirdi. Muhakkak o azizdir, hakimdir."

İZAHLARI:

Habibim, eğer kâfirler sulha yanaşırlarsa, onlardan sana bir anlaşma teklifi gelirse, sen de yanaş, teklifi kabul et. Ve Allâh'a güven. Muhakkak O, onların da sizin de söylediklerinizi tamamıyla işiten ve içinizdekini, dışınızdakini en iyi bilendir. Allâh'a gizli hiçbir şey kalmaz.

Görülüyor ki islamda barış esastır. Sebebsiz savaş yoktur. Savaş ancak düşmanın saldırısıyla veya düşmanın niyetinin bozuk olmasının anlaşılmasıyla başlar.

Bu âyetin mensuh olduğunu söyleyenler var ise de esah olan mensuh olmayışıdır. Başta Hudeybiyye sulhu olmak üzere halifeler devrinde de sulhler yapılmıştır. Kıyâmete kadar da yapılacaktır.

Habibim! Şâyet düşman seni aldatmak için sulha yanaşırsa, yine yanaş. Onlar sana bir şey yapamazlar. Muhakkak Allâh seninle beraber-

dir. O sana yeter. Hatırla ki kendi yardımıyla ve mü'minlerle seni destekleyen o'dur. Yalnız O'na güven.

(Bakara 208. Âl-i Imran 13. Nisâ 90, 91. Tevbe 40. Muhammed 35. Saff 14. âyetlerini de okuyalım.)

Rasulüm! İyi düşün. Etrafındaki mü'minlerin kalplerini birleştirip onları kardeş yapan Allâh'tır. Onların pek çoğunun birbirine düşman olduğunu biliyorsun. Eğer yer yüzündeki her şey senin olsa da bu yolda harcasan yine de onları birleştiremezdin. Fakat Allâh onları îman, İslâm yoluyla birleştirdi. Şüphesiz Allâh her hususta üstündür. Her şeye gücü yetendir. Verdiği hükmü yerli yerince verir ve onu kimse bozamaz.

(Âl-i Imran 103. Tevbe 11. Hucurat 10, 11. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 64

يَآ اَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللّٰهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٤﴾

Meâli:

"Ey Peygamber! Sana ve mü'minlerden sana uyan kimselere Allâh yeter."

Âyet: 65

يَآ اَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ ۚ اِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ ۚ وَاِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوٓا اَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾

Meâli:

"Ey Peygamber! Mü'minleri savaşa teşvik et. Sizden yirmi sabırlı olursa, iki yüze üstün gelirler. Ve eğer sizden yüzü olursa, küfredenlerden binini yenerler. Muhakkak (bu) onların anlamayanlar gürûhu olması sebebiyledir."

Âyet: 66

اَلْـٰٔنَ خَفَّفَ اللّٰهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ اَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا ۚ فَاِنْ يَكُنْ

مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ ۚ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ
يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٦٦﴾

Meâli:

"Şimdi sizde kesin bir zayıflık olduğunu bildi ve sizden (teklifi) hafifletti. Eğer sizden sabırlı yüz (kişi) olursa, iki yüze üstün gelirler ve sizden bin olursa, Allâh'ın izniyle iki bine galip gelirler. Allâh da sabırlılarla beraberdir."

ÎZAHLARI:

Ey alemlere rahmet olarak gönderilen Peygamber! Kâfirlerin çokluğundan, güçlerinin fazlalığından hiç endişe etme. Sana ve mü'minlerden sana uyanlara Allâh yeter. Onların hepsini helak etmeye kadirdir.

Ey bütün dünyaya, kıyâmete kadar gelecek olan insanlara gönderilen Peygamber! Sen kâfirlere karşı gereken hazırlığını yap. Mü'minleri de savaşa teşvik et. Onlara cesaret ver. Yılgınlık göstermesinler.

Sizden sabırlı yirmi kişi, onlardan iki yüz kişiye Allâh'ın izni ile galip gelirler. Yine sizden sabırlı yüz kişi olursa, küfredenlerden bin kişiye Allâh'ın izniyle üstün gelirler. Çünkü onlar, bir takım hakkı anlayamayanlardır. Mü'minlere verilen bu müjde, bir yandan onları sevindirirken, bir yandan da çok zorlanacakları endişesi başladı. Bunun üzerine:

"Şimdi ise, sizde belli bir zayıflık olduğu görüldüğü için Allâh'ın teklifi hafifletildi. Buna göre sizden sabırlı yüz kişi olursa Allâh'ın izni ile onlardan iki yüz kişiyi yenerler. Şâyet sizden sabırlı ve azimli bin kişi olursa, gavurlardan Allâh'ın izniyle iki bin kişiyi mağlup ederler. Şüphesiz Allâh sabırlılarla beraberdir." buyruldu.

(Bakara 249. Âl-i Imran 160. Nisâ 74, 84. Mâide 56. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 67

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَىٰ حَتَّىٰ يُثْخِنَ فِي
الْأَرْضِ ۚ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا ۖ وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ۗ

وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾

Meâli:

"Bir peygamberin -yeryüzünde ağır basıncaya kadar- kendisinin esirleri olması vaki değildir. Dünyanın geçicisini istiyorsunuz. Allâh da âhireti istiyor. Hem de Allâh, azizdir, hakimdir."

Âyet: 68

لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللّٰهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا اَخَذْتُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾

Meâli:

"Allâh'tan geçmiş bir yazı olmasaydı, aldığınız şeyde elbette size büyük bir azap dokunurdu."

Âyet: 69

فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا ۟ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۟
اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٩﴾

Meâli:

"Artık ganimet aldığınız şeylerden helal, hoş olarak yeyin Allâh'tan da korkun. Muhakkak Allâh çok mağfiret eden, Rahim olandır."

İZAHLARI:

Bedir savaşında alınan ganimetler üzerinde olduğu gibi esirler üzerinde de ayrı görüşler belirdi. Bunun üzerine Rasulullâh (S.A.V.) Ebu Bekir'e sordu.

- "Bu esirlerin hakkında ne dersin?" dedi. Ebu Bekr de:

- "Ey Allâh'ın Rasulü! Bunlar senin kavminden, senin yakınlarından olanlardır. Onları bırak. Tevbe etmelerini iste. Olur ki Allâh tevbelerini kabul eder" dedi. Ömer'e sorduğunda da:

- "Ey Allâh'ın Rasulü! Bunlar seni yalanladılar, Mekke'den de çıkardılar. Bunların boyunları vurulsun." dedi. Abdullâh ibni Revaha da:

- "Ey Allâh'ın Rasulü! Sen odunu çok bir deredesin. Yak ateşi at bunları içine" dedi. Bunun üzerine Rasulullâh sustu. Bunlara bir şey söylemedi. Sonra kalktı ve içeri girdi. İnsanlardan bir kısmı Ebu Bekr'inki doğru dedi, bir kısmı Ömer'in görüşünü aldı, bir kısmı da Abdullâh ibni Revaha'nın fikrine uydu. Sonra Rasulullâh S.A.V. çıktı ve:

- "Şüphesiz Allâh bazı erkeklerin kalbini yumuşatır. Hatta sütten daha yumuşak olur. Bazılarının da sert olur. Hatta taştan daha katı olur. Ey Ebu Bekir! Senin misalin İbrâhîm Aleyhisselam gibidir" dedi ve İbrâhîm sûresinin 36. âyetini okudu. Ömer'e de: "Ey Ömer! Senin misalin de Mûsâ Aleyhisselam gibidir" dedi ve Yunus Sûresinin 88. âyetini okudu. Abdullâh ibni Revaha'ya da: "Ey Abdullâh! Senin misalin de Nûh Aleyhisselam gibidir" dedi ve Nûh sûresinin 26. âyetini okudu. Sonra bu 67. âyet nâzil oldu. Netice şu: Her hangi bir Peygamber tam zaferi kazanıp kâfirleri iyice baskısı altına almadıkça onun esirleri tutması doğru olmaz. Siz dünyanın geçici menfaatlerini istiyorsunuz. Allâh ise âhireti istiyor.

Nihâyet esirleri Ebu Bekir'in görüşü üzerine fidye karşılığı bıraktılar. Bunun üzerine:

"Allâh'tan geçmiş bir yazı olmasaydı, aldığınız şeyde elbette size büyük bir azab dokunurdu" âyeti nâzil oldu. Aldığınız fidyeler ve ganimetler, Allâh tarafından ezelden takdir edilmiş ve yazılmış idi. Bundan dolayı:

"Artık ganimet aldığınız şeylerden helal–hoş olarak yeyin. Allâh'tan da korkun. Muhakkak Allâh çok mağfiret eden, rahim olandır" buyurulmuştur. Bu âyeti kerimede, gerek esirlerden alınan fidyeler, gerekse diğer ganimetlerin helal olduğunda, şüphe edilmemesi gerektiği beyan edilmiş oldu. Bu beyan gelmezden önce Rasulullâhın ağladığı da rivâyet edilmiştir. Gelecek 70, 71. âyetlerde bir başka açıklık göreceğiz.

(Bakara 85. Muhammed 4. âyetlerini de okuyalım.)

Âyet: 70

يَـٰٓأَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّمَن فِىٓ أَيْدِيكُم مِّنَ ٱلْأَسْرَىٰٓ إِن يَعْلَمِ
ٱللَّهُ فِى قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّآ أُخِذَ مِنكُمْ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۚ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٠﴾

Meâli:

"Ey Peygamber! Esirlerden elinizdeki kimselere: "Eğer Allâh kalplerinizdekini hayır biliyorsa, sizden alınan şeylerden size daha hayırlısını verir ve size mağfiret eder. Allâh çok mağfiret eden, rahim olandır" de."

Âyet: 71

وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ
مِنْهُمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

Meâli:

"Ve eğer sana hainlik etmek istiyorlarsa, önceden Allâh'a da hainlik yapmışlardı da seni kendilerinden üstün kılmıştı, Allâh bilen hükmedendir."

İZAHLARI:

İbni Abbas'tan rivâyet olunduğuna göre Bedir günü Rasulullâh (S.A.V.): "Şüphesiz ben Haşim oğullarından ve başkalarından öyle insanları biliyorum ki bizimle harbetmeleri için zorla çıkarılmışlardır. Artık sizden kim onlardan biri ile karşılaşırsa, onu öldürmesin. Kim ibni Hişamla karşılaşırsa, onu öldürmesin. Kim de Abdülmuttalibin oğlu Abbas ile karşılaşırsa, onu öldürmesin. Çünkü o istemeyerek çıkarıldı." Buyurunca Atabenin oğlu Ebu Huzeyfe de:

- "Babalarımızı, oğullarımızı, kardeşlerimizi ve aşiretlerimizi öldüreceğiz de Abbası mı bırakacağız? Vallâhi eğer onunla karşılaşırsam muhakkak andolsun onu kesinlikle kılınçla gemleyeceğim" dedi. Bu haber Rasulullâha ulaşınca, Ömer ibni Hattab'a: "Ey Ebu Hafs! Kılınçla Rasulullâhın amcasının yüzüne mi vuracak?" dedi. Ömer de: "Ya Rasulallâh! Bana izin ver boynunu vurayım. Vallâhi kesin nifak yapmıştır" dedi. Sonra Ebu Huzeyfe: "Vallâhi söylediğim o söze inanamıyorum. Halen de ondan korkmaya devam ediyorum. Ancak Allâh beni bir şehitlik ile affeder" dedi. Sonra Yemame günü şehit düştü. Allâh O'ndan razı olsun.

Esirler arasında bulunan Rasulullâhın amcası Abbas, esirlerin çoğunun fidyesini vererek onların kurtulmasını sağlamıştır. Kendisi için de yüz ukiyye vermiştir. Rasulullâh: "Kardeşinin oğulları Nevfel ile akilin ve yardımcısı Amrin oğlu Atebenin fidyelerini de ver" deyince, Abbas: "Ya Rasulallâh! Bende başka kalmadı" dedi. Rasulullâh da: "Peki

Ümmül Fadl ile birlikte gömdüğünüz mal nerede ya? Hani ona: "Bu seferimde ölürsem bu gömdüğümüz mal, oğullarım Fadl, Abdullâh ve Kasemindir" demiştin" buyurunca, "Abbas: "Vallâhi ya Rasulallâh! Muhakkak ben iyi biliyorum ki sen şüphesiz Allâh'ın Rasulüsün. Bu öyle bir şey ki Ümmü Fadl ile benden başka onu bilen yoktu" dedi ve istenilen fidyeleri verdi. Sonra çok ihlaslı bir Müslüman oldu ve: "Bu âyet benim hakkımda nâzil oldu" dedi. Esirlere yapılacak muamele hakkındaki geniş bilgiyi fıkıh kitaplarından okuyalım.

Habibim! Eğer bunlar -islama meyilli görünmeleri ile- sana hainlik yapmak istiyorlarsa, daha önce de hainlik yaptılar da neticesini Bedirde gördüler. Allâh seni onlardan üstün kıldı ve galip getirdi. Çekinme, sen iyilik yapmaya devam et. Allâh her şeyi hakkıyla bilen ve yerli yerince hüküm verendir. Geçen âyetleri tekrar okuyalım.

Âyet: 72

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ بَعْضُهُمْ
أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ ۚ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ
وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا ۚ وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي
الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ
مِيثَاقٌ ۗ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٧٢﴾

Meâli:

"Şüphesiz ki îman eden ve hicret ederek Allâh yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenler ile sığındıranlar ve yardım edenler, işte bunlar birbirlerinin dostlarıdırlar. İman edip de hicret etmeyenler ise onlar hicret edinceye kadar hiçbir şeyden onlara velâyetiniz yoktur. Eğer din hakkında sizden yardım isterlerse, yardım etmek size borçtur. Ancak sizin aranızla onlar arasında sözleşme bulunan bir kavme karşı değil. Allâh da yapacaklarınız şeyleri hakkıyla görendir."

İZAHI:

Bedir savaşı ve esirleri ile ganimetler hakkındaki beyandan sonra, muhacirler ve ensar arasındaki bağlılığa geçiliyor.

Yurtlarını, yuvalarını, mallarını, mülklerini bırakarak Allâh yolunda Medine'ye göç edip mallarıyla ve canlarıyla cihad eden muhacirler ile onlara her bakımdan yardım eden ve onları kendi evlerinde barındıran Medine yerlileri olan ve "ENSAR" olarak tanınan mü'minler arasındaki yaklaşma, onları birbirlerine varis olacak kadar kaynaştırmıştır. Onlar birbirinin tam dostları olmuşlardır. Bu muhacirler, Bedir savaşından önce hicret edenlerdir.

Bedir savaşından sonra hicret edenler ise, ikinci kademede yerlerini alırlar.

Ensara hitab edilerek: **"...Eğer din hakkında sizden yardım isterlerse, yardım etmek size borçtur. Ancak sizin aranızla onlar arasında sözleşme bulunan bir kavme karşı değil..."** İki önemli noktaya işaret buyrulmuştur.

a- Din hakkında istenilen yardımın yapılmasının bir vecibe oluşu ki her nerede olursa olsun her zaman bütün müslümanların din hakkında birbirlerine yardım etmelerinin borç olduğu hükmü bulunuyor.

b- Her hangi bir kavm veya millet arasında bulunan muahedeye riâyet etmek, eğer istenilen yardım böyle bir millete karşı ise, bunun doğru olmayacağı, muahadenin bozulması anlamına geleceği gerekçesi ile istenilen yardım yapılmaz ancak sulh aracılığı ile Müslümanlar korunmuş olur. Bu da bir nevi yardımdır. (Bu âyetle ilgili âyetler, gelecek âyetlerden sonra sûrenin bitiminde yazılacaktır.)

Âyet: 73

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۗ اِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ
فِتْنَةٌ فِى الْاَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ﴿٧٣﴾

Meâli:

"Küfredenler de birbirlerinin dostlarıdırlar. Onu yapmazsanız, yer yüzünde bir fitne ve büyük bir fesad olur."

ÎZAHI:

Kâfirler de, hırıstiyanlar olsun Yahudiler olsun onlar da bir birlerinin dostlarıdırlar. Birbirlerine yardım ederler. Birbirleriyle evlenirler. Birbirlerine varis olurlar. Onlar devamlı müslümanlara karşıdırlar.

Ey mü'minler! Eğer siz de bir birinize kardeş olmaz, birbirinize yardım etmez, onları bırakıp bir birinizle evlenmez ve bir birinize varis olmazsanız, ummadığınız fitneler kopar, büyük fesad çıkar, bozgunculuk meydana gelir. Şunu da hatırlayın ki mü'minler kâfirlere, kâfirler de mü'minlere varis olamaz ve kâfirler mü'min kadınlarla evlenemezler.

Âyet: 74

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَالَّذِينَ اٰوَوْا وَنَصَرُوٓا اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا ۖ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٧٤﴾

Meâli:

"Ve îman edenler hem de hicret edip Allâh yolunda da cihad edenler ile (onları) barındıranlar ve yardım edenler, işte bunlar hakikaten mü'minlerin kendileridir. Mağfiret ve çok değerli rızık kendileri içindir."

Âyet: 75

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَاُولٰٓئِكَ مِنْكُمْ ۖ وَاُولُوا الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ فِى كِتَابِ اللّٰهِ ۖ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧٥﴾

Meâli:

"Sonradan îman edenler, hicret edip de sizinle birlikte cihad edenler, işte bunlar da sizdendir. Allâh'ın kitabında rahim sahipleri de bir birlerine daha yakındırlar. Şüphesiz Allâh her şeyi bilendir."

İZAHLARI:

Hicretten evvel îman edip Bedir savaşından önce hicret edenler hakkındaki beyandan sonra, Bedirden sonra îman edip hicret edenler hakkındaki hükümler açıklanıyor.

Gerek önce hicret edenler ve gerek sonra hicret edenler; her ne kadar aralarında farklar bulunsa da öncekilerle onlara yardım eden Medine yerlileri olan Ensarın müjdeleri tekrarlanarak, kendilerine mağfiret ve değerli rızıklar vaad edilirken, sonradan hicret edip de öncekilerle birlikte cihad edenlerin de öncekilerden olduğu ve bu müjdeye iştirak ettiklerine işaret buyrulmuştur.

Birbirinin yakın akrabası olanlara gelince onların aralarında daha evlâ olan bir hükmün Allâh'ın kitabında mevcud olduğu açıklanmıştır. Yani rahim yakınlığı bulunanların miras yönünden daha evlâ olduğu, diğer hususlarda da böyle olduğu belirtilmiştir.

(Bakara 218. Âl-i Imran 195. Nisa 89, 100. Maide 51. Tevbe 20, 71, 100, 117. Nahl 41,110.Hacc 58, 59. Nur 22 Ahzab 7, 50. Haşr 8, 9. Mümtehine 10.âyetleri de okuyalım.)

ENFAL SÛRESİNİN SONU